

Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького
Наукове товариство студентів і молодих учених
Навчально-науковий інститут соціально-педагогічної та мистецької освіти
Кафедра філософії

РОЛЬ ОСВІТИ У ФОРМУВАННІ ЖИТТЄВИХ ЦІННОСТЕЙ МОЛОДІ

**Матеріали
всеукраїнської науково-практичної конференції
студентів і молодих учених
(30 жовтня 2015 р.)**

Мелітополь
Видавництво МДПУ імені Богдана Хмельницького
2015

УДК 378.4(447.64-21)МДПУ: 001.891(062.552)
ББК 74.58

P68

Рекомендовано до друку вченою радою Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького.
Протокол № 4 від 30.10.2015 р.

P68 **Роль освіти у формуванні життєвих цінностей молоді** : матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих учених (30 жовтня 2015 р.) / Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького ; за заг. ред. д. філос. н., проф. Р. І. Олексенка. – Мелітополь : Видавництво МДПУ ім. Б. Хмельницького, 2015. –296 с.

ISBN 978-617-7346-15-8

ДРУКУЄТЬСЯ В АВТОРСЬКІЙ РЕДАКЦІЇ

Висвітлюються проблеми ціннісних орієнтацій сучасної молоді на шляху до Європейського простору, духовно-моральні та психолого-педагогічні аспекти формування життєвих цінностей особистості, ціннісно-сміслові доміанти освіти й культуротворчої діяльності, аксіологічні аспекти взаємодії людини і природи, перспективи гармонізації традиційних і модерних цінностей у глобальному соціокультурному просторі.

Рекомендовано науковцям, викладачам, учителям, державним службовцям, студентам – усім, хто цікавиться проблемами формування життєвих цінностей молоді.

Редакційна колегія не несе відповідальності за зміст текстів і не завжди поділяє думки авторів.

ISBN 978-617-7346-15-8

© Автори матеріалів, 2015

ЗМІСТ

ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ НА ШЛЯХУ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРОСТОРУ

Авдимирець Наталія. Роль освіти у формуванні життєвих цінностей молоді	10
Анохіна Дар'я. Формування цінностей сучасної української молоді	11
Апресян Ганна. Ціннісні орієнтації молоді в контексті сучасних українських реалій	13
Басок Лілія. Процес соціалізації та роль навчання і виховання в процесі соціалізації	14
Бугоцько Наталія. Навчання англійської мови дітей старшого дошкільного віку (із досвіду роботи центру корекційно-розвивальних технологій)	15
Вавилова Вікторія. Соціалізація дитини дошкільного віку як наукова проблема	16
Васюк Юлія. Цінність як позитивна значущість буття особистості	17
Воронкова Валентина. Антропологічні проблеми людини в умовах соціальних змін	18
Ганцовський Олексій. Аналіз наукової дискусії щодо духовних цінностей	20
Гогунська Софія. Духовні цінності суспільства	21
Дубяга Владислава. Інклюзивне навчання – крок до демократичної освіти	22
Іванікова Марія. Роль сім'ї у формуванні життєвих цінностей особистості	23
Ільїна Анастасія. Пошук ціннісних орієнтирів в умовах соціокультурних трансформацій	24
Коваленко Т. О. Ціннісні орієнтації як складова процесу самореалізації особистості	26
Кудінська М. В. Ціннісні орієнтації старшокласників як соціально-педагогічна проблема	27
Кух Людмила. Освітня парадигма самореалізації особистості як чинник формування еліти суспільства	28
Кучевляк Катерина. Цінність освіти в сучасному суспільстві	30
Лебединець О. С. Роль освіти у формуванні ціннісних орієнтацій молоді	31
Мамутова Лілія. Психолого-педагогічні аспекти формування громадянської компетентності як однієї з життєвих цінностей особистості	32
Назаренко Юлія. Ціннісні орієнтири студентської молоді – запорука розвитку їх особистісного потенціалу	33
Окружна Тетяна. Донзовське бачення відносин України з Росією	34
Петрошенко Анастасія. Проблема самоідентифікації української молоді в умовах євроінтеграції	36
Попова Юлія. Суспільство як чинник формування ціннісних орієнтирів особистості	36
Страхова Карина. Дослідження цінностей сучасної молоді	38

ДУХОВНО-МОРАЛЬНЕ СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ В СУЧАСНОМУ КУЛЬТУРНО-ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ

Антошкіна Марія. Розвиток української католицької термінології	41
Боднарюк Анастасія. Формування духовних цінностей особистості як психолого-педагогічна проблема сучасності	42
Вороніна Наталія. Теоретичний аналіз змісту виховання моральної культури особистості	43
Горб Альона. Соціалізація та соціальна адаптація дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування	44
Горбань Дар'я. Рівень моральної вихованості підлітків	46
Деміденко Анастасія. Формування духовно-моральних цінностей на уроках християнської етики в початкових класах	47
Джемела Олена. Психолого-педагогічні механізми формування духовних цінностей особистості	48
Золотарьова Аліна. Значення сім'ї та школи для духовно-морального становлення особистості	50
Кашенко Альона. Релігія племен майя	51

Мостівенко Юлія. Духовно-моральне виховання підростаючого покоління: проблеми та перспективи.....	52
Нікітенко Костянтин. Цивілізація і культура в контексті глобалізаційних перетворень	53
Ніколенко Олена. Життєві цінності як визначальний фактор формування особистості	55
Петряник Анастасія. Етнічне виховання як основа духовно-морального виховання.....	56
Свириденко Ганна. Народні традиції в проєктній діяльності молодших школярів	57
Славінська Валерія. Християнська етика в моральному вихованні учнів	58
Тимофічук Тамара. Морально-духовне становлення особистості в освітньому просторі.....	59
Тригуб Юлія. Вищі цінності як духовна складова самовизначення сучасної молоді	60
Яценко Аліна. Проблеми формування духовного світу молоді в сучасному культурно-освітньому просторі.....	62

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВИХ ЦІННОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ

Антипенко Марія. Розвиток творчого потенціалу і ціннісних орієнтацій учнів на нетрадиційних уроках англійської мови.....	63
Волубусва Аліна. Адаптація студентів до екстремальних ситуацій сучасності як умова становлення їх особистості	64
Гончар Т. О., Шилова О. В. Порівняння кредитно-модульної та накопичувально бально-рейтингової систем оцінювання	66
Горлова Олена. Реалізація міжпредметних зв'язків у навчанні іноземних мов	67
Іпатов І. Р., Гришина Я. В. Психологічні аспекти проблеми формування життєвої перспективи в юнацькому віці.....	68
Кожевникова Алла, Зарюта Тетяна. Педагогічний бар'єр як ціннісна складова розвитку сучасної особистості.....	69
Курасова Світлана . Чинники формування особистості: освіта чи соціальне середовище.....	71
Лібедко Г. Г. Вища педагогічна освіта в Україні в 1943–1950 рр.	72
Мілевська Олександра. Питання формування особистості в сучасній психології	73
Молчанов Гліб, Работя Тетяна. Психологічне здоров'я як фактор гармонійного розвитку особистості.....	74
Науменко Сергій. Оптимізація процесу формування іншомовної комунікативної компетенції учнів середніх класів.....	76
Нестеренко Наталія. Роль друкованих ЗМІ у формуванні глобального соціокультурного простору.....	77
Панасенко Катерина. Специфіка соціально-педагогічної роботи з дітьми з обмеженими можливостями.....	78
Семіч Марина. Психолого-педагогічні аспекти формування життєвих цінностей учнів початкових класів	79
Сергієнко Ганна. Концептуальний підхід як засіб інтеграції у глобальний соціокультурний простір	80
Ситник О., Радченко В. Роль українського рукопашу «Спас» у національно-патріотичному вихованні студентської молоді.....	82
Ситник О. М. Парадигма національно-патріотичного виховання студентської молоді в контексті освітнього процесу в Україні	83
Сіюшова Тетяна. Упровадження інтерактивних технологій на уроках української мови в малокомплектній школі	85
Туркан Ельшад кизи Сафарова. Лексикографія як основа для формування сучасного культурно-освітнього простору в системі «вчитель–учень»	86
Фастовець Інна. Національна ідентичність особистості як педагогічна проблема.....	88
Шкуліпа Марина. Розвиток життєвих цінностей під впливом психолого-педагогічних аспектів	89
Якименко О. О. Розумове виховання як фактор становлення особистості дитини	91

ЦІННІСНО-СМИСЛОВІ ДОМІНАНТИ ГУМАНІТАРНОЇ ОСВІТИ

Алекссева Ганна. Абстрактна лексика в професійному мовленні філологів.....	92
Бабенкова Марія. «Логічна граматика» Пола Хьорста	93
Бик Наталя. Особистісно орієнтоване навчання студентів вищих педагогічних закладів.....	94
Бондар Наталя. Д. Хамлін про відношення логічних та психологічних факторів навчання.....	95
Вишнякова Анастасія. Вербалізація концепту «смерть» мешканцями Мелітопольщини.....	96
Гаманець Юлія. Граматичні особливості мовлення чоловіків і жінок у мережі Інтернет	97
Гончарова О., Гончар Н. Особливості корекції помилок учнів початкової школи в процесі навчання англійської мови	99
Гончарова О., Шмідт К. Міждисциплінарний підхід у навчанні англійської мови в початковій школі	100
Демидов Олександр. Інтерпретація помилок у англійській мові	101
Дівінська Наталя. Формування готовності майбутнього викладача до науково-дослідної діяльності	103
Дудко Ярослава, Кондрашова Катерина. Педагогічні засади інноваційної управлінської діяльності керівника загальноосвітнього навчального закладу.....	105
Ісакова Олена, Мірко Анастасія. Ціннісно-сміслові орієнтації гуманітарної освіти	107
Кіресва Олександра. Умови і призначення ініціювання у педагогічному процесі	108
Кожевникова Алла, Заворотний Рустам. Вплив цінностей на сучасну систему управління національно-патріотичним вихованням у ЗНЗ	108
Колосовська Юлія. Формування критичного мислення студентів на заняттях англійської мови	110
Ланцева Вікторія. Використання інноваційних методів навчання іноземної мови у вищій школі.....	111
Магас Христина. Самостійність учнів початкової школи у процесі опанування англійської мови	113
Меркулова Олександра. Формування ціннісних орієнтацій слухачів МАН засобами когнітивного навчання	114
Миснік Юлія. Літературно-художній твір як засіб формування художніх потреб студентської молоді вищих навчальних закладів	115
Муріч Світлана. Інноваційні процеси в освіті і їх вплив на загальнокультурний простір молоді.....	116
Нехидько Ольга. Обґрунтування свободи мислення у критико-емансипаторській теорії освіти Х. Бланкерца	118
Павленко Валентина. Ціннісні підстави гуманітарної освіти	118
Савченко Марія. Використання автентичного матеріалу в процесі вивчення англійської мови	120
Сеник Алла. Державницьке виховання учнівської молоді як наукова проблема.....	121
Стамболі І. І. Тлумачення концепту «навчання» Гілбертом Райлом.....	122

МИСТЕЦТВО ЯК ФАКТОР ДУХОВНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

Авраменко Наталя. Образотворче мистецтво як чинник національного виховання особистості	124
Багірова Вероніка. Музика в духовній культурі особистості	125
Балсва Тетяна. Формуванні життєвої позиції підростаючого покоління засобами мистецтва.....	126
Балицька Руслана. Становлення та розвиток особистості засобами мистецтва	127
Бухановська Марина. Становлення духовного світу особистості	129

Васильчук Христина. Впливу арт-терапії на формування самооцінки підлітка: психологічні аспекти.....	130
Гнидіна Олена. Мистецтво графіки як засіб духовно-естетичного розвитку особистості.....	131
Гобрунова Вікторія. Вплив мистецтва на внутрішній світ людини	132
Дегтярьова Анастасія. Вплив творчості на розвиток та діяльність людини	133
Жигоренко Ірина. Асоціативні зв'язки як віддзеркалення індивідуальної картини світу письменника.....	134
Заноздра Наталя. Мистецтво як моральна цінність	136
Затона Юлія. Вплив музики на формування духовної культури особистості.....	137
Кайда Ганна. Мистецтво як засіб духовного освоєння світу	138
Карпенко Олена. Мистецтво як складова духовної культури дітей дошкільного віку	139
Катріченко Валерія. Мистецтво як фактор духовного розвитку особистості	140
Качуровська Євгенія. Мистецтво як чинник освітнього розвитку людини	142
Кашасьва Анна. Мистецтво як фактор духовного розвитку особистості	143
Кисельова Ольга. Мистецтво як засіб формування моральних якостей людини в ситуації кризи духовних цінностей	144
Коваленко Світлана. Мистецтво як фактор духовного розвитку особистості в контексті її соціалізації	145
Крайнік О. М., Рішній Я. В. Духовні цінності мистецтва	146
Круглик Альона. Мистецтво як складова духовної культури людства	147
Лісовська Анна. Проблема духовної культури та роль мистецтва в житті людини	148
Логвінова Олена. Мистецтво як віддзеркалення духовних ідеалів епохи.....	149
Лопаткін Олександр. Вплив роману «квіти для Елджернона» як витвору мистецтва на духовний розвиток особистості.....	151
Марсєва Інна, Радченко Сергій. Мистецтво як засіб формування цілісної особистості	153
Массія Марія. Мистецтво як фактор соціалізації.....	154
Мовсесян Мері. Вплив мистецтва на розвиток духовно-естетичного потенціалу керівників ЗНЗ.....	155
Носик Л. А. Искусство как фактор духовного развития студенческой молодежи	156
Овчарова Оксана. Художня культура як засіб формування особистості	157
Петкова Анастасія. Творчість як основа людського життя	159
Піскоха Наталя. Роль мистецтва в духовному розвитку особистості	160
Плетінь Олена. Мистецтво як засіб творення особистості	161
Прокопенко Ганна. Вплив мистецтва на особистість і психіку людини	162
Шевельова Катерина. Розвиток творчих здібностей дітей дошкільного віку.....	163
Шишкіна Юлія. Образотворче мистецтво як засіб формування унікальних творчих здібностей особистості.....	164
Юрова Вікторія. Роль освітніх закладів у естетичному розвитку особистості	165
Юрченко Тетяна. Художнє мистецтво як шлях удосконалення особистості	165

СВІТОГЛЯДНО-ЦІННІСНИЙ ВИМІР КРАЄЗНАВСТВА, ТУРИЗМУ ТА СПОРТУ

Астаф'єва Марина. Створення позитивного іміджу туристичного підприємства	168
Безкорвайна Лариса, Онищенко Олександра. Туризм як об'єкт наукового дослідження	169
Бондар Катерина. Сільський зелений туризм як спосіб духовного розвитку та збагачення	170
Васильєва Юлія. Діловий і корпоративний туризм.....	172
Вініковецький Олександр. Удосконалення санаторно-курортного комплексу – один із напрямів розвитку лікувально-оздоровчого туризму в Україні	173
Герашенко Ярина. Проблеми та перспективи розвитку молодіжного туризму в Україні	174
Динюра Анастасія. Містична спадщина запорозького козацтва як основа розвитку туризму	176

Зариюта Тетяна. Особливості освітнього туризму.....	177
Зариюта Тетяна, Хомотюк Дарина. Проблемы и перспективы развития туризма в Херсонской области.....	178
Кошелєва Марія. Особливості організації турів-каскадів	180
Криволапов Едуард. Психолого-педагогічні засади професійної підготовки майбутнього фахівця з безпеки туризму	181
Літвінова-Головань Ольга. Педагогічні умови формування готовності до анімаційної діяльності майбутніх фахівців з туризму	182
Люта Дарина. Процес формування майбутніх фахівців з туризмознавства	184
Маковецька Наталія. Туристське виховання як складова підготовки майбутніх фахівців туристичної галузі до професійної діяльності.....	185
Мозговий Олександр. Демографічні та соціально-економічні критерії сегментації туристського ринку.....	186
Молодиченко Нікіта. Історіографія питання розвитку скіфського комплексу озброєння на території Північного Причорномор'я.....	187
Пирогова Поліна. Духовні цінності в житті людини та їх зв'язок зі станом її здоров'я	189
Полянський Віктор. Розвиток зеленого туризму в Україні.....	190
Рудисва Ганна. Регіональний туризм: сутність та особливості.....	192
Сидорук Анна. Анімаційна діяльність як засіб педагогічно-психологічного розвитку особистості	193
Складаний Євген. Використання природних туристичних об'єктів Херсонської області	194
Томіцький Артем. Ольвія – перлина пізнавально-культурного туризму Північного Причорномор'я	196
Федосова Анастасія. Проблеми та перспективи розвитку етнографічного туризму.....	197
Фісун Станіслав, Ненько Олексій. Роль спорту та здорового способу життя для сучасної молоді.....	199

АКСІОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВЗАЄМОДІЇ ЛЮДИНИ І ПРИРОДИ

Анциферова Каріна. Проблема взаємодії людини з природою та екологія планети	201
Біла Світлана. Формування екологічної культури молодших школярів.....	202
Яковійчук О. В., Гапоненко Т. М., Дзюба В. О., Бодакова Н. І. Специфіка спряження біологічного та пероксидного окиснення в тканинах гусей як критерій пошкоджуючого впливу гіпо- і гіпероксії.....	203
Вельчєва Марія. Дидактичні основи формування екологічної культури молодших школярів.....	204
Гагаріна С. А. Історія взаємодії людини з природою.....	206
Дранга А. О., Горлов П. И. Взаимодействие птиц и ветровых установок (ВЭУ).....	207
Дубініна Вікторія. Гармонія людини й природи.....	209
Здоренко Анатолій, Смолинська Марина. Проблеми природи людини в контексті розвитку біотехнології.....	210
Катюха Юлія, Коноваленко Тетяна. Роль епітетів у відтворенні взаємодії людей і коней (на прикладі роману Анни Сюел «Black beauty»)	211
Козаченко Марія. Формування екологічних цінностей молодших школярів	212
Колодій Дар'я. Проблема відносин у системі «людина–природа» у контексті суспільного розвитку.....	214
Кубрак Анна. Роль освіти у формуванні життєвих цінностей молоді	215
Логвіна-Бик Тетяна, Шумейко Інна. Розвиток особистості учня на уроках біології	216
Нежданова Ольга. Морально-екологічне виховання як соціально-педагогічна проблема.....	217
Приступа Дар'я. Проектна діяльність у роботі з дітьми дошкільного віку з екологічного виховання.....	218
Руденко Марія. Релігійні уявлення давніх трипільців	219
Тараненко Ганна. Екологічні проблеми взаємин людини і природи.....	220
Труфанова Дар'я. Аналіз аксіологічних аспектів взаємодії людини і природи.....	221

ЦІННІСТЬ І ВАРТІСТЬ: ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВИХ ОРІЄНТИРІВ МАЙБУТНІХ ПІДПРИЄМЦІВ

Александренко Евеліна. Вплив освіти на економічний розвиток сучасного суспільства	223
Алексашина Олія. Ціннісні орієнтації професійної підготовки економістів	224
Алексєва Світлана. Теоретичні засади пошуку та підбору персоналу в сучасних умовах ..	225
Боговін Ірина. Суспільно-географічний аналіз регіонального ринку праці (на прикладі ринку праці м. Мелітополя)	226
Бондаренко Аліна. Роль соціокультурних чинників у становленні особистості підприємця	228
Букресва Валерія. Формування культури професійного спілкування майбутніх фахівців з менеджменту	229
Васильєва О. О. Культурний розвиток людини як частина корпоративної культури підприємства в умовах конкурентоспроможності	230
Винник Наталя. Лідерські якості інноваційного керівника в сучасних умовах	231
Гребисва Катерина. Теоретичні аспекти управління людськими ресурсами на підприємстві в сучасних умовах	232
Джаним Крістіна. Ціннісні орієнтації сучасних керівників	234
Зверєва О. В. Особливості формування життєвих орієнтирів майбутніх підприємців в умовах інформаційного суспільства	235
Іванова Ірина. Професійна іншомовна підготовка як фактор формування ціннісних орієнтирів майбутніх економістів	236
Клінкевич Дмитро. Напрями вдосконалення механізму інноваційного розвитку на основі державно-приватного партнерства	238
Ковтун Анастасія. Життєві орієнтири майбутнього підприємця	239
Козакевич Ілона. Ціннісно-сміслові домінанти ефективного керівника	240
Кравцова І. В. Цінності управління культури персоналу	242
Красножон Каріна. Чинники, які впливають на професіоналізм	243
Куліш Тетяна. Формування професійних орієнтирів майбутніх маркетологів	245
Мальцева Елена. Психологический аспект кредитування личности	246
Матвієнко Г. А. Розвиток креативного мислення студентів економічних спеціальностей ..	247
Мжачих Світлана. Менеджмент керівника дошкільного закладу у процесі надання методичної допомоги педагогічному персоналу	249
Назаренко Аліна. Філософське пізнання іміджу керівника	250
Проценко Артем. Іміджові орієнтири розвитку підприємства	251
Самокіш Анна. Кадрове забезпечення: реалії та перспективи у навчанні	252
Середа Вікторія. Кадрова антикризова політика як основа антикризового управління організацією	253
Соколовська Тетяна. Освіта як основа формування культури майбутніх менеджерів	254
Фесенко Яна. Особистість підприємця та його ділові якості соціокультурному середовищі	255
Хижняк Володимир. Конкурентоспроможність як цінність та орієнтир підприємницької діяльності: методологія аналізу	257
Юрик Ірина. Роль корпоративної культури в управлінні людськими ресурсами	258

ГАРМОНІЗАЦІЯ ТРАДИЦІЙНИХ І МОДЕРНИХ ЦІННОСТЕЙ У ГЛОБАЛЬНОМУ СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРИ

Бабак Ольга, Коноваленко Тетяна. Формування соціокультурної компетенції учнів старших класів з використанням сучасних освітніх технологій	260
Борко Елизавета. Феномен чайлдфри: новые ориентации современной молодежи	261
Газасв Валерій. Роль селянства у процесі коренізації в УРСР у 20-х роках ХХ століття: сучасний науковий дискурс	262
Гончарук Юлія. Роль правового виховання в становленні правового суспільства	264

Гриценко Марина. Креативність майбутнього викладача як основа забезпечення академічної свободи та відповідальності	265
Губа Алена. Міжцивілізаційний діалог та діалог культури	267
Демянко Вікторія. Цінності та псевдоцінності сучасної молоді	269
Каземир Алла. «Дух нашої давнини» як чинник формування історичної пам'яті молоді	270
Корольова Юлія. Філософський погляд на формування життєвих цінностей сучасної молоді	271
Крат Тетяна. Формування соціальної активності підлітків: теоретичний аспект	273
Краюха Ірина. Втілення традиційних та інноваційних цінностей у сучасній літературі	274
Кучменко В. Філософія суспільства та суспільної історії	275
Ложнікової Олена. Дозвілля як цінність духовного розвитку особистості	276
Луцко Тетяна. Концепт страхування як аспект формування життєвих цінностей	277
Марчук Оксана. Цінності сучасної української молоді як прояв активної громадянської позиції в суспільстві	278
Напора Владислава. Сакральні цінності трипільців	280
Нікітенко Віталіна, Нікітенко Еліна. Загальнолюдські цінності: філософсько-антропологічний вимір	281
Поправко Ольга. Цінність свята в контексті сучасної культури	282
Руденко Ігор. Симбіоз традицій та інновацій	284
Салмін Євгеній. Аксиологічне підґрунтя всебічного розвитку особистості	285
Сайіна Тетяна. Освіта в системі глобалізації	287
Теодорович Дарина. Скорочення та аббревіація як продуктивний спосіб словотворення сучасності	288
Топалов Євген, Бандуров Сергій. Інтеграція знань з фізики та англійської мови в освітньому процесі студентів фізико-технологічних спеціальностей у 20-х роках ХХ століття: сучасний науковий дискурс	289
Фатхутдінова Ірина. Місце сім'ї в соціокультурному просторі	291
Чорнойван Ганна. Мотивація вченого до продовження науково-дослідницької діяльності на теренах України	292
Юдіна Юлія. Народна педагогіка, вірування, фольклор у вихованні дітей	294

**РОЛЬ ОСВІТИ У ФОРМУВАННІ
ЖИТТЄВИХ ЦІННОСТЕЙ МОЛОДІ**

Наталія Авдимирець

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Роль освіти у формуванні життєвих цінностей молоді починається ще далеко дитинства у сім'ї. На нашу думку саме тоді закладається фундамент життєвих цінностей, духовно моральних становлень.

Праця традиційно розглядається як доцільна діяльність людей з метою перетворення і опанування природних і суспільних сил для задоволення своїх потреб. У цьому розумінні праця – виробництво споживчих вартостей, але разом з тим і довічна природна необхідність – один із механізмів життя.

Процес людства відображає не лише ускладнення знарядь праці (механізмів, машин, технологій), а й досконалість механізмів психіки, які здійснюють у праці процеси опредметнення і розпредметнення. Існує праця і в межах осередку культури – «людина – знакова система». Вона визначається функціями знака в нашому житті. Хоча сам знак – матеріальний предмет, але він замісник реального предмета. Тобто знак містить лише інформацію про предмет, який не можна відчутти, доторкнутися до нього руками, щоб досконало його пізнати і його використовувати.

Отже, ці та багато інших питань дослідження і використання духовно-моральних цінностей, культурного потенціалу, творчої праці в системі освіти не отримали повного вивчення і відповідно розробки для цього інноваційних технологій. Це може пояснюватись тим, що система освіти має резерви для культурного і духовного відродження та підготовки фахівців, здатних до творчої праці. Видатні наукові досягнення, безперечно – продукт системи освіти, яка розвиває в людині – від малого до старого – творчі здібності. Отже, організацію зародження, зростання і визрівання творчих дій у людини треба започатковувати змалечку, оскільки без діючого механізму творчості важко собі уявити піднесення інтелектуального та духовного потенціалу України [1].

Духовно-моральне становлення особистості в сучасному культурно-освітньому просторі, на нашу думку, є сучасний розвиток, що демонструє зростання рівня активності громадян, зокрема молоді, та намагання її брати участь у найбільш значущих для міста, регіону, країни подіях. Саме до таких подій слід віднести ситуацію, що склалася в нашому місті (південь України) у зв'язку з переселенням людей з Донбасу. Громада міста володіє, справжнім досвідом взаємодії людей різних культурних ідентичностей, політичних переконань, релігійних структур тощо. разом з тим, гостинність, допомога, емпатія, толерантність іноді виявляються без урахування багатьох впливових чинників світоглядно-ціннісного, психологічного характеру процесу адаптації переселенців до нового культурного середовища в сучасному культурно-освітньому просторі. У таких умовах необхідний психологічний супровід і методична допомога активістам, волонтерам, державним службовцям, пересічним громадянам, необхідно встановити найбільш комфортні умови людям, які опинилися в складних умовах життя. Такого роду проблеми мають бути науково-обґрунтованими і відповідати віковим, ціннісно-світоглядними, ментально-особистісним програм життєдіяльності переселенців. Роль освіти у формуванні життєвих цінностей молоді має своїм завданням докорінну зміну концептуальних, структурних і організаційних засад освіти. Разом з тим слід зазначити, що система освіти перебуває в стані боротьби старого з новим, що починає зароджуватись. Щоб зародилося нове і набрало потужності, треба звернути на

актуальні суперечності і способи їх розв'язання, перетворення їх з руйнівних на креативні чинники освіти.

З нашою точки зору, даний факт може бути інтерпретований як ціннісне ставлення людини до дійсності в сучасному культурно-освітньому просторі – це гуманістичне, справді людське ставлення, що має на меті нагромадження духовних і моральних цінностей. Обов'язковою підставою сучасної освіти постає затвердження в свідомості суб'єктів освіти значення історичного коріння свого народу, його духовних начал, громадських і патріотичних ідей, гуманістичних пошуків шляхів узгодження спільного життя з іншими народами, з усім людством.

Цінністю в найвищому сенсі те, що слугує людині і є одним з виявів: добра або зла, істини або хибності, прекрасного або потворного, дозволеного або забороненого, справедливого або несправедливого. Це означає, що на базі знань, що стали міцними переконаннями, виникають соціальні почуття-духовно-практичне утворення у сфері менталітету. Тому при формуванні духовно-морального ставлення людини слід виділити критерії гармонійного її розвитку, що повинні враховуватися в процесі виховання. Подібно до того як наукова сфера складає менталітет – образ життя і діяльності людини, так і знання, про культуру і цінність, виражене в системі понять, стає засобом розвитку, головним знаряддям діяльності особистості в сучасному культурно-освітньому просторі. Внаслідок цього в людини виробляється розуміння і відповідне ставлення до будь-чого. Саме на базі менталітету розкривається творчий хист, уміння бачити нове і створювати його в цілісній діяльності [2]. Але більшість молоді ставлять ціль змінити світ, і мало хто ставить ціль змінити себе. Хотілось би щоб люди знайшли в собі те переживання, котрі відчуває наша Україна.

Таким чином, можна зробити висновок, що по-перше, розмова між культурними людьми є творчим процесом, що сприяє обміну знаннями та досвідом, по-друге, прийняти за основу специфіку проблеми, яка існує в культурно-освітньому просторі, в основі якої були б покладені загальнолюдські цінності.

Список використаних джерел:

1. Дубровська Д. М. Основи психології : навч. посібник / Д. М. Дубровська. – Львів. : Світ, 2001. – 280 с.
2. Максименко С. Д. Загальна психологія / за ред. академіка С. Д. Максименко. Підручник. 2-ге вид. – Вінниця : Нова книга, 2004. – 704 с.

ФОРМУВАННЯ ЦІННОСНИХ ОРІЄНТИРІВ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ

Дар'я Анохіна

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Сучасне суспільство, а саме молодь, живе в період трансформаційних процесів, що зумовлені пошуком власного шляху, цінностей та розвитку. Зараз молодь веде спосіб життя, за яким найвищою постає цінність, яка визначає сенс життя особистості та всю мотивацію її існування. Україна як незалежна держава свої ідеї, мрії та сподівання покладає на молодь, адже це майбутнє країни, а тому дуже важливо визначити цінності сучасної молоді та, якщо це потрібно, правильно направити та допомогти їм знайти саме ті цінності, що надають сенс життю.

Нині проблема пошуку найважливіших цінностей життя молоді є дуже важливою та актуальною, бо від їх визначення залежить розвиток молоді та країни в цілому. Цінності є фундаментом поведінки людей, основою цілісної соціальної системи, відносин між молоддю та дорослими.

Сім'я, родина – найвища цінність для людини на Землі, яка робить її життя щасливим і повноцінним. Сім'я – це соціальний інститут людських відносин, у якому людина росте,

розвивається і вдосконалюється. Вона впливає на формування у дітей звичок, поведінки, характеру. Сім'я вводить дітей у світ знань і праці, суспільних прав та обов'язків. Саме у сім'ї закладаються основи фізичного, інтелектуального і морального розвитку дитини, формуються громадські почуття, світогляд, естетичні смаки. Чим більше довіри між батьками та дітьми, тим сильніший вплив сім'ї на формування всіх сторін розвитку особистості дитини.

Особливу роль у розвитку дитини відіграє емоційна атмосфера сім'ї. У дітей формуються високі моральні якості, без яких неможливе становлення духовної особистості. Приклад батьків є тим прикладом, який засвоюють діти та несуть у собі протягом усього життя. Я вважаю, що родина повинна завжди бути найпершою та найважливішою цінністю, бо саме родина дає відчуття щастя, духовної наповненості, коли в родині все добре, коли є взаєморозуміння, то дитина росте більш впевненою, сміливою, доброзичливою, чесною.

Зараз серед сучасної молоді можна зустріти багато підлітків, які вже зараз вважають, що родина – це не головне, що потрібно побудувати кар'єру, заробити багато грошей. Такі підлітки, на мою думку, дуже часто виростають егоїстичними, цинічними, в них немає почуття любові до ближніх.

Ще одним інститутом формування цінностей є освіта. Вона сприяє розвитку особистості, допомагає підняти рівень культури, орієнтує на досягнення високих моральних ідеалів, на прояв творчої активності.

Школа є сильним та вагомим чинником становлення особистості, що впливає на неї двома шляхами: через навчання та виховання. Ці шляхи є нерозривними, оскільки, навчаючи, вона передає знання, які виховують особистість, а коли виховує, то передає правила, які орієнтують її у житті.

Школа повинна не тільки давати учням знання, а й розвивати в них пам'ять, творчу фантазію, логічне мислення, спілкування, толерантність до інших, тобто формувати естетичні та духовні цінності.

Вища освіта передає цінності, які трансформуються в конкретні ціннісні уявлення. Освіта у ВНЗ вводить студента у світ культури, у процесі навчання йому передаються знання про цінності, у нього формуються вміння і навички, а виховання формує його ціннісні ставлення до світу.

Ще одним чинником, що відіграє важливу роль у формуванні ціннісних орієнтацій сучасної молоді, виступає група однолітків. Саме група ровесників відіграє вирішальну роль у засвоєнні молоді особою певного соціального досвіду, в становленні її особистості в цілому. У підлітковому віці дитина всмоктує інформацію як губка. Саме до думки та позиції однолітків, або старших друзів, підлітки прислухаються найбільше та намагаються копіювати своїх друзів. Однолітки не завжди дають гарний приклад, і тому батьки повинні контролювати поведінку дитини та круг її спілкування [2].

Отже, формування ціннісних орієнтацій молоді в сучасному українському суспільстві проявляється в одночасному впливі на особистість різних факторів, які часто суперечать один одному. Підлітку дуже важко орієнтуватися, коли вдома родина диктує свої правила та норми поведінки, а телебачення, соціальні мережі та однолітки зовсім протилежні. Тому головне завдання батьків та закладів освіти – правильно орієнтувати дитину, вимагати від неї одного й того ж, використовувати принцип єдності у вихованні, соціалізації та формуванні життєвих цінностей дитини.

Список використаних джерел:

1. Антилогова Л. А. Про взаємозв'язку ціннісних орієнтацій та моральної активності особистості // Сибірська психологія сьогодні : зб. наук. пр. – Кемерово : Кузбасвузиздат, 2002.
2. Яковенко А. Вплив суспільних чинників на студентську молодь // Соціологія : теорія, методи, маркетинг. – 2000. – № 1. – С. 84.

ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ МОЛОДІ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ УКРАЇНСЬКИХ РЕАЛІЙ

Ганна Апресян

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Кожне нове покоління – це новий крок до розвитку цивілізації. Спираючись на досвід попередників, молодь робить свій внесок до розвитку суспільства. Молоде покоління являє собою стабільну соціальну групу, яка вимагає до себе постійної уваги не тільки сім'ї, але і держави та всього суспільства. Молодь – складний і масштабний об'єкт дослідження, який, з одного боку, вимагає своїх підходів в його вивченні з урахуванням часу, з другого, це – активний суб'єкт суспільно-політичної та культурної діяльності [3].

Сучасний розвиток українського суспільства характеризується як період трансформаційних процесів, обумовлений пошуком власного шляху розвитку та зміни цінностей. Людський спосіб життя зумовлює таке існування цінностей, де найвищою постає та, що визначає сенс життя особистості та всю мотивацію її існування [2].

Проблеми розвитку політичної культури, ідеологічної орієнтації громадян і особливо молоді досліджують такі вчені, як: В. Бебик, М. Головатий, Є. Головаха, Л. Карамушка, М. Корнєв, В. Лісовий, Ю. Пахомов, В. Ребкало. Акцент національному характері та менталітеті ставиться у працях М. Пірен та О. Рудакевича.

На даний момент спостерігається така ситуація: з одного боку, високий інтерес до політичних подій та явищ у суспільстві, а з іншого – недостатньо мало реальної політичної участі та представленості політичного ціннісного рівня в структурі свідомості сучасної молоді. Це можна пояснити недосконалістю процесу політичної соціалізації в сучасних умовах, коли спостерігається відірваність молодого покоління від політичного життя країни так як бракує достатньої кількості механізмів їх реальної взаємодії. Молодь зневірена у власних силах, вона втратила довіру до сучасних органів державного управління, політичних партій. Така суперечлива ситуація є наслідком недосконалості процесу політичної соціалізації в сучасних умовах, коли спостерігається відірваність молодого покоління від політичного життя країни та не існує механізмів їх реальної взаємодії, зниження впливу сім'ї і школи як основних агентів первинної політичної соціалізації. Сьогодні менталітет українського народу є досить неоднорідним, що є результатом багатонаціонального складу, історично різних витоків та стандартизуючого впливу техногенної цивілізації. Вплив західної культури приніс зовсім не кращі цінності та зразки поведінки. Усе це дозволяє говорити про вплив маргінальності на менталітет українського народу [4].

Отже, проблеми, притаманні українському суспільству, формують специфічні довготривалі стратегічні життєві завдання і ціннісні орієнтації, і в першу чергу це впливає на молодь. Молодь – енергійна й критично мисляча частина суспільства, яка володіє величезним соціальним і творчим потенціалом. Виходячи з цього, створення сприятливих економічних та соціальних умов для особистого зростання молодих людей, формування їх творчої активності, здібностей, навичок повинно бути основою державної молодіжної політики, центром уваги всіх соціальних інститутів суспільства. Головний висновок полягає в тому, що наміри молодих людей певною мірою залежать від їх соціального самопочуття, емоційного стану; крім зовнішньополітичних умов на формування індивіда впливає також побут, психологічні підвалини соціалізації людини, те, що молодь є передовою групою суспільства, яка визначає зміст і характер сьогоденного та завтрашнього розвитку українського суспільства [1].

Список використаних джерел:

1. Соколов А. В., Щербакowa І. О. Ценностные ориентации постсоветского гуманитарного студенчества // Социс. – 2003. – № 1. – С. 115-124.
2. Тарасенко В. Криза соціального самовизначення в Україні. До питання про соціальну ідентифікацію українського суспільства / В. Тарасенко // Віче. – 2000. – № 11. – С. 58-68.

3. Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні : Закон України від 05.02.1993, № 2998-ХІІ : <http://zakon1.rada.gov.ua>

4. Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні : Декларація від 15.12.1992, № 2859-ХІІ : <http://zakon1.rada.gov.ua>

ПРОЦЕС СОЦІАЛІЗАЦІЇ ТА РОЛЬ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ В ПРОЦЕСІ СОЦІАЛІЗАЦІЇ

Лілія Басок

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Однією з проблем виховання дітей є підготовка індивіда до входження в соціальне середовище, що потім впливатиме на розвиток дитини як особистості. Кожна дитина, з самого народження, вже індивід, але як відомо, людина – суспільна істота. Тому в суспільстві виник процес соціалізації, тобто поступового входження індивіда в суспільство. У «Філософському словнику соціальних термінів» наведене наступне визначення категорії «соціалізація» – процес засвоєння і подальшого розвитку індивідом соціокультурного досвіду – трудових навиків, знань, норм, цінностей, включення індивіда в систему соціальних зв'язків і формування в нього соціальних якостей. При цьому передача соціального досвіду, навчання типовим формам і способам діяльності здійснюється завдяки вихованню та впливові зовнішнього соціального середовища [4, с.540]. Навчання та виховання є основним факторами соціалізації. Відомі вчені пояснюють ці два поняття так: виховання – це процес засвоєння дитиною загально прийнятих норм поведінки та моралі; навчання – це організована, двостороння діяльність спрямована на засвоєння та використання умінь, навичок [1].

У роботах багатьох відомих психологів проблема соціального становлення особистості посідає вагомe місце. Умовами соціалізації виступає наявність відповідного соціального середовища, тобто сім'ї, соціальної групи, суспільства – соціальної системи, в якій починається життя людини і центром якої вона стає. Процес соціалізації нерозривно пов'язаний із спілкуванням та спільною діяльністю людей. Під соціалізацією в основному розуміють процес у ході якого людська істота з певними біологічними задатками набуває якостей, необхідних для життєдіяльності в суспільстві. В такому розумінні соціалізація – це процес розвитку людини як соціальної істоти, становлення її як особистості [2]. По суті, соціалізація є процесом входження індивіда до різних соціальних спільностей, колективів і груп людей на підставі засвоєння норм, ідеалів, цінностей шляхом виховання і навчання. Соціальна діяльність (праця, спілкування, гра, навчання) є головними чинниками соціалізації. Соціалізація відбувається в усіх провідних різновидах діяльності, де взаємно перехрещуються особистісні і соціальні структури [3]. Для того щоб процес соціалізації відбувся дитині потрібні навчання та виховання. Розробленням цих термінів займалися видатні педагоги та психологи. Останнім часом поняття «виховання» в обмежено вузькому розумінні все більше набуває значення життєтворчості. Життєтворчість, приміром, передбачає відкритість дитини для добрих справ, взаємодопомоги, милосердя та ін. У цьому контексті «виховання» означає спільну діяльність вихователя і вихованця, спрямовану на формування суб'єктивної основи особистості – її свідомості, духовних цінностей, переживань, досвіду [5]. Процес виховання є двостороннім. Тобто, педагог повинен мати бажання давати знання, а учень повинен хотіти чомусь навчитись. Навчання не менш важливий фактор у процесі соціалізації. Існують такі форми навчання як ігри, екскурсії, уроки.

Отже, процес соціалізації є важливим період не тільки в житті людини, а й у особистісному та психологічному розвитку дитини. Адже, не засвоївши умов соціального середовища, не утвердивши себе в ньому, індивід не може активно впливати на нього; разом з тим, засвоєння соціального досвіду неможливе без індивідуальної активності самого індивіда в сферах діяльності та спілкування. А навчання та виховання відіграють важливу роль у процесі соціалізації.

Список використаних джерел:

1. Виготский Л. С. Психология / Л. С. Виготский. – М.: Изд-во ЭКСМО – Прогресс, 2002. – 1008 с. – С. 903.
2. Ильчиков М. З., Смирнов Б. А. Социология воспитания / М. З. Ильчиков, Б. А. Смирнов. – М.: Фирма Гардарика.
3. Мудрик А. В. Социальная педагогика : учеб. для студ. пед. вузов / А. В. Мудрик; под ред. В. А. Сластелина. – 3-е изд., испр. и доп. – М.: Издательский Центр «Академия».
4. Філософський словник соціальних термінів / В. П. Андрущенко. – Київ-Харків, 2002. – 670 с. – С. 540.

НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ (ІЗ ДОСТВДІДУ РОБОТИ ЦЕНТРУ КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИВАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ)

Наталія Бугонько

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Старший дошкільний вік – це важливий період у всебічному розвитку дитини та підготовці її до майбутнього шкільного життя. У наш час проблема порушення мовлення у дітей старшого дошкільного віку стає більш поширеним явищем, але сучасний стан розвитку суспільства вимагає хоча б мінімального рівня знання іноземної мови.

Згідно з Державним стандартом дошкільної освіти України, навчання дітей іноземної мови є обов'язковим для будь-яких дошкільних навчальних закладів [1]. Деякі діти старшого дошкільного віку мають порушення мови, тому актуальним є питання навчання англійської мови дітей з порушеннями мовлення.

23 вересня 2014 року в Мелітопольському державному педагогічному університеті імені Богдана Хмельницького відбулося відкриття Центру корекційно-розвивальних технологій. Наш Центр забезпечує комплекс заходів корекційно-розвивального характеру, що спрямовані на роботу з дітьми, які мають порушення мовлення. У нашому Центрі діти також вивчають англійську мову, адже відомо, що вивчення іноземної мови розширює соціальні кордони та сприяє стимуляції вікових можливостей дітей, тому ми будемо свою освітньо-виховну програму з урахуванням зони найближчого розвитку (Л. С. Виготський), тобто щоразу з певним випередженням відносно досягнутого рівня дошкільника.

Навчаючи дітей логопедичної групи англійської мови, ми ставимо перед собою такі завдання з розвитку мовлення дітей: удосконалення відчуття ритму, розвиток основних мисленнєвих операцій (сприймання, увага, пам'ять), формування спрямованості уваги на фонологічну структуру слова та вміння концентрувати увагу на правильності артикуляції фонем із застосуванням зорової опори, тактильних і кінестетичних відчуттів [2].

Необхідно зазначити, що навчання англійської мови дітей з мовленнєвими порушеннями ми проводимо у формі гри. Під час ігор-занять намагаємося створити психологічний клімат радості та успіху, виховуємо дружні стосунки між дітьми. Готуючись до занять, добираємо яскравий та привабливий дидактичний матеріал, який був би цікавим для дітей. Під час занять з англійської мови ми слідуємо за своєю емоційністю та виразністю, адже це дуже важливо при роботі з дітьми, які мають мовленнєві порушення. На заняттях ми поєднуємо мовленнєву і рухливу діяльність, використовуючи танцювальні рухи, фізкультхвилинки, імітуємо рухи тварин, граємо у рухливі ігри з мовленнєвими завданнями. Ми завжди намагаємося активізувати мовленнєво-мисленнєву діяльність дітей під час занять з англійської мови у Центрі корекційно-розвивальних технологій.

Ми переконані, що коли дитина отримує в грі певне завдання, вона виконує його не лише рухами або жестами, але і словами. Дитина прагне, щоб її мовлення було виразним, чітким та емоційно забарвленим. Дошкільники починають активно вживати англійські слова, які до цього часу були в пасивному словнику. Поступово, в процесі гри діти засвоюють нові слова, назви речей та їх властивості значно швидше і міцніше, ніж поза грою [3].

Отже, гра в процесі вивчення англійської мови є провідною діяльністю дитини-дошкільника, яка має порушення мовлення, адже в процесі гри відбуваються зміни у психічній та соціальній сфері дитини та здійснюється підготовка до переходу на новий щабель розвитку.

Список використаних джерел:

1. Богущ А. М. Базовий компонент дошкільної освіти / А. М. Богущ, Г. В. Беленька, О. Л. Богінч та ін. – К. : ТОВ «МЦФЕР – Україна», 2012. – 26 с.
2. Леонтьев А. Н. Язык, речь, речевая деятельность / А. Н. Леонтьев. – М. : Просвещение, 2007. – 289 с.
3. Рібцун Ю. В. Корекційна робота з розвитку мовлення дітей п'ятого року життя із фонетико-фонематичним недорозвитком мовлення : програмно-методичний комплекс / Ю. В. Рібцун. – К. : Кафедра, 2013. – 284 с.

СОЦІАЛІЗАЦІЯ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЯК НАУКОВА ПРОБЛЕМА

Вікторія Вавилова

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Соціалізація особистості йде впродовж всього життя людини, але основи її успішної реалізації закладені саме в дитинстві. Дошкільне дитинство – це період активного оволодіння механізмами соціалізації, засвоєння норм соціальної поведінки.

Дитина стає соціальною істотою, людиною розумною, особистістю з усіма притаманними їй загальними, типовими і індивідуальними властивостями тільки в суспільстві, взаємодіючи з собою подібними. Становлення особистості й індивідуальності дитини здійснюється в ході соціогенезу, основу якого складають процеси соціалізації та індивідуалізації. Саме в процесі соціального розвитку відбувається присвоєння соціокультурних цінностей і становлення соціальної сутності людини, соціально психологічної зрілості особистості та її індивідуальної позиції в суспільстві [2].

Особливе місце серед досліджень проблем соціалізації особистості займають роботи, таких авторів як: Ю. Богінська, Л. Варяниця, О. Вишнеvsька, Л. Зімакова, О. Караман, П. Плотніков, Р. Пріма, С. Савченко.

Науково-теоретичні засади, складний та динамічний характер процесу соціалізації особистості зумовлюють таку потребу як обґрунтування концептуальних основ дослідження на різних рівнях, а саме методологічному, теоретичному та методичному.

Методологічний концепт втілює взаємозв'язок і взаємодію наукових підходів до вирішення проблеми соціалізації особистості у дошкільному дитинстві, зокрема: системно-цілісний підхід; особистісно-діяльнісний підхід; культурологічний підхід; компетентнісний підхід.

Теоретичний концепт визначає систему філософських, психологічних, соціологічних, культурологічних, педагогічних дефініцій, які покладені в основу розкриття сутності процесу соціалізації особистості у дошкільному дитинстві.

Методичний концепт передбачає розробку критеріїв та показників соціалізації особистості дитини на етапі її соціального становлення у дошкільному віці та програмно-методичного забезпечення соціально-педагогічного супроводу соціалізації особистості у дошкільному дитинстві [3].

Соціалізація являє собою багатоаспектний процес, в ході якого здійснюється прилучення людини до «загального соціального» і постійне відкриття, утвердження себе як суб'єкта соціальної культури. Соціалізація дітей дошкільного віку здійснюється в різноспрямовану діяльність з освоєння предметного світу і світу відносин між людьми [1, с. 3].

Список використаних джерел:

1. Мудрик А. В. Соціальна педагогіка / Под ред. В. А. Сластенин. – М. : Академія, 2002. – 200 с.
2. Щетиніна А. М. Соціалізація та індивідуалізація в дитячому віці : навч. пос. – Великий Новгород, 2004. – 132 с.
3. <http://mydisser.com/en/catalog/view/238/824/11751.html>

ЦІННІСТЬ ЯК ПОЗИТИВНА ЗНАЧУЩІСТЬ БУТТЯ ОСОБИСТОСТІ

Юлія Васюк

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Особливої значущості проблема цінностей набуває у перехідні (трансформаційні) періоди суспільного розвитку, коли кардинальні соціальні зрушення приводять до різкої зміни існуючих у ньому систем цінностей. Люди опиняються перед дилемою: або зберігати усталені, звичні цінності, або пристосовуватися до нових, які широко пропонуються, подеколи навіть нав'язуються представниками різних партій, громадських і релігійних організацій, рухів тощо.

Перш за все, розберемося в сенсі основного поняття цієї проблеми – категорії цінність. Етимологічний зміст цього слова дуже простий і цілком відповідає самому термінові: цінністю є те, що люди цінують. Це можуть бути і предмети або речі, і явища природи, і суспільні події, і людські вчинки, і явища культури [1]. Однак зміст поняття «цінність», його походження не прості, як це може здатися з точки зору буденної свідомості.

Філософський зміст поняття «цінність» міститься в низці філософських думок. Відомо, що там, де немає суспільства, немає і підстав говорити про існування цінностей, адже самі собою речі, події без їхнього зв'язку з людиною, з життям соціуму не є цінностями, отже, цінності завжди є саме «людськими цінностями» і мають соціальний характер. Це відноситься і до олюдненої природи, і до всієї цивілізації в різноманітті її проявів, і до багатьох природних та створених руками і розумом людей об'єктів.

Уже на початку будь-якої діяльності індивід ставиться до передбачуваного результату цієї діяльності як до цінності, тому людина також і процес діяльності, спрямований на досягнення результату, розглядає як значущий, ціннісний для себе. Будь-яка діяльність людини починається з визначення мети, досягненню якої буде присвячена ця діяльність, як її уявлення про кінцевий результат діяльності, досягнення якого дозволило б індивіду задовольнити якісь свої потреби.

Зрозуміло, що не всі результати і не будь-якої людської діяльності стають цінностями, а тільки ті, які є значущими, такими, що відповідають або суспільним потребам, або інтересам окремих людей, причому сюди відносимо не лише речі, але й ідеї, відносини, способи діяльності. Люди цінують і матеріальні блага, і доброту людських вчинків, і справедливність державних законів, і красу світу, і велич розуму, і повноту почуттів, і ще багато іншого. Таким чином, цінність співвідноситься з поняттям «значущість», однак не тотожна йому. Значущість характеризує вияв інтенсивності, напруженості ціннісного ставлення. Щось нас хвилює більше, щось менше, щось залишає байдужими. Значущість може мати характер не цінності, а й «антицінності», тобто шкоди. Зло, соціальна несправедливість, війни, злочини, хвороби мають велику значущість для суспільства і особистості, але ці явища не називають цінностями [2].

Отже, цінність – це позитивна значущість. Явища, що відіграють негативну роль у суспільному розвитку, можуть інтерпретуватися як вияви негативної значущості. Таким чином, цінність – це не всяка значущість, а лише та, яка має позитивний вияв у житті людини, окремої спільноти або суспільства загалом. Кожна цінність характеризується двома властивостями: функціональним значенням і особистісним сенсом.

Під функціональним значенням цінності розуміють сукупність суспільно значущих властивостей, функцій предмета чи ідей, які роблять їх цінними в даному суспільстві.

Наприклад, для будь-якої ідеї характерний певний інформаційний зміст і ступінь його достовірності [2].

Особистісний сенс цінності – це її співвіднесення з потребами людини. Особистісний сенс цінності, з одного боку, визначається об'єктом, що виконує функції цінності, а з іншого – залежить від самої людини. Осягаючи сенс речі, людина виходить не з своєї природної потреби в ній, а з потреби, вихованої суспільством, до якого вона належить, тобто з родової суспільної потреби. Вона наче дивиться на річ очима інших людей, суспільства і бачить у ній те, що має значення для її життя в цьому суспільстві. Водночас зазначимо, що сенс цінностей для людей неоднозначний, він залежить від їхнього статусу в суспільстві й забезпечуваних ними завдань.

Положення, про те, що цінності за своєю природою є об'єктивними, може викликати заперечення, адже повсякчас наголошувалося, що там, де немає суб'єкта не варто говорити про цінності. Цінність речі чи явища залежить від людини, її почуттів, бажань, емоцій, тобто завжди розглядається як щось суб'єктивне. Крім того, для індивіда річ втрачає цінність, як тільки вона перестає цікавити його, служити задоволенню його потреб, отже, поза суб'єктом, поза зв'язком речі з потребами, бажаннями, інтересами людини цінності бути не може.

Проте вчені застерігають – суб'єктивізація цінності, перетворення її в щось однобічно залежне від свідомості людини не виправдані. Цінність, як і значущість, об'єктивна, і ця її властивість міститься в предметно-практичній діяльності суб'єкта [1]. У процесі такої діяльності формуються специфічно-ціннісні ставлення людей до навколишнього світу, саме предметно-практична діяльність стає основною того, що речі, предмети навколишнього світу, самі люди, їхні відносини мають для особистості й суспільства певне об'єктивне значення, тобто – цінність.

Список використаних джерел:

1. Золотухина-Аболина Е. В. О специфике высших духовных ценностей // Филос. науки. – 1987. – № 1. – С. 11-18.
2. Малахов В. А. Цінність як категорія культури // Філософська думка – 1982. – № 5. – С. 76-85.

АНТРОПОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ЛЮДИНИ В УМОВАХ СОЦІАЛЬНИХ ЗМІН

Валентина Воронкова

*доктор філософських наук, професор
Запорізька державна інженерна академія
(м. Запоріжжя)*

Час, у якому ми живемо, можна назвати кризовим духовним соціумом, що визначається втратою віри, падінням моральних ідеалів, появою антикультури та ерзац-цінностей. Криза, що вибухнула ще на межі тисячоліть, має глибоко антропологічний характер, зумовлений загостренням протиріччя між особистістю і суспільством, що відобразилося у кризі духовно-екзистенційної сфери, способах життя, типах відтворювальної діяльності. Антропологічні проблеми людини значною мірою поглибили такі чинники: 1) порушення балансу між соціально-значущим і соціально-суттєвим; 2) порушення рівноваги між природою і розвитком суспільства; 3) трансформація буття із зовнішнього світу в засіб; 4) перетворення довкілля на технічний засіб інструменталістської активності. Це, своєю чергою, актуалізувало проблеми взаємовідносин між особистістю і суспільством, становлення його самосвідомості, розвитку сутнісних сил людини, самореалізації в громадянському суспільстві.

Саме людина в умовах соціальних змін виступила системотвірним фактором суспільства, його рушійною силою, що зумовлює значення філософського осмислення антропологічних проблем людини. Прагнення розкрити природу людини перебуває і до сих пір у фокусі філософських, релігійних, наукових, художніх пошуків, однак ні сучасна наука, ні філософські концепції, ні релігійні побудови так і не спроможні були розкрити тасмницю людини. Не випадково у ХХ столітті сформувався багато концепцій та теорій людини: 1) теорія

корпускулярно-хвильової природи людини; 2) антропна космічна теорія К. Цюлковського (гомо космікус); 3) есхатолгічна концепція людини Тейяр де Шардена; 4) креативна концепція людини Ортеги-і-Гассета; 5) концепція ноосферної взаємодії людини і суспільства В. Вернадського; 6) концепція симфонічної особистості Л. Карсавіна; 7) концепція цілісності особистості у філософській антропології Е. Фромма. У цих теоріях осмислюються різні модуси людини: 1) людина розумна – світ знання; 2) людина агресивна – світ боротьби; 3) людина лобляча – світ любові; 4) людина, що грає, – світ гри; 5) людина інформаційного суспільства – світ інформації; 6) людина віртуального світу – світ віртуалістики.

Завдяки соціальному (соціалізації) людина творить світ універсально, істинно по-людськи, за мірками краси та реалізації потреб у спілкуванні, творчості та плідній праці, визнанні свої цінності та значущості. Вплив соціокультурних умов позначається на формуванні свідомості особистості, на зміні мозку, на зміні мислення. Адже в умовах соціальних змін світ заповнила хвиля наркоманії, депресії, самогубств, алкоголізму, в основі яких прояви «негативної волі». Не випадково у соціальному світі молоді поширюються явища: 1) фрустрації – самообману, розладу, руйнування психіки; 2) деперсоналізації – нецілісності особистості; 3) невротичних розладів серед бійців АТО; 4) аномії (безнормності); 5) правового нігілізму; 6) все більшої кількості ерзац-цінностей, що змінюють дійсні цінності.

Бездуховність проявляється в паралічі духовного життя, викликаного природою людської психіки, морального вакууму, псевдокультури і антикультури, падіння інтелектуального показника, що доходить до критичної межі. Пияцтво, злочинство, жебракування стають нормою життя, в результаті драматичного розпаду зв'язків і заміни їх неадекватними людині. Людина приходить до розуміння своєї вразливості перед стихією природних сил, незахищеності, душевної дисгармонії і духовної убогості повсякденного життя, кризи екзистенційного існування і приреченості на пошук стабільного існування. Дефіцит моральної культури набуває спотворених форм, оскільки психологія людини не змінюється так швидко, людина не працює на розвитком свого інтелектуального інструменту – мозку, щоб досягти істин краси, істини, справедливості, які вважаються найвищими буттєвими мега-цінностями. Водночас відбувається «відтік мозку» на Захід, постачання «живого товару» до іноземних притонів, продаж здорових дітей закордонним благодійникам, усе це відбувається на тлі зубожіння культури, її девальвації, пріоритету маргінальної культури, культури наживи й насилля. Нелюдськість виявляється в руйнуванні основ людського буття, ігноруванні потреб людей, умов їхнього життя, появи феномена знеособленого (масового) індивіда. Критерієм суспільного прогресу стає не людина, а показники матеріального благополуччя, людина перетворюється на «засіб досягнення цілей», суспільство нівелюється і знеособлюється.

Соціальні умови, переломлюючись у соціальному світі, викликають неврози (фрустрації), про які відмічає К. Хорні: 1) пошук прихильності; 2) невроз влади; 3) невроз покірності; 4) невроз втечі від суспільства, що посилюються в результаті відчуження людини від суспільства. М. Шелер висунув п'ять ідеальних типів філософського сприйняття людини, що становить «простір вибору себе»: 1) ідея релігійної віри як сутності людини; 2) ідея людини як homo sapiens носія розуму; 3) увлечення про людину як homo faber – людину працюючу; 4) погляд на людину як вільну й моральну істоту. А. Маслоу висунув концепцію цілісного підходу до людини й аналізу її вищих, сутінних проявів – любові, творчості, духовних цінностей. Згідно з А. Маслоу, ці особливості актуалізуються під впливом соціальних умов та змін. Проте потреба людей в самоактуалізації – реалізації здібностей і талантів, згідно з А. Маслоу, займає всього 10%. На нашу думку, це занадто занижені дані, та й соціальні зміни привели до більшої кількості самоактуалізованих особистостей, що намагаються себе розкрити в усіх зв'язках.

Самоактуалізація особистості – це самоактуалізація своєї свідомості, самопрограмування своєї особистості і долі, самоорганізація і саморегулювання, самовиховання і вибір себе у біфуркаційних ситуаціях (поліфуркаційних). Лише шляхом удосконалення людських якостей, духовності, самореалізації можна вирішити проблему утвердження нової ролі людини. Людина повинна стати господарем своєї долі і реалізувати своє «Я», сприяти зміні своєї свідомості і самосвідомості і формування цілісності особистості, виходу за межі кризового буття. Ідеальною парадигмою зв'язку між суб'єктом і соціумом, за І. Кантом, є високоморально-цивілізована парадигма культури, що формує свідомість індивіда,

перетворює «недосконалу людину» на «досконалу особистість». А, як відмічав М. Шелер, людина «стала проблематичною для самої себе», коли поставила питання про сенс свого власного існування, межі свого буття, відмінності від собі подібних.

Сократівське питання «пізнай самого себе» залишається актуальним і на сьогодні, О. Уайльд говорив, що «мета життя – це самовираження. Виявити у всій повноті свою сутність – ось для чого ми живемо». Е. Фромм у книзі «Мати чи бути?» показав, що західне суспільство вирішило проблему «бути чи мати» на користь «мати», одночасно ототожнивши його з «бути», а звідси синтетичний, знеособлений характер західної людини, що привело до кризи людини. Тому ми солідарні з Е. Фроммом, що «стоїмо перед загрозою серйозної кризи сучасної людини», а щоб цього не допустити, слід в суспільстві здійснити «етичну революцію», про яку мріяв А. Печчеї – «перебудувати свідомість людини», в основі якої перетворення суспільства, що починається з самої людини; подолати деструкцію (і корупцію) соціальних відносин, для чого в суспільстві повинна діяти «Конституція людини», в основі якої розвиток антропологічних засад людського розвитку, що культивують людину як найвищу цінність на Землі.

АНАЛІЗ НАУКОВОЇ ДИСКУСІЇ ЩОДО ДУХОВНИХ ЦІННОСТЕЙ

Олексій Ганцовський

*ДВНЗ Запорізька державна інженерна академія
(м. Запоріжжя)*

«Пізнай самого себе і ти пізнаси весь світ»

Сократ

У світі тварин існує лише їх матеріальне світобачення. Людина на відміну від тварин має одну велику різницю – це можливість здобувати знання та розвивати свій духовний світ. Все життя людина прагне досягти високих положень та визнань, але скільки б людина не досягала, завжди після здобуття, з'являється десь всередині порожнеча і відчуття нестачі. Осмислення поняття «духовні цінності» мали початок від древніших умів, які приділяли щільну увагу розробці чіткому визначенню цього питання. Математиці, фізиці, астрономії, софістиці, філософії, етиці, геометрії та іншим наук належали видатні вчені дослідники, які були згодні лише в одному, що поняття «духовні цінності» являє для кожного своє глибоко духовне розуміння.

Мета дослідження полягає у досягненні розуміння поняття «духовні цінності» на основі аналізу наукових джерел та історичних явищ. Для досягнення мети необхідно вирішити основне завдання: дослідити суть наукової дискусії, щодо поняття «духовні цінності».

Питанням розвитку поняття та широкого розуміння духовності та духовних цінностей особистості займалися багато зарубіжних та вітчизняних вчених. До фундаментальних засновників поняття духовності, відносяться такі вчені Древньої Греції, як: Сократ, Платон, Аристотель, Піфагор, Демокрит, Гіппократ, Архімед та ін. Серед видатних західноєвропейських філософів та соціологів, що багато уваги приділяли проблемі духовності, духовно-моральних цінностей, насамперед, можна відмітити: Г. Гегеля, Г. Гессе, М. Дюфрена, І. Канта, М. Шелера, А. Камю, Ф. Ніцше, Е. Фромма, Е. Дюркгейма, М. Хайдеггера, А. Шопенгауера та ін.

Вітчизняний вчений Катуніна Н.С. зазначає, що «духовність – це вища форма буття людського духа, відношення моральних почуттів душі і моральної свідомості» [1, с. 138-139]. Так Хубієва З.А. надала структуру духовно-моральним цінностям вказавши, що «в основі духовно-моральних цінностей знаходиться моральна свідомість, яка має свою структуру, де виділяються моральні категорії, моральні почуття, моральні ідеали» [2, с. 7].

Духовні цінності – це базові життєві принципи притаманні розвиненій людині. Ці принципи мають духовний, релігійний, етичний, моральний і соціальний характер.

Духовні цінності – це духовні уявлення, явища, поняття, вимоги, що притаманні людині, спільноті або науковому чи етичному вченню. З точки зору ідеології – духовні цінності зазвичай є кістяком того чи іншого вчення, оскільки ідеологія є прагненням до того чи іншого

ідеалу [3, с. 77]. Філософія неможлива без духовних цінностей, оскільки духовні цінності безпосередньо пов'язані із засадами моралі і світогляду, які вивчає філософія.

Німецький філософ та соціолог, один з основоположників філософської антропології М. Шелер, стверджував, що цінності утворюють онтологічну основу особистості. Пізнання цінностей і їх споглядання засноване в кінцевому рахунку на почутті любові чи ненависті. Цінності тим вище, чим вони довговічніші і чим вище задоволення, яке ми від них отримуємо. В цьому сенсі найменш довговічними є цінності, пов'язані із задоволенням чуттєвих бажань і з матеріальними благами. Більш високі цінності – це цінності «прекрасного» і «пізнавальні» цінності. Вищою цінністю є цінність «святого», ідея Бога, а любов до Бога розглядається як вища форма любові. Усі цінності мають свою основу в цінності божественної особистості [4, с. 31-95].

Отже, можна зауважити на те, що точка зору М. Шелера – це уявлення про найвищі цінності, які є у людей на світі. На погляд автора, на світовому історичному рівні, носіями таких цінностей були: Імхотеп, Крішна, Будда, Ісус, Марія Магдаліна, Агаліт, Омар Хайям, Платон, Конфуцій, Піфагор, Джордано Бруно та багато інших, які і досі мають неймовірний вплив на цивілізацію та її розвиток.

Таким чином, було встановлено, що духовні цінності – це базові життєві принципи притаманні розвиненій людині. Пізнання цінностей і їх споглядання засноване в кінцевому рахунку на почутті любові. Усі цінності мають свою основу в цінності божественної особистості. Були досліджені різноманітні погляди соціологів, філософів та інших науковців, на питання поняття «духовні цінності». Можна стверджувати, що наукова дискусія щодо духовних цінностей, є актуальною й на сьогодні. Вся палітра тверджень є багатогранні стежини, які ведуть до головної «дороги» розуміння духовності в собі.

Список використаних джерел:

1. Катуніна Н. С. Природа духовности человека : монография / Н. С. Катуніна. – М. : Изд-во «Прометей», 2005. – 258 с.
2. Хубиева С. А. Духовно-нравственные ценности и их влияние на формирование современной личности : автореф. дис. раб. – Ставрополь, 2006 –26 с.
3. Духовні цінності українського народу / С. М. Возняк, В. І. Кононенко, І. В. Кононенко та ін. – К.; Івано-Франківськ : Плай, 1999. – 293 с.
4. Шелер М. Положення людини в Космосі / М. Шелер // Проблема людини в західній філософії: переклади / уклад. і послесл. П. С. Гуревича; Заг. ред. Ю. Н. Попова – М. : Прогрес, 1988. – 173 с.

ДУХОВНІ ЦІННОСТІ СУСПІЛЬСТВА

Софія Гозуцька

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Світ на початку ХХІ століття переживає інтенсивний розвиток інтегративних процесів постіндустріального суспільства, яке потребує відповідної форми регіональної політичної та економічної організації. Сучасні демократичні тенденції вимагають від громадянина не лише політичної активності, а й усвідомлення власної ролі і значення в житті суспільства, а також дії у відповідності до власних переконань і цінностей [1].

Формування активної життєвої позиції молоді у поєднанні з розумінням спільної європейської належності – одне з найважливіших завдань освіти для європейського виміру України. Завдання духовного відродження народу України вимагають особливої уваги до світу цінностей молоді як майбутнього країни, гаранта суспільного прогресу. Ціннісна орієнтація слугує своєрідним критерієм у визначенні ставлення людини до матеріальних і духовних цінностей, системи установок, відстоювання принципів і переконань [2]. Зараз є необхідність у формуванні нових ціннісних орієнтацій, ідеалів та світогляду людини, яка

житиме і працюватиме в XXI столітті в Україні – незалежній європейській державі, де духовні цінності поєднують творчість, нові оригінальні ідеї з народними традиціями та культурою нашої країни. Слід наголосити, що ціннісні орієнтації формуються посередництвом засвоєння соціального досвіду й виявляються в цілях, ідеалах, інтересах, переконаннях, тощо.

Система ціннісних орієнтацій становить внутрішню духовну основу ставлення особистості до дійсності та втілення цього ставлення у надійній поведінці. Ця система є динамічним відображенням головних змін взаємозв'язку людини зі світом та поточних змін під впливом соціальних ситуацій. Цінності студентської молоді формуються інформація, яка надається їй всією соціальною кон'юктурою, баченням дорослими вітчизняного чи зарубіжного життя. Оскільки в самій молоді немає свого великого життєвого досвіду, вона може оцінювати ті чи інші явища, виходячи зі знань, набутих у навчальних закладах, із засобів масової інформації, з оцінок батьків, прочитаної літератури, хоча, звичайно, певну роль відіграє осмислення власного пережитого [3]. Але воно у переважній більшості не має вирішального значення при домінуючому впливі на молодих людей тих соціально-культурних ідеалів, які склалися у світі дорослих. У кожного покоління молодих ці ідеали були різними, виходячи з конкретного контексту часу. Вони вбирали різний історико-культурний досвід залежно від можливостей пізнання. Цілком очевидною є нагальна необхідність створити таку систему цінностей, яка слугувала б орієнтиром у вихованні молодого покоління та громадян будь-якого віку. Така система загалом і кожен її структурний компонент зокрема мають становити єдине ціле, в якому об'єднуючим началом є духовність людини.

Список використаних джерел:

1. Авдуевская С. П. Належність до групи як чинник самосприйняття особистості // Дисс. канд. психол. наук. – М., 1988.
2. Електронний ресурс: <http://www.rusnauka.com>
3. Електронний ресурс: <http://osvita.pedagog.org.ua>

ІНКЛЮЗИВНЕ НАВЧАННЯ – КРОК ДО ДЕМОКРАТИЧНОЇ ОСВІТИ

Владислава Дубяга

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Багато років система освіти ділила дітей на звичайних та інвалідів, які практично не мали можливості отримати освіту та реалізувати свої можливості, таких дітей не брали в загальноосвітні заклади, де навчаються звичайні здорові діти. Несправедливість такої ситуації очевидна. Діти з особливими потребами повинні мати рівні можливості з дітьми звичайними.

Сучасна система розвинутого демократичного суспільства покликана відповідати індивідуальним потребам особистості, зокрема, потребі в повноцінному та різнобічному особистісному становленні та розвитку – враховуючи індивідуальні відхилення, інтереси, мотиви і здібності (особистісна успішність), потребі в органічному входженні особистості в соціум і певна участь у житті суспільства (соціальна успішність); потребі в розвиненості в особистості універсальних трудових і практичних умінь, готовності до вибору професії (професійна успішність).

Включення дітей з особливими освітніми потребами (дітей з інвалідністю, дітей з обмеженими можливостями здоров'я, дітей з особливостями розвитку) в освітній процес в школах загального типу за місцем проживання – це порівняно новий підхід для української освіти. Такий підхід термінологічно пов'язаний з процесом, який називається інклюзія в освіті, і, відповідно, освіту в руслі цього підходу – інклюзивна освіта.

Інклюзивна освіта є одним із основних напрямків реформування та трансформації системи спеціальної освіти у багатьох країнах світу, мета якої – реалізація права на освіту без дискримінації. Тому, приєднавшись до основних міжнародних договорів у сфері прав людини (Декларації ООН про права людини, Конвенції ООН про права інвалідів, про права дитини),

Україна також взяла на себе зобов'язання щодо дотримання загальнолюдських прав, зокрема, щодо забезпечення права на освіту дітей з особливими освітніми потребами [2].

Термін «інклюзія» вперше ввів М. Уїлл (США), що трактується як реформування загальноосвітніх шкіл відповідно до потреб усіх дітей без винятку [1, с. 6]. Інклюзивний підхід передбачає розуміння різних освітніх потреб та надання послуг у відповідності з цими потребами через повну участь в освітньому процесі, залучення громадськості й усунення дискримінації в освіті. Інклюзивна освіта передбачає створення умов для спільного навчання дітей з обмеженими можливостями та їх здорових однолітків [3, с. 15].

Основою інклюзивної освіти є теорія соціальної справедливості, прав людини, теорія соціальних систем щодо розвитку особистості, що покладені в основу соціальних технологій інноваційного розвитку освіти [1, с. 67].

Так, у контексті ідей соціальної справедливості освіта розглядається як суспільне благо, що надає всім рівних можливостей у доступі до цієї соціальної цінності. Можливість засобами освіти зайняти вагомє місце у суспільстві розглядається як засіб подолання соціальної нерівності. Обмеженість доступу до освіти є характеристикою суспільств зі складною структурою, призводить до соціальної нерівності і розглядається як соціальна депривація [4]. Соціальна депривація – це відхилення від реальних соціальних норм у суспільстві та в різних соціальних спільнотах, які відображають певний ступінь ізоляції індивіда від соціального кола та соціального середовища [5]. Тобто йдеться про втрату чогось такого, що необхідно індивіду для задоволення певних важливих потреб. Це призводить до різних моральних і психологічних відхилень у поведінці та діяльності. Тому одним із засобів подолання низького соціального й академічного рівня депривованих дітей і молоді на сучасному етапі розвитку суспільства є інклюзивна освіта.

Сучасна загальноосвітня програма повинна включати зміни та умови, необхідні для успішної реалізації інклюзивної освіти, а саме – прийняття індивідуальності кожного окремого учня і задоволення особливих потреб кожної дитини. Але досягнення соціальної інклюзії та подолання дискримінації не зводиться лише до забезпечення відповідної освіти. Не менш важливим у цьому процесі є створення безбар'єрного середовища, програма підтримки правецлаштування, робота зі зміни суспільної думки.

Список використаних джерел:

1. Колупасва А. А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи / монографія // А. А. Колупасва. – К. : «Самміт-Книга», 2009. – 241 с.
2. Концепція розвитку інклюзивної освіти // Наказ МОН України від 01.10.2010 р. – № 912 // Електронний ресурс – Режим доступу: <http://firstedu.org.ua/index.php>. – Назва з екрану.
3. Основи інклюзивної освіти // навч.-метод. посіб. / за заг. ред. А. А. Колупасвої. – К. : «А.С.К.», 2012. – С. 6-21.

РОЛЬ СІМ'Ї У ФОРМУВАННІ ЖИТТЄВИХ ЦІННОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ

Марія Іванікова

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

«Який шлях веде до справжньої людини, що таїться в нас?» – над цим питанням розмірковував мандрівний український філософ Г. Сковорода. І наприкінці життя дійшов висновку: «Треба спочатку пізнати себе, заглянути у самого себе» [1]. У пошуках себе – величезний змыст: кожна людина може розкрити свої реальні, але до певного часу ще приховані можливості, задатки, здібності.

Життєві цінності є адекватними індикаторами розвиненої особистості, за допомогою яких її визначають. Особистісне зростання й залежить від того, наскільки особистість поєднується

із системою саме життєвих цінностей: повага до української культури, мистецтво, духовність, моральність, допомога іншим, істина, свобода вибору, життя за законами добра.

У сучасному суспільстві основними загальнолюдськими цінностями є сім'я, здоров'я, освіта, робота. Загальнолюдські цінності тісно пов'язані з особистими цінностями людини, які можна умовно розділити на матеріальні й духовні (моральні). Реалізація всіх цих цінностей необхідна для самоствердження, визнання особистості.

Формування життєвих цінностей, починається ще з дитинства. Тому дуже важливо в якій сім'ї виховується дитина. Якщо щасливі хвилини в сім'ї пов'язані тільки з придбанням і накопиченням, дитині важко стати щасливою в майбутньому. Матеріальні потреби безмежні, і неможливість їх задовольнити, що може обернутися трагедією.

Якщо в сім'ї переважають духовні цінності, наприклад взаємодопомога, доброта, чесність, радість спілкування один з одним, потреба віддавати, а не брати, то навряд чи дитина в майбутньому відчує себе самотньою і знедоленою. Сформована в дитинстві звичка отримувати задоволення від спілкування з природою, музикою, творами мистецтва і гарною книгою дозволить молодим людям вистояти і прийняти правильні рішення в найскладніших життєвих ситуаціях.

Будь-яка діяльність особистості спрямована на ціннісні її аспекти. Цінності виступають на перший план у побудові життєвої перспективи тоді, коли старі плани вже досягнуто і потрібно сформувати нові. Проблема цінностей пов'язана із визначенням значень, тобто з вирішенням завдання, яке постає перед особистістю неперервно у всіх актах її взаємодії із оточуючим світом. Цінність виконує глибинну регулятивну функцію у побудові життєвих перспективи [2]. Ціннісна орієнтація на минуле, теперішнє чи майбутнє залежить як від індивідуальних чинників, так і від ціннісної орієнтації соціуму, в якому людина перебуває.

Цінності особистості відображають значущість для неї життя, її можливість самореалізації у певний час [3]. Життєві цінності мають смислову природу, в процесі соціалізації вони виконують регулятивну функцію у плануванні власного життя вибудовуючи пріоритети у діяльності та загалом ставлення до життя та подій, що відбуваються у ньому.

Таким чином, формування життєвих цінностей і особистісного розвитку людини починається з дитинства, тому залежно від того, як будуть поводити себе батьки з дитиною, так потім і вона буде поводити себе з оточуючими. Близькі люди повинні подавати гарний приклад доброго вставлення до навколишнього, культурного, духовного, морального, оточуючого середовища. Життєві цінності в житті відіграють дуже важливу роль, отже потрібно поставитися до їх формування з відповідальністю.

Список використаних джерел

1. Підручна І. Б. Психологічний аналіз категорії життєвої перспективи особистості / І. Б. Підручна // Матеріали педагогічних читань «Шляхи формування й розвитку морально-духовної культури особистості» Миколаївського НМЦ, 2012 р.
2. Титаренко Т. М. Временные измерения жизненного пути личности / Т. М. Титаренко // Психология личности и время : тез. всес. конф. – Черновцы, 1991. – Т. 1. – С. 17-20.
3. Електронний ресурс : http://www.8ref.com/8/referat_82899.html

ПОШУК ЦІННІСНИХ ОРІЄНТИРІВ В УМОВАХ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Анастасія Ільїна

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Сучасний розвиток українського суспільства характеризується як період трансформаційних процесів, що обумовлений пошуком власного шляху розвитку та зміни цінностей. Україна як незалежна держава, що не так давно стала на самостійний шлях, свій розвиток значною мірою пов'язує з молоддю.

Освіта як система не може існувати поза процесами модернізації і трансформації, адже є провідником ключових змін, які динамічно відбуваються в рамках інформаційної цивілізації. В суспільствах, які перебувають на трансформаційному рівні розвитку освітнє середовище відіграє роль основного творця ключових ціннісних орієнтацій молоді, від яких у подальшому залежить їх розвиток. Україна сьогодні знаходиться на етапі цивілізаційного вибору, у межах якого національна освіта тяжіє до європейських демократично-гуманістичних цінностей, тим самим багато в чому визначаючи подальший розвиток всієї країни.

За останні десятиріччя як в нашій країні так і за кордоном проблема цінностей і ціннісних орієнтацій набула особливої актуальності. Ці поняття є об'єктом дослідження багатьох наук, що говорить про їхню складність та багатоплановість. У сучасних умовах модернізації системи освіти України та інтеграції її в європейський простір, що супроводжуються створенням нової освітньої парадигми, важливого значення набуває проблема формування ціннісних орієнтацій молоді. Адже саме сучасна молодь великою мірою зазнає впливу таких явищ, як глобалізація суспільства, політичні та моральні кризи, нівелювання загальнолюдських цінностей й заміна їх субкультурою [2].

Підвищення ефективності формування ціннісних орієнтацій набуває особливої значення в умовах класичного університету. Адже класична університетська освіта є системою, яка одночасно відповідає на потреби і запити студентів в їх особистісному і професійному становленні та задовольняє соціальне замовлення не тільки у підготовці висококваліфікованих фахівців, але й формуванні освіченої, творчої, гармонійно розвиненої особистості зі сформованими громадянськими, моральними якостями, гуманістичним світоглядом та національною гідністю. Відповідно до цього, велику роль у становленні особистості студента класичного університету та формуванні його ціннісних орієнтацій відіграє використання культурної і педагогічної спадщини українського народу. Сформовані українським народом цінності відображають позитивний досвід і надбання у сфері моралі, світогляду, орієнтують на моральні норми й принципи життя, закріплені у традиціях, звичаях, віруваннях, які підтримуються організацією та устроєм життя [1].

Слід зазначити, що сучасна молодь вступає в життя в ситуації економічної нестабільності і недосконалості законодавчого механізму регулювання соціальних відносин. Дані загальнодержавного опитування «Молодь України в нових умовах соціальної диференціації», яке проводили вчені інституту соціології НАНУ та України проблем молоді виявили, що успіхом у житті переважає більшість молоді вважає цінності приватного життя і матеріального добробуту. Значною мірою успіх у житті молодь трактує також у діяльнісно-творчому аспекті, хоча і менше, ніж у матеріально-побутовому ракурсі. Сучасна українська молодь розглядає перспективний розвиток та втілення своїх ціннісних орієнтацій у європейському майбутньому, тому вона впевнено йде до нього.

Отже, формування ціннісних орієнтацій молоді в сучасному українському суспільстві на шляху до Європейського простору проявляється в одночасному впливі на особистість молоді людини різних факторів, які часто суперечать один одному. Тому молоді у такому шаленому розмаїтті цінностей, що наявне у суспільстві, доводиться самим вирішувати, що в нинішніх умовах є цінним, і від того, яка шалька терезів переважить у системі їхніх цінностей, значною мірою залежатиме майбутнє України [3].

Список використаних джерел:

1. Бех І. Д. Духовні цінності в розвитку особистості / І. Д. Бех // Педагогіка і психологія. – 1997. – № 1. – С. 124-129.
2. Десятов Т. М. Пріоритетні тенденції формування європейського освітнього простору / Т. М. Десятов // Інформаційно-телекомунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи : збірник наукових праць / за ред. М. М. Козяра, Н. Г. Ничкало. – Львів : ЛДУ БЖД, 2006. – С. 29-34.
3. Нестеренко Г. Роль системи освіти у становленні української політичної нації / Галина Нестеренко // Філософія освіти. – 2006. – № 2 (4). – С. 177-186.

ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ ЯК СКЛАДОВА ПРОЦЕСУ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ

Т. О. Коваленко

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Актуальність дослідження ціннісних орієнтацій особистості визначається значущістю формування особистісної ціннісної структури індивіда, що є найважливішим чинником процесу соціалізації та самореалізації особистості. Поняття «ціннісні орієнтації» містить у собі моральні, наукові, правові та соціально-політичні аспекти, отже, вивчається фахівцями відповідних профілів. Безперечно, процес зміни цих орієнтацій відбувається досить нерівномірно в різних соціальних групах людей.

Проблеми ціннісних орієнтацій у своїх працях розглядали такі радянські вчені, як В. Ольшанський, А. Здравомислов, В. Ядов. Ціннісні орієнтації досліджували молоді вчені А. Андрющенко, М. Бобнева, В. Василенко, В. Водзинська, О. Дробницький, Ю. Замошкін, А. Здравомислов, І. Кон, Т. Любимова, Ш. Надірашвілі, М. Непомнящая, В. Оссовський, І. Попова, А. Ручка, Г. Смирнов, Ю. Соколовський, В. Тугаринов та ін. Самореалізацію особистості як цілісний процес становлення людини на своєму життєвому шляху почали досліджувати такі вчені, як С. Рубінштейн та Л. Виготський, а плідно продовжили це вивчення Л. Божович, І. Бех, Д. Ельконін та В. Давидов. Педагогічні аспекти самореалізації як активної пізнавальної та творчої діяльності у нових умовах освітнього процесу розробляють В. Андреев, І. Иванов І. Язюн, С. Сисосва В. Лозова, О. Савченко, Н. Щуркова Н. Тарасевич та ін.

Поняття «ціннісні орієнтації» було введено до наукового обігу американським соціологом Т. Парсонсом. Він зазначав, що сукупність ціннісних орієнтацій утворює своєрідну вісь свідомості, яка забезпечує стабільність особистості, унаслідок певного типу поведінки і діяльності, виражену у направленості її потреб та інтересів. Внаслідок цього, саме ціннісні орієнтації є важливим фактором, що зумовлює мотивацію дії, а також вчинків особистості [1, с. 25].

Ми спробували проаналізувати і систематизувати сучасні наукові уявлення про ціннісні орієнтації особистості як складової самореалізації.

Звернемось до міркувань Д. Леонтьєва, в яких він зазначає, що в основі прагнення людини до самореалізації лежить не завжди усвідомлюване прагнення до безсмертя, яке може усвідомлюватися в різних формах як прагнення підвищити знання, покращити умови життя людей, передати іншим знання та досвід, відкрити людям сенс тощо [2, с. 43]. Таким чином, мається на увазі сутнісний, вихідний компонент життя особистості, саме такий, що не може існувати в межах буття людини.

Цінності та ціннісні орієнтації особистості є важливим показником особистісної самореалізації. Цінність – це «найбільш гнучка форма включення суспільних цінностей в механізм діяльності та поведінки особистості, що передбачає вільний вибір та всебічне врахування індивідуальних інтересів» [3, с. 150].

Ціннісні орієнтації виступають як результат саморозвитку та самореалізації особистості. Цінність виступає важливою характеристикою психологічної структури особистості і визначає:

- 1) спрямованість суб'єкта на реалізацію певних відношень, які відповідають певній цінності, спрямованість на певну діяльність;
- 2) виділення у свідомості певного предметно-діяльнісного змісту і його провідну роль у формуванні самосвідомості особистості;
- 3) зміст уявлення про своє «Я», що відповідає спрямованості [4, с. 12].

Отже, ціннісні орієнтації є важливою складовою самореалізації особистості, в них так би мовити резюмується весь життєвий досвід, накопичений особистістю в її індивідуальному розвитку. Таке розуміння ціннісних орієнтацій дає змогу пояснити та емпірично вивчати спрямованість діяльності особистості в будь-який момент її життя.

Список використаних джерел

1. Корнев М. Н. Соціальна педагогіка / М. Н. Корнев, А. Б. Коваленко. – Київ, 1995. – 303 с.
2. Мультиверсум. Філософський альманах // науковий журнал // Інститут філософії ім. Г. С. Сковороди НАН України. – Київ, 1998. – 240 с.
3. Словник із соціальної педагогіки / авт.-уклад. Т. О. Логвиненко, Н. В. Гордієнко. – Дрогобич : Посвіт, 2007. – 160 с.
4. Цакум Т. М. Професійна самореалізація особистості в сучасних умовах / Т. М. Цакум. – Суми, 2013. – 41 с.

ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ СТАРШОКЛАСНИКІВ ЯК СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

М. В. Кудінська

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Потреба у визначенні ціннісних орієнтацій, певних смислових аспектах життя виникає у будь-якої людини. Це являється однією з найглобальніших потреб індивіда. В підлітковому віці ця необхідність відчувається достатньо сильно. Розвиток індивіда та формування у нього цінностей визначається також і тим, що очікують від нього його рідні, друзі та просто оточуючі, які з позитивних та негативних цінностей та йому рекомендують, які завдання ставляться перед ним в різні вікові стадії.

Проблематика ціннісних орієнтацій особистості все найчастіше привертає до себе увагу вчених, філософів, науковців, тому що система особистісних і загальних (суспільних) цінностей індивіда відображає його потреби та настанова, що в свою чергу впливає на формування життєвих цілей, визначення шляхів їх досягнення, а також побудова власної професійної моделі діяльності в соціумі.

Як зазначає А. Здравомислов, ціннісні орієнтації – це важливі елементи внутрішньої структури особистості, закріплені життєвим досвідом індивіда й усією сукупністю його переживань. Вони відокремлюють важливе для певної особистості від незначного [3, с. 202-203]. Своєю чергою, Г. Дворецька визначає поняття «ціннісні орієнтації», як «сприйняття особистістю певних цінностей і визнання їх за цілі життя чи основні засоби досягнення таких цілей, що є шонайважливішим фактором, який регулює, детермінує мотивацію особистості і її поведінку» [2, с. 213].

Слід зазначити, що даний психологічний феномен вивчався, як у вітчизняній, так і в зарубіжній психологічній науці. Зокрема, Л. Колберг, що займався розвитком індивіда, в свою чергу мав змогу дослідити певні стадії морального та духовного розвитку особистості, пов'язуючі їх зі стадіями розумового розвитку, що розробляв Ж. Піаже. П. Якобсон, який виділяв психологічні аспекти формування індивіда та досліджував критерії її соціальної зрілості, визначив провідну роль динамічних зрушень в ядрі особистості, які пов'язані з відкриттям і засвоєнням цінностей, норм, обов'язків, прав, загальнолюдських вимог [1, с. 253].

Якщо ж говорити про основний зміст ціннісних орієнтацій особистості, то варто зазначити, що це світоглядні, духовні переконання, а також правила поведінки. Саме завдяки ним в будь-якому суспільстві ціннісні орієнтації як елементи саморегуляції поведінки особистості є предметом виховання, розвитку та цілеспрямованого впливу на індивіда. Механізм дії ціннісних орієнтацій тісно пов'язаний із розв'язанням конфліктів, а також незрозумілих ситуацій у мотиваційній сфері особистості.

Досить важливим для нашого дослідження є виокремлення структури ціннісних орієнтацій, яка включає такі елементи:

- 1) цінності-цілі (суб'єктивне розуміння індивідом певних задатків та здібностей, які будуть відображати потреби);
- 2) цінності-засоби (відображення соціальних зв'язків індивіда);

3) цінності-умови (соціальні умови, в яких відбувається функціонування та розвиток ціннісних орієнтацій) [4, с. 171].

Цінності та ціннісні орієнтації є важливим критерієм особистісної самореалізації підлітка. Таким чином, основними показниками життєвої позиції та ієрархії ціннісних орієнтацій в цьому віці є: визнання загальноприйнятих цінностей; дотримання найвищих цінностей.

Зокрема, Л. Божович, І. Кон, А. Мудрик пов'язують перехід від підліткового до раннього юнацького віку з різкою зміною внутрішньої позиції, що полягає в тому, що спрямованість у майбутнє стає основною спрямованістю особистості [1, с. 233].

Отже, цінності та ціннісні орієнтації є важливими критеріями розвитку та вдосконалення кожної людини. Вони визначають життєву стратегію самореалізації особистості, специфіку направленості та особливості взаємодії з оточуючими людьми. Варто пам'ятати, що ціннісні орієнтації узагальнюють підхід людини до самої себе, до оточуючих та їх поведінки. Так, цінність – це речі, явища, події, ідеї, які мають певну значимість для окремої людини.

Список використаних джерел:

1. Дворецька Г. В. Соціологія / Г. В. Дворецька : Навч. посібник. – Вид. 2-ге, перероб. і доп. – К. : КНЕУ, 2002. – 472 с.
2. Здравомыслов А. Г. Потребности. Интересы. Перспективы. Ценности личности / А. Г. Здравомыслов, – М. : Политиздат. – 1986. – 221 с.
3. Проблеми сучасної психології: Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України / За ред. С. Д. Максименка, Л. А. Онуфрієвої. – Вип. 23. – Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2014. – 788 с.
4. Скрипченко В. О. Вікова психологія / В. О. Скрипченко : Навч. посібник. – К. : Просвіта. – 2001. – 279 с.

ОСВІТНЯ ПАРАДИГМА САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ЕЛІТИ СУСПІЛЬСТВА

Людмила Кух

*Національний педагогічний
університет імені М. П. Драгоманова
(м. Київ)*

У сучасному інформаційному суспільстві постають нові вимоги перед системою освіти й виховання, які зокрема передбачають формування людини нової формації, а відповідно й нового типу. Це пов'язано з високою конкуренцією на ринку праці й швидкими темпами розвитку суспільства загалом, динаміки і векторів направленості цього розвитку. Серед причин до появи таких вимог варто виокремити інтенсивний вплив на сучасну цивілізацію і зокрема молоді зовнішні чинники: лінгвістичного глобалізму, масової культури, своєрідного виховання Інтернетом та філософією комерціалізації. Це породило кризи цінностей і сучасній людині у величезних потоках інформації все складніше відшукати актуальну і цінну пораду, таким чином віднайшовши себе.

У силу нівелювання авторитетності церкви, держави, інституту сім'ї сучасній людині немає на кого опертися і кому довіряти. Виникає підміна понять і авторитетів, коли індивідуальність, ідеал для наслідування замінюється телевізійними та Інтернет-образами. Відповідно постає питання про проблему виховання нової еліти держави й суспільства, яка б взяла на себе роль авторитета для цивілізації, який формуватиме суспільну думку, визначатиме вектори руху людства й людини. У дефініцію такої наукової еліти вкладаємо поняття нового типу молоді людини – комунікабельної, глобальної, освіченої та розвинутої особистості, яка прагне розвитку, миру та реалізації власних ідей, у комплексі індивідуальної та професійної самореалізації.

У Державній національній програмі «Освіта: Україна XXI століття» та у Національній доктрині розвитку освіти зазначено, що сучасна система педагогічних поглядів базується на

визнанні необхідності створення умов для розвитку і самореалізації кожної особистості, формування покоління, здатного вчитися протягом всього життя. У сучасній освіті за мету визначено всіляке сприяння розвитку особистості і розкриття її індивідуального потенціалу. Людина, як цілісність і самодостатність у суспільстві, дитиноцентризм у педагогіці (В. Кремень) й інші подібні концепції лише підтверджують все інтенсивніше усвідомлення людством переваги людських високоморальних якостей для гармонійного й мирного розвитку цивілізації.

Вагоме значення для розуміння проблеми впливу освітньої системи на розвиток і реалізацію особистості мають дослідження В. П. Андрущенка, Л. І. Березовської, М. Г. Ватковської, М. С. Кагана, С. Ф. Клепка, Н. П. Пішуліна, М. І. Романенка, І. Т. Фролова та інших, що розглядають значення освітніх концепцій в життєдіяльності людини. Одним із основних завдань сучасної освіти науковці називають сприяння реалізації прагнення у особистості проявити себе, стимулювання діяльності вихованців, зміст і характер якої задовольнятиме їхні інтереси та спонукатиме до самореалізації протягом усього життя. Вчені виокремлюють навіть дидактичні концепції, що спрямовані на створення умов для самореалізації особистості, серед яких: концепції відбору змісту освіти, проектування освітнього процесу та концепції особистісно-орієнтованої освіти. Ці освітні вектори самореалізації виконують функції орієнтування людини на пізнання й розкриття своїх здібностей і свідомого вибору сфери своєї діяльності, тобто самовизначення.

Безумовно, сама нова цивілізація та її інформаційний етап створюють особливі умови для розвитку й реалізації особистості, її творчого потенціалу, свободи вибору, але разом з тим і зобов'язують людину з підвищеною відповідальністю ставитися до результатів своєї діяльності, враховуючи їх контекст, динамічність усіх сфер життєдіяльності суспільства та швидкозмінність парадигм цієї життєдіяльності. Самореалізація у цьому випадку виступає як спосіб життя особистості, що формує систему цінностей, і простір для самовизначення і самоздійснення людини, як своєрідне здійснення можливостей розвитку особистості за допомогою власних зусиль, спільної творчості, діяльності з іншими людьми, соціумом. Чимала функція тут відводиться середовищу, в якому перебуває людина, і ще більше – в якому вона виховується, які цінності й постулати закладаються у підваліні її розвитку, що відбувається посередництвом освіти.

У минуле відходить система освіти, що базувалася на традиційному підході – передачі суми знань, умінь і навичок без будь-якого акцентування уваги на розвитку й удосконаленні вихованця. Сучасність ставить освіту в умови створення для учнів, студентів можливостей для виявлення джерел саморозвитку і самоорганізації особистості, майбутнього фахівця. Загальним положенням сучасних педагогічних теорій стало твердження, що ефективним можна вважати лише те навчання, яке будить в людині духовність, прагнення до самопізнання і самовизначення, таким чином готує еліту держави з активним включення особистості в життєдіяльність суспільства і можливість подальшого її самовдосконалення.

Опираючись на сучасні педагогічні концепції, українська освіта інтенсивно розвивається, поєднуючи традиції та інновації. У такому контексті поняття наукової еліти знову актуалізується, оскільки середовище її появи й розвитку невід'ємно пов'язане з навчальними закладами. Виш, університет, у всіх значеннях цього слова, сам собою вже передбачає поняття центру та стратегічної осі наукового, просвітницького, культурного життя, бо ґрунтується на постулатах академічності, високої інтелектуальності й гуманного розуму. Історично це місце найбільшого зібрання «наукових умів», які пов'язували своє життя з книгою, постійним науковим пошуком і власним розвитком. Не випадково саме при навчальних закладах виникають бібліотеки, дослідні інститути і, великою мірою, культурне життя держави. Країна цінувала таку еліту, покладаючи на неї надії про сучасне й перспективне майбутнє нації, цивілізації, суспільства. Перевагою таких «інтелектуальних центрів», була ще й їхня освітня складова, оскільки передбачалося, що така професура відповідно готуватиме еліту майбутнього.

Ці взаємопов'язані між собою категорії були рушієм розвитку суспільства лише у напрямку прогресу. Самореалізація окремої особистості, що знаходила себе в освітянській сфері, призводила до формування нової еліти, яка в свою чергу була стимулюючим процесом для розвитку цивілізації.

Список використаних джерел:

1. Андрущенко В. П. Світанок Європи : проблема формування нового вчителя для об'єднаної Європи XXI століття / В. П. Андрущенко. – К. : Знання України, 2011. – 1099 с.
2. Березовська Л. І. Самовиховання та саморегуляція особистості : навч. пос. / Л. І. Березовська. – К. : Видавничий дім «Слово», 2011. – 168 с.
3. Левківський К. Якісна освіта – запорука самореалізації особистості // Вища школа. – 2010. – № 1. – С. 5-14.
4. Олпорт Г. С. Становление личности / Гордон Уиллорд Олпорт. – М., 2002. – 461 с.

ЦІННІСТЬ ОСВІТИ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Катерина Куцевляк

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

У сучасному світі людина будь-якої професії і сфери діяльності повинна мати високий рівень освіти, а тому повинна отримати гарну освіту.

Серед людських цінностей освіта утримує провідні позиції. З давніх часів людина чомусь вчилася [1]. Потім свої навички та вміння перетворює у певні знання. Якщо розмислювати, то людина набуває статусу «розумна», починаючи зі свого першого дня життя і весь час вивчає щось нове, спочатку дихати, говорити, ходити, потім пізнавати світ.

У роки, коли життя в Україні є відносно стабільним для різних шарів молоді (людей), освіта стала для людей метою, яку вони ставили перед собою і це було дуже престижно [1]. Це підтверджували соціологічні дослідження, об'єктивні дані: реальні можливості просування в життя які забезпечувала вища освіта, високі конкурси у вузи, соціальний престиж освіти і науки в очах суспільства. Всі ці чинники формували установку на навчання, як спосіб подальшого просування в суспільстві та житті, підвищувало положення у суспільстві, отримання цікавої роботи. На жаль сьогодні мета, інтереси та цікавості молоді дуже змінилися, і на жаль не на користь освіти, моралі, а на користь отримання прибутку, і навіть при виборі професії та рівня освіти звертають увагу на можливість подальшого отримання прибутку [1].

Молодь показує індивідуальність до етики, всі зацікавлені у отриманні вищої освіти, впевнені в тому, що маючи вищу освіту і знаючи ті чи інші навички та знання нових технологій у них підніметься соціальний статус, відсоток на отримання гарної та прибуткової професії, молодь навіть не замислюється про моральні роздуми не вистачає часу

В умовах ринкової економіки ціннісні орієнтації в системі вищої освіти тому почали відкривати комерційні заклади вищої освіти, для того щоб та чи інша компанія сама для себе підготувала фахівців в яких вона має потребу. Система освіти є ключовим моментом в соціалізації людини і ціннісні орієнтації майбутніх поколінь багато в чому залежать від неї.

В сучасних умовах освіта не сприймається молоддю самоцінність, вона стає інструментом для досягнення мети, можна багато говорити проте, що цінність освіти підвищується, можливо кількісні показники це підтвердять адже з кожним роком все більше студентів поступає у вищі учбові заклади, але це зовсім не означає, що вони вважають освіту цінністю, набагато частіше все відбувається навпаки, освіту зараз здобувають не заради освіти, а щоб потім мати хорошу роботу і високу заробітну плату.

Список використаних джерел:

1. Електронний ресурс. – Режим доступу : http://knowledge.allbest.ru/sociology/3c0b65625a3ac78a4c53a88521306c37_0.html

РОЛЬ ОСВІТИ У ФОРМУВАННІ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ МОЛОДІ

О. С. Лебединець

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Актуальність дослідження ролі освіти у формуванні ціннісних орієнтацій молоді зумовлена тим, що освіта завжди була одним із основних критеріїв формування особистості, адже саме освіта закладає у ще не сформованій молодій людині підґрунтя для успішного соціального становлення.

Проблеми ролі освіти у становленні життєвих орієнтирів розглядали такі вчені, як І. Д. Бех, М. Ф. Головатий, Г. М. Дубчак, В. М. Козаков, М. І. Пірен, О. Нікіфоров, А. Ребер, М. Рокич, М. В. Савчин, П. М. Таланчук, В. С. Хмелько, Я. Щепанський, В. О. Ядов та інші.

Ціннісна орієнтація – це вибіркове ставлення до носія цінності, який може бути реальним предметом задоволення потреб окремої людини чи соціальної спільності [5, с. 51]. У ціннісній орієнтації накопичується життєвий досвід людей, а наявність досвіду свідчить про зрілість людини як особистості. Проявляється цілісність досвіду та ціннісна орієнтація в діяльності та поведінці людини. Вони є своєрідним індикатором ієрархії переваг, які людина надає матеріальним чи духовним значенням у процесі своєї життєдіяльності. Ціннісна орієнтація, формується за допомогою переконань та життєвих уроків і адекватно проявляється в реальній поведінці й діяльності людини. До вивчення поняття «цінність», а згодом і «життєві орієнтації» вчені звернулися ще в ХХ ст, а соціологи розглядали його як соціальну настанову, що регулює поведінку.

Щоб розглядати цінності молоді, а саме вплив освіти, перш за все необхідно визначити, що таке молодь і чим вона відрізняється від інших суспільних груп. Одне з перших визначень поняття «молодь» було дано в 1968 р. В. Т. Лісовським: «Молодь – покоління людей, що проходять стадію соціалізації, засвоюють, а в більш зрілому віці вже засвоїли, освітні, професійні, культурні і інші соціальні функції; залежно від конкретних історичних умов віковій критерій молоді можуть коливатися від 16 до 30 років». Пізніше більш повне визначення було дане І. Коном: «Молодь – соціально-демографічна група, що виділяється на основі сукупності вікових характеристик, особливостей соціального положення і обумовлених тим і іншим соціально-психологічних властивостей» [2 с. 154].

У комплексі загальнонавчаних людських ціннісних орієнтацій освіта має провідні позиції. Так з найдавніших часів людина незмінно чомусь вчилася. Потім систематизувала свої уміння і навички у певні знання. Освіта – це один з найдавніших соціальних інститутів, що викликана потребами суспільства відтворювати і передавати знання, уміння, навички, готувати нові покоління для життя. У сучасному світі освіта є складовою передачею соціального досвіду, надбавь предків та ключ до вирішення проблем які стоять перед людством. Так, освітній чинник є, мабуть, найбільш позитивним та одним і з найголовніших у формуванні життєвих орієнтирів людини, оскільки пов'язаний із системним процесом освіти, до якого, крім спеціальних профілюючих дисциплін включаються аспекти гуманітарної освіти, яке має величезне значення у справі формування ціннісних орієнтацій молоді [1]. Здоров'я, самопізнання, впевненість, культурність, ціннісне ставлення до людей, світу, що позитивно діє на інтенсивність мотивації до навчально-пізнавальної діяльності, а через засвоєння основних цінностей створюється основа для формування мотивів професійної спрямованості майбутніх спеціалістів [4 с. 243].

Вчений О. Нікіфоров вважав, що цінність освіти необхідно розглядати з трьох позицій: як цінність державну; цінність суспільну; цінність особистісну [3]. Перші дві відображають колективну та групову значущість феномену моделювання цінностей, і до не давнього періоду саме вони виступали в багатьох педагогічних концепціях на перший план. На сьогоднішній день педагоги надають перевагу особистісній цінності освіти, індивідуально мотивованій тенденції навчання. Особистісна позиція задовольняє потребу створення не лише матеріальних, але й духовних цінностей, не забуваючи про формування гармонійної особистості.

Отже, молодь проходить етапи соціалізації через інститут освіти і значною мірою саме освіта формує молоду людину, як особистість – дає їй низку сформованих цінностей людства. Ці ціннісні орієнтири у процесах подальшої соціалізації засвоюються і трансформуються, залежно від вимог часу і конкретно історичних умов. І тому, саме дисфункції у сфері освіти сприяють поширенню культурних дисфункцій суспільства, появі криз у духовній сфері. Система освіти є ключовим моментом в соціалізації людини і ціннісні орієнтації майбутніх поколінь багато в чому залежать від неї. А тісний зв'язок між визнанням особово-орієнтованою цінністю освіти і тенденцією до розуміння освіти, як безперервного процесу, що протікає протягом всього життя людини. Освіта здатна не тільки підтримувати на належному рівні цінності суспільства, цінності соціуму, але і збагачувати та розвивати їх.

Список використаних джерел:

1. Введенський В. М. Неперервна професійна освіта / В. Н. Введенський // Соціально-гуманітарні знання. – 2004, – № 3. – С. 208-209.
2. Кон И. Психология ранней юности : кн. для учителя. – М. : Просвещение, – 1989. – 254 с.
3. Никифоров О. Представления о ценности образования / О. Никифоров // Научно-культурологический журнал. – 2006. – С. 11-19.
4. Социология молодежи / Н. М. Боенко, Я. И. Гишинский, С. И. Голод, Т. К. Горохова та ін.; під ред. проф. В. Т. Лисовського. – СПб : Изд-во С.-Петербурзького університета, 1996. – 460 с.
5. Щерба С. Філософія : Навчальний посібник / За редакцією С. Щерби, М. Тофтула. – К., 2003.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЯК ОДНІЇ З ЖИТТЄВИХ ЦІННОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ

Лілія Мамутова

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Громадянська компетентність є орієнтиром успішної діяльності особистості, що відображається у наявності знань, норм та правил стосовно політичної сфери своєї держави. Важливо розуміти, що для підтримки демократичної моделі держави необхідна громадянська компетентність особистості.

Ціннісні орієнтації конкретної особистості формуються і функціонують на основі системи цінностей, виробленої суспільством [1]. Вивчення громадянської компетентності є необхідною передумовою розвитку незалежної держави.

Одним із найактуальніших завдань сучасної освіти і виховання в Україні є створення умов для формування соціальної адекватності членів суспільства, які достатньою мірою орієнтуються в суспільних процесах і можуть усвідомлено визначати в них власне місце та діяти з користю як для суспільства, так і для себе.

Доцільним і правильним є орієнтування на певні досягнення всієї соціальної групи, а не лише на власний успіх, тому важливим питанням для становлення громадянського суспільства є громадянська компетентність.

За словами О. Пометун, одним з найважливіших завдань сучасного виховання є формування людини-громадянина, для якої громадянське суспільство стане осередком реалізації творчих можливостей, задоволення особистих та соціальних інтересів [4].

Проблема виховання громадянської компетентності порушується в працях як зарубіжних, так і вітчизняних дослідників, зокрема в працях Г. Алмонда, С. Верби, Р. Даля, Ю. Підлісної, В. Степаненка та ін. [2].

Аналізуючи досвід вчених, слід визначити, що громадянська компетентність є ціннісною орієнтацією особистості, яка не тільки визначає мотивацію індивідуальної поведінки, але й складають світогляд людини. Людина у своїй поведінці орієнтується на визначені цінності, які існують в суспільстві. Вони входять до структури її переконань і стають основою вибору власних вчинків. Ціннісні орієнтації формуються в процесі виховання і навчання. Тому, дуже важливо, щоб метою навчання було не стільки повідомити конкретні знання у певній галузі, скільки відтворити культурні і історичні нормативи, які сприяють самореалізації особистості.

Виховання дозволяє транслювати ціннісні орієнтації від покоління до покоління як на вербальному так і на невербальному рівнях [3]. Тому, основним напрямком розвитку суспільства у наш час, ми вважаємо, є виховання громадянської компетентності у молоді як однієї з найважливіших життєвих цінностей в умовах розвитку української державності.

Формування громадянської компетентності як однієї з життєвих цінностей особистості повинно починатися з виховання у молоді громадянської культури, розуміння своєї відповідальності за розвиток країни. Вирішальна роль у цьому належить державі, яка повинна забезпечити інтеграцію суспільства і водночас допомогти індивіду, або групі зробити вибір своєї поведінки на користь держави.

Список використаних джерел:

1. Нікітіна Н. П. Навчання як засіб формування громадянської свідомості у старшокласників. Засоби навчальної та науково-дослідної роботи : зб. наук. пр. – Харків : ХДПУ, 2003. – Вип.19. – 184 с. – С. 113-117.

2. Нікітіна Н. П. Громадянська позиція особистості в системі громадянського виховання. Засоби навчальної та науково-дослідної роботи : зб. наук. пр. / ХДПУ ім. Г. С. Сковороди. – Харків : Видавеш Г. С. Прокопенко, 2004. – Вип. 21. – 220 с. – С.156-161.

3. Овчарук О. Компетентності як ключ до оновлення змісту освіти / Стратегія реформування освіти в Україні: Рекомендації з освітньої політики. – К. : К.І.С., 2003. – 296 с.

4. Пометун О. І. Формування громадянської компетентності: погляд з позиції сучасної педагогічної науки / Пометун О. І. // Вісник програм шкільних обмінів. – 2005. – № 23. – С. 18

ЦІННІСНІ ОРІЄНТИРИ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ – ЗАПОРУКА РОЗВИТКУ ЇХ ОСОБИСТІСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ

Юлія Назаренко

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

З часом кожний студент дізнається все більше і більше про навколишній світ, у якому він живе. У цьому процесі у нього формується певні звички, переваги, стереотипи, навички, а також система цінностей і позицій. Наявність життєвих цінностей у свідомості людини залежить від віку, новоутворень періоду, впевненості в собі, твердості переконань і рівня розвитку суспільства загалом.

Життєві цінності – це основоположний орієнтир у житті кожної людини. Вони сприяють особистісному зростанню, створенню комфортності життя, формуванню творчого мислення, є цілю та мотивацією у житті [4].

Студенти – це молоді люди віком від 16 до 19 років (періоду юнацтва), у яких вже сформовані певні звички, навички, стереотипи; вони усвідомлюють свою індивідуальність, неповторність мають певні цінності, займають свої позиції у житті [2].

Що стосується цінностей, то для більшості – це здоров'я, благополуччя, любов, відпочинок, праця тощо. Одні ставлять на перше місце сім'ю, інші кар'єру, треті вражають цінностями не матеріальні блага, а духовні, тому віддають перевагу самовдосконаленню, власним інтересам і захопленням.

Загалом, цінності – це цілі, мотиви та пріоритети людини у житті. Існують також життєві цінності, які однаково важливі для всіх людей [3].

За допомогою методики М. Рокіча проводили опитування серед студентів ВНЗ. Після проведення тестування у групах 1 та 2 курсу було виявлено, що головна цінність для осіб від 16 до 18 років є сім'я та здоров'я. Нижчі позиції займають творчість, пізнання та активність. Ще менше це матеріальне забезпечення та кохання [3].

Цілком зрозуміло, що на першому місці знаходиться сім'я, адже студент під час навчання перебуває далеко від дому і йому не вистачає моральної підтримки батьків, їхніх порад та застережень. Особливо підтримки рідних потребують студенти 1 курсу, адже у них лише починається процес адаптації і становлення на шлях самостійного життя.

Не менш важливою цінністю є здоров'я, тому що зараз починаючи з народження виникають серйозні проблеми зі здоров'ям, через забруднене навколишнє середовище та неправильний спосіб життя.

Студенти ведуть активний спосіб життя: вони займаються спортом, беруть участь у різних організаціях, заходах, займаються різними видами діяльності під час яких розвиваються та вдосконалюються, проявляють свої таланти. Тому це також важливо для студента.

Важливі також матеріальні цінності, до яких відносяться їжа, одяг, предмети побуту, житлові умови, знаряддя праці (вони слугують для збереження життя, створення певних умов існування) та духовні цінності – це ідеали, норми, цілі, тобто все, до чого прагне людина, що вона любить і що міститься в її світогляді, світобаченні, світовідчутті.

Уявлення про духовні цінності мінялися з розвитком суспільства і людини. Можна сказати, що духовні цінності використовуються, перш за все, для задоволення найвищих духовних потреб індивідів в істині, добрі, красі. Духовні цінності, так само як і матеріальні, є результатом праці, творчої діяльності [1].

Отже, коли студент знаходиться на шляху самостійного життя, він починає усвідомлювати життєві цінності. І найголовніше завдання як батьків, так і викладачів спрямувати його у потрібному напрямі, до істинних цінностей.

Список використаних джерел:

1. Анісімов С. Ф. Духовні цінності : виробництво і споживання. – М. : Прогрес, 1988.
2. Жук Т. В. Життєві цінності молоді початку XXI століття. – К., 2012.
3. Мороз О. Г. Психологія і психологія вищої школи // О. Г. Мороз, О. С. Падалко, В. І. Юрченко. – К., 2000.
4. Хаїрова С. І. Етнокультурні особливості формування адаптивної поведінки дітей / С. І. Хірова // Практична психологія та соціальна робота. – 2004. – № 6.

ДОНЦОВСЬКЕ БАЧЕННЯ ВІДНОСИН УКРАЇНИ З РОСІЄЮ

Тетяна Окружна

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Актуальність теми україно-російських відносин залишається завжди актуальною через сусідство двох народів і їх тривалу спільну історію, а особливо – у зв'язку з російською агресією 2014-2015 рр.

Вчений зауважував, що безоглядно переймаючи російські ідеї, ми шкодимо своїм національним інтересам та психології українців. Він застерігав українську інтелігенцію від малоросійського «гермафродизму» і плазування перед російською культурою, яка відривав Україну від Європи, виховує «специфічні риси російської вдачі» [1, с. 19-20].

Ще до Першої світової війни мислитель відстоював не позиції автономії, як громадіви чи народівці, а, вслід за М. Міхновським, поставив питання самостійної України. «Коли наша нація чує в собі силу й волю до життя, коли вона почуває в собі організаційний талант, котрий вона колись блискуче виявляла; коли вона не хоче добровільно замкнутися в тій труні, котру їй готують малоросійські молодотурки, – одиноким виходом для неї мусіла б бути програма не автономізму, лише політичного сепаратизму, в тій чи іншій формі все одно» [2, с. 29].

Прикметно, що Донцов перший, хто поставив українське питання на міжнародному рівні. Тому ідея вченого про створення «українського коронного краю» в межах Австрійської імперії викликала тривогу серед росіян, але надію серед українців. Його міркування виходили з того, що конфлікти між Росією і Німеччиною та Австрією неминучі, тому українцям потрібно готуватись до нової ситуації для того, щоб максимально використати свій шанс.

Д. Донцов накреслив двоступеневу концепцію визволення України. На першому етапі планувалося за допомогою Австрії відірвати українські території від Росії, створити українську автономію під австрійським протекторатом. За Донцовим, марно покладатися на російський лібералізм, який іде у фарватері російського імперіалізму. Останній може стримати Німеччина і Австрія, як новий «центр слов'янської гравітації» [2, с. 33].

Аналізуючи ситуацію, яка склалася після Першої світової війни, вчений дійшов висновку, що існує «великий конфлікт двох цивілізацій, двох політичних, соціальних і культурно-релігійних ідеалів, конфлікт Європа-Росія» [3, с. 9]. Причиною протистояння під Росією та Заходом Донцов бачив у специфічному розумінні російською провідною верствою національної самооборони. Російська провідна верства вважала Захід і світ його ідей смертельним для російського способу життя та російських ідей. Особливу роль в цьому виводив вчений Україні, яка стоїть між Росією та Заходом. На думку вченого Україна є плацдармом для наступу Росії на Південь і Захід Європи до Середземного моря на Близький Схід і до Африки. Тому конфлікт з Росією завжди буде визначати внутрішню і зовнішню політику України.

Донцовське бачення місії України архісучасне: «У цій вічній нашій боротьбі проти хаосу на Сході, в обороні – в своїй власній державності і культурі – цілої культури Заходу, якраз лежить українська національна ідея, що мусить бути підставою всієї нашої політичної програми. І справді, від долі України в цій боротьбі залежала перемога одного з обох принципів на континенті: європейського або московського» [3, с. 87]. Він доводить, що ні одна нація не визволилася лише власними силами: український народ повинен шукати порозуміння з тими державами, інтереси яких суперечать інтересам Росії на сучасному етапі.

Найважливішим завданням для України, як писав вчений, є здобуття політичної незалежності. Федерація з Росією – це прякий шлях українського народу до втрати своїх національних прав. виправдати це неможливо ані політичними, ані господарськими чинниками.

Розглядаючи питання української зовнішньої політики, Донцов пророчо пропонував політику «далекодючих компромісів», інколи навіть поступок для скріплення українських сил в боротьбі з Росією, як першочергове завдання. Якщо Україна піде на компроміс з сильнішим ворогом, то логічним наслідком такої політики буде болісна, але тимчасова, втрата кількох провінцій – вважав Донцов. «Логічним наслідком противної політики – Росія на наших землях» [3, с. 107].

Українська внутрішня політика повинна бути підпорядкована вимогам політики зовнішньої. Основні засади, на яких повинна ґрунтуватися внутрішня політика: традиціоналізм і «вестернізація». Під «вестернізацією» вчений мав на увазі, перш за все, прищеплення українському народові західних форм суспільно-політичної економічної і культурної організації українського життя. В політиці – демократія. «Конкретно – цей наш ідеал провадить до політики лучности з Європою і до сепаратизму від Росії – назовні; до «окциденталізації» нашої культури, до засвоєння європейського способу політичної еволюції – всередині. ...Тільки ясна свідомість цього ідеалу врятує життя нації» [3, с. 120-121].

Таким чином, донцовська відносини України з Росією базується, по-перше, на усвідомленні самостійності і самодостатності України, по друге, у подоланні загрози російської експансії, по-третє, в орієнтації на цивілізовану Європу, яка є природним союзником України.

Список використаних джерел:

1. Донцов Д. Модерне москвофільство / Д. Донцов // Вибрані твори у 10 т. // Упоряд., передм., комент. О. Баган. – Т. 2. – С. 17-30.
2. Донцов Д. Сучасне політичне положення нації і наші завдання / Д. Донцов // Вибрані твори у 10 т. // Упоряд., передм., комент. О. Баган. – Т. 1. – С. 21-37.

ПРОБЛЕМА САМОІДЕНТИФІКАЦІ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Анастасія Петрошенко

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

У наш час перед нами постає проблема суспільного та індивідуального вибору різного покоління. На сьогодні зростає зацікавленість етнічної та національної ідентичності на посттоталітарному просторі. Актуалізація цієї проблеми в сучасному світі обумовлена демократичними змінами в постсоціалістичних країнах та зростанням між етнічної напруженості і конфліктів. Особливу увагу потребує молодь, оскільки саме вона у майбутньому стане визначальною силою у збереженні розвитку національної державності.

Більшість людей схвалюють або засуджують чужі культурні цінності, використовуючи як приклад власних поглядів. Психологічна основа явища етноцентризму полягає в особливостях механізму світосприйняття. Для цього є два шляхи: пошук загальнолюдських цінностей і стандартів; цілеспрямоване і послідовне формування у кожної людини якостей толерантності, терпимості до несхожого [1, с. 501].

Складність процесів набуття молоді стійкої етнічної і національної ідентичності пов'язана із сформованим століттями і відтак важко викорінюваним комплексом меншовартості українців, який набув викривлених форм несприйняття власної культури та своєї етнічної приналежності. Значна частина молодих людей при опитуванні визначають себе як «жителі України», «населення України», а не українці [1, с. 504].

Що стосується ідентифікації молоді, то в її середовищі уживаються два процеси, які є похідними від пострадянської ідентифікаційної невизначеності. Перший процес пов'язаний з індивідуалізацією прозахідного типу, а другий з пошуками нової корпоративної самореалізації. Обидва ці процеси є наслідком балансування українського суспільства між західною та східною прикладами суспільного розвитку [2, с. 190].

Завдяки прозахідно-індивідуалістичній орієнтації дедалі більше молодих людей схильються до заходу, на основі якої слід вибудовувати власний шлях розвитку цивілізації. Замість стереотипних уявлень про «інтернаціоналізм» та «інтеграцію» в молоді формуються ідентифікаційні настанови на «універсалізацію», «глобалізацію» та інші цінності, які надійшли із Заходу [3, с. 487].

З точки зору формування етнічної та національної ідентичності у студентської молоді звертають на себе увагу такі характерні ознаки як відсутність усвідомлення чіткої межі між етнічним і національним буттям; орієнтація на нові цінності, першочерговими серед яких вважаються свобода пересування у світі, свобода слова й доступу до інформації, свобода волевиявлення, захищеність з боку держави. Українська молодь шукає шляхи переходу до демократичної самоорганізації на принципово новій етнонаціональній основі, що передбачає: пристосування індивідуальної свідомості, поведінки, культурного досвіду; зниження у свідомості молоді значення держави [3, с. 492].

Список використаних джерел:

1. Вільчинська І. Ю. Покоління епохи «войовничої філософії»: до проблеми формування нової ідентичності // Держава і право: Збірник наук. праць. Юридичні і політичні науки. Вип. 9. – К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України; 2001. – С. 501-505.

2. Вільчинська І. Ю. Політологічні характеристики етнічної ідентичності // Політологічний вісник: Збірник наук. праць Київського національного університету ім. Т. Шевченка. Вип. 9. – К., 2001. – С. 189-196.

3. Вільчинська І. Ю. Українство у пошуках етнічної та національної ідентичності // Держава і право : Збірник наук. праць. Юридичні і політичні науки. Вип. 10. – К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2001. – С. 487-492.

СУСПІЛЬСТВО ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТИРІВ ОСОБИСТОСТІ

Юлія Попова

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

У кожної людини у певний період часу постає потреба у визначенні особистісних цінностей, пріоритетів і сенсу життя. Це одна з найважливіших потреб особи. У наш час перед суспільством постає проблема виховання й розвитку всесторонньо розвиненої особистості, яка може правильно сформуванати шкалу своїх життєвих цінностей.

Проблема цінностей була предметом дослідження в філософсько-аксіологічному (О. Дробницький, І. Зязюн, М. Каган), соціологічному (В. Водзінська, В. Ольшанський, В. Ядов), психологічному (І. Бех, М. Боришевський, О. Киричук) та педагогічному аспектах. На сьогоднішній день проблема формування життєвих цінностей особистості привертає все більшу увагу провідних філософів, вчених, психологів, педагогів та ін. Вони досліджують і намагаються виявити особливості її становлення, розвитку, вплив соціуму.

Кожна людина в своєму житті повинна визначити свої особистісні цінності, пріоритети, сенс життя й методи досягнення своїх цілей. Становлення особистості залежить, в першу чергу, від економічного і культурного рівня розвитку суспільства. Також, великий вплив має те, що саме очікують від людини сім'я і суспільство, які завдання стоять перед ним у різні вікові періоди. У сучасному суспільстві основними загальнолюдськими цінностями є сім'я, здоров'я, освіта, робота. Саме з їх реалізацією здійснюється визнання особистості і її самоствердження.

Найважливішим моментом формування власної шкали життєвих цінностей є підлітковий вік – період, під час якого особистість поступово здійснює перехід в нове, доросле життя. У цей час людина поглиблено починає пізнавати навколишній світ, занурюється у свої переживання, думки і задається важливими суспільними питаннями. Ціннісні орієнтації особистості, розуміння нею соціальних проблем, моральні оцінки подій і вчинків залежать в першу чергу від батьків. Важливо, щоб дитина розуміла, що вона індивідуальна і цінна як особистість для батьків і близьких до неї людей.

Упродовж життя в різних ситуаціях ми приймаємо багато різних рішень, які стосуються освіти, вибору друзів, сімейних та особистих проблем. Навчатися цьому людина починає з раннього дитинства, а в підлітковому віці вже намагається сама вирішувати свої завдання. Підліток повинен вміти адекватно оцінювати ситуацію, приймати рішення, замислюватись про наслідки, розуміти свою відповідальність перед собою та іншими людьми, давати оцінку своїм вчинкам, що допомагає йому і надалі швидко й з легкістю виходити з ситуацій, які постають перед ним. Прийняття рішення тісно пов'язане з відповідальністю.

Самостійність і відповідальність виховуються в людині. Ще з дитинства ми орієнтуємося на вчинки оточуючих людей: батьків, вихователів дитячого садка, педагогів, однолітків та ін.

Проаналізувавши всі ці аспекти, стає зрозумілим, наскільки важливе спілкування з людьми високої моральності і культури для формування життєвих цінностей особистості. Сучасна система виховання у наслідок деформації багатьох традиційних духовних цінностей і зниженням морального рівня суспільства, повинна відзначитись комплексністю, орієнтуватись на майбутнє. В її основі повинні бути досягнення світової науки, прогресивної вітчизняної педагогічної думки, цінності людської культури. Їй не повинні бути властиві догматизм і шаблон у підході до людини, ігнорування індивідуальності. Вона має бути оперативною, лабільною, гуманною, правдивою і справедливою.

При цьому головною метою виховання залишається ідеал особистості, здатної приймати рішення в ситуаціях морального вибору, нести відповідальність за свої рішення перед мікросоціумом, своєю країною, людством. Для вирішення цих завдань необхідна ініціатива з боку школи, батьків і близького оточення людини, а також різних психологічних організацій.

Вивчення моделі людської поведінки, її формування говорить про те, що, здійснюючи який-небудь вчинок, людина підсвідомо оцінює його сутність і наслідки для себе особисто. Для неї, також, дуже важливою є оцінка його вчинку значущих людей, яких вона не хотіла б засмучувати і схвалення яких потребує.

Тобто, можна з упевненістю підкреслити, що соціум відіграє колосальну роль у формуванні цінностей особистості і її поведінки. Тому, у даний момент, потрібно здійснювати поглиблення теоретико-методологічних засад гуманістичного виховання дітей з раннього віку, продовжити розробку та апробацію технологій, орієнтованих на особистість, вести пошук резервів підвищення ефективності виховного процесу.

ДОСЛІДЖЕННЯ ЦІННОСТЕЙ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

Карина Страхова

Таврійський державний агротехнологічний університет

(м. Мелітополь)

Актуальність даної проблеми полягає в тому, що на сьогоднішній день дуже швидко змінюються умови життя, високими темпами йде розвиток науково-технічного прогресу та інформаційних технологій. Вплив цього прогресу найкраще можна простежити на такій категорії населення, як молодь, тому що ці люди повинні швидко змінюватись та пристосовуватись до умов економічного, політичного та соціального середовища.

Для того, щоб визначити напрямки розвитку та впливу на сучасну молодь, необхідно визначити її цінності. Цінності – це способи та критерії, на основі яких проводяться самі процедури оцінки відповідних явищ, закріплюються в суспільній свідомості і культурі, виступаючи орієнтирами діяльності людини [1]. Це – настанови й оцінки, вимоги й заборони, цілі та проекти, які відображаються у формі нормативних настанов. Таким чином визначивши основні цінності ми визначаємо шляхи розвитку сучасного суспільства.

Відповіді на ці питання спробуємо отримати за допомогою соціологічного дослідження, яке проводилося в 2013 р. у Таврійському державному агротехнологічному університеті серед студентів усіх спеціальностей та факультетів (N=501) [2]. Розглянемо, яким чином молоді люди оцінюють свої можливості реально та практично домагатися цілей в різних сферах життя? (див. табл. 1)

Таблиця 1

Розподіл відповідей на запитання: «До чого прямувала, прямус і чого вже досягла у житті?», у % від числа опитаних

Сфери досягнення успіхів	Вже домігся (досягла)	Ще не досягнув (ла), але вважаю, що це ще по силах	Хотів (ла) би, але навряд вже зможу досягти цього	У моїх життєвих планах цього не було
Отримати гарну освіту	29,5	67,5	2,2	0,8
Отримати престижну роботу	6,2	89,4	2,6	1,8
Створити міцну, щасливу родину	8,6	86,6	2,2	2,6
Розпочати власний бізнес	5,4	75,5	12,4	6,8
Стати багатю людиною	5,2	73,3	13,0	8,6

Сфери досягнення успіхів	Вже домігся (досягла)	Ще не досягнув (ла), але вважаю, що це ще по силах	Хотів (ла) би, але навряд вже зможу досягти цього	У моїх життєвих планах цього не було
Займатись улюбленою справою	25,4	60,3	10,0	4,4
Стати знаменитим, щоб привертати увагу людей	4,4	32,7	12,6	50,3
Відвідати різні країни світу	5,8	76,1	12,2	6,0

Отримані результати свідчать про те, що більшість респондентів вірять у те, що у майбутньому вони мають можливості отримати престижну роботу та створити щасливу родину, а також розпочати власний бізнес, стати багатою людиною та відвідати різні країни світу. Меншість студентів вважають, що мають сили для того, щоб стати відомими та привертати увагу людей. Це свідчить про те, що молодь є активною та покладається на власні сили щодо досягнення успіху.

Для того, щоб досягти поставлених цілей необхідно залучити індивідуальні здібності, а також заручитись підтримкою близьких. У таблиці 2 наведено результати опитування щодо критеріїв, які допомагають студентам впевнено йти до поставленої мети.

Таблиця 2

Розподіл відповідей на запитання: «Що з приведеного нижче більше за все допомагає людям зберегти впевненість у собі, залишатись особистістю?», у % від числа опитаних

Судження респондентів дослідження	Відсоток відповідей
родина	57,3
знання, навчання, інтелект	52,3
працьовитість	42,9
професіоналізм, майстерність	40,3
спільна культура, вміння спілкуватись	36,9
гроші, матеріальні блага	33,3
чесність, принциповість	27,2
корисні зв'язки	24,0
відповідальність, відчуття боргу	22,0
підприємливість, практичність, раціоналізм	19,0
індивідуалізм	16,6
фізична сила	11,8
положення батьків	11,6
безкорисливість	8,2
віра у Бога	7,2
колективізм	6,4
патріотизм, любов до Батьківщини	4,2

На думку студентів лідируючу позицію займає така цінність, як родина (сім'я). Відповідаючи на питання: «Які умови, на Вашу думку, необхідні для щасливого сімейного життя?», студенти зазначили, що запорукою успішної людини є створення щасливою родини, яка включає відверті, щирі стосунки, повне взаєморозуміння (58,9 %), відсутність негативних явищ (алкоголізм, наркоманія, проституція) – 55,3%, подружня вірність (43,1 %) і в той же час наявність дітей у сім'ї (26,0 %) займає тільки шосту сходинку.

Серед якостей, які студенти найбільшою мірою цінують в людях – це розум (61,5 %), потім доброта (38,9 %) і цілеспрямованість (37,5 %). А такі якості, як прагнення до незалежності (7,4 %), обов'язковість (6,6 %), оригінальність (6,4 %) та ініціативність (4,6 %) займають набагато нижчі позиції, ніж це потрібно логікою.

Нарешті, приблизно 30 відсотків студентів вважають, що краще переступити через свою совість і мораль, але досягти матеріального благополуччя і зробити кар'єру.

Таким чином, в сфері професійних і соціально-економічних відносин сучасні студенти орієнтовані, насамперед, на характер трудової діяльності, оплату праці та на власне благополуччя. В тій же час найбільш важливими життєвими цінностями залишаються сім'я і щаслива родина; а також знання, навчання, освіта, інтелект.

Список використаних джерел:

1. Касьян В. І. Філософія: відповіді на питання екзаменаційних білетів. – К.: Вікар, 2003. – 376 с.
2. Аналіз результатів дослідження морально-ціннісних орієнтацій студентської молоді ТДАТУ: науковий звіт відділу соціологічних досліджень ТДАТУ, лютий 2013 р. / О. Г. Городецька. – Мелітополь, [б.в], 2013. – 45 с.

РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ КАТОЛИЦЬКОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Марія Антошкіна

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Тисячолітні історії держав та церков переконливо свідчать про те, що християнство перетворилось у структурний елемент світобачення та світосприйняття не лише українського народу, а й інших народів світу, у їх внутрішню диспозицію, яка є однією з найістотніших рис національного світогляду. Релігійність, як домінуюча риса національного характеру, як особливий внутрішній духовний стан, як спосіб самооцінки і самодостаття система критеріїв для сприйняття усіх проявів зовнішнього світу стала наслідком, своєрідним вінцем і, водночас, заслугою десятивікової діяльності Церкви, її здатності стати всеосяжним і неформальним духовним регулятором життя суспільства, уміння генетично поєднати і зробити загальним надбанням внутрішні та зовнішні сторони релігійно-церковної ідеології та практики.

Уцерковлення української мови мало для неї два визначальних наслідки: поява нового соціального параметра – статусу культурної, богослужбової; та утворення нової одиниці функціонально-стильової системи – конфесійного стилю.

Серед зазначених реалій став особливо відчутним брак уніфікованої та стандартизованої церковної термінології як важливого засобу спеціального спілкування в церковній галузі. На неформальним духовним термінології вказують передусім її безпосередній користувачі: церковні діячі, працівники конфесійної журналістики, перекладачі церковно-богослужбової літератури [1, с. 205].

Католицтво, католицизм (лат. catholicismus) – найпоширеніший із напрямів християнства, який отримав свою назву від одного з атрибутів світової спільноти віруючих у Христа – її «кафолічність» (соборність). Назва походить від грецького слова catholicos, що означає «соборний», «загальний», «всесвітній». У такому значенні цей термін вживав Ігнатій Богоносець 115 року, а 381 року на Першому Константинопольському соборі із доповненням Нікейського символу віри даний термін став одним із чотирьох визначальних для Церкви – так, згідно з цим символом Церква вважається «єдиною, святою, соборною і апостольською» [4, 288 с.].

Після розколу християнства на західне і східне у 1054 році для розрізнення східні Церкви почали іменуватися як «православні» або церкви «грецького обряду», а західні як «католицькі» або церкви «латинського обряду» [2]. З часів реформації у XVI столітті до назви «католицький» все частіше стали додавати «римський», хоча в офіційних документах Церква продовжувала іменувати себе просто «католицькою». Католицька церква вважає Папу Римського наступником апостола Петра, якому згідно з Євангелієм, було заповідано очолити Церкву (Мт. 18: 17-19).

Характерні риси католицизму формувались в умовах життя пізньої римської імперії і великого переселення народів, коли внаслідок руйнування античних світових порядків зароджувалась нова цивілізація. Формування католицизму як напрямку християнства відбувалося протягом віків, з тим що основою всієї діяльності західної церкви – це намагання об'єднати християн під владою Папи та забезпечити вірність Христовій церкві. Проте коли Папа або Церква стає суперником Богові, можна з впевненістю зауважити, що вони понесуть великі збитки, що можна виміряти різними мірлами.

Створення поняття «церковний термін» та вживання терміну «церковна реалія» зумовлюються тим, про який релігійний напрям йде мова. Тож, наявні у католицькій церкві терміни або реалії не завжди наявні у інших віровченнях. Звісно найближчою до католицизму є православ'я, проте і там існують певні відмінності від католицької церкви. Наприклад, навіть

таїнства, які відносимо до етнографічних реалій мають іншу назву, або навіть яєсь таїнство було повністю змінено. Таїнства це те, що незмінно, онтологічно притаманне церкві. Якщо порівняти ці таїнства, можна споглядати досить цікаву картину, таїнства як православної так і католицької церкви мають чіткий за важливістю порядок.

Тож, до таїнств православної церкви відносяться: хрещення, миропомазання, святе причастя, каяття, рукоположення, шлюб, соборування (єлеосвячення). Католицька ж церква має майже ті самі таїнства, але їх порядок та сенс, або порядок проведення (тобто, сам ритуал) дещо змінено. Таїнства католицької церкви: хрещення (поряд з терміном хрещення використовується таке поняття, як катехізіс, а людина (доросла) яка очікує на хрещення, та має пройти катехізацію, називається катехумном); конфірмація, або як називають православні миропомазання; євхаристія, або причастя, при чому у католицькій церкві причастя приймають лише дорослі, дітям не дають приймати участь у євхаристії (вважається, що тільки та людина, хто добровільно та свідомо сама обрала шлях католицизму має право приймати участь у причасті); каяття (разом з тим використовуються такі терміни та реалії, як: епітимія та індульгенція), і хоча індульгенції завжди викликали багато суперечок, вони не втратили свою актуальність та сенс, а лише дещо змінили зміст; єлеосвячення хворих – це поняття не відсутнє у православної церкві, але вони ще вкладають у нього й інший сенс; священство або як називають православні рукоположення та таїнство шлюбу.

Якщо порівнювати ці таїнства з іншими протестантськими церквами то збіг буде лише з чотирма – п'ятьма таїнствами, а в деяких церквах з п'ятьма або з шістьма, хоча відмінність буде у самому проведенні такого таїнства. Отже, те, що притаманне лише католицькій церкві не матиме аналогів у іншому віровченні. Проте, дещо залишається незмінним, а саме: догмат (основи віри), катехізіс або компендіум (органічний виклад католицької віри) та кодекс канонічного права, що можна вважати основою будь-яких церковних термінів та реалій.

Отож, особливості католицької термінології, а також католицьких реалій полягають у відмінностях католицького церковного життя та вірування від інших релігій та церков світу.

Список використаних джерел:

1. Варіантність у сучасній церковно-обрядовій термінології: проблема термінографічного відображення // Християнство й українська мова : Матеріали наукової конференції. – К., 2000. – С. 101-111.
2. Католическая Энциклопедия : В 5 т. – М. : Изд-во Францисканцев, 2002. – Т. 1. – 1906 с.
3. Українська церковно-обрядова термінологія: проблеми термінографічної семантизації // Богослов'я. Т. 64. – Львів, 2000. – С. 147-159.
4. Хьютон С. М. Обзор истории церкви / С. М. Хьютон. Пер. с англ. А. Гейченко – Одесса : Христианское просвещение, 2009. – 288 с.

ФОРМУВАННЯ ДУХОВНИХ ЦІННОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА СУЧАСНОСТІ

Анастасія Боднарюк

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Духовні цінності завжди виступали ідеалом, до якого прагнули всі люди. У цьому й полягає актуальність нашого дослідження. Однією з проблем, яку вивчає психолого-педагогічна галузь наукового знання є формування духовних цінностей особистості в навчально-виховному процесі. На жаль, незважаючи на велике значення цінностей в житті кожної людини, вони не відіграють належної ролі для підростаючого покоління.

Аксіологічні проблеми виступали предметом багатьох практичних досліджень філософів. Ці дослідження розкривають сутність духовності, та складають основу для вивчення психолого-педагогічних механізмів, що ефективно здійснюють формування духовних цінностей у людей.

Формування духовних цінностей у особистості – це досить тривалий і складний процес, який ґрунтується на основах моралі. Духовність – це, в першу чергу, самоусвідомлення та внутрішнє світосприйняття особистості. Велику роль у її формуванні відіграє суспільство та навчально-виховний процес. Існує безліч чинників, що прищеплюють особистості духовні цінності. Одним з провідних є знання про них.

Слід зазначити, що для формування духовних цінностей особистості важливо, щоб сутність цих цінностей була засвоєна не тільки на рівні пізнання, а й була включена у досвід емоційного ставлення. Актуальними є і наукові позиції щодо особливостей ціннісного визнання. Так, на думку В. Сметаняка, для формування в особистості духовних цінностей важливим є урахування таких сфер, як когнітивна та емоційно-вольова [1].

Людина зможе оцінити та осмислити суть духовних цінностей через взаємодію зі світом цих цінностей. Вступаючи у взаємодію зі світом духовних цінностей, вона стає суб'єктом, що здійснює засвоєння і привласнення цього світу. Тобто, діяльність, яка актуалізує привласнення духовних цінностей, виступає педагогічним чинником привласнення цих цінностей.

У засвоєнні особистістю духовно-моральних якостей велику роль відіграє педагогічна діяльність. У процесі духовного виховання у людини повинні сформуватись такі якості, як милосердя, доброзичливість, справедливість.

Однією із характеристик сучасного навчально-виховного процесу стає його діалогічний характер. При цьому, діалог розглядається як спосіб осягнення цінностей власного духовного світу та світу іншої людини.

Процес формування духовних цінностей – спонтанне і цілеспрямоване духовне ставлення людини до опанування цінностей. Особливості цього процесу надають йому технологічності, а це є важливим для дослідження даного феномену.

Роль духовних цінностей у житті людини досить вагома. Завдяки набутим духовним цінностям кожна особистість самовдосконалюється та досягає поставлених цілей в житті.

Список використаних джерел:

1. Сметаняк В. І. Психологічні особливості ціннісного самовизначення. – Івано-Франківськ. – 2003 р.

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ЗМІСТУ ВИХОВАННЯ МОРАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ

Наталія Вороніна

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

На сучасному етапі соціально-економічної кризи суспільства життєві цінності є одним із основних компонентів в структурі особистості. Це зумовлює розширення соціальної самостійності та ініціативи молоді, призводить до переоцінки як загальнолюдських, так і професійних цінностей. Така ситуація визначає актуальність вивчення проблеми життєвих цінностей особистості, що безпосередньо впливає на світогляд нових поколінь громадян України.

Формування життєвих цінностей – важливе завдання суспільства, що підтверджує існування аксіології [3]. Проблема вивчення ціннісних орієнтацій у суб'єктів навчання залишається актуальною, адже, по-перше, немає єдиного підходу до визначення ціннісних орієнтацій; по-друге, кардинальні зміни у багатьох сферах нашого суспільства несуть вагомі зміни в ціннісних орієнтаціях і вчинках людей.

На сучасному етапі існування суспільства актуальною є проблема формування життєвих цінностей, що передбачає становлення особистості, здатної брати активну участь у вирішенні соціальних проблем та спроможної досягти успіху в житті.

Формуванню життєвих цінностей особистості передують дослідження сутності поняття «особистості», тобто вивчення місця, позиції людини у системі суспільних зв'язків та її комунікацій. Стати особистістю означає зайняти певну життєву позицію, у достатній мірі усвідомлювати її і нести за неї відповідальність.

Аналізуючи психолого-педагогічну літературу, нами було зазначено, що поняття «особистість» вживається у двох основних значеннях: людина, яка має свідомість, і людина, яка досягла певного рівня розвитку. Такий рівень характеризується наявністю у людини власних поглядів, моральних вимог і оцінок, які роблять її відносно стійкою і незалежною від чужих її власним переконанням впливів [2, с. 44].

Як свідчить педагогічна практика, самореалізація та самоутвердження особистості здійснюється у процесі навчально-виховної діяльності. Об'єктом педагогічної та психологічної науки, як зазначає О. Сухомлинська, є психологічне обґрунтування цілеспрямованого формування пізнавальної діяльності та якостей зростаючої особистості. Об'єкт педагогічної науки – це система різних педагогічних впливів та явищ, у центрі якої перебуває дитина [4, с. 41].

Таким чином педагогу для визначення найбільш оптимального змісту та шляхів формування життєвих цінностей обов'язково треба знати:

- рейтинг життєвих цінностей;
- особливості їхнього формування у дітей даної вікової категорії;
- відношення до цих цінностей даних конкретних індивідуумів.

Формування системи життєвих цінностей кропітка та довготривала робота, плануючи яку педагогу необхідно враховувати наступні особливості:

- нові цінності потрібно подавати послідовно невеликими порціями;
- необхідно передбачати регулярну переоцінку цінностей;
- важливо забезпечити для кожної дитини вироблення власної ієрархії цінностей;
- засвоєння цінностей необхідно забезпечувати одночасно на двох рівнях: інтелектуальному та емоційному [1].

Отже, спільним об'єктом дослідження психологічної та педагогічної науки є особистість та її активна взаємодія із соціальним середовищем в процесі формування життєвих цінностей.

На особливу увагу заслуговує сьогодні вивчення змін, які відбуваються у свідомості сучасної молоді. Таким чином, важливість формування життєвих цінностей має загальнодержавне значення як умова конструктивного рішення загальних проблем цивілізації, бо саме система цінностей є регулятором поведінки індивідуума в соціумі.

Список використаних джерел:

1. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна психологія : Навчальний посібник. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 128 с.
2. Макарова Л. І., Гах Й. М. Основи психології і педагогіки : навч. пос. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 116 с.
3. Москаленко В. Проблема виховання в контексті соціалізації особистості // Соціальна психологія. – 2005. – № 2. – С. 3-17.
4. Сухомлинська О. Проблеми розвитку особистості в історичному контексті психології та педагогіки // Шлях освіти. – 2005. – № 1. – С. 41-45.

СОЦІАЛІЗАЦІЯ ТА СОЦІАЛЬНА АДАПТАЦІЯ ДІТЕЙ-СИРИТ ТА ДІТЕЙ, ПОЗБАВЛЕНИХ БАТЬКІВСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ

Альона Горб

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Соціалізація та соціальна адаптація є важливим процесом становлення особистості, що полягає у поступовому засвоєнні норм, ідеалів і цінностей суспільства, оволодінні соціально значимими характеристиками свідомості і поведінки, які регулюють взаємостосунки із суспільством.

Поняття «соціалізація» активно використовується представниками широкого спектра наук: філософії, соціології, психології, політології, педагогіки й інших. Виникнення цього поняття пов'язують з іменами американського соціолога Ф. Гіддінгса і французьких соціологів і філософів Г. Тарда і Е. Дюркгейм [4].

Соціалізація – це поняття, що характеризує процес становлення особистості, що передбачає як свідоме засвоєння готових форм і способів соціального життя, ідей і цінностей, норм поведінки, так і вироблення власного стилю життя і набуття соціального досвіду. Під соціалізацією здебільшого розуміють процес, у ході якого людина шляхом засвоєння системи знань, норм і цінностей набуває якостей, необхідних для її життєдіяльності в суспільстві. Сутність процесу соціалізації полягає в тому, що людина, засвоюючи соціальний досвід, включається в життя суспільства. Соціальна педагогіка розглядає соціалізацію як процес засвоєння індивідом певної системи знань, норм і цінностей, що дозволяють йому функціонувати в якості повноправного члена суспільства. Соціалізація включає як соціально контрольовані процеси цілеспрямованого впливу на особистість (виховання), так і стихійні, спонтанні процеси, що впливають на її формування. Першим джерелом соціалізації є сім'я. Саме в сім'ї дитина набуває навичок побудови стосунків, враховуючи як ділову, так і емоційну складову спілкування. Тому відсутність сім'ї може позначитись на дитині у відсутності основних навичок «здорового» спілкування і соціалізації загалом [1].

За даними Державного комітету статистики України станом на 01.09.2010 в школах інтернатах для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, перебувало 15 669 вихованців. Понад 17 780 дітей налічувалося в інтернатних закладах у 2013 році. Виховання в державних сирітських закладах, зміна установ та опікунів, усиновлення це фактори, що кардинально міняють долю дитини і можуть травмувати її психіку, руйнують стосунки дитини з навколишнім світом і тим самим ускладнюють реалізацію її потенційних можливостей, а також впливають на процес соціальної адаптації [3].

Проблема сирітства та дітей, позбавлених батьківського піклування, завжди була актуальною, її розв'язання одне з пріоритетних спрямувань державної соціальної політики. Діти-сироти залишаються однією з найменш психологічно захищених спільнот нашої країни. Звуженість соціального оточення в інтернатських закладах, брак соціально адекватних моделей статево-рольової поведінки, недостатня підготовленість вихователів до роботи з такого роду контингентом створюють несприятливі умови для розвитку особистості, яка виховується в умовах батьківської дераивації [2].

Процес соціальної адаптації та соціалізації грають важливу роль в становленні особистості. Соціалізація – це процес розвитку людини, як соціальної істоти. Сирітство, як фактор, впливає на фізичний, психічний і соціальний розвиток людини, видозмінює емоційні зв'язки дитини з навколишнім його соціальним середовищем, світом дорослих і однолітків, що розвиваються в більш сприятливих умовах. Діти, виховані в умовах дитячого будинку, мають у своєму розвитку ряд особливостей, які проявляються у розвитку «Я-концепції», у розвитку інтелектуальної, мотиваційно-потребової та емоційно-вольової сфер, а також в процесі соціальної адаптації та соціалізації. Часто такі діти відчувають складнощі у спілкуванні з дорослими і однолітками, що проявляються у не сформованих повноцінних емоційно насичених контактах, недовірі до людей, проявах агресії, у невпевненості в собі, зниженні само організованості та розвитку самостійності. Зазначимо, що важливим для процесу адаптації в умовах дитячого будинку є розкриття та розвиток власних здібностей і можливостей. Це піднімає рівень самооцінки і самоповаги, а також зменшує рівень тривоги у спілкуванні з оточуючими. [5].

За таких умов дитина може порівнювати свою поведінку з поведінкою оточуючих та позбуватись відчуття самотності. Підкреслимо, що організація розвитку особистісних якостей дозволяє вихованцю дитячого будинку аналізувати власний внутрішній світ, що, в свою чергу, дає можливість краще зрозуміти себе і вибудувати емоційно насичені стосунки з однолітками та дорослими.

Список використаних джерел:

1. Акусок А. Соціалізація особистості як психолого-педагогічна проблема / А. Акусок // Соціальна педагогіка : теорія та практика. – 2005. – N 1. – С. 23-25.
2. Астоянц М. С. Діти-сироти : аналіз життєвих практик в умовах інтернатного урядування / М. С. Астоянц // Социс. – 2006. – № 3. – С. 54-63.
3. Мудрик А. В. Соціалізація людини : учеб. посібник для студ. высш. учеб. заведений / А. В. Мудрик. – М. : Издательский центр «Академия», 2004. – 304 с.

4. Петровский А. В. Основы теоретической психологии / А. В. Петровский, М. Г. Ярошевский. – М. : ИНФРА, 1998. – 528 с.

5. Прихожан А. М. Психология сиротства / А. М. Прихожан, Н. Н. Толстых. – СПб. : Питер, 2005. – 400 с.

РІВЕНЬ МОРАЛЬНОЇ ВИХОВАНОСТІ ПІДЛІТКІВ

Дар'я Горбань

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Мораль як форма суспільної свідомості є зведенням правил, норм, вимог, які регулюють відношення і взаємодію людей, їх поведінку. Ці правила дозволяють оцінити вчинок і прийти до єдиної думки: добре чи погано вчинила людина. Моральні правила, норми, принципи, категорії, ідеали виступають як форма суспільної моральної свідомості [2].

Питання морального розвитку, виховання людини хвилювали суспільство завжди і у всі часи. Час соціально-економічних і політичних перетворень, що переживає нині Україна, актуалізував низку проблем, пов'язаних із моральним життям суспільства: дефіцит милосердя та взаєморозуміння, відчуження людей один від одного, безвір'я, агресивність. У зв'язку з цим, проблема формування високоморальних підлітків, виховання в них поваги, доброзичливості, толерантності є однією з пріоритетних проблем сучасної освіти [1].

Мета дослідження – дослідити вплив середовища загальноосвітнього закладу на формування моральних цінностей підлітків.

Дослідження впливу середовища загальноосвітнього закладу на формування моральних цінностей підлітків відбувалося у загальноосвітній школі № 22 м. Мелітополя. У дослідженні прийняли участь учні 9-А класу. Метою дослідження було вивчення ціннісно-мотиваційної сфери учнів.

Для виявлення ціннісних орієнтацій учнів були використані такі методики: анкета «Рівень сформованості моральної культури школярів» (Друзь З. В.) [3] та «Ціннісні орієнтації» Рокича М. [3].

«Ціннісні орієнтації» Рокича М. є тест особистості, спрямований на вивчення ціннісно-мотиваційної сфери людини. Система ціннісних орієнтацій визначає змістовну сторону спрямованості особистості і складає основу її відносин до навколишнього світу, до інших людей, до себе самої, основу світогляду і ядро мотивації життєвої активності. Досліджувалися термінальні та інструментальні цінності. Дослідження проводилося на добровільній основі.

Серед термінальних цінностей (переконань у тому, що кінцева мета існування варта того, щоб до неї прагнути) найчастіше ставили на перші місця: здоров'я (фізичне і психічне) – 84,2%, любов (духовна і фізична близькість з коханою людиною) – 26,3% і щасливе сімейне життя – 52,6%, активне діяльне життя (повнота та емоційна насиченість життя) – 26,3%. Дані опитування свідчать: підлітки серйозно відносяться до здоров'я, розуміють важливість його збереження протягом усього життя; така цінність як любов та активне діяльне життя цілком відповідає підліткового віку; цінність «щасливе сімейне життя» говорить про бажання мати власну сім'ю в майбутньому, або зміцнення тієї сім'ї, що є зараз.

Найменш значима термінальна цінність (ставили на останні місця) – щастя інших (добробут, розвиток і вдосконалення інших людей) – 0,5%, це свідчить про те, що цінності дітей егоїстичні.

Вибір інструментальних цінностей (переконання в тому, що якийсь образ дій або властивість особистості є кращим в будь-якій ситуації) більш індивідуальний. Найбільш цінними для учнів виявилися вихованість (гарні манери) – 26,3%, чуйність (дбайливість) – 19,3%, життєрадісність (почуття гумору) – 10,5% і чесність (правдивість, ширість) – 30,1%. Це говорить про те, що у дитячій свідомості переважають ті цінності, які батьки відстоюють у сім'ях, прагнуть до них самі. Найменш цінними здалися учням високі запити (високі вимоги до життя) – 0,8%, що говорить про прагнення підлітків бути «як усі».

Анкета «Рівень сформованості моральної культури школярів» (Друзь З. В.) – використовується при вивченні рівня обізнаності учнів про зміст моральних цінностей.

На підставі даного дослідження рівня сформованості моральної культури учнів 9-А класу ЗОШ № 22 можна зробити висновок, що рівень розвитку моральної культури школярів достатній, який характеризується тим, що учні володіють певними поняттями моральної культури. Учні прагнуть до організації та саморегуляції, хоча активна позиція по відношенню до діяльності і вчинків товаришів по класу ще не виявляється. Найбільш високо виражені такі показники, як: почуття власної гідності (3,7 балів), почуття справедливості (3,8 балів), цілеспрямованість (3,6 балів), дружелюбність (3,8 балів). Найменший рівень сформованості характерний для таких сфер, як: культура почуттів (3,0 балів), громадська активність (2,9 балів), слухняність (3,0 балів), повагу до однолітків (2,6 балів), відповідальність та почутті боргу (2,9 балів), сумлінність (2,9 балів).

Враховуючи отримані дані досліджень, можна зробити висновок: навчально-виховний процес повинен бути спрямований на розвиток і вдосконалення потреб школярів у пізнанні, у творчій праці, активності, самостійності. У формуванні ціннісних орієнтацій важливу роль має відігравати школа, оскільки орієнтація особистості на цінності сприяє формуванню в ній позитивних якостей, високоморальних потреб і вчинків.

Список використаних джерел:

1. Короденко М. Як виховати моральність? / М. Короденко // Освіта України. – К., 2012. – № 47. – С. 11-14.
2. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка: навчальний посібник / Н. Є. Мойсеюк. – 5-те видання, доповн. і переробл. – К., 2007. – 656 с.
3. Райгородский Д. Я. Практическая психодиагностика. Методики и тесты / Д. Я. Райгородский. – Самара : Издательский Дом «БАХРАХ-М», 2001. – 672 с.

ФОРМУВАННЯ ДУХОВНО-МОРАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ НА УРОКАХ ХРИСТИЯНСЬКОЇ ЕТИКИ В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ

Анастасія Деміденко

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

У наш час гостро стоїть проблема відродження духовності нашого суспільства. В початковому віці інтенсивно засвоюються моральні почуття дітей, формуються риси характеру, складається власний погляд на оточуючий світ. Проблеми виховання шанобливого ставлення до дорослих, ознайомлення із соціальною дійсністю завжди були важливими у вихованні особистості.

Одним із пріоритетних завдань освіти XXI ст. є духовно-моральне виховання молодших школярів, адже лише морально розвинена дитина діє за законами добра з власної ініціативи, а не підтиском дорослого. Уроки християнської етики є вдалим полем діяльності саме з формування духовно-моральних цінностей дитини. Згідно Концепції національної освіти України, перед загальноосвітньою школою поставлено завдання підготовки відповідального громадянина, здатного самостійно оцінювати і діяти відповідно ситуації, що не заперечує інтересам суспільства і держави [4, с. 29-32].

Аналіз останніх наукових досліджень доводить, що формування духовно-моральних цінностей дітей буде ефективним за умови, якщо він є органічною частиною всього виховного процесу, що триває в шкільному закладі, предметом взаємодії вихователів і батьків [3, с. 144, с. 118].

Актуальність обраної теми доповіді обмовлена достатньо гострою ситуацією у становленні сімейних відносин. Кризовий стан більшості сімей обумовлений економічними, соціальними чинниками, що призводять до занепаду духовності, зниження рівня сформованості цінностей.

Навчальний процес загальноосвітньої школи передбачає такі етапи уроку «Основа християнської етики»: етап подачі нового матеріалу; етап закріплення матеріалу; етап застосування вивченого матеріалу. Перший етап уроку дозволяє знайомити учнів із християнськими моральними цінностями, їх функціонуванням у давні часи та на сьогодишній день. Серед прикладів, що використовує вчитель – тексти біблійних оповідань, вірші із Біблії, а також аналіз оповідань повчального характеру. Таким чином, вчитель здійснює не вимушений вплив на формування в учнів духовно-моральних цінностей. Сприймаючи, засвоюючи й аналізуючи навчальний матеріал, учні знайомляться з духовно-моральними цінностями та способами їх використання у запропонованих біблійних і життєвих ситуаціях. До етапу закріплення вивченого матеріалу на уроках християнської етики відносять такі методи, як пояснення вчителя, бесіду на основі прослуханого, побаченого чи прочитаного та відповіді на запитання тощо. Упродовж процесу розв'язання навчальних завдань, учні осмислюють та закріплюють знання щодо духовно-моральних цінностей. Практичний етап уроку передбачає застосування таких методів як моделювання проблемних ситуацій, розв'язання завдань, що пов'язані із реальними життєвими ситуаціями [2, с. 218]. Духовний потенціал дитини визначаємо як приховану можливість, здатність дитини до прояву моральних чеснот, що є необхідним для успішної соціалізації особистості.

Підбиваючи підсумки доповіді, слід зауважити, формування духовно-моральних цінностей в учнів початкових класів має ефективність завдяки викладанню християнської етики. Як ідеал моральної поведінки вчитель християнської етики повинен демонструвати свою порядність і в класі, й за його межами [1, с. 15]. Проте, головною проблемою навчально-виховного процесу є відсутність предметів духовно-морального спрямування у більшості шкіл. Про моральність людини можна казати лише тоді, коли вона морально поводить з внутрішнього спонукання (потреби), коли у якості контролю виступають її власні погляди й переконання. Формування саме таких цінностей й становлять сутність духовно-морального виховання. Критеріями моральності людини можуть бути її переконання, моральні принципи, ціннісні орієнтації, і навіть вчинки стосовно близьких і не знайомих людей. Звідси випливає, що духовно-моральну особистість можна вважати такою людиною, у якій норми, правила і вимоги моралі виступають як власні погляди й переконання (мотиви), як звичні форми поведінки.

Список використаних джерел:

1. Дорога Мудрості : Навч. посіб. для учнів 4 кл. загальноосвіт. навч. закл. / В. Г. Чернуха, Е. В. Белкіна. – 2-е вид., доопр. – К.: «Сім кольорів», 2008. – 144 с.: іл. – (Курс «Християнська етика в укр. Культурі»).
2. Жуковський В. М., Москальова Л. Ю. Теорія і методика викладання предметів духовно морального виховання у середніх загальноосвітніх закладах : Навч. пос. / В. М. Жуковський, Л. Ю. Москальова. – Острого: Видавництво Національного університету «Острозька Академія», 2013. – 364 с.
3. Москальова Л. Ю. Виховання у майбутніх учителів морально-етичної культури: теоретичний та методичний аспекти: моногр. / Л. Ю. Москальова. – Мелітополь: ТОВ «Видавничий будинок ММД», 2009. – 464 с.
4. Християнські цінності : історія і погляд у третє тисячоліття. Збірник наукових записок Національного університету «Острозька академія». – Острого, 2002. – Том VI. – 544 с.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ МЕХАНІЗМИ ФОРМУВАННЯ ДУХОВНИХ ЦІННОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ

Олена Джемела

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Духовні цінності у людини починають формуватися спочатку з дитячого садку, а далі продовжують розвиватися та збагачуватися завдяки навчанню в школі, а, отже, завдяки роботі вчителів та психологів. Під духовними цінностями сучасна психологія розглядає мораль,

духовне збагачення свідомості людини, свободу, тобто те, що є важливим для особистості та не має матеріальної сторони.

Навчаючи дітей, та вкладаючи у їх розвиток всю душу, вчителі закладають найважливіше – розуміння межі між добром та злом, розставлення пріоритетів, повага до старших, до своєї країни та культури. Психологи ж допомагають упоратися із внутрішніми проблемами особистості (наприклад, підвищення самооцінки, допомога у здобутті авторитету серед однолітків, допомога у міжособистісних стосунках із батьками тощо). У дорослому житті людина використовує духовні цінності, які їй передалися раніше, як власні здобутки.

Тож, зважаючи на той факт, що головною метою сьогоденної перебудови суспільства є створення умов і можливостей для розвитку, самореалізації та духовного злету кожної особистості як громадянина України, психолого-педагогічні механізми формування духовних цінностей особистості є вкрай актуальними.

Дослідження сучасних психологів, таких як С. Рубінштейн, Д. Леонтьєв, О. Зеліченко, Ж. Юзвак, І. Іллєчева та ін., відкривають для нас сутність людської духовності, її духовної діяльності. Означене є основою для вивчення психолого-педагогічних механізмів формування духовних цінностей особистості. Важливо зазначити, що духовні, культурні та ціннісні орієнтації людини не накопичуються автоматично, це відбувається завдяки пізнавальним та психолого-педагогічним сторонам формування духовних цінностей особистості.

Аналізуючи взаємовідношення між поняттями «цінність», «духовність», «саморегуляція», Д. Леонтьєв запропонував розвести усвідомлення духовності як ідеалу та духовності як реального феномену [1, с. 16]. Дане розмежування є дуже важливим, так як ідеали поєднуються з реальністю і відкривають перспективу руху з тієї крапки, в якій ми перебуваємо.

Формування духовних цінностей особистості є єдністю двох процесів – цілеспрямованого та спонтанного духовного становлення людини, тобто, у певному сенсі, організованим процесом створення умов для пізнання та привласнення людиною духовних цінностей.

А. Маслоу вважав, що сама природа людини, а не божественне начало, визначає її вищі цінності. На його погляд, маючи вільний вибір, інстинктивно, людина сама обирає правильний шлях, істину, а не брехню; добро, а не зло. Метою потреби дослідник називає такі вищі духовні цінності, як справедливість, доброту, істину, красу, досконалість [3, с. 165].

Скарбницею більшої кількості цінностей особистості Г. Олпорт вважає саме мораль суспільства. Він виділяє ціннісні орієнтації, які не є продиктованими моральними нормами – спілкуванням та ерудицією. На його думку, моральні норми та цінності формуються та підтримуються завдяки зовнішньому підкріпленню та є засобами або умовами досягнення особистістю внутрішніх цінностей. Описуючи зрілу особистість, Г. Олпорт акцентує увагу на важливості об'єднуючої філософії життя. Дана філософія побудована на цінностях та переконаннях людини у тому, що саме є актуальним для її життя. Філософ переконаний, що сенс життя людини визначається її цінностями, які є основою людського життя та у різній мірі присутні у кожній особистості. У різних людей спостерігається різні комбінації цінностей, та жодна людина не обмежується однією ціннісною орієнтацією. Для соціального типу любов людей є найвищою цінністю, а для політичного – влада. Представники релігійного типу більш за все зацікавлені в розумінні світу як єдиного цілого [4].

Отже, формування духовних цінностей особистості є досить тривалим та складним процесом, що може змінюватися та вдосконалюватися протягом усього життя людини. Роль та місце основних духовних особистісних цінностей визначаються у суспільстві передусім їх місцезнаходженням у структурі цінності та обсягом соціальних функцій, які вони виконують. Саме психологам належить головна роль в реалізації людських цінностей, психолого-емоційного впливу на іншу особистість.

Список використаних джерел:

1. Леонтьєв Д. Духовность, саморегуляция и ценности / Д. Леонтьев // Гуманитарные проблемы современной психологии. Известия Таганрог. гос. радиотехнич. ун-та. – 2005. – № 7. – С. 16-21.
2. Юзвак Ж. Духовність як психологічний феномен / Ж. Юзвак // Філософська думка. – 1999. – № 5. – С. 139-150.
3. Маслоу А. Мотивация и личность. / А. Маслоу. – 3-е изд. Пер. с англ. – СПб.: Питер, 2008. – 352 с.

4. Олпорт Г. Становление личности : избранные труды / Пер. с англ. Л. В. Трубицкой и Д. А. Леонтьева // под общ. ред. Д. А. Леонтьева. М. : Смысл, 2002. – 250 с.

ЗНАЧЕННЯ СІМ'Ї ТА ШКОЛИ ДЛЯ ДУХОВНО-МОРАЛЬНОГО СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ

Аліна Золотарьова

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

У наш час важливим, але надзвичайно складним, завданням постає формування духовного світу молоді, їх духовних і моральних якостей. Ця проблема стоїть у центрі уваги педагогів, вихователів, вчителів, батьків.

Духовно-моральне становлення молоді людини – це те пріоритетне завдання, на розв'язання якого має бути спрямована діяльність усіх закладів освіти, від початкової освіти до вищої. [2, с. 71].

Особливо актуальним воно є сьогодні, коли проблеми духовно-морального і соціально-економічного розвитку країни боляче вразили молодь. У сучасному культурно-освітньому просторі існують серйозні проблеми духовного і морального розвитку молоді.

Серед молоді падає рівень духовності, втрачаються моральні цінності й ідеали, відсутнє естетичне ставлення до життя. Це можна пояснити такими факторами, як: знижений рівень життя в Україні, відсутність соціальної захищеності, розвиток безробіття, інфляція, невизначеність моральних орієнтирів, зневіра у владі.

Завдання духовно-морального виховання особистості має надзвичайно велику роль, особливо в наш час. Воно полягає в прищепленні й розвитку моральних переконань та цінностей, потребі поводити себе в суспільстві, згідно з моральними нормами, зрощувати в собі духовність та естетичне ставлення до життя.

Необхідним аспектом є опанування духовної культури нації, наслідування кращих моральних зразків своєї родини, загальнолюдських духовних та моральних цінностей.

Під духовно-моральним становленням розуміємо процес сприяння духовному та моральному вихованню людини, а також формуванню у неї моральних почуттів (совісті, обов'язку, відповідальності, патріотизму, сміливості, людяності), моральної поведінки (бути готовим допомогти людям, служити вітчизні, проявляти духовну поміркованість), а також моральних рис і моральної позиції, тобто здатності до розрізнення добра і зла, готовності до гідного подолання життєвих випробувань [1, с. 30].

Духовність – це той рівень розвитку особистості і суспільства, який є консолідуючим началом, здатним об'єднати людей на основі взаємної поваги і любові; це та сила, яка покликана стимулювати національне відродження України, забезпечити громадянський мир і злагоду в суспільстві [3, с. 70].

Без утвердження в суспільстві таких духовно-моральних цінностей, як совість, доброзичливість, людяність, милосердя, відповідальність, толерантність, почуття власної гідності, неможливе духовно-моральне становлення особистості та подальший розвиток країни [4, с. 60].

Мораль – це система вищих моральних цінностей людини у вигляді норм, принципів, ідеалів, понять. Моралі людина починає повчатися ще з дитинства.

Моральне виховання має на меті формування необхідних моральних якостей, почуттів і звичок поведінки, які мають прищеплюватися людині змалечку у власній сім'ї. Дитина має наслідувати моральні звички та переконання власних батьків, має розуміти моральні цінності, намагатися зростати духовно та естетично.

Духовно-моральне становлення людини продовжується у школі. Педагог, як особистість, має постійно вести виховний діалог з учнями, засобами морального виховання задовольняти потреби дітей у розумінні, визнанні та прийнятті для себе духовних і моральних принципів [4, с. 53].

Колектив однолітків також має високий та важливий виховний потенціал. Дитина повинна знаходитися у колективі, в якому дотримуються правил моральної поведінки, де немає місця грубошам, недоброчливості та лозі.

Одним із найважливіших завдань духовно-морального становлення особистості є формування в ній патріота та громадянина. Особливо актуальним це є у наш час, коли в країні йде війна. Батьки повинні ще змалечку допомогти усвідомити своїй дитині, що її Батьківщина – це Україна. Дитина має знати про звичаї, традиції, державну символіку, минуле та сучасне своєї країни, бути готовою підтримувати її та захищати.

Отже, можна зробити висновок, що духовно-моральне становлення людини є поступовим процесом. Починається воно ще з раннього дитинства і залежить від того, в якій родині виховується дитина і чи достатньо її батьки приділяють увагу моральному і духовному вихованню. Основні моральні принципи людина усвідомлює в сім'ї та у школі. У сучасному культурно-освітньому просторі людина повинна бути високо моральною, вихованою та духовною, розуміти своє місце в суспільстві, бути патріотом і справжнім громадянином своєї країни та виховувати естетичне ставлення до власного життя.

Список використаних джерел:

1. Бех І. Д. Виховання особистості : Кн. 1 : Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади. – К. : Либідь, 2003. – 280 с.
2. Косарева Н. І. Формування духовності особистості на засадах цінностей українського народу / Н. І. Косарева // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: зб. наук. праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Вип. 32. – Рівне : РДГУ, 2005. – С. 70-72.
3. Савчин М. В. Духовний потенціал людини / М. В. Савчин. – Івано-Франківськ : в-во «Плай» Прикарпатського університету, 2001. – 203 с.
4. Франк С. Л. Духовные основы общества. – М., 1991. – С. 332.

РЕЛІГІЯ ПЛЕМЕН МАЙЯ

Альона Кащенко

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Культура будь-якого народу є складною та різнобарвною, найчастіше її першопочатком та одним із найголовніших елементів була релігія.

Нам, сучасним людям важко зрозуміти наскільки релігія була важливою для давньої людини. Вона пронизувала всі сфери життя, надавала життю сенс, мотивувала і допомагала людині в цьому складному і незрозумілому світі.

Релігія давньоамериканських культур до сьогодні шокує сучасний світ своєю неймовірною жорстокістю обрядів та ритуалів. Археологи з жахом знаходять купи людських кісток біля жертвників давніх майя. Кров та смерть назавжди стали візитною карточкою цих племен. Таку неймовірну жорстокість майя виправдовували тим, що милість богів можна заслугувати лише ріками крові і муками полонених людей.

Основне місце в релігії древніх майя посідало жертвоприношення, в ролі жертв яких вони обирали представників флори і фауни; ягуари, черепахи, квіти і більш розповсюдженні жертви у вигляді ремісничих виробів і звісно ж людські життя. Як і в будь-якому народі Америки жерці займали непохитний прошарок суспільства. Жерці були дуже шановані серед простого народу і у них існувала складна жорстка ієрархія.

Релігія майя відзначилася тим, що жерці виконували функцію вчених і займалися дослідженням навколишнього середовища. Через знахідки, які залишилися на зображеннях і кодексах племен майя можливо відновити ритуали, які були притаманні цьому народу.

Релігія майя вирізнялася тим, що кожна церемонія супроводжували важливі моменти із життя племен майя. Релігію вони сприймали як обов'язок, тому майже все повсякденне життя супроводжувалося ритуалами та обрядами. Археологами була знайдена велика кількість знахідок: посуду, ритуальних інструментів, які використовувалися для кровопускання, що саме відрізняє релігію індіців майя, від більш пізніх релігій.

Здавня жерці практикували кровопускання. Жерцями проколювались язики, мочки вух, стегна при допомозі кісток риб та ножів, які були не придатні для таких операцій. Під час операції проколювання органів тіла в отриманий отвір протягувався шнур. В ту епоху існуючу релігію в Центральній Америці не можна назвати жорстокою, оскільки вона відповідала тим жорстоким реаліям, які існували в ті часи і сформувалася сама по собі в зв'язку із плином часу [1, с. 63].

Аналізуючи тему: «Релігія племені майя» неможливо проминути поховальний обряд, який також значно відрізнявся від інших народів. Померлого в залежності від соціального становища ховали в відповідному місці і по належним правилам: правителів та важливих осіб кремували і їх прах утримували в урнах, в той час коли бідні селяни повинні були здійснювати поховальний обряд в ямах, під власним будинком.

Релігія племен майя не давала нікому винятків, вона була досить жорстокою, але по своєму справедливою. Релігія цивілізації майя – традиційна релігія тогочасного населення Центральної Америки, її головним культом була кров. Повертаючись до теми жертвоприношень, без яких не проходило не одна значуща подія в житті майяців. Сказати, що в релігії стародавніх майя людські жертвоприношення були поширеним явищем, все одно, що нічого не сказати. Релігія стародавніх майя приносила людей у жертву через повішення, побиття, отруєння, утоплення, за допомогою поховань живцем і через безліч інших жорстоких і витончених способів.

Релігія цих племен майя повчала, що боги залежать від крові, вони живляться кров'ю. Кров, яка витікала з жертви збирали в спеціальний посуд.

Після розтину грудної клітини жрець виривав у жертви серце, що ще б'ється, яке передавалося старійшині. Завершальним етапом, як диктували давня релігія, племена майя, ставало дійство, коли блискаючою з серця кров'ю окроплюлась статуя бога, на честь якого було проведено жертвоприношення. В якості жертви ритуали майя використовували як захоплені під час битв війни з ворожих племен, так і добровольці з власного народу, в тому числі і люди з вищих верств суспільства. Дослідниками встановлено, що люди приносили жертву у величезних масштабах. Були виявлені свідчення, які говорять, що під час одного із святкувань в жертву за кілька днів було принесено близько п'яти тисяч рабів і військовополонених. Не можна дорікати віруванням племен майя. Життя тієї епохи диктувала свої правила, з якими доводилося миритися і яким доводилося підкорятися [2, с. 98].

Отже, релігія племен майя вважається традиційною релігією до американських народів. Не дивлячись на просто фантастичну жорстокість – це було їх життям, світоглядом, ціллію, воно відповідало тій суворій дійсній реалії, що було характерне в ту епоху. Якщо допитися на це очима давнього індіанця майя, то це не було такою жорстокістю, бо померти на жертвовнику заради богів – це честь. Саме так давні племена майя сприймали світ і жили по таким суворим законам.

Список використаної літератури:

1. Талах В. Н., Купрієнко С. А. Америка первісна. Джерела з історії майя, астеков і інків. – К., 2013 р.
2. Такарев С. А. Релігія в історії народів світу. – Москва, 1964 р.
3. Галич Мануель. Історія доклубних цивілізацій. – К. :Думка, 1990 р.
4. Льюїс Спенс. Міфологія інків і майя. – К. : Центрполіграф, 2005 р.

ДУХОВНО-МОРАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ ПІДРОСТАЮЧОГО ПОКОЛІННЯ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Юлія Мостівенко

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

До найважливіших напрямів сучасного виховання належить розвиток духовності підрастаючого покоління, формування їх духовного та морального світу, становлення ціннісних орієнтацій. Ціннісні орієнтації є частиною мотиваційної сфери особистості,

регулюючої поведінку. Сьогодні головним завданням системи освіти є виховання ціннісних орієнтацій в учнів. Великий акцент тут робиться насамперед на духовне і моральне виховання. Духовно-моральне виховання – один з аспектів виховання, спрямований на засвоєння підростаючим поколіннями і втілення в практичну дію і поведінку вищих духовних цінностей [2].

На даному етапі розвитку суспільства формування ціннісних орієнтацій є найважливішим завданням педагогів загальноосвітніх шкіл. Так як ціннісні орієнтації – це основа особистості, регулятор її поведінки, то важливо, щоб педагог розумів поняття «цінність» і «ціннісні орієнтації». Вчитель повинен вміти знаходити всілякі шляхи розвитку духовно-морального ціннісної свідомості особистості в освітньому процесі.

Людині властиво ціннісне сприйняття світу. До будь-якого явища навколишнього світу вона ставиться, відштовхуючись від своєї думки. Тому важливо, вже з підліткового віку формувати ціннісні орієнтації. Саме від них залежатиме сенс і спосіб життя людини. У сучасному освітньому процесі ціннісні орієнтації є об'єктом діяльності вчителя та учнів. Освіта – це фундаментальна основа створення в учнів реальних уявлень про цінності людини в різних життєвих сферах. Використання педагогічних технологій, принципів, методів і прийомів формування духовно-моральних цінностей сприяє вдосконаленню системи освіти [2].

Зраз змінюється образ світу, по-іншому визначається місце людини в ньому та її призначення. Молодь відмовляється від звичних стереотипів, йде переоцінка цінностей. Рівень сформованих моральних цінностей у підростаючого покоління дуже низький. Молодь більше прагне опанувати тими якостями, які могли б їй стати в нагоді в ринкових умовах.

Засоби масової інформації значно підвищують можливості придбання знань, але разом з тим і негативно впливають на цей процес. За допомогою їх дівчатка стають грубими, агресивними, а хлопчики нерішучими, слабкими. Юність – це пораestroї допитливості, прагнення досліджувати світ, людські відносини і суспільне життя. Нові соціально-економічні та політичні умови вимагають сумлінних, творчих людей, їх самовираження і розвитку [1].

Цінності змінюються. Важливо, щоб між навчальним і виховним процесом була взаємодія. Потрібно, щоб батьки і педагоги здійснювали виховно-освітній процес в єдності виховних, освітніх і розвиваючих завдань. Тільки в цьому випадку молодь буде відчувати певну психологічну готовність до прийняття соціальної відповідальності, зможе приймати правильні рішення, робити правильний моральний вибір в складних ситуаціях.

Оскільки в основі духовно-морального становлення лежить здобування чеснот, то духовно-моральною особистістю є людина совісті, обов'язку і віри, здатна до самовідданої любові і жертвності, терпимості та милосердя, лагідності і незлобивості, подоланню життєвих випробувань.

Список використаних джерел:

1. Заброцький М. М. Основи вікової психології: Навчальний посібник. – Тернопіль: Навчальна книга-Богдан, 2008. – 112 с.

2. Андрущенко И. В. Философский словарь / И. В. Андрущенко, О. А. Вусатюк, С. В. Линецкий, А. В. Шуба и др. – Киев: «А.С.К.». – 2006 р.

ЦИВІЛІЗАЦІЯ І КУЛЬТУРА В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ

Костянтин Нікітенко,

Запорізька державна інженерна академія

Концептуалізація поняття «цивілізація» в соціальній філософії і філософії політики починається з Т. Гоббса, коли цивілізація починає розумітись як процес руху від «природного стану» до «суспільного стану», в якому громадяни набувають статусу правової особи, а суспільство формується на основі згоди всіх громадян (договір, консенсус). Найпоспідовніше в ХІХ ст. ідеї Т. Гоббса розвинув Р.Дж. Коллінгвуд, котрий доводив, що цивілізація становить процес нескінченного наближення до ідеального стану (суспільства громадян, що вільно самовизначаються) і віддалення від іншого ідеального стану, який заперечує вищезазначений (варварства — несоціальної спільноти). Дихотомія «цивілізація — культура» була покладена в

основу концепцій М. Данилевського (ідея слов'янського месіанства як результат зміни культурно-історичних типів) і О. Шпенглера (передбачення загибелі західної цивілізації як закономірного наслідку органічних циклів еволюції будь-якої культури, — від сходження (власне культури) до етапу її падіння (цивілізації)). У концепції А. Тойнбі історія постає як «культурно — історична монадологія», тобто як локальні, ізольовані й самозамкнені цивілізації, вищі цінності для яких створюються світовими релігіями. Але якщо ядро культурних універсалій визначає генотип суспільства, генотип цивілізації, то це означає, що люди можуть зберегти і збагатити його, а можуть розтратити і знищити. Мінливість культури визначає межі, межі, в яких можна збагатити спадковий соціокультурний генотип, додати до нього щось і передати наступним поколінням, зводячи їх на новий цивілізаційний рівень [1].

Вітчизняна соціально-філософська і соціально-політична думка довгий час керувалась поняттям «суспільно-економічна формація», яке втілювалось у поняття «цивілізація» й зображувало історію як єдиний, монологічний, прогресивний процес. Сьогодні ситуація докорінним чином змінилась і ми повертаємось до розуміння цивілізації у її загальнофілософському і політологічному вимірі. Поняття цивілізації дозволяє розуміти історію як поліфонічний, багатомірний процес, у якому відбувається діалог між різними цивілізаціями. З погляду ж потреб аналізу внутрішніх проблем розвитку тієї чи іншої спільноти поняття «цивілізація» задає гуманістичний, ціннісний імператив і дає змогу орієнтуватися на рух до певних моральних, а разом з ними — політичних, соціальних та інших цілей. Для реалізації мети даного дослідження принципово важливо бачити і розрізняти загалом і відмінне між цивілізацією і культурою. Для нас важливо також те, що майже усі дослідники визнають не тільки органічний, а краще було б зазначити, онтологічний, зв'язок цивілізації і культури, і наявність у кожній з них у якості джерела породження, функціонування і розвитку — культурологічного ядра або геному цивілізації. Але вже етимологічний підхід (з точки зору значення слова) виявляє деякі відтінки змісту цього питання. Це зокрема виражений у ньому соціально-історичний аспект. Інший відтінок значення поняття «цивілізація» дозволяє відносно відрізнити цивілізацію від культури. До цивілізації належать форми суспільно-організованого буття людей, їх поведінки, способу життя, засоби, «інструменти», «механізми» такого буття і такої поведінки, відповідні правила, норми, звичаї, навички. Саме шкала цінностей (ядро культури) забезпечує і адаптацію до культурно-цивілізаційного довкілля. Таким чином, культура — це соціогенетика як загальної (глобальної), так і локальних цивілізацій, що містить в собі механізми спадковості, мінливості і відбору в динаміці цивілізацій, це внутрішня пружина їх саморозвитку [2, с. 15].

Виходячи з цього, можна вважати, що «цивілізація» є соціокультурним утворенням. Якщо поняття «культура» характеризує людину, визначає міру її розвитку, способи самовираження в діяльності, творчості, то поняття «цивілізація» характеризує соціальне буття самої культури. Загострюючи цей момент відмінності, можна сказати, що поняття «культура» більше виражає внутрішньо-змістовну сторону людського буття, а поняття «цивілізація» — зовнішньо-формальну. Вони обидві істотні і взаємопов'язані, але інколи можуть розходитися. Вже йшлося проте, що не всі породження цивілізації можна розглядати як культурні цінності. Проте культура може виявитися не в змозі відповідати на зовнішній виклик, кинутий їй цивілізацією, коли виникає та, що розвела соціокультурний генотип з цивілізаційними історичними процесами. Таким чином, зміна цивілізацій, історичні зміни криються в процесуальності культури [3].

Цивілізаційний код є ключовим фактором конкурентоспроможності даної конкретної цивілізації, оскільки детермінує дію інших — економічної діяльності, урядової ефективності, ефективності в бізнесі, інфраструктури, освіти і науки. Саме він визначає розстановку суспільних пріоритетів та вибір шляхів і засобів їх реалізації. В силу цього зрозуміло, що в основі глобальної конкуренції лежить конкуренція цивілізаційна.

Список використаних джерел:

1. Гаврилишин Богдан. До ефективних суспільств: Дороговкази в майбутнє: доп. Рим. Клубові / Богдан Гаврилишин; [упоряд. Валерій Рубцов]. — 4-те укр. вид., без змін. — К. : Пульсари, 2013. — 246 с.
2. Яковец Ю. В. Історія цивілізацій / Ю. В. Яковец. — М. : ВлаДар, 1995. — 459 с.
3. Albrow M. The Global Age. State and Society Beyond Modernity. Stanford (Ca), 1997, p. 142.

ЖИТТЄВІ ЦІННОСТІ ЯК ВИЗНАЧАЛЬНИЙ ФАКТОР ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ

Олена Ніколенко

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького (м. Мелітополь)*

Вивчення факторів формування життєвих цінностей особистості та інструментів впливу на них є ключовою ланкою до пошуку шляхів ефективного виховання людини, запобігання негативних впливів зовнішнього середовища та формування у людини адекватного світосприйняття. З еволюцією людини та прогресом усього світу еволюціонували і моральні якості людей, життєві принципи, духовні настанови. Сьогоднішня дивує нас великою кількістю протиріч, сміливістю поглядів, демократичністю слова, уседозволеністю вчинків, широтою інтелекту. Для когось коло життєвих цінностей дуже велике і значуще, а для когось вузьке і незначне. Тому важливим є виховання відповідальної особистості, що керується загальноприйнятими нормами життя та цінує усе моральне, при цьому не втрачає своєї індивідуальності і може відстояти свої принципи.

Особистість – складне, багатогранне явище суспільного життя, ланка в системі суспільних відносин. Особистість є продуктом суспільно-історичного розвитку, з однієї сторони, та діяльністю суспільного розвитку – з іншої [4, с. 5].

Ціннісна орієнтація особистості – вибіркове ставлення людини до матеріальних та духовних цінностей, система її установок, переконань, що виражається в поведінці [1, с. 275].

Формування життєвих цінностей є одним з найголовніших процесів у становленні особистості, визначає особливості поведінки людини та впливає на її морально-естетичні уявлення. Суспільні цінності формуються поступово. Спочатку вони з'являються як сукупність звичок, прийомів людського побуту, специфічні форми поведінки, що передаються від покоління до покоління. Підсумком і метою тривалого прищеплювання ціннісних якостей є формування людської психології, ментальності, способу життя членів у потрібному, характерному для даного типу суспільства напрямі.

Особистість – духовна та передбачає існування духовного світу. У вченні про особистість головним є те, що цінність особистості передбачає існування зверх особистісних цінностей. Саме зверх особистісні цінності і створюють цінність людини. Особистість є носієм та творцем надособистісних цінностей і тільки це підкреслює її цінність, єдність та вічне значення [2].

Цінності скріплюють громадську єдність, цілісність соціуму, перешкоджаючи руйнівному впливу ззовні. Роль особливих ідейних скріп в суспільстві виконують соціальні цінності, що виступають у формі соціальних ідей, ціннісних настанов, орієнтацій, надцінних ідей. Виконуючи важливу роль інтегруючих, соціалізуючих, комунікативних засад у житті суспільства, цінності забезпечують духовно-вольову єдність суспільства, високий рівень самосвідомості і організованості його членів [5].

Р. В. Овчарова дуже цікаво розглядає розвиток особистості та відзначає, що у кожній людині є свій внутрішній візерунок активованих позитивних та негативних базових прагнень. Структурні компоненти особистості у вигляді наборів певних прагнень та тенденцій завжди універсальні, загальнолюдські, а вираженість їх окремих параметрів у кожному випадку завжди унікальна [3]. Тому і набір ціннісних орієнтацій у кожній людині специфічний, але не виходить за рамки загальноприйнятих суспільних тенденцій.

Отже, спектр впливу на людину такий широкий та багатогранний, що дуже важко відстежити ті тонкі ниточки, які ведуть до внутрішнього світу моральних якостей, естетичних уявлень, ідеалів, прагнень. Людина може навіть не замислюватися над природою свого вчинку, але діяти саме так, керуючись ціннісними мотивами. Хочемо також відзначити, що ціннісні орієнтації є дуже складною складовою світу людини, їх не можна завчити чи керуватися ними за інструкцією. Це те, що керує нами з середини, та є результатом життя, досвіду поколінь та взаємодії з іншими.

Список використаних джерел:

1. Введення у професію соціального педагога : навч. посіб. для студ. пед. навч. закл. / за заг. редакцією М. І. Приходько, О. В. Федорової. – Мелітополь : ТОВ «Видавничий будинок ММД», 2009. – 276 с.

2. Світ філософії: книга для читання. – Ч. 2. Людина. Суспільство. Культура. – М : Політиздат, 1991. – 624 с.
3. Овчарова Р. В. Довідкова книга соціального педагога. – М : ТЦ Сфера, 2005. – 480 с.
4. Психологія особистості / Ред. А. Е. Агафонов. – М : Видавництво «Провсвещение», 1965.
5. Філософія : навч. пос. / І. Ф. Надольний, В. П. Андрущенко, І. В. Бойченко, В. П. Розумний та ін. / за ред. І. Ф. Надольного. – К : Вікар, 1997. – 584 с.

ЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ЯК ОСНОВА ДУХОВНО-МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ

Анастасія Петряник

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Розвинена особистість повинна мати морально-духовні цінності, які формуються в процесі виховання в культурно-освітньому просторі. Виховання полягає у цілеспрямованому формуванні в особистостях моральної свідомості, звичок і навичок моральної поведінки та розвитку духовних цінностей [2].

На жаль, в українського суспільства на сучасному культурно-освітньому просторі виникає падіння рівня моралі, втрата духовних орієнтацій, не здатність людей до самопізнання, відсутність потреби самовдосконалення та саморозвитку. Молоді не приховує антигромадську, антигуманну позицію. Втрачаються такі цінності, як добро, любов, краса, гідність, вірність [1].

Основою духовно-морального виховання є етичне виховання. Етика – це наука, що вивчає мораль, її місце в системі суспільних відносин, досліджує моральні категорії, за допомогою яких виражаються моральні принципи, норми, оцінки, правила поведінки [3]. Якщо опиратися на ідеї і принципи етики, етичне виховання в процесі навчання ставить за мету формування в школярів моральних переконань, почуттів і звичок до певних матеріальних принципів. Нагромадження позитивного морального досвіду й знань щодо правил суспільної поведінки, розумного використання вільного часу, розвиток таких якостей, як уважне ставлення до людей, відповідальність за доручену справу, чесність, почуття честі та обов'язку, поваги до людської гідності – це головні завдання етичного виховання, які спонукають до розвитку особистості.

Важливим елементом формування особистості є гуманістичне виховання – розвиток гуманістичних поглядів та виховання гуманності. Гуманізм – це система ідей і поглядів на людину, як найвищу цінність, спрямована на утвердження поваги до гідності й розуму людини, її права на щастя. Слово «гуманізм» відображає всі аспекти ціннісного ставлення до людини, які вони набувають протягом свого життя. Якщо саме такими принципами виховувати особистість, вона виявляє сутність природних основ людини, її внутрішнього світу, духовності для досягнення гармонії між соціальними структурами особистості та структурами, які виражають її глибину сутність. Людина повинна розуміти свій внутрішній світ та усвідомлювати найвищу цінність людини. Поєднання соціальних, біологічних чи природних якостей – важливий аспект розвитку гуманістичних поглядів у підрастаючому поколінні. Це безпосередньо стосується духовності й культури особистості [4].

Виховання почуття поваги до своєї Батьківщини, любові до рідної природи здійснюється за допомогою громадського виховання. Мета виражається у формуванні в людини моральних ідеалів суспільства й почуття громадського обов'язку, тобто особистість повинна відчувати відповідальність за свою країну, бути готовим захищати свою Батьківщину, обстоювати принципи моралі, почуття національної гордості, але найголовніше – усвідомлювати відповідальність за збереження й примноження як національних, так і загальнолюдських цінностей, потреби працювати на благо суспільства. Перші національно-громадянське виховання особистості відбуваються у періоді навчання в навчальному закладі, тому що найвідповідальніші етапи формування особистості якраз припадає на ці роки. Цінності без практичного використання знань не існують, тому і творення їх у подальшому житті буде певною мірою залежати від того, яке місце вони займуть і яку роль оберуть у виховному процесі школи. Формування цінностей у вигляді

системних надбань індивіда є результатом досвіду, який набувається у процесі його життєдіяльності. Воно не обмежується і не закінчується терміном перебування у школі, тому що виховання цінностей триває потім усе життя, але вже самостійно [4].

Отже, духовно-моральне виховання особистості – складний, багатогранний процес, який залежить від засвоєння учнями гуманістичних якостей, етичного виховання, розуміння прекрасного та національно-громадське усвідомлення. Доцільно організований навчально-виховний педагогічний процес сприяє формуванню духовно і морально багаті особистості, засвоєнню нею системи морально-етичних норм, розвитку дитячої ініціативи, впливає на розвиток почуттів, волі, характеру і високої моралі. Багато є способів виховання, але, більшою мірою, якісне виховання залежить від того, як особистість засвоїть ці знання, як вона буде їх застосовувати у житті.

Список використаних джерел:

1. <http://www.stationline.org.ua/pedagog/104/17596-problemi-moralno-etichnogo-vixovannya-suchasnoi-molodi.html>
2. <http://refrend.ru/1053055.html>
3. <https://uk.wikipedia.org/wiki/Етика>
4. Курієнко Н. О. Виховання в процесі навчання природничих дисциплін : навч. пос. – Полтава, 2002. – 114 с.

НАРОДНІ ТРАДИЦІЇ В ПРОЕКТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Ганна Свириденко

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Сучасна українська школа перебуває в процесі інтенсивного розвитку, плідного пошуку, активізації науково-педагогічних інновацій. Школа покликана стати для кожного з учасників навчально-виховного процесу місцем духовного збагачення, де формувалася б громадянська зрілість особистості, відповідальність за свій внесок у національно-культурне відродження України. У цьому сенсі велику роль відіграє національне виховання молодших школярів на основі народних традицій. Національне виховання в сучасній школі характеризується спільною діяльністю вчителя та учня, яка спрямована на розвиток моральних норм та рис поведінки. До них належать: повага до Батьківщини, відданість їй, активна праця на благо Вітчизни, примноження трудових ремесел, прагнення до зміцнення честі й гідності своєї держави, любов до рідного краю, дружба з іншими народами тощо.

Вчений-педагог М. Подберезовський зазначав, що сучасна цивілізація витісняє традиції народу, культуру як засіб соціальної корекції. Але без збереження історичної і культурної пам'яті народу не може бути сучасної культури, виховання по-справжньому інтелігентної особистості. Подібних поглядів дотримувались П. Грабовський, Ю. Федькович, І. Левицький, С. Сірошенко та інші. Етнопедагог М.Г. Стельмахович зазначав, що без опори на українські народні звичаї виховати справжнього українця неможливо. Тому їх збереження і збагачення має доленосне значення як для нації в цілому, так і для кожного українця. «Застосування знань і засобів етнопедагогіки ставить реальний заслін бездуховності, національному нігілізму, допомагає дітям усвідомити свою роль як спадкоємців народних цінностей і традицій» [3, с. 227]. На сторінках «Народної педагогіки» О. Духнович підкреслював, що для «... народного творчого педагога важливого значення набуває знання історії свого народу, його традицій, звичаїв, рідної мови, усної народної творчості... Учитель повинен збирати перлини народної творчості, розкривати народним масам красу рідної мови, пробуджувати в них почуття любові до рідного краю...» [1, с. 92].

Одним зі складників сучасної педагогіки, а також способом залучення дітей до творення загальнолюдських культурних надбань є національне виховання, тобто «цілеспрямована система формування і розвитку почуттів національної гордості та свідомості» [4]. В процесі національного виховання, починаючи з молодшої шкільної ланки, учні усвідомлюють свою

самобутність і унікальність, водночас долучаючись до цінностей, притаманних кожному народу. У початкових класах важливого значення набувають такі інтерактивні засоби виховання, як народні обряди та традиції, що спрямовані на розвиток творчого потенціалу особистості, кооперування та гуманізацію стосунків у колективі. Саме під впливом системи народознавчих заходів, за словами Г. Красіної, діти проходять шлях свого розвитку „ від підсвідомого розуміння своєї етнічної належності у молодшому віці до національної зрілості» [2, с. 23].

У сучасній педагогіці активно застосовується метод проєктів, метою якого є орієнтування учня на актуалізацію власного життєвого досвіду і набуття на його основі нового. Відображення народознавчого аспекту в проєктній діяльності можуть бути сформовані відповідно до народного календаря. Однією з форм цього аспекту є проведення шкільних декад, в організації яких учитель використовує засоби виховного впливу різних видів мистецтв, що розкривають природні здібності кожного школяра. Результати цієї народознавчої роботи можуть бути висвітлені у підсумковому огляді-заліку, де кожний клас, що брав участь у декаді, звітує про виконану роботу. Це – оформлені сторінки рукописної книги, альбоми з малюнками, експонати для шкільного музею. Таку роботу слід продовжувати і в середніх класах, що сприятиме глибокому та свідомому засвоєнню народних звичаїв, традицій народу, вихованню національно свідомої особистості.

Отже, вивчення народних традицій в процесі проєктної діяльності сприяє духовному та моральному розвитку особистості. У циклі обрядових дійств учень сприймає певні правила, використання яких є реалізацією ціннісних критеріїв і людських стосунків, які породжують добродійство, любов, порядність, красу. Народна мудрість як ідеал впливає на вчителя, а він, у свою чергу, дає змогу кожній дитині наблизитися до ідеалу через національні надбання.

Список використаних джерел:

1. Духнович А. В. Народная педагогика / А. В. Духнович // Ч. 1. Педагогика общая. – Львов, 1857. – С. 92.
2. Красіна Г. Тиждень початкових класів як результат проєктної діяльності молодших школярів / Г. Красіна // Рідна школа. – 2005. – С. 23.
3. Стельмахович М. Г. Українська родинна педагогіка / М. Г. Стельмахович : навч. пос. – К. : ІСДО, 1986. – С. 227.
4. Стефанік С. К. Українське народознавство (Практичне народознавство) : навч. пос. – 2-е вид., доповн. / С. К. Стефанік. – Харків : БНН, 2003. – С. 6-44.
5. Ярещенко А. П. Під чаром рідної землі / А. П. Ярещенко // Посіб. з українознавства. – Х. : Прапор. – 2007.

ХРИСТІЯНСЬКА ЕТИКА В МОРАЛЬНОМУ ВИХОВАННІ УЧНІВ

Валерія Славінська

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

В умовах сьогодення актуальним є розвиток духовності молодого покоління. Важливим залишається зміст предметів гуманітарного циклу, який використовується вчителями для реалізації основних виховних завдань. Так, християнська етика є основним засобом духовно-морального виховання особистості, тому що ґрунтується на моральних цінностях та чеснотах.

Курс «Основи християнської етики» є дисципліною християнсько-світоглядного, культурного та освітньо-виховного спрямування, який вибудовується як фундамент буттєвих цінностей сучасної людини. Він не є вченням віри, не включає релігійних обрядів, не ставить за мету залучення до певної конфесії. Викладання предмету передбачає виховання в учнів поваги до свободи совісті, релігійних та світоглядних переконань інших людей; здатності до співжиття в полікультурному та поліконфесійному українському суспільстві [2, с. 3]. Саме цей предмет сприяє розвитку у молодого покоління естетичних смаків, інтерес до знань. Християнська етика допомагає дітям виробити правильне уявлення про добро і зло, про світ в цілому. Зазначений предмет вчить дітей духовним якостям, таким як милосердя,

толерантність, прощення, повага до старших, любов до батьків та ближніх. Саме християнська етика сприяє моральному вихованню учнів [2, с. 6].

Зазначимо, що моральне виховання – це виховний вплив школи, сім'ї, громадськості, що має на меті формування стійких моральних якостей, потреб, почуттів, навичок поведінки на основі засвоєння ідеалів, норм і принципів моралі та практичної діяльності. Моральне виховання – дуже важка робота для вчителя, тому що не завжди збігаються вимоги школи і сім'ї, у суспільстві відбувається багато негативного, нелегко скласти програму виховної роботи, усе в ній передбачити і виконати. Крім того, виховання має внутрішню суперечність: не спрацьовує відразу зворотний зв'язок (результатів виховної роботи відразу не побачиш), виховання потрібно здійснювати за багатьма напрямками (розумовим, моральним, трудовим, естетичним, екологічним, правовим, статевим, фізичним тощо). І все це потрібно зробити вчителю.

Методологічною основою морального виховання є етика – наука про мораль, її природу, структуру і особливості походження. Мораль – це система принципів, норм і правил, які регулюють поведінку людини в суспільстві, роблять її правильною [1, с. 324]. До завдань морального виховання входить формувати у молоді уявлення про життя в гармонії з природою, відповідальність за свої вчинки. Підкреслимо, що предмет «Основи християнської етики» вводять у загально виховні заклади, завдяки цьому у школярів формуються уявлення про моральні якості. Виходячи із зазначеного, християнська етика – це наука про моральне благополуччя людини на основі абсолютних цінностей, із яких складається християнська культура. Ця наука формує духовність і моральність особистості, бо закликає жити за Божими законами та прагнути досконалості.

Список використаних джерел:

1. Максимюк С. П. Педагогіка : навч. пос./ С. П. Максимюк. – К. : Кондор, 2005. – 667 с.
2. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Основи християнської етики. 1-11 класи. – Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2010. – 160 с.

МОРАЛЬНО-ДУХОВНЕ СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ

Тамара Тимофічук

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького (м. Мелітополь)*

Розвиток особистості здійснюється у певному просторі, який наповнений культурними значеннями та смислами і від якого залежить рівень його «окультурення». Освітній простір є педагогічним явищем і розглядається як сукупність умов, у яких розгортається освітній процес, де активно з ними взаємодіють суб'єкти цього процесу.

У сучасному культурно-освітньому просторі поняття «духовність», «духовна культура» активно вводяться в навчальний та методичний процеси. Основою яких є духовне зростання підростаючих поколінь, професійно-педагогічної успішності педагогів стає адекватне розуміння духовності та заснований на ньому розвиток духовної культури. Головною метою духовно-морального встановлення особистості – є набуття молодим поколінням соціального досвіду, успадкування духовних надбань українського народу, досягнення високої культури духовно-моральних відносин, формування у молодого покоління незалежно від національної належності особистих рис громадян Української держави, розвиненої духовності, фізичної досконалості, моральної, художньо-естетичної, правової, трудової, економічної та саме глибоке екологічної культури.

Морально-духовне становлення особистості, підготовка до активної, творчої, сповненої особистісного смислу життєдіяльності є найважливішою складовою розвитку суспільства та держави. Кожній дитині ми повинні прищеплювати смак до духовно-моральної сторони життя. Досягти цієї мети може лише особистісно-орієнтована освіта. Вона має базуватися на таких засадах, як: свобода, відповідальність, справедливість, творчість, співпраця, дитяча

самодіяльність, її активний характер, вільна, творча, продуктивна праця, як база виховання, розвиток творчої індивідуальності (при цьому індивідуальність не повинна суперечити колективізму й культурі, а навпаки, справжній колективізм і справжня культура пов'язані з розвитком індивідуальності), виховна полісистемність (індивідуально-типологічна диференціація вихованця вимагає відповідних виховних систем). Таким чином, обов'язок педагога полягає у тому, щоб сформувати у вихованця стійку психологічну настанову на постійну і нелегку виховну діяльність, яка вимагає максимальної концентрації його розуму, почуттів і волі [1, с. 53-54]. Для підростаючого покоління людина є взірцем поведінки, свідомим або несвідомим вихователем у статусі батьків, педагогів або інших особистостей які мають для них авторитет, вважаємо розвиток духовно-моральних якостей дорослих значущим аспектом зростання духовності у суспільстві в цілому [1, с. 52].

У вихованні духовно-моральної особистості, яка не чинить опору культурним впливам, переважне місце посідає естетика духовності. Цим самим утверджуються естетичні переживання щодо морально – духовної сфери, як складової буття людини. Виховуючи у молоді естетичні почуття лише до тих чи інших матеріальних предметів, ми збіднюємо її світосприйняття і світопереживання, в них зникає почуття прекрасного, нового. Духовна краса залишиться для неї закритою, а отже, вона виявлятиметься особистістю далекою від досконалості, на першому плані стають інші особистісні якості. Тож переживання суб'єктом красивого задля засвоєння морально-духовних цінностей їх носіїв є обов'язковим у справі виховання. Є багато творів про духовно-моральні цінності, але саме у В. Сухомлинського є низка суджень, положень, які підкреслюють велику роль самосвідомості в морально-духовному розвитку особистості. Самосвідомість як процес включає такі основні складові: саморозуміння, емоційне переживання та оцінювання самого себе. На думку В. Сухомлинського, саме на ці види самоставлення має звернути увагу вчитель, починаючи з перших днів навчання дитини в школі й акцентуючи на них увагу в підлітковому віці. Але розуміння, емоційне переживання й оцінювання самого себе має бути не ізольованим від суспільства, а пов'язаним із життям серед людей, із творенням добра для людей [2, с. 41-43].

Вивчаючи з дітьми моральну культуру, видатний педагог використовував методи роз'яснення, переконання, повчання, спонукання до діяльності. Сухомлинський вважав, що «непорухна основа морального становлення закладається в дитинстві і ранньому підлітковому віці, коли добро і зло, честь і безчестя, справедливість і несправедливість доступні розумінню особистості лише за умови яскравої наочності, очевидності морального змісту того, що він бачить, робить, спостерігає [2, с. 45].

Моральна спрямованість особистості розкривається не в окремих вчинках, а в її загальній діяльності, що оцінюється, насамперед, через здатність особистості активно виявляти життєву позицію. Тому дуже важливим є виховання молоді в просторі духовно-морального світу, щоб вони змогли відчутти смак усієї оточуючої естетики, насолодитися духовними багатствами нашої культури, якомога досконало вивчати традиції та звичаї українського народу.

Список використаних джерел:

1. Бобак М. І. Проблема збереження духовно-моральних цінностей у процесі виховання підростаючого покоління / М. І. Бобак, В. Й. Кульчицький, І. А. Прокоп // Вісник Житомирського державного університету. Серія «Педагогічні науки». – 2010. – № 53. – С. 52-55.
2. Сухомлинська О. Проблеми розвитку особистості в історичному контексті психології та педагогіки // Шлях освіти. – 2005. – № 1. – С. 41-45.

ВИЩІ ЦІННОСТІ ЯК ДУХОВНА СКЛАДОВА САМОВИЗНАЧЕННЯ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

Юлія Тризуб

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького (м. Мелітополь)*

Зростання ролі вищих цінностей, які є важливою духовною основою суспільства, спричинене такими кризовими явищами сучасного суспільства як розширення можливостей

маніпулювання свідомістю, руйнація застарілих ідеологічних ціннісних систем, штучне створення нових духовних і політичних кумирів сучасності. Значущість духовних цінностей як вагомій складовій самовизначення сучасної молоді зумовлюється і специфічними ідеологічними функціями, адже саме духовні ідеали уможлиwiają визначення вищих сенсів існування та спрямованості розвитку суспільства, постаючи «духовним кодом» нації та виконуючи функцію духовної єдності. А тому сьогодні все ще актуально залишається проблема визначення прийнятної для всього людства системи духовно-етичних цінностей.

У роботах С. Анісімова, В. Бакірова, Є. Власової, А. Івіна духовність розглядається як аксіологічна характеристика людини. Дослідження Г. Батуріної, Є. Бистрицького, С. Гусєва, О. Крижанівської, В. Семенова, Г. Тульчинського присвячені вихованню особистості на основі вищих, абсолютних цінностей. У роботах С. Батеніна, Л. Буєвої, Л. Когана, Г. Парсонса, Г. Смірнова, І. Фролова духовність розглядається у якості характерної риси і невід'ємної властивості людини, визначаючи сенс її життєдіяльності. Необхідність акцентування уваги на проблемі духовності спричинена сучасними кризовими тенденціями світової спільноти, які супроводжуються такими явищами, як суттєве падіння рівня духовності та переважання матеріальних цінностей над духовними.

Означені соціокультурні процеси сучасного суспільства спонукають до пошуку духовних засад майбутнього суспільно-культурного розвитку. Потрясіння у царині вищих цінностей, зниження значущості людської особистості та її життя, домінування насильницьких методів у суспільному житті – усе це спонукає до відчуження особистості від справжньої духовності, підсилюючи орієнтацію на псевдодуховні цінності. Зазначене актуалізує необхідність дослідження феномена духовності у новому контексті, зокрема у процесі дослідження її впливу на самовизначення особистості.

Найважливішою умовою забезпечення стабільності суспільства є система духовних цінностей і моральних норм, яка, виконуючи роль «імунної системи» соціуму, захищає від таких несприятливих суспільних явищ як руйнівні та деструктивні ідеї насильства, ксенофобія, радикальний націоналізм, сепаратизм, моральна всездозволеність тощо. Вищі цінності постають не лише основою духовного потенціалу суспільства, а й є духовним стрижнем особистості, який забезпечує її духовну та морально-вольову стійкість [1, с. 155].

На думку вчених, самознищення суспільства спричинене втраатою універсальної ціннісної системи, яка ґрунтується на вищих духовних та моральних цінностях. Так, зокрема, І. Степаненко зазначає, що криза духовності призводить до втрати людиною таких суттєвих антропологічних параметрів як людинодостемність, одуховленість та універсальність. Саме тому дослідниця закликає до нового стану духовності з новими ціннісно-смысловими засадами і об'рями, який, на її думку, стане головною умовою подолання антропологічної катастрофи [2, с. 6]. На думку В. Горлинського, сутність людського розвитку полягає у наданні людині можливості весті обраний спосіб життя та забезпеченні засобів вказаного вибору [1, с. 138]. Саме тому вихід людства з глобальної духовної кризи уможливається розв'язанням такої актуальної практичної проблеми як зміна суспільної свідомості з утилітарно-споживацьких на духовні ціннісні основи.

Отже, духовність, на нашу думку, постає важливою умовою і критерієм самовизначення особистості, адже саме вона уможливило звернення до вищих ціннісних сенсів та духовно-моральних засад. Важливими критеріями, які визначають вектор самовизначення особистості та постають її ціннісним ядром, є такі вищі духовні сенсоутворюючі цінності як добро, істина, краса, віра, надія та любов.

Список використаних джерел:

1. Горлинський В. В. Цінності духовного буття суспільства сталого розвитку / В. В. Горлинський // Мультиверсум. Філософський альманах. – К.: Центр духовної культури, 2006. – № 52. – С. 138-156.
2. Степаненко І. В. Духовність: філософські конструкти і соціокультурні репрезентації: автореф. дис. ... докт. філос. наук / Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди НАН України. – К., 2004. – 36 с.

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ДУХОВНОГО СВІТУ МОЛОДІ В СУЧАСНОМУ КУЛЬТУРНО-ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ

Аліна Яценко

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Сьогодні досить актуальним є питання формування духовного світу молоді. Це зумовлено тим, що сучасна молодь не має чітко визначених моральних цінностей та ідеалів. Це можна пояснити зниженням рівня життя в Україні, інфляцією, безробіттям, відсутністю соціальної захищеності тощо. У наш час ця проблема стоїть у центрі вивчення педагогів, вихователів, учителів та батьків. Засоби масової комунікації дедалі більше впливають на суспільство, особливо на молодь. Вони пропагують зброю, насилля, силу, жорстокість, агресію, що призводить до відчуження молоді від моральних цінностей, спонукає їх до власних пошуків самореалізації (субкультура), заперечення духовності та моральності.

У контексті даної проблеми під духовністю ми розумімо внутрішній світ людини, її самосвідомість та діяльність, що може бути спрямованим на різні сторони й об'єкти, на будь-які феномени зовнішнього й внутрішнього світу людини.

Духовність – це складний психологічний феномен самоусвідомлення особистості, внутрішнє сприймання, привласнення нею сфери культури, вrostання в неї і розуміння як власного надбання. Прийнято вважати, що духовність – це атрибут моралі. Слід мати на увазі, що під мораллю потрібно розуміти систему вищих моральних цінностей людини у вигляді норм, принципів, ідеалів, понять. Водночас духовність – це той рівень розвитку особистості і суспільства, який є консолідуючим началом, здатним об'єднати людей на основі взаємної поваги і любові; це та сила, яка покликана стимулювати національне відродження України, забезпечити громадянський мир і злагоду в суспільстві.

Моральне виховання – виховна діяльність школи і сім'ї, що має на меті формування стійких моральних якостей, потреб, почуттів, навичок і звичок поведінки на основі засвоєння ідеалів, норм і принципів моралі, участь у практичній діяльності [1].

У духовно-моральному становленні особистості домінуючим є її ставлення до іншої людини, що в свою чергу визначає її ставлення до всього суспільства. Воно знаходить свій прояв у доброзичливості, справедливості, гуманізмі, толерантності, ввічливості, відповідальності, щирості, милосерді у стосунках з однолітками, старшими людьми, рідними, близькими; у вмінні бачити особистісну цінність кожної людини; проявляти інтерес та повагу до її людської гідності [2].

У становленні особистості важливу роль відіграє педагог, у цьому випадку він повинен поважати особистість кожного учня, справедливо до них ставитися, впроваджувати різні варіанти спільної навчальної діяльності, задовольняти фундаментальні потреби учнів у розумінні, прийнятті й визнанні.

Високий виховний потенціал має колектив однолітків. Його виховні можливості виявляються у емоційному захисті особистості та створення ним простору для самореалізації. Звісно, що перш ніж впроваджувати напрям виховання серед учнів, треба провести невелику анкету на виявлення певних моральних якостей у школярів – відповідальність, самокритичність, чуйність, справедливість, колективізм. У процесі духовно-морального виховання у дитини повинні сформуватися: моральні почуття (совість, віра, патріотизм), моральні риси (терпіння, милосердя), моральна поведінка (прояви духовного міркування, слухняності) та моральні позиції (здатність відрізнити добро від зла, готовність до життєвих труднощів).

Отже, на основі вище сказаного можна визначити основні завдання духовно-морального виховання. Це прищеплення й розвиток моральних почуттів, опанування духовної культури людства та наслідування кращих моральних зразків родини, загальнолюдських моральних цінностей.

Список використаних джерел:

1. <http://te.zavantag.com/docs/329/index-11971.html>
2. http://allref.com.ua/uk/skachaty/Duhovno-moral-ne_stanovlennya_molodi_v_umovah_osobistisno-orientovanogo_vihovannya

**РОЗВИТОК ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ І ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ УЧНІВ
НА НЕТРАДИЦІЙНИХ УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ**

Марія Антипенко

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Сучасна гуманістична освітня парадигма базується на ідеї розвитку творчого потенціалу особистості на основі новітніх методологій, ретельно дібраних змісту, методів і організаційних форм навчання з огляду на сучасні умови інформатизації світу. Широке застосування інформаційних систем і технологій в усіх сферах життя призводить до поширення значної кількості інформації в усіх сферах життя суспільства. З одного боку, процес інформатизації сприяє гуманізації і демократизації суспільства, підвищує рівень освіченості і добробуту суспільства. Організований належним чином процес входження інформаційного середовища в освіту сприяє поширенню наукових знань, підвищенню інтелектуального рівня членів суспільства і, як наслідок, прискоренню розвитку країни. У практиці освітніх закладів різного рівня все ширше застосовуються нетрадиційні уроки. Зокрема, при вивченні іноземних мов великої популярності набули уроки-екскурсії, уроки-спектаклі, уроки-інтерв'ю, уроки-есе, інтегровані тощо. Такі уроки стимулюють творчу активність учнів, розкривають їх інтелектуальний потенціал. В основу більшості з них покладено використання комп'ютерів та всевітньої мережі Інтернет.

Використання на уроці можливостей сучасних інформаційних технологій можливе лише за умов дотримання певних вимог. Вітчизняний і закордонний досвід (аналіз робіт таких науковців, як Є. Полат, Є. Дмитрієва, С. Новиков, Л. Цветкова), свідчить про те, що серед найважливіших вимог до використання новітніх технологій слід зазначити такі:

– Обрані інформаційні технології мають сприяти підвищенню інтенсивності та ефективності навчального процесу.

– При використанні таких технологій обов'язково має здійснюватися «зворотній зв'язок», тобто послідовний контроль засвоєння інформації та прозоре оцінювання дій учнів із зрозумілим поясненням без складного кодування і тривалого очікування відповіді.

– Новітні технології, обрані для навчання, повинні забезпечувати мотивацію учнів до навчання, підвищувати інтерес до вивчення предмета і полегшувати його засвоєння.

У наш час інтенсивного міжнародного спілкування важливу роль відіграє використання Інтернету на уроці англійської мови – мови міжкультурної комунікації, завдяки якому учні мають змогу не тільки одержувати найновішу інформацію, дивитися автентичні фільми, новини, а й спілкуватися з ровесниками з англосовітських країн їхньою мовою. За допомогою Інтернету в наш час у значній мірі формуються ціннісні орієнтації молодого покоління. Дуже важливим при таких умовах є формування інформаційної культури суспільства – адже у вільному доступі у мережі Інтернет є безмежно багато інформації, надзвичайно велика кількість якої насправді не тільки некорисна, а навіть небезпечна для молодого покоління. Інформаційна культура загалом полягає у використанні в практиці діяльності універсальних процедур обробки інформації на базі відповідної системи наукових понять, принципів і законів як необхідних чинників системно-цілісного пізнання і відображення об'єктивної реальності. Як стверджує В. Андрущенко, «інформаційна культура – це складова частина загальної культури суспільства і людини, сукупність усіх видів інформаційно-комунікативної діяльності та результати діяльності. Основою ж інформаційної культури особи є знання про навколишнє інформаційне середовище, закони його функціонування та розвитку, а головне – уміння орієнтуватися в безмежності сучасного світу інформації. Інформаційна культура закріплюється в матеріальних і духовних цінностях, знакових системах, найновіших

інформаційних технологіях, акумулюючи в них певні знання, значення, творчі здібності, уміння людини й забезпечуючи їх соціальне наслідування» [1, с. 344]. Р. Гуревич наголошує, що рівень інформаційної культури людини визначається не лише засвоєними нею знаннями та набутими вміннями у галузі інформаційних процесів і комп'ютерних дисциплін, а також здатністю існувати в інформаційному суспільстві, якому, зокрема, притаманні новизна, швидкоплинність [2, с. 355]. Саме тому увага вчителя при використанні новітніх технологій має бути зосереджена на формуванні в учнів інформаційної культури, створенні методичних систем навчання, орієнтованих на розвиток інтелектуального та інтеркультурного потенціалу учнів, на формування та розвиток умінь учнів самостійно здобувати знання, опрацьовуючи одержану інформацію.

Отже, реалізація можливостей нетрадиційних уроків з використанням новітніх технологій дозволяє забезпечити підвищення мотивації навчання за рахунок урізноманітнення шляхів засвоєння і закріплення знань та уможливлення вибору режиму і форм навчальної діяльності; індивідуалізацію і диференціацію процесу навчання за рахунок інтерактивного діалогу; формування інформаційної культури як важливого компонента культури особистості, члена інформаційного суспільства, за рахунок здійснення інформаційно-навчальної діяльності; формування ціннісних орієнтацій учня як громадянина рідної країни, так і члена європейського і світового культурного простору.

Список використаних джерел:

1. Андрущенко В. П. Філософський словник соціальних термінів / В. П. Андрущенко. – Харків : «Р.И.Ф.», 2005. – 672 с.
2. Гуревич Р. С. Формування інформаційної культури майбутнього фахівця // Педагогіка і психологія професійної освіти : результати досліджень : зб. наук. праць / За ред. І. А. Зязюна, Н. Г. Ничкало. – К., 2003. – С. 354-360.

АДАПТАЦІЯ СТУДЕНТІВ ДО ЕКСТРЕМАЛЬНИХ СИТУАЦІЙ СУЧАСНОСТІ ЯК УМОВА СТАНОВЛЕННЯ ЇХ ОСОБИСТОСТІ

Аліна Волобуєва

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

У ситуації, яка склалася у світі за останні десятиліття, все частіше привертають увагу такі аспекти нашого життя як екстремальність зовнішніх умов життєдіяльності людини та її внутрішня готовність до їх подолання. Впливати на розвиток цих екстремальних подій не завжди є можливим, а от вивчення їх є достатньо *актуальним* [6, с. 172]. Студенти є тією категорією молоді, яка з одного боку має достатній адаптаційний потенціал, а з іншого – вони найбільш схильні до впливу різних екстремальних впливів. Хоча сучасна студентська молодь має можливість швидко реагувати й адаптуватися до мінливих умов життєдіяльності, конкретні форми і способи їх використання в основному формуються у процесі тривалого виховання і навчання, що забезпечує становлення та розвиток їх особистості. На жаль, і такий шлях не може гарантувати адекватного співвідношення психологічних ресурсів і поведінкових навичок, які втягуються в діяльність. Навіть наявність необхідних умінь не може гарантувати студентам адекватної успішної поведінки в екстремальній ситуації без фактора психологічної готовності [2].

Аналіз літературних джерел [1-7] свідчить про те, що зміст та умови реалізації діяльності вимагають підвищеної мобілізації внутрішніх ресурсів людини, перенапруження яких призводить до збоїв у процесах психологічної адаптації і, як наслідок, до порушень психічного здоров'я особистості. Однак, незважаючи на багаторічну історію вивчення даної проблеми, відмічається явний дефіцит конкретних досліджень, присвячених аналізу цілісних синдромів проявів процесу адаптації специфічних для студентської молоді з акцентом на особливості її реалізації в сучасних умовах.

Спираючись на системний підхід у вивченні взаємодії організму із зовнішнім середовищем, роботи вітчизняних і зарубіжних психологів, можна зрозуміти, що адаптація – це універсальна здатність людини, що має зовнішні (моторні) і внутрішні (особистісно-психологічні) прояви, які структурно і функціонально взаємодіють, утворюючи єдину здатність пристосування. При різних психічних станах (у тому числі й екстремальних) формуються різні психомоторні підсистеми, які є наслідком реагування на зовнішні дії. Психомоторика забезпечує керування психічними процесами в напружених умовах виконання завдань. При вдосконаленні моторної регуляції діяльності формується керування більш високого рівня, що забезпечує адекватну саморегуляцію в міжособистісних стосунках і діяльності [1, с. 54].

Характер процесів адаптації студентів при екстремальній дії залежить не тільки від умов навколишнього середовища (кількісна й якісна характеристика чинників), але і від стану організму. У зв'язку з цим виникає проблема розмежування чинників середовища на адекватні і неадекватні природженим (генотипічним), конституціональним і набутих (фенотипічним) властивостям організму. Стресогенна ситуація висуває до студентів вимоги, що сприймаються ними як можливості, що перевищують наявні у них, що веде до дистресу або саморегуляції. Якщо фізіологічні, психологічні функції мобілізуються відповідно до умов середовища, то розвивається стан адекватної мобілізації. Коли психобіологічна відповідь студента не адекватна інтенсивності навантаження, не збігається за часом дії подразника або перевищує його психофізіологічні резерви, то виникає стан динамічного розходження, що є критерієм екстремальності, який веде до порушення адаптації [4, с. 191].

Отже, екстремальними в уявленнях студентів, є ситуації типові, буденні, що часто зустрічаються в їхньому житті. А саме: конфлікти, суперечки, будь-які «невдали» стосунки з друзями, однокурсниками, напружені відносини між батьками та вчителями, конфлікти з вчителями, з педагогічним колективом переосмислення власної значущості в системі соціальних відношень, пошук сенсу життя, зорієнтованість на здобуття статусу самостійної дорослої людини, потреба в особистісному та професійному самовизначенні. При тривалому і інтенсивному впливі психогенних факторів і відсутності заходів профілактики, при психологічній невідповідності, слабкому типі вищої нервової діяльності та інших несприятливих обставин етап стійкої адаптації може змінитися етапом нестійкою психічної діяльності. Показниками успішної адаптації студента до екстремальних ситуацій виступає високий соціальний статус в певному середовищі, його психологічне задоволення цим середовищем і його найбільш важливими елементами, зокрема, задоволення роботою, її організацією, умовами і змістом тощо. Показниками низької соціальної адаптації є переміщення суб'єкта в інше соціальне середовище, відхилення у поведінці.

Список використаних джерел:

1. Волович В. Г. Людина в екстремальних умовах навколишнього світу / В. Г. Волович. – М. : Думка, 1980. – 190 с.
2. Екстремальна психологія : підручник / За заг. ред. проф. О. В. Тимченка. – К. : ТОВ «Август Трейд», 2007. – 502 с.
3. Кокун О. М. Оптимізація адаптаційних можливостей людини : психофізіологічний аспект забезпечення діяльності : монографія / О. М. Кокун. – К. : Міленіум, 2004. – 265 с.
4. Кокурин А. Психологічне забезпечення екстремальної діяльності // Розвиток особистості / А. Кокурин, 2004. – С. 190-204.
5. Мошкин В. Підготовка до небезпечних ситуацій / В. Мошкин // ОБЖ. Основи безпеки життя. – 2000. – № 1 – С. 21-24.
6. Реан А. А. Психологічна адаптація особистості / А. А. Реан, А. Р. Кудашев, А. А. Баранов. – М. : ЕВРОЗНАК, 2011. – 279 с.
7. Шапкін С. А. Діяльність в особливих умовах: компонентний аналіз структури та стратегії адаптації / С. А. Шапкін, Л. Г. Дика // Психологічний журнал. – 2003. – № 1. – С. 19-34.

ПОРІВНЯ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ ТА НАКОПИЧУВАЛЬНОЇ БАЛЬНО-РЕЙТИНГОВОЇ СИСТЕМ ОЦІНЮВАННЯ

Т. О. Гончар, О. В. Шилова

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Сучасні процеси глобалізації зумовлюють новітні тенденції в освіті, що є необхідною передумовою подальшого її розвитку й удосконалення. Новітні тенденції нерідко стають причиною збентеження студентів.

Кредитно-модульна система (КМС) визначена для України як орієнтир побудови навчального процесу, її впровадження є важливим завданням модернізації освіти України. Кредитно-модульній системі є дві основні функції:

Перша – сприяння мобільності студентів і викладачів та спрощення переходів з одного університету до іншого.

Друга – акумулююча: чітке визначення обсягів проведеної студентом роботи з урахуванням усіх видів навчальної та наукової діяльності. Сума кредитів визначає, на що здатний студент, який навчається за тією чи іншою програмою.[1]

Функціонування КМС дає змогу нам змозгу стимулювати студентів до активної регулярної роботи протягом семестру; вимагає ініціативності від студентів; студенти звикають до різних форм роботи; така система є більш об'єктивною і дає можливість зменшити суб'єктивний фактор при оцінюванні. Нажаль є і недоліки цієї системи вона полягає в тому, що не кожен студент зможе заробити свій бал в рівних можливостях, це діє тільки в тому випадку коли в групі багато студентів. Ще один недолік полягає в тому, що збільшується навантаження на викладачів [2].

На мою думку як студентки та старости, позитивним є те, що ми можемо передбачити свій бал та в разі потреби можемо виправити її. До недоліків можемо віднести те, що в різних викладачів різні вимоги до студентів, тому ми боремось не за якість знань, а за вищий бал. Також, коли починається атестаційні тижні і з всіх предметів починаються контролі – дуже погіршує психологічний та фізичний стан.

В цьому році МДПУ ім. Б. Хмельницького перейшов на новий вид оцінювання накопичувальної бально-рейтингової системи. Студенти накопичують бали за кожний крок, зроблений в університеті, будь то лекційне знання, практичне заняття, самостійна робота, участь у конференціях або написання статей за проблематикою дисципліни. За кожним отриманим балом стоїть відповідна кількість виконаних завдань, що формують професійні компетентності майбутніх спеціалістів [2].

Це дозволить студентам: організувати та контролювати рівень засвоєння навчального матеріалу; отримувати бали за всі види занять.

До недоліків цієї системи можемо віднести те, що студентам дуже важко зорієнтуватись скільки балів можна отримати у кожного викладача. Також викладачі стали більш вимогливі, ніж раніше. Тобто раніше виконували завдання і максимальну оцінку ми могли отримати «5» і були б задоволені, а тепер ті ж вимоги і отримуваш «1.2». Ще до недоліків хочу віднести, теми які відносяться на самостійне опрацювання студентом. Наприклад вивчаючи математику без викладача, майже нереально

Можна сказати, що впровадження кредитно-модульної системи більш краща від бально-рейтингової системи оцінювання.

Список використаних джерел:

1. Попова К. О. Кредитно-модульна організація навчального процесу у вищих навчальних закладах як одна з ключових позицій Болонського процесу.

2. Постанова Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341: «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій»

РЕАЛІЗАЦІЯ МІЖПРЕДМЕТНИХ ЗВ'ЯЗКІВ У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Олена Горлова

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

За умов інтеграції української освіти до світового освітнього простору змінилися пріоритети і цілі навчально-виховного процесу у середній загальноосвітній школі. Якщо на попередніх етапах розвитку суспільства роль освіти в основному зводилась до передачі соціального досвіду від старшого покоління до молодшого, то сьогодні на перший план виступає її функція стимулювання і розвитку самостійної, з активною громадською позицією особистості, виховання творчої індивідуальності. У зв'язку з цим відбувається переорієнтація освіти на гуманістичні засади. Основні принципи, зазначені в Законі України «Про освіту» передбачають досягнення гуманістичного характеру процесу освіти, пріоритету загальнолюдських цінностей, життя та здоров'я особистості, вільного її розвитку [1, с. 5]. Важливим завданням освіти сьогодні також є адаптація випускників шкіл до дорослого життя. З цією метою в освітньому процесі відбувається перенесення основних акцентів із когнітивного плану (система знань, умінь і навичок) на розвиток творчих можливостей особистості. Науково-технічний і соціально-культурний прогрес, інформатизація суспільства, налагодження міжнародних контактів, поява нових ідей та поглядів зумовлюють зміну соціальних пріоритетів і, як наслідок, необхідність пошуку якісно нових методів формування світогляду і ціннісних орієнтацій особистості. У цьому процесі важливу роль відіграє вивчення іноземної мови як засобу міжкультурної комунікації.

Оволодіння іноземною мовою визначається як процес «вторинної соціалізації», який полягає у прилученні учня до цивілізаційних досягнень країни, мова якої вивчається. Дуже важливим при цьому є не стільки ознайомлення з культурою та естетичними уявленнями іншого народу через його мову і літературу, скільки їх співвіднесення з національними традиціями власного народу і життєвими цінностями особистості. Таким чином створюється цілісне уявлення картини світу, досягається розуміння зв'язків явищ і процесів, які створюють цю картину. Для досягнення цілісності світогляду особистості у навчальному процесі має бути виключена роз'єднаність предметів, що викладаються. Міжпредметні зв'язки – це цільові та змістові збіги, що існують між навчальними предметами і відображають у змісті навчальних дисциплін ті діалектичні зв'язки, які об'єктивно діють у природі та суспільстві й пізнаються сучасними науками.

Міжпредметні зв'язки виступають дієвим інструментом підвищення мотивації до навчання. В.Семиченко зазначає, мотиваційна сфера виконує ряд функцій, а саме: спонукальну, спрямовуючу і регулюючу, визначаючи ієрархію ціннісних орієнтацій [2, с. 97]. Позитивна мотивація, сформована завдяки міжпредметним зв'язкам, полегшить входження учнів до іншомовного середовища, зробить навчання більш цілеспрямованим і доступним, зніме труднощі у подоланні міжкультурних бар'єрів. Міжпредметні зв'язки також стимулюють пізнавальний інтерес, допомагають розширити кругозір учнів, сприяють глибокому засвоєнню знань, виробленню стійких навичок. Реалізація міжпредметних зв'язків дає змогу економити час і водночас інтенсивно працювати на уроці.

З огляду на те, що важливим фактором становлення та розвитку духовних цінностей особистості є орієнтація освітнього процесу на національну культуру, вивчення рідної країни, її історії та культури і порівняння з реаліями країни, мова якої вивчається, є важливим завданням дисципліни «Іноземна мова». В наш час люди багато подорожують світом, спілкуються з представниками інших країн. Знання культури та історії рідного краю стає ключем до розуміння життя і побуту іноземців. Спілкування також часто відбувається завдяки універсальній мережі Інтернет. Без використання його інформаційних ресурсів зараз важко уявити собі підготовку до занять. На уроках іноземної мови часто використовуються комп'ютерні навчальні програми, здійснюється контроль та оцінювання знань. Тому міжпредметні зв'язки іноземної мови та інформатики є значними. І, звичайно ж, беззаперечною є важливість зв'язку рідної та іноземної мови, української та світової літератури. Саме мова і література

відображають і зберігають культурні надбання народу, передають із покоління у покоління його життєві цінності.

Найпоширенішим засобом реалізації міжпредметних зв'язків є інтегрований урок. Ще на початку ХХ ст. К. Ушинський та В. Сухомлинський зосереджували увагу на необхідності інтеграції навчальних дисциплін задля посилення інформаційного змісту й емоційного забарвлення матеріалу, що вивчається. Ідея інтеграції дисциплін, міжпредметних зв'язків набула розвитку в дослідженнях сучасних українських вчених – Л. Варзацької, М. Вашуленка, О. Савченко, Н. Світловської, І. Бега, М. Іванчук та ін. В наш час проводяться інтегровані уроки іноземної мови із суспільствознавчими, художньо-естетичними, історичними та іншими предметами. Такі інтегровані уроки і спецкурси сприяють оптимізації навчально-виховного процесу. На інтегрованих уроках використовуються комунікативні методи і нетрадиційні форми навчання.

Отже, використання міжпредметних зв'язків сприяє розвитку інтересу учнів до вивчення іноземних мов, виступає фактором розвиваючого впливу, джерелом соціокультурної інформації, засобом удосконалення комунікативних умінь та інструментом формування життєвих цінностей особистості.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про освіту» // Законодавство України про освіту : Збірник законів. – К. : Парламентське вид-во, 2002. – С. 36-37.
2. Семиченко В. А. Проблемы мотивации поведения и деятельности человека. Модульный курс психологии. Модуль «направленность». (Лекции, практические занятия, занятия для самостоятельной работы) / В. А. Семиченко. – К. : Милениум, 2004. – 521 с.

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВОЇ ПЕРСПЕКТИВИ В ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ

І. Р. Інатова, Я. В. Гришина

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Юнацький вік (від 17 до 20-23 років) – це початок дорослого життя, пошук юнаками та дівчатами свого життєвого шляху, становлення життєвих цілей і перспектив. Актуальною проблемою серед молодих людей на сьогоднішній день є проблема самовизначення, пошуку юнаками і дівчатами власної перспективи в житті, яка б найбільшою мірою відповідала їхнім здібностям і можливостям, і, водночас, реалізація якої дозволила б у майбутньому зайняти гідне місце в суспільстві.

Структурними компонентами, які забезпечують реалізацію життєвої перспективи, є життєві цілі, плани та програми, способи їх досягнення, набутий життєвий досвід особистості.

Інтенсивне становлення узгодженої системи особистісних цінностей починається в ранньому юнацькому віці [4].

На юнацький вік припадає активне усвідомлення особистістю власного життєвого шляху. Суттєвою особливістю юнацького самовизначення є його орієнтованість на майбутнє: дівчата та юнаки більш серйозно замислюються над своїм майбутнім: життєвими перспективами в здобутті професії, престижності навчального закладу та пошуку не менш престижної роботи з можливостями кар'єрного зростання.

У підлітковому і ранньому юнацькому віці формується механізм вищих психічних функцій, які забезпечують процес цілепокладання, що призводить до появи перших життєвих цілей-напівмрій, а дещо пізніше – життєвих планів [1].

Але створення образу свого майбутнього ще не означає, що це все можливо втілити в життя. Тому для юнацтва важливою умовою є визначення мети, правильний підбір її способів досягнення. Молодь, на жаль, часто недооцінює вплив об'єктивних факторів: їхні життєві

плани не завжди реалістичні і дуже часто відображають притаманний цьому віку максималізм. Або, навпаки, молодь перебільшує значущість об'єктивних чинників, що може негативно вплинути на бажання досягнути своєї мети і призводить до того що молоді люди відмовляються від тих життєвих перспектив, які спочатку мали собі за основну мету.

Особистісне самовизначення в юнацькому віці детерміновано рядом новоутворень: розвитком самосвідомості, що пов'язане зі здійсненням особистісної рефлексії, інтелектуальним розвитком, становленням власної ідентичності, пошуком смислу життя, потребою встановлення індивідуалізованих стосунків зі значущими іншими, «романтизмом» [2].

Становлення системи глобальних життєвих цілей виникає на основі усвідомлення ціннісно-смыслових аспектів власної самореалізації [3].

В юнацькому віці особливу значущість набуває особисте майбутнє, розширюються хронологічні межі життєвої перспективи, підвищується самооцінка особистості [2].

Юнацькому віку властиві суперечливі переживання, внутрішнє невдоволення, тривожність, метання. Адже, те, що за віком вони стають старшими, ще не означає, що вони вже здатні приймати правильні доленосні рішення. Тому дуже часто старшокласникам важко прийняти рішення про свій майбутній фах, а студентам-початківцям – буває важко бути впевненими, що вони обрали саме той навчальний напрямок, який їм подобається.

Відомо, що в юнацькому віці провідною є навчально-професійна діяльність (Д. Б. Ельконін). Вибір професії або її спеціалізації стає важливою складовою особистісного самовизначення.

Становлення узгодженої життєвої перспективи в юнацькому віці є свідченням наявності потенціалу розвитку особистості у майбутньому. Саме узгоджена життєва перспектива є основним фактором, від якого залежить все подальше життя людини: рівень її успішності в особистому, професійному та громадському житті, місце в суспільстві.

Висновки: Становлення узгодженої життєвої перспективи в юнацькому віці є свідченням наявності потенціалу розвитку особистості у майбутньому. Саме узгоджена життєва перспектива є основним фактором, від якого залежить все подальше життя людини: рівень її успішності в особистому, професійному та громадському житті, місце в суспільстві.

Список використаних джерел:

1. Головаха Е. И. Жизненная перспектива и профессиональное самоопределение молодежи / Е. И. Головаха. – К. : Наукова думка, 1988. – 143 с.
2. Гинзбург М. Р. Психологическое содержание личностного самоопределения / М. Р. Гинзбург // Вопросы психологии. – 1994. – № 3. – С. 43-52.
3. Колесник Н. Г. Самореализация личности как пространственно-временной процесс / Н. Г. Колесник // Психология личности и время : тезы докладов и выступлений на Всесоюзной научно-теоретической конференции. – Ч. 1. – Черновцы : ЧГУ, 1991. – С. 44-45.
4. Чудновский В. Э. Проблема становления смыслоразличительных ориентаций личности / В. Э. Чудновский // Психологический журнал. – 2004. – Т. 25. – № 6. – С. 5-11.

ПЕДАГОГІЧНИЙ БАР'ЄР ЯК ЦІННІСНА СКЛАДОВА РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ОСОБИСТОСТІ У СИСТЕМІ «ВЧИТЕЛЬ-УЧЕнь»

Алла Кожевникова

кандидат педагогічних наук

Тетяна Зарюта

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Сьогодні розвиток суспільства значною мірою змінив й ускладнив роль педагога в сучасній школі. Вчитель тепер є не тільки джерелом інформації, а людиною, яка організовує і спрямовує навчально-виховний процес на розвиток особистості кожного учня. Педагогічне

спілкування є багатоплановим процесом організації, встановлення і розвитку комунікації, взаєморозуміння й взаємодії між педагогами і учнями, породжуваний цілями і змістом їх спільної діяльності.

Проблемами педагогічного спілкування займалися такі вітчизняні вчені – Ш. Амонашвілі, О. Бодальова, В. Бойко, С. Братченко, Ф. Гоноболіна, І. Зязюн, С. Кондрацької, Д. Ф. Крюкової, Н. Кузьміна, В. Сухомлинський, А. Макаренко, К. Ушинський, а проблеми усунення педагогічних бар'єрів висвітлено у працях – О. Барвенко, Т. Вербицької, І. Глазкої, Н. Губарева, І. Полякової, Н. Сопілк, Н. Яковлєва та інших [1, 2, 3].

Але нажалі специфіка педагогічних бар'єрів у системі «вчитель-учень» ще недостатньо розкрита у вітчизняних психолого-педагогічних дослідженнях саме з точки зору його впливу на особистісний розвиток як учня так і вчителя.

Спочатку ми розглянемо сутність поняття «спілкування». У своїх працях Серьожникова Р. розкриває специфіку спілкування як процесу взаємодії двох чи більше людей, яка полягає в «обміні інформацією пізнавального або афективно-оцінного характеру та є однією із форм взаємодії людей у процесі їхньої діяльності» [2, с. 112].

Також слід підкреслити, що спілкування включає в себе обмін інформацією між суб'єктами, вироблення спільних рішень, сприймання та розуміння людьми позицій одне одного.

Ми погоджуємося із дослідником В. Рижовим, що педагогічне спілкування є особливою діяльністю учасників навчально-виховного процесу, спрямованою на створення, формування, підтримку, зміцнення (або руйнування) їх співпраці [3, с. 18].

Суб'єктом педагогічного спілкування виступає не окрема людина, яка бере участь у спілкуванні, а педагог та учень. Предмет цього спілкування – співпраця партнерів, а точніше – процес поєднання, інтеграції індивідуальних діяльностей.

Отже, спілкування займає найважливіше місце в людській життєдіяльності та є необхідною умовою формування й розвитку особистості, але під час такої взаємодії виникають бар'єри, які мають вплив не тільки на процес спілкування, але і на учасників.

Проблема бар'єрів завжди була і залишається актуальною для будь-якої сфери людської діяльності, і зокрема в педагогічній діяльності.

Дослідники М. Відінєва, К. Роджерс визначають бар'єри як труднощі в обміні думками, у досягненні взаєморозуміння та згоди між учасниками будь-якої взаємодії. Причинами, які викликають появу бар'єрів взаємодії, можуть бути соціальні, професійні, політичні та деякі інші відмінності, що не лише призводять до різної інтерпретації тих самих понять, використовуваних під час взаємодії, але й породжують різне світовідчуття та світосприймання.

Так як при спілкуванні вчителя з учнями іноді можуть виникнути труднощі або перешкоди – це бар'єри спілкування, а для забезпечення повноцінної взаємодії між вчителем та учнями важливо долати ці бар'єри.

Ми погоджуємося із І. Глазковою, що «Педагогічний бар'єр – це, з одного боку, складне педагогічне явище, що перешкоджає, стримує, знижує ефективність і успішність педагогічного процесу (негативні функції), а тому потребує запобігання, а, з іншого, – засіб, що стимулює, спонукає, підвищує ефективність діяльності суб'єктів педагогічного процесу (позитивні функції) шляхом його подолання» [1, с. 38].

Слід також зазначити, що з одного боку, бар'єр гальмує розумові процеси, сковує волю, характеризується утрудненнями, знижує активність навчальної діяльності, а з іншого, – є засобом підтримки пізнавального інтересу, стимулом розв'язання навчальних завдань.

Доцільно підкреслити, що педагогічний бар'єр є ціннісною складовою розвитку сучасної особистості у системі «вчитель – учень» і саме цей педагогічний засіб є своєрідним стимулом розвитку потенційних можливостей особистості як учня так і вчителя.

Список використаних джерел:

1. Глазкова І. Я. Компетентність майбутнього вчителя у запобіганні та подоланні педагогічних бар'єрів: моногр. / І. Я. Глазкова. – Бердянськ: Видавництво О. В. Ткачук, 2013. – 416 с.

2. Серьожникова Р. Основи психології і педагогіки: навчальний посібник / Р. Серьожникова, Р. Пархоменко, Л. Яковицька. – К. : Знання, 2003. – 319 с.

3. Філоненко М. М. Психологія спілкування: підр. / М. М. Філоненко. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 224 с.

ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ: ОСВІТА ЧИ СОЦІАЛЬНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

Світлана Курасова

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Проблема взаємозв'язку процесу освіти людини і середовища її існування обумовлені принципово зміною економічних, політичних, соціальних і духовних передумов, з яких людина починає вибудовувати свій життєвий шлях, формувати соціальний досвід та усталений світ соціокультурних цінностей. Події останніх років докорінно змінили світ: від конфронтації держав з різним політичним устроєм людство поступово переходить до культурного діалогу нових способів життя.

Централізовану економіку витісняють рокові стосунки. Тоталітаристська модель політики поступається місцем демократичним пріоритетам. Однолінійність життєвих орієнтацій все більш інтенсивно витісняється поступом творчої свободи саморозвитку духовності особи. Соціальне середовище, в ході якого зростає і мужніє вільний дух особистості, нині стає зовсім іншим.

Цією проблемою займалися такі філософи як: К. Гельвэцій, П. Гольбах, Д. Дідро, Л. Архангельський, Л. Варбашова, Т. Буєва, Й. Зизневський, Л. Драчова, Л. Коган, В. Кремень, С. Попова, М. Сарджвеладзе, Я. Цепанська та інші.

Соціалізація в освіті розуміється як формування системи «соціальних Я» особистості. До переліку механізмів впливу безперервної освіти на соціалізацію ґрунтовно включаються гуманізація та гуманітаризація освітньої діяльності, виховання як традиційний механізм взаємодії освіти та соціалізації, а також інформатизація освітньої діяльності як новий механізм, що формується у сучасному суспільстві та має неабияке значення для побудови нової освітньої парадигми [2; с. 227].

Запропонований підхід дає можливість виявити зміни у освітньому просторі, їх вплив на соціалізацію особистості, він дає змогу робити висновки про стан сучасної освіти в українському суспільстві. Соціалізація і освіта, зокрема та у взаємодії широко і плідно вивчаються вітчизняними та зарубіжними дослідниками [3, с. 223].

Але більшість сучасних досліджень переважно стосуються вивчення впливу окремих етапів та ступенів освіти на формування особистості, насамперед через виховні особливості навчального процесу. Водночас недостатньо вивчається саме вплив реалізації ідеї безперервної освіти на формування та розвиток сучасної людини. Тому робота спрямована на пошуки та оцінку сучасних механізмів впливу безперервної освіти на соціалізацію особистості у будь який час її життя, дає змогу певним чином заповнити значні прогалини у пізнанні процесів, які відбуваються у новому освітньому просторі [1; с. 90].

Отже, сучасна наука поставила питання особистості та соціального середовища дуже близько. Так як ці проблеми дуже тісно пов'язані в повсякденному житті, у всіх сферах людської діяльності. Тому сучасна наука (вийшла з берегів) на широке поле сучасної культури. А перш за все в такій важливій і необхідній сфері діяльності людини як сфера освіти. Саме тому сучасні філософи приділяють велику увагу вивченню етики, естетики, права і держави, релігії і науки, антропології, етнографії, психології, педагогіки, літератури і мистецтва.

Список використаних джерел:

1. Дорошенко А. Б., Петрук Н. К. Роль міжособистісного спілкування у формуванні суб'єкта навчання // Психологія педагогічного спілкування. – Кіровоград, 1992. – С. 111-117.

2. Дорошенко А. Б., Петрук Н. К. Неформальна організація та особистість як суб'єкт творчості // Проблеми наукової і технічної творчості : Тези доповідей міжреспубліканської науково-практичної конференції. – Одеса, 1995. – С. 127-130.

3. Дорошенко А. Б. Людина як предмет філософського аналізу // Відродження України : проблеми і перспективи : тези доповідей та повідомлень всукраїнської теоретичної конференції. – Кіровоград, 1993. – С. 26-32.

ВИЩА ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА В УКРАЇНІ В 1943-1950 РР.

Г. Г. Лібедко

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Позитивний та негативний досвід у сфері відновлення діяльності вищих педагогічних навчальних закладів України в 1943-1950 рр. доцільно дослідити для використання в умовах сьогодення.

Серед найновіших українських історичних розвідок з даної проблематики треба звернути увагу на працю В. М. Курило, В. П. Шепотько «Освіта в Україні і науково-технічний та соціальний прогрес: історія, досвід, уроки» [3]. Окрему групу праць з теми дослідження складають розвідки, присвячені історії окремих великих вищих навчальних закладів України [1].

Педагогічні вищі навчальні заклади становили важливу складову системи вищої школи України повосенного періоду. Поновлення студентського складу уповільнювалося через недостатню кількість молодих людей із повною середньою освітою. У свою чергу школи республіки не могли розпочати повноцінний навчальний процес без учителів різних дисциплін. Тому виконання завдань повосенної відбудови господарства було тісно пов'язано з відновленням також навчального процесу в середній ланці освіти.

Евакуйовані у віддалені райони СРСР університети та педагогічні інститути продовжували вчити студентів та випускати фахівців. Проте обсягів воєнних випусків шкільних педагогів не вистачало [1, с. 114]. Належало виконати завдання не тільки забезпечення школи необхідною кількістю вчителів, а також підвищення професійного та освітнього рівня педагогів, які вже працювали.

До відновлення діяльності та навчання студентів педагогічні навчальні заклади України приступали одразу після визволення регіонів від окупантів. Відродження вищої освіти відбувалося в складних соціально-економічних умовах, що було об'єктивною перешкодою по відновленню вищих педагогічних навчальних закладів. На заваді поновленню довосенної кількості студентів у вищих навчальних закладах стала також плата за навчання в VIII-X класах середньої школи.

Популярність педагогічної освіти зменшувало й те, що молоді спеціалісти отримували найчастіше призначення на роботу в сільські та районні школи. Життя в повосенному селі було важким, зима 1946-1947 рр. відзначилась черговим голодомором [2, с. 195].

Проблему залучення абітурієнтів до педагогічних ВНЗ намагалися вирішити в напрямку розгортання пропаганди професії педагога та впровадження матеріального заохочення у формі деяких пільг для вчителів. Владні структури Радянського Союзу через різні джерела формували у свідомості громадян уявлення про виключну важливість виховання підрастаючого покоління.

Для заохочення випускників середніх шкіл до навчання в педагогічних вищих навчальних закладах рекомендувалося розширяти профорієнтаційну роботу, використовувати різні форми впливу: радіопередачі, районну й обласну пресу, плакати-оголошення, роз'яснювальні бесіди. Активно включилися до пропаганди ідей привабливості професії педагога комсомольські організації. Але навіть широка агітація в перші повосенні роки не могла вирішити проблему конкурсного набору до вищих педагогічних навчальних закладів.

Держава зобов'язувала місцеву владу дбати про шкільних педагогів, надавати їм допомогу та підтримувати матеріально. Учителів перших повосенних випусків педагогічних ВНЗ із нетерпінням чекали в школах, особливо районних та сільських. Усіма силами місцевої комсомольські та партійні керівники прагнули втримати молодих спеціалістів. Насамперед готували житло для молодих учителів, облаштовували його як могли, допомагали продуктами харчування [2, с. 143].

Одним із напрямків матеріального заохочення та укріплення престижності професії вчителя стали пільги для молодих спеціалістів у вирішенні житлового питання. Місцеві органи влади були зобов'язані надавати молодому спеціалісту-педагогу довготерміновий кредит на спорудження будинку або готове житло, але держава не виконувала своїх зобов'язань не лише в питанні забезпечення житлом молодих спеціалістів, мали місце випадки затримки виплати заробітної плати.

Крім пільгового забезпечення житлом з 31 січня 1948 р. діти вчителів, вчителів-пенсіонерів, директорів навчальних установ і завідувачів навчальної частини початкових, семирічних та середніх шкіл звільнялись від оплати за навчання в VIII-X класах середніх шкіл, педагогічних училищах, учительських та педагогічних інститутах.

Збільшення кількості висококваліфікованих фахівців вирішувалося також у напрямку розвитку заочної форми навчання, яка в першу чергу призначалась для вже працюючих учителів. Для вчителів-студентів заочних відділень педагогічних вищих навчальних закладів запровадили пільги з метою заохочення до успішного навчання [3, с. 253].

Для підвищення якості підготовки спеціалістів у педагогічних ВНЗ після війни було проведено наступні заходи: спробували підняти статус методичних дисциплін та їх викладачів, для чого почали створювати та розвивати кафедри методики викладання зі спеціальності; збільшили кількість годин з курсів методичної та практичної підготовки студентів; збільшили кількість годин теоретичних курсів із психології, педагогіки, методики, а їх вивчення намагалися ще тісніше пов'язати з практикою в школах.

Список використаних джерел:

1. Ануфрієв Л. О., Алпатов С. О. Історія Одеського університету (1865-2000) / Л. О. Ануфрієв, С. О. Алпатов. – Одеса : АстроПринт, 2000. – 226 с.
2. Кремень В. Г., Ніколаєнко С. М. Вища освіта в Україні / В. Г. Кремень, С. М. Ніколаєнко. – К. : Знання, 2005. – 327 с.
3. Курило В. М., Шепетько В. П. Освіта в Україні і науково-технічний та соціальний прогрес : історія, досвід, уроки / В. М. Курило, В. П. Шепетько. – К. : Деміур, 2006. – 432 с.

ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ В СУЧАСНІЙ ПСИХОЛОГІЇ

Олександра Мілевська

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

На сучасному етапі розвитку суспільства актуальною є проблема становлення особистості, яка може знайти відповідь на основні питання свого існування, пізнати себе, суспільство і час, в якому вона живе, яка здатна брати активну участь у вирішенні соціальних проблем та досягнути успіху в житті.

На сьогоденному етапі формування сучасності виникає проблема постановки особистості, утвердження її у соціумі. Більшість науковців цікавить питання соціалізації особистості у навколишньому середовищі. Людина є центром, навколо якої створюються умови для кращого її розвитку.

Психологів здавна цікавив такий феномен, як особистість. Ми знаходимо різні його тлумачення у вітчизняній та світовій психології. Розрізняють чимало понять «індивід», «людина», «особистість», «індивідуальність». Не можна нехтувати поняттям «індивід», оскільки людина – перш за все, земна істота, якій притаманні певні фізіологічні функції, що залежить від біосферних механізмів. Людина є індивідом з моменту народження [1].

Розглянемо, що ж таке особистість. Особистість – це свідомою людиною, наділена особливим генетичним кодом, яка реалізує свої можливості в процесі активної творчої діяльності, що не суперечить інтересам інших людей, суспільним законам і заповідям Божим [1].

Рушійними силами розвитку особистості є протиріччя, які виникають між проблемами, що постійно зростають, і можливістю їх задоволення. У процесі соціалізації людина засвоює накопичений досвід у різних сферах життєдіяльності, що дозволяє їй засвоювати певні життєво важливі соціальні ролі [2].

Формою існування особистості є її розвиток, який відбувається на всіх етапах життєвого шляху. Розвиток особистості є сукупністю прийомів і способів соціального впливу на індивіда, метою якого є створення у нього системи певних соціальних цінностей, установок, світогляду, виховання моральних та громадянських якостей [3].

Ще однією сферою соціалізації індивіда є спілкування. Це складний процес встановлення контактів між людьми, який включає в себе обмін інформацією, передавання важливого матеріалу. Соціальний сенс спілкування полягає у тому, що воно є засобом передачі культури і суспільного досвіду від покоління до покоління – через традиції, звичаї, твори мистецтва, книги, систему освіти, виховання, релігію.

Соціалізація здійснюється під впливом факторів, які умовно можна поділити на чотири групи:

- мегафактори (планета, космос);
- макрофактори (суспільство, держава);
- мезофактори (тип поселення, в якому живе і розвивається людина);
- мікрофактори (сім'я, дитячий садок, школа, друзі, однолітки тощо) [2].

Існує ще одна сфера формування особистості – самосвідомість. Це свідомість, за допомогою якої особа усвідомлює себе у своїх власних розумових станах і діях. Через цей фактор важливого значення набуває самовиховання особистості, де суб'єктом і об'єктом виховання є одна і та ж людина. Це самостійна робота людини, спрямована на формування і розвиток своїх кращих якостей, усунення недоліків, спрямована на самореалізацію. Завданням самовиховання є досягнення доскональності, цілеспрямованості, формування почуття міри, вміння управляти емоціями тощо.

Психологічний факт формування життєвих цінностей особистості включає в себе вивчення змісту психологічних явищ життя людини, її вікових особливостей, психологічних якостей. У педагогічному сенсі, особистість розглядається як суб'єкт і об'єкт виховання та навчання. Головну увагу приділяють можливостям особистості пізнати себе і світ, розвивати свої творчі можливості та здібності. Спільною діяльністю педагогічної та психологічної діяльності є особистість, її взаємодія із соціальним середовищем, яке має велике значення для її розвитку.

Список використаних джерел:

1. Дубравська Д. М. Основи психології : навч. пос. – Львів : Світ, 2011. – 280 с.
2. Заверинко А. В. Соціальна педагогіка : навч. пос. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2011. – 240 с.
3. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна психологія : Навчальний посібник. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 128 с.

ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗДОРОВ'Я ЯК ФАКТОР ГАРМОНІЙНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

*Гліб Молчанов, Тетяна Работя
Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Одним із суттєвих показників психічного здоров'я людини є здатність до повноцінного виконання основних соціальних функцій, участі в соціальній діяльності та суспільно корисній праці. Відомо, що для успішного виконання своїх функцій, людина повинна бути не тільки

психологічно здоровою, а й гармонійно розвинутою. Якість цього процесу прямо пов'язана із саморозвитком, самовдосконаленням та пристосованістю до мінливого навколишнього середовища.

Аналіз різних підходів до проблеми психічного здоров'я дозволяє позначити дві позиції – медичну, яка розглядає через жорстку зв'язку «норма-патологія» не стільки «здоров'я», скільки «хвороба», і психологічну, де здоров'я визначається з точки зору сформованості позитивних особистісних сил.

Термін «психологічне здоров'я» підкреслює неподільності тілесного і психічного в людині, необхідність і того, і іншого для повноцінного функціонування [3, с. 54].

Психологічне здоров'я є необхідною умовою повноцінного функціонування і розвитку людини в процесі її життєдіяльності. Таким чином, з одного боку, воно є умовою адекватного виконання людиною своїх вікових, соціальних і культурних ролей (дитини чи дорослого, вчителя або менеджера, росіянина чи австралійця), з іншого боку, забезпечує людині можливість безперервного розвитку протягом усього її життя.

Психологічно здорова людина – це насамперед людина спонтанна і творча, життєрадісна і весела, відкрита і пізнає себе й навколишній світ не тільки розумом, але й почуттями, інтуїцією [2, с. 78]. Вона повністю приймає себе і при цьому визнає цінність і унікальність оточуючих її людей. Така людина покладає відповідальність за своє життя перш за все на саму себе і витягує уроки з несприятливих ситуацій.

Її життя наповнене сенсом, хоча вона не завжди формує його для себе. Вона знаходиться в постійному розвитку і, звичайно, сприяє розвитку інших людей. Її життєвий шлях може бути не зовсім легким, а іноді досить важким, але вона чудово адаптується до швидко мінливих умов життя. І що важливо – вміє перебувати в ситуації невизначеності, довіряючи тому, що буде з нею завтра. Таким чином, можна сказати, що психологічно здорова людина – це гармонійно розвинена особистість [1, с. 16].

Становлення гармонійно розвинутої людини пов'язане з формуванням ієрархічної структури мотивів і цінностей: домінуванням вищих рівнів над нижчими. Рівень мотивів і цінностей визначається мірою їхньої спільності, починаючи з особистих мотивів (найнижчих) через інтереси близьких людей, колективу, суспільства – до загальнолюдських універсальних цілей. Наявність таких ієрархій у особистості не порушує її гармонії, тому що складність, множинність інтересів, поліспрямованість за наявності домінанти забезпечують різноманіття зв'язків зі світом, загальну стійкість.

Гармонійність особистості залежить від того, наскільки домінування вищого рівня є у згоді з нижчим рівнем. Наприклад, яке співвідношення свідомих і неусвідомлюваних, безпосередніх і навісних, природних і духовних рівнів.

Також, однією з позицій, яка наповнює поняття психологічного здоров'я, є взаємозв'язок його з духовністю. І. В. Дубровіна стверджує, що слід розглянути психологічне здоров'я з точки зору багатства розвитку особистості, тобто включати в психологічне здоров'я духовне начало, орієнтацію на абсолютні цінності: Істину, Красу, Добро. Таким чином, якщо у людини немає етичної системи, то неможливо говорити про її психологічне здоров'я [4, с. 55].

Отже, для того щоб зберігати психологічне здоров'я, необхідно прагнути до гармонізації особистості, саморозвитку та самовдосконалення. Також, людина повинна розвивати стійкість до змін навколишнього середовища, які можуть порушувати внутрішній баланс, таким чином провокуючи до руйнування внутрішньої гармонії.

Список використаних джерел:

1. Асеев В. Г. Мотивация учебной деятельности и формирование личности / В. Г. Асеев. – М., 2006. – 346 с.
2. Ваник Д. Профессиональная подготовка учителей и проблемы мотивации достижения и контроля действий / Д. Ваник, Ф. Ман // Вопросы психологии. – М., 2009. – 450 с.
3. Вербицкий А. А. Проблема трансформации мотивов и контекстом обучении / А. А. Вербицкий, Н. А. Бакмаева // Вопросы психологии. – 2007. – 160 с.
4. Дубровіна І. В. Практична психологія освіти / І. В. Дубровіна. – СПб.: Питер, 2004. – 592 с.

ОПТИМІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ УЧНІВ СЕРЕДНІХ КЛАСІВ

Сергій Науменко

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Сучасна освіта є відображенням ключових соціально-світоглядних змін, які відбуваються у суспільстві за умов перебудови системи ціннісних орієнтацій. Водночас, основним завданням освіти є забезпечення можливостей постійного духовного самовдосконалення особистості, формування її інтелектуального та культурного потенціалу як найвищої цінності нації. Формуючи гуманістичні ціннісні орієнтації молодого покоління, українські освітні системи визначають цивілізаційний вибір, створюють життєві пріоритети і забезпечують розвиток національної свідомості. Як зазначає М. Ткаченко, гуманістична освітня парадигма основною цінністю визнає людину, розглядаючи культуру і соціум як взаємопов'язані детермінанти освіти, спрямовані на підтримку процесів індивідуального саморозвитку і самовизначення особистості. Основним завданням освітніх закладів є розвиток особистості, а головним результатом – становлення унікальної індивідуальності учня [3, с. 45].

Зростання інформаційної завантаженості, розширення міжнародних зв'язків України вимагає кардинальних змін у викладанні іноземних мов, оскільки саме володіння ними забезпечує особистості можливість вільно інтегруватися у світовий культурний простір, зберігаючи національну ідентичність. У програмах шкільної освіти з іноземної мови зазначено, що головною метою навчання іноземної мови є формування комунікативної компетенції, а саме здатності й готовності здійснювати міжособистісне та міжкультурне спілкування з носіями мови. Серед складників іноземної комунікативної компетенції виділяють мовну (володіння чотирма видами мовленнєвої діяльності), дискурсивну (уміння будувати висловлювання у відповідності до завдань ситуації спілкування), мовленнєву (розвиток навичок оперувати мовними одиницями згідно комунікативної мети), навчально-пізнавальну (розвиток загальних та спеціальних умінь, які дозволяють удосконалювати навчальну діяльність з оволодіння іноземною мовою), соціокультурну (знання специфічних рис англомовних країн, уміння виділяти спільне і відмінне в культурі рідної країни і країни, мова якої вивчається) компетенції [1].

З огляду на прагнення українського суспільства до європейських цінностей, іноземна освіта має взяти на себе місію ознайомлення суспільства з європейськими культурними і суспільними пріоритетами. За умов інтеграції українського суспільства до європейського культурного простору надзвичайної значущості набуває проблема міжкультурного спілкування. Запорукою її успішного вирішення виступає здатність громадян України ефективно спілкуватися з представниками інших країн, здійснюючи культурний обмін. Сформована іноземна комунікативна компетенція сприяє розвитку загальної культури особистості, допомагає людині прилучатися до світової культури та суспільних цінностей.

Розвиток комунікативної компетенції залежить від соціально-культурних і соціолінгвістичних знань, умінь і навичок, які забезпечують входження особистості в інший соціум і сприяють її соціалізації у новому суспільстві. Оволодіння цими знаннями, уміннями і навичками відбувається на уроках іноземної мови. Для того, щоб навчити дитину використовувати іноземну мову як інструмент у діалозі культур і цивілізацій сучасного світу, філологи мають упроваджувати у навчальний процес якісно нові методи й технології, підвищуючи мотивацію і стимулюючи учнів здобувати знання самостійно.

На сьогоднішній день найдієвішим у навчанні іноземних мов визнано комунікативний підхід, в рамках якого здійснюється спілкування, максимально наближене до реальних умов іноземного середовища [2]. Використання комунікативного підходу сприяє встановленню міжпредметних зв'язків, забезпечує підвищення мотивації учнів, стимулює їх пізнавальну активність, уяву, забезпечує навичками спільної діяльності при вивченні свідомості, поведінки, ціннісних орієнтацій представників країни, мова якої вивчається. Для досягнення ефективності навчального процесу на уроці іноземної мови доцільно використовувати

технології інтерактивного навчання, які забезпечують постійну взаємодію всіх учнів, стимулюючи їх до творчості та активності, спонукаючи до критичного мислення при спілкуванні з іншими.

Міжкультурна комунікація може бути реалізована тільки на усвідомленій національно-культурній базі рідної мови, оскільки вся глибина і своєрідність іншої культури може бути правильно зрозуміла тільки через призму культури та історії свого рідного краю. Порівняння власних життєвих цінностей з цінностями народу, мова якого вивчається, в процесі міжкультурної комунікації допомагає особистості не тільки формувати толерантне ставлення до інших народів і залучатися до культур країн світу, а й розвиває патріотизм і національну свідомість.

Список використаних джерел:

1. Навчальні програми з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл з поглибленим вивченням іноземних мов 1-11 класи, Видавничий дім «Освіта», 2012 рік (зі змінами 2015 року) Англійська мова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nataliya-ponomareva.edukit.lg.ua/normativni_dokumenti/programi_z_anglijskoi_movi/
2. Пассов Е. И. Учитель иностранного языка. Мастерство и личность / Е. И. Пассов. – М. : Просвещение, 1993. – 159 с.
3. Ткаченко М. В. Розвиток професійно значущих якостей майбутніх педагогів (технологічний підхід): метод. пос. / М. В. Ткаченко. – Одеса : Видавнича організація «Одеський юридичний інститут ХНУВС», 2006. – 78 с.

РОЛЬ ДРУКОВАНИХ ЗМІ У ФОРМУВАННІ ГЛОБАЛЬНОГО СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ПРОСТОРУ

Наталія Несцеренко

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

У процесі становлення сучасної антропоцентричної лінгвістики на перший план все чіткіше виходить комплекс теоретико-практичних задач визначення найбільш важливих принципів результативного та ефективного спілкування. Їх вирішення повинно привести до створення і впровадження в практику моделі толерантної комунікативної взаємодії членів соціуму. Пошуки оптимальних форм ефективної взаємодії людей у цивілізованому суспільстві необхідно починати з розуміння природи конфліктних соціально-комунікативних ситуацій, головною ознакою яких виступає мовленнєва агресія.

В лінгвістиці мовленнєва агресія вивчається порівняно недавно. Її прояви в розмовній мові є факторами, які чинять негативний емоційний вплив на адресата. До досліджень цього напрямку слід віднести також роботи, звернені до вивчення знеціненої лексики, та розробки, присвячені проблемі мовної агресії в дискурсі ЗМІ [1, с. 170].

Науковці трактують поняття агресії то як прагнення до самоствердження – англійка Лауретта Бендер назвала агресію «тенденцією наближення до об'єкту чи віддалення від нього» [5], – то як намагання вплинути на адресата повідомлення – росіянин Седов К. Ф. визначив агресію як «дію, що має цілеспрямований (злісно направлений) характер нанесення шкоди жертві» [4, с. 199]. Прояв/непрояв агресії також залежить і від соціальних факторів (вплив сім'ї, друзів, мас-медіа і т. д.).

В якості робочого варіанту визначення терміну в дослідженні, результати якого пропонуються у цій роботі, прийнято визначення мовленнєвої агресії Костянтина Федоровича Седова. За ним мовленнєва агресія – це цілеспрямована комунікативна дія, орієнтована на виклик негативного емоційно-психологічного стану (страх, фрустрацію тощо) у реципієнта. Це визначення якнайповніше розкриває поняття вербальної агресії [3, с. 197].

Суспільний смак сьогодні, диктує демократизацію мовлення, що природно пов'язується з оновленням і розширенням літературної норми за рахунок внутрішніх мовних ресурсів. Тому не дивно, що сьогодні ми спостерігаємо інтенсивну функціональну мобільність і великий інтерес мовців до використання одного з чинників створення емоційно маркованої комунікативної ситуації – жаргонізмів. У цьому процесі засоби масової інформації відіграють вагомую роль, оскільки, проникаючи через ЗМІ в систему мови, такі мовні прийоми втрачають свою експресивність і з часом можуть стати приналежністю літературного стандарту. Газетній практиці останнього часу притаманно тяжіння до просторічних елементів, які розмивають межі між літературним стилем та розмовно-побутовим.

Ще одним соціально значущим процесом у сучасному мовленні можна назвати активізацію вживання іншомовних слів. В наш час існують сприятливі умови для цього, адже ми починаємо відчувати себе частиною цивілізованого світу. Таким чином відбувається переоцінка соціальних цінностей, тобто зміщення акцентів з класових і партійних пріоритетів на загальнолюдські; відверта орієнтація на Захід в сфері економіки, політики, структури суспільства, в галузях культури, спорту, торгівлі, моди тощо.

Ставлення з боку лінгвістів до процесу запозичення завжди було й буде неоднозначним. Адже, з одного боку, ми можемо трактувати цей процес як замах на самобутність рідної мови, а з іншого, запозичення є досить нормальним явищем, що допомагає інтегруватися в світову економіку, політику, культуру [2, с. 12].

Не менш цікавим показником інтенсивного розвитку мови є переробка старої фразеології та формування нової. Адже будь-який поворот суспільної історії відразу фіксується у пареміологічному фонді, котрий починає відрізнятися від фразеології попереднього відтинку часу.

Отже різноманітні соціальні, політичні, економічні і психологічні переми у житті суспільства неодмінно викликають зміни у функціонуванні усієї мовної системи. Нововведення яскраво ілюструються мовленнєвою практикою сучасних ЗМІ; найбільш характерними і очевидними рисами зазначених перемін у мові є: запозичення мовних засобів з периферійних сфер мовної системи, активізація вживання іншомовних слів, поповнення фразеологічної системи новими сталими сполученнями.

Список використаних джерел:

1. Какорина Е. В. Новизна и стандарт в языке современной газеты (Особенности использования стереотипов) // Поэтика. Стилистика. Язык и культура. – М. : Наука, 1996. – С. 169-180.
2. Майданова Л. М. Агрессивность и речевая агрессия // Речевая агрессия и гуманизация общения в средствах массовой информации. – Е-бург : Изд-во Урал. ун-та, 1997. – С. 9-13.
3. Седов К. Ф. Речевая агрессия в межличностном взаимодействии // Прямая и непрямая коммуникация. – Саратов: Изд-во ГУНЦ «Колледж», 2003. – С. 196-212.
4. Седов К. Ф. Речевая манипуляция как стремление к власти над человеком // Проблемы речевой коммуникации. – Саратов, Изд-во Саратов. ун-та, 2004. – Вып. 4. – С. 183-190.
5. Семенов Л. М. Методы изучения агрессивности подростков. – М. : АПН СССР, 1991. – 22 с.

СПЕЦИФІКА СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ З ОБМЕЖЕНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ

*Катерина Панасенко
Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Дітям з обмеженими можливостями дуже важко соціалізуватися, включитися у суспільні відносини, тому вони потребують на особливу увагу з боку суспільства та держави.

У сучасному світі для багатьох учених дослідженнях процесу реабілітації є найважливішим питанням. Даній проблемі присвячені праці таких вітчизняних учених, як:

М. І. Боришевський, В. Т. Мошняга, А. М. Панов, І. В. Вачков, О. К. Романчук та ін. Їх дослідження спрямовані на вивчення механізмів, факторів та етапів реабілітації.

Дитина з обмеженими можливостями – це особа, яка внаслідок фізичних чи психічних порушень у розвитку має обмеження у життєдіяльності, соціальній адаптації та взаємовідносинах з оточуючими [5, с. 13].

Причиною інвалідності серед дітей є екзогенні та ендогенні фактори. Екзогенні: біологічні, психічні, хімічні, фізичні, механічні, харчові. Ендогенні: різкі зміни у генному наборі, внутрішньоклітинні зміни, хвороби, що передаються на генному рівні [1, с. 87].

Соціальна політика в Україні, яка орієнтована на інвалідів, базується на медичній моделі, згідно з якою інвалідність розуміють як захворювання, патологію. Таким чином, медична модель знижує соціальну позицію дитини [2, с. 41].

Найважливішою проблемою у роботі з дітьми з особливими потребами є виявлення психічних особливостей поведінки членів сім'ї, що впливають на специфіку психічного здоров'я дитини. Сім'ї з гіперопікою знижують соціальну позицію дитини, так само, як і сім'ї, що відрізняються різкою байдужістю до хворого.

Зокрема, технології соціально-педагогічної роботи з дітьми та молоддю з особливими потребами мають такі компоненти: здійснення психологічної корекції; проведення досліджень особливостей соціалізації дітей; дослідження психологічного стану дітей; проведення психологічного консультування осіб; побутова реабілітація; розвиток у дитини творчих можливостей; здійснення профорієнтації серед осіб з обмеженими можливостями; проведення координаційної роботи; внесення конкретних пропозицій щодо поліпшення життя молодих інвалідів [4, с. 37].

Отже, головною проблемою дитини з особливими потребами є обмеження її взаємодії з оточуючим середовищем, однолітками, світом. Держава не допомагає дітям цієї категорії на достатньому рівні, так як не приділяється потрібна увага соціальній адаптації та реабілітації. Тому в процесі соціально-педагогічної роботи з дітьми з обмеженими можливостями потрібно використовувати доцільні технології роботи.

Список використаних джерел:

1. Боришевський М. І. Діти державної опіки : проблеми, розвиток, підтримка : навч. пос. / М. І. Боришевський, Г. П. Бевз. – К. : Міленіум, 2005. – 283 с.
2. Вачков І. В. Дистанційне навчання для дітей-інвалідів / І. В. Вачков. – М. : Шкільний психолог, 2000. – 205 с.
3. Мошняга В. Т. Технології соціальної реабілітації дітей з обмеженими можливостями / В. Т. Мошняга, І. І. Холостова. – М. : Інфра-М, 2003. – 117 с.
4. Панов А. М. Центри соціальної реабілітації дітей з обмеженими можливостями – ефективна форма соціального обслуговування сім'ї та дітей / А. М. Панов. // Реабілітаційні центри для дітей з обмеженими можливостями : досвід і проблеми. – М. : Добробут, 2003. – 210 с.
5. Романчук О. К. Неповносправна дитина в сім'ї та в суспільстві / О. К. Романчук – Львів : Ворос, 2008. – 334 с.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВИХ ЦІННОСТЕЙ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Марина Семіч

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Кожна людина має свої життєві цінності. І їх основа закладається саме в дитинстві, саме у шкільному віці формуються життєві цінності особистості. Формування цінностей у дітей треба починати з культури спілкування. З цього починається формування духовного світу дитини і це багато в чому залежить від першого вчителя, діалог є ключовим моментом у відношеннях між вчителем та учнями.

У сучасній психології духовність розглядається в особистісному аспекті. По-перше духовність є особистісною характеристикою людини, а по-друге – соціальним і культурним явищем, що відображає типи духовної реалізації суспільства або соціальних груп. У даному контексті виділяється саме особистісний аспект, який розглядає духовність як внутрішню цілісну якість особистості, яка направлена на вищі людські цінності. Особистість формується підчас становлення духовних цінностей, якими людина володіє як власними якостями. Особистісний розвиток залежить від поєднання особистості з системами духовних цінностей, таких як: життя за законами добра, повага до культури рідного краю, толерантність, свобода вибору, мистецтво та ін. [3].

Проблема формування життєвих цінностей існувала завжди, в будь-якому суспільстві, але цінності змінюються і це залежить від розвитку суспільства та цивілізації. Цінності – це характеристика явищ реальності, щодо яких існує установка крайньої бажаності їх втілення [2].

Існує багато визначень поняття «моральність», але всі науковці визначають її як основу, базовий компонент духовного світу людини. Моральність – це внутрішня ціннісна основа особистості, що дає змогу усвідомити свої обов'язки перед іншими людьми, суспільством і перед природою. Сучасна мораль ґрунтується на гуманістичних цінностях. Саме зараз стає актуальним так звана гуманістична етика. У якій мораль є унікальним способом духовно-практичного освоєння людиною світу [1].

Вищим проявом моральності є добро, воно пов'язане з зовнішніми станами особистості – волею, любов'ю, взаєморозумінням, самоактуалізацією. Добро проявляється в толерантності, в доброзичливій взаємодії з іншими людьми, в сприйнятті інших людей як вищої цінності. Важливою характеристикою добра є відповідальність за навколишній світ, а саме відповідальність за зроблене, вміння визнавати помилки, брати на себе відповідальність. Людина, яка здатна до цього є гуманною особистістю. Любов до людини – це вершина гуманного відношення, турбота, підтримка, повага та розуміння. У початковій школі закладають любов учнів одного до іншого, повага дітей до вчителя – це взаєморозуміння й взаємоповага.

Життєві цінності стимулюють розвиток як суспільної, так і особистісної моральності. У виховній системі початкової школи необхідно робити головний акцент саме на формування ціннісних орієнтацій дітей, враховуючи їх вікові та індивідуальні особливості, завдяки чому відбуватимуться позитивні зміни в суспільстві.

Список використаних джерел:

1. Виховання моральності підростаючого покоління : наук.-метод. пос. / К. І. Чорна та інш. – К. : Богдана, 2005. –288 с.
2. Гусинський С. Н., Турганникова Ю. И. Введение в философию образования. – М., 2000. – 28 с.
3. Зеличенко А. И. Психология духовности / А. И. Зеличенко. – М. : Изд-во Трансперсонального инст., 1996. – 400 с.

КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ ПІДХІД ЯК ЗАСІБ ІНТЕГРАЦІЇ У ГЛОБАЛЬНИЙ СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ПРОСТІР

Ганна Сергієнко

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Мова – складова частина культури, її знаряддя. Мова є не тільки інструментом спілкування і впливу, а й засобом засвоєння культури, отримання, зберігання і передачі культурно значимої інформації [1]. Тож можна сказати, що мистецтво письменництва, що послуговується саме словесністю, є вагомим фактором духовного розвитку особистості. Слово «духовність» асоціюється в нас в першу чергу з Богом. Концепт БОГ є невід'ємним компонентом духовної культури, найважливішою культурною універсалією, основою всіх

релігій. Але не тільки клерикальна література сприяє розвитку духовності людини, існує багато художніх творів, які торкаються проблем релігії, або присвячені Богові безпосередньо.

В результаті розгляду чисельних визначень концепту, в дослідженні було обране розуміння концепту як певної структури знання, у якій зафіксовані стереотипи мислення та поведінки.

Попередня робота показала, що семантичне поле концепту GOTT налічує 231 лексему, котрі розділяються на три мікрополя [1]. Специфіка концепту – у наявності лексем, що стоять на межі виявлених мікрополей.

Контекстуальний аналіз художніх текстів показав, що концепт GOTT реалізується у сталих виразах, що вказує на його значну роль у повсякденному житті носіїв мови. Аналіз засвідчив, що німці звертаються до таких виразів при сильній емоційній напрузі, у незвичних, небезпечних або хвилюючих ситуаціях, при розмові про дещо дуже важливе для мовця.

У дослідженні було зафіксовано такі сталі вирази у рамках концепту GOTT: 1) Gott sei Dank; 2) Wenn Gott es will; 3) Weiß Gott; 4) Gott weiß; 5) mit Gottes Hilfe; 6) Ach Gott!; 7) O Gott!; 8) Gott; 9) Mein Gott; 10) Gott verzeiht; 11) Lieber Gott; 12) Behüte Gott; 13) Bei Gott; 14) Bewahre Gott!; 15) Gottlob!; 16) Gott mit dir!; 17) Gott im Himmel!; 18) Gebe Gott.

Важливим питанням є співвіднесеність концепту GOTT і концепту MENSCH. Зазвичай Бог сприймається людиною як щось апіоріє вище і сильніше. Аналіз показав, що існують й інші варіанти співвіднесеності.

Було виділено такі ідіографічні групи: 1. Gott ist über dem Mensch; 2. Gott und Mensch sind gleich; 3. Gott und Mensch sind gleich.

Виявилось, що незвичні співвідношення «Бог і людина рівні» та «Людина вища за Бога» мають декілька різних планів вираження: 1. людина у певній ситуації почуває себе рівною Богові; 2. людина прирівнюється до Бога (Геркулес; Слена); 3. група людей прирівнюється до Бога (кожен цар; діти, що сплять); 4. усі люди подібні до Бога; 5. одна особа у певній ситуації приймається вищою за Бога.

У збірці Рільке Бог постає як непізнана істота. Під час аналізу вибірки з творів був виявлений зв'язок концепту GOTT та концепту KIND. Так, Рільке і Лессінг підіймають питання надзвичайної важливості релігійного виховання дитини. У Райнера Марії Рільке теми Бога й дітей є сюжетотворчими і впливають на архітектоніку збірки. За сюжетом, кожного разу автор розповідає комусь з дорослих історію про Бога у надії, що ті перекажуть її дітям. Згідно з Рільке, усі діти – дарунок Бога. Але цей зв'язок не односторонній. Бог у збірці набуває рис дитини. Рільке порушує питання суб'єктивного сприйняття дитиною Бога. Дитина є до Бога найближчою. У Гете спляча дитина є божим образом. А Рільке натомість зображує дитину як чистий образ людини, за яким Бог може судити про людство загалом.

Особливий зв'язок відзначається між митцями і Богом у першій частині «Фауста» Гете і у Рільке. Бог постає як невід'ємна частина життя, без нього немає довершеності. Гете і Рільке приділяють особливо багато уваги питанню місцезнаходження. Час плине для Бога набагато швидше. У Рільке Бог постає смертним, не всевидющій і не всезнаючим. Він інтерпретує Біблію і подає нове уявлення про суть пришествия Ісуса Христа. Бонзельс висвітлює протилежний образ Бога. У нього він всезнаючий, безкінечно добрий і позбавлений недоліків, притаманних людині.

Гете підіймає питання віри у Бога говорячи про те, що може бути безліч імен для позначення Бога, але єдина річ, що має значення – почуття.

У Лессінга також знаходимо роздуми про суперечливе відношення до Бога. Він ставить питання: що це за Бог, що змушує за себе битися і що належить людині, про якого можна сказати «мій Бог»? Чи є Бог таким слабким, що за нього повинні битися люди?

Отже було встановлено, що концепт GOTT об'єктивується у німецькомовній свідомості широко та суперечливо, навіть у рамках одного тексту. Тому тема дослідження потребує подальшого вивчення з залученням більшої кількості матеріалів дослідження для побудови більш точної і широкої картини представлення концепту GOTT у німецькій лінгвокультурі у синхронії та діакронії [2].

Список використаних джерел:

1. Попова З. Д., Стернин И. А. Основные черты семантико-когнитивного подхода к языку: Антология концептов / Под ред. Карасика В. И., Стернина И. А. – Т. 1. – Волгоград : Парадигма, 2005. – 8-12 С.

2. Сергієнко Г. В. Концепт ГОТТ у німецькій мовній свідомості: дипломна робота з освітнього рівня «спеціаліст», з фаху «Мова (німецька, англійська) та зарубіжна література». – Мелітополь: МДПУ, 2015. – 85 с.

3. Сергієнко Г. В. Реалізація предметного фрейму концепту ГОТТ у німецькій мові: дипломна робота з освітнього рівня «бакалавр», з фаху «Мова (німецька, англійська) та зарубіжна література». – Мелітополь: МДПУ, 2014. – 64 с.

РОЛЬ УКРАЇНСЬКОГО РУКОПАШУ «СПАС» У НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОМУ ВИХОВАННІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

О. Ситник, В. Радченко

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Національна система патріотичного виховання – це історично сформована в Україні практика виховання патріота, тому вона може бути побудована на базі козацької системи патріотичного виховання, але адаптованої до сучасних умов. В якості прикладу можна навести відроджене козацьке бойове мистецтво «Спас».

Сучасне відродження козацького бойового мистецтва «Спас» в Україні розпочалося на початку 1990-х років. У м. Запоріжжя виникла ініціативна група під керівництвом О. Притули, яка розпочала процес пошуку, вивчення й апробації козацьких методів ведення бою, зокрема розпочався пошук носіїв, які зберегли козацьке бойове мистецтво «Спас».

2-3 серпня 1997 року в м. Запоріжжя було проведено Перший Всеукраїнський фестиваль козацьких бойових та традиційних мистецтв. Фестиваль було засновано Школою традиційного козацького бойового мистецтва «Спас» та Запорізькою міською радою. Фестиваль поставив собі за мету сприяти відродженню та популяризації національних бойових мистецтв та видів боротьби [1].

У травні 1998 року, за ініціативою керівника громадської організації «Школа традиційного козацького бойового мистецтва «Спас» О. Притули, було відкрито першу школу цього бойового мистецтва – Запорізьку міську козацьку дитячо-юнацьку спортивну школу бойового мистецтва «Спас». Першим директором цієї школи було призначено Олександра Притулу. Це, по суті, була перша державна козацька школа українського національного бойового мистецтва в історії сучасної України. Ця школа нараховувала вісім посад тренерів-викладачів з козацького бойового мистецтва «Спас», що дозволило розвивати це бойове мистецтво в загальноосвітніх школах м. Запоріжжя. В червні 1998 року О. Притулою було розроблено авторську програму викладання «Спасу» для дитячо-юнацьких спортивних шкіл, яка була затверджена міським спорткомітетом Запорізької міської ради. Ця програма стала базовою до 2011 року для викладання «Спасу» в осередках по Україні. Були розроблені вимоги до складання іспитів на певний рівень опанування бойового мистецтва. Програма нараховувала сім рівнів «Молодика» (система вимог) і була розрахована на десять років навчання бойовому мистецтву. Особливістю програми було гармонійне поєднання спортивного розвагою з духовною підготовкою спортсмена в бойовому мистецтві [1].

З вересня 2007 року на факультеті фізичного виховання Запорізького національного університету для студентів відкрито факультатив з українського рукопашу «Спас». Викладати цей факультатив почали президент ВГО «Всеукраїнська федерація «Спас» О. Притула і віцепрезидент федерації К. Рижов. Факультатив став проміжним етапом для введення в майбутньому в систему вищої школи українського рукопашу «Спас» [1].

У цей період представниками науково-методичної ради Всеукраїнської Федерації національного бойового мистецтва «Спас» ЗДМУ було сформовано засади національної системи патріотичного виховання. Серед іншого стверджувалося, що сутність національних інтересів України полягає у виживанні цієї держави у світі, одним з функціональних проявів цього виживання є попередньо сформована готовність кожного громадянина до свідомого й добровільного захисту колективних інтересів Батьківщини. З цих позицій, національну

систему патріотичного виховання розглядалася як інструмент виживання України в навколишньому світі. А з точки зору військової доктрини, ця система спрямовувалася на захист інтересів Вітчизни. Гідним прикладом такого адаптування історичних традицій до сучасності стали, наприклад, МК ДЮСШ БМ «Спас» і «Школа Джур» м. Запоріжжя [2]. У 2008 році Міністерством у справах сім'ї, молоді та спорту України «Український рукопаш «Спас» тимчасово внесений до переліку видів спорту, що визнані в Україні (наказ № 2913 від 14.07.2008 р.). Того ж року Запорізьким обласним інститутом післядипломної педагогічної освіти, ВГО Всеукраїнська федерація «Спас» була затверджена програма «Національно-патріотичного виховання на основі культури, звичаїв та духовності запорозького козацтва», яка стала навчально-методичною базою для впровадження національних єдиноборств, зокрема українського рукопашу «Спас», до системи загальноосвітніх шкіл [1]. У 2012 році Державною службою молоді та спорту «Український рукопаш «Спас» було внесено до Єдиної спортивної класифікації України з видів спорту (наказ № 2105 від 22.05.2012 р.), стало можливим присвоювати розряди та звання. Державною службою молоді та спорту була затверджена навчальна програма для дитячо-юнацьких спортивних шкіл із цього виду спорту. У серпні 2014 року делегація ВГО «Всеукраїнська федерація «Спас» на запрошення ЮНЕСКО взяла участь у XVI Міжнародному фестивалі національних бойових мистецтв у м. Чхунджу (Південна Корея), де було продемонстровано український рукопаш «Спас» як українське національне бойове мистецтво.

На сьогодні український рукопаш «Спас» знаний в Україні та поза її межами. В Україні він визнаний офіційно як вид спорту. Створена мережа дитячо-юнацьких спортивних шкіл і спортивних клубів. Існує прецедент впровадження спеціалізації «Український рукопаш «Спас» до системи вищої школи в Україні на прикладі Запорізького національного університету. Український рукопаш «Спас» має всі підстави й перспективи для подальшого розвитку як бойового мистецтва й виду спорту в Україні та поза її межами [1].

Таким чином, український рукопаш «Спас» має відіграти значну роль у національно-патріотичному вихованні студентської молоді. Адже саме він базується на давніх українських козацьких традиціях і побудований на основі козацької системи патріотичного виховання, адаптованої до сучасних умов.

Список використаної літератури:

1. Історія ВГО «Спас». Український рукопаш «Спас», історія і розвиток : електронний ресурс. – Режим доступу : <http://spas.zp.ua/history/>.
2. Коломієць В. А. Визначення суті понятійного змісту національної системи патріотичного виховання / В. А. Коломієць, М. Н. Сиромятніков // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції з питань патріотичного виховання молоді 13-14 грудня 2007 року, Запоріжжя, 2007. – Запоріжжя : «Акцент», 2008. – С. 54-56.

ПАРАДИГМА НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В КОНТЕКСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНІ

О. М. Ситник

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Розбудова цивілізованого європейського суспільства в Україні ставить перед нами надзвичайно важливе й невідкладне завдання – виховання справжнього громадянина, патріота рідної Вітчизни. Події 2014-2015 років у Криму та на Донбасі яскраво продемонстрували нам неблаганну закономірність – люди, що не цінують і зраджують свою Батьківщину – приречені на ганьбу й презирство навіть з боку тих, до кого вони перейшли на службу. А витоки цієї проблеми криються насамперед у відсутності національної гідності та самосвідомості.

Актуальність даної теми пов'язана, в першу чергу з низкою проблем духовного та морально-етичного характеру, котрі постали перед нинішнім суспільством. Для їх належного вирішення в суспільстві має сформуватися парадигма національно-патріотичного виховання студентської молоді – майбутньої еліти нашої нації. Саме вона в майбутньому може власною духовністю, ідейністю та патріотизмом розвинути повноцінну націю. Але для цього вже нині нам необхідно плекати морально-патріотичний фонд української нації – цю нову генерацію, яка навчається у вищих навчальних закладах. І це є одним із пріоритетних завдань освітнього процесу в Україні.

У процесі розвитку та зміцнення духовного й національного потенціалу студентської молоді повинно відіграти саме національно-патріотичне виховання, що має закладатися ще в дошкільному віці та активно розвиватися в загальноосвітній школі. Завданням вищої школи є певна корекція національної самосвідомості та розвагою патріотизму. У цьому плані значною мірою інтелектуально-духовні можливості студентської молоді розвивають соціально-гуманітарні дисципліни, серед котрих особливо виділити наступні: історія та культура України, філософія, національна історіософія, етика, естетика, релігієзнавство, політологія, соціологія тощо. Зокрема, величезний потенціал формування національно-патріотичної свідомості студентів закладений у вивченні історії та культури України. Визначні історичні події, героїчна боротьба українського народу за своє національне визволення прищеплюють почуття національної гордості за героїчне минуле. Багато зразків високого героїзму дала історія України, і всі вони є підтвердженням того, що в його основі був патріотизм, велика любов до рідної землі, свого народу та Батьківщини. При цьому, істинний патріотизм завжди поєднує духовність, громадянську зрілість і соціальну активність суспільства, є дієвою рушійною силою та реалізується в його діяльності на користь Вітчизни.

У процесі формування духовного світу особистості, її морально-патріотичних цінностей надзвичайно важливу роль виконує філософія, її теоретико-методологічна й світоглядна функція. Філософія виконує аксіологічну функцію, у якій патріотизм розглядається як важлива цінність. Любов до Батьківщини, свого народу є однією з найвищих людських цінностей. Методологічною основою патріотичного виховання виступають базисні положення теорії пізнання, філософські положення про діалектичний зв'язок процесів і явищ об'єктивної та суб'єктивної дійсності, про особистість як суб'єкт пізнання, теоретичної та практичної діяльності. На думку В. І. Ряшка, справжній патріот не той, хто кричить про це, а той, хто постійно працює над збагаченням свого духовно-інтелектуального потенціалу, спрямованого на збудову та захист своєї Батьківщини [1].

Г. Ващенко свого часу висловив переконання щодо необхідності національного самоформування молоді. Становлення національного духу, на його думку, базується виключно на любові до рідного народу, рідного краю. Головним завданням в царині освіти, на його думку, є гармонійне виховання української молоді, основою якого є формування волі й характеру під високим гаслом: Служба Богові й Батьківщині [2, с. 10, 11].

Слід визнати, що саме національно-патріотичне виховання закладає підвалини для формування свідомості нинішніх і прийдешніх поколінь, які розглядатимуть державу (*patria*) як запоруку власного особистісного розвитку, що спирається на ідеї гуманізму, соціального добробуту, демократії, свободи, толерантності, виваженості, відповідальності, здорового способу життя, готовності до змін.

Нині, як ніколи, необхідним є пошук нових підходів і шляхів щодо плекання патріотизму як почуття та як базової якості особистості. При цьому потрібно враховувати, що Україна має давню й величну культуру, історію, досвід державницького життя, що постають потужним джерелом і підґрунтям у процесі національно-патріотичного виховання. Вони вже ввійшли до освітнього й загальновиховного простору, але нинішні суспільно-політичні процеси вимагають їх переосмислення, яке відкриває нові можливості для освітньої сфери.

Значною в даному процесі є роль Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді МОН України, котра націлює нас на дотримання цілої низки засадничих принципів і настанов у даному процесі. І саме в такому руслі нам необхідно розвивати патріотично-державницький дух усіх попередніх поколінь українців. Вважається, що в основу системи національно-патріотичного виховання слід втілювати ідею розвитку української державності як консолідуючого чинника розвитку українського суспільства та української політичної нації.

Важливе місце в просвітницькій діяльності посідає відновлення історичної пам'яті про значні й тривалі державницькі традиції України. [3].

Слід наголосити, що саме просвітницький аспект посідає визначальну роль у процесі національно-патріотичного виховання дітей та молоді, адже лише такого роду просвітницьке донесення інформації може забезпечити належне сприйняття молодим поколінням матеріалів національно-історичного змісту. І, при цьому, надзвичайно важливим є акцентування на духовних і моральних аспектах.

Список використаних джерел:

1. Ряшко В. І. Національно-патріотичне виховання курсантів і студентів ВНЗ МВС у процесі викладання соціально-гуманітарних наук / В. І. Ряшко. – Електронний ресурс. – Режим доступу : <http://vuzlib.com/content/view/2144/122/>

2. Ващенко Г. Виховний ідеал / Г. Ващенко. – Полтава, 1994. – 192 с.

3. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді. Додаток до наказу Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015 р. – № 641 : Електронний ресурс. – Режим доступу : <http://don.kievcity.gov.ua/files/2015/6/17/zahody.pdf>

ВПРОВАДЖЕННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В МАЛОКОМПЛЕКТНІЙ ШКОЛІ

Тетяна Сіюшова

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Сучасний етап розвитку українського суспільства характеризується глибокими соціально-економічними перетвореннями, які б давали людині змогу активно долучатися до творчої діяльності. Це передбачає перебудову процесу навчання, кінцевою метою якого має стати максимальне розкриття індивідуальних можливостей особистості учня.

Нова освітня філософія визначила головну стратегію педагогічної діяльності: спрямування навчально-виховного процесу на формування духовного світу особистості, розкриття потенціальних можливостей та здібностей учнів. Розв'язання цих актуальних проблем можливе лише на основі широкого запровадження нових педагогічних технологій, спрямованих на всебічний розвиток дитини. Серед них найперспективнішою є інтерактивна технологія. Адже завдяки їй, учень стає учасником процесу навчання [5, с. 2].

Сутність інтерактивного навчання полягає у тому, що навчальний процес відбувається за умови постійної активної взаємодії всіх учнів [3, с.9].

Проблема застосування інтерактивного навчання в навчальному процесі була в центрі уваги таких дослідників, як О. Єльнікова, Г. Коберник, О. Коберник, О. Комар, Т. Кравченко, М. Крайня, Г. Кривчикова, Л. Пироженко, О. Пометун.

В умовах сучасної малокомплектної школи, в якій навчається невелика кількість учнів у складі одного або двох класів-комплектів і відсутні паралельні класи, підвищенню якості навчального процесу сприяють використання методів інтерактивного навчання [1, с. 7].

Організація інтерактивного навчання передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, спільне вирішення проблем на основі аналізу відповідної навчальної ситуації.

Під час такого навчання учні вчать бути демократичними, спілкуватися з іншими людьми, критично мислити, приймати обґрунтовані рішення.

Використання інтерактивних технологій в малокомплектній школі потребує від учителя ґрунтовної попередньої підготовки, у процесі якої він повинен глибоко вивчити і продумати матеріал, у т. ч. додатковий, наприклад, різноманітні тексти, приклади, ситуації, завдання для груп тощо.

Плануючи роботу на уроці у класі-комплекті, доцільно використовувати не більше однієї інтерактивної вправи. У специфічних умовах малокомплектної школи потрібно застосовувати

інтерактивні технології на однотемних уроках як спільний етап роботи для всього комплексу, або підбирати такі технології, щоб не відволікати увагу дітей іншого класу, інакше робота всього класу-комплексу переривається.

Форми інтерактивного навчання в малокомплектній початковій школі варіюються в залежності від предмету, теми, мети, завдань, складу груп та з урахуванням інших аспектів, що вимагають підготовки вчителя до проведення такого уроку, зокрема створення, розроблення дидактичного матеріалу, що буде посиленням та доступним для учнів.

Важливо також правильно організувати оцінювання навчальних досягнень дітей за умов застосування інтерактивних технологій. Слід заохочувати будь-які, навіть найменші успіхи і зусилля учнів. Критичні коментарі варто починати з позитивних зауважень [4, с. 128].

Упровадження інтерактивних форм навчання на уроках української мови в класах з малою наповнюваністю сприяє: усвідомленню особистої значущості учня у спільній діяльності; розвитку комунікативної готовності до роботи в групі; удосконаленню навичок спілкування і взаємодії в групі; розвитку пізнавальної активності; формуванню навичок аналізу і самоаналізу в процесі групової рефлексії; посиленню зв'язку клас-учитель, вчитель-учень; розвитку образного мислення; формуванню мовленнєвої компетентності; підвищенню мотивації до навчання.

Список використаних джерел:

1. Донська О. Особливості роботи в класах з малою наповнюваністю / О. Донська, Т. Лазаренко. – Запоріжжя : Ліпс, 2006. – С. 7-10.
2. Пометун О., Пироженко Л. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід. – К., 2002. – С. 132-135.
3. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. – К.: А.С.К., 2005. – С. 3-9.
4. Чепіль М. М., Дудник Н. З. Педагогічні технології. – К.: «Академвидав», 2012. – С. 127-133.
5. Ющенко І. В. Упровадження інтерактивних технологій на уроках у початкових класах / І. В. Ющенко // Початкове навчання та виховання. – 2010. – № 2. – С. 2-9.

ЛЕКСИКОГРАФІЯ ЯК ОСНОВА ДЛЯ ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОГО КУЛЬТУРНО-ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

Туркан Ельшиад кизи Сафарова

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

На сучасній стадії розвитку мовознавства лексикографія стала інтердисциплінарною галуззю, яка функціонує на межі кількох наук, насамперед різних розділів мовознавства, семіотики та інформатики. Тобто дискусії про розмежування теоретичної (металексикографії) та практичної (словникарства) лексикографії, котрі були в полі зору лінгвістів ще у минулому столітті, тривають. Однак підходи та принципи до розгляду завдань сучасної лексикографії значно розгалужились.

Поняття лексикографії розглядалась такими видатними мовознавцями, як Н. О. Зубець, О. Кровицькою, О. М. Демською, В. В. Морковкін, Ю. Д. Апресян, В. А. Широковим тощо. Н. О. Зубець висвітлює актуальні питання та найголовніші поняття сучасного словникарства, зосереджуючи увагу на розвитковій лексикографічній роботі. Дослідниця дотримується традиційного погляду на лексикографію, а саме трактує лексикографію як науку із сукупністю словників певної мови або галузі знань [3, с. 7].

На думку О. Кровицької, лексикографія – це розділ мовознавства, що визначає теоретичні принципи укладання словників, процес збирання слів, їх упорядкування, сукупність наукових праць із цієї галузі» [4, с. 4].

О. М. Демська розмежує поняття теоретичної та практичної лексикографії, наголошує на повній автономності лексикографії і вважає її, лінгвістичною дисципліною, тобто самостійною галуззю лінгвістики, окремим розділом мовознавства, предметом якого є словник, а об'єктом мовна одиниця, і навіть мова як така, коли йдеться про інтегровану словникову систему, чи інтегрований словник [2, с. 33-34].

Тієї ж думки, що і попередня дослідниця, дотримується В. В. Морковкін [5]. Однак до складу теоретичної лексикографії ученій зараховує її історію, систематизує основні напрями лексикографічної діяльності і подає в ієрархічній послідовності її компоненти. Отже, теоретична лексикографія є безпосереднім вираженням теорії лексикографії, яка передбачає своїм завданням визначення змісту і структури поняття, до якого належить словникова лексикологія, вчення про типи словників, їх параметри та елементи, основи лексикографічного конструювання, учення про картотеки, учення про планування й організацію словникової роботи. Історія лексикографії вивчає історію вирішення типових лексикографічних проблем» [5, с. 41]. Посднуючи теоретичний та практичний аспекти науки, мовознавець формулює дефініцію «лексикографія, як галузь філологічної та інженерно-філологічної діяльності».

Розрізняючи теорію і практику в лексикографії, видатний мовознавець Ю. Д. Апресян називає лексикографію системою, яка трактує лексичний шар мови як вдало організовану систему, тобто як велику кількість класів одиниць із визначеними для кожного класу діями чи правилами» [1, с. 435]. Також дослідник наголошує на важливості відповіді на запитання про будову мови та способи побудови лінгвістичного опису [1, с. 33-34].

Розроблення комп'ютерних лексикографічних систем ґрунтовно подано в монографії В. А. Широкова [6]. У праці окреслено теорію інтелектуальних мовно-інформаційних систем та комплекс лінгвістичних технологій. Запропоновано нову концепцію та комп'ютерну технологію лексикографічної діяльності. Автор трактує лексикографію, дотримуючись класичних поглядів, що ґрунтуються на системному баченні теорії й методології лексикографування [6, с. 12].

Аналіз словників показав, що у плані вираження в сучасній лексикографії практикується створення довідника, який репрезентує аналіз та збереження словникової продукції на макро- та мікрорівнях.

У плані змісту для сучасної лексикографії характерне розуміння лексики як системи; діалектичний погляд на значення (його змінність, відсутність чітких меж між значеннями полісемантичного слова); визнання тісного зв'язку лексики з граматикою.

Отже, сучасні розвідки з лексикографії присвячено переважно теоретичному аспектові, тоді як наука потребує розроблення матеріалів, спрямованих на розвиток практичної лексикографії. Це можуть бути інструкції чи рекомендації із укладання того чи іншого типів словників. Бракує не лише теорії – концепцій та основних принципів лексикографування, які б ґрунтувалися навколо семантичного, граматичного, стилістичного аспектів, а й теоретико-практичної літератури, яка б сприяла кодифікації вже наявних зразків словникової продукції та розробленню новітніх підходів у практичній лексикографії.

Список використаних джерел:

1. Апресян Ю. Д. Избранные труды : в 2 т. – 2 изд., испр. и доп. / Ю. Д. Апресян. – М. : Школа «Языки рус. Культуры», 1995. – Т. 2. – 767 с.
2. Демська О. М. Вступ до лексикографії / О. М. Демська. – К. : Видавничий дім «Кисво-Могиланська академія», 2010. – 266 с.
3. Зубець Н. О. Українська лексикографія другої половини ХХ століття : навч. пос. / Н. О. Зубець. – Запоріжжя : ЗНУ, 2008. – 124 с.
4. Кровицька О. Українська лексикографія : теорія і практика / О. Кровицька. – Львів : Інститут українознавства, 2005. – 174 с.
5. Морковкин В. В. Об объеме и содержании понятия „теоретическая лексикография» / В. В. Морковкин // Вопросы языкознания. – 1987. – № 6. – С. 33-42.
6. Широков В. А. Элементы лексикографії / В. А. Широков. – К. : Довіра, 2005. – 304 с.

НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Інна Фастовець

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Виникає ситуація, що характеризується вихідною неясністю мотивів існування особистості індивіда і нації – криза ідентичності. Відбувається процес зміни соціально – культурних моделей, що забезпечують відтворення національних соціумів, що характеризується «відродженням етнічності», і становиться проблематичним у зв'язку з тим, що національна ідентичність найчастіше трактується як результат особистого вибору.

Сучасний педагог переходить від ототожнення своїх індивідуальних і колективних уявлень до відчуття розриву як між ними, так і між різними колективними ототожненнями, де в результаті виникає ситуація кризи соціальної свідомості. Одним з таких понять є «ідентичність» [1].

Ідентичність – сукупність структурируючих характеристик локального соціального простору, що відображає динаміку процесів відтворення суб'єктивності як окремого індивіда, тобто педагога, так і нації, що постає регулятивом відповідності; між суб'єктивними смислами і залученістю в процес соціопроекування [2].

Проблема дослідження полягає в тому, що в сучасній науці до теперішнього часу сформувалися різні методологічні підходи до дослідження проблем, пов'язаних з історико-педагогічним обґрунтуванням аналізу ідентичності особистості педагога.

У зарубіжній теорії продукування концепцій ідентичності як національно-культурної ідентичності обумовлено реалізацією загальнокультурних, педагогічних, психоаналітичних, соціологічних і міждисциплінарних підходів.

У класичній традиції ідентичність – фундаментальна характеристика буття, що припускає збереження тотожності самому собі, що протистойть «відмінності», найважливіша характеристика особистості, що означає єдність, цілісність індивіда в часі і просторі, що протистойть «інакшості» (Платон, Арістотель, Б. В. Лейбніц, Г. Гегель, Ф. Шеллінг).

У філософській традиції для дослідження ідентичності як набору певних ролей індивіда використовуються не тільки стійкі поняття «ролей», «соціалізації» (Дж. Мід, Ч. Х. Кулі), але і «ярлики або стигми» (Е. Гоффман), «референтна група» (Р. Мертон), «позитивна ідентичність» (Г. Теджфел).

Психоаналітична традиція розглядає ідентичність не тільки у вигляді результату часткового ототожнення з образом «іншого» (З. Фрейд), але і як розчнення суспільством особистісного своєрідності (К. Г. Юнг), відчуження індивіда від своєї справжньої сутності (Ж. Лакан), аналіз притаманного індивіду способу бути людиною (Л. Бінсвангер), відповідності дій індивіда і його способу усвідомлення ситуації (Р. Лейнг).

Нарешті, в рамках міждисциплінарних досліджень ідентичність досліджується як інтегрований набір можливих форм розумової, фізичної, соціальної діяльності, засвоєваних індивідом (Е. Еріксон, Т. Еберт, Г. Суні, А. Грамші, Ю. Крістева).

У вітчизняній теорії напрямком аналізу національної ідентичності визначається методологічної позицією.

В рамках позиції, яка активізує традиційний для вітчизняних соціальних наук матеріалістичний дискурс «національного», розглядають історичний процес в його цілісності і різноманітті, ряд таких дослідників як (А. А. Арутюнян, Л. М. Дробижєва, А. П. Огурцов, Н. С. Розов, Ю. А. Левада, С. В. Лур'є, С. С. Савоскул, М. Н. Руткевич, С. Т. Калтахчян) визнають за націями існування поза і незалежно від людської свідомості, яке в змозі їх більш-менш повно відобразити. У рамках даного напрямку національна ідентичність відображає суб'єктивні моменти, обумовлені особою індивіда, які редукуються, як правило, до «етнічної самоідентифікації» [2].

Отже, ідентичність особистості педагога постає як сукупність певних ролей, в тій чи іншій мірі вільний вибір з кількох національних, наднаціональних і соціальних ідентичностей.

У результаті проблематичною стає сама ідентичність, яку ще потрібно ідентифікувати зі безліччю варіативних ідентичностей, щоб вона могла самостійно ототожнюватися з безліччю варіативних ідентичностей.

Передбачається, що в майбутньому тенденція міждисциплінарних досліджень проблем ідентичності особистості (включаючи педагогіку, етнологію, філософію, культурологію) буде домінувати [3].

Список використаних джерел:

1. Телухін А. Ю., Ревякіна В. А. Ідентичність особистості педагога з погляду міжкультурної комунікації / А. Ю. Телухін // Приволзький науковий журнал. – 2011. – № 1. – С. 170-174.
2. Телухін А. Ю. Культура як складова категорія ідентичності людини / А. Ю. Телухін // Тр. молодих вчених та аспірантів. – Вип. 8. – Н. Новгород : вид-во ВВАДС, 2008. – С. 234-239.
3. <http://www.dissercat.com/content/identichnost-lichnosti-pedagoga-v-sovremennom-obshchestve-kak-kulturno-istoricheskaya-problema>

РОЗВИТОК ЖИТТЄВИХ ЦІННОСТЕЙ ПІД ВПЛИВОМ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИХ АСПЕКТІВ

Марина Шкуліна

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Особистістю не народжуються, а стають протягом усього життя. Особистість – це соціальна істота, суб'єкт пізнання, активний діяч суспільного розвитку. Основними ознаками особистості є прояв її свідомості, виконання нею суспільної ролі, суспільно корисна спрямованість її діяльності. Кожна людина, так чи інакше формує свої життєві цінності.

Формування цінностей – це процес багатограний і складний. Відбувається він завдяки засвоєнню гуманітарних дисциплін, великий вплив на формування цінностей має сім'я, школа, суспільство, взаємодія з навколишніми явищами, здатності людини пристосовуватися до зовнішнього оточення. Одне із значень поняття «цінності» звучить так: це те, що може цінувати особистість, що є для неї значущим і важливим. Саме цінності наповнюють сенсом існування людини і суспільства, вони значною мірою духовно відтворюють саму людину [1].

Освіта – має велике значення у формуванні особистості, вона ціннісна за своєю природою. Педагогічний процес завжди пов'язаний із засвоєнням дитини, яка зростає, певних цінностей, нових знань. Життя має тільки ту цінність якою ми хочемо її наділити (І. Бергман). І справді, які будуть наші життєві цінності, таке і буде наше життя. Виховувати дитину потрібно з правильними життєвими цінностями, і починати це виховання ще з раннього дитинства. У чому має виражатись ціннісний результат виховання? Однозначної відповіді на це питання педагогічна наука і практика не дають.

Життєві цінності – це ідеї, ідеали, цілі, до яких прагне кожне з нас і суспільство. Ціннісні орієнтації – це ті стани, явища і процеси в навколишньому житті, які стають орієнтиром для людини, спрямовують формування її цілей, а також способи їх досягнення. Дослідження психолого-педагогічних цінностей яскраво описано в роботах класиків соціальної традиції. На думку А. Маслоу, вибір людських вищих цінностей визначений самою природою, а не божественним началом, або чимось іншим, що перебуває за межами людської сутності. На його думку, за наявності вільного вибору, людина сама інтенсивно обирає істину, а не брехню; добро, а не зло [2].

Такі вищі цінності життя, як істина, добро, краса, справедливість, досконалість А. Маслоу називає мета потребами які необхідні кожній людині.

Педагогічні, як і будь-які інші психологічні, цінності затверджуються в житті не спонтанно, а поступово. Вони залежать від соціальних, політичних, економічних відносин у суспільстві, які багато в чому впливають на розвиток педагогіки. Причому ця залежність не

механічна, так як бажано і необхідно на рівні суспільства часто вступають у протиріччя, яке дозволяє конкретна людина, педагог в силу свого світогляду, ідеалів, вибираючи способи відтворення і розвитку культури [2 с. 111].

Педагогічні цінності, як і інші цінності, мають синтагматичний характер, тобто формуються історично і фіксуються в педагогічній науці, як форма суспільної свідомості у вигляді специфічних образів і уявлень. Оволодіння педагогічними цінностями здійснюється в процесі педагогічної діяльності, в ході якої відбувається їх суб'єктивізації. Саме рівень суб'єктивізації педагогічних цінностей служить показником особистісно-професійного розвитку педагога, бо педагог формує у дитини правильні соціально-педагогічні цінності. Процес розвитку людини представники різних філософських течій пояснюють по-різному. Представники ідеалістичної філософії вважають, що розвиток людини є процесом стихійним, некерованим тобто не піддається корективам; розвиток відбувається незалежно від умов життя, він детермінований лише «вродженою потенцією»; розвиток людини фатально зумовлений її долею, в якій ніхто нічого змінити не може – це лише невелика частина думок.

Формування – завершеність певного процесу становлення людської особистості, досягнення нею рівня зрілості, стабільності протягом усього життя. Цей процес здійснюється під впливом усіх без винятку умов суспільства: екологічних, соціальних, економічних, ідеологічних тощо. Цілеспрямоване формування особистості здійснюється в соціальній системі шляхом виховання.

Термін «виховання» вживається в педагогічній науці у 4 значеннях: у широкому соціальному, коли йде виховний вплив на людину всього суспільства і всієї дійсності, яка містить в собі не лише позитивну спрямованість, а й конфлікти та протиріччя; тут особистість не тільки формується під впливом соціального середовища, а й деформується, або, навпаки, загартується у боротьбі з труднощами.

У широкому педагогічному, мається на увазі виховання в діяльності кід, училищ, інститутів та інших закладів, де працівники керуються педагогічною теорією та її практичними методичними рекомендаціями.

У вузькому педагогічному, коли виховання є цілеспрямованою виховною діяльністю педагога (наприклад, класного керівника в школі або вихователя у дитячому садочку), щоб досягти певної мети, яку педагог поклав собі за головну.

У вузькому, коли педагог або батьки розв'язують конкретну індивідуальну проблему виховання або перевиховання (наприклад, у хлопчика прагнуть виховати чесність, ввічливість).

Останнім часом поняття «виховання» в обмежено вузькому розумінні все більше набуває значення життєтворчості. Життєтворчість передбачає відкритість життя учнів для добрих справ, колективної праці для інших людей (близьких і далеких), турботи про них, взаємодопомоги, милосердя та інше. У цьому контексті «виховання» означає спільну діяльність вихователя і вихованця, спрямовану на формування суб'єктивної основи особистості, її свідомості, духовних, переживань, досвіду. Видатний психолог Рубінштейн вважав, що головна справа виховання полягає у тому, щоб тисячами ниток зв'язати людину з життям так, щоб з усіх боків перед нею поставали завдання для неї значущі, привабливі, які вона вважає своїми, до вирішення яких вона залучається [3, с. 45].

Формування особистості – це, як правило, початковий етап становлення особистісних властивостей людини. На які впливають, як психологічні так і педагогічні аспекти життєвих цінностей особистості.

Список використаних джерел:

1. Алексеев В. Г. Ценностные ориентации личности и проблема их формирования. – М., 1979.
2. Маслоу А. Самоактуализация / Психология личности : Тексты. – М., 1982. – С. 108-117.
3. Рубинштейн М. М. Эстетическое воспитание детей / М. М. Рубинштейн. – М. : «Практические знания», 1915. – 130 с.
4. Електронні джерела : <http://tsitaty.blogspot.com/2010/12/blog-post.html>

РОЗУМОВЕ ВИХОВАННЯ ЯК ФАКТОР СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ

О. О. Якименко

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

У наш час навчально-виховний процес спрямовано на те, щоб нові покоління, засвоюючи основні наукові положення, суспільно-історичний досвід, стали підготовленими до самостійної життєдіяльності, адекватного ставлення до природи, традицій і звичаїв інших людей та адаптації у навколишньому середовищі. Виховання дитини сприяє різнобічному розвитку її особистості. Виховання дитини ми сприймаємо як здатність дитини вести себе відповідно до загальноприйнятих норм у суспільстві.

Зазначені вимоги особистість засвоює як свідомо так і несвідомо в процесі засвоєння знань, саме так розвиваються способи пізнавальної діяльності, вміння здійснювати аналіз, спостерігати, порівнювати і робити відповідний висновок на основі узагальнення засвоєного. Досконалий розум ціниться багатьма націями, про що свідчать численні прислів'я та казки [1]. Отже, розум є важливим засобом пізнання дійсності, що підтверджує важливість здійснення цілеспрямованого виховного впливу на розум дитини і формування культури її розумової праці.

Розумове виховання неможна схарактеризувати як вузьку категорію, оскільки воно спрямовано на розв'язання декількох завдань одночасно. Розумове виховання – це систематичний вплив на розумовий розвиток особистості дитини, метою якого є формування системи знань про навколишнє середовище, розвиток когнітивної діяльності і здатності діяти самостійно у суспільстві [2].

Питання розумового виховання досліджувалося багатьма вченими, так, в праці О. Фунтікова розглядається специфіка системи розумового виховання дошкільнят; Л. Проколенко та О. Проскура схарактеризували проблему формування пізнавальних здібностей дитини; проблему диференціації та індивідуалізації дітей дошкільного віку у навчально-виховному процесі обґрунтували Т. Котирло, С. Ладивір; у дослідженнях А. Богуш, К. Крутій, Н. Лисенко, Н. Щербакова йдеться про різні напрями розумового розвитку дитини-дошкільника (мовленнєвого та сенсорного) [3].

Дослідники вважають, що найважливішими напрямками розумового виховання дитини є такі: розвиток ерудиції, формування світогляду дитини і досвіду пізнавальної діяльності; оволодіння системою наукових і прикладних знань, розвиток пізнавальних інтересів, потреби у самоосвіті, а також здатності до прийняття нетрадиційних рішень, що загалом характеризують інтелект будь-якої людини.

Метою розумового виховання є підвистити загальний рівень особистості дитини, навчити первинним фомам умовисновків та узагальнень. На початковому етапі з розумового виховання необхідно фомувати активне мислення, здатність самостіно приймати рішення, здійснювати позитивну комунікацію з оточуючими.

Особлива роль розумового виховання простежується у підготовці дитини до школи, оволодіння певим запасом знань, озвиток озумвої активності дитини і набуття інтелектуальних вмінь та навичок – це найважливіші передумови успішного навчання в школі. Слід зазначити, що здійснення розумового виховання дитини не може не враховувати вплив соціального оточення, тільки у процесі спілкування з людьми дитина набуває досвід комунікації, який є провідним фактором становлення дитячої особистості.

Забезпечення розумового виховання дошкільника має велике значення для його подальшої діяльності. Для того, правильно організувати розумове виховання дитини, педагог має знати закономірності й можливості їхнього розумового розвитку, саме за їхньою допомогою визначаються завдання, зміст, методи і організація розумового виховання.

Список використаних джерел:

1. Виховання дошкільників в праці / За ред. З. Н. Борисовой. – К., 2002.
2. Дитина : Орієнтовний зміст виховання і навчання дітей 3-7 років у дитячих закладах. – К., 1992.
3. Киричук О. В. Філософія освіти і проблеми виховання // Нові технології навчання. – К., 1997.

АБСТРАКТНА ЛЕКСИКА В ПРОФЕСІЙНОМУ МОВЛЕННІ ФІЛОЛОГІВ

Ганна Алексеева

Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)

Категорія абстрактності й сам процес абстрагування постійно перебувають у колі зацікавлень вітчизняних і зарубіжних мовознавців, адже слова з таким значенням пов'язані з вираженням важливих соціальних, політичних, філософських, етичних й естетичних уявлень людей. Водночас абстрактна лексика у професійному мовленні філологів дотепер не була об'єктом спеціального вивчення, що зумовлює актуальність нашого дослідження.

За визначенням учених, «іменники з абстрактним значенням називають поняття, які людина не може безпосередньо сприймати органами чуттів» [1, с. 30], тобто узагальнені властивості, дії, ознаки, процеси, стани, наукові поняття. Така лексика є найбільш властивою для наукових творів, вона позначає в них «поняття розумового, розсудкового характеру» [2, с. 23]. Узагальненість, абстрактність викладу в науковому стилі на лексичному рівні реалізується саме в уживанні великої кількості лексичних одиниць з абстрактним значенням.

Наукове мовлення збігається з понятійно-логічним, яке виступає як більш абстрактне, тому значне місце в мові спеціалістів філологічного напрямку посідають терміни – іменники з абстрактним значенням. Знання термінолексики як основи фахового мовлення є одним із основних показників професійної підготовки фахівців.

Філологи використовують велику кількість термінів, значну частину з яких складають запозичення переважно з класичних латинської та грецької мов: *вокалізм, консонантизм* – лат., *біографія, орфографія, анафора* – гр. У значно меншій кількості використовуються запозичення з інших європейських мов: *абзац, йотація, дефіс* – нім., *арго, арготизм, фейлетон, каламбур* – фр., *менталізм, інтернаціоналізм* – англ. [3]. Слова іншомовного походження допомагають у тих випадках, коли в національних мовах одне поняття має різні назви. Наприклад, *знахідний* відмінок – рос. «*винительный*», білор. «*вінавальны*» та ін. Спільний латинський термін «*акузатив*» є зрозумілим для фахівців різних країн.

Лінгвістична термінологія становить собою не просто перелік термінів, а семасіологічну систему, тобто відбиває певну систему понять. Так, у межах науки про мову можна виділити іменники-терміни з абстрактним значенням, які називають такі групи понять:

- загальнономовні й мовленнєві (*спілкування, мова, мовлення, слово, висловлювання, речення, текст, читання, письмо* тощо),
- фонетичні поняття (*звук, фонема, склад, наголос, інтонація, пауза, вимова* та ін.),
- поняття графіки (*буква, графема, крапка, кома*),
- граматичні (*іменник, прикметник, числівник, займенник, дієслово, відміна, відмінок, речення, словосполучення* тощо),
- поняття морфеміки й словотвору (*корінь, суфікс, префікс, закінчення, флексія*),
- лексикологічні поняття (*синонім, антонім, паронім, омонім, лексема, неологізм* тощо),
- поняття риторики (*діалог, суперечка, дискусія, оратор, обговорення* та ін.).

У процесі історичного розвитку української мови і лінгвістики іменники, що використовуються для позначення абстрактних понять у цій галузі, можуть вийти з ужитку або замінитися іншими термінами. Так, давніми назвами різних частин мови є такі: іменник – *сущник, речівник*, займенник – *містоїмення*, дієслово – *реченіє, глагол*, прислівник – *прідієслівник*. У XIX ст. ці терміни були замінені на сучасні й відійшли до категорії архаїзмів.

Отже, абстрактна лексика в галузі мовознавства представлена багаторівневою, розгалуженою терміносистемою, яка постійно поповнюється у зв'язку з необхідністю відображення нових відмінних властивостей і сторін об'єкта. Одним із актуальних завдань сучасної лінгвістики залишається її аналіз і систематизація. На наш погляд, філологічна

термінологія вимагає перегляду, впорядкування та позбавлення від надлишку іншомовних елементів.

Список використаних джерел:

1. Волох О. Т. Сучасна українська літературна мова: морфологія, синтаксис // О. Т. Волох, М. Т. Чемерисов, Є. І. Чернов. – К.: Вища шк., 1989. – 334 с.
2. Жовтобрюх М. А. Курс сучасної української літературної мови / М. А. Жовтобрюх, Б. М. Кулик. – Ч. 1. – К.: Рад. шк., 1965. – 424 с.
3. словник іншомовних слів // уклад. С. М. Морозов, Л. М. Шкарапута. – К.: Наук. думка, 2000. – 680 с.

«ЛОГІЧНА ГРАМАТИКА» ПОЛА ХЬОРСТА

М. О. Бабенкова

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Головна область досліджень П. Хьорста, відомого представника аналітичної філософії освіти, – розробка філософсько-педагогічних основ її змісту. Структура загальної освіти, на його думку, пов'язана з функціями семи областей знання (форм досвіду): математики, природничих наук, суспільних наук, літератури і мистецтва, моралі, релігії, філософії. Як представник аналітичної філософії він недооцінює емоційні та соціальні фактори навчання, що надає його концепції однобокий характер. Важливу роль в педагогічному процесі відводить вчителю, розробляє теорію педагогічної освіти. Виступає за перебудову педагогічної підготовки, центром якої має стати практика та здобуття емпіричних знань. Завдяки спільним зусиллям, П. Хьорст разом з Р. Пітерсом створили книгу під назвою «Логіка освіти», в якій вони докладно пояснили всі тонкощі викладання, способи уникнення помилок, філософію і концепт освіти, особливості взаємин між викладачем і учнем.

Великий наголос П. Хьорст робить безпосередньо на емпіричному знанні і логіці, вважає особистий досвід більш необхідним, оскільки завдяки чому людина стає мудрішою. Чужий досвід обурює або надихає, допомагає уникнути фатальних помилок або спонукає зробити щось велике, але тим не менш, майбутні викладачі є носіями цінного досвіду, і учні будуть брати приклад безпосередньо від них, тому необхідно якомога якісніше доносити матеріал до свідомості учнів. П. Хьорст вважає необхідним отримання знань заради обґрунтованих суджень, щоб ті, у свою чергу, відповідали своїм термінам, так як навчання хибним фактам може неправильно сформувати розум учнів, тим самим, руйнуючи їх свідомість, несучи деструктивну дію на цілі покоління. П. Хьорст стверджує, що незважаючи на те, що область людських знань можна розглядати як щось, що складається з ряду логічних ланцюжків, необхідно створювати матеріал в якійсь блоках. Психологію, філософію і педагогічну теорію набагато складніше аналізувати, ніж більш точні науки, як математика або фізика. Навчання обов'язково має відповідати правилам граматики або яких-небудь інших наук, або ж це буде не викладання предмета взагалі, а деструктивна дія на підопічних.

Більшість викладачів задаються питанням: яким чином і в якій мірі найкраще викладати предмет і на які психологічні фактори необхідно спиратися при викладанні самого предмета. Одна частина викладачів вважає потрібним поставити метод викладу навчальних програм по старим рекомендаціям, інші – відповідно до сучасної програми навчання, але спираючись на емпіричні знання, треті вважають дисципліну і логіку – основою всього. У викладанні предмета дуже важливо, щоб дисципліна мала місце у пізнанні, а логічна граMATика була зрозуміла і правильно сприйнята учителем; в іншому випадку, життєво важливі елементи в його неповністю ясному навчанні, сприймуться невірною, що спричинить за собою незворотні наслідки. Логіка і граMATика – це база, це те, на що повинен робити наголос майбутній викладач; це те, без чого він зовсім не зможе обійтися у викладанні свого предмета. Логічна граMATика показує елементи логічної послідовності, тому дане навчання має однаково

шануватися. Логічна граматики знаходиться абсолютно в будь-якій темі, незалежно від того, наскільки детальний аналіз понять.

Логічні та психологічні аспекти викладання цих формальних критеріїв в кожному конкретному випадку, припускають обґрунтованість пропозицій, за умовами якої дані будь-які пояснення. Таким чином, дійсні пояснення в будь-якій предметній області залежать від прогресивного встановлення, які називаються логічною послідовністю перевірених пропозицій. Будь-яке поняття завжди і у всіх відносинах повинно відповідати логічній граматиці, щоб інформація легко і правильно сприймалася. Дана логічна граматики не є ідеалом, який може бути досягнутий в будь-якій сфері розуміння.

Логічні та психологічні аспекти викладання управляють повноцінним використанням знань з погляду суб'єкта. Все вчення обов'язково відповідати правилам цієї граматики, або це не буде викладання цього предмету зовсім.

У деяких випадках логічна граматики включає в себе порядок термінів, в яких значення деяких термінів припускає значення інших. У цьому випадку, навчання, звичайно, повинно дотримуватися ці елементи в логічному порядку. Будь-який предмет, як історія або фізика або математика, заснований на використанні певних логічних принципів, в рамках яких пояснення і теорії відмітні предмету будуть перевірені.

ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНЕ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ЗАКЛАДІВ

Наталія Бик

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Становлення оновленої моделі системи освіти України потребує змін та визначенні цілей вищої освіти, які й визначатимуть подальші перетворення й вимагатимуть системних та якісних знань студентів. Сучасна система вищої освіти в умовах ринкової економіки зорієнтована на формування пізнавальної ініціативи студентів та їх самоосвіту, конкурентоспроможність на ринках праці, вміння застосовувати набуті знання, використовувати їх на практиці, володіння сучасними засобами навчання та технологіями навчання.

Організація навчально-виховного процесу в вищих педагогічних закладах, що поєднує навчання, виховання та розвиток особистості в єдиний процес становлення особистості та підготовки до майбутньої професійної діяльності, соціалізації і життєвого самовизначення.

Особистісний підхід, диференціація навчання та психологічні особливості кожного студента дають змогу організувати навчання студентів, застосовуючи сучасні освітні технології навчання, а також готовність студентів до особистісного навчання та саморозвитку, де пізнавальна діяльність набуває творчого, пошукового характеру.

Теоретико-методологічні засади формування ціннісних орієнтацій знайшли своє відображення у працях М. Боришевського, Г. Костецької, М. Красовицького, М. Нікандрова, В. Сипченка, В. В. Молодиченка, Т. с. Троїцької [3], В. Сластьоніна, О. Сухомлинської, Л. Валієвої.

Нині стало актуальним, а подолеми навіть модним, залучати потенціал психологічних наук до вирішення практичних завдань, які постають у різних сферах життєдіяльності суспільства. створюються численні психологічні та психотерапевтичні служби, котрі мають нагальну потребу в надійних знаннях про людину. Отже, цілком закономірним є підвищення інтересу суспільства до здобутків психологічної науки [2, с. 9]. Більшість вітчизняних і зарубіжних дослідників визначають, що процес соціалізації розгортається за трьома стадіями: соціальна адаптація (засвоєння індивідом соціальних норм, необхідних для життя в суспільстві); становлення соціально-типового), індивідуалізація (відкриття і диференціація свого Я; встановлення індивідуального) та інтеграція (гармонійне поєднання соціально-типового і індивідуального; становлення всезагального) [3, с. 334].

Особистісно-орієнтоване навчання – це таке навчання, центром якого є особистість людини, її самобутність, самоцінність, суб'єктний досвід кожного спочатку розкривається, а

потім узгоджується зі змістом освіти. Метою особистісно-орієнтованого навчання є процес психолого-педагогічної допомоги студенту в становленні його суб'єктності, культурної ідентифікації, соціалізації, життєвому самовизначенні. Особистісно-орієнтований підхід поєднує навчання та виховання в єдиний процес становлення особистості, її розвитку, підготовки до майбутньої професійної діяльності. У процесі інтеріоризації культурних цінностей, явищ, феноменів розкривається й виявляється творчий потенціал особистості. Водночас людина набуває здатності долати диктат вибору, створювати конструктивну альтернативу самому вибору, тобто брати участь у надситуативній дії, що забезпечує оволодіння «живими точками росту» [1, с. 141]. Психіка сучасної особистості, яка вважається суб'єктом власної діяльності, – є дуже складною психологічною системою. Ця система не є статичною, вона знаходиться у постійному русі, розвивається і набуває нових психічних утворень. До цього особистість спонукають як зовнішні, так і внутрішні сили, мотиви, які спираються на її потреби. І чим більш значущими будуть потреби в престижі і самоактуалізації особистості, тим ефективніше будуть розвиватися новоутворення особистості [3, с. 111].

Розглянувши зміст освіти як педагогічну проблему через призму його оновлення, спрямованого на подолання розриву між соціальними функціями освіти, що відбивають її потенціал, і реальною соціальною роллю освіти, визначаємо, що зміст освіти повинен мати алгоритм цілепокладання, чітко сформулювати цілі освіти, а вже потім визначати зміст, який необхідно засвоїти для реалізації цих цілей.

Організація процесу навчання у вищих педагогічних закладах на основі особистісно-орієнтованого навчання дає можливість поєднати навчання, виховання та розвиток особистості студента в єдиний процес становлення особистості та підготовки його до майбутньої професійної діяльності, соціалізації і життєвого самовизначення.

Список використаних джерел:

1. Запесоцкий А.С. Образование : философия, культурология, политика / А. С. Запесоцкий. – М. : Наука, 2002. – 456 с.
2. Психологія : підр. / Ю. Л. Трофімов, В. В. Рибалка, П. А. Гончарук та ін. – К. : Либідь, 2001. – 560 с.
3. Психолого-педагогічні засади проектування освітнього простору особистості: моногр // Ткач Т. В., Швалб Ю. М., Троїцька Т. С., Завацька Н. Є. та ін. – за заг. ред. Т. В. Ткач. – Мелітополь : Вид-во КПУ, 2012. – 408 с.

Д. ХАМЛІН ПРО ВІДНОШЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ТА ЛОГІЧНИХ ФАКТОРІВ У НАВЧАННІ

Н. В. Бондар

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Д. Хамлін – представник аналітичної філософії, відомий як дослідник спадщини Аристотеля, є послідовником Р. Пітерса – засновника аналітичної філософії освіти, тому в статті Д. Хамліна зустрічаються схожі положення з думками його попередника. Слід звернути увагу, що в аналітичній філософії предметом дослідження є концепт, що розуміється як єдність поняття та дії, а його вивчення є передумовою виявлення всезагального досвіду суспільства. У цілому можна знайти єдність наукових позицій Р. Пітерсу та Д. Хамліну, але, водночас можна виділити деякі відмінності. Якщо Р. Пітерс розглядає призначення поняття у розумінні призначення та змісту характеру здійснення освіти, то Д. Хамлін звертається до призначення поняття у навчальній діяльності. Саме тому за Д. Хамліном принцип здобуття знань передбачає вміння використовувати поняття, при цьому усвідомлюючи їхній зміст та логічні взаємозв'язки. Розуміння того, що вивчається, з точки зору Д. Хамліна, є гарантією успішного засвоєння теоретичних знань та практичних навичок, які повинні утворювати

систему, кожний елемент якої необхідний для відображення цілісної картини певного явища, предмета тощо. Ця вимога була раніше декілька інакше сформульована Р. Декартом у його методі використання розуму. Про систему знань говорить і Р. Пітерс, про те в нього знання поняття насамперед важливі для суспільного життя як засвоєння попереднього досвіду, закладеного в розумінні суспільством змісту понять.

Д. Хамлін ставить перед собою завдання розібратися у таких питаннях як: «Що являє собою навчання», «Що означає про щось дізнатися?», які є предметом вивчення не лише психології, а й філософії. Вчений виокремлює фактори, які впливають на процес навчання: психологічні (атмосфера в класі, певні здібності людини) та логічні (логічна побудова навчання). Крім того він виділяє також і соціальні чинники (соціальні установки, погляди того середовища, в якому виховується людина).

Автор також вказує на те, що знання повинні відповідати поточному інтелектуальному розвитку дитини. Для підтвердження своєї думки він звертається до вчення Ж. Піаже про стадії розвитку інтелекту, однак зазначає, що Ж. Піаже робить наголос більше на біологічних критеріях розвитку, недооцінюючи при цьому роль соціальних чинників.

Використовуючи кантівське розрізнення теоретичного та практичного розуму, Д. Хамлін наполягає, що для успішного процесу навчання потрібно знайти баланс між теоретичними знаннями та практичними навиками. Формується наступне запитання: слід починати вивчення того чи іншого предмета, з загальних положень, чи прикладів. Відповіді на це питання однозначно досить складно, тому Д. Хамлін радить знаходити цей баланс емпіричним шляхом, тобто шляхом досвіду та численних спроб. Він також зазначає, що навчання слід починати не лише з засвоєння понять, але з виявлення мети, яка повинна бути досягнута. Філософ зауважує, що для того, щоб навчити когось, мало бути гарним психологом, вчитель у першу чергу повинен добре знати той предмет, що викладає. Його складові елементи та логічні зв'язки між цими елементами і вміти пояснити цю систему знань. Адже дитина, робить висновок Д. Хамлін, спершу сприймає структуроване знання, а вже потім реагує на психологічні фактори навколишнього середовища. Лише за цієї умови можна очікувати, що процес навчання буде вдалим і сприятиме засвоєнню дитиною основних положень предмета.

ВЕРБАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ «СМЕРТЬ» МЕШКАНЦЯМИ МЕЛІТОПОЛЬЩИНИ

Анастасія Вишнякова

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Вивчення лінгвокультурних концептів на сьогодні є предметом зацікавлення багатьох дослідників, оскільки дає можливість встановити способи мовного осмислення дійсності і виявити пріоритетні цінності в колективній та індивідуальній картинах світу. Досягнення та проблеми лінгвокультурології оприлюднюються в публікаціях таких вітчизняних та зарубіжних мовознавців як Н. Д. Арутюнова «Мова і світ людини», В. І. Карасик «Про категорію лінгвокультурології», Л. В. Кужільна «Національна модель світу в ліриці літературного шістдесятництва», Р. І. Павленіс «Проблема сенсу: сучасний логіко-філософський аналіз мови», В. М. Русанівський «Мовна картина світу в етнокультурній парадигмі», В. А. Чабаненко «Асоціація як універсальний чинник мовного розвитку» та ін.

Термін *концепт* з'явився у науковій літературі лише в середині ХХ століття, хоча його вживання зафіксовано в 1928 році в статті С. А. Аскольдова «Концепт і слово». Під *концептом* автор розумів «мисленнєве утворення, яке заміщає нам у процесі думки невизначену безліч предметів одного і того ж роду» [1, с. 10-15]. Існує безліч різноманітних трактувань терміна *концепт*, що призводило до розбіжностей серед дослідників. У нашій роботі ми покладемося на думку В. М. Білоноженко, що концепт – це все, що ми знаємо про об'єкт [2, с. 97].

Семантико-стилістичний аналіз концепту *смерть* у мовознавчих дослідженнях дозволяє нам зробити висновок, що незважаючи на різноманітність існуючих визначень концепту,

можна виділити в них спільну рису: вони завжди підкреслюють актуальну для сучасної лінгвістики ідею комплексного вивчення мови, свідомості та культури.

Інваріантними ознаками концепту є те, що він: 1) основний осередок культури; 2) мінімальна одиниця людського досвіду в його ідеальному уявленні, яка вербалізується за допомогою слова і має польову структуру; 3) основна одиниця обробки, зберігання та передачі знань; 4) має рухливі межі й конкретні функції; 5) соціалізований, що полягає в асоціативному полі, яке обумовлює його прагматику.

Визначившись із поняттям концепту та його основними ознаками, зауважимо, що концепти класифікують за різними направленостями. З точки зору тематики концепти утворюють емоційну, освітню, текстову та інші концептосфери. Класифіковані за своїм носієм концепти утворюють індивідуальні, мікрогрупові, макрогрупові, національні, цивілізаційні, загальнолюдські концептосфери. Можуть бути виділені концепти, що функціонують в тому чи іншому виді дискурсу, приміром, педагогічному, релігійному, політичному, медичному та ін. Сам дискурс може розглядатися одночасно як сукупність апеляцій до концептів і як концепт, що існує у свідомості носіїв мови.

Спираючись на теоретичну та практичну базу, для кращого розуміння семантико-стилістичних характеристик концепту *смерть*, було проведено експеримент серед різних вікових та гендерних категорій мешканців мелітопольщини. Основою для дослідження став психолінгвістичний експеримент (за Я. В. Зубковою [3]), суть якого полягає в тому, що респондентам пропонується записати асоціативну реакцію, яка виникає на певні слова-стимули.

На етапі виявлення особливостей мовної свідомості реципієнтів ми визначили, що у концепті *смерть* когнітивні ознаки співвідносяться із внутрішнім світом та фізичним станом людини й із міфологією та обрядовістю, що становить ядро та навколоядерну зону концепту. Це свідчить про найбільш значущі для свідомості людей риси, властиві поняттю *смерть*. Близня периферія представлена *абстрактними поняттями*. Дальня периферія порівняно невелика за обсягом і представлена *природними явищами та навколишнім середовищем*. Крайня периферія представлена незначною кількістю реакцій і пов'язана *із ситуаціями насильства і ворожечі*.

Крім того об'єктом нашого зацікавлення були вікові та гендерні характеристики реципієнтів, які, як з'ясувалося, не впливають на утворення ядра та навколоядерної зони нашого слова-стимулу, проте чітко виокремлюють фемінність і маскуліність в асоціативному полі концепту та показують вплив віку людини на сприйняття нею навколишньої дійсності.

В українській лінгвокультурній та індивідуально-авторській картині світу концепт *смерть* займає пріоритетне місце, адже кожен філософ, письменник, художник, музикант та й будь-яка пересічна людина має свою концепцію щодо трактування цього поняття.

Список використаних джерел:

1. Аскольдов С. А. Концепт и слово / С. А. Аскольдов // Русская словесность. От теории к структуре текста. Антология. – 1980. – С. 10–15.
2. Білоноженко В. М., Гнатюк І. С., Винник В. О. та ін. Фразеологічний словник української мови : в 2-х т. – К. : Наукова думка, 1993. – 325 с.
3. Зубкова Я. В. Концепт «пунктуальность» в немецкой и русской лингвокультурах : автореф. дис. ... канд. филол. наук / Я. В. Зубкова. – Волгоград, 2003. – 19 с.

ГРАМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ МОВЛЕННЯ ЧОЛОВІКІВ І ЖІНОК У МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

Юлія Гаманець

Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)

Гендерні дослідження Е. Земської, М. Китайгородської, А. Піза, Б. Піз, Н. Розанової, Е. Сепіра та ін. засвідчують відмінності вербальних засобів чоловіків і жінок. Учені відзначають схильність чоловіків використовувати у спілкуванні стилістично знижену, грубу

лексику, нецензурні слова і вирази, велику кількість термінів і професіоналізмів; прагнення чоловіків уникати будь-яких проявів теплоти у спілкуванні з іншими чоловіками, що яскраво виражено використанням згрублених прізвиськ та ін.

Грамматичні особливості мови найменш вивчені в гендерних дослідженнях. У морфології до дискусійних точок зору відноситься думка про нерівний розподіл частин мови в розмовній мові чоловіків і жінок. Результати зарубіжних лінгвістичних досліджень довели, що чоловіки в своїй розмовній мові використовують більше іменників і дієслів, а в мові жінок зустрічаються частіше прикметники та прислівники [1].

Результати досліджень російських вчених показали, що найбільша кількість прикметників, сполучників, вигуків і числівників зустрічається в мові чоловіків, а в розмовній мові жінок зазначено використання іменників, дієслів, прислівників, дисприкметників, дисприслівників, займенників, часток [2].

Аналіз комп'ютерного дискурсу на предмет особливостей спілкування чоловіків і жінок автором цього дослідження засвідчив дещо інші результати.

Частини мови у спілкуванні чоловіків і жінок розподіляються таким чином: і чоловіки, і жінки у своєму мовленні використовують займенники, дієслова та іменники частіше, ніж інші частини мови. У порівнянні з чоловіками, жінки вживають більше дієслів та прикметників. Чоловіки у своєму мовленні використовують займенники, іменники, числівники, сполучники частіше, ніж жінки.

Вживання чоловіками і жінками тих самих частин мови однак має свої особливості. Наприклад, експресивність жіночого мовлення спричиняє використання ними більш складних прикметників вищого та найвищого ступеня порівняння та якісно-означальних прислівників: *«Вам коли-небудь хотілося «роздавити» кохану людину? Їй хотілося. Вона завжди і в усьому була найкращою. Краще вчилася, більше читала, багато знала. Лише в одному вона ніколи не могла перемогти його – у грі»; «найважливіше, в цьому неклі бути – самими собою і не губити себе, своє Я...»* [3].

Типово жіночим є вираження сильної емоційної реакції. У жіночому спілкуванні вона проявляється за допомогою зменшувально-пестливих суфіксів, часток *не, ні, будь, би*, наприклад: *«Настя моя має довгеньке гарненьке волоссячко, моєї структури. Волосинки такі тонесенькі, як пушок»; «Щоправда абсурдності додає ще й те, що муж може сидіти в неті і дивитись телевізор одночасно, причому ні одне, ні інше не робить нормально. Тому права нема ні в нет залізити, бо він працює, ні телевізор подивитись, бо він його слухає»* [4].

У мовленні жінок спостерігається перевага у використанні дієслів пасивного стану, наприклад: *«Моя прокидається так кожні 2 години, якщо немає мами поруч то крик»; «Зараз ми не користуємося звичайними магазинними засобами взагалі»* [4]. Це, на нашу думку, пов'язано з більш ввічливим характером мовлення жінок.

У мовленні чоловіків спостерігається тенденція до використання вставних слів, які вказують на джерело повідомлення або виражають упевненість, наприклад: *«Я думаю, якби Das Boot придумав Рамштайн, то він десь саме так і звучав би. Ось, до речі, скрін з Гітар Про. Програмка з розряду мастхев для гітаристів»* [5].

На відміну від жінок чоловіки вживають дієслова активного стану та імперативу, а також зворотні дієслова, наприклад: *«Ги. Я часом і п'ятку можу дати. Хто не отримував чайових, той, напевно, важко зрозуміє. А привіз звичку давати чайові за ввічливе ставлення і добру роботу з-за кордону. На заробітки не їздив, але багато разів бував на навчаннях, перевчаннях, де теорію закріплювали практикою. Але навіть в кафе, якщо я хоч раз піду кликати офіціанта, то чайових він не отримає»* [5].

У чоловічому мовленні, частіше ніж у жіночому, спостерігається вживання сполучників: *«Я знаю, що подобається чи не дуже, але всі хвалять. Але коли покидають домівку, то починається. Якщо тобі не дуже подобається, а ти прихвалив, то, на мою думку, непорядно ходити і всім розказувати, що вони смаку не мають. Вже залиш свою думку при собі, або поділися з близькою тобі людиною і це залишиться між вами»* [4].

Наведені приклади свідчать про те, що на чоловіче та жіноче мовлення має вплив ціла система факторів, яка й обумовлює гендерні відмінності.

Список використаних джерел:

1. Гейдж Дайана, Бенфорд Нуни. Как женщине научиться говорить по-мужски / Известия, 15 апр., 1993.
2. Крючкова Т. Б. К вопросу о дифференциации языка по полу говорящего // Восточное языкознание. – М.: Наука, 1976. – С. 152-158.
3. Електронний ресурс. – Режим доступу : <http://www.lady.if.ua>
4. Електронний ресурс. – Режим доступу : <http://posydenky.lvivport.com>
5. Електронний ресурс. – Режим доступу : <http://forum.lvivport.com>

ОСОБЛИВОСТІ КОРЕКЦІЇ ПОМИЛОК УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

О. Гончарова

кандидат педагогічних наук, доцент

Н. Гончар

Мелітопольський державний педагогічний

університет імені Богдана Хмельницького

(м. Мелітополь)

На сьогоднішній день, відповідно до Державного стандарту загальної початкової освіти, англійська мова вивчається з 1-го класу. Безперечно, знання іноземної мови потрібні для залучення до культури іншого народу та виступають засобом спілкування. Людина, що говорить іншою, не рідною їй мовою, незалежно від свого бажання, буде припускатися помилок. Учителю повинен застерегти й допомогти позбутися помилок. Учителю англійської мови повинен чітко визначити причини помилок, розробити прийоми виправлення помилок, а найголовніше – навчитися їх прогнозувати й попереджувати.

Зміст навчання англійської мови має забезпечити досягнення основної мети навчання, яка полягає в тому, щоб навчити учнів спілкуватися іноземною мовою у типових ситуаціях повсякденного життя [3, с. 40]. Досконале володіння будь-якою іноземною мовою, зокрема англійською, видається неможливим без знання методів та прийомів, що спрямовані на усунення типових помилок при її вивченні. Місією вчителя є коректне попередження та корекція типових помилок при вивченні англійської мови. Особливої важливості це набуває в початковій школі, коли некоректно скорегована помилка може відбити у учня бажання вивчати англійську мову.

Існують три основні види помилок. Це змістові (лексичні), граматичні та фонетичні помилки. Ставлення до змістових помилок має бути однозначним, оскільки такі помилки запобігають взаєморозумінню. Щодо виправлення граматичних та фонетичних помилок існують різні погляди. В межах кожного варіанту можливо розглянути такі особливості: 1) вказати на факт помилки; 2) вказати на її місцезнаходження; 3) надати можливість для нової спроби; 4) запропонувати модель/зразок; 5) зазначити тип помилки; 6) зазначити спосіб усунення помилки; 7) зазначити поліпшення результату; 8) похвалити учня, який виправив помилку [1].

З метою запобігання помилкам під час навчання письма англійською мовою рекомендують використовувати так звані Print Script, в якому друкований і рукописний шрифти майже збігаються, а літери в слові не поєднуються [3]. З огляду на це учитель завжди повинен вміло і спокійно реагувати на помилки учнів. Всі його зусилля, насамперед, повинні бути спрямовані на попередження типових помилок, що досягається шляхом їх аналізу і систематизації, виявлення закономірностей їх виникнення. Якщо учні неодноразово повторюють ті самі помилки, то згодом вони переростають у негативну навичку, яку важко ліквідувати. Водночас необхідно закріплювати позитивний досвід учнів. Так, на підтвердження правильності відповіді можна схвально кивнути головою, похвалити учня така реакція сприяє закріпленню правильного варіанта висловлювання. Негативна реакція вчителя на кожну помилку, виправлення її і вимога повторити правильний варіант лише гальмують розвиток мовлення, оскільки стримують бажання висловитися [2]. Таким чином, сучасні

дослідники рекомендують приділяти увагу проблемам толерантного ставлення до помилок та їхнього виправлення.

Спираючись на матеріали аналізу типових помилок учнів, необхідно зазначити, що для попередження й подолання граматичних помилок учителям іноземної мови необхідно: оволодіти сучасною методикою викладання іноземних мов, додержуватись методичних рекомендацій навчальних комплектів при вивченні граматичного компонента мови як невід'ємної складової частини мовного спілкування; знати типові помилки, щоб своєчасно запобігати їм, у формуванні іншомовних навичок мовлення приділяти особливу увагу роботі з тими граматичними структурами, в яких учні найчастіше допускають помилки [2].

Отже, помилки в процесі оволодіння іноземною мовою є цілком природними. Правильний вибір методів, прийомів і форм роботи при попередженні типових помилок стимулюватиме мовну активність учнів, сприятиме збільшенню їх лексичного запасу та впливатиме на культурне і моральне виховання. Слід пам'ятати, що помилки є невід'ємною частиною вивчення мови і, таким чином, вони повинні бути виправлені тільки в тих випадках, коли це необхідно.

Список використаних джерел:

1. Бондар О. Є. Виправлення помилок в іншомовних висловлюваннях // електронний ресурс // Режим доступу : http://www.rusnauka.com/21_TSN_2015/Philologia/1_196954.doc.htm
2. Омельченко В. Попередження типових помилок при вивченні англійської мови : окремі аспекти / В. Омельченко // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи. – 2014. – № 16. – С. 8-12.
3. Панова Л. С. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх закладах : підручник / Л. С. Панова, І. Ф. Андрійко, С. В. Тезікова – К. : ВЦ «Академія», 2010. – 328 с.

МІЖДИСЦИПЛІНАРНИЙ ПІДХІД У НАВЧАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

О. Гончарова

кандидат педагогічних наук, доцент

К. Шмідт

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького*

(м. Мелітополь)

*«Усі знання виростають з одного коріння – з навколишньої дійсності, а тому повинні
вивчатися у зв'язках»*

Я. А. Коменський

Сучасна система освіти націлена на розвиток високоосвіченої особистості з цілісним уявленням світу. Але головною причиною фрагментарності сприйняття учнем світу є предметна роз'єднаність. Слабкі міжпредметні зв'язки породжують в учнів початкової школи труднощі у формуванні цілісної картини світу.

Англійська мова – це універсальний предмет, у якому можливо як найдоцільніше використовувати міждисциплінарний підхід [3].

Основною проблемою використання міжпредметного підходу у навчанні англійської мови учнів початкової школи є невідповідність навчальних програм як з англійської мови, так і з інших предметів до формування міждисциплінарних компетенцій. Також однією з основних проблем можна назвати недостатню інформативність та цікавість навчального матеріалу, що значно знижує пізнавальний інтерес та пізнавальну активність учнів початкової школи [2, с. 35].

Україна на сучасному етапі розвитку потребує навчання, виховання та формування всебічно розвинутої особистості. А саме, відповідно до Державного стандарту загальної початкової освіти, зміст початкової освіти має ґрунтуватися, перш за все, на принципах науковості, системності та інтегративності. Держаний стандарт передбачає формування в

учнів комунікативної та міжпредметної компетентності. Тобто, під час навчання в початковій школі, необхідно навчити дітей висловлюватись як рідною, так й іноземною мовою, а також демонструвати знання, здобуті з інших предметів. Слід навчити дітей переносити здобуті знання з одних предметів до інших та оперувати ними [4].

Проходячи практику в школах, ми мали можливість спостерігати, що більшість дітей оперує певними поняттями та здобутими знаннями в межах тільки одного предмету. Не всі учні можуть самостійно застосувати знання одного предмету у площині іншого. Так, наприклад, учні 4-го класу, гарно проявили себе на уроках англійської мови, але, коли в них запитали, що вони знають про екологію рідного краю, учні не змогли відповісти. Виявилось, що учні знають про Америку більше, ніж про рідний край. Таким чином, проблему міждисциплінарного підходу слід дослідити детальніше.

М. І. Багурова стверджує, що використання міждисциплінарного підходу у навчанні англійської мови дає можливість збільшити обсяг матеріалу, що вивчається, відшукати нові форми роботи з ним, розвивати в учнів дослідницький тип особистості. Також, застосування даного підходу дає можливість розвивати творче мислення учнів та впливає на формування особистісних якостей [1, с. 23].

Оскільки, основною метою навчання англійської мови в початковій школі є розвиток комунікативності, то ми, як вчителі, маємо використовувати будь-яку можливість поповнювати та розширювати словниковий запас учнів. Чим більше шкільних предметів буде залучатися до використання міждисциплінарного підходу, тим ширше буде лексичний запас учнів, тим більше знань вони зможуть передати англійською мовою при спілкуванні [5, с. 67].

Наші власні спостереження під час педагогічної практики в школі обумовили інтерес до теми «Міждисциплінарний підхід у навчанні англійської мови в початковій школі», а саме застосування вже набутих знань з таких предметів, як «Природознавство», «Екологія», «Математика», «Українська мова», «Фізична культура» на уроках англійської мови. Дані спостереження будуть використані нами в процесі написання курсового проекту з методики навчання англійської мови в початковій школі.

Список використаних джерел:

1. Балагурова М. І. Інтегровані уроки як засіб формування цілісного сприйняття світу / М. І. Балагурова // Педагогіка. – 2009. – № 8. – С. 21-26.
2. Глинська К. А. Міжпредметні зв'язки в навчанні / К. А. Глинська, С. В. Тітова. – 3-е вид. – Тула. : Інфо, 2007. – 44 с.
3. Міжпредметна інтеграція як засіб підвищення мотивації до навчання англійської мови // Електронний ресурс – Режим доступу : http://lingualand.at.ua/load/mizhpredmetna_integracija_jak_zasib_pidvishhennja_motivaciji_do_navchannja_anglijskoji_movi/1-1-0-19
4. Про затвердження Державного стандарту початкової загальної освіти // Електронний ресурс : постанова КМУ № 462 від 20.04.2011 р. – Режим доступу : http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/17911/
5. Шерстюк О. М. Сучасні підходи щодо викладання іноземних мов / О. М. Шерстюк // Іноземні мови. – 2000. – № 1. – С. 65-72.

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ПОМИЛОК В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Олександр Демидов
МОП ЗІЕІТ (м. Мелітополь)

Формування життєвих цінностей потребує обміну інформацією між людьми, як і будь-який інший соціальний процес. Інтенсивність загального інформаційного обміну лише зростала із впровадженням засобів масової інформації та розвитком засобів комунікації. Таким чином, якщо у XIX та на початку XX сторіччя цінності молоді переважно формували батьки, близькі родичі та вчителі, то наприкінці XX сторіччя у багатьох країнах цю функцію також виконували і ЗМІ, а невід'ємною рисою XXI сторіччя є можливість молоді здійснювати

спілкування з будь-якою людиною, що має доступ до Інтернету. Єдиною перешкодою залишається мовний бар'єр.

Логічно буде чекати, що традиційні цінності передаватимуться, як і завжди, батьками, родичами та вчителями. Проте це не стосується модернових цінностей, бо «модернові», тобто «сучасні», цінності скоріш формуються, аніж передаються. В умовах ХХІ сторіччя такі цінності формуються у єдиному інформаційному просторі, частиною якого є Інтернет, ЗМІ та об'єктивна реальність.

За відсутності програм, які б забезпечували б адекватний переклад у будь-яких умовах, подолати мовний бар'єр можливо або залученням перекладачів або самостійним вивченням мови. Зауважимо, що тут і далі мова йтиме про мову англійську, як мову, що має найбільшу кількість тих, хто володіє нею та для кого вона не є рідною. Останній факт має для нас велике значення, тому що ймовірність наявності помилок у мові не-носія вище, аніж у мові носія.

Зазвичай у літературі, присвяченій помилкам у англійській мові, розглядають типові помилки людей, що лише вивчають мову, і розрахована вона на них же. Це цілком зрозуміло, адже подібні книги дозволяють уникнути типових помилок багатьом студентам. Проте для перекладача, а особливо для перекладача-початківця, важливішим буде знання щодо помилок, що роблять інші люди, які можуть як володіти, так і не володіти літературною нормою. Саме перекладач має знайти коректний та адекватний еквівалент вживаним словам, правильним чи неправильним, у українській або російській мовах.

Ситуація може бути навіть складнішою, якщо мова йде про цілеспрямовані помилки, тобто помилки, що автор вживає цілком свідомо. Так, помилки можуть бути наявними у мові персонажів літературного твору, щоб продемонструвати межу їх володіння мовою. Також можлива наявність еративів як у мові персонажів, так і у мові автора тексту. У обох випадках мало зрозуміти, про що йдеться мова, потрібно також підібрати еквіваленту одиницю у мові перекладу, яка б дозволила судити про недостатнє володіння мовою персонажем або відтворила б стилістичний ефект еративу.

Еративами вважаються будь-які слова чи вирази, що піддаються навмисному спотворенню носієм мови, який володіє літературною нормою. Саме таке володіння та свідомість спотворення і є характерною ознакою еративу, на відміну від систематично повторюваної мовної помилки. Метою такого спотворення зазвичай є: прагнення надати висловлюванню стилістичного забарвлення або жаргонізація – створення шару лексики, незрозумілого для осіб, що не належать до певної комунікативної групи. Термін «*ератив*» ввів російський лінгвіст Г. Гусейнов у 2005 році для позначення викривлення орфографічної форми слова, але саме явище виникло значно раніше. В англомовній лінгвістиці на позначення срідніх явищ використовують термін «*какографія*» (cacography, від *гр* «*каκος*» – «поганий» та «*γραφο*» – «письмо»), одним із значень якого є зумисне порушення орфографічних норм. Для позначення системи еративів, а також їх систематичного вживання у певній комунікативній групі було запропоновано термін «*ератографія*» [1, с. 388].

Варто відрізнити ератографію від інших системних відступів від графічних та орфографічних норм мови. Вона є лише найновішим таким відступом. В англійській мові існує, наприклад, таке явище, як поросяча латина, базована на зумисному спотворенні морфологічної структури слова. А у художній літературі на принципі еративності базується заум. «*Заум*» – літературний прийом, що полягає у відмові від елементів природної мови та їх заміщенні іншими, штучно створеними елементами або конструкціями, що за аналогією усвідомлюються як мовні. Дж. Янчек виділяє чотири типи заума, в залежності від рівня мовної структури, на якому відкидається мовна норма: фонетичний заум, морфологічний заум, синтаксичний заум та супрасинтаксичний заум [1, с. 389].

Зустрітися із заумом у перекладацькій практиці цілком реально. Нариклад, досить відомий вірш Льюїса Керролла «*Jabberwocky*», у російському перекладі С. Маршак – «*Бармаглот*», а у перекладі на українську М. Лукаша – «*Курзу-Верзу*».

Але еративами та системами, що базовані на принципі еративності некоректні конструкції не обмежуються. Звичайно, що люди можуть припуститися помилки насправді. Одним із найскладніших для перекладача є формально-коректні конструкції. Їми можна такі іррегулярні неприйнятні конструкції, які є правильними із точки зору граматики, але містять семантичні

помилки (і отже не можна покладатися програмні продукти, що призначені для виявлення помилок).

Саме таким типом помилки є малапропізми, тобто вживання слів, звучання яких співпадає із звучанням слів, які потрібно було вжити, але вживані слова не мають сенсу у даному контексті або мають небажаний сенс. Наприклад, «electrical» («електричні») замість «electoral» («вибірні») [2].

Подібні до малапропізмів є «егкорни». Функційно вони подібні до малапропізмів у кожному аспекті, окрім семантичного. Егкорни мають сенс у тому контексті, у якому вони вживані. Прикладом є вживання «old-timers disease» («хвороба дідуганів») замість «Alzheimer's disease» («хвороба Альцгеймера») [3].

Третім типом таких конструкцій є катахрези. Катахреза – вживання логічно неузгоджених слів. Це може бути лише стилістичним прийомом, без будь-яких ознак помилковості, але як помилка – це, у першу чергу, вживання семантично подібного, але невірного слова.

Також існують власне помилкові конструкції. Варто зауважити, що будь-які або майже будь-які помилкові конструкції можуть застосовуватися у якості стилістичних фігур. До власне помилкових конструкцій можуть відноситися багато типів помилок, їх характерною рисою є граматична неприйнятність самого слова, форми слова та побудови речення.

Список використаних джерел:

1. Ляпунова Н. В. Ератизація як засіб стилістичної неології / Н. В. Ляпунова // Мовні і концептуальні картини світу. – 2011. – № 3. – С. 428.
2. Examples of Malapropism. English. LoveToKnow, Corp. URL : <http://examples.yourdictionary.com/examples-of-malapropism.html>
3. Grammarist. Eggcorns and mondegreens. English. URL : <http://grammarist.com/mondegreens/>

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА ДО НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Наталія Дівінська

кандидат педагогічних наук

*відділ інтеграції вищої освіти і науки Інститут вищої освіти НАПН України
(м. Київ)*

Загальні тенденції розвитку вищої освіти зумовлюють зростання вимог до якості професійно-педагогічної підготовки майбутнього викладача. Відомо, що педагогічна система має виконувати певне соціальне замовлення. Оскільки таке замовлення змінюється з кожним новим станом розвитку суспільства, то і педагогічна система має змінюватись, насамперед з боку цілей і змісту освіти. Ще А. О. Вербицький вказував на те, що педагогічна система достатньо консервативна і намагається зберегти свою цілісність, методологію, теорію, методику та ін. [2]. Перебудувати систему означає змінити все коло професійної свідомості і саму практику викладання. Між тим, зміна окремих ланок педагогічної системи, будь то мета, зміст та ін., у кінцевому випадку призведе до її перебудови. Це зумовлює вихід на перший план випереджальної функції науки по відношенню до педагогічної практики, необхідність розвинутого психолого-педагогічного забезпечення. У проєкті стратегії реформування вищої освіти в Україні до 2020 року передбачена інтеграція вищої освіти і науки, яка має досягатися шляхом підвищення частки та якості дослідницької та інноваційної діяльності у закладах вищої освіти, а також підвищення актуальності змісту вищої освіти та рівня дослідницької компетентності здобувачів вищої освіти [3]. Ув'язку з цим все більшої актуальності набуває включення у підготовку педагогічних кадрів сучасних наукових досліджень.

Зрозуміло, що для успішної реалізації будь-якого методу навчання необхідно формувати у студента-майбутнього викладача певні компетентності і якщо це дослідження як метод навчання, то і потрібно концентрувати увагу викладача на формуванні дослідницьких умінь, на готовності студента здійснювати науково-дослідницьку діяльність, впроваджувати свої науки доробки у майбутній професійній діяльності.

О. В. Рудакова досліджуючи питання формування готовності студентів до науково-дослідної роботи вказує на проблеми, які можуть заважати здійснювати власне наукове дослідження, це і відсутність інтересу, бажання, матеріального стимулу і часу, відсутність необхідної матеріально-технічної бази у навчальному закладі, морального заохочення (грамот, подяк тощо), цікавих тем та ін., досить загальні і неповні уявлення про науково-дослідну діяльність. Вчена підкреслює, що формування готовності до науково-дослідної діяльності буде успішним, якщо реалізовувати можливості проблемного навчання, які сприятимуть формуванню у студентів пізнавального інтересу, самостійності, творчої активності, прагнення оволодіти дослідницькими вміннями і навичками; забезпечувати формування мотивації науково-дослідної діяльності студентів за допомогою структуризації і цілеспрямованого відбору навчального матеріалу для створення проблемних ситуацій, організації суб'єкт-суб'єктних відносин викладача і студентів, заснованих на принципах взаємної довіри, співучасті, рівноправного партнерства, діалогу; здійснювати активізацію науково-дослідної діяльності студентів на основі створення і розв'язання проблемних ситуацій, які сприяють «включеності» студентів в активну розумову діяльність, спрямовану на розширення діапазону знань про наукове дослідження, на розвиток логічних форм мислення (аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення та ін.), набуття первинного досвіду науково-дослідної діяльності; забезпечити включення студентів у діяльність для оволодіння дослідницькими вміннями і навичками на основі оптимального поєднання традиційного і проблемного навчання [4].

Л. Ю. Султанова визначає готовність студентів до науково-дослідної діяльності як процес створення необхідного досвіду, майстерності та мотиваційних детермінант, які надають можливості здійснювати цю діяльність найбільш ефективно і виділяє три її компоненти:

– мотиваційний – потреби, як джерела активності особистості, мотиви як причину вибору спрямованості діяльності, емоції, прагнення, бажання й настанови як регулятори динаміки діяльності;

– когнітивний – наявність теоретичних знань з фахових (психолого-педагогічних) дисциплін, знань про особливості науково-дослідної діяльності студентів, знань з організації науково-дослідної діяльності студентів психолого-педагогічних факультетів;

– операційний – наявність гностичних, проєктувальних та організаційних умінь [5].

Готовність майбутніх учителів до науково-дослідної роботи О. В. Білостоцька визначає як складне особистісне утворення, яке забезпечує ефективне функціонування наукової роботи і охоплює знання, вміння, досвід, властивості й ставлення до науково-дослідної роботи. У структурі готовності майбутніх педагогів до науково-дослідної роботи вчена виділяє наступні компоненти: *ціннісно-мотиваційний* (духовні, морально-етичні, матеріальні, пізнавальні потреби та інтереси, система переконань і ціннісних орієнтацій особистості щодо сутності й мети майбутньої професійної діяльності як запоруки власної самореалізації та саморозвитку; зацікавленість науково-дослідною роботою як важливим джерелом фахових потреб та зростання творчого потенціалу, формування стійкого інтересу до пізнання педагогічного процесу; сформованість мотивів дослідної діяльності; прагнення до самовдосконалення через науково-дослідну роботу, розуміння ціннісної ролі досліджень в удосконаленні педагогічного процесу); *змістовий* (системне оволодіння знаннями з методології та методики науково-педагогічного дослідження (сутність головних суперечностей сучасної освіти і способів їх розв'язання; компонентів, видів, етапів, принципів, форм і методів наукового дослідження, знання основ статистичного опрацювання одержаних результатів і формулювання висновків; інноваційних моделей і технологій та способів впровадження їх у практику), змісту дослідної роботи в освітніх закладах, організаційних засад керівництва науково-дослідною роботою учнів; вимог щодо оформлення результатів наукової роботи); *операційний* (вміння проводити науково-педагогічне дослідження (здійснювати пошук, нагромаджувати і опрацьовувати наукову інформацію, критично аналізувати наукову літературу; аналізувати реальний стан досліджуваного явища; володіти методологічним апаратом дослідження, застосовувати оптимальну систему методів дослідної роботи, прогнозувати розвиток досліджуваної проблеми, грамотно оформлювати результати наукової роботи); впроваджувати педагогічне дослідження в систему роботи освітніх закладів: комунікативні вміння, готовність проводити та захищати експериментальну роботу, всебічно та системно вивчати учнівський колектив та особистість кожного учня; здатність співпрацювати з педагогічним колективом, об'єктивно

визначати результативність проведеного дослідження; вивчати, узагальнювати і впроваджувати інноваційний педагогічний досвід; застосовувати нові ефективні моделі та технології навчання, виховання та розвитку учнів; організувати роботу студентських наукових гуртків та об'єднань; планувати та проводити масові заходи (конференції, семінари, учнівські конкурси та олімпіади тощо); *процесуально-діяльнісний* (наявність таких характеристик, як ініціативність, організованість, самодисципліна, самоконтроль, самостійкість, активність, наполегливість, послідовність, продуктивність, об'єктивність, креативність, творчість); *рефлексивно-результативний* (системне оволодіння навичками самоспостереження, самооцінювання, самоаналізу, саморегуляції, самооцінки, самоконтролю процесу та результатів власної діяльності) [1, с. 99-100].

Як видно з проведеного аналізу, формування готовності студентів до науково-дослідної діяльності це складний педагогічний процес, який вимагає застосування комплексу методологічних підходів. По суті, вся діяльність викладача складається з розв'язання проблем різноманітного ступеня складності, тому для впровадження власного дослідження в освітній процес підготовки будь-якого фахівця необхідно вносити елементи педагогічної творчості, використовувати нові засоби дії або відомі прийоми по-новому.

Список використаних джерел:

1. Білостоцька О. В. Готовність майбутніх учителів до науково-дослідної роботи / О. В. Білостоцька // Вісник Львівського ун-ту. – Вип. 25. – Ч. 3. – 2009. – С. 96-102.
2. Вербицкий А. А. Активное обучение в высшей школе: контекстный подход: метод. пособ. / А. А. Вербицкий. – М.: Высш. школа, 1991. – 207 с. – С. 25-26.
3. Проект стратегії реформування вищої освіти в Україні до 2020 року. – Електронний ресурс. – Режим доступу: search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/NT1109.html
4. Рудакова О. В. Формування готовності студентів до науково-дослідної діяльності засобами проблемного навчання / О. В. Рудакова // Вісн. Луган. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка. Соціол. науки. – 2012. – № 2. – С. 193-200. – Електронний ресурс – Режим доступу: <http://bo0k.net/index.php?p=achapter&bid=9680&chapter=1>
5. Султанова Л. Ю. Формування готовності студентів психолого-педагогічних факультетів до науково-дослідної діяльності: автореф. канд. пед. наук: 13.00.04 / Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих АПН України. – 22 с.

ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ІННОВАЦІЙНОЇ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КЕРІВНИКА ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Ярослава Дудко, Катерина Кондрашова
Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)

Зміни в соціальній, політичній та економічній сферах життя України безумовно вплинули на реформування системи освіти. Упровадження освітніх інновацій, шляхом оновлення змісту освіти та організації навчально-виховного процесу відповідно до демократичних цінностей, прискорили розвиток та ефективність системи освіти в нашій країні.

Усі зміни в системі освіти підтверджуються нормативно-правовими документами: Закон України «Про інноваційну діяльність», Указ Президента України «Про невідкладні заходи щодо забезпечення функціонування та розвитку освіти в Україні», Положення Міністерства освіти і науки України «Про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності», «Про інноваційну педагогічну діяльність», Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті.

Процес управління загальноосвітнім навчальним закладом досліджували такі вітчизняні та зарубіжні вчені: Г. Єльнікова, Т. Десятов, Є. Хриков, О. Бугайов, В. Кобзар; визначення сутності інноваційного управління стало предметом дослідження у наукових працях Я. Заворотної, Н. Свободної, Є. Шатохіна; педагогічну діяльність керівника

загальноосвітнього навчального закладу досліджували В. Бегей, В. Бондар, Л. Даниленко, Н. Коломінський, В. Маслов; інноваційна діяльність керівника навчальним закладом є предметом наукового дослідження А. Бакурадзе, М. Гузика, І. Підласого, В. Сластьоніна, В. Слободчикова, Н. Шуста, Є. Павлутенкова, Н. Погрібної.

На думку Г. Сиротинко, «педагогічна інновація – це новий педагогічний продукт, що відповідно оновлює педагогічну теорію і практику, оптимізуючи досягнення поставленої перед суспільством освітньої мети» [5, с. 15]. Дослідник В. Загвязинський наголошує на тому, що «педагогічні інновації – це ідеї, підходи, методи та технології, що раніше не використовувалися, та їх комплекс, що несе на собі прогресивний початок, який дозволяє в умовах, що змінюються, досить ефективно вирішувати завдання освіти» [3, с. 24].

Сучасний директор школи в першу чергу слідкує за розвитком педагогічних інновацій в освіті та привносить нові освітні тенденції до свого навчального закладу. Приводячи цілеспрямований відбір, оцінку й застосування на практиці досвіду колег, нових ідей, методик запропонованих наукою, керівник спрямовує свою інноваційну управлінську діяльність на розвиток шкільної системи.

Українська дослідниця Л. Даниленко підкреслює, що «інноваційна діяльність загальноосвітнього навчального закладу – це багатоаспектне поняття, яке розкривається сукупністю таких понять, як: діяльність з удосконалення чи оновлення освітньої теорії та практики шляхом застосування інновацій; процес суттєвої зміни результатів освітньої діяльності; вид інвестиційної діяльності» [2, с. 9]. На думку Н. Василенко, «інноваційна діяльність полягає в оптимальному застосуванні керівником школи традиційних і якісно нових управлінських функцій, опцій і дій, у результаті яких виникають нові управлінські ідеї» [1, с. 12]. У свою чергу Н. Погрібна під інноваційною діяльністю керівника школи розуміє «сукупність специфічних управлінських принципів, функцій та технологій, в результаті застосування яких забезпечується постійних розвиток закладу освіти та підвищується його конкурентоспроможність» [4, с. 96].

Під педагогічними засадами інноваційної управлінської діяльності керівника загальноосвітнього навчального закладу ми розуміємо методи, технології, принципи, функції та умови управління, якими користується директор школи під час інноваційної діяльності. Принципи інноваційного управління у своїх наукових доробках досліджували Л. Даниленко, Є. Павлутенков, Н. Свободнова та ін.; функції управління обґрунтували науковці Н. Свободнова, Є. Шатохін; інноваційні методи та технології управління досліджували С. Лисенкова, М. Гузик, В. Фіров та ін.

Аналіз наукової літератури дав можливість з'ясувати, що умови інноваційної управлінської діяльності керівника загальноосвітнього навчального закладу ще не стали предметом наукового дослідження. Вважаємо, що визначення та обґрунтування умов інноваційної управлінської діяльності директора школи є актуальною темою для наукового дослідження.

Список використаних джерел:

1. Василенко Н. В. Підготовка керівників загальноосвітніх навчальних закладів до інноваційної діяльності / В. Н. Василенко. – К., 2007. – 115 с.
2. Даниленко Л. І. Управління інноваційною діяльністю в загальноосвітніх навчальних закладах / Л. І. Даниленко. – К. : Міленіум, 2004. – 204 с.
3. Загвязинский В. И. Педагогическое творчество учителя / В. И. Загвязинский. – М. : Педагогика, 1997. – 160 с.
4. Погрібна Н. С. Принципи інноваційної управлінської діяльності керівника ЗНЗ / Н. С. Погрібна // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2006. – № 2. – С. 96-101.
5. Сиротинко Г. О. Інноваційний розвиток освіти: проблеми переходу від теорії до практики / Г. О. Сиротинко // Управління школою. – 2005. – № 1. – С. 15-18.

ЦІННІСНО-СМИСЛОВІ ОРІЄНТАЦІЇ ГУМАНІТАРНОЇ ОСВІТИ

Олена Ісакова

кандидат філософських наук

Анастасія Мірко

Таврійська агротехнологічна академія

(м. Мелітополь)

Найважливішою метою сучасної освіти та одним із пріоритетних завдань суспільства і держави є виховання, підтримка, становлення і розвиток високоморального, відповідального, творчого, ініціативного, компетентного громадянина. Суспільство потребує підготовки освічених і високоморальних людей. У сучасному світі людина оточена безліччю сильних джерел позитивного і негативного впливу на його інтелект і почуття. Моральний вплив – головне завдання виховання. студенту важливо знати принципи моральності і наслідки порушення цих принципів для оточуючих людей. Тому найважливішою метою сучасної освіти та однією з пріоритетних завдань суспільства сьогодні є розвиток духовно-моральної культури студентської молоді.

Ціннісні орієнтації є найважливішими елементами внутрішньої структури особи. Вони закріплені життєвим досвідом індивіда і визначають значуще, істотне для даної людини від незначного, несуттєвого [1, с. 98].

Сукупність сформованих, усталених ціннісних орієнтацій, утворює свого роду систему особистісних координат, що забезпечує стійкість і спадкоємність певного типу поведінки і діяльності, виражену в спрямованості потреб та інтересів людини. У силу цього ціннісні орієнтації виступають найважливішим фактором, що регулює і детермінує поведінку людини.

Цінності являють собою базові уявлення про те, що певні ідеї, цілі, форми поведінки або інститути є індивідуальними або соціально значущими інших ідей, цілей, форм поведінки і т. д. Цінності несуть в собі моральні уявлення індивіда про те, що є правильним або бажаним, вони – інтуїтивний моральний вибір того, що для людини є важливим і вартим.

У сфері особистісного розвитку виховання повинно забезпечити:

- готовність і здатність до морального самовдосконалення, розуміння сенсу свого життя, індивідуально відповідальній поведінці;
- формуванню моралі – усвідомленої необхідності певної поведінки, заснованої на прийнятих у суспільстві традиційних нормах;
- розвитку совісті – моральної самосвідомості особистості;
- засвоєння базових національних цінностей, духовних традицій;
- готовність і здатність відкрито виражати і відстоювати свою громадську позицію, критично оцінювати власні наміри, думки і вчинки;
- здатність до самостійних вчинків і дій, які були здійснені на основі морального вибору, прийняття відповідальності за їх результати, цілеспрямованість та наполегливість у досягненні результату;
- працьовитість, життєвий оптимізм, здатність до подолання труднощів;
- усвідомлення цінності інших людей, цінності людського життя, нетерпимість до дій, що представляють загрозу життю, фізичному і моральному здоров'ю та духовній безпеки особистості, вмінню їм протистояти;
- зміцнення віри в свою країну, почуття особистої відповідальності за Вітчизну перед майбутніми поколіннями [2, с. 56].

Список використаних джерел:

1. Вайзер Г. А. Смысл жизни и духовный кризис в жизни человека / Г. А. Вайзер. – М. : Наука, 1999. – 198 с.
2. Чудновский В. Е. Факторы становления ценностно-смыслового отношения личности / В. Е. Чудновский. – М. : Проспект, 1990. – 250 с.

УМОВИ І ПРИЗНАЧЕННЯ ІНІЦІУВАННЯ В ПЕДАГОГІЧНОМУ ПРОЦЕСІ

Олександра Кірєєва
Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)

Ситуація в сучасному суспільстві дуже ускладнюється бажанням до оновлення, що нажаль призводить до руйнування сталого морального стану. У цій ситуації нерідко спостерігається розрив між поколіннями, виникає так звана проблема «батьків і дітей», нажаль практичне вирішення якої призводить до розповсюдження нігілізму, який лежить у підставі існування. Виникає так званий феномен «втраченого» покоління, яке не може знайти себе і переживає екзистенціальну кризу. Ця ситуація виникла внаслідок руйнування традиції, на що звернув увагу Р. Генон, метафізичні дослідження якого показали можливість стратегії її подолання [2].

Проблеми вдосконалення духовного стану у сфері педагогіці розглядали В. С. Біблер, І. О. Ільїн, В. О. Сухомлинський, К. Д. Ушинський та інші. Ініціація, як її інтерпретує Р. Генон, є обряд, що знаменує перехід індивідуума на новий щабель розвитку в рамках соціальної групи [1, с. 399–403]. Під ініціюванням розуміємо пробудження пізнавальних здібностей особистості, які має учень в умовах взаємодії з учителем у межах освітніх інституцій. Зауважимо, що здійснення ініціації є прояв активності особистості.

Педагогічна дія є процесом, в якому відбувається вплив енергії, спрямований на досягнення виховного впливу. Цей вплив може бути як позитивним так і негативним для об'єкта виховання, тобто учня, над яким відбувається «ритуал» навчання. Цей ритуал має назву «урок», під час якого відбувається взаємодія між учителем і учнем. Учень перебуває під впливом учителя, вбираючи в себе не тільки інформацію, але й енергію, яка надходить від учителя. Треба вказати про небезпеку магії для сучасної людини. У процесі магійного впливу людина є пасивною істотою, над якою здійснюється певний ритуал. Людина знаходиться під впливом зовнішніх сил, внаслідок чого стає керованою, втрачає свою здібність самоусвідомлення.

У педагогічному ініціюванні завдання вчителя полягає в тому, щоб використовувати мову, міміку, жести, тон голосу таким чином, щоб ініціювати до здійснення тільки з користю для учня. Відповідно, не викликати у нього агресивності, байдужості, втрати впевненості в пізнанні того чи іншого матеріалу. Навіювання повинно бути безпечним, позитивним, активним, розсудливим.

Таким чином такі поняття як «магія» і «педагогіка», «урок» і «ритуал», «маг» і «вчитель» можна поставити в один рядок. При їх використанні при характеристиці виховного процесу з'являються ситуації, коли педагог має вплив на учня і користується цим з метою задовольнити свою волю до влади, особливість здійснення якої показав Ф. Ніцше [3]. Але вчитель повинен діяти в відповідності до кантівського категоричного імперативу, він повинен бути людиною, яка має у собі лише добрі, світлі наміри, яка спроможна організувати становлення особистості.

У процесі ініціювання важливе значення має трансмісія як передача духовного стану від учителя до учня.

ВПЛИВ ЦІННОСТЕЙ НА СУЧАСНУ СИСТЕМУ УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНИМ ВИХОВАННЯМ У ЗНЗ

Алла Кожевнікова
Кандидат педагогічних наук, доцент
Рустам Заворотний
Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)

Сьогоднішні зміни, що відбуваються у суспільстві та освіті сприяють необхідності розвитку особистості як творця, проєктувальника власного життя, високосвідомого

громадянина. Проблеми національно-патріотичного виховання ЗНЗ закладах у своїх працях висвітлювали вітчизняні педагоги – І. Бех, М. Боришевський, Г. Ващенко, О. Вишневський, О. Гречаник, А. Макаренко, С. Русова, В. Сухомлинський, К. Ушинський та інші. А вивчення проблеми управління займаються вчені Л. Даниленко, Т. Єльнікова, О. Мармза, Є. Павлютенков, В. Крижко, Є. Хриков та інші [1; 2; 3; 4].

Аналіз вищезазначених наукових праць дає підстави стверджувати, що сучасна ситуація, яка склалася в українському суспільстві, характеризується потребою в новій системі управління процесом національно-патріотичного виховання у освітньому закладі.

Саме тому є необхідність у дослідженні впливу цінностей на систему управління національно-патріотичного виховання у загальноосвітньому навчальному закладі.

Спочатку розглянемо поняття «цінність» та «ціннісні орієнтації».

Енциклопедичний словник представляє поняття «цінність» як значимість об'єктів навколишнього світу для людини, групи людей, суспільства в цілому, визначається не їх властивостями самими по собі, а їх залученістю в сферу людської життєдіяльності, інтересів і потреб, соціальних відносин; критерії та способи оцінки цієї значимості, виражені в моральних принципах і нормах, ідеалах, установках, цілях.

Оскільки система цінностей є однією з основних характеристик особистості, то, спираючись на неї, людина демонструє внутрішню готовність здійснювати ті чи інші дії з метою задоволення потреб, запитів чи інтересів, визначає спрямованість своєї поведінки.

Доцільно зазначити, що цінності є найважливішим фактором, який стимулює, мотивує поведінку та вчинки індивіда, регулює його особисте й суспільне життя й одночасно виступає як спосіб та результат самореалізації особистості.

Отже, цінності, відбиваючись крізь призму індивідуальності, входять до структури особистості у формі особистісних цінностей, або ціннісних орієнтацій, та являють собою джерело мотивації її поведінки.

Дослідниця А. Кирьякова так розкриває поняття: «Ціннісні орієнтації – це ціннісні відношення до об'єктивних цінностей суспільства, що відбивається в їх свідомості та переживаннях до потреб, які мотивують теперішню поведінку й програмуєть майбутнє» [3, с. 49].

Отже, поняття «цінності» та «ціннісних орієнтацій» визначаються по відношенню до особистості, її активності в процесі діяльності, а управління є тією діяльністю та рушійною силою, яка націлена на активізацію учасників педагогічної системи шляхом створення оптимальних умов для прояву та розвитку їх творчого потенціалу.

Управління процесом національно-патріотичного виховання передбачає організований, системний, цілеспрямований вплив суб'єктів педагогічного процесу на свідомість вихованців з метою сприяти формуванню у них систему цінностей, знань, змісту, переконань у доцільності та необхідності толерантної поведінки, виробленню вмінь гідних громадянина держави.

Таким чином, ефективне управління національно-патріотичним вихованням базується на індивідуальному підході до особистості та включає таку форму взаємодії як суб'єкт-суб'єктна й орієнтується на глибоке вивчення особистісних властивостей, потреб, цінностей, інтересів, цілей, мотивів вихованців, які у свою чергу визначаються змістом їх реальної діяльності та спілкування. Вплив цінностей на зазначений вид діяльності у освітньому закладі зумовлює необхідність розроблення сучасної психолого-педагогічної моделі педагога нової генерації, який має бути не лише готовим до педагогічної діяльності в нових соціально-економічних та політичних умовах, а й здатним готувати молодь до праці та життя в період утвердження державності, відродження і примноження національно-духовних цінностей.

Доцільно зазначити, щоб виховати справжніх патріотів своєї держави, слід цілеспрямовано, систематично, послідовно виховувати у сучасній молоді свідомий патріотизм, формувати в них національні цінності, натхненню творчість, толерантність до навколишніх, активну життєву позицію та відкритість до інших культур.

Список використаних джерел:

1. Гречаник О. Є. Управління виховною діяльністю в загальноосвітньому закладі / О. Є. Гречаник. – Х.: Вид. група «Основа», 2009. – 192 с.
2. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко; голов. ред. С. В. Головка. – К.: Либідь, 1997. – 264 с.

3. Кирьякова А. В. Теория ценностей – методологический базис аксиологии образования // Электронное научное издание «Аксиология и инноватика образования». – № 1. – 2010. – Режим доступа : <http://www.orenport.ru/axiology/?doc=3>

4. Павлютенко С. М. Мистецтво управління школою / С. М. Павлютенков. – Х. : Вид. група «Основа», 2011. – 320 с.

ФОРМУВАННЯ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ СТУДЕНТІВ НА ЗАНЯТТЯХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Юлія Колосовська

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

*«Безграмотною людиною завтрашнього дня буде не той, хто не вміє читати,
а той, хто не навчився при цьому вчитися»
А. Тофлер*

Розвиток критичного мислення є дуже важливим аспектом не тільки в навчанні, а й у повсякденному житті, а також є складовою частиною всебічного розвитку студента у вищому навчальному закладі. Спрямовувати увагу до вірного вибору, навчати ставити запитання, вчити робити висновки і знаходити рішення означає навчати саме мислити критично. Для того, щоб дати змогу кожному студенту розвинути та удосконалити творчі можливості та свій потенціал, необхідне правильне керівництво з боку викладача.

Термін «критичне мислення» пройшов довгий шлях становлення в Україні і набув свого поширення у вищих навчальних закладах лише наприкінці ХХ ст. Довгий час цей термін сприймали як щось негативне саме через слово «критичний», яке люди сприймають як щось, що містить зауваження, несхвалення. В Україні зацікавленість критичним мисленням з'явилася приблизно на пів століття пізніше, ніж у США та Канаді [3].

Критичне мислення – вид мислення, коли людина ставить під сумнів усю інформацію, яку отримує та навіть власні переконання. Більш повним та науковим є наступне визначення: «той тип мислення, який допомагає критично ставитися до будь-яких тверджень, не приймати нічого на віру без доказів, але бути при цьому відкритим новим ідеям, методам».

Також зустрічається думка про те, що критичність мислення є свідомим контролем за власною інтелектуальною діяльністю, тобто за процесом вироблення думок, гіпотез та шляхів їх доведення та ін.

Д. Халперн вважає, що для розвитку критичного мислення людина перш за все має володіти такими якостями як готовність до планування, гнучкість, наполегливість, готовність виправляти свої помилки, усвідомлення та вміння шукати компромісні рішення [1].

За Д. Клустером існує 5 аспектів, які відрізняють критичне мислення від інших його типів: критичне мислення є самостійним; інформація є початком критичного мислення, а не його метою; критичне мислення починається з постановки питання або проблеми, яка потребує вирішення; критичне мислення прагне переконливої аргументації; критичне мислення я соціальним мисленням.

Методична модель пізнавального процесу технологій критичного мислення складається з таких трьох стадій: виклик (учні демонструють наявні у них знання та досвід); осмислення (студенти працюють з новою інформацією); роздуми/рефлексія [2, с. 267].

Під час першої стадії «виклик» студенти аналізують власні знання з поданої теми. Щоб дізнатися про первинні знання, можна застосувати такі прийоми та методики: взаємні опитування, ключові слова, брейншторм, взаємонавчання, взаємоопитування. студенти ставлять питання; декілька основних слів пишуть на дошці та роблять припущення щодо їх значень, або записують лише одне слово і пропонується скласти «асоціативний кущ». Робота над текстом на даному етапі має такі аспекти: студенти читають тексти, після того, як всі

студенти прочитали «про себе» абзац ставлять запитання за змістом тексту. А вчитель в свою чергу: підсумовує зміст; ставить питання студентам; роз'яснює незрозумілі моменти; просить зробити припущення щодо передбачуваного змісту наступного абзацу; дає завдання прочитати наступну частину тексту.

Стадія «осмислення» – наступна стадія після «вклику». Під час неї учні безпосередньо контактують з інформацією (слухають, читають, аналізують). На даному етапі доречно користуватися такими методичними прийомами як: кероване читання з передбаченням та читання тексту з позначками. На уроках читання використовують метод кероване читання з передбаченням. студенти знайомляться з автором тексту та його назвою, викладач ставить запитання перед читанням тексту, які допомагають їм зробити припущення про його подальший зміст. Текст поділяють на певні частини, а студенти читають його за цими частинами, а на більш цікавих місцях роблять паузи, цим самим створюючи ситуацію інтригуючого очікування. Після того, як студенти прочитали частину тексту, їм ставляться запитання, які пропонують внести своє передбачення щодо того, про що буде йти мова далі в тексті. А після читання наступної частини це передбачення аналізується.

Стадія «роздуми» або «рефлексія» – це остання стадія, під час якої студенти переказують своїми словами зміст тексту, а також висловлюють свої думки з приводу прочитаного і аргументують їх. студенти обмінюються своїми ідеями з іншими. Методичні прийоми, які доречно використовувати на цій стадії – це проведення дискусії, повернення до ключових слів, парна мозкова атака (підбиття підсумків у парах) [4, с. 39].

Таким чином у студентів формуються уміння і навички аналізувати отриману інформацію, робити припущення та аргументувати їх, з'являється стійке бажання отримувати нову інформацію та покращувати власні знання.

Список використаних джерел:

1. Дьюи Д. Психология и педагогика мышления / Джон Дьюи. – Пер. с англ. Н. М. Никольской. – М. : Совершенство, 2007. – 208 с.
2. Зимняя И. А. Педагогическая психология / И. А. Зимняя – Изд. второе, доп., испр. и перераб. – М. : Логос, 2002. – 384 с.
3. Крамаренко Л. Д. Розвиток критичного мислення молоді як педагогічна проблема / Л. Д. Крамаренко // Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, 2008. – 216 с.
4. Ніколаєва С. Ю Сучасні технології навчання іншомовного спілкування / С. Ю. Ніколаєва, Г. А. Гринюк. – К. : «Ленвінг», 1997. – Вип. 1 (3). – С. 19-23.

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Вікторія Ланцева

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Дослідження присвячено проблемі використання інноваційних методів навчання в навчально-виховному процесі з іноземних мов. На особливу увагу заслуговує розгляд сутності сучасних методів навчання, визначення їх місця в навчальному процесі. Інтеграція української системи вищої професійної іншомовної освіти до Європейського освітнього простору зумовлює потребу підготовки висококваліфікованих фахівців. У ході дослідження встановлено, що використання інноваційних методів навчання в навчально-виховному процесі з іноземних мов сприяє розвитку не лише мовних і мовленнєвих, але й професійних умінь студентів. Відтак, професійна підготовка майбутніх філологів передбачає не лише їх оволодіння певними лінгвістичними знаннями, навичками і вміннями, але й залучення до участі іноземною мовою у міжнародних проектах, науково-практичних конференціях, семінарах-практикумах, on-line сесіях тощо. Цьому сприятиме використання на практиці

таких методів навчання, як кейс-стаді, веб-квест, open спейс та читання зигзагом. Разом із проектним та контекстним навчанням, інноваційні технології виступають не тільки джерелом інформації, але й сприяють підвищенню мотивації студентів, інформативності, інтенсивності та результативності освіти.

Проблема оволодіння інформаційними ресурсами з впровадженням інноваційних методик у процес вивчення іноземної мови набуває все більшої значущості. Проте, як свідчить спостереження за навчальним процесом з іноземних мов у вищих навчальних закладах, деякі викладачі використовують лише традиційні методи навчання. Результати такого навчання викликають деякі суперечності та не відповідають сучасним вимогам і потребам у повній мірі. Отже, існує нагальна потреба у подальших дослідженнях у сфері методики викладання іноземних мов у вищих навчальних закладах і пошуку оптимальних шляхів удосконалення процесу іншомовної університетської освіти. Як свідчить наш досвід, цьому сприятиме раціональне поєднання традиційних й інноваційних методів у навчанні іноземної мови і мовлення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про те, що використання інноваційних методів у навчанні іноземної мови досліджується багатьма вітчизняними та зарубіжними науковцями (А. Вербицький, Р. Гуревич, Б. Додж, І. Козина, В. Копилова та інші). Вони стверджують, що інновації представляють собою нові форми організації діяльності й управління, нові види технологій, які охоплюють різні сфери життєдіяльності людства [1, с.34]. Включення інформаційних ресурсів у систему навчання дозволяє удосконалити навички іншомовної мовленнєвої діяльності, підвищувати якість засвоєння знань з навчальної дисципліни, розвивати творчий потенціал студентів [2].

Використання таких інноваційних методів навчання, як кейс-стаді, веб-квест, open спейс, читання зигзагом дозволяє стверджувати, що всі вони є ефективними засобами навчання іншомовного мовлення. Водночас використовувати їх у процесі навчання іноземної мови ми повинні вибірково. Їх вибір залежить від багатьох чинників, серед яких ми в першу чергу виокремимо посилену увагу студентів до міжнародного співробітництва, їх обізнаність у мережі Інтернет та активну участь у міжнародних наукових конференціях.

По-друге, слід враховувати специфіку предмету іноземна мова, навчальну програму дисципліни та організацію навчального процесу. По-третє, важливим у виборі найбільш раціональних й ефективних методів навчання є індивідуально-психологічні особливості студентів, їх спрямованість на пізнавальну діяльність і мотивацію цієї діяльності, рівень іншомовного мовленнєвого розвитку та ін.

Підсумовуючи, слід констатувати, що інноваційні методи навчання відіграють важливу роль у навчально-виховному процесі з іноземних мов, є потребою часу та нагальною необхідністю. Та неможливо досягти підготовки професіоналів, які будуть здатні працювати заради процвітання нашої держави, використовуючи виключно інноваційні методи навчання іноземних мов. Методичний концепт передбачає творче використання прогресивної методичної спадщини минулих років у поєднанні з інноваційною методикою у сучасному навчальному процесі з іноземної мови. Йдеться передусім про такі традиційні методи навчання, як метод гри, зокрема рольової, бесіди, екскурсії, мозковий штурм тощо. Наш досвід переконує, що їх раціональне поєднання з новітніми методами примножать успішні результати навчальної діяльності студентів. Подальші дослідження даної проблеми будуть спрямовані на детальну класифікацію та аналіз зазначених вище методів навчання іноземних мов.

Список використаних джерел:

1. Гуревич Р. С. Інформаційно-комунікаційні технології у навчальному процесі: посібник для педагогічних працівників і студентів педагогічних вищих навчальних закладів / Р.С. Гуревич, М.Ю. Кадемія. – Вінниця : ДОВ «Вінниця», 2002. – 116 с.

2. Яценко Ю. С. Интеграция информационно-коммуникационных технологий в процесс обучения иностранным языкам / Ю.С. Яценко // Преподаватель высшей школы в XXI веке. Международная научно-практическая Интернет-конференция (30 марта 2007 г.) – режим доступа: <http://www.t21.rgups.ru/doc/5/21.doc>

САМОСТІЙНІСТЬ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В ПРОЦЕСІ ОПАНУВАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Христина Магас

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Бажання оволодіти іноземною мовою у наш час стає масовим. Умови сучасного життя вимагають хоча б мінімального знання іноземної мови. Різноманітні форми організації самостійної роботи учнів початкової школи на уроках англійської мови – одна із найважливіших та обговорюваних проблем на сучасному етапі розвитку національної системи освіти.

На сьогоднішній день актуальним є дослідження ефективних форм організації самостійної роботи молодших школярів у процесі навчання англійської мови. Досвід вітчизняних і закордонних вчителів показує, що вивчення іноземної мови при правильній організації занять сприяє розвитку дітей раннього віку, підвищує їх освітній та культурний рівень (Л. С. Виготський, Л. В. Щерба, Т. Еліот) [1, с. 52].

Самостійна робота в дидактиці розглядається як різні види індивідуальної та колективної діяльності учнів у класі, на позакласних заняттях та за межами школи без безпосередньої участі вчителя. Самостійна робота передбачає зв'язок урочної та позаурочної діяльності, обов'язковість виконання додаткових доручень, регулярність та націленість додаткових занять [1, с. 84].

Самостійність вивчення англійської мови учнями початкової школи – це форма організації роботи учнів, за якої під керівництвом учителя учні самостійно виконують цілий цикл дій: оволодіння навчальним матеріалом, формування відповідних навичок та умінь іншомовного походження.

Практичним прикладом самостійної роботи учня з англійської мови може бути застосування комплексу дидактичних карток та пам'яток. Вони можуть застосовуватися для індивідуальної, парної або навіть групової самостійної роботи на уроці. Картки можуть містити, наприклад, ключі для самоконтролю та самокорекції. Вони можуть бути різних видів: інформуючі, мотивуючі тощо. У завданні повинен бути окреслений спосіб визначення кінцевого результату, що надає самостійній роботі цілеспрямованості.

Також забезпечити самостійну роботу учня з англійської мови можна за допомогою пам'ятки. Пам'ятка – це виклад раціональних та ефективних прийомів опанування англійської мови у формі порад. Залежно від змісту пам'ятки бувають таких видів: пам'ятка-порада, пам'ятка-алгоритм, пам'ятка-зразок виконання завдання, пам'ятка-опора [2].

Отже, самостійність учнів на уроці є невід'ємною складовою успішного опанування англійської мови. У навчанні англійської мови дітей молодшого шкільного віку важливими є такі чинники, як: вікові, психофізіологічні й психічні характеристики учнів; досвід дітей у рідній мові; відсуття ними новизни предмету; наявність в учнів досить сильної комунікативної мотивації, зумовленої збігом навчання іноземної мови з періодом інтенсивної соціалізації учнів початкової школи; потенційні можливості предмета для успішного розв'язання головних завдань початкової школи [3, с. 97].

Яскраво проявляється самостійність учнів у набутті нових знань з англійської мови у процесі виявлення проблем, їх самостійному розв'язанні, висуванні гіпотез, визначенні цілей. Найкращим результатом вирішення проблемного питання є ситуація, коли учень окрім того, що розв'язує складні для себе питання, ще й самостійно шукає більш досконалі способи їх вирішення.

Список використаних джерел:

1. Аматыєва О. П. Дитина – педагог; сучасний погляд: колективна монографія / О. П. Аматыєва, В. Г. Бельєнка, Н. В. Гавриш та ін. – Луганськ: ДЗ ЛНУ ім. Т. Шевченка 2010. – 230 с.

2. Інновації у впровадженні другої іноземної мови в початкових закладах / Електронний ресурс – Режим доступу: <http://klasnaocinka.com.ua/ru/article/innovatsiyi-u-vprovadzheni-drugoyi-inozemnoyi-mov.html>.

ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ СЛУХАЧІВ МАН ЗАСОБАМИ КОГНІТИВНОГО НАВЧАННЯ

Олександра Меркулова

Мала академія наук учнівської молоді

Мелітопольської міської ради Запорізької області

(м. Мелітополь)

Сучасний процес розвитку української держави визначається трансформаційними процесами, що вимагають особливої уваги до формування ціннісних орієнтацій та світогляду особистості як суб'єкта національної культури. Цей процес передбачає поєднання інтересів: особистості – вільного саморозвитку і збереження своєї індивідуальності; суспільства – саморозвиток особистості має здійснюватися на моральній основі; держави, нації – діти мають зростати національно свідомими громадянами [1]. Відповідно у центрі освіти опиняється ціннісно-смісловий принцип навчання і виховання, що передбачає створення умов для відкриття і реалізації учнями власних смислів – уявлень і ставлень до особистої діяльності, об'єктів і явищ навколишньої дійсності. При цьому особливу роль відіграють предмети гуманітарного циклу, зокрема мови, літератури, історії, у процесі вивчення яких відбувається формування цілісної картини світу учнів, залучення до здобутків національної та загальнолюдської культури.

Для практичного втілення ціннісно-сміслового принципу в контексті національної культури важливого значення набуває концепція когнітивної методики навчання української мови, розроблена М. І. Пентилюк, А. В. Нікітіною та О. М. Горошкіною. Це «сукупність взаємопов'язаних та взаємозумовлених способів і засобів опанування мовних одиниць як основи пізнання й формування концептуальної та мовної картин світу і певного результату створення образу світу в уяві кожного учня» [2, с. 5].

У центрі когнітивного навчання на секції «Українська мова» в МАН учнівської молоді – написання науково-дослідницької роботи, що передбачає дослідження емотивних або національно-культурних концептів на матеріалі різних типів дискурсу: художнього, публіцистичного, віртуального тощо. Тексти різних дискурсів виступають виразниками національного світогляду, засвоєного та реалізованого у різних сферах діяльності людей різного віку, соціального статусу тощо, втілюють своєрідні «згорнуті» програми життєдіяльності, пропонують певні моделі поведінки й набори моральних цінностей особистості.

Формування ціннісно-сміслових орієнтацій слухачів секції відбувається під час інформаційно-пошукової, оцінної роботи над мовними одиницями, що характеризують той чи інший концепт і водночас репрезентують загальнонаціональну чи індивідуальну мовну картину світу.

Вивчення концептів відбувається на основі фреймового структурування інформації, що полягає у спеціальній побудові матеріалу з урахуванням принципів системності (чітка логічна структура, доступна організація знань); інтерактивності (ефективний зворотний зв'язок між учасниками навчання, між учнем й інформацією); модульності (інформація розбивається на кілька автономних модулів, кожен з яких ділиться на блоки, кожен модуль має закінчений, логічний, цілісний характер); адаптивності (адаптація навчальної інформації до інтелектуальних потреб учнів).

Використання фреймів під час проведення концептуального дослідження передбачає дотримання певної послідовності: на основі вивчення теоретичного матеріалу розробити схему дослідження (накреслити фреймову структуру концепту); здійснити вербальне наповнення фреймових структур; визначити їх функціональне навантаження у тексті. У такий спосіб, через осмислення зовнішньої й внутрішньої форм фреймів, що характеризують певний концепт, відбувається комплексне осмислення навчальної інформації.

Робота над комплексною проблемою дає змогу інтегрувати знання з різних предметів: української мови, літератури, історії, культурології, філософії, соціології, релігієзнавства та інших. Загалом формуються знання нового рівня: під час практичного написання дослідницької роботи слухачі не лише засвоюють теоретичний матеріал з мови й літератури, отримують загальні знання про принципи й методи наукового дослідження, а й формують навички опрацювання образного значення із залученням відомостей з інших наук, а також крізь призму особистісного чуттєвого досвіду, емоційно-оцінного ставлення до реалії. Пошукова робота активізує процеси осмислення та переосмислення цінностей, втілених у концептах. У такий спосіб когнітивне дослідження стає підґрунтям для формування у слухачів особистісно неповторного погляду на життя, переконань, світоглядних установок та ідеалів.

Отже, вивчення концептів на основі художніх текстів як виразників національної культури забезпечує реалізацію особистісного, етнокультурного, інтегративного, ціннісно-смыслового принципів навчання; дає імпульс до різнобічного розвитку особистості, активізує творчу діяльність гуртківців, ініціативність, розвиває їхню індивідуальність у руслі національно-культурних емоційно-естетичних орієнтирів.

Список використаних джерел:

1. Косянчук С. В. Особливості формування ціннісно-смыслових орієнтацій старшокласників у процесі вивчення гуманітарних предметів // Вісник СевНТУ : зб. наук. пр. Серія : Педагогіка. – Севастополь, 2013. – Вип. 144. – С. 62-66.

2. Пентилок М. Концепція когнітивної методики навчання української мови / М. Пентилок, А. Нікітіна, О. Горошкіна // Дивослово. – 2004. – № 8. – С. 5-9.

ЛІТЕРАТУРНО-ХУДОЖНІЙ ТВІР ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНІХ ПОТРЕБ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Юлія Миснік

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Вчені різних напрямів науки намагаються збагнути і пояснити людську особистість і її потреби. Але всі вони сходяться в одному – потреби визначають діяльність людини, її вчинки, пояснюють мотиви, інтереси і цінності, рухають людиною і, за великим рахунком, створюють її.

Проблема художніх потреб є предметом досліджень учених різних галузей науки таких як О. Семашко, К. Дорофєєва, В. І. Волинкін, О. Булкін, Б. Титов. І все ж, незважаючи на велику кількість праць, присвячених проблемі формування художніх потреб у школярів та молоді, розробленість даної проблематики в сучасних умовах далека від оптимальної і потребує нового наукового погляду і практичних підходів.

Для того, щоб той чи інший художньо-культурний продукт став об'єктом потреб особистості, необхідна цілеспрямована організаційна діяльність по створенню чи відбору цих продуктів, дотику до них, їх сприйняття, аналізу тощо. При цьому вихователів повинно цікавити перш за все не кількість спожитих художніх творів і накопичення вражень від них, а їх якість, а також систематичність у підходах до сформування і розвитку художніх потреб. Таким чином, перший крок до формування потреб – систематичне знайомство молоді людини з цінностями і зразками високої художньої культури, пояснення їй їх змісту і значення (якщо це необхідно), поступове ускладнення і розширення кола цих цінностей. При такому підході вона отримує можливість вибирати саме те, що відповідає її внутрішнім відчуттям і світосприйняттю [3].

Проблему формування художніх потреб слід розглядати через включення індивіда у різні види художньої діяльності. До таких видів відносять [1, с. 180]: знайомство з творами мистецтва (споживання, сприйняття); набуття мистецтвознавчих знань; власне художня творчість (самодіяльність). Особливе місце серед видів мистецтва займає художня література і

відповідно у формуванні художніх потреб студентської молоді – читацька діяльність як вид літературно-художньої творчості. Художній твір – суб'єктивне відображення об'єктивного світу.

Загальновідомо, що художня література – вид мистецтва, у якому слово є основним засобом образного відображення дійсності, що і робить її унікальним видом мистецтва. Разом з тим її особливе місце серед інших видів мистецтва підкреслюється поліфонією функцій, що вона виконує. Художнє слово – носій думки й інформації (пізнавальна функція), а також образності, почуття прекрасного, уяви (естетична функція). Слово в художній літературі відкриває можливість діалогу з собою, світом, автором, між культурами (комунікативна, діалогічна функція), розмірковувати над думками і вчинками героїв, співвідносити їх зі своїми (виховна функція). Все це у свою чергу розширює горизонти особистості: її світосприйняття, світобачення, інтелекту, і сприяє розвитку критичного, логічного, образного мислення, уяви тощо (розвивальна функція); її загальнокультурного рівня, мовленнєвої культури (функція загальнокультурної компетенції). За великим рахунком, художня література – це виховання культурую і в культурі, а тип культури – це тип людини. М. Горький назвав літературу «человековедением», що передбачає не тільки захист письменником у своїх творах гуманістичних поглядів, але й зображення ним людського життя у різних аспектах і проявах [2, с. 65].

Таким чином, літературно-художня творчість виступає способом навчально-виховної діяльності, а також засобом і умовою всебічного і гармонійного розвитку особистості студента, формування його загально-культурної компетенції. Формування художніх потреб через літературно-художню творчість сприяє розвитку як образного, так і критичного мислення, творчої активності свідомості, ціннісної, емоційної сфери, високого рівня рефлексії тощо. Процес ефективного формування художніх потреб має відбуватися на засадах взаємообумовленості аудиторної і позааудиторної діяльності, пасивної і активної форм діяльності; взаємообумовленості пізнавального, ціннісно-орієнтаційного, емоційного, естетичного і комунікативного компонентів; розвитку, примноження літературно-художньої діяльності, під час чого репродуктивний рівень перетворюється у творчий.

Список використаних джерел:

1. Грушин Б. А. Человек в мире художественной культуры: приобщение к искусству, процесс и управление / Грушин Б. А., Зись А. Я., Фохт-Бабушкин Ю. У. – М. : Наука, 1982. – 333 с.
2. Гуляев Н. А. Теория литературы: учеб. пособие для филолог. специальностей ун-тов и пед. ин-тов / Гуляев Н. А. – М. : Высш. школа, 1977. – 278 с.
3. Дорофеева Е. В. Потребности студенческой молодежи в сфере художественной культуры // дис. канд. социол. наук : 22.00.06. / Дорофеева Е. В. – Москва : РГБ, 2007.

ІННОВАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В ОСВІТІ І ЇХ ВПЛИВ НА ЗАГАЛЬНОКУЛЬТУРНИЙ ПРОСТІР МОЛОДІ

Світлана Муріч

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Трансформація культурних традицій українського суспільства є суттєвою передумовою розгляду деяких питань, обумовлених стратегією оновлення, національного відродження та європейської інтеграції. Дана стратегія, являє собою не тільки проблемами національно-державного становлення України, але й суттєві зміни в культурі людства на зломі століть. Вона передбачає активне використання інноваційного потенціалу інформаційного суспільства, що формується. Важливим фактором, який впливає на динаміку інновацій, є вища школа, висока позиція і багатогранні можливості якої зростають в інформаційному суспільстві і являюся собою окремих соціальний інститут.

Розгляд основних тенденцій розвитку вищої освіти в Україні з позицій соціології, став можливим завдяки дослідженням вітчизняними фахівцями. Тут перш за все слід назвати роботи В. П. Андрушенка, В. І. Астахової, В. С. Бакірова, В. І. Воловича, І. М. Гавриленка, Л. М. Герасіної, Л. В. Губерського, Г. Ю. Зборовського, Ф. З. Зятдінової, Г. П. Климової, В. С. Кременя, С. О. Максева, В. Я. Нечаєва, А. О. Овсяннікова, В. Л. Оссовського, Є. А. Подольської, Л. Я. Рубіної, А. О. Ручки, М. М. Руткевича, О. Л. Скідіна, В. О. Соболева, М. Х. Тітми, Ф. Р. Філіпова, Ю. О. Чернецького, Ф. Є. Шерегі, О. О. Якуби та ін.

Вища школа сьогодні є предметом пильної уваги філософів, соціологів, культурологів, політологів і психологів, які об'єднуються в експертному прогнозуванні і розвитку передбачених ризиків, що дають змогу її оновленню. Українське суспільство, яке проходить складний період розвитку, і має жорстку проблематику, яка входить до пізнання інноваційних процесів, а також порушує низку питань, пов'язаних із вивченням предметного поля – колективного розуму суспільства. Обидва предмети уваги мають спільний елемент – освітній хаос, який характеризується високою концентрацією інновацій, що є характерним для вищої освіти. Ці два предмети є актуальним завданням спеціальних і галузевих соціологій, де ще недостатньо широко застосовуються освітні інновації [1, с. 32-33].

Слід зазначити, що ставлення українського суспільства до вищої освіти і науки в цілому не відповідає потенціалу суспільних знань. Теоретичний аналіз передумов, внутрішнього інноваційного потенціалу радянської освіти і зовнішніх інноваційних нововведень та адаптованих запозичених практик сприятиме подоланню стереотипних уявлень про другорядну роль вищої освіти у суспільному розвитку нації.

Вища школа формує і збагачує сили, без яких новітні процеси залишаються утопічними проектами. Повсякденність, відзнакою якої є інформаційна мережа, ставить нові горизонти перед вищою школою. Які зумовлені викликом глобалізації, перевагу яких на слід віднести інтелектуальній еліті України, її народові і, насамперед, молодому поколінню [2, с. 16-17]. Цілоком упевнено можна стверджувати, що вища школа сьогодні є соціокультурним простором, який характеризується підвищеною інтенсивністю інноваційних процесів. Для України інноваційний потенціал вищої школи повинен стати ресурсом для інноваційного прориву.

Майбутній потенціал суспільства залежить від використання можливостей інноваційних тенденцій розвитку головним серед яких є вища школа. Сучасна епоха характеризується посиленням інноваційних конфліктів, нерівномірністю і суперечливістю інноваційних процесів. Все це спрямоване на регулювання інноваційними процесами, особливо такими, які стосуються життєво-важливих інтересів суспільства. Теорія інноваційних змін носить злободенний характер, що спричинено дефіцитом розробок проблематики. Тому що педагогічні нововведення дають пояснення лише частинам розробок які можуть бути усвідомлені лише на основі розробок теоретичної соціології та соціології освіти [3, с. 8].

Для українського суспільства, що відкриває свою національну самоідентичність, принципове значення має розробка проблем удосконалення управління інноваційними процесами у вищій школі, аналіз сучасного стану вітчизняної системи вищої освіти, розкриття соціальних механізмів її інноваційного розвитку. В Україні вже декілька років курс на формування основних засад інноваційної моделі є стратегічним курсом розвитку національної економіки. Проте без належних умов та механізмів стимулювання інноваційної діяльності втілення в життя інноваційної стратегії неможливе.

Список використаних джерел:

1. Буркова Л. Ключ до управління: класифікація педагогічних інновацій як елемент механізму керування інноваційним процесом в освіті / Л. Буркова // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2000. – № 1. – С. 31-37.
2. Герасимов Г. И. Инновации в образовании: сущность и социальные механизмы (социологический аспект) / Г. И. Герасимов, Л. В. Илюхина. – Ростов н/Д, 1999. – Педагогічні науки, 2010. – Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України, 4/2010.
3. Кларін М. Інновації в навчанні / М. Кларін // Завуч. – 2000. – № 23-24. – С. 8.

ОБГРУНТУВАННЯ СВОБОДИ МИСЛЕННЯ У КРИТИКО-ЕМАНСИПАТОРСЬКОЇ ТЕОРІЇ Х. БЛАНКЕРЦА

О. М. Нехидько

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Засновниками критико-емансипаторської філософії освіти, які відокремились від «основної» гілки педагогіки в кінці 60-х років, були К. Молленхауер, Х. Бланкерц, Б. Лемперт, які наполягали, що «емансипація» означає звільнення, тому може виступати ґрунтом концепції.

Х. Бланкерц – один із представників того покоління педагогів, які грали важливу роль у розвитку освіти. Він продовжує традиції німецької класичної філософії. Його внесок у професійну педагогіку сформувався під впливом просвітницьких ідей І. Канта. Він звертає увагу на гасло І. Канта про Просвітництво, основне завдання якого – це вдосконалення розуму у процесі навчання. Відповідно на те, як І. Кант наголошує, що людина повинна вести себе більш відповідально, а головне – усвідомлювати, що вона – це вона. Адже, людина – це самостійна істота, тому що має розум і має змогу розвиватися, мислити і це відрізняє її від тварини.

Х. Бланкерц акцентує, що мислити раціонально дитину вчить педагог. Тому саме ця професія визначає майбутнє людства. Людина повинна самостійно навчитись правильно застосовувати свої розумові здібності і самостійно влаштовувати своє подальше життя на планеті – такий був задум природи. Природа хотіла, щоб вона скористалась плодами тільки своїх праць и була зобов'язана ними тільки самій собі. Отже, проблему продуктивності її існування треба вирішувати у сфері освіти. Це обґрунтовується тим, що розуму немає меж, адже мислення – це вільний, безмежний простір, де немає правил і законів.

Крім того, його погляди визначила теорія франкфуртської школи, відповідно «критична теорія» М. Горкхаймера. Вона сприяла впровадженню техніки та наукового характеру, за допомогою яких світ став реальним і доступним. Але, нагадає Х. Бланкерц, техніка спрямована і проти самих людей. Розміркування Х. Бланкерца про теорію дало змогу визначити два важливі моменти навчальної цілі: навчання має бути науково орієнтованим та спиратися на принцип критики.

Х. Бланкерц закликає змінити стару систему освіти на нову. Він наполягає на тому, що підлітки повинні отримати таку освіту, щоб були здатні без проблем виконувати обов'язки дорослого. Ця теорія освіти повністю передбачає повну адаптацію дітей до сучасного світу. Риси нової системи освіти наступні: орієнтація на науку та новітню техніку з урахуванням її переваг і недоліків; емоційна незалежність від думок суспільства; виховання в дитині усвідомленої поведінки; привчання дитини до більшої відповідальності, завдяки якій дитині за потреби можна доручити без вагань обов'язки дорослого; урахування думок педагогів щодо запровадження нових реформ в освіті; навчання дитини мислити раціонально та аналізувати різні явища; вирішення наявних проблем в сфері освіти за принципом критики. У цьому контексті він звертається також і до політичної сфери з ціллю провести демократичну реформу в освіті. Завдяки їй можна говорити про рівність між школярами та між педагогами. Вона передбачає урахування думок педагогів щодо впровадження в освіту оновлень і надання їм легітимності.

ЦІННІСНІ ПІДСТАВИ ГУМАНІТАРНОЇ ОСВІТИ

Валентина Павленко

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Для сучасної освіти актуальність проблеми ціннісних підстав пояснюється тим, що гуманітарна освіта як феномен культури є системою духовно-практичного освоєння людиною реальності, оскільки предмети і явища навколишнього світу не лише не мають властивих їм

об'єктивних властивостей, які відбиваються у свідомості, але і знаходяться в певних зв'язках з людиною, сприяючи або перешкоджаючи досягненню поставлених ним цілей, здійсненню його життєвих планів. Глобальною метою сучасної освіти є виховання гуманістичної особистості. Це вільна особистість, здатна до самовизначення та самореалізації в сучасному соціокультурному просторі. Найважливішими якостями гуманістичної особистості є творча активність, варіативної мислення, розвинене прагнення до творення. Мета освіти полягає у створенні оптимальних умов для становлення такої особистості.

В основі розвитку гуманістичної особистості лежить становлення її ціннісної свідомості. Це пояснюється тим, що цінності виступають в суспільстві стратегічними цілями, що спонукають людей до спільних дій, соціального життя [5, с. 2]. Сьогодні проблема гуманізму висувається на перший план. Вона стає базовою проблемою стратегічного соціального розвитку. Гуманізм, який розуміється як антропологізм в його органічній єдності з «олодненою» реальністю – суть нової парадигми розвитку суспільства, центром якої стає людина як найвища цінність та головна умова подальшого суспільного розвитку. Одночасно він є домінуютою історичної реальності. Це загострює увагу до проблеми індивідуальності людини, пов'язане з необхідністю значно підвищити творчий потенціал особистості і в цілому людства, якому для виживання належить вирішувати комплекси нетипових завдань, що виключає дії за зразком, спираючись на досвід попередніх епох. Визнання пріоритету гуманітарного світорозуміння суспільного розвитку несе в собі величезну конструктивний початок, є найважливішим ціннісним орієнтиром, який дозволяє людині знаходити баланс стійкості в потоці соціальних змін [2, с. 195].

Освіта виходить у центр осмислення досвіду і перспектив суспільства, оскільки воно виступає як основний фактор забезпечення необхідного оновлення всіх сторін життєдіяльності соціуму. Найважливіший аспект оновлення змісту освіти – гуманізація, спрямованість на збереження і розвиток моральних та естетичних цінностей, високих суспільних ідеалів, не схильних змінам ідеологічних парадигм. Завдання посилення гуманістичної спрямованості шкільної освіти формулюється в ряді національних і міжнародних документів і в численних публікаціях, де підкреслюється, що освіта має бути насамперед чинником усвідомлення моральних, духовних цінностей, що становлять мети існування людини, а аж ніяк не інструментом індоктринації. У числі цих цінностей – людина, Батьківщина, світ, традиції, новації-тобто універсальні цінності, які, незважаючи на їх старовину, здатні відроджуватися і оновлюватися в кожну нову епоху. Ці універсальні гуманістичні цінності знаходять своє втілення в соціально значущих: моральних, естетичних, пізнавальних, політичних, цінностях демократії і т. д. [4, с. 36].

Саме на ці вічні істини спирається людина у пошуках свого самовизначення, завдяки чому людське набуває сенсу. Можна стверджувати, що зміст універсальних цінностей постіндустріальної цивілізації є нове розуміння гуманізму.

Сьогодні стає все більш очевидним, «щоб вижити в соціальному і духовному відношенні, підрастаючий людина повинна вміти орієнтуватися і діяти в постійно мінливому світі виробництва, бізнесу, суспільно-політичного життя, комунікації, не втративши при цьому своєї самобутності, моральних начал, поваги до себе та іншим людям, здатності до самопізнання та самовдосконалення. При цьому важливим стає відчуття часу, взаємодія з ним. Маються на увазі зв'язок з минулим, наявність культурної, історичної, національної пам'яті; спрямованість у майбутнє, бачення і пошук вирішення глобальних проблем, прогнозованих всім ходом розвитку людства; повноцінна життя в сьогоденні, здатність адаптуватися до існуючих умов в органічних для кожного індивідуальних формах» [3, с. 56]. У цьому зв'язку слід погодитися, що «одне із завдань реальної освіти – піти від псевдопроблем і звернутися до серйозних екзистенціальним проблемам життя» (А. Маслоу) [1, с. 187].

Список використаних джерел:

1. Маслоу А. Дальнейшие рубежи развития человека / А. Маслоу. – М.: Смысл, 1971. – 237 с.
2. Гуревич П. С. Философия человека : моног в 2-х т. / П. С. Гуревич. – М., 1999. – Т. I. – 216 с.

3. Сергієнко В. В. Філософські проблеми наукового пізнання: навч. пос. / В. В. Сергієнко // Кременчук: Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського, 2011. – 103 с.

4. Сластенин В. А. Педагогика: Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / В. А. Сластенин, И. Ф. Исаев, Е. Н. Шиянов. – Под ред. В. А. Сластенина. – М.: Издательский центр «Академия», 2002. – 576 с.

5. Терно С. А. Открытый урок /С. А. Терно // Нова програма з історії – маргіналізація молодого покоління. – 2013. – № 10. – С. 2-5.

ВИКОРИСТАННЯ АВТЕНТИЧНОГО МАТЕРІАЛУ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Савченко Марія

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Кожна мова є національним засобом спілкування і в ній відбиваються специфічні національні особливості матеріальної та духовної культури суспільства. Саме тому важливим аспектом вивчення іноземної мови, в тому числі й англійської, є використання автентичних матеріалів, які включають фонову інформацію, що сприяє поступовому формуванню комунікативної компетенції у мовця. В основі вивчення англійської мови полягає не лише засвоєння певних знань про мовні структури та граматичні правила, а й їх вживання у взаємозв'язку зі змістовим аспектом мовлення. Науковці одностайні в думці про те, що невід'ємним компонентом ефективного навчання англійської мови є її вивчення разом із пізнанням культури країни, оскільки неможливо оволодіти мовою без вивчення предметного та соціального світу іншої культури.

Саме поняття автентичних матеріалів з'явилося відносно нещодавно і тому наразі не існує чіткого визначення терміну «автентичний матеріал». Кричевська К. визначає автентичні матеріали як справжні літературні, фольклорні, образотворчі та музичні твори, предмети реальної дійсності (такі, як одяг, меблі, посуд та їх ілюстративні зображення). Також дослідниця виділяє матеріали повсякденного і побутового життя в самостійну групу прагматичних матеріалів (оголошення, анкети, вивіски, етикетки, меню, рахунки, карти, рекламні проспекти з туризму, відпочинку, товарів, робочим вакансіях тощо), які по доступності і побутовому характеру застосування є досить значущими для створення ілюзії залучення до середовища проживання носіїв мови і вважає, що їх роль є вагомішою ніж використання автентичних текстів з підручника, хоча вони можуть поступатися їм за обсягом.

Науковці Носович Є. та Мільруд О. дають інше визначення автентичним матеріалам. На їх думку, це матеріали, взяті з оригінальних джерел, які характеризуються природністю лексичного наповнення і граматичних форм, ситуативною адекватністю використуваних мовних засобів, ілюструють випадки автентичного слововживання, і які, хоча і не призначені спеціально для навчальних цілей, але можуть бути використані при вивченні мови. Також вчені виокремлюють навчально-автентичні матеріали як матеріали, що спеціально розроблені з урахуванням всіх параметрів автентичного навчального процесу та критеріїв автентичності і призначені для вирішення конкретних навчальних завдань.

Актуальність використання автентичних матеріалів у навчанні полягає в їх функціональності. Під функціональністю ми розуміємо їх орієнтацію на реальне використання, так як вони створюють ілюзію залучення до природного мовного середовища, що, згідно думок багатьох провідних фахівців в області методики, є головним фактором в успішному оволодінні англійською мовою. Незважаючи на це, використання автентичних матеріалів у практичній діяльності дуже обмежене. Тут можна виділити дві причини. По-перше, значна розбіжність сучасних цілей навчання англійської мови з більшістю тих навчально-методичних комплексів, якими користуються школи (недостатня їх насиченість

автентичними матеріалами). По-друге, майже повна відсутність розроблених методик навчання та їх теоретичної бази.

Існує і низка недоліків використання автентичних матеріалів під час вивчення мови. Так, деякі тексти часто містять складний для розуміння та оброблення фактичний матеріал, який може виходити за межі досліджуваної теми. Автентичні матеріали не завжди можуть стандартизувати навчання, а використання підручників гарантує, що всі учні отримують один і той самий змістовий матеріал, що уможливило проведення об'єктивного контролю знань учнів. Автентичний матеріал несе в собі певні труднощі, які потребують подолання, наприклад, складність мовного матеріалу. Для автентичної розмовної мови природними є недовомовленість, еліптичність, використання скорочених форм. У той час ознаками автентичності вважається чіткий логічний взаємозв'язок частин, послідовність викладення, наявність термінів та власних імен.

Отже, не існує глобального, узагальненого визначення автентичності. Вона є лише сукупністю цілої низки умов, різних видів автентичності, де ступінь наявності того чи іншого виду може бути різним, залежно від ситуації.

Список використаних джерел:

1. Кричевская К. С. Прагматические материалы, знакомящие учеников с культурой и средой обитания жителей страны изучаемого языка // Иностранные языки в школе. – 2006. – № 1.
2. Носонович Е. В., Мильруд Г. П. Критерии содержательной аутентичности учебного текста // Иностранные языки в школе. – 2009. – № 2.
3. Носонович Е. В., Мильруд Г. П. Параметры аутентичного учебного текста // Иностранные языки в школе. – 2009. – № 2.

ДЕРЖАВНИЦЬКЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ ЯК НАУКОВА ПРОБЛЕМА

Алла Сеник

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Сучасні зміни у політичному та економічному житті суспільства викликають певні зрушення у системі виховання учнівської молоді. Проблема виховання громадянина держави є і досі залишається однією з найактуальніших. Серед основних завдань, що ставляться перед системою освіти Законом України «Про загальну середню освіту» є такі: виховання громадянина України, виховання в учнів поваги до Конституції України, державних символів України, прав і свобод людини і громадянина тощо.

Проблемі виховання учнівської молоді як майбутніх державників присвячено різні наукові дослідження (П. Баранов, А. Контарев, А. Панаріна, К. Писарев, В. Полікарпова, Ю. Тіхоміров, В. Федотова та ін.). Для того, щоб у системі виховання ціннісним орієнтиром було розвиток вільної людини, яка має глибоке почуття відповідальності процвітання та розвитку країни, освіта має вибудуватися як певний процес, у якому позиція «Я-державник» формувалася з дитинства.

У науковій літературі існує три основні підходи до визначення терміну «державка». Так, у першому випадку державу пов'язують з певною спільністю людей. У другому випадку це поняття розкривається як політична форма з сукупністю офіційних органів влади. У третьому випадку поняття «державка» розкривається як організація політичної влади для населення, яке мешкає на певній території. Поняття «державницьке виховання учнівської молоді» ми розуміємо як процес впливу вчителів і батьків на учня з метою виховання у нього духовно-моральних цінностей, національно-патріотичних почуттів, громадянськості, формування ідеалу організованого політичного діяча, який слугує народу, що проживає на території, за яку

політична влада несе відповідальність. Поняття «держава» тісно пов'язана із таким поняттям, як «державність». Так, ще у першій половині ХХ ст. В. Винниченко розкрив поняття «державність» як комплекс інститутів політики, економіки, культури, які діють на території, населеній національним колективом. Цей колектив має пов'язувати означені інститути у компактну цілість, що має забезпечити розвиток як у сучасному, так і майбутньому. Діяльність даних інститутів є корегується державною владою, яка має великий вплив на свідомість населення, а, отже, на їхні почуття та відповідні дії: «Державна влада, – писав В. Винниченко, – є величезний, могутній апарат...» [1, с. 24].

На сьогодні система освіти в Україні у нових реаліях історичного розвитку має вирішити складні питання – визнати основні напрями, що будуть відповідати сучасному та майбутньому відповідному стану держави. Розбудова процесу державницького виховання учнівської молоді має утвердити історичну долю українського народу, що торкається і таких ключових понять, як національна ідентичність, національна автономія, національне об'єднання. Так, ці поняття, за Е. Смітом, є головними завданнями національного розквіту, адже нація не має спроможності вижити без їх достатнього прояву [2]. Звичайно, в умовах інтеркультурного середовища виокремити ці завдання доволі складно, але суспільно-політичний рух, який на сьогодні ми вбачаємо, є спрямованим саме на здобуття й збереження ідентичності, єдності та автономії населення.

Список використаних джерел:

1. Винниченко В. К. Українська державність / В. К. Винниченко. – Відень; К.: Вид-во «Nowa Doba», 1920. – 32 с.
2. Сміт Е. Національна ідентичність / Ентоні Д. Сміт // пер. з англ. П. Тарашука. – К.: Вид-во «Основи», 1994. – 224 с.

ТЛУМАЧЕННЯ КОНЦЕПТУ «НАВЧАННЯ» ГЛІБЕРТОМ РАЙЛОМ

І. І. Стамболи

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Видатний американський філософ Г. Райл є одним із послідовників аналітичної філософії освіти Р. Пітерса, відповідно, Л. Вітгенштейна. Погляди зрілого Г. Райла позначені печаттю помітного впливу саме пізнього Л. Вітгенштейна. Відмінною рисою його є інтерес до філософії свідомості і увага до всіляких концептуальних пасток і замішання, викликаних механізмами дії мови. Разом з тим на відміну від Л. Вітгенштейна і багатьох інших представників аналітичної філософії Г. Райл – філософ ґрунтовної академічного традиції з широким історико-філософським світоглядом, в цьому сенсі він «традиційний» філософ при всій неортодоксальності його методів аналізу його робіт.

Основне питання, яке він розкриває у своїй праці «Навчання та підвищення кваліфікації», полягає у встановленні та визначенні концепту «навчання», тим більш, що основне завдання аналітичної філософії – це вивчення світу через дослідження поняття, що використовуються у повсякденній мові. Це виходить з точки зору на мову Л. Вітгенштейна, одного з засновників аналітичної філософії.

Г. Райл приділяє багато уваги вивченню значення таких понять як «навчання», «освіта», «професійна підготовка», «вчення» та «навчання». Він намагається знайти співзвучне поняття до поняття «навчання», і вказує на поняття «навчати себе» або «навчання для себе», яке передбачає навчитися використовувати мислення для самого себе. Його цікавить питання про те, як можливо з точки зору логіки навчити когось робити певні речі. Саме тому він розглядає позицію так званих «самоучок», яких характеризує як людей, що намагаються стати

спеціалістами в певній справі чи сфері, та які в процесі свого навчання не мають а ні наставника, чи вчителя, а ні критики, порад, які можуть їх наштовхнути на певний шлях у навчанні чи розвитку їхніх здібностей. Звернення до них пояснюється впевненістю, яке формується у людини, що спроможна сама себе навчити. Але Г. Райл звертає увагу на концептуальний парадокс – людина навчає себе чомусь новому при відсутності факту наявності у неї будь яких відомостей про те, як це треба робити. На його думку це можливо тоді, коли людина використовує в процесі свого навчання загальні знання, отримані нею впродовж її життя. Цей аспект описує таке поняття, як «режим суспільного» або «громадського досвіду». Саме тому стверджується, що людина навчається під впливом навчальних ситуацій. У його роботі чітко можна простежити думку про те, що важливо створити певні ситуації, в яких людина в подальшому зможе зробити для себе певні висновки, які її цікавлять, навіть не здогадуючись про те, що вона вже навчається.

При дослідженні освіти Г. Райл спираючись на Л. Вітгенштейна вимагає відповіді на питання яку концепцію освіти необхідно створити. Для цього використовується аналіз певне поняття, а вже на основі нього рухається до наступного. Він вважає, що саме таким чином можна побудувати із їх сукупності вже картину світу.

**ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО
ЯК ЧИННИК НАЦІОНАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ**

*Авраменко Наталія
магістр кафедри культурології та МВКД
ПНПУ імені В.Г. Короленка*

У сучасних умовах динамічних ринкових змін, суспільних трансформацій, поглиблення міжнародних суперечностей та глобалізаційних процесів, проблема національного виховання особистості набуває особливої актуальності. Вона постає соціально значущою практичною потребою, оскільки національно свідомою особистістю, патріот своєї держави і активний громадянин демократичного суспільства, є запорукою збереження національної ідентичності українства, а також важливим ресурсом соціально-економічних, політико-правових, демократичних перетворень заради зміцнення української державності. Адже від кожної особистості залежить загальний рівень розвитку суспільства, поступ української нації, держави в цілому.

Внаслідок цього важливим є звернення до мистецтва як реальної сили, що стимулює усвідомлення особистістю необхідності власного самовдосконалення та зумовлює її цілісне формування. Це передбачає залучення культурно-мистецьких цінностей українства у сферу виховної практики, ефективне використання наявних та розробку нових засобів, форм і методів якісного вдосконалення системи національного виховання в Україні. Тому через цілеспрямовано організовані системні виховні впливи на особистість, оптимально використовуючи потенціал виховних можливостей мистецтва, можна сприяти повноцінному засвоєнню особистістю цілісного світогляду, національного образу світу, духовного досвіду українства, морально-етичних норм, патріотичних настанов, гуманістичних ідеалів, національних та загальнолюдських цінностей.

Однак варто зосередити увагу на одному з видів мистецтва, а саме образотворчому, враховуючи його специфіку – зображальність, візуальність, статичність, просторовість та наявність багатого наочного мистецького матеріалу, що важливо і необхідно для виховного процесу. Образотворче мистецтво здатне унаочнено фіксувати національне буття українства в різних просторових і часових межах, уможливіючи дію інформаційно-мистецького ланцюжка: суспільство певної історичної доби – художник – твір мистецтва – реципієнт, та опосередковуючи процеси накопичення, закріплення й трансляції найважливіших культурних, художніх та національних цінностей протягом кількох епох. Ці величезні ресурси духовного впливу образотворчого мистецтва на людину створюють передумови для розвитку цілісної особистості. Звідси випливає особлива місія українського образотворчого мистецтва – поєднувати національне та мистецьке, давати синтез сутнісних параметрів українського буття в усьому обсязі, розвивати смислові зв'язки особистості з національною спільнотою.

Роль і зміст виховного впливу мистецтва на розвиток людини були висвітлені ще у творях Платона й Аристотеля. Критичному переосмисленню виховного впливу мистецтва сприяли праці мислителів різних поколінь і філософських поглядів, зокрема: Г.Ф.В. Гегеля, Ф. Шіллера, О. Потебні, І. Франка, Лесі Українки, Т. Адорно. У радянський та в сучасний періоди ролі й значенню мистецтва у вихованні патріотизму особистості, формуванні її світогляду, естетичної культури, ціннісних орієнтацій, присвячували свої праці: А. Азархін, В. Біблер, В. Бітаєв, Ю. Борєв, М. Бровко, В. Даренський, М. Каган, Л. Коган, Л. Левчук, В. Мазєпа, В. Малахов, Л. Масол, Г. Меднікова, Н. Мировпольська, В. Михальов, В. Менєвський, О. Олександров, В. Панченко, О. Семашко, Р. Шульга.

Немєвський, О. Олександров, В. Панченко, О. Семашко, Р. Шульга.
Для формування цілісної особистості необхідна оптимізація її духовного буття – створення умов для її духовного формотворення, стимулювання смислової взаємодії між полем національної культури та особистістю. Концептуалізація смислової проблематики (яку розробляли С. К'єркегор, Е. Гусерль, М. Вебер, Г. Шпет, Л. Виготський, М. Гайдегер, М. Полані, О. Лосєв, Ю. Лотман, В. Франкл, К.Г. Юнг, М. Бахтін, М. Мамардашвілі, 124

О. Леонтьєв, Д. Леонтьєв, В. Зінченко, С. Кримський та ін.) показує, що становлення і розвиток цілісної особистості залежить від стану її ціннісно-сміслової сфери та перцептивно зумовлених процесів смислотворення. Образотворче мистецтво як носій духовного змісту і ціннісно-сміслових зв'язків особистості та спільноти виконує смислороджувальні функції, транслюючи відповідні образні смисли, смислотворювальні ідеї, смислові «вузли» та «опори». Без таких смислових «опор» і «вузликів» неможливе духовне формотворення особистості, оскільки головним в процесі духовного освоєння світу є смисловий зміст, актуалізація якого каталізує процеси конституювання цілісної особистості в системі національного виховання. Образотворче мистецтво є не тільки формою вираження української духовності та смислового змісту українського буття, але й важливою образно-сміською опорою для становлення цілісної особистості.

Отже, началом, конституюючим особистість, є духовне буття, яке зв'язує особистість з нацією, суспільством, усім людським родом в його часово-просторовому та культурно-історичному розгортанні. Саме духовний принцип допомагає особистості адекватно відповісти на світоглядні й сенсожиттєві запитання, визначити, що є найголовнішим і найціннішим для неї. Життя особистості не може бути повноцінним, якщо вона виходить лише із власних інтересів і не враховує суспільні та національні. Духовність являє собою той необхідний всім «соціальний винахід», ту культурну цінність, яка має бути відроджена і актуалізована українською нацією в умовах глобалізаційного тиску. Духовні й особистісні рівні людини створюють підґрунтя для її цілісності (особистісний рівень – для цілісності людини, а духовний рівень – для цілісності особистості). Саме від повноцінного становлення цілісної особистості, від якості її властивостей та рис залежить рівень розвитку суспільства й держави загалом. Для України в цьому аспекті важливою є проблема місця кожної особистості у трансформаційних процесах, що відбуваються в сучасному українському суспільстві.

Список використаних джерел:

1. Авер'янова Н. Мистецтво як компонент всебічного розвитку особистості // Актуальні філософські та культурологічні проблеми сучасності: Зб. наук. праць. – Вип. 13 / Відп. ред. М. М. Бровко, О. Г. Шутов. – К.: Віпол, 2004. – С. 188 – 194.
2. Авер'янова Н. Становлення особистості як фундаментальна проблема суспільного розвитку // Актуальні філософські та культурологічні проблеми сучасності: Зб. наук. праць. – Вип. 12 / Відп. ред. М. М. Бровко, О. Г. Шутов. – К.: Віпол, 2003. – С. 42 – 48.
3. Фохт-Бабушкін Ю.У. Художня культура і розвиток особистості / Ю.У. Фохт-Бабушкін. – М., 1987.

МУЗИКА В ДУХОВНІЙ КУЛЬТУРІ ОСОБИСТОСТІ

Вероніка Багірова

*Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка*

Мистецтво втілює в собі надзвичайно потужну здатність розвивати людину, а музичне мистецтво є важливим засобом, який сприяє осягненню духовних цінностей людства.

Музика (від грец. μουσική – мистецтво муз) – мистецтво організації музичних звуків, передовсім у часовій (ритм), звуковисотній і тембровій шкалі. Музичним може бути практично будь-який звук з певними акустичними характеристиками, які відповідають естетиці тої чи іншої епохи, та може бути відтвореним при виконанні музики. Джерелами такого звуку можуть бути: людський голос, музичні інструменти, електричні генератори тощо [2].

На думку Дмитра Шостаковича, любителами і знавцями музики не народжуються, а стають, і починається цей шлях із навчання в школі. Музична культура складається з морально-естетичних почуттів та переконань, знань, умінь та навичок, без яких є неможливим засвоєння музики (сприйняття, виконання), розвиток творчих здібностей, які визначаються всією музичною діяльністю. Головна мета сучасної музичної педагогіки – формування музичної культури школярів як невід'ємної частини духовної культури особистості. Розвиток

«музичної індустрії», значний потік музичної інформації спричиняє часом небажані наслідки. Кругозір молодшої людини, певний життєвий досвід створюють ту основу, яка дозволяє висловлювати судження про закономірності розвитку суспільства, людські взаємини, людські цінності [1].

Недостатність загальної культури, розвитку художнього смаку призводить до знецінення духовних надбань та ідеалів. Естетичний смак молодшої людини треба виховувати на прикладах творів мистецтва. Музика здатна з величезною силою розкривати наші почуття, а через них і самі явища дійсності, створювати емоційний відгук на події навколишнього життя.

Ще Василь Сухомлинський стверджував, що музика пробуджує енергію мислення, вона формує художній смак, активізує потребу в самостійному та неординарному мисленні, збагачує внутрішній світ, розвиває творчу уяву. А для людини творча уява – це ключик, який відмикає двері у нове, досі незнане життя.

Отже, музика служить взаєморозумінню людей, пробуджує і підтримує в них почуття спорідненості, втілює суспільні ідеали, допомагає кожному знайти сенс життя перш за все, її дивовижною можливістю відображати переживання людей в різні моменти життя. Люди радіють – це виливається в урочисті радісні звуки музики; людина журиться – сумні звуки допомагають виразити горе. Музика супроводжує і допомагає людині все її життя, є важливою складовою духовної культури особистості.

Список використаних джерел:

1. Ветлугіна Н. О. Музичний розвиток дитини / Н. О. Ветлугіна. – М., 1968. – С. 90.
2. Словник музичної термінології. – К.: Ін-т енциклопедичних досліджень НАН України, 2008. – 112 с.

ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВОЇ ПОЗИЦІЇ ПІДРОСТАЮЧОГО ПОКОЛІННЯ ЗАСОБАМИ МИСТЕЦТВА

Тетяна Балєва

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

У сучасному суспільстві проблема формування духовної культури та духовності дуже актуальна. Дуже важливо в наш час розвивати моральні цінності та особистість у сучасному соціумі. Знецінення престижу освіченості та інтелектуальної діяльності, заниження моральних критеріїв поведінки складають невирішені проблеми при формуванні життєвої позиції підрастаючого покоління.

Мистецтво – одна з форм суспільної свідомості; вид людської діяльності, що відбиває дійсність у конкретно-чуттєвих образах, відповідно до певних естетичних ідеалів. У широкому сенсі мистецтвом називають досконале вміння в якійсь справі, галузі; майстерність. Духовна культура особистості розглядається як мінімально необхідний комплекс загальнокультурних знань, ідей, форм практичної діяльності, без оволодіння якими неможлива взаємодія людей, ціннісних уявлень, універсальних способів пізнання, мислення, гармонія особистості й суспільства. Процес виховання духовності виступає як відтворення духовної культури, нагромаджені в суспільстві, та стимулювання внутрішнього саморозвитку людини. Могутнім засобом виховання духовності є мистецтво, яке відображає в художньому образі принципово новий рівень дійсності, виступає як універсальний засіб бачення світу очима іншої людини, перетворення зовнішніх культурних сенсів у духовний світ особистості. Спеціальні дослідження доводять, розвиток особистості органічно пов'язаний з її ставленням до мистецтва.

Мистецтво формує внутрішній світ особистості й одночасно впливає на вдосконалення соціальної практики, залучаючи до мистецтва підстаюче покоління. Мистецтво формує сукупність почуттів та ідей людства. Мистецтво формує цілісну особистість.

Духовність – це ідеал, до якого прагнула й прагне людина у її власному розвитку, орієнтація на вищі, абсолютні цінності, а також це є прояв зрілості психіки особистості діяльністю сигнальної системи.

Людина перетворює світ й естетично, тобто творить ще й за законами краси. Саме така людина сьогодні виходить із наших загальноосвітніх шкіл.

Дуже важливо закласти любов до прекрасного в дитинстві або підлітковому віці. «Основні якості духовно багаті особистості формуються змолоду, коли допитливість і жага знань особливо загострені, – вважає В. Пошатаєв. – У зрілому віці відбувається підзарядка акумульованих знань, духовних багатств. Якщо в молодості не був закладений надійний фундамент, то надалі цей недолік важко викоринити»[1].

Суспільство в цілому не усвідомлює глибокої небезпеки відсутності морально-естетичної грамотності сьогодні, є не менш серйозним, ніж екологічна катастрофа. Та й ця катастрофа формується на основі розвитку духовно-морального примітивізму багатьох людей, які перестали наслідувати духовну культуру прашурів.

Суспільство – це організована сукупність людей, об'єднаних характерними для них відносинами на певному етапі історичного розвитку. Суспільство – також соціальна самодостатня система, заснована на взаємовідносинах людей в процесі реалізації особистих потреб. Відносини людей у межах суспільства називають соціальними.

Особливо сприятливою для духовного розвитку особистості є атмосфера доброзичливості, натхнення. В цьому плані саме творчість є міцною основою, що сприяє формуванню духовності. Пробуджувати в людині творця, який бажає і вміє творити за законами краси, – ця функція мистецтва буде зростати з розвитком суспільства.

Розвиток особистості – це складний процес, в якому рівні розвитку постійно змінюються. Розвиток пізнавальних психічних процесів, емоцій і почуттів, волі, потреб, інтересів, ідеалів і переконань, свідомості та самосвідомості, здібностей, темпераменту та характеру, вмінь, навичок і звичок перебуває у складній міжетапній взаємодії. Вищі рівні зароджуються на попередніх етапах, але й особливості попередніх вікових етапів виявляються на наступних етапах. Щоб сприяти своєчасному зародженню та успішному розвитку прогресивного, нового у дитини на всіх етапах формування її як особистості, треба знати вікові особливості фізичного та духовного розвитку дитини.

Людина, яка оволоділа лише одним фрагментом культури і свідомо або несвідомо відгородившись від інших сфер, не може вважати себе духовно багатою. Бо духовний потенціал особистості – це ступінь могутності, прихованих можливостей всього інтелекту, який живиться як матеріальною, так і духовною сферами. При цьому вирішальну роль відіграє не тільки нагромадження потенціалу, а й якісна – внутрішня потреба в засвоєнні культурних цінностей. Духовний потенціал здійснює безпосередній вплив на потенціал творчий, на моральні параметри особистості. Чітко виділяється і зворотна дія: чим сучасніші естетичні смаки і почуття людини, чим активніша її творча діяльність, тим коротший шлях до усвідомлення ідейно-моральних проблем, духовних цінностей.

Для вирішення проблеми духовного розвитку особистості, потрібно здійснювати на молодь безпосередній духовний вплив на творчий потенціал, розвивати та прививати в них сучасні естетичні смаки через мистецтво.

Список використаних джерел:

1. Бахадур В. Аспект індійської естетики. – Мадрас, 1956. – С. 17.

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ ЗАСОБАМИ МИСТЕЦТВА

Руслана Балицька

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Наш розвиток починається з дитинства. Дитячі роки закладають основи художньої й загальної культури людини, значною мірою визначають його доросле майбутнє. Кожен з нас індивідуальність, всі ми різні, а отже й інтереси у всіх різні. Процес соціалізації індивіда має на меті не лише входження людини у суспільство, а й формування духовної особистості,

здатної до самореалізації та творчості. Дивлячись на реалії життя бачимо, що в наш час духовність та культура займають у рейтингу ціннісних орієнтацій у молоді найнижчі місця. Люди відвідують концерти, вистави, ярмарки не для того, щоб долучитися до високого мистецтва, самовдосконалитись, духовно збагатитись, а для того, щоб розважитися, зняти напругу, відволіктись від буденних справ.

Ми почали забувати, що саме на протязі історичного розвитку людства саме мистецтво посідало одне з провідних місць у системі формування особистості людини. Його розглядали як частину світу, як певний духовний засіб пізнання навколишньої дійсності. Власне всім різновидам мистецтва надавали цілощого значення, вважали, що за його допомогою людина «очищає» своє тіло та душу. На сучасному етапі розвитку суспільства молода людина стикається у процесі життєдіяльності з різноманітними чинниками, що здійснюють негативний вплив на формування особистості [1].

Мистецтво на сьогоднішній період стає одним із засобів самореалізації особистості та способом вирішення життєвих труднощів сучасної людини. Його роль у вихованні підростаючого покоління неухильно зростає, оскільки протидіяти явищам бездуховності, аморальності можна лише шляхом формування усвідомлення важливості та пріоритету загальнолюдських цінностей, вдосконалення творчого потенціалу, прагнення до пізнання [2, с. 67].

Формування цінностей духовної культури, обмірковування нових ідей, поглядів, теорій, принципів допомагає особистості виробити власну палітру ставлень до зовнішнього світу й до себе самого. У пошуках засобів розвитку духовності людини мистецтво якнайкраще дозволяє особистості наблизитись до вершин усвідомлення цього поняття. Фактично мистецтво має маніпулятивний характер. Воно формує погляди, уявлення про духовний світ людини й суспільства в цілому. Тобто за допомогою мистецтва можна керувати людьми як роботами (чим зараз фактично й займається телебачення). Отже, виконуючи свої соціальні функції, здійснюючи роль суспільного інструменту формування особистості, мистецтво водночас задовольняє духовні потреби самої особистості, збагачуючи або обмежуючи її світ. Мистецтво є чарівною паличкою в духовному розвитку й становленні особистості. І від того, в чіях руках буде ця паличка, й залежатиме, якою буде особистість: моральною чи аморальною [3].

Отже:

Виховання засобами мистецтва – це важлива частина становлення особистості дитини. Розуміння прекрасного, насолода як витворами мистецтва, так і процесом творчості є ознакою всебічно розвиненої особистості, що здатна до самореалізації.

Виключно гострою є проблема формування духовної особистості, що має розвинуті естетичні почуття, вміння відрізнити примітивне ремісництво від справжнього мистецтва. Це особливо відноситься до музики і образотворчого мистецтва, коли часто підлітки захоплюються какофонією, відсутністю гармонії і бездумним модернізмом та недооцінюють класику.

Найважливішою частиною морального виховання є естетичне виховання, що використовує як засоби виховного впливу мистецтва в усіх його різновидах – образотворчому, музичному, вокальному, хореографічному, театральному, декоративно-прикладному та інше.

Формування в учнів естетичних уявлень, понять і смаків – вельми складне завдання. Найпростіші естетичні уявлення та судження формуються вже в початкових класах. Однак основна робота в цьому напрямку має здійснюватися з учнями-підлітками і старшими школярами, не тільки в школі чи на позашкільних спеціальних заняттях, а й за участі ЗМІ, в ході радіо-, телепередач, що спрямовані до глибшого розуміння мистецтва і сприятимуть розвитку почуттів переживання прекрасного.

Список використаних джерел:

1. Алексеев В. Г. Ценностные ориентации личности и проблема их формирования. – М., 1979.
2. Закович М. М. Культурологія : українська та зарубіжна культура : навч. пос. – К. : Знання, 2007.
3. Фромм Э. Искусство любить : исследование природы любви. – М., 1990.

СТАНОВЛЕННЯ ДУХОВНОГО СВІТУ ОСОБИСТОСТІ

Марина Бухановська

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Мистецтво в житті людини займає одне з найважливіших місць. Воно оточує нас усюди та втілює в собі здатність багатогранно розвивати людину як особистість [1].

Предметом уваги багатьох діячів-педагогів є проблема становлення духовного світу особистості. Так як мистецтво має властивість формувати світоглядні переконання й визначати систему цінностей людини, то дуже важливо, яке мистецтво пізнаватиме дитина. Мистецтво є основою для духовного росту й самопізнання особистості. Основою його життєздатності є тісний взаємозв'язок з духовними інтересами та потребами людей.

Мистецтво – одна з форм суспільної свідомості, що відбиває дійсність у відтворенні образів, відповідно до певних естетичних ідеалів [2]. Як відомо, мистецтво є старовинною формою духовної активності людини.

Аналізуючи цю тему, я все більше впевнююся в тому, що мистецтво являється багатогранними рисами людського повсякдення: духовну активність, художню творчість, духовний розвиток та активність, розумову діяльність. Духовна активність проявляється в сприйманні людиною ким вона є в цьому світі, та являється фактором самопізнання. Художня творчість характерна риса для людини, яка присутня на протязі всього життя та всіх етапах її розвитку як особистості.

Художня творчість – це духовно-практична діяльність людини, за допомогою якої в художньому відтворенні цінність має не лише її результат, але й сам процес. Розповсюджуючись, сприйняття активує всі резерви пам'яті, емоції та здібності людини.

Духовний розвиток особистості відтворюється у сферах: розумової діяльності – що є шляхом від сприйняття інформації до глибокого усвідомлення її сутності; моральної діяльності – через донесення широкого спектру моральних норм (від засвоєння формальних норм ввічливості до прийняття гуманістичних принципів взаємодії з людьми); естетичної діяльності – у напрямі пізнання краси та вироблення потреби створювати прекрасне за допомогою прекрасних учинків, дій, речей. Процес духовного розвитку особистості формується на основі самопізнання, своїх ресурсів, відкриття можливостей для їхньої реалізації, досягнення поставлених цілей, пізнання навколишнього середовища та зв'язку з ним, а це є процесом самотворення своєї духовної сутності в єдиній гармонії із Всесвітом.

Визначення й оцінка мистецтва була і залишається предметом дискусій. Над цим питанням вчені, філософи, соціологи наполегливо працювали ще задовго до нас, бо мистецтво, на мою думку, народжується із звичаїв, навичок, вірувань народу. Природу мистецтва нерідко вважають «найбільш невловимою з усіх загадок людської культури».

Мистецтво як фактор духовного розвитку особистості є актуальним і в наш час. І тому можна сказати, що мистецтво відіграє величезну роль в житті кожної людини, забезпечуючи створення та передачу естетичних цінностей від прашурів до предків, від культури до культури. Мистецтво є відображенням будь-якої культури, у якому відбиваються її істотні риси. Воно є незамінним фактором в духовному розвитку й становленні особистості.

Список використаних джерел:

1. Соловйов В. С. «Смысл любви : избранные произведения». – М. : Советская Россия, 1990. – 230 с.
2. Визначення «Короткого енциклопедичного словника з культури». – К., 2003.

ВПЛИВУ АРТ-ТЕРАПІЇ НА ФОРМУВАННЯ САМООЦІНКИ ПІДЛІТКА: ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ

Христина Васильчук

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Самооцінка підлітка, як вагомий регулятор його суспільного та особистого життя має величезний вплив на якість життя, ефективність виконуваної діяльності. У теперішній час на сучасному етапі розвитку вищої школи вивчення самооцінки підлітка, зокрема, в їх навчальній діяльності, є однією з актуальних проблем. Найбільш ефективним методом формування самооцінки підлітка є арт-терапія. Саме арт-терапевтичні техніки сприяють підвищенню самооцінки, вчать розслаблятися і позбуватися від негативних думок та емоцій, при груповій терапії вони розвивають у підлітків різні соціальні навички. Вони можуть служити доповненням до інших методів і напрямів психотерапії, системах оздоровлення, освіти і виховання [2]. Цим обумовлена *актуальність* обраної проблематики.

Проблема формування самооцінки у підлітковому віці широко представлена психолого-педагогічній літературі. Зокрема, в роботі Н. В. Старинської визначено особливості самооцінки підлітків з неблагополучних та благополучних сімей. Гекас досліджував ступінь впливу, яку здійснює контроль і підтримка зі сторони батьків на самооцінку підлітків. Психологічні дослідження В. А. Аверіна, Л. І. Божович, Р. Бернса, Т. В. Драгунової, Д. Б. Ельконіна, І. С. Кона, А. Н. Леонтьєва, А. В. Петровського, Д. І. Фельдштейна, В. В. Століна переконливо доводять, що особливості самооцінки впливають і на емоційний стан, і на ступінь задоволення своєю роботою, навчання, життя, і на стосунки з оточуючими. Попри це, у сучасній науці існує дефіцит робіт, спрямованих на вивчення психологічних аспектів впливу арт-терапії на самооцінку підлітка.

На основі теоретичного аналізу літературних джерел доходимо висновку, що самооцінка – оцінка особистістю себе, своїх можливостей, якостей і місця серед інших людей. Відносячись до ядра особистості, самооцінка є важливим регулятором її поведінки. Від самооцінки залежать взаємини людини з оточуючими, її самокритичність, вимогливість до себе, відношення до успіхів і невдач. Самооцінка виконує регуляторну й захисну функції, впливаючи на поведінку, діяльність і розвиток особистості, її взаємини з іншими людьми. Захисна функція самооцінки, забезпечуючи відносну стабільність і автономність особистості, іноді може привести до негативних наслідків [1, с. 34].

Арт-терапія – це вид психотерапії та психологічної корекції, заснований на мистецтві та творчості. Вперше цей термін був використаний Андріаном Хілом у 1938 р. при описі своєї роботи з хворими на туберкульоз та незабаром отримав широке поширення. Арт-терапія надає можливість особистості виразити себе «іншими голосами»: рухами, кольором, формою, пластикою, глиною, ландшафтом. До основних форм арт-терапії належать: групова; індивідуальна; сімейна [2, с. 5].

Отже, арт-терапії дає високий позитивний емоційний заряд, допомагає особистості підлітка сформувати активну життєву позицію, відчутти впевненість у своїх силах, стає інструментом комунікації. Арт-терапія – засіб невербального спілкування та вільного самовираження, що дає унікальні можливості для самопізнання та самовдосконалення, формування самооцінки підлітків.

Список використаних джерел:

1. Аверін В. А. Психологія дітей та підлітків / В. А. Аверін. – СПб., 1998.
2. Бурно М. Е. Терапія творческим самовыражением / М. Е. Бурно. – М. : Медицина, 1989.
3. Гамезо М. В. Вікова і педагогічна психологія / М. В. Гамезо. – М., 1984.
4. Крутецкий В. А. Психология подростка / В. А. Крутецкий, Н. С. Лукин. – М. : Просвещение, 1965. – 314 с.
5. Столин В. В. Самоосознание личности / В. В. Столин. – М. : МГУ, 1983. – 284 с.

МИСТЕЦТВО ГРАФІКИ ЯК ЗАСІБ ДУХОВНО-ЕСТЕТИЧНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

Олена Гнидіна

Управління освіти виконавчого комітету

Полтавської міської ради

(м. Полтава)

Пізнання людиною самої себе, таємниць свого життя – один з духовних пошуків, що сягає глибини століть. Розвиток духовності в естетичному світосприйнятті являє собою процес від споглядання естетичних об'єктів до естетичної потреби та естетичної діяльності.

Духовний розвиток особистості є предметом досліджень у галузі педагогіки і психології (М. Пішулін, Ж. Юзвак, Ж. Маценко та ін.). М. Савчин присвятив свої роботи проблемі розвитку духовного потенціалу особистості, а Г. Бал – питанню духовної самореалізації. Зроблені вченими узагальнення дають змогу розуміти духовність особистості, як розвиток певних якостей (моральних, інтелектуальних, мотиваційних та чуттєво-емоційних), а саме:

– спрямованості інтересів та нахилів людини до пізнання, засвоєння та створення духовних цінностей (Ж. Маценко) [3, с. 11];

творчої здатності особистості до самореалізації та самовдосконалення, зумовленої «такими особливостями когнітивно-інтелектуальної, чуттєво-емоційної та вольової сфер, що сприяють успішному формуванню та реалізації потреби у цілеспрямованому пізнанні та ствердженні в її життєдіяльності істини, загальнолюдських етичних та естетичних цінностей, усвідомленню єдності себе та Всесвіту» (Ж. Юзвак) [6, с. 140];

навантості моральних установок, професійності (компетентності), віри у світлі ідеали та почуття відповідальності за те, що відбувається навколо людини (М. Пішулін) [4, с. 93]. Естетичний розвиток можна розглядати як втілення естетичних ідеалів у свідомість і поведінку особистості, що забезпечує естетичну оцінку подій та естетизацію життєвої діяльності. Мистецтво є одним з найяскравіших і найважливіших явищ у житті суспільства. Від почуття осягнення краси та вироблення потреби створювати прекрасне до оволодіння способами їх творіння. Кожен вид мистецтва має свої особливі засоби впливу на особистість. Графіка, як різновид образотворчого мистецтва, розвиває емоційно-чуттєве сприйняття кольору та формує уявлення людини про красу навколишнього світу. Вона відображає в певному сенсі дійсність у візуально-сприйнятних наочних образах, в яких розпізнаються форми дійсності. Саме тому, на думку мистецтвознавців, методом уяви і узагальнення художник має можливість естетично розкрити духовне обличчя, тимчасовий розвиток подій, переживання, взаємини та думки людей. Графічний малюнок є специфічною формою відображення дійсності від найпростіших символів до складних філософських художніх образів. Складність і, водночас простота зображення, містить глибокий пізнавальний та виховний потенціал для розвитку особистості. За словами В. Сухомлинського «Справжнє пізнання мистецтва починається там, де людина осягає прекрасне для себе, для повноти свого духовного життя, живе у світі мистецтва, прагне долучитися до прекрасного» [5, с. 544].

Графіка належить до просторових мистецтв, тобто художній твір, який створено графічно не потребує тимчасових компонентів, як тимчасове будь-яке мистецтво, що розвивається у часі. Мистецтво графіки ми зустрічаємо на кожному кроці: у вигляді книги, газетної карикатури, оголошення, афіші, плакату. В образотворчому мистецтві виділяють два види графіки: комп'ютерну і та, що використовується у живописі – монументальну, станкову, декоративну. Лінія, контур, силует відіграють в цьому виді мистецтва головну роль. Малюнок – це найдавніший вид графіки, з чого і починається зародження образотворчого мистецтва, це поєднання минулого і сучасного, фундамент для сприйняття оточуючої дійсності, свого місця та ролі в ній. Новий підхід до розуміння особистості дозволяє ставити перед освітою нові завдання: «сприяти всезагальному розвитку особистості, формувати її культуру, індивідуальний досвід, творчу інтуїцію і творчу самовіддачу, соціальну відповідальність» [1, с. 4].

Індійський філософ Ш. Грош говорить: «Духовність у своїй суті є пробудженням внутрішньої дійсності нашого створіння, нашої душі, внутрішнє прагнення пізнати, відчуті і

отожднювати себе з нею, увійти в контакт з вищою дійсністю, об'єднатися з нею, як наслідок цього контакту – перетворити всю нашу істоту на нову, в нову особистість, в нову природу».

Вище викладене доводить, що мистецтво графіки – шлях до розуміння філософії, психології життя, релігії та засіб духовно-естетичного розвитку особистості.

Список використаних джерел:

1. Дудар Н. Релігійність молоді / Людина і світ. – 1999. – № 9. – С. 42-44.
2. Зязюн І. Культура в контексті політики і освіти / Мистецтво і освіта. – 1998. – № 2. – С. 4-5.
3. Маценко Ж. Духовність: феномен психології та об'єкт виховання. – К.: Освіта України, 2010. – 100 с.
4. Пищулин Н. Філософія образования / Н. Пищулин, Ю. Огородников. – М.: МГПУ, 1999 – 234 с.
5. Сухомлинський В. Вибрані твори : в 5-ти томах. – К.: Рад. школа, 1977. – Т. 3. – 670 с.
6. Юзвак Ж. Духовність як психологічний феномен / Ж. М. Юзвак // Філософська думка. – 1999. – № 5. – С. 139-150.

ВПЛИВ МИСТЕЦТВА НА ВНУТРІШНІЙ СВІТ ЛЮДИНИ

Вікторія Гобрунова

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

У знаменитій філософській праці В. Соловйова «Загальний смисл мистецтва», яка з'явилась у 1890 році, автор дійшов до такого висновку: мистецтво «своїм кінцевим завданням повинно втілювати абсолютний ідеал не лише в уяві, але й насправді повинне одухотворити, переісторити наше дійсне життя [5].

Усталеною є думка щодо художньої культури як системи з надзвичайно складною структурою. Сьогодні художня культура – це культура виробництва мистецтва, його розповсюдження, пропаганди, сприймання, розуміння, насолоди мистецтвом, нарешті, культура естетичного виховання. Виникло і певне розуміння завдань художньої культури у суспільстві: духовний розвиток особистості, формування і задоволення її духовних потреб, збагачення її діяльності [1].

Надзвичайно складний процес – розвиток людини, в якому беруть участь багато факторів. Серед них помітну роль відіграє і художня культура – специфічна сфера діяльності з різномірними і неоднозначними зв'язками з багатьма сферами суспільного життя. Розвиваючись під безпосереднім впливом ідеологічних і соціально-економічних процесів, художня культура, в свою чергу, має на них суттєвий вплив, і передусім тоді, коли вона виступає ефективним засобом формування людини [2, с. 285].

Мотивуючою силою людської поведінки стають, сприйняті і засвоєні художні образи, смислоутворюючими чинниками життя людей. Художня культура поєднує їх спільністю відношень до соціальних цінностей.

Звичайно, характер впливу художньої культури на думки, почуття і поведінку людей не слід спрощувати. Не завжди пряма тут віддача. Одна людина після контакту з художнім твором може відразу ж безпосередньо відчутти на собі його вплив, друга буде довго роздумувати, поступово засвоюючи почерпнуте з нього, у третьої той же твір мистецтва залишить ледь помітний слід у душі.

Значний практичний та науковий інтерес становлять дані про стимулюючий вплив мистецтва на здібності людей, особливо школярів, на їх загальний розвиток, підвищення успішності. Перш ніж учень візьметься за вивчення основ різних наук, згідно з висловленою гіпотезою, його мозок має досягти певного рівня розвитку. Відбувається це лише за умови постійних і повторюваних сенсорних впливів. І саме тут найважливішу роль відіграє художнє виховання [2, с. 20].

Духовний розвиток особистості є зокрема найголовнішим з соціальних завдань культури взагалі. Ця функція звичайно властива і сім'ї, і школі, й громадським організаціям тощо. Що ж стосується художньої культури, то вона використовує для духовного розвитку особистості арсенал своїх специфічних засобів. Вона формує суспільно-естетичний ідеал, виражаючи його у вигляді художніх образів, з допомогою яких соціальні ідеї, моральні норми, естетичні цінності суспільства перетворюються на особистий досвід людини, яка сприймає ці образи, в органічні набутки її характеру [4, с. 50].

Художня культура, не зможе вирішувати своє основне завдання при незабезпеченні для цього відповідних умов. Передусім, громадяни суспільства повинні прилучатись до художньої культури високого гатунку, значного художнього рівня, і суспільство покликане всебічно цьому сприяти.

Таким чином, виконуючи свої соціальні функції, здійснюючи роль суспільного інструменту формування особистості, мистецтво водночас задовольняє духовні потреби самої особистості, збагачуючи або обмежуючи її світ. Чарівною паличкою в духовному розвитку й становленні особистості є мистецтво. І від того, в чіх руках буде ця паличка, й залежатиме, якою буде особистість: моральною чи аморальною. Формування особистості розпочинається з перших років життя людини і продовжується становитись та розвиватися під час всього життєвого шляху особи. Кожен повинен прагнути до цієї палички, вміти володіти нею, та збагачувати її й свій світ [4, с. 52].

Список використаних джерел:

1. Анастаси А. Психологическое тестирование. – М. : Педагогика, 1982. – 279 с.
2. Братусь Б. С. Аномалии личности. – М. : Мысль, 1988. – 301 с.
3. Бурлачук Л. Ф., Морозов С. М. Справочник по психологической диагностике. – К. : Наука, 1989.– 197 с.
4. Електронний ресурс : http://iai.dn.ua/_uai/dtp/CONF/13_2003/articles/stat81.html, <http://www.ebk.net.ua/>.

ВПЛИВ ТВОРЧОСТІ НА РОЗВИТОК ТА ДІЯЛЬНІСТЬ ЛЮДИНИ

Анастасія Дегтярєва

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Творчий початок породжує в дитині фантазію, живу уяву. Творчість базується на бажанні зробити щось, що до тебе ще ніким не було зроблено, або те, що до тебе існувало, зробити по-своєму або краще. Інакше кажучи, творче начало в людині – це завжди прагнення вперед, до кращого, до прогресу, до прекрасного в найвищому і широкому значенні цього поняття.

Формування особистості людини – це послідовна зміна і ускладнення системи відносин до навколишнього світу, природи, праці, інших людей і до себе. Воно відбувається протягом усього життя. Особливо важливий при цьому дитячий і юнацький вік.

Розвиток людини – це процес кількісного та якісного розвитку, зміна старого на нове, джерело і рушійні сили які приховані в суперечливій взаємодії як природних, так і соціальних сторін особистості [4].

Природна сторона людини розвивається і змінюється протягом усього її життя. Ці зміни у розвитку носять віковий характер. Джерело соціального розвитку особистості знаходиться у взаємодії особистості і суспільства.

На формування особистості впливають три чинники: виховання, соціальне середовище і спадкові задатки.

Для гармонійного розвитку дитини, необхідно створювати навколо неї простір, що впливає на розумову і чуттєву сферу. Засобом, здатним вирішити дану задачу є мистецтво [1]. Раніше лікарі, філософи, педагоги використовували мистецтво як лікування душі і тіла.

Замислюючись над механізмом впливу на людину живопису, театру, музики, танцю, стародавні вчені намагалися визначити роль і місце мистецтва, як в процесі відновлення функцій організму, так і у формуванні духовного світу особистості. Вплив мистецтва на людину як спосіб лікування використовувався у Стародавній Греції, Китаї та Індії [2].

Сучасний період характеризується розповсюдженням застосування різних видів мистецтва як арт-терапевтичного інструментарію: в медицині для лікування нервово-психічних захворювань, в психології для корекції афективної сфери. Мистецтво позитивно впливає на центральну нервову систему, що підтверджують у своїх роботах відомі психіатри А. Л. Гросман і В. Райков. Так наприклад, нормалізація роботи серцево-судинної системи відбувається під звуки музики, виконаної на кларнеті і скрипці. Останнім часом виділяється кілька напрямків корекційної роботи засобами мистецтва: психофізіологічний – корекція психосоматичних порушень; психотерапевтичне – вплив на когнітивну і емоційну сфери; психологічне – регулятивна, комунікативна функції; соціально-педагогічне – розвиток естетичних потреб, розширення загального і художньо-естетичного кругозору, активізація потенційних можливостей дитини у творчості. Практична реалізація стратегій даних напрямків здійснюється в рамках психокорекційних, корекційно-розвивальних методик [3].

Процес сприйняття мистецтва дітьми являє собою складну психічну діяльність, що поєднує в собі пізнавальні та емоційні моменти. Заняття художньою діяльністю сприяють сенсорному розвитку дітей, здатності розрізняти колір, форму, звуки, забезпечує розуміння мови різних видів мистецтва. Особливо цінним є позитивний вплив мистецтва на дітей з проблемами в розвитку. Ще Л. С. Виготський у своїх дослідженнях виявив особливу роль художньої діяльності у розвитку не тільки психічних функцій, а й в активізації творчих проявів у різних видах мистецтва у дітей, що мають проблеми в розвитку.

Список використаних джерел:

1. Андреев А. Л. Мемто искусства в познании мира. – М., 1980.
2. Луначарський А. В. Мистецтво як вид людського спілкування. – Л.-М., 1930.
3. Огородніков Ю. А. Література як мистецтво. – М., 1998.
4. Психологія процесів художнього мистецтва / За ред. Б. С. Мейлах і Н. А. Хренова. – Л., 1980.

АСОЦІАТИВНІ ЗВ'ЯЗКИ ЯК ВІДДЗЕРКАЛЕННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ КАРТИНИ СВІТУ ПИСЬМЕННИКА

Ірина Жигоренко

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Асоціативність – вагома властивість художнього слова. Висока концентрація асоціативних зв'язків призводить до появи складних асоціативних комплексів, які є характерною особливістю індивідуальної поетичної картини світу письменника. Аналіз структурованих особливим чином мовних засобів-сигналів естетичної інформації дозволяє виявити основні орієнтири, в яких реалізується творчий задум автора.

Асоціативні зв'язки слів можна описати за допомогою польової моделі, оскільки асоціативне поле чітко відображає семантичні особливості лексики, типовість граматичної оформленості, морфемної структури, звукового образу, тематичної співвіднесеності, стилістичного забарвлення і прагматики. В художньому творі асоціації не тільки формують його образність, розкривають неповторність світобачення митця слова, своєрідність його стилю, але сприяють творчому мисленню читача, наочно відображають як модальну, так і прагматичну організацію тексту.

Аналіз теоретичних джерел свідчить, що тісний зв'язок модального і прагматичного аспектів з характером асоціативної упорядкованості словника твору обумовив появу у

мовознавстві двох підходів аналізу художнього тексту в асоціативному аспекті. Для першого напрямку характерним є визначення ключових слів і співвіднесених з ними уявлень, з'ясування специфіки семантичних перетворень мовних одиниць у процесі асоціативного розгортання домінантних мотивів у творчості письменника.

Другий підхід у вивченні асоціативних зв'язків здійснюється в межах тексту, тобто асоціативними в даному випадку є внутрішньотекстові зв'язки конкретного твору чи кількох творів одного автора, які беруть безпосередню участь у формуванні образних асоціацій.

В дослідженні, результати якого пропонуються, було застосовано перший підхід [3] для з'ясування асоціативних зв'язків у творі Германа Гессе «Das Glasperlenspiel» / «Гра у бісер», оскільки, щоб досягнути ідіостиль письменника /поета необхідно починати з проникнення в семантичну структуру художнього слова. Виявлення і опис естетичної значущості семантики слова в художньому тексті необхідно здійснювати з позиції загального мовлення, що дозволяє виявити загальномовленнєве, стале, і побачити індивідуально-авторське, неповторне, оскільки письменник, з одного боку, є носієм спільного мовлення, з іншого – творчою особистістю.

Шляхом інтерпретативного аналізу у творі Германа Гессе було виділено асоціативне мікрополе з 87 лексичних одиниць з інтегральною семантичною ознакою «гра» як символ образного втілення наукових теорій в області етики та естетики, мистецтва заради мистецтва, абстрактного мислення. Виявлене поле належало до парадигматичного типу, оскільки включало лексичні одиниці з різних частин мови; розмаїтість лексики дозволяла групування за трьома асоціативними рядами, гіперонімами яких стали: *Wissenschaft, Denken, Musik*.

З метою виявлення комплексів текстових зв'язків у художній структурі твору, основні типи текстових асоціацій було диференційовано (згідно з класифікацією Н. С. Болотнової) за трьома видами лексичних асоціацій – референтні, когнітивні та мовні; найбільш частотними виявилися когнітивні асоціації [1].

Застосування фреймового підходу до інтерпретації когнітивних асоціацій дозволило підібрати фреймові схеми, що є плідним підґрунтям для встановлення механізмів типових реалізацій граматичних та когнітивних структур [2]. Оскільки лексичні одиниці з абстрактною і конкретною семантикою, як правило, в кожному окремо взятому контексті отримують нове смислове наповнення, типові прийоми, особливості яких можна схопити тільки за допомогою фреймових утворень, надають твору символічної виразності та створюють «індивідуальний стиль» Германа Гессе.

Застосування семантично-рольового підходу дозволило розкрити мікросмісти, які особливо активні в творі, коли весь контекст, що оточує слово з мікросмістом, «натякає» на можливе гіперпрочитання слова [4]. У результаті узагальнення отриманих інтерпретацій було встановлено, що найбільш частотними семантичними ролями стали ті, що репрезентують характерні риси твору «Das Glasperlenspiel»: духовність і артистизм, інтелектуальну діяльність, виховання розуму, примирення наук із мистецтвом і релігією. Виявлення асоціативних зв'язків послужило не тільки важливим засобом опису фрагменту художньої картини світу автора, а і допомогло визначити концептуальні домінанти його авторського світобачення.

Застосовані методики вивчення індивідуальних особливостей стилю Германа Гессе можуть бути використані для подальшої роботи над творчістю великого митця – не тільки в плані аналізу окремих його творів, а і для вивчення добутку автора в діахронії.

Список використаних джерел:

1. Болотнова Н. С. Лексическая структура художественного текста в ассоциативном аспекте / Н. С. Болотнова. – Томск, 1994. – 212 с.
2. Жаботинская С. А. Концептуальная модель частеречных систем : Фрейм и скрипт / С. А. Жаботинская // Когнитивные аспекты языковой категоризации : сб. науч. тр. – Рязань, 2000. – С. 15-21.
3. Караулов Ю. Н. Активная грамматика и ассоциативно-вербальная сеть / Ю. Н. Караулов. – М. : РГБ, 2004. – 180 с.
4. Плунгян В. А. Проблемы описания семантических граммем / Общая морфология : введение в проблематику : уч. пос. // М. : Эдиториал УРСС, 2000. – С. 225-253.

МИСТЕЦТВО ЯК МОРАЛЬНА ЦІННІСТЬ

Наталія Заноздра

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Сьогодні спостерігається тенденція підвищення уваги держави і громадськості до призначення культури в житті людини, до проблеми розуміння прямої залежності відродження і розвитку від високого морального виховання людини.

Означене потребує здійснення системи соціальних та організаційно-педагогічних заходів для вдосконалення рівня освіченості людей. Соціальна значущість окресленої проблеми визначається також місцем культури, мистецтва, краси та їхнього впливу на підвищення розвитку духовності народу.

Потреба покращити усесторонній розвиток підростаючого покоління актуалізує питання щодо значення мистецтва в суспільстві. З народження людину оточує гарне. Це добре є помітним майже у всьому, адже її оточують предмети, природа, довкілля. Немає сумнівів, що з давніх-давен людина, помічаючи навколо себе красу природи, намагалася відобразити її, зафіксувати у пам'ятках, деякі з яких ми маємо можливість бачити і зараз.

Антична література є яскравим прикладом сукупності цінних знань, які до сьогодення дня є актуальними. Тисячі авторів досі звертаються до цього невичерпного джерела, шукаючи натхнення для написання нових творів. У всьому, до чого має відношення античність, легко прослідковується легкість, зрозумілість. З-поміж найважливіших якостей давньогрецького мистецтва є оспівування краси та ідеальності.

Естетичним називають ціннісне ставлення до навколишнього світу. Але його важко назвати точним, оскільки, з одного боку, – це визнання вагомості якостей, що властиві певному об'єкту, а з іншого – оцінюється значущість відповідних якостей суб'єктом. У повсякденному житті ціннісне ставлення виражається у вигляді почуттів, переживань, бажань, волі. Людина має можливість оцінити естетично будь-яке явище у живій чи неживій природі. У поле зору естетичного осмислення також можуть потрапити суспільні відносини, приватне життя [1].

Людина в усі часи тяжіла до культури, до мистецтва, до всього, що має бути красивим. Так, зокрема, творча діяльність утворює комплекс почуттів та ідей. Людина перевтілює світ не лише практично, а й естетично. Інакше кажучи, вона творить ще й за законами краси. Звідси виникає потреба в мистецтві як у знарядді емоційно-образного естетичного пізнання та перебудови світу і самих людей. Своєрідна здатність мистецтва, яку нічим не можна замінити, полягає у добиранні естетичних смаків, хистів та потреб людини, що змушує її орієнтуватися в світі, розкривати творчий дух і здатності, бажання і вміння чинити за законами краси. Ця роль мистецтва сприяє розвитку суспільних відносин, формує творчу активність людини [2].

Отже, на нашу думку, поняття естетики впливає на вдосконалення внутрішнього світу людини будь-якого віку. На підтвердження цього можна навести такі приклади: людина, яка займається творчістю, вчиться мислити креативно, по-новому; вона має змогу розширювати свої знання з тієї чи іншої області, що є дуже корисним – змінюється світогляд людини. Людина, що цікавиться творчістю, вчиться знаходити прекрасне в тому, що її оточує.

Передавати красу може будь-що: думка, тіло, слово, звук, почуття тощо. Носієм мистецтва завжди виступає дещо. Наприклад, у музиці це можуть бути звуки, що звучать під час гри музикантами на музичних інструментах. А тому мистецтвом називають здатність проявити себе за допомогою ознак краси [3].

Отже, визначення ролі мистецтва є складною проблемою, яка складається з сукупності споріднених завдань. Їхнє вирішення сприяє ефективному розв'язанню досліджуваної проблеми. Наведені факти підтверджують – краса відіграє важливу роль у житті кожного з нас. На нашу думку, мистецтво також є цінністю, але не фізичною, а моральною. Людина, прагнучи доторкнутися до прекрасного, працює над собою, змінюється, розвивається, діє. А у всіх цих якостях, як ми знаємо, і полягає наше життя.

Список використаних джерел:

1. Петрушенко В. Л. Основи філософських знань: курс лек.: навч. посіб./ В. Л. Петрушенко. – Львів: Новий Світ-2000, 2007. – 296 с.
2. Шмига Т. Мистецтво як засіб духовного становлення особистості: електронний ресурс / Т. Шмига. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/15_DNI_2008/Pedagogica/32529.doc.htm.
3. Эстетика в жизни современного человека. Добро и красота в духовном опыте современного человека: электронный ресурс. – Режим доступу: <http://etika-estetika-moral.jimdo.com/эстетика-в-жизни-современного-человека/>.

ВПЛИВ МУЗИКИ НА ФОРМУВАННЯ ДУХОВНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ

Юлія Затона

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

*«Музика – мистецтво, тісно пов'язане із життям.
Життя – коротке, мистецтво – вічне!»*

Гіппократ

В наш час музичне мистецтво визначається своїм багатством і різноманітністю в суспільстві. Людська особистість базується на основі духовних, психологічних, соціокультурних, економічних, політичних та інших чинників. Нині у суспільстві виникають проблеми, пов'язані із духовним життям, такі як недостатність милосердя та взаєморозуміння між людьми, байдужість та жорстокість один до одного. Саме духовність допомагає нам позбутися усіх цих якостей і відкрити у собі щось унікальне, добре, світле і чисте. Музика, а загалом і мистецтво допомагають нам більш різносторонньо пізнати життя, розвиваючи у собі творчі здібності. Таким чином, духовність – це ідеал, до якого прагне кожна людина у своєму розвитку як особистість, а також це є проявом психічної зрілості, рівноваги та гармонії із самим собою.

Відомі українські і зарубіжні дослідники – Д. Кабалецький, В. Євдокимов, Г. Шевченко, Л. Коваль, Т. Левченко, Б. Лихачов, Г. Петрова, і В. Сухомлинський досліджували вагомість мистецтва у розвитку творчої особистості. Наші сучасні музиканти-педагоги: А. Болгарського, І. Зяюна, Т. Падалки, О. Кузнецової, О. Рудницької, О. Ростовського, Л. Коваль, М. Теплов присвячували свої праці проблемам духовно-естетичного виховання суспільства. Б. Асаф'єв казав: «В музиці цінне не тільки те, що звучить, але те, які думки вона народжує». Безумовно, музика допомагає людині не тільки орієнтуватися у сфері мистецтва, а й замислюватись над чимось більш філософським і духовним [1].

Мистецтво потужно впливає на формування і розвиток особистості, внутрішній світ, психологічно-емоційний стан і навіть на людську душу. Вперше цей вплив виявив Аристотель у своєму вченні про катарсис – це процес гострого, болочного переживання, яке протягом певного часу змінюється на чисті і світлі почуття. Катарсис поділяється на високий (з'являється через сприйняття витворів мистецтва, наприклад, під враженням трагедії у театрі, або від тривожної музики) і побутовий (з'являється під час особистих страждань людини).

Аристотель вважав, що музика є обов'язковим предметом духовного виховання, так як в ній закладено зерно моральних станів.

Музику неможливо побачити, або доторкнутися до неї, її можна тільки почути, відчути і пропустити через себе. Вона є каталізатором творчого потенціалу особистості. З давніх-давен вважають, що музика може цілювати не тільки душу, а і тіло. Психологи довели, що за допомогою певної мелодії, можна викликати певний емоційний стан у людини, як радість, так і смуток [2].

Д. Кабалецький у своїй книзі «Як слухати музику» стверджував, що всі люди світу повинні бути підготовлені до сприймання музики і у процесі ознайомлення з нею, мають розвивати своє художнє сприйняття (образне мислення, уяву). Будь-яка музика є носієм енергетичного виміру, тому має духовний зміст. Кожне музичне твердження, або «думка»

коментують ставлення композитора до усього світу і кожен слухач знаходить щось спільне між собою та композитором. Музична думка є віддзеркаленням пережитий станів, емоція та обставин композитора, які він викладає у музиці.

Музичне мистецтво – це особливий спосіб сприймання світу через звуки, який впливає на формування духовності і виховує людину як особистість. У свою чергу, і гармонійність особистості також є складовою духовного світу людини [3].

Отже, музичне мистецтво, в цілому, формується на духовності і дає можливість людині розвивати себе як особистість, а саме свої здібності, творчий потенціал; за допомогою катарсису в людині відкриваються раніше не розкриті можливості єдності зі світом і самовдосконалення. В наш час треба змінювати рівень культури у більш позитивний напрямок, завдяки усвідомленню значущості музичного мистецтва як невід'ємної складової життя і використовувати музику як засіб формування духовності людини.

Список використаних джерел:

1. Сапіжак Т. О. Вплив музичного мистецтва на соціалізацію особистості: електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.stationline.org.ua/pedagog/104/17570-vpliv-muzichnogo-mistectva-na-socializaciyu-osobistosti.html>.

2. Аристотель. О душе. Соч. в 4-х томах. – М.: Мысль, 1976. – Т. 1. – С. 371-448.

3. Максимов М. В. Роль музики у формуванні духовності: електронний ресурс. – Режим доступу: <http://vuzlib.com/content/view/841/94/>.

МИСТЕЦТВО ЯК ЗАСІБ ДУХОВНОГО ОСВОЄННЯ СВІТУ

Ганна Кайда

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

У сучасному світі людина будь якої професії тісно пов'язана з мистецтвом, адже воно бере участь у розвитку особистості та встановлює високі моральні та естетичні якості людини.

Виникнення мистецтва – актуальна наукова проблема. Мистецтво – це гарант сприйняття світу в його цілісності, зберігач цілісності особистості, цілісності культури і життєвого досвіду людства [1, с. 106].

Мистецтво – вид духовного освоєння дійсності людиною, що має на меті формування і розвиток його здатності творчо перетворювати навколишній світ і саму себе за законами краси [2, с. 118].

Виникнення мистецтва – це наукова проблема яка і сьогодні привертає увагу дослідників. Основні проблеми виникнення мистецтва простежуються у працях античних філософів. Вперше до системного вивчення мистецтва звернувся Аристотель (384-322 до н. е.). Згідно з античним уявленням, наслідування природі зумовлює відношення мистецтва до дійсності, така здатність вирізняє мистецтво серед інших видів людської діяльності. Вчення про наслідування розробили Платон і Аристотель. Платон вважав мистецтво недостовірним наслідування, оскільки мистецтво – це «недосконала форма споглядання» також він започаткував традицію соціальної критики мистецтва, яку згодом продовжили Августин, Руссо, Ніцше та інші дослідники [3, с. 7].

Ми вже знаємо, що мистецтво зародилося в первісному суспільстві доби пізнього палеоліту. Визнання ідей палеолітичної давнини людства ініціював французький археолог Буше де Крєвкер де Перт (1788-1868) [1, с. 9]. Це мистецтво було представлене малюнками в печерах, різьбленням на кістці та камені, ритуальними танцями.

Художня обробка речей і знарядь праці, будівництво житла започаткували розвиток архітектури та декоративно-ужиткового мистецтва. Серед основних візуальних мистецтв Західної Європи протягом багатьох століть залишалися живопис, скульптура і графіка. У мистецтві ісламу основним був орнамент, оскільки було заборонено зображати живих істот. У

деяких культурах маски, татуювання, кераміка і металеві вироби були основними формами образотворчого мистецтва.

Буття людини й навколишній світ знайшли відбиток у танцях, музиці, співах, театралізованих діях. Мистецтво слова, існуючи спочатку в усній формі оповідей, міфів, епосу, з виникненням письма розвинулося в художню літературу.

В античні часи до мистецтв окрім живопису, скульптури і ряду ремесел, таких як гончарство чи кравецтво, зараховувалося також риторика і стратегія.

Центральною категорією мистецтва стає прекрасне, яке давньогрецькі філософи співвідносили із довершеністю, чуттєвим задоволенням, благом (філософські погляди Платона, Арістотеля).

Наприкінці XIX ст. виникає модернізм. Ця поява радикально змінила погляди на роль мистецтва. Коли у західній культурі виникли авангардні напрямки мистецтва то вони поставили під сумнів категорію прекрасного, вони перестали бути необхідними для мистецтва.

Мистецтво виконує такі функції: пізнавальну; світоглядну; естетичну; виховну; доставляє людям насолоду; мистецтво передає інформацію від покоління до покоління; вплив мистецтва на психіку людини дозволяє йому вижити в найскрутніших умовах.

Можливості видів мистецтва: образотворче мистецтво; музика; мистецтво слова; театр; кіно.

Мистецтво – важлива складова частина духовної культури. Щоб зрозуміти мистецтво треба враховувати його предмет, функції та зміст. Воно відображає реальність, пізнає її сторони. Мистецтво є важливим фактором розвитку людської особистості.

Список використаних джерел:

1. Эстетика / 4-е изд., доп. – М. : Политиздат, 1988. – 106 с.
2. Эстетика : словарь / Под общ. ред. А. А. Беляева и др. – М. : Политиздат, 1989. – 118 с.
3. Українське мистецтво : навч. пос. : У 3-х ч. / Передмова проф. В. Скотного. – Ч. I. – Львів : Світ, 2003. – ст. 7.

МИСТЕЦТВО ЯК СКЛАДОВА ДУХОВНОЇ КУЛЬТУРИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Олена Карпенко

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Однією з проблем сьогодення являється виховання дітей дошкільного віку, яке можна назвати своєрідним фундаментом, з якого починається будівництво і розвиток усього подальшого. В Законі України про дошкільну освіту визначено, що «дошкільна освіта – цілісний процес, спрямований на: формування в дитини дошкільного віку моральних норм, набуття нею життєвого соціального досвіду» [2]. Саме тому одним із провідних її завдань є збагачення культурно-освітнього потенціалу народу, починаючи з дошкільного дитинства, формування духовної культури дитини, досягаючи тим самим якісно нового розвитку суспільства в цілому.

Найефективнішим чинником духовного розвитку дітей дошкільного віку є мистецтво. Його можна визначити як одну з форм суспільної свідомості; вид людської діяльності, що відбиває дійсність у конкретно-чуттєвих образах, відповідно до певних естетичних ідеалів [1, с. 73].

Основні погляди на проблему духовного виховання дітей засобами мистецтва було порушено у працях видатних вітчизняних учених: Г. Сковороди, К. Ушинського, В. Сухомлинського, С. Русової, А. Богущ, Н. Гавриш та ін.

Однак у наявних дослідженнях недостатньо враховуються реальні умови життя постіндустріального суспільства і пов'язані з ними зміни у взаємодії педагогів та дітей дошкільного віку.

Про актуальність духовного виховання у суспільстві свідчать кризові явища сучасного життя: низький рівень суспільної моралі, втрата сімейних цінностей, занепад патріотичного виховання та інші.

У психолого-педагогічній літературі поняття духовне виховання визначається як цілеспрямований процес взаємодії педагогів та вихованців, спрямований на формування гармонійної особистості, на розвиток її ціннісно-сміслової сфери, за допомогою повідомлення їй духовно-моральних і базових національних цінностей [4, с. 121].

Відомі педагоги Т. С. Комарова, О. С. Казакова, В. А. Фльоріна вважають, що в дошкільних закладах духовному розвитку дитини сприяє використання різних видів мистецтва: театралізованої діяльності, фольклору, музики, хореографічного мистецтва.

Так театральні постановки дозволяють придбати дитині той необхідний досвід, через який відбувається усвідомлення себе як особистості. Дошкільнята вчаться оцінювати життєві ситуації і приймати правильні рішення. Особливий вплив театр робить на емоційно-вольову сферу дитини. Багато казок мають ідейний зміст, уявлення про добро і зло, прославляння праці, захисту скривджених і слабких. Перевтілюючись в героя і граючи його роль, дитина виробляє своє моральне ставлення до життя, до людей і навколишнього світі, адже тільки серцем можна досягнути моральні і духовні цінності [3, с. 13].

Усна народна творчість дозволяє прилучити дитину до навколишнього світу, допомагає співпереживати ліричним героям, знайомить з обрядами та звичаями предків

Танцювальне і музичне мистецтво сприяє згуртуванню дитячого колективу, розвиває почуття прекрасного, образне мислення і фантазію [3, с. 13].

Застосування в роботі з дошкільнятами цих форм мистецтва має бути спрямоване на те, щоб навчити дітей бути не тільки споживачами вже створених до них культурних цінностей, а й творцями нових цінностей культури.

Отже, правильне розуміння поняття духовності та осмислення ролі мистецтва в житті дітей дошкільного віку є надзвичайно важливим моментом в цілісному педагогічному процесі. Досвід духовного виховання засобами мистецтва становиться все більш вагомим для сучасних пошуків шляхів досягнення духовної цілісності людини, адже сенс сили мистецтва полягає в тому, щоб звертатися до людської совісті, пробуджувати духовні здібності дітей дошкільного віку.

Список використаних джерел:

1. Дубічинський В. В. Сучасний тлумачний словник української мови. / В. В. Дубічинський. – Х.: ВД «Школа» 2006. –73 с.
2. Закон України «Про дошкільну освіту» // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001. – № 49, ст. 259.
3. Калуська Л. Поспішаймо закладати моральний фундамент // Дошкільне виховання / Л. Калуська. – 2006. – № 7. – С. 13-15.
4. Кузьмінський А. І. Педагогіка у запитаннях і відповідях: навч. посіб. / А. І. Кузьмінський, В. Л. Омеляненко. – К., 2006. – 121 с.
5. Тюріна Т. Духовна педагогіка: витоки, сутність і перспективи розвитку: моногр. / Т. Тюріна. – Львів: СПОЛОМ, 2005. – 94 с.

МИСТЕЦТВО ЯК ФАКТОР ДУХОВНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

Валерія Катріченко

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Мистецтво – це одна з форм суспільної свідомості, вид діяльності людини, який формує погляди особистості. У наш час мистецтво займає важливе місце у розвитку людства. Сьогодні розвиток психологічних знань чи не на першому місці у науковій діяльності суспільства, а мистецтво має великий вплив саме на цю науку – психологію.

Духовний розвиток частково і є психологією, яка тісно пов'язана з мистецтвом. Отже, проблема полягає у вивченні питання: як мистецтво впливає на людину та її духовний розвиток.

Г. Г. Вороніна в останніх дослідженнях говорить у висновках таке: «Чим частішою і глибшою є взаємодія людини з мистецтвом, тим вищим є рівень суб'єктивного контролю, який формує у людини здатність до самоврядування і усвідомленої відповідальності за всі події, що відбуваються в її власному житті. Такі люди здатні насолоджуватися актуальним моментом, самостійно відстежувати свої цілі в майбутньому, адекватно оцінити свої успіхи і невдачі, прагнуть до гармонійного буття і здорових ширих стійких відносин з людьми» [1].

Для початку ознайомлюємося з термінами, з якими будемо працювати впродовж викладу основного матеріалу. *Мистецтво* – це одна з форм суспільної свідомості; вид людської діяльності, що відбиває дійсність у конкретно-чуттєвих образах відповідно до певних естетичних ідеалів. У широкому сенсі мистецтвом називають досконале вміння в якійсь справі, галузі; майстерність [2]. *Психологія* – це наука, яка вивчає психіку людини [3]. *Фактор* – це умова, рушійна сила будь-якого процесу, явища; чинник [4]. *Духовний розвиток* – процес позитивних кількісних та якісних змін впродовж розвитку людини [5]. (Це ідеал, до якого прагнула й прагне людина у її власному розвитку, орієнтація на вищі, абсолютні цінності, а також це є прояв зрілості психіки особистості діяльністю сигнальної системи).

Отже, після ознайомлення з поданими термінами, можемо зрозуміти, що творчість людини, або мистецтво, є фактором, рушійною силою до духовного розвитку людини.

Іншими словами, коли людина веде творчу діяльність, вона створює щось нове за допомогою своїх думок та побажань. Тобто розуміє своє відношення до життя, вчиться ставити собі мету життя, ясну і чітку. Це дуже важливо, особливо, коли людина ще в молодшому віці формує свої погляди на життя.

Також, можна сказати, що творча людина володіє власною думкою, що дуже складно, коли йде вплив ззовні, з суспільства. Завдяки цій власній думці, людина виділяється як індивідуальність. Існує такий факт, котрий говорить, що у світі взагалі існує лише 30% людей, які володіють власною думкою, інші знаходяться під впливом.

Мистецтво спонукає людину до розвинення особистості і творчо і інтелектуально. Творча особистість може швидше пізнати сенс свого життя. Вона розуміє для чого живе і прагне розвиватися.

Не треба забувати, що існує наука, яка теж спонукає людину до чогось нового, але мистецтво більше розкриває підсвідомість людини. Відомий психолог, який займався вивченням психоаналізу, З. Фрейд довів, що підсвідоме керує свідомістю людини, а прояв підсвідомості відбувається саме через творчість людини.

Духовний розвиток пов'язаний із почуттями, бажаннями, вміннями та інше, тому його можна назвати всебічним розвитком людини.

Отже, психологічний зміст поняття «духовний розвиток» можна визначити як процес реалізації когнітивно-інтелектуального, почуттєво-емоційного, вольового, креативного потенціалів суб'єкта, здійснення прогресивних якісних та кількісних змін у його ціннісних орієнтаціях та вчинках, результатом якого є досягнення психологічної цілісності та гармонії. Цей процес може бути вживаний як різновид творчості, оскільки він є індивідуальним шляхом пізнання людиною своєї природи, відкриття власних можливостей та їх реалізації.

Список використаних джерел:

1. <https://uk.wikipedia.org/wiki/Мистецтво/>
2. <https://uk.wikipedia.org/wiki/Психологія/>
3. <https://uk.wikipedia.org/wiki/Фактор/>
4. <https://uk.wikipedia.org/wiki/Духовність/>

МИСТЕЦТВО ЯК ЧИННИК ОСВІТНЬОГО РОЗВИТКУ ЛЮДИНИ

Євгенія Качуровська
Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)

Демократичні перетворення, що відбуваються у сучасному українському суспільстві сприяють інституціоналізації суспільних відносин адекватному та всебічному пізнанню соціального середовища формуванню та відокремленню нових напрямків вітчизняної соціологічної науки. В межах культурно-дозвілєвої сфери інститут дозволя формувався під впливом об'єктивних змін зокрема пов'язаних з індустріалізацією та урбанізацією суспільства коли мистецтво стає самодостатньою цінністю і набуває масового поширення у людей, які добувають освіту. Серед головних інституціональних функцій держави незалежно від характеру політичної організації та особливостей економічної системи завжди мала місце мистецька функція. Вона була спрямована на відтворення основних норм та цінностей ідеології суспільства і знаходила реалізацію у формі культурної політики держави метою якої були підтримка та відповідне спрямування мистецької діяльності населення.

Науково-організована система дозволя, що обіймає сферу вільного часу населення спрямована на створення такого мистецького середовища де будуть забезпечені сприятливі умови соціалізації засвоєння дорослим населенням нової системи освітніх цінностей та норм. З іншого боку дозволя стимулюватиме розвиток субкультур нових соціальних спільнот забезпечить необхідні умови для творчості просвітництва відпочинок без яких стає неможливим формування повноцінної особистості.

Досить поширеною є система поглядів відомого психолога К. Платонова, який вважає, що «формування Б. М. Теплова «здібності – це задаток у розвитку» потребує не відмови від нього, а уточнення: під задатками треба розуміти природжені, але не обов'язкові спадкові передумови подальшого розвитку». Спираючись на досягнення психології, фізіології і філософії, К. Платонов переконливо доводить, що «чим складніша структура конкретної здібності, тим більше в неї набутого, умовно-рефлекторного [1, с. 34]. Глибоке і всебічне пізнання законів мистецтва слід починати з вивчення розумового розвитку, причин і можливостей становлення художніх здатностей дитини. Історія мистецтва знає багато прикладів, коли нахил до освітньої діяльності виявлявся у дітей в перші роки життя. Так, Моцарт у віці чотирьох років почав виконувати і створювати перші музичні твори. Сучасник Моцарта, музикант Андреас Шахтнер розповідав про унікальні здібності Моцарта-дитини. Шахтнер був свідком того, як чотирилітній Вольфганг запропонував батькові подивитися написаний ним концерт для клавіру [2, с. 73]. «Спочатку ми стали сміятися над цією нісенітницею, – згадував Шахтнер, – але потім батько почав уважно розглядати головне – ноти, композицію. Він довго стояв вражений, дивлячись на аркуш паперу. Нарешті дві сльози, сльози захоплення й радості, покотилися з його очей». Батько Моцарта і Шахтнер – обидва професійні музиканти – були вражені складністю запропонованої дитиною мелодії, її внутрішньою логікою, стрункістю. Навіть припускаючи можливість деяких перебільшень у цих спогадах, слід, проте, визнати, що саме надзвичайно високий рівень розвитку музичних здібностей у Моцарта зумовив своєрідність творчого процесу дорослого Моцарта. Від перших дитячих спроб через усе творче життя композитора складалася неповторна специфіка відображення в музиці емоційних переживань. Однак ранній прояв художньої обдарованості мав і свої негативні риси. Пізніше про творчість Моцарта почали складати легенди, намагаючись представити його як «легкого», «бездумного» композитора, який все створював з натхнення [2, с. 159]. Подібні тенденції в оцінці праці будь-якого художника ведуть до спрощення уявлень про творчий процес, звучать непереконливо і не розкривають найголовнішого – усієї напруженої, складної творчої роботи, без якої неможлива поява справжнього мистецького твору. Поступовий розвиток мистецького таланту, його змушніння розкриває розмаїття аспектів вивчення особистості митця, властиву йому єдність психофізіологічного та суспільно-історичного [3, с. 29].

Мистецтво завжди органічно пов'язане з розвитком певних суспільно-економічних формацій і позначено здатністю до глибокого опанування сутності суспільних явищ. Водночас геній як людська індивідуальність нічого неприродного, тасмничого в собі не приховує. Талановитість, емоційність, працездатність та багато інших ознак, що вирізняють геніїв, нерідко притаманні й іншим людям. Але геніальний підхід людини до освіти – це найскладніше злиття всіх тих рис, які частково властиві багатьом, їх з'єднання і дає нам нову людську якість, яка є якісно новим виявом усіх кращих властивостей, здобутих людством протягом усієї історії розвитку.

Список використаних джерел:

1. Естетика : підр. / Л. Т. Левчук, Д. Ю. Кучерюк, В. І. Панченко; За заг. ред. Л. Т. Левчук. – К. : Вища шк., 2000. – 399 с.
2. Кучерюк Д. Ю. Естетика праці. Ціннісні відносини. Творчість. Людина. – К., 1989.
3. Банфи А. Философия искусства. – М., 1989. – С. 113.

МИСТЕЦТВО ЯК ФАКТОР ДУХОВНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

Анна Кашасва

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Упродовж усього існування людства духовна сфера життя завжди розглядається як цілісна та невід'ємна система можливостей людини висловити сенс свого існування. Висловлюючи себе у мистецтві, людство формує та дотримується загальноприйнятих духовних цінностей; мистецтво допомагає людині якнайкраще розвинути власне ставлення до навколишньої середовища та до самої себе. Мистецтво – є одним з основних факторів становлення людини особистістю.

Головною метою цього питання було та залишається аналіз мистецтва суспільства для встановлення основних принципів формування та розвитку духовних цінностей. Основні завдання: визначення соціальної функції мистецтва та виявлення впливу мистецтва на становлення ціннісних орієнтацій. Щоб визначити, чи справді за допомогою мистецтва формується духовний аспект життя людини, необхідно, насамперед, визначити актуальність мистецтва серед молодого покоління, та проаналізувати ці відомості з показниками минулих років.

Як вже стало зрозуміло, безпосереднім об'єктом дослідження даного питання, є мистецтво та його соціальна роль в житті суспільства. Як правило, для вирішення поставлених задач, дослідник використовує методи з емпіричної групи. До таких методів відносять усі типи тестів (тест-опитувальник, тест-завдання та проєктивні тести), тренінгові заняття та, неодмінно, спостереження (лабораторне, природне та польовий). Поряд з основними методами дослідження також використовують аналіз, порівняння та синтез отриманої інформації.

Мистецтво повноправно можна вважати загальноприйнятою мовою почуттів, єдності суспільного та інтимного, відображенням культури того чи іншого народу [1]. Із покоління в покоління мистецтво складає колективну пам'ять людства, що неспинно намагається об'єднати не тільки окремі особистості, а зв'язати в єдине ціле різні покоління різних народів та культур.

На сьогодні, в суспільстві, де морально-етичні цінності поступово втрачають своє пряме значення, звільнюючи місце для псевдонорм, мистецтво відкриває для молоді новий шлях до генерації гармонійної особистості. За допомогою мистецтва сучасна людина має шанс до самовираження та вирішення будь-яких труднощів. Мистецтво створює основу для духовного росту особистості. Воно формує сприйняття та уявлення про духовний світ окремої людини та суспільства в цілому. Нажаль, сьогодні мистецтво спроможне формувати не тільки позитивні аспекти духовного світу, а й аморальні положення та правила. Тому необхідно ретельно фільтрувати інформацію, що доходить до нас із виробів мистецтва.

Висновок: Виконуючи основні соціальні функції, мистецтво здійснює роль суспільно інструмента формування особистості, створюючи, збагачуючи чи обмежуючи моральний чи аморальний внутрішній світ людини, яка, в свою чергу, творить світ довкола себе, залишаючи духові цінності наступним поколінням.

Список використаних джерел:

1. Соловьев В. С. Духовные основы жизни / В. С. Соловьев. – М. : Ламартис, 2009. – 575 с.
2. Електронний ресурс. – Режим доступу : <http://iai.dn.ua/>.

**МИСТЕЦТВО ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНИХ ЯКОСТЕЙ ЛЮДИНИ
В СИТУАЦІ КРИЗИ ДУХОВНИХ ЦІННОСТЕЙ**

Ольга Кисельова

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Характерною рисою сучасного етапу суспільного розвитку є криза соціального життя, криза духовних цінностей. У цих умовах філософське осмислення духовного розвитку особистості, її самовизначення, пошуку власної ідентичності, однією з головних форм якої є національна і громадянська ідентичність, аналіз духовного розвитку як чинника формування національної та громадянської ідентичності є актуальною теоретико-дослідною та соціально-практичним завданням [1].

Розвиток духовності та моральності людини відбувається під впливом різних факторів. До них, відповідно до класифікації К. В. Макарової [2], відносяться соціально-середовищні, діяльнісно-духовні й особистісні смислові. Духовним фактором розвитку є і трудова діяльність, якщо в ній реалізуються духовні потреби і цінності особистості. Мотивація трудової діяльності може привести людину в певний духовний стан і впливати на якість здібностей [2]. Духовні цінності визначають особистісну точку зору на мету, зміст і результати праці, сприяють формуванню особистісного сенсу. Мистецтво теж може бути духовним фактором розвитку, тому воно являє собою діяльність з освоєння особистісного сенсу різними засобами. Якщо переживання людей при сприйнятті творів мистецтва збігаються з спрямованістю переживань автора, то вони можуть впливати на якість проявляється духовної здібності.

Мистецтво є важливим фактором становлення особистості, особливо у дошкільному віці. Всі види мистецтва у своєму прояві залишають свій слід у формуванні свідомості, характеру та світогляду дитини і взагалі кожної людини. Мистецтво на сьогоднішній період стає одним із засобів самореалізації особистості та способом вирішення життєвих труднощів сучасної людини. Його роль у вихованні підростаючого покоління неухильно зростає, оскільки протидіяти явищам бездуховності, аморальності можна лише шляхом формування усвідомлення важливості та пріоритету загальнолюдських цінностей, вдосконалення творчого потенціалу, прагнення до пізнання.

Особлива роль в трансляції і збереженні духовних цінностей належить установам культури. Вони формують, зберігають і надають користувачам продукти культури, що представляють духовну цінність. До установам культури відносяться клуби, бібліотеки, театри, освітні установи, музеї та ін. Свій вплив серед населення вони повинні здійснювати через прогресивні форми обслуговування користувачів, забезпечуючи громадянам вільний доступ до світових джерел інформації. Одним з основних напрямків діяльності закладів культури в сучасних умовах є інформаційно-освітня діяльність. Вона передбачає в першу чергу задовольняти потреби людини в отриманні нової творчої інформації в сфері культури, мистецтва, дозвілля. Кінцева мета інформаційно-просвітньої діяльності полягає в духовній самореалізації особистості через сприяння розвитку індивідуальних здібностей, завдяки чому люди засвоюють і приманують накопичений людством духовний досвід. Перед сучасними

соціально-культурними інститутами стоїть завдання не лише сприяти у виборі інформації, але і стати путівником в електронному світі, що сприяє духовному розвитку населення і його окремих груп, серед яких молодь є найбільш частим користувачем інформації в мережі Інтернет.

На жаль, в даний час багатьма засобами масової інформації здійснюється бездуховне вплив на свідомість молоді. Захистом від подібної інформації може служити тільки власне внутрішнє почуття моральності, а також система навчальних закладів культури, яка може надати свої матеріали і інформаційно-освітні програми про духовні цінності у вигляді спецкурсів та дисциплін за вибором. Заклади культури є одними з головних соціально-культурних інститутів у роботі з молоддю, вони відіграють важливу роль у формуванні духовних, моральних, естетичних цінностей особистості, спираючись на духовно-моральний гуманістичний потенціал сучасних та традиційних інформаційно-просвітніх програм.

Список використаних джерел:

1. Чурин В. В. Духовное развитие личности как фактор формирования национальной и гражданской идентичности : дисс. ... канд. филос. наук : 09.00.11 / Чурин Владимир Владимирович; Моск. гор. пед. ун-т. – М, 2011.

2. Макарова Н. В. Проблема духовных збінностей та їх розвитку / К. В. Макарова. – М. : Світ психології, 2006. – С. 127-137.

МИСТЕЦТВО ЯК ФАКТОР ДУХОВНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ В КОНТЕКСТІ ЇЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ

Світлана Коваленко

*Полтавський нафтовий геологорозвідувальний
технікум ПолтНТУ імені Юрія Кондратюка
(м. Полтава)*

Процес становлення людської особистості здійснюється як «саморух», якому, на думку вченого Г. С. Костюка, властива єдність зовнішніх і внутрішніх умов. Зовнішні умови визначаються природним і суспільним середовищем, необхідним для існування індивіда, його життєдіяльності, навчання, праці, розвитку. За формулою детермінації, яку висунув С. Л. Рубінштейн, зовнішні умови впливають на процес розвитку через внутрішні умови, що містяться в самому індивіді [3, с. 139].

Однією з таких зовнішніх умов впливу є мистецтво, яка не визначається як художня творчість людини, художньо-образна форма відтворення дійсності. У мистецтві створюється і зберігається для нащадків своєрідний «духовний портрет» тієї чи іншої історичної епохи [2, с. 231].

Мистецтво виступає могутнім фактором духовного розвитку особистості. Воно уособлює в собі специфічний спосіб людської життєдіяльності, що зафіксовано в результатах творчої праці та соціокультурних норм, пронизує чи не всі напрямки людського буття – від основ матеріального виробництва й елементарних суспільних потреб до найвеличніших виявів людської творчості [4].

Функції мистецтва різноманітні та важливі, але вони підпорядковані головному його завданню – слугувати вихованню людей, формуванню особистості. Провідна суспільна функція мистецтва – виховна. Доречно зазначив Ф. М. Достоєвський: «Я завжди вірив у силу гуманного, естетично справленого враження. Враження мало-помалу накопичуються, пробивають з розвитком сердечну кору, проникають в саме серце і формують людину».

Оскільки у творах мистецтва всі без виключення життєві явища і процеси отримують певну ідейно-естетичну оцінку, мистецтво здатне формувати людину всебічно. Воно здійснює вплив на його політичні, моральні, естетичні позиції, на його ставлення до всіх сторін життя. Вирішальне значення належить тут морально-естетичному впливу; оскільки з морально-естетичних позицій мистецтво оцінює всі сторони життя.

Мистецтво розвивається як система конкретних видів творчості. Кожен з видів мистецтва використовує власні виразові засоби, і саме у цьому полягає найважливіша особливість і причина видового поділу мистецтва. В сучасній науці немає єдиної загальновизнаної класифікації навіть класичних видів мистецтв. Найпоширеніша їх класифікація поділяє види мистецтва на три групи: просторові (статичні), часові (динамічні) та просторово-часові. До першої групи відносять усі образотворчі мистецтва й архітектуру; до другої – літературу і музику; до третьої – балет, театр, кіно [2, с. 232].

За сучасних умов першочерговою значущістю у царині духовного розвитку особистості набувають візуальні види мистецтва, до яких відносяться твори художників, що виступають медіантою, посередницею між глядачем і автором, і передають переважну більшість наочної інформації про навколишній світ [5].

Мистецтво виступає фактором постійного збагачення діяльнісного потенціалу індивіда, створюючи основу для духовного росту й самовиявлення особистості. Основою його життєздатності є нерозривні зв'язки з духовними інтересами та потребами людей [1]. Мистецтво є формою відображення культури, воно намагається відтворити ряд життєвих явищ, подій, історію суспільства. Тому мистецтво робить вплив не тільки на почуття індивіда, а й на його волю, сприйняття оточуючого світу.

Отже, мистецтво посідає одне з провідних місць у системі формування особистості людини, воно активно впливає на її духовне життя, почуття, смаки, потреби. Чим досконалішими стають здобутки науково-технічного прогресу, тим незахищенішою є людина, тим важливішим є встановлення емоційної гармонії, яку забезпечує мистецтво. Соціалізуючий вплив мистецтва полягає, головним чином, в передачі культурно-історичного досвіду від попередніх поколінь до конкретного індивіда.

Список використаних джерел:

1. Люлька О. С. Художня творчість і мистецтво як засоби духовного розвитку особистості: електронний ресурс. – Режим доступу: http://iai.dn.ua/_u/iai/dtp/CONF/13_2003/articles/stat81.html
2. Матвєєва Л. Л. Культурологія : курс лекцій: навч. пос. – К. : Либідь, 2005. – 512 с.
3. Психологія : підр. / Ю. Л. Трофімов, В. В. Рибалка, П. А. Гончарук та ін.; за ред. Ю. Л. Трофімова. – 3-тє вид., стереотип. – К. : Либідь, 2001. – 560 с.
4. Савчин Л. Н. Роль мистецтва у соціумі: вивчення дисциплін мистецького циклу у вузі : електронний ресурс. – Режим доступу : <http://studentam.net.ua/content/view/7361/97/>
5. Урсу Н. О. Вплив художньої спадщини митців України на розвиток творчої активності школярів : електронний ресурс. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/13_EISN_2013/Pedagogica/3_135025.doc.htm.

ДУХОВНІ ЦІННОСТІ МИСТЕЦТВА

О. М. Крайнік

кандидат економічних наук, доцент

Я. В. Ріпний

Запорізька державна інженерна академія

(м. Запоріжжя)

На протязі історичного розвитку людства мистецтво посідало одне з провідних місць у системі формування особистості людини. Його розглядали як частину світу, як певний духовний засіб пізнання навколишньої дійсності. Власне всім різновидам мистецтва надавали цілощого значення, вважали, що за його допомогою людина «очищає» своє тіло та душу. На сучасному етапі розвитку суспільства молода людина стикається у процесі життєдіяльності з різноманітними чинниками, що здійснюють негативний вплив на формування особистості. Суспільство потребує особливого засобу формування свідомості у молодого покоління. Саме багатогранність мистецтва, невичерпність його можливостей відкриває новий шлях до генерації гармонійної особистості. Розкриття внутрішнього світу людини через її творчість

виступає на сьогоднішній день основним пріоритетом, цілпо, митою життя в ідеалі багатьох людей [1].

Як зазначають вчені, особистість існує як об'єкт культури в трьох вимірах: як особа, що діє в культурі; носій культурних цінностей; творець культури. Розвиток особистості визначається тим, носієм яких культурних цінностей вона є. Наявність моральних і світоглядних ідеалів, духовних потреб та інтересів, й переживань, моральних світоглядних переконань слугує зовнішніми показниками духовності, а їх відсутність свідчить про бездуховність [2].

Мистецтво – це суспільна техніка почуття, знаряддя суспільства, за допомогою якого воно залучає в коло соціального життя саме інтимні і саме особисті сторони людини [3].

Духовні цінності мистецтва посідають особливе місце в системі ставлень. У процесі спілкування вони слугують образно-естетичним посередником між соціальною дійсністю і внутрішнім світом людини, вказуючи у такий спосіб на значення загальнолюдських цінностей, відображених у мистецтві [4]. Завдяки цьому мистецтво допомагає людині стати суб'єктом пізнання, суб'єктом творчості та культури, демонструючи особистості, котра зростає, цілісність, духовність, гармонію, що виступає в якості внутрішнього мотиву пізнання, творчості та входження в культуру.

Мистецтво – невід'ємна частина життя людини та суспільства. Воно відбиває життя в його цілісності, повноти та загальнолюдській значущості, у тому, що цікаво кожній людині. Багатоманітність видів мистецтва дає можливість естетично освоювати світ у всій його складності і багатстві. Немає головних і другорядних видів мистецтва, кожний з них має свої особливості та переваги, по різному виражає сутність життя людини.

Формування духовного розвитку особистості – це складний і тривалий процес, він залежить від соціуму, зовнішніх умов, рівня розвитку культури, від самої людини, її бажань, мотивів та інтересів. Становлення чи якісна зміна ціннісних орієнтацій потребує довготривалого, систематичного впливу за допомогою засобів мистецтва [5].

Список використаних джерел:

1. Маклаков А. Г. Общая психология. – Спб. : Питер, 2001. – 592 с.
2. Дашко В. Структура і зміст духовної культури особистості / Рідна школа. – 2003. – 195 с.
3. Лозовий В. О. Основи естетики. – К. : Вища школа, 2005. – 275 с.
4. Рудницька О. Світоглядна функція мистецтва // Мистецтво і освіта, 2001. – № 3. – С. 10-13.
5. Яновський М. І. Психологічний вплив мистецтва на людину / Практична психологія та соціальна робота. – 2005. – № 4. – 132 с.

МИСТЕЦТВО ЯК СКЛАДОВА ДУХОВНОЇ КУЛЬТУРИ ЛЮДСТВА

Альона Круглик

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

За останні роки багато дослідників доводять, що мистецтво є невід'ємною частиною формування людини як особистості. Мистецтво все частіше розглядають як складову духовної культури людства. Безперечно, для того, щоб виховати людину культури, треба в першу чергу забезпечити розвиток її душі. Нині проблема правильного формування особистості привертає все більшу увагу педагогів, психологів та філософів.

Мистецтво задовольняє духовні потреби людини, піднімає їх на більш високий ступінь і цим сприяє естетичному розвитку суспільства. Актуальність проблеми є очевидною тому, що в наш час проблеми правильного виховання особистості є дуже важливими, оскільки від цього залежить не тільки одне життя, але й майбутнє всієї нації. Саме мистецтво покликане бути необхідним елементом виховання кожної людини.

Кожна людина так чи інакше намагається внести в своє життя кольорові барви. Сила мистецтва полягає в тому, щоб звертатися до людської совісті, пробуджувати духовні здібності людини. Справжнє мистецтво ніколи не застаріє. Мистецтво є першою та найбільш універсальною формою суспільної свідомості, в якій людина стверджує свою біологічну та соціальну цілісність.

Переглянувши останні наукові праці та наукові статті, я зазначила для себе, що за останні роки зріс інтерес вчених до питання впливу мистецтва та культури у формуванні творчої особистості. З точки зору педагогіки, мистецтво завжди розглядалось або як предмет фахового навчання, або як засіб художньо-естетичного виховання. На духовний розвиток особистості, як відомо, впливає і сам характер викладання мистецтв в школі. Через мистецтво відбувається і передача знань наступним поколінням, формування традиції ставлення. І це неможливо зробити іншими шляхами, оскільки це ставлення завжди єдність почуттів і знань, а подібна єдність можлива лише в мистецтві, в його образно-емоційній формі пізнання. Мистецтво формує художні смаки, здібності й потреби людини відчутти й сприймати прекрасне, надає світові яскраві кольорів. Воно пробуджує творчий дух особистості, бажання змінювати світ та себе за законами краси й гармонії.

Кожен народ має свою культуру, основою якої є сукупності матеріальних та духовних цінностей, створених народом протягом його історії. Мистецтво ж, є значною складовою культури, адже впливає на її формування. Кожна культура створює свої ідеали, які базуються на цінностях суспільства. Спираючись на багато наукових фактів я дійшла висновку, що саме мистецтво має могутній вплив на формування особистості. Бо все що нас оточує так чи інакше пов'язано з мистецтвом.

Список використаних джерел:

1. Азархин А. В. Мирозозрение и эстетическоеразвитие личности / А. В. Азархин. – К. : Наукова думка, 1990.
2. Басин Е. Я., Крутоус В. П. Философская эстетика и психология искусства : учеб. пос. / Е. Я. Басин, В. П. Крутоус. – М. : Гардарики, 2007.

ПРОБЛЕМА ДУХОВНОЇ КУЛЬТУРИ ТА РОЛЬ МИСТЕЦТВА В ЖИТТІ ЛЮДИНИ

Анна Лісовська

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Процеси швидких соціальних змін, що відбуваються нині у сьогоденні, зумовлюють нас по-новому оцінювати питання соціальної ефективності мистецтва.

Суспільство, де етично-моральні норми та цінності втратили своє значення, а на перший план виступають псевдо норми, потребує особливого засобу формування свідомості у молодого покоління. Саме мистецтво відкриває новий шлях до генерації гармонійної особистості.

Питання вивчення особливостей взаємозв'язку «особистість – мистецтво» зустрічається ще у філософських поглядах Платона. Вивченням даного питання займалися Фіхте, Шопенгауер, Шеллінг, Ліне, Фереро та В. Соловйов.

Розвиток людини – надзвичайно складний процес, в якому беруть участь багато факторів. Серед них помітну роль відіграє і художня культура – специфічна сфера діяльності з різнорідними і неоднозначними зв'язками з багатьма сферами суспільного життя. Для процвітання та гармонії суспільства завжди має бути пріоритет внутрішніх цінностей над зовнішніми, духовного прогресу над матеріальним [3].

Основними функціями мистецтва є пізнавальна, соціальна, ціннісно-орієнтована, комунікативна, та власне функції. Перенесення акценту з внутрішньої краси на зовнішню виправдовується відмовою сучасної людини від духовних цінностей на користь цінностей матеріальних та тілесних. На перший план виходить тільки розважальна функція мистецтва, а

ставка на видовище будь-якою ціною призводить до естетичної нерозбірливості масової культури. Нині проблема духовної культури сучасного суспільства привертає все більшу увагу педагогів, психологів, філософів та богословів. Сучасні дослідники вважають, що саме мистецтво має могутній вплив на формування духовності особистості. Мистецтво задовольняє духовні потреби особистості, піднімає їх на більш високий ступінь і цим сприяє естетичному розвитку людей, котрий потрібен не тільки для сприйняття мистецтва, але й для формування загальної культури особистості [4].

Безпосереднє звернення до витворів мистецтва розвиває у людини вміння правильно сприймати явища краси. Будь-яка людина – митець. Вона всюди так чи інакше намагається вносити в своє життя красу. Естетичний початок закладено в людській праці. Молодь має вчитися бути не тільки споживачами вже створених до неї культурних цінностей, а має бути творцями нових цінностей культури. Мистецтво впливає цілком на особистість, формує саму систему людських установ. Сенс сили мистецтва полягає в тому, щоб звертатися до людської совісті, пробуджувати духовні здібності людини. Справжнє мистецтво ніколи не застаріє. Звертаючись до мистецтва, людина виходить за рамки раціональної однозначності. Мистецтво відкриває нам світ загадкового, що не піддається науковому пізнанню. Будь-якій людині потрібне мистецтво як органічна частина того, що міститься в неї самої та в світі, якій вона пізнає та яким вона насолоджується. Мистецтво дуже часто освітлює проблеми загальнолюдські, тобто «вічні»: що є добро та зло, що є свобода, що являє собою людська гідність [2].

Мистецтво є незамінним фактором соціалізації особистості, поєднуючи її із суспільством найзаповітнішими путями та впливаючи на найпотаємніші сторони людської поведінки. Мистецтво є першою та найбільш універсальною формою суспільної свідомості, в якій людина стверджує свою біологічну та соціальну цілісність. Мистецтво представляє феномен, який об'єднує процес творіння з процесом сприйняття через витвір мистецтва [1]. Пізнаючи цінності мистецтва, людина пізнає людське в людині, піднімає себе до найвищого, переживає насолоду. Найвища мета мистецтва – всебічний розвиток соціально значущої особистості, формування її потреб та ціннісних орієнтацій. Тому мистецтво здатне надихати науковий та технічний прогрес, збагатити його ідеями гуманізму. Неможливо знайти іншу сферу людської діяльності, в якій у такій мірі сполучалися б об'єктивне та суб'єктивне, реальність та вигадка, природне та штучне, розум та почуття. Мистецтво – це перш за все гарант сприйняття світу в його цілісності, хранитель цілісності особистості, цілісності культури та життєвого досвіду людства.

Список використаних джерел:

1. Ананьев Б. Г. Человек как предмет познания / Б. Г. Ананьев. – СПб.: Питер, 2001. – 288 с.
2. Басин Е. Я., Крутоус В. П. Философская эстетика и психология искусства : учеб. пос. / Е. Я. Басин, В. П. Крутоус. – М.: Гардарики, 2007. – 287 с.
3. Кандинский В. В. О духовном искусстве / В. В. Кандинский. – М.: Архимед, 1992. – 107 с.
4. Крылова Н. Б. Эстетический потенциал культуры / Н. Б. Крылова. – М.: Прометей, 1990. – 144 с.

МИСТЕЦТВО ЯК ВІДДЗЕРКАЛЕННЯ ДУХОВНИХ ІДЕАЛІВ ЕПОХИ

*Олена Логвінова
Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Усе своє життя людина проживає поруч з мистецтвом, але одні з ним тісно взаємодіють і розвиваються, а інші просто існують поруч з прекрасним і не приділяють зовсім уваги власному духовному розвитку.

Від початку існування людства мистецтво теж почало розвиватися. Воно мало назву первісне мистецтво. Нам здається, що це було зовсім просте, не зрозуміле, без усякого глибокого змісту мистецтво, але той, хто так думає помиляється. Твори, створені на зорі людства, викликають подив і захоплення. У цей період виникли всі основні види мистецтва: живопис, графіка, скульптура, декоративно-прикладне мистецтво, архітектура. Людина, яка жила у кам'яному віці розвивала свою духовну культуру. Художник, який створював малюнки на скелях був духовно розвинений, адже в них можна прочитати історію людей, які тоді жили. Духовно не розвинена особистість не могла відобразити тонкості тодішнього життя.

Мистецтво у Давній Греції набуло неабиякого розвитку. Греки були духовно багатим народом. Мистецтво у їхньому житті займало визначальне місце. Більшість відомих філософів, ораторів, скульпторів, архітекторів були саме греками. Їхні розумові здібності були набагато вищі, ніж у інших народів світу. Перед собою вони ставили задачу духовно розвиватися. Саме у Греції виникло ораторське мистецтво, тому вона і вважається батьківщиною красномовства. Хоча ораторське мистецтво знали і в Єгипті, Ассирії, Вавилоні та Індії, саме в античній Греції воно стрімко розвивалось і вперше з'явилися систематичні роботи з його теорії. Початок культивування усного слова було покладено софістами, які, будучи самі видатними майстрами красномовства, навчали та інших цього мистецтва. Вони заснували школи, де за плату кожен бажаючий міг дізнатися правила побудови промови, належної манери її проголошення, ефектного подачі матеріалу. Софісти були риториками – платними вчителями філософії та ораторського мистецтва. У другій половині V ст. до н.е. філософи-просвітители, створили небачений культ слова та риторики. Софісти майстерно володіли всіма формами ораторської мови, законами логіки, мистецтвом спору, умінням впливати на аудиторію.

У Давній Греції вважалося, якщо людина освічена, вона повинна вести правильно дискусію, вміти показувати свої таланти, а це як архітекторська діяльність і скульптура. Саме через ці види мистецтва було оцінено високо інтелектуальність грецького народу. Якщо брати скульптурне мистецтво то, скульптура Стародавньої Греції належить до найвідоміших пам'яток зниклої цивілізації, більше, ніж архітектура і, тим паче, живопис, котрий використовував нетривкі матеріали. Хоча більшість скульптур того періоду була або знищена, або дійшла до нашого часу пошкодженою або в уламках. Усі статуї, були присвячені або людській досконалості, яка заключалась у хорошій фізичній формі, або пам'яті видатної особи.

Якщо конкретно брати роботу скульптору Мирона «Дискобол», то ми бачимо фізично розвиненого юнака з дуже гарним тілом, але скульптор у цьому образі втілює не тільки фізичну красу, а й переможця у своїй справі. Сама робота автора бездоганна у ній видно високо розвиненість автора у духовному плані.

Звичайна людина, яка не займається своєю освітою, розвитком свого таланту ніколи б не створила такий мистецький шедевр. Через мистецтво митці Давньої Греції виражали свої вміння і високо інтелектуальність.

Доба Середньовіччя стала новим кроком у культурному і художньому розвитку людства, наповнила новими досягненнями світову культурну скарбницю. Глибоко символічний є середньовічний живопис, який, заперечуючи самостійність видимого світу, постійно нагадує про примарність людського, земного споглядання. У живописі майже протягом усього Середньовіччя відсутній портрет. Середньовічний художник, перш за все, виражає свої почуття, тобто власне переживання духовного і не прагне відтворювати природну схожість з оригіналом, його тілесну красу. Тому провідною формою живопису стала ікона, у якій ставиться завдання проявити, зробити образним духовний світ. Ікона розуміється, перш за все, як емоційний зв'язок з духовним світом, як втілення божественного, як «видиме невидимого», у ній зображено присутній у реальному тілі незримий дух. Так, наприклад, в іконі значна увага приділяється зображенню очей як дзеркала душі. При цьому інтенсивність проявлення божественного світу в іконі визначалась ступенем моральної чистоти іконописця – пензля в руках Бога» [2].

Ще одну якість середньовічної художньої свідомості можна визначити як укоріненість у ній образу страждаючої і ображеної людини.

Особливо образ мученика був поширений у готичному мистецтві, де зображуються плебеї, жебраки, мандрівники. У готиці, як правило, художнє ствердження духовного начала виявляється зворотно пропорційним фізичній красі. Якщо античні статуї свідчать про те, що прекрасний дух може бути притаманним лише прекрасному тілу, то скульптура західноєвропейського середньовіччя свідчить про протилежне [3]. Висока напруга внутрішнього життя, що руйнує рівновагу тілесного та духовного – характерна риса готичного мистецтва – виражає себе через спотворені пропорції, через зображення фігур людей, плоть яких виснажена, покрита глибокими зморшками. Герой готичної скульптури нещадний до свого тіла, на ньому завжди лежить печатка страждання, він завжди про щось болісно розмірковує, щось болісно силкується зрозуміти.

Митці, які творили у добу Середньовіччя найкраще зображали людину у духовному плані, для них не існувало фізичної краси, бо духовна краса означала для них набагато більше, щось за межі дозволеного.

Мистецтво нашої сучасності достатньо різне і неоднозначне. У ньому прогресує розчарування у людських ідеалах і життєвих цінностях. Але є віра у прогрес і безмежність людських можливостей. А це означає, що розвитку духовності вже не приділяється достатньої уваги і людина зосереджена тільки на досконалості свого інтелектуального розвитку. Але все-таки, виникають і примножуються осередки естетичного виховання, очоловані ентузіастами – центри естетичного виховання, школи мистецтв тощо. Це свідчить про наявність реального практичного фундаменту загальнонародної системи естетичного виховання.

Отже, можна зробити висновок, що найбільшу увагу розвитку духовності приділяли у добу середньовіччя. Саме тоді були духовні ідеали, до яких прагнули люди. У Стародавній Греція увага хоч і приділялася духовному розвитку, але більша її частина була зосереджена саме на фізичній красі людини. А у сучасному мистецтві приділяється увага лише розумовим здібностям, так як це наше майбутнє.

Кожна людина повинна сама вирішувати розвиватись їй духовно чи ні. Але духовна деградація призводить до знищення нашої історії і самої людини в цілому. Мистецтво завжди поруч з нами. Воно прикрашає наше життя яскравими моментами, естетичним задоволенням і чим більше людина приділяє свого часу мистецтву, тим краще і яскравіше її життя. За допомогою нього ми розуміємо, що людська особистість є неповторною і що духовний розвиток повинен займати вагоме місце у нашому житті.

Список використаних джерел:

1. <http://estetica.etica.in.ua> [1]
2. <http://pidruchniki.com>[2]
3. <https://uk.wikipedia.org>[3]

ВПЛИВ РОМАНУ «КВІТИ ДЛЯ ЕЛДЖЕРНОНА» ЯК ВИТВОРУ МИСТЕЦТВА НА ДУХОВНИЙ РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ

Олександр Лопаткін

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

«Як дивно, що люди, чесні і співчутливі, які не стануть збиткуватися над чоловіком, народженим без рук, без ніг або очей, – як такі люди вважають, що немає нічого поганого в тому, щоб глузувати з хлопця, наділеного слабким розумом».
Деніел Кіз («Квіти для Елджернона»)

Духовний розвиток особистості не має конкретної лінійності і у кожній людині свій власний шлях цього процесу. Він може бути зумовлений абсолютно різними факторами. Це може бути живопис, музика, скульптура, архітектура, але особливе місце серед них займає книга.

Актуальність даної проблеми полягає в тому, що духовність сучасної молоді залишає бажати кращого і мистецтво, як відтворення прекрасного, є могутнім інструментом у подоланні цього бар'єру. Ми розглянемо вплив художньої літератури на підвищення духовного рівня за допомогою авторської майстерності на прикладі роману Деніела Кіза «Квіти для Елджернона» і образу головного героя Чарлі Гордона.

Термін «духовний», в його широкому розумінні, нерозривно пов'язаний із внутрішнім станом людини. Залежно від контексту, «духовне» зазвичай відображає не тільки ті загальноприйняті переживання, які традиційно відносяться до релігії, а й ті, що стосуються сприйняття та пізнання, всієї людської активності та всіх функцій, у яких загальний підсумок – надбання цінностей, більш високих, ніж загальноприйняті – такі, як: гуманістичні, альтруїстичні, етичні, естетичні та героїчні.

Загалом, процес духовного розвитку поділяється на три етапи:

- криза, яка є передумовою духовному пробудженню;
- криза, яка викликана духовним пробудженням;
- реакція, яка слідує одразу за духовним пробудженням.

Формування духовності – це найвища мета кожної соціальної особистості, адже в міцному ґрунті духовності зростають ті риси, які притаманні людині [1, с. 42-44].

Тема нашої статті може бути розкрита за допомогою роману Деніела Кіза «Квіти для Елджернона». Його впевнено можна вважати посібником духовності.

Деніел Кіз є неперевершеним майстром психологічних творів, і ця приголомшлива книга не є виключенням, вона має величезний вплив на емоційну і психологічну сторони читача.

Серед опитаних людей, які були знайомі з романом знайшлися і ті, хто відчув на собі всю силу його дії на свідомість, ті, для кого цей твір перевернув світогляд та відкрив очі на деякі важливі в соціальному житті речі. Книга наштовхує на роздуми про те, яку роль ми граємо в житті, хто ми є і чому потрібно бути більш лояльними до людей з різноманітними вадами. Усвідомлення того, що кожна людина має право на існування, що у кожного є своє покликання і призначення. Книга спонукає людей не зупинятися на досягнутому, а займатися самоосвітою і прогресувати у духовному плані.

Духовність людини прямо пропорційно залежить від інтелектуального розвитку. На прикладі образу головного героя роману Чарлі Гордона, ми можемо простежити його чіткий духовний прогрес саме по мірі того, як збільшуються його розумові здібності.

Таким чином, головний герой ставши генієм почав усвідомлювати наскільки важливо людині бути людиною. Наскільки огидно бути людиною неосвіченою, та ще огидніше – не розвиватись взагалі.

На основі вищевикладеного, ми можемо виявити алгоритм процесу впливу літературного твору на читача. Автор, який визнаний суспільством як видатний письменник, за допомогою своїх робіт має змогу змінювати духовний рівень своєї цільової аудиторії. Існує думка, що сила впливу художніх творів на свідомість читача переоцінена, але це не правда. Завдяки спостереженням можна стверджувати, що книга, як ніщо інше, може перевернути світогляд з ніг на голову. Слова – це наймогутніша зброя і найкращі ліки водночас. Книга може слугувати як деструктивним компонентом, так і конструктивним. Саме тому вплив витворів мистецтва на духовний розвиток є основною рушійною силою в формуванні духовності особистості і суспільства взагалі.

Список використаних джерел:

1. Дудар Н. Релігійність молоді / Людина і світ. – 1999. – № 9. – с. 42-44.
2. Кіз Д. Квіти для Елджернона. / Пер. з англ. В. Шовкун. – Х.: «Клуб Сімейного Дозвілля», 2014. – с. 304.

МИСТЕЦТВА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЦІЛІСНОЇ ОСОБИСТОСТІ

*Інна Марєєва
Сергій Радченко*

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

На сьогоднішній період мистецтво є одним із засобів цілісного впливу на духовний світ людини, розвитку естетичних та моральних цінностей особистості. Його роль у вихованні підростаючого покоління набуває великого значення, оскільки протидіяти явищам бездуховності, аморальності можна лише шляхом формування усвідомлення можливості та пріоритету загальнолюдських цінностей, впливу на почуття, волю і розум людей, вдосконалення творчого потенціалу, прагнення до пізнання.

Проблема становлення духовного світу особистості є предметом дослідження учених різних галузей науки, зокрема, психологів, педагогів, філософів, соціологів. Поняття духовності, взаємозв'язок особистості та мистецтва розглядалися ще у філософських поглядах Аристотеля та Платона. Розробкою питань займалися такі вчені, як В. С. Соловйов, М. О. Бердяєв, Г. С. Сковорода, В. П. Андрущенко, М. Шелер, Й. Г. Фіхте, Ф. В. Шеллінг, А. Шопенгауер, Б. Фереро та інші.

Мистецтво – творче відображення дійсності у конкретно-чуттєвих образах, відповідно до певних естетичних ідеалів. Це мислення в матеріалі за допомогою кольору, звуку, слову, руху. Мистецтво є основою духовної культури, воно відтворює історію суспільства і являється одною із форм суспільної свідомості. Впливаючи на свідомість людини, воно змінює світосприйняття, дарує нові почуття, розвиває почуття прекрасного. У мистецтві відображені колективні пам'ятки людства, які містять у собі розуміння категорій добра і зла, обов'язку і честі, совісті, маючи справу з нормами поведінки, моральними цінностями суспільства [2, с. 26-27].

Багатоманітність видів мистецтва дає можливість естетично освоювати світ у всій його складності і багатстві. Вплив мистецтва на особистість можна прослідити, ознайомившись з його основними функціями.

Суспільно-перетворююча функція являє собою залучення людей до естетичної культури, до діяльності, що змінює суспільство, спонукає його до розвитку, пробуджує активність кожного індивіда створювати самого себе, прагнення до самозміни і самоактуалізації [4, с. 50-51].

Пізнавально-евристична функція розглядає мистецтво як знання та просвіту, мистецтво пізнає дійсність відносно людини, в усьому багатстві форм, що сприймається людською чуттєвістю, виступає засобом просвіти, передачі досвіду, фактів життя, засобом навчання, передачі навичок мислення і узагальнення системи поглядів.

Художньо-концептуальна функція дозволяє побачити у художньому творінні уявлення митця про світ у цілому, людину та її місце у світі.

Виховна функція дає змогу мистецтву впливати на склад думок та почуттів людини в цілому, мистецтво постає як катарсис формування цілісної особистості [4, с. 52].

Сугестивна функція полягає у тому, що мистецтво здатне нав'ювати певний склад думок та почуттів, емоційний вплив мистецтва діє безпосередньо, прямо на почуття того, хто сприймає, ця якість має найбільшу силу, яка спроможна впливати на особистість.

Естетична функція сприяє формуванню естетичного смаку, здібностей, цінностей та потреб людини, мистецтво ціннісно орієнтує людину в світі, розвиває у неї творчий дух [2, с. 27-28].

Значний вплив на духовний розвиток людина може отримати не лише споглядаючи на твори мистецтва, але і сама залучаючись до творчої діяльності. Художня творчість – це найвища форма естетичної діяльності, духовно-практична активність людини. Основну цінність має не лише результат цієї діяльності, але і сам процес. Під час творчого процесу відбувається нейтралізація різних негативних почуттів, таких як депресія, пригніченість, гнів, незадоволеність життям. Творчість є найбезпечнішим способом розрядки внутрішньої

напруги. У людини розвивається творче бачення, асоціативне мислення, вона краще концентрує свою енергію і сили для вирішення внутрішніх і зовнішніх конфліктів, подолання труднощів і перешкод на шляху до становлення психічно здорової людини, духовно наповненої та морально збагаченої особистості [1, с. 70-73].

Отже, мистецтво збагачує духовний досвід людини та спонукає до досягнення ідеалів добра, краси та любові. Мистецтво виступає фактором постійного збагачення діяльнісного потенціалу індивіда, створюючи основу для духовного росту й самовизначення особистості.

Список використаних джерел:

1. Грузенберг С. О. Творчість як катарсис / С. О. Грузенберг. – Практична психологія і соціальна робота. – 2007. – № 12. – С. 70-73.
2. Лозовий В. О. Основи естетитки / В. О. Лозовий. – К. : Вища школа, 2005. – С. 26-28.
3. Романець В. А. Психологія творчості / В. А. Романець. – К. : Либідь, 2004. – С. 49-52.
4. Яновський М. І. Практична психологія та соціальна робота. – 2005. – № 4. – С. 19-22.

МИСТЕЦТВО ЯК ФАКТОР СОЦІАЛІЗАЦІЇ

Марія Масцип

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Протягом історичного розвитку людства, мистецтво посідало одне з провідних місць у системі формування особистості людини. На сучасному етапі розвитку суспільство, де етично-моральні норми, цінності втратили своє значення, а на перший план виступають псевдо-норми, потребує особливого засобу формування свідомості у молодого покоління. Саме багатогранність мистецтва, невичерпність його можливостей відкриває новий шлях до розкриття внутрішнього світу людини і виступає на сьогоднішній день основним пріоритетом, ціллю, метою життя в ідеалі багатьох людей.

Протягом усієї історії сфера духовного життя й духовної культури людини розглядається як постійна цінність, що служить розвитку людського в людині, акумулює багатівковий досвід, за допомогою якого людське життя виявляє своє значення.

Духовний розвиток особистості не існує зовні без органічного зв'язку з прогресивним явленням життя і культури. Мистецтво – це форма свідомості, в якій закладено емоційне вираження духовних переживань людини.

Як відомо, мистецтво є старовинною формою духовної активності людини. Духовну активність можна розглянути, як фактор, що дозволяє людині перемогти себе, як кінцеве єство за допомогою творчого акту побудови та пізнання.

Вплив мистецтва на духовний розвиток дитини починається з дитинства, тому дуже важливо як саме дитина буде пізнавати його, адже вона в цей час схожа на «губку», яка вбирає в себе все, що бачить та чує, й формує власну шкалу цінностей.

Не можливо не погодитись з відомим радянським мистецтвознавцем та естетиком В. В. Вансловим, який пише: «Найголовніше в естетичному вихованні – формування за допомогою мистецтва всієї сукупності творчих здібностей і сил людини, всебічний розвиток її психіки та особистості. Саме мистецтво володіє таким впливом на людину, що формує її всебічно, впливає на її духовний світ в цілому. Воно розвиває очі і вуха... змушує працювати мислення, формує моральні принципи, розширює світогляд, укріплює ідейні позиції, надає ідеали» [1, с. 21].

Мистецтво, полегшуючи розуміння складних суспільних відносин, готує підґрунтя для сприйняття людиною суспільних вимог, спонукає особистість до організованості та дисципліни, мобілізує соціальну позицію індивіда до протидії злу.

Мистецтво виступає фактором постійного збагачення діяльнісного потенціалу індивіда, створюючи основу для духовного росту й самовиявлення особистості. Основою його життєздатності є нерозривні зв'язки з духовними інтересами та потребами людей.

Проте мистецтво має не тільки позитивні сторони у духовному розвитку. Фактично воно має маніпуляційний характер. Мистецтво формує погляди, уявлення про духовний світ людини й суспільства в цілому. Тобто за допомогою нього можна керувати людьми як роботами (чим зараз фактично й займається телебачення). Мистецтво, а особливо кінематограф та телебачення, може формувати як високодуховну особистість, так і аморальну істоту.

Значення мистецтва як фактора соціалізації особистості полягає в морально-естетичному характері його впливу: емоційний зміст твору стає стимулом для формування та вияву почуттів, емоційним фоном життя та діяльності людини. Спілкування з мистецтвом активізує емоції, думки, світосприймання людини, викликає асоціації, які мали місце в її особистому житті, почуття та переживання [2].

Виконуючи свої соціальні функції, здійснюючи роль суспільного інструменту формування особистості, мистецтво водночас задовільняє духовні потреби самої особистості, збагачуючи або обмежуючи її світ. Мистецтво є чарівною паличкою в духовному розвитку й становленні особистості. І від того, в чіх руках буде ця паличка, й залежатиме, якою буде особистість: моральною чи аморальною.

Список використаних джерел:

1. Ванслов В. В. Иллюстративное искусство и музыка. – К. : Художник, 1983. – 21 с.
2. Електронний ресурс. – Режим доступу : <http://mysl.kazgazeta.kz/?p=3221>

ВПЛИВ МИСТЕЦТВА НА РОЗВИТОК ДУХОВНО-ЕСТЕТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ КЕРІВНИКІВ ЗНЗ

Мері Мовсеян

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Значенням мистецтва у формуванні художньо-естетичної та морально-духовної свідомості освітнього менеджера, є базовим чинником гуманізації як управлінської освіти, так і соціальних відносин у суспільстві, важливо в умовах становлення складних процесів державного, тісно переплетених і з процесами глобалізації, гуманізації, і становленням етики ринково-ділових відносин, та міждержавними і геополітичними проблемами, і формуванням громадянського суспільства, здатного цінувати і примножувати дух [4].

Мистецтво є невід'ємною частиною життя людини і суспільства. Воно становить стрижень духовної культури, є колективною пам'яттю людства, яка здійснює зв'язок поколінь, різних народів, різних традицій і стилів. Метою мистецтва, усіх його видів, форм та жанрів є вдосконалення внутрішнього світу людини, її морально-естетичних смаків, а також суспільства в цілому. Предметом мистецтва є вся реальна матеріально-духовна дійсність, створена колективом людей. Мистецтво – це засіб пізнання світу, який відтворюється в такій специфічній формі, як художній образ, якому притаманні свої особливі риси: асоціативність, індивідуальність, емоційність, метафоричність, раціональність, умовність, стиль і ін. [1].

У сучасній психолого-педагогічній науці все частіше визнається ідея про те, що саме духовність є основою і серцевиною художнього світовідношення як надіндивідуальної духовної сутнісної сили. Згідно з існуючими педагогічними концепціями, міру можливостей актуалізації духовної сутнісної сили в реальній цілеспрямованій діяльності встановлює духовний потенціал особистості. Він є відображенням ступеня втілення ідеї Краси виразності форм і естетичного досконалості структури художнього матеріалу. Це пов'язано з ідеалами Добра та Істини у формі людських почуттів, а також концептуально-логічним баченням художньої картини світу.

Отже, є підстави стверджувати, що художнє світовідношення – це особливий тип світовідношення особистості, в якому поєднуються основні типи її духовного потенціалу –

пізнавальний, естетичний, моральний. Сміслова структура духовного потенціалу мистецтва є своєрідним синтезом змісту духовного потенціалу особистості. Реальне світовідношення особистості через мистецтво розгортається в ланцюзі «художня творчість – твір мистецтва – художнє сприйняття» і вимагає духовно-практичного опредметнення [4, с. 5].

Основною функцією комунікації засобами образотворчого мистецтва, як вважає більшість вчених є передача молодому поколінню всього змісту соціальної культури для її відтворення та розвитку, а саме: знань про природу, людину, техніку; досвіду способів діяльності (вміння, навички); досвіду творчої діяльності; досвіду емоційно-ціннісного ставлення до світу та своєї діяльності. Отже, велике значення має пізнавально-комунікативний потенціал мистецтва, вкладений в твори світової культури.

Творче натхнення, яке є вищим виявом духовності молоді людини, допомагає їй самостійно долати негативні соціальні впливи, шкідливі звички, прояви жорстокості. Творчість починається там, де інтелектуальні й естетичні багатства, здобуті попередніми поколіннями, стають засобом пізнання і перетворення світу, при цьому творча особистість як би зливається із своїм духовним надбанням. Зазначимо, що виховання морально гармонійної особистості студента-майбутнього педагога, свідомого громадянина патріота – не може відбуватися без тісноти взаємозв'язку з іншими напрямками гуманістичного виховання з урахуванням психологічних і соціально-культурних факторів [2, с. 3].

Аналіз зазначеної проблеми дає всі підстави стверджувати, що всі аспекти впливу образотворчого мистецтва на становлення і розвиток духовно-естетичного потенціалу педагога-керівника загальноосвітнього навчального закладу залишається актуальною в контексті реформування вищої освіти в Україні з точки зору вимог Болонської конвенції та глобалізаційних процесів гуманізації світогляду професійної молоді.

Список використаних джерел:

1. Абрамян В. Театральна педагогіка / В. Абрамян. – М : Фінанси, 1996. – 224 с.
2. Масол Л. М. Диагностика и оценка художественно-образовательных результатов учащихся старших классов / Л. М. Масол // Искусство и образование. – 2006. – № 3. – С. 8-10.
3. Болсун С. А. Азбука для учителя : науч.-метод. пос. / С. А. Болсун – М. : Издательство КОИППО имени Василия Сухомлинского, 2005. – 124 с.
4. Роменец В. А. Психология творчества : учеб. пос., 2-е изд., доп. / В. А. Роменец. – М. : Просвещение, 2001. – 288 с.

ИСКУССТВО КАК ФАКТОР ДУХОВНОГО РАЗВИТИЯ СТУДЕНЧЕСКОЙ МОЛОДЕЖИ

Л. А. Носик

*Мелитопольский государственный педагогический
университет имени Богдана Хмельницкого
(г. Мелитополь)*

Путем изучения материалов современности, замечаний классиков обществоведческих наук в данной статье был проведен анализ роли фактора искусства в духовном развитии студента.

Одной из наиболее важных проблем двадцать первого века можно назвать обесценивание духовного. Наравне с постоянным развитием материального, совершенствованием бытовых благ, люди часто забывают о необходимости самосовершенствования. Как правило именно в студенческие годы окончательно формируется система ценностей и целевых направлений. Именно поэтому стоит обратить внимание на проблему духовного развития молодежи, как вопрос формирования всесторонне развитых, достойных членов общества.

Роль искусства в духовном развитии личности являлась предметом интереса многих философов, ученых, публицистов. К примеру, немецкий публицист, историк, представитель философии жизни, Освальд Шпенглер считал, что цивилизация, практическое благоустройство жизни уничтожает истинную культуру, делая невозможным духовное

развитие при материалистических стремлениях. Австрийский философ, ученый, оккультист и социальный реформатор Рудольф Штейнер занимался изучением и развитием духовных сил человека. [1 с. 37] Интерес по данному вопросу отражены в работах исследователей: Л. Выготского, Ю. Осокина, В. Сергеева и др. Любопытной для ознакомления с данным вопросом можно назвать статью преподавателей «Барановичского государственного университета» Т. В. Райченко, Е. Н. Авдей, Т. М. Лукашевич, о влиянии на развитие студентов классической музыки. [3 с. 60].

Анализируя современность, с уверенностью можно сказать, что человек погряз в машине возне биологических потребностей. Массовое стремление к штампам уничтожает само понятие уникальности. [1 с. 32] Искусство, как ряд самобытных явлений, прошедших проверку временем, является собой важнейший фактор развития личности. Только при воссоздании собственного мира человек может удовлетворить потребности самопознания и самореализации.

Наиболее важным для любого дела является понимание его сути. Для развития личности, прежде всего необходимо понимание её квинтэссенции как уникальной единицы, чистого листа. Изобразительное искусство, литературство, музыка позволяет человеку через формирование собственной вселенной «там» осознать свое место и жизненную позицию «здесь».

Духовное развитие зачастую ассоциируется с высокими идеалами. Творчество обладает воистину мистической силой вызывать благоговение, светлую грусть, благородное негодование. Подобный эстетический подъем дает человеку, сколь бы прежде он не был далек от подобного, стимул к совершению непредсказуемых поступков, кардинальных изменений, новых открытий, развития и совершенствования методом проб и ошибок [2, с. 87].

Вселенная творческого человека всегда таит в себе нечто весомое, значительно более многогранное чем банальная серость обыденности [1, с. 65]. При ознакомлении с готовым образцом творчества мастера человек открывает новую вселенную, развивается, создавая внутренний диалог, соглашаясь или оспаривая изначальную идею автора. Здесь следует вспомнить старую, хорошо известную цитату: «В споре рождается истина». Жизнь человека – вечный поиск, развитие, следовательно, возникновение диалога «автора – потребителя» является дежурной ступенью познания мира и себя самого.

Духовное развитие молодежи – один из главных вопросов, которые должны волновать современность наравне с проблемами продовольственного обеспечения. Для устранения проблемы преобладания материализма необходим пример. Увеличение интереса студентов к духовному развитию возможно путем организации творческих объединений, литературных вечеров, посещения музеев, ознакомительные лекции, современной обработки. Зачастую именно излишний фарс и некая устарелость речи отбивают у молодежи всякое желание духовного совершенствования. Ознакомление с той или иной информацией, изложенной доступным языком может привлечь внимание современников.

Список використаних джерел:

1. Штайнер Р. Философия свободы. Основные черты современного мировоззрения / Пер. с нем. Г. Бондарев. – М. : Ной, 1894.
2. Культурология : учеб. пос. / Сост. и отв. ред. проф. А. А. Радугин. – Москва, 2001.
3. Духовно-нравственное воспитание средствами музыкальной культуры : учеб.-метод. пос. для обр. учер. / Под ред. Т. В. Похитайло. – Омск, 2011.

ХУДОЖНЯ КУЛЬТУРА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ

Оксана Овчарова

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Питання духовного розвитку особистості є актуальним в наш час, тому що мистецтво є складовою духовної культури сучасної молоді. На сьогоднішній день перед суспільством гостро постає завдання виховання особистості нового типу – творчо збагаченої, розвиненої та

соціально активної. Важливим фактором сучасного виховання є оволодіння знаннями, які пов'язані саме з розумінням сутності мистецтва, сприймання та вмінням виражати свої думки.

Нині проблема духовної культури молоді привертає все більшу увагу вчених, зокрема, педагогів та психологів. Саме мистецтво має значний вплив на розвиток та формування духовності особистості. Воно задовольняє певні духовні потреби, піднімає їх на більш високий рівень і цим сприяє розвитку людини, який потрібен не тільки для сприйняття мистецтва, але й для формування загальної культури особистості в цілому.

Творчість супроводжує людину на протязі всього життя та розвитку, як духовної істоти. Творча особистість може формулювати нові ідеї, відкриття, розвивати науку, робити внески в мистецтво та освіту. На творчу особистість держава й суспільство покладає великі надії. Для того, щоб процвітала гармонія в суспільстві завжди має бути пріоритет внутрішніх цінностей над зовнішніми, духовного прогресу над матеріальним. У сучасному світі зовнішня краса користується більшим попитом, ніж внутрішня, адже повністю задовольняє соціальні потреби сучасного світу. Таке перенесення акценту з внутрішньої краси на зовнішню виправдовується відмовою сучасної людини від духовних цінностей на користь цінностей матеріальних та тілесних [2].

У сучасному світі розвиток людини – це надзвичайно складний процес, в якому беруть участь багато факторів. Серед цих факторів важливу роль відіграє і художня культура. Художня культура виступає ефективним засобом формування людини. Соціальна значущість мистецтва визначається рівнем впливу художніх образів на внутрішній світ людини.

Саме мистецтво та творчість покликане бути необхідними елементами виховання духовності кожної людини, оскільки звернення до витворів мистецтва розвиває у людини вміння правильно розуміти та сприймати явища краси. Духовна людина демонструє емоційну чутливість, а також вміння управляти своїми емоціями та почуттями. Вона має потребу та вміння будувати своє життя «за законами краси» та стверджувати для себе ідеали краси у відносинах з іншими людьми [1].

Мистецтво є першою та значущою формою суспільної свідомості, в якій людина стверджує свою біологічну та соціальну цілісність. Мистецтво представляє собою витвір, який об'єднує процес творіння з процесом сприйняття через витвір мистецтва, а воно являє собою матеріальне втілення творчості.

Творчість впливає не на окрему людську здібність або силу, а цілком на особистість. Важлива мета мистецтва – це всебічний розвиток соціальної особистості, формування її потреб та ціннісних орієнтацій. Тому мистецтво здатне надихати на наукові відкриття та збагатити їх новими ідеями. Воно відзначається особливими ознаками діяльності, а саме новизною, оригінальністю, нестандартними підходами до виконання професійних завдань. Завдяки творчості особистість здатна створювати нові матеріальні і духовні цінності. Найвищим проявом творчих здібностей є талант і геніальність.

Завдяки мистецтву кожний індивід може самостійно і всебічно розвиватися, виховувати в собі духовну особистість та досягати поставлених цілей в житті.

Вплив творчості та мистецтва на суспільство має важливий характер. Мистецтво є засобом пробудження активності людей і воно показує всьому світу всю свою різноманітність. Адже воно загострює наші почуття, вчить сприймати оточуючий світ саме душею. Сучасні люди мають бути не тільки споживачами вже створених до неї культурних цінностей, а й творцями нових внесків в культуру. Мистецтво має нести людям радість, закликати до гармонії та об'єднувати людей у всьому світі.

Список використаних джерел:

1. Фунтікова Н. В. Формування у старшокласників образного мислення засобами мистецтва: дис. канд. пед. наук: 13.00.01 / Н. В. Фунтікова. – Луганськ, 2000. – 224 с.
2. Фохт-Бабушкін Ю. У. Мистецтво і духовний світ людини (Про особливості впливу мистецтв на особистість) / Ю. У. Фохт-Бабушкін. – М. : Знання, 1982. – 112 с.

ТВОРЧІСТЬ ЯК ОСНОВА ЛЮДСЬКОГО ЖИТТЯ

Анастасія Петкова

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького*

(м. Мелітополь)

Кожна особистість має творчі задатки, які постійно потрібно розвивати. Під творчістю розуміється діяльність із створення нових оригінальних речей, несхожих на ті, які існували донині. Відомий італійський фізик, який присвятив ряд своїх робіт психології наукового мистецтва, Антоніо Дзикікі, дає характерне для цього підходу поняття, «творчість – це здібність генерувати те, що раніше не було відоме, не зустрічалося та не спостерігалось». На перший погляд дане твердження можна прийняти. Але по-перше, психологію цікавить внутрішній світ особистості, а не те, що народжується в підсумку його активності; по-друге, не ясно, що слід рахувати новим. З точки зору психології особливо цінним є сам процес творчої роботи, вивчення процесу, підготовки до мистецтва, виявлення норм, методів і засобів розвитку творчості. Творчість є цілеспрямованою, наполегливою працею. Вона потребує мисленої активності, інтелектуальних здібностей, вольових, емоційних рис та високої робото здатності. Творчість характеризується як найвища форма діяльності особистості, яка потребує довгострокової підготовки ерудиції та інтелектуальних здібностей. Творчість є основою людського життя, джерелом усіх матеріальних і духовних благ.

Мистецтво ділять на два види: художнє та наукове.

Художнє мистецтво не має безпосередньої націленості на новизну, не ототожнюється з виробництвом нового, хоча оригінальність завжди присутня серед критеріїв художнього мистецтва та оцінок художнього таланта. Художнє мистецтво починається з загострення уваги до явищ світу та допускає рідкі враження, вміння їх утримувати у пам'яті та обмірковувати.

Важливим психологічним фактором художнього мистецтва є пам'ять. У художника вона не дзеркальна, а вибірна та носить творчий характер. Творчий процес неможливий без уяви, яка дозволяє відтворювати увянення та враження, які зберігаються у пам'яті. У художній творчості беруть участь свідомість та підсвідомість, розум та інтуїція. При цьому процеси підсвідомості грають особливу роль.

Наукове мистецтво, на відміну від художнього, є діяльністю, яка направлена на відтворення нового знання, яке отримує соціальну апробацію і входить у систему науки. Мистецтво в науці потребує передусім, надбання принципово нового суспільно знання, в цьому завжди була найважливіша соціальна функція науки. Наукове мистецтво неможливе без високого рівня розвитку суспільного та професійного інтелекту, здібностей до навчання і ділового спілкування, тобто без впливу соціальної активності особистості. Також науковому мистецтву присутнє особливе відношення до дійсності та до себе.

Зазвичай індивід розчиняється у суспільстві і його поведінка ще не роздвоєна, вона прямолінійна. Тільки особистість, на думку В. А. Роменця, виявляє роздвоєність як результат перебування людини в спільноті. Вона прагне зберегти свою свободу й самобутність, але мусить бути визначена головними соціальними тенденціями спільноти й перебувати під тиском цієї спільноти. З одного боку, людина хоче звільнитися від тиску різних установ спільноти і бути самою собою – особистістю, але, залишившись вільною, вона не витримує цієї свободи й шукає, кому б її віддати, кому вклонитися, ким бути поневоленою.

Список використаних джерел:

1. Альтшуллер Г. С., Верткін І. М. Жизненная стратегия творческой личности. – Минск, 1994.
2. Галин А. Л. Психологические особенности творческого поведения. – М., 1996.

РОЛЬ МИСТЕЦТВА У ДУХОВНОМУ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

Намалія Піскоха

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

В наш час дуже не вистачає людини високої культури, яка здатна була б до діяльності в умовах міжкультурної інтеграції, яка була б гармонійно розвинена та чіткі життєві стратегії, ціннісні орієнтири протистояли б саморуїнуванню, та сприяли самореалізації принципів гуманізму та толерантності.

Мистецтво – важлива частина життя суспільства та людини. Воно відтворює життя таким, яким воно є – з повнотою та загальнолюдською значущістю, там де буде цікаво кожній людині.

Художня культура виступає одним з найважливіших компонентів духовної культури. Ядром художньої культури є мистецтво [1].

Якщо реалізувати цю мету, то вона б обумовила в нинішньому світі актуальність естетичних цінностей (краса, гармонія, пропорційність, досконалість тощо), та способів взаємодії з ними. За основу цього процесу можна було б покласти мистецтво, адже саме мистецтво є засобом, який здатний найсильнішою мірою вплинути на внутрішній світ людини і, гармонізувати його. Пробудити в людині найкращі почуття, та вплинути на її свідомість. Заохочування особистості до прекрасних візрів художньої культури сприяє формуванню в них сприйняття естетичного та немалих відчуттів до цілком реальних переживань у нелегкій діяльності.

Тривалістю у всю історію сфера духовного життя й культури людини розглядалась як важлива цінність, яка служила розвитку людського в людині, втримувала багаторічний досвід, з допомогою чого людське життя виявляло своє значення. При формуванні цінностей духовної культури, обмірковуванні нових ідей, воно допомагає людині виготовити власну палітру знань про зовнішній світ та ставлення до самого себе.

Предметом уваги багатьох дослідників виступає саме проблема становлення духовного світу людини. Адже лише мистецтво має таку властивість як формування світоглядних переконань, визначання системи цінностей людини, бо дуже важливо, яке мистецтво пізнаватиме дитина. «Кіношну» – насильницьку ідеологію, що завжди тисне на свідомість з екрана або високоморальні цінності при справжніх творах мистецтва? Цю проблему можна вирішити лише введенням в виховний та навчальний процес юнаків мистецтва, яке в свою чергу розвивало б духовні та моральні цінності.

Особливо актуальною є проблема формування духовної культури для сучасного суспільства. Віддаленість від культури, зникнення престижу розумності та інтелектуальної діяльності, помітне заниження моральних критеріїв поведінки складають єдину невирішену проблему при формуванні життєвої позиції людини.

Не останнім засобом виховання духовної освіти є мистецтво, що відображає в художньому образі новий рівень дійсності, слугує універсальним засобом сприймання світу очима другої людини, перетворюючи зовнішні культурні сенси у духовний світ індивіда.

Спостерігаємо таку закономірність: спілкування з мистецтвом підвищує художній потенціал, від його розвитку залежить рівень наявності соціальних цінностей, що активно впливають на успішність виконання виробничої та суспільної діяльності.

Мистецтво складає сукупність почуттів та ідей людства. Коли виховне значення інших форм суспільного пізнання має лише частковий характер: мораль зіставляє моральні норми, політика – політичні погляди, наука перетворює людину в спеціаліста, то тоді мистецтво має великий вплив на розум і серце, в цьому випадку відсутня така часточка душі, де воно не змогло б залишити свій вплив. Мистецтво складає цілісну особистість.

Отже, здійснюючи роль суспільного інструменту та виконуючи свої необхідні функції, мистецтво задовольняє духовні потреби особистості та збагачує або обмежує її світ. Мистецтво – це своєрідна чарівна паличка в духовному розвитку особистості. І від того, кому належатиме ця паличка, залежить культура особистості: моральна чи аморальна.

Список використаних джерел:

1. Культурологія : навч. пос. – К. : КНЕУ, 2001. – 121 с.

МИСТЕЦТВО ЯК ЗАСІБ ТВОРЕННЯ ОСОБИСТОСТІ

Олена Плетінь

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Поняття культура багатозначне в різних науках і філософських дисциплінах. Культуру можна дослідити, ґрунтуючись на динаміці суспільно-історичного розвитку.

Мистецтво – це творче відбиття дійсності, відтворення її в художніх образах. Твором мистецтва називають далеко не все, це повинно бути щось таке, що може зацікавити глядача та повернути його увагу. Людина сприймає мистецтво всіма органами чуття. Значну увагу цьому приділяв ще Аристотель який виділяв лише три функції, зараз вчені налічують значно більше функцій такі як: гносеологічна, аксіологічна, сугестивна, виховна, компенсаторна, комунікативна, гедоністична, естетична, ідеологічна, релаксаційна, фасцинуюча (захоплювальна), суспільного формування.

Є припущення, що мистецтво виникло раніше, ніж наука [3].

Мистецтво виконує незамінну функцію беручи участь у соціалізації особистості. Різним людям подобаються різні типи та жанри мистецтва, одним подобається музика, іншим – образотворче мистецтво, третім – архітектура і тому подібне.

Більшість людей є прихильниками музичного мистецтва і просто не уявляють свого життя без неї, кожному подобається певний стиль, але все одно їх об'єднує любов до музики. При зустрічі декількох прихильників одного жанру або певного гурту/виконавця ці люди мають безліч тем для обговорення. Не меншій кількості людей подобається художня фотографія, в Україні цим видом мистецтва займається велика кількість аматорів і професійних фотохудожників [2].

Розвиток особистості дуже складний процес у якому бере участь велика кількість факторів. До цих факторів відносять художню культуру з різномірними і неоднозначними зв'язками. Розвиваючись під впливом різних процесів художня культура має суттєвий вплив на ці процеси, і передусім тоді, коли виступає ефективним засобом формування особистості.

Педагогіка розглядає мистецтво як предмет фахового навчання та засіб виховання.

Мистецтво впливає на розвиток духовного потенціалу особистості та є незамінною частиною духовної культури світу.

Чернишевський мав на увазі життєве значення мистецтва говорячи, що мистецтво є «підручником життя» [5].

Студенти європейських столиць обов'язково відвідують національні музеї та виставки в той час як в Україні далеко не кожен студент робить це.

В Японії педагоги вважають, що любов до мистецтва в учнях потрібно виховувати, адже мистецтво для японців посідає особливе місце, вони переконані, що мистецтво набагато важливіше ніж наука.

У різних країнах таких як у США почали проводити «курси креативності», на яких керівники різних організацій навчаються творчому вирішенню проблем. Саме на таких курсах мистецтво для розвитку ініціативи та творчих здібностей.

Постійне спілкування з мистецтвом сприяє розширенню кола інтересів людини та допомагає їй краще розуміти себе та навколишній світ, оцінювати свої дії та вчинки. Зацікавленість мистецтвом допомагає людині розкрити насамперед самого себе, сформулювати своє «Я».

Різноманітність видів мистецтва дає можливість краще освоювати світ. Не існує основних та додаткових видів мистецтва, кожен особливий по-своєму.

Важливе місце в формуванні особистості займає театральне мистецтво. Воно здатне встановлювати духовну єдність творця і глядача [4].

Багато підлітків приходить до театру з метою пристосуватися до дорослого життя. Під час перебування в театрі вони переймають типи поведінки в складних життєвих ситуаціях, дорослішають, краще пізнають самих себе. Під час театральної діяльності отримують радість при подоланні життєвих труднощів та відчують себе частинкою колективу, це збагачує не тільки самих підлітків, а й глядачів.

Роль мистецтва у розвитку суспільства не розуміє школа і не планує передавати її наступним поколінням і тим самим руйнує передачу духовного досвіду своїх пращурів. «Таке нерозуміння має корені, зокрема, в глибокому спотворенні сучасного мислення фетишизацією точних наук. Людство, втративши віру в Бога, як за соломинку, хапється за будь-яку іншу велич — чи то всезнання вождя, чи то всезнання комп'ютера», — говорить Б.М. Йєменський [1].

Список використаних джерел:

1. Бахадур В. Аспект индийской эстетики. – Мадрас, 1956. – С. 17.
2. Боров Ю. Б. Эстетика. – 4-е изд., доп. – М. : Политиздат, 1988. – 496 с.
3. Орбан Л. Э. Становление личности. – М. : Наука, 1992. – 68 с.
4. Романец В. А. Психология творчости : навч. пос., 3-тє вид. – К. : Либідь, 2004. – 288 с.

ВПЛИВ МИСТЕЦТВА НА ОСОБИСТІТЬ І ПСИХІКУ ЛЮДИНИ

Ганна Прокопенко

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

У сучасному світі мистецтво дуже важливе для формування особистості. Мистецтво – це творче відбиття дійсності, відтворення її в художніх образах. Твором мистецтва називають далеко не всі витвори, це повинне бути щось дуже якісне, найцікавіше і здатне змінити свідомість. Мистецтво сприймається людиною всіма органами почуттів. Саме воно втілює в собі надзвичайно потужну здатність розвивати людину, її внутрішній світ та погляди на життя [1].

Взагалі вважають, що мистецтво має лише позитивний вплив на людину. Тож ми розглянемо питання, який же вплив мистецтво має на особистість і психіку людини.

Для зрозумілості подальшого матеріалу слід ознайомитися з термінами даної теми.

Мистецтво – це одна з форм суспільної свідомості; вид людської діяльності, що відбиває дійсність у конкретно-чуттєвих образах, відповідно до певних естетичних ідеалів. У широкому сенсі мистецтвом називають досконале вміння в якійсь справі, галузі [3]. Особистість – це поняття, вироблене для відображення соціальної природи людини, розгляду її як індивіда, як суб'єкта соціокультурного життя, що розкривається в контекстах соціальних відносин, спілкування і предметної діяльності, соціально зумовлена система психічних якостей індивіда, що визначається залученістю людини до конкретних суспільних, культурних та історичних відносин [4]. Психіка – система явищ суб'єктивного внутрішнього світу людини та тварин [5]. Психічні стани – мінливі стани людини, які описують у термінах психології [6].

Духовний розвиток – процес позитивних кількісних та якісних змін впродовж розвитку людини [2].

Тож, ознайомившись з термінами, ми розуміємо, що мистецтво – це перший крок до духовного розвитку людини, воно дає можливість відкривати перед собою «нові двері», внутрішній світ, почуття та уявлення. Мистецтво стає одним із способів вирішення життєвих труднощів людини. Його роль у вихованні підростаючого покоління з кожним днем все більше зростає, оскільки протидіяти бездуховності можливо лише тоді, коли ми усвідомлюємо важливість загальнолюдських цінностей, прагнення до пізнання та самореалізації в суспільстві. Це дуже важливо, особливо, коли людина ще в молодшому віці формує свої погляди на життя.

Мистецтво спонукає людей до саморозвитку, самопізнання, розвитку інтелекту та внутрішнього світу. А духовний розвиток – це розвиток який веде людину вперед у напрямку якоїсь форми розвитку: емоційного, соціального вказуючи на життєвість та його внутрішні сили.

Значущість мистецтва визначається рівнем впливу художніх образів на внутрішній світ людини, на всі напрямки її діяльності. Для цього воно володіє значним списком специфічних засобів, відсутніх в інших сферах людської свідомості. Становлення духовності – це вища мета кожної особистості, адже в ній зростає і особистість людини. Потрібно ставити собі за

мету розвивати особистість, розумові здібності, творчі вміння, самостійно здобувати знання. Створення ситуації успіху є умовою для самореалізації кожної особистості.

Список використаних джерел:

1. <http://prostoweb.kiev.ua/content/mistectvo>
2. <https://uk.wikipedia.org/wiki/HYPERLINK>
3. <https://uk.wikipedia.org/wiki/Духовність/Духовність/>
4. <https://uk.wikipedia.org/wiki/Мистецтво>
5. <https://uk.wikipedia.org/wiki/Особистість>
6. <https://uk.wikipedia.org/wiki/Психіка>
7. https://uk.wikipedia.org/wiki/Психічний_стан

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Катерина Шевельова

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

У зв'язку зі становлення нашої держави на міжнародній арені, в умовах зміцнення авторитету України, з'являється необхідність вдосконалення ланок навчально-виховного процесу, підвищення інтелектуального, творчого потенціалу суспільства.

У дошкільному періоді дитинства закладають основи розвитку особистості, формують творчі якості. Безліч чинників впливає на формування дитини як особистості, серед них вагомим місцем займає культура й мистецтво. Дитина поступово знайомлячись з культурною спадщиною людства, залучається до її цінностей, отримує можливість застосовувати свої творчі знання у певних, притаманних їй видах діяльності. У результаті цього розвивається увага, комунікативні навички та мислення.

Кожна дитина народжується з творчими задатками, але творчими людьми стають лише ті діти, умови виховання яких дозволили розвинути ці здатності вчасно. Ці умови – середовище, сім'я, люди які працюють з дітьми.

Дитинство – період посиленого розвитку, змін й навчання, протиріч і парадоксів, без яких неможливо уявити собі процес становлення особистості. Найбільш яскраво це виявляється у творчій діяльності, яка дозволяє повністю відкрити свій внутрішній світ.

У досліджах, присвячених проблемам розвитку дитячої творчості, зазначено, що у дошкільному віці у дитини з'являється перелік якостей, які можуть характеризувати її (дитину) як творця.

На думку Л. С. Виготського, головний закон дитячої творчості є у тому, що цінність його слід бачити не у результаті, не у кінцевому продукті творчості, а у самому процесі діяльності [2].

Отже, очевидним є той факт, що використання традиційних підходів до вирішення проблеми розвитку творчих здібностей дітей недостатньо. Необхідно поповнити сучасний освітній процес новим змістом, принципами, методичними ідеями, орієнтованими на розвиток творчої спрямованості, ініціативи, інтересу, натхнення.

Такий підхід до виховання та розвитку дитини стверджує гуманістичне напрям у педагогіці, який в освітніх установах нерідко декларується, але, на жаль, залишається в тіні численних проблем.

Список використаних джерел:

1. Богоявленська Д. Б. Про предмет і метод дослідження творчих здібностей // Психологічний журнал. – 1995. – № 5. С. 49-58.
2. Виготський Л. С. Уява і творчість у дитячому віці : психологічний нарис : книга для вчителя. – М. : Просвещение, 1991.

ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ УНІКАЛЬНИХ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ

Юлія Шишкіна

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

У сучасному світі мистецтво є одним з головних факторів духовного розвитку особистості. Мистецтво відіграє значну роль у вихованні духовно-моральних принципів. Воно слугує фактором, що збагачує діяльність індивіда. Таким чином, відбувається духовне зростання особистості.

Мистецтво впливає на особистість, на її свідомість і поведінку. Тому, проблеми духовно-морального розвитку людини на сьогоднішній день стали неодмінною умовою виживання суспільства.

Мистецтво є важливим фактором духовного розвитку особистості. Відомий філософ, психолог та публіцист В. Зеньківський говорив, що особистість не буває тільки даною, вона не є закінченою, вона постійно «задана», перед нею безперервно розкрита безмежна перспектива духовного розвитку. Поняття «особистість» в тлумачному словнику розглядається як конкретна людина зі своїми культурою, особливостями характеру і поведінки.

На сьогоднішній день цінності у духовному розвитку набувають наочні види мистецтв такі, як твори художників, музика та образотворче мистецтво. Якщо говорити про мистецтво, то його тлумачать як творче віддзеркалення дійсності в художньому образі та творчій діяльності. Роль мистецтва стала більш ціннішою в епоху науки. Мистецтво слугує якоюсь мірою натхненням для вчених. А. Ейнштейн говорив: «Мені особисто відчуття найвищого щастя дають витвори мистецтва. З них я черпаю духовного блаженства більше, ніж із жодної іншої галузі. Достоевський дає мені більше, будь-якого наукового мислителя, більше від Гаусса» [3, с. 132].

Наукові дослідження говорять про те, що мистецтво, а саме художня діяльність, впливає на роботу лівої та правої півкуль головного мозку. Ми вважаємо, що засобом розвитку унікальних творчих здібностей служить саме мистецтво. Відомий мистецтвознавець, Б. Алексєєв вважає, що заняття різноманітними видами мистецтва (музика, живопис, театр) створює достатню основу для подальшого духовного розвитку особистості.

Функція духовного розвитку особистості властива не тільки мистецтву. Зокрема, головну роль відіграє сім'я, школа, громадські організації тощо. Що ж стосується художньої культури, то вона формує суспільно-естетичні ідеали, виражаючи їх у вигляді художнього образу.

На основі аналізу науково-методичної літератури, можна засвідчувати, що на сьогодні дуже актуальним є питання формування духовної культури особистості.

Перспективу подальших досліджень в заданому напрямі відзначаємо в необхідності пошуку засобів оптимізації духовного зросту особистості.

Список використаних джерел:

1. Выготский Л. С. Психология искусства. – М., 1997. – 416 с.
2. Малахова И. А. Развитие личности. – Минск : Бел.наука, 2003. – 234 с.
3. Мешковский А. Альберт Эйнштейн : беседы с Эйнштейном о теории относительности и общей картине мира. – М., 1922. – 179 с.
4. Рудницька О. Світоглядна функція мистецтва // Мистецтво і освіта. – 2001. – № 3.

РОЛЬ ОСВІТНІХ ЗАКЛАДІВ У ЕСТЕТИЧНОМУ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

Вікторія Юрова

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Духовний розвиток завжди займав важливе місце у становленні людини в соціумі. Оскільки творчість є рушійною силою цього процесу, то мистецтво має безпосередній вплив на виховання в людини моральної культури.

Мистецтво – це необхідний аспект розвитку особистості. Виховувати людину духовно за допомогою мистецтва необхідно, аби запобігти проблемі культурної недорозвиненості нації.

Мистецтво – це важливий фактор в духовному розвитку особистості, яка завжди необхідна для культурного процвітання нації. Слід зазначити, що мистецтво ще з давніх часів посідало почесне місце у вирішенні проблем морально-культурного розвитку людини. **Моральна культура особистості** – це процес засвоєння особистістю на рівні власних переконань ідеалів, принципів суспільства, дотримання їх [1].

Процес духовного виховання здійснюється завдяки освіті. Так як педагогіка тісно пов'язана з мистецтвом, у цьому є його велика роль. Так, у навчальних закладах завжди присутні дисципліни, які сприяють естетичному розвитку особистості, який, в свою чергу, виховує людину, допомагає їй віднайти своє місце у соціумі, відкрити багатогранність особистості.

Аналізуючи роль мистецтва у духовному розвитку особистості, можна визначити, що деградації людства можна запобігти шляхом витончення свідомості. Саме такий підхід і передбачений освітою, особливо у молодшій школі.

Слід звернути увагу на те, що нині існує проблема стосовно корисності впливу мистецтва на свідомість. Це викривлення самого поняття «мистецтво як фактор духовного розвитку» у сучасному мистецтві. Таке ставлення до морально-культурного виховання може призвести до духовної недорозвиненості людства.

Мистецтво має велику роль у духовний розвиток особистості. Для вирішення проблеми впливу сучасного мистецтва, необхідно перевизначити пріоритети його розвитку. Адже головна задача мистецтва – створити морально-культурний фундамент для подальшого розвитку особистості і нації в цілому.

Список використаних джерел:

1. Пашенко М. І. Педагогіка: навч. посіб. / М. І Пашенко, І. В. Красноштан. – К.: «Центр учбової літератури», 2014. – 228 с.

ХУДОЖНЄ МИСТЕЦТВО ЯК ШЛЯХ УДОСКОНАЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ

Тетяна Юрченко

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Мистецтво – це творче відображення того, що існує насправді. Кожна особистість повинна розвиватись у сторону творчості, а одним із засобів є мистецтво. У духовному розвитку немає ніяких меж, адже кожна людина може бути творчо обдарована по-своєму.

Мистецтво завжди було і буде важливим фактором духовного розвитку особистості. Якщо людина не буде володіти мистецтвом, вона буде духовно бідною. Мистецтво допомагає розвиватися у всіх напрямках.

Мистецтво виконує важливу функцію для людини, воно дає насагу робити щось нове, захоплюватися чимось, будь-яким видом творчості, це можуть бути танці, музика, театр,

кіномистецтво, архітектура, живопис, скульптура, графіка тощо. У сучасному житті це дуже актуально, адже значення художньої культури невпинно зростає.

За рахунок вдосконалення творчих потенцій суспільства можна протистояти зневаги до мистецьких надбань людства [1]. Деякі люди не правильно розставляють свої пріоритети, треба на перше місце завжди ставити розвиток, задля того, щоб вдосконаливати себе з усіх сторін. А в цьому допоможе, як один із факторів-мистецтво

Духовно розвиватися треба кожному, щоб народ був розумним та кмітливим, щоб наші діти брали з нас приклад [2]. І цей неймовірний духовний поштовх буде наслідком чогось нового, адже людина, яка захоплюється мистецтвом, активна в цьому напрямку, вона може вгадати власний вид мистецтва, адже вдосконаленню немає меж. Тільки треба вчитися та духовно розвиватися. Можна спостерігати, як хтось пише картини, створює музику, пише книги, комусь це здається важко робити та тільки варто спробувати, як вам сподобається, і з часом з'являться шедеври у ваших руках.

Художня література спонукає молодь захоплюватися красою природи, насолоджуватися співом, вивчати науки [1]. Формувати внутрішній світ дітей допомагають вчителі, які закликають до того, щоб вони читали літературу, розвивалися духовно, спиралися на літературно-художні образи. Адже, усе починається з дитинства, закладається основи художньої й загальної культури людини, такою мірою визначають його доросле майбутнє. Духовно розвинута особистість має розумний вигляд, цьому сприяє мистецтво, яким вона займається.

На прикладі відомих знавців можна вчитися і досягати успіху. Творча еволюція, яка охопила Т. Яблонську, досягла визнання художниці, вона пишається своїми картинами «Хліб», «Весна», вони яскраво відтворенні сонячним ефектом і це заворожує. У Т. Яблонської вдалося глибоко осягнути сутність поезики української народної образотворчості. Вагоме місце серед художників посідає О. Кульчицька, творчість якої будується на демократизмі і реалізмі. Увагу художників дуже привертала творчість І. Франка, його образ втілено у графіці. Л. Курбас був митцем європейської освіченості, він вивчав історію, теорію світового театального мистецтва, ще йому вдалося розвинути кращі традиції українського театру, він прагнув зберегти те, що йому притаманне – національну самобутність. Ці прізвиська та ще багато інших відомих кожному, адже багато людей намагаються узяти хоч частинку того, що належить цим світовим іменам. Як бачимо, український світ не бідний талантами зі світовими іменами, але прагнемо ще збільшувати його до безкінечності, щоб ми могли пишатися славною Україною.

Духовний розвиток сам по собі не прийде, зрозуміло, що його треба накопичувати з роками, треба відчувати красу художнього твору, а ця краса прийде тільки тоді, коли людина сама цього захоче, не примушуючи її.

Велику роль відіграє вчитель початкових класів, адже саме він повинен сформувати особистість, важливо також на якому рівні обізнаності стоїть вчитель. Навчить він дитину зрозуміти, що мистецтво чогось варте, чи ні. Ми, як майбутні вчителі початкових класів, повинні задуматися над цим. Потрібно намагатися дітям змалку пояснювати, що таке мистецтво, які види мистецтва є взагалі, зацікавити їх, щоб вони мали змогу бути духовно розвинутими.

Якщо людина – особистість, то вона має творчий розвиток, безсумнівно. Адже, якщо людина не вчиться, не розвивається, не самовдосконалюється, вона буде необізнаною, а так жити не цікаво. Життя загубити свій сенс. Раніше, для дітей, існувала досить різноманітна система вивчення мистецтва [5]. Зараз, звісно, все інакше, але не будемо опускати руки, навіть якщо було багато відкинуто плідних досягнень тих років. Справжнє мистецтво завжди відіграло і буде відігравати вагому роль у нашому житті. Треба ходити в театри, музеї, на концерти, кіносеанси, читати художню літературу, щоб наша нація зростала.

Насправді, було б наївно думати, що дитина прочитає, що таке мистецтво та буде ним займатися, отже треба вгадувати практичні завдання, на яких би діти оволодівали цією технікою.

На думку Г. Гуковського, справжній вчитель «повинен відчувати художнє слово, матеріал і образ літератури всім своїм еством – думкою і слухом, уявою і фізичним, моторним (артикуляційним) чуттям, він повинен його бачити наскрізь, і тоді з надір слова, з глибини

словесної споруди виникне для нього вся повнота ідеї». Тобто, якщо вчитель не буде володіти вище написаним, то і діти цьому ніколи не навчаться, адже починається все з дитинства, зі школи.

Ми дослідили, як мистецтво впливає на духовний розвиток особистості. Обґрунтували фактори, які б давали підставу духовного розвитку. Хотілося б вірити, що сфера мистецтва буде тільки розвиватися надалі, наповнюватись чимось новим, невідомим, цікавим змістом і надавати люду користь.

Список використаних джерел:

1. Бутенко Л. В. Підготовка майбутніх учителів літератури до інтерпретації художніх творів: автореф. дис. на здоб. наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.04 / Луганський нац. пед. ун-т ім. Т. Шевченка. – Луганськ, 2007. – С. 2.

2. Вавілова І. В. Дитяча література як засіб формування особистості дитини (друга половина XIX – початок XX ст.): автореф. дис. на здоб. наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.01 / І. В. Вавілова. – 2008. – С. 2.

3. Естетика : навч. посіб. / М. П. Колесников та ін. – К. : Юрінком Інтер, 2004. – 208 с.

4. Левчук Л. Т., Оніщенко О. І. Основи естетики. – К. : Вища школа, 2000. – 271 с.

5. Химера Н. В. Сутність педагогічної майстерності вчителя зарубіжної літератури / Н. В. Химера // Педагогіка і психологія. – 2007. – № 3. – С. 20.

СТВОРЕННЯ ПОЗИТИВНОГО ІМІДЖУ ТУРИСТИЧНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Марина Астаф'єва

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Ключове правило «позитивного іміджу фірми» полягає в прагненні підприємства до того, щоб образ обраного іміджу у сприйнятті споживачів як можна більше відповідав тому, що вони прагнули відобразити [3, с. 8].

Імідж туристичного підприємства має подобатися, тобто залучати нових споживачів, на яких орієнтується діяльність даної туристичної фірми. Також він повинен бути унікальним, повинен відрізнятися від інших підприємств і легко запам'ятовуватись. Крім цього, імідж повинен бути простим і зрозумілим, у ньому не повинна міститись зайва інформація, для того щоб було легко його запам'ятати. Імідж повинен бути пластичним, тобто, залишаючись незмінним у сприйнятті споживачів і легко впізнаваним, оперативно змінюватись у відповідь на зміну економічної, соціальної, психологічної ситуації, моди, а також під впливом сприйняття його споживачами.

Імідж підприємства необхідно розглядати з боку сприйняття споживачем туристичних послуг – основного, у кінцевому підсумку, джерела прибутку. Високоякісне обслуговування своїм клієнтам можуть запропонувати тільки ті фірми, які цілеспрямовано формують образ в уявленні споживачів, який виділяє певні ціннісні характеристики та покликаний чинити психологічний вплив на споживачів в цілях реклами. Тільки позитивний імідж підвищує конкурентоспроможність фірми, залучає споживачів і партнерів, прискорює продаж туристичної продукції, туристичних послуг [1, с. 12].

Для формування позитивного іміджу підприємства, їхні представники повинні зацікавити потенційних клієнтів, а для цього вони можуть використати такі заходи:

Споживачі: проведення рекламної кампанії в відповідних регіонах задля збільшення споживачів; забезпечення подачі рекламної інформації з урахуванням уявлення споживачів про якість і різноманітність продукції фірми; рекламна кампанія по телебаченню, радіо та рекламних щитах [2, с. 276].

Персонал: працівники фірми повинні чітко усвідомлювати місію та цілі туристичної агенції; навчання персоналу, підвищення його професійного і культурного рівня.

Бізнес-партнери: ознайомлення партнерів з місією і стратегічними цілями фірми; формування репутації туристичного підприємства.

Громадськість: проведення рекламної кампанії, участь підприємства у різних соціальних програмах [1, с. 56].

Як показує сучасна практика, тільки те туристичне підприємство, яке добре працює над створенням позитивного іміджу, може розраховувати на сприятливий успіх в умовах жорсткої конкуренції і глобалізації економіки.

Туристична фірма поряд з іншими підприємствами функціонує в культурному середовищі, а тому соціокультурні фактори мають значний вплив на її діяльність. До цих факторів відносять: життєві цінності, культуру, традиції. Туристична фірма повинна все це враховувати, для більш успішної діяльності, для формування позитивного іміджу та для надання послуг, у яких будуть зацікавлені споживачі.

Список використаних джерел:

1. Джі Б. Імідж фірми: планування, формування, просування / Б. Джі. – М.: Академія, 2008. – 180 с.
2. Лісник А. Л. Організація управління готельним бізнесом / А. Л. Лісник, А. В. Чернишов. – М.: Видавничий дім «Альпіна», 2009. – 400 с.

3. Савельєв В. Російські бренди : товар, якого немає на світовому ринку туризму / В. Савельєв, Т. Борисова, Р. Тюлькова. – СПб. : Турбізнес, 2008. – С. 30.

ТУРИЗМ ЯК ОБ'ЄКТ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

*Лариса Безкоровайна
Олександра Онищенко*

*Запорізький національний університет
(м. Запоріжжя)*

Протягом багатьох десятиліть у нашій країні вивчається це складне соціально-економічне явище. Різні аспекти туризму досліджують географи, історики, економісти, педагоги, медики, представники інших наукових напрямів. Оpubліковано значну кількість наукових статей, монографій, проведено багато нарад з проблеми туризму, проте назва науки про туризм, з яким би погодилися всі фахівці, донині відсутня.

Кожна наука має власний об'єкт, предмет, суб'єкт і, зважаючи на філософські категорії, об'єктом наукового дослідження є процес або явище, що породжує проблемну ситуацію та обирається для вивчення дослідником. В. Г. Горохов і С. З. Пакуляк вказують, що наука слугує самопізнанню й пізнанню фактичних в'язків [2]. Тож, з'ясувати сутність туризму понятійним способом, представити його категоріально, концептуально є досить складною справою, адже туризм є багатобічним явищем суспільного життя і його неможливо визначити однозначно. Вважаємо, що туризм є мультидисциплінарним, багатобічним явищем, який пов'язує поняття: інфраструктура, гостинність, свобода пересувань, якість туристського продукту та навколишнього середовища, підготовка кадрів, транспорт, служба безпеки туристів.

Розглянемо поняття, які характеризують туризм як об'єкт наукового дослідження: «туризм», «туристика», «туризмологія», «туризмознавство».

В Законі України «Про туризм» поняття «туризм» визначається як тимчасовий виїзд особи з місця постійного проживання в оздоровчих, пізнавальних, професійно-ділових чи інших цілях без здійснення оплачуваної діяльності в місці перебування [4].

Ініціатором створення теорії туризму є американський теоретик, заслужений професор туризму Мічиганського університету (США) Роберт Макінтош, який у творах з проблематики туризму («Міжнародні подорожі та туризм», «Узгодження прибутку, туризму й індустрії гостинності», «Туризм: принципи, практики, філософії»), подав розуміння поняття «туризму» як об'єкту наукового пізнання [5].

Слушним є твердження Г. П. Долженка, що вибір однослівної номінації науки про туризм ускладнений відсутністю жодної номінації науки, об'єкт якої позначався б лексемою з суфіксом -изм, що, звичайно, перешкоджає використанню слова в якості назви центрального і самодостатнього об'єкта самостійної науки. Цю думку вчений підтверджує посиланням на відомого фахівця в галузі словотворення З. А. Потиху, який вважає, що до номінацій з означеним суфіксом входять іменники, які є назвами вчення, суспільно-політичних і наукових напрямів, дій, якостей, схильностей [3].

Зазначимо, що поняття «туризм» походить від греко-латинського кореня «*tornos – tornus*» (у перекладі – поїздка, прогулянка) або від французького *tourisme* (від *tour* – прогулянка, поїздка, а також коло, круговий рух), що й визначає його основний зміст [1].

Вивчення термінологічних труднощів в туристиці уможливили дослідникам А. М. Бузні та А. С. Мацовой з'ясувати, що на відміну від поняття «туризмознавство», поняття «туристика» означає більш широку сферу діяльності: це цілісна система сучасних фундаментальних і прикладних наук про туризм, туристську діяльність, туристську економіку, менеджмент туризму й туристське законодавство [1].

Як стверджує Г. П. Долженко, ініціатором визначення поняття «туристика» є фахівці Російської міжнародної академії туризму (РМАТ), які тлумачать це поняття як цілісну систему сучасних фундаментальних і прикладних наук про туризм, туристську діяльність, туристську економіку, менеджмент туризму й туристське законодавство.

Вивченню та узагальненню теоретичних досліджень у різних напрямках туризмознавства, цілісного уявлення про туризм як багатогранного феномену сучасності, його ролі й значення в житті суспільства, присвятили праці українські вчені: Б. П. Яценко, О. О. Любіцева, О. О. Бейдик, О. А. Кручек, Т. А. Дьорова, В. С. Пазенок. Вагомим внеском у становлення української туризмологічної школи є праці доктора педагогічних наук, професора В. К. Федорченка, зокрема, «Енциклопедичний словник-довідник з туризму».

Слід зазначити, що в Україні, починаючи з 1980 р., поняття «туризмознавство» набуло переваги над поняттям «туристика» після публікації монографії Н. П. Крачило «Основи туризмознавства».

Тож, вивчення туризму як складного соціально-економічного явища, на нашу думку, потребує більш ґрунтовного та прискіпливого вивчення.

Список використаних джерел:

1. Бузни А. Н. Терминологические трудности в туристике / А. Н. Бузни, А. С. Мацова // Вісник ДІТБ. – 2013. – № 17. – С. 105-114.
2. Горохов В. Г., Пакуляк С. З. История науки с философской точки зрения : кому она нужна? / В. Г. Горохов, С. З. Пауляк // Высшее образование в России. – 2013. – № 5. – С. 154-156.
3. Долженко Г. П. Наука о туризме : основания выбора номинации // География и туризм : сб. науч. тр. / Ю. С. Путрик, Л. Б. Савенкова. – Перм. гос. ун-т. – Пермь, 2010. – Электронный ресурс. – Режим доступа : <http://www.gennadiy-dolzhenko.ru/a28.html>
4. Закон України «Про туризм» із змінами, внесеними згідно із Законом № 222-VIII (222-19) від 02.03.2015, ВВР, 2015, № 23, ст. 158
5. Кручек О. А. Наукові записки Київського університету туризму, економіки і права // Серія : філософські науки. – 2011. – Вип. 11. – С. 112-126.

СІЛЬСЬКИЙ ЗЕЛЕНИЙ ТУРИЗМ ЯК СПОСІБ ДУХОВНОГО РОЗВИДКУ ТА ЗБАГАЧЕННЯ

Катерина Бондар

*Запорізький національний університет
(м. Запоріжжя)*

До чого прагне турист під час відпочинку? Звісно, найперше – це комфорт, зручність та розваги. Проте, пориваючись саме за цими складовими, ми подекуди зовсім забуваємо про реальну мету відпочинку. Адже основною ціллю відпочинку є здобуття позитивних емоцій, повне отримання задоволення і повне розслаблення, зміцнення здоров'я, фізичне і психологічне відновлення організму. Що, як не природа, сприяє відновленню сили щонайкраще? Саме тому з кожним роком сільський туризм в Україні користується все більшою популярністю серед міських жителів.

Одним із головних елементів існування системи є взаємозалежність головних протилежностей, їх єдність та боротьба. Сільський і міський спосіб життя здавна є гарним прикладом такої єдності. Властивостями сільського способу життя тісно пов'язані з властивостями побуту сільських жителів та їхньої працею.

Про соціально-культурний вплив сільського туризму на розвиток території, його екології та культуру місцевого населення, відзначаючи актуальність самої цієї теми, пишуть ряд дослідників, серед них такі автори, як В. Вершинін, В. П. Васильєв та ін. Дослідники відзначають, що сільський зелений туризм однозначно впливає на життя місцевого населення, матеріальну і духовну діяльність, систему цінностей, суспільну поведінку, інтереси, хоча цей вплив проявляється в різному ступені, і це залежить від ряду факторів, як об'єктивних, так і суб'єктивних.

Яким же чином, здавалося б, сільський туризм може впливати на формування особистості? В першу чергу, як зазначає В. Вершинін, «потрібно звертати увагу на врахування соціально-психологічних особливостей жителів із сільського соціуму в процесі спілкування,

виховання та адаптації до нових соціальних умов» [1]. І, дійсно, адже ментальність сільських жителів значно відрізняється від ментальності міського населення.

Сільський зелений туризм, в першу чергу, впливає на духовний розвиток особистості, особливо це стосується жителів великого міста, яким загрожує міська метушня та стреси. Вони не мають можливості милуватися навколишньою природою порівняно з жителями сільської місцевості. Розвиток такого виду туризму познайомить з побутом сільських жителів та їх традиціями, які збереглися з давнини до наших днів, і родзинкою цього стане можливість участі у сільськогосподарських роботах на свіжому повітрі.

Саме природа дає можливість досягнути душевної рівноваги. І, як зазначав М. Коцюбинський, «лише у природі існує гармонія, якої постійно шукає людина, і без цієї гармонії в душі неможливе нормальне людське існування. Нервових розладів, депресії, стресу можна позбутися. Для цього потрібно йти до природи» [3]. І це дійсно так, адже сільський туризм викликає саме соціальні зміни в житті села.

Взаємовідносини відвідувачів і господарів, як правило, розвиваються за схемою: приїхав туристом – поїхав другом. Сільський туризм передбачає спілкування, обмін інформацією. Туристи дізнаються про життя села, починають розуміти їх проблеми, знайомляться зі своєю історією, корінням. Це сприяє гуманізації суспільства, зближенню міста і села.

Саме в сільському середовищі збереглися осередки споконвічних староруських традицій. Тому при виборі ремесла бажано не тільки орієнтуватися на історичну, етнографічну, навчальну та довідкову літературу, а й вивчати особливості побуту та ремесла безпосередньо у старожильського населення.

Сільський туризм надає безліч нових можливостей. По-перше – повернення до першоджерел, тобто коли городяни їдуть до сіл чи на хутори, щоб пожити іншим життям. Перевага сільського туризму саме у тому, що він володіє таким могутнім арсеналом як краса сільських пейзажів, рік та озер, лісів, гір, а здорове харчування, проведення часу на свіжому повітрі та відсутність стресів позитивно впливають на туриста та зміцнюють його як духовно так і фізично. Виходячи з цього можна сказати що сільський зелений туризм чинить значний вплив на розвиток та формування особистості, колективу та суспільства: збільшує їх світогляд та кругозір [2].

І наша країна має все необхідне. А саме те, що особливо цінується зараз – незаймана природа, красиві пасторальні сільські пейзажі і добрі, гостинні люди. Україна – ідеальна країна для всіх видів «зелених» подорожей: екологічних, сільських, пригородних, етнографічних.

І тут варто зазначити що і вирішальне слово залишається за державою. Людям, які вирішили займатися сільським туризмом, вкрай необхідна підтримка з боку законодавства, яка буде надавати пільги та преференції для цієї сфери послуг.

На закінчення необхідно відзначити, що в сфері туризму раціонально створювати комплексні ремісничі поселення, так звані «міста майстрів». Вони здатні виготовляти велику кількість різноманітної продукції, стилістично доповнювати один одного, проводити певну організаційну політику (ярмарки, тематичні заходи, комплекси майстер-класів і т. д.) і формувати привабливий вигляд села в цілому. Подібні об'єднання будуть більш цікаві як проживаючим, так і туристам, що приїжджають.

Творче самовираження та подолання розриву між духовним та фізичним розвитком і є головними створеними умовами для індивіда та всього соціуму.

Список використаних джерел:

1. Вершинін В. Спосіб життя, демографія та сільська школа / В. Вершинін// Відкритий урок. – 2008. – № 4. – С. 1–2. – Електронний ресурс. – Режим доступу : http://osvita.ua/school_today/300
2. Васильев В. П. Сільський зелений туризм / Туризм сільський, зелений. – 2007. – № 4. – С. 4-6.
3. Коцюбинський М. Вибрані твори. – К. : Дніпро, 1965. – 512 с.

ДІЛОВИЙ І КОРПОРАТИВНИЙ ТУРИЗМ

Юлія Васильєва

Запорізький національний університет

(м. Запоріжжя)

Поняття ділового та корпоративного туризму з'явилися у зв'язку з глобалізацією світової економіки. У розвинених зарубіжних країнах це сталося в 70-80-х роках ХХ-го століття, а от у Росії про діловому туризмі заговорили тільки на початку 90-х. Саме в цей час російські компанії змогли вийти на світовий рівень. Це були туроператори, які усвідомили, що діловий туризм – це не просто один з напрямків індивідуального туризму, а окрема ніша туристичного бізнесу.

Сучасним керівникам не доводиться турбуватися про організацію ділової поїздки. Професіонали ділового туризму «під ключ» складають програму закордонного виїзду, беруть на себе всі організаційні питання, допомагають при виникненні непередбачених ситуацій.

Треба зауважити, що зараз семінари, виставки та ділові зустрічі далеко не завжди проходять у близьких і зрозумілих європейських країнах. Латинська Америка і Африка впевненими темпами впливають на світову економіку і готові запропонувати економічно розвиненим країнам багато цікавого. Для керівника ділового туризм в таких далеких країнах може бути пов'язаний з додатковими проблемами. Незнання місцевої культури, мови, традицій і ділового етикету можуть поставити керівника в незручне становище. Для ділової зустрічі це в принципі неприйнятно. Люди, які вирушають за кордон з питань бізнесу, не хочуть відчувати себе незатишно. Рішення в цій сфері часто приймаються в залежності від того, наскільки впевнено виглядає керівник, як він ставить себе і як відстоює інтереси своєї компанії. Збентежений і невпевнений представник великої фірми не вразить потенційних партнерів, тому в питаннях ділового туризму не можна забувати ні про які дрібниці.

Сучасні туристичні компанії зможуть забезпечити комфортне перебування в країнах, що розвиваються і розкрити їх з кращого боку. З їх допомогою подорож стане не тільки корисною для бізнесу, але й пізнавальною. Діловий туризм можна поділити з відвідуванням різних пам'яток, екскурсійним або активним відпочинком. Для кожного туриста можна так скласти свій графік, щоб знайшовся час і для роботи, і для відпочинку.

Зрозуміло, що керівники компаній, які мають зв'язки за кордоном, люди зайняті, і витрачати час на організацію ділового туризму вони не можуть. Але у кожного керівника є заступник, секретар і цілий штат співробітників. Найпростішим варіантом було б доручити організацію поїздки їм. Проблема в тому, що вивчення численних пропозицій авіакомпаній, порівняння сотень готелів, вибір перекладача, оренда автомобілів та інші найважливіші аспекти організації туру не сприятимуть ефективному виконанню основних службових обов'язків. Суміщення прямих обов'язків зі справою, в якій співробітник нічого не розуміє, призведе до того, що успіх не буде досягнутий ні там, ні там. Крім того, діловий туризм – це наскільки важлива частина бізнесу, що довіряти її організації не професіоналу буде великою помилкою. Страшно подумати, у що може вилитися неувважність при бронюванні квитків або вибір неважко розташованого готелю. Саме тому всі великі компанії вже давно й успішно співпрацюють з однією конкретною туристичною компанією, яка бере на себе організацію всіх зарубіжних зустрічей, відвідування виставок і семінарів, відрядження співробітників та інші аспекти ділового туризму.

Якщо говорити про бізнес поїздки в цілому, то діловий туризм це тільки лише одна сторона медалі. Зараз, дивлячись на зарубіжних партнерів, великі українські компанії освоюють корпоративний туризм. У той час як невеликі фірми тільки-тільки почали включати в свій бюджет новорічні «корпоративи», акули бізнесу можуть собі дозволити влаштувати семінари, навчання і просто корпоративний відпочинок за кордоном.

Чим цікавий корпоративний туризм для керівника? Спільні виїзди, в першу чергу, працюють на згуртування колективу. Одна справа, спілкування в рамках офісу і рідкісних корпоративних вечорів, і зовсім інша – спільний відпочинок. Для таких подорожей зазвичай складається продумана програма. У графік обов'язково включаються тренінги та семінари, які розбавляються обширною екскурсійною програмою.

Корпоративний туризм від індивідуального відрізняється продуманою організацією. Звичайно, керівнику важливо, щоб співробітники відпочили і набралися сил для трудових звершень, але цього мало. Якщо просто вивезти весь штат співробітників, поселити їх у готель і дати повну свободу дій, то єдиний раз, коли вони будуть разом, це в аеропорту. Всі розбіються на групи за інтересами, і склад цих груп буде таким же, як і в офісі. Головна ідея корпоративного туризму – розбити ці усталені групи і створити один – згуртований і працюючий колектив.

Для досягнення цієї мети недостатньо просто приїхати в готель і періодично виїжджати на екскурсії. Кожен день відпочинку повинен бути продуманий так, щоб він працював на результат. Зараз дуже популярний сюжетний корпоративний туризм. Туристична компанія організовує не просто поїздку, а пригоди в кращих традиціях голлівудських фільмів. Всі співробітників об'єднують в команду, яка повинна шукати відповіді на хитромудрі загадки, розкривати підступні плани корпоративного ворога і, врешті-решт, дістатися до незлічених скарбів. Така програма може бути розрахована на один день, а може захопити працівників компанії на всю двотижневу відпустку. Треба зауважити, що при правильній організації в роботу включаються навіть найбільші скептики, і дорослі люди на кілька днів забувають, що вони займають керівні посади у великих компаніях. З деякої хвилини вони стають підкорювачами джунглів, небезпечними піратами або шукачами скарбів.

Корпоративний туризм для рядових співробітників і для топ-менеджерів планується по-різному. Менеджерів середньої ланки, в першу чергу, необхідно навчити, розкрити в них всі наявні здібності, зібрати працівників відділу в єдиний ефективно працюючий механізм. Корпоративний туризм, орієнтований на керівників, переслідує дещо інші цілі. Людина, щодня приймає найважливіші бізнес рішення, від відпочинку чекає розслаблення. Психологи і тренери при роботі з такими клієнтами стараються, в першу чергу, зняти напругу і позбавити від стресу. Природа в такій роботі головний помічник. Грамотний тренер використовує природну красу і гармонію, щоб відключити топ-менеджера від бетонних джунглів і цілком занурити в зелені. І от коли голова повністю звільнена від робочої діяльності, в неї приходять справді вартісні ідеї. Нерідко саме під час такого відпочинку вирішується доля компанії і повністю змінюється стратегія розвитку відділу або всієї організації в цілому.

Список використаних джерел:

1. Артёмова Е. Н. Основы гостеприимства и туризма / Е. Н. Артёмова, В. А. Козлова. – Электронный ресурс. – Режим доступа : http://tourlib.net/books_tourism/artemova7.htm
2. Бардин К. В. Азбука туризма, М., 2001 г. – 354 с.
3. Жукова М. А. Индустрия туризма : менеджмент организации. 2009 г. – 304 с.

УДОСКОНАЛЕННЯ САНАТОРНО-КУРОРТНОГО КОМПЛЕКСУ – ОДИН ІЗ НАПРЯМІВ РОЗВИТКУ ЛІКУВАЛЬНО-ОЗДОРОВОЧОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Олександр Вінниковський

Запорізький національний університет

(м. Запоріжжя)

Інтеграція України до Європейської спільноти вимагає від керівництва держави термінових рішень щодо вдосконалення соціального комплексу, у тому числі рекреаційного. Турбота про охорону та зміцнення здоров'я населення є одним з найважливіших завдань цивілізованого суспільства. Адже високий потенціал фізичної та розумової діяльності людей служить передумовою їх повноцінного життя. Саме ці завдання спрямована вирішувати санаторно-курортна рекреація. Загальносвітова мода на здоровий зовнішній вигляд поступово охоплює Україну: за останні десять років вітчизняний ринок оздоровчого закордонного туризму зріс майже на третину. З огляду на те, що Україна має один із найкращих природних лікувально-оздоровчих потенціалів у Європі, питання вдосконалення санаторно-курортного комплексу стає одним з найпріоритетніших напрямів розвитку вітчизняного туризму, зокрема його лікувально-оздоровчого виду, що призводить до поповнення бюджету і зміцнення

державної економіки в цілому. Україна має всі необхідні умови для розвитку рекреаційного комплексу. У країні є лікувально-оздоровчі, спортивні (туристичні), пізнавальні системи комплексу [2]. У нас багато рекреаційних ресурсів: бальнеологічних (мінеральних вод, грязей), кліматичних, ландшафтних, пляжних, пізнавальних.

У сучасному світі відпочинок, рекреація, туризм, оздоровлення, що, врешті-решт, означає здоров'я, є найвищою соціальною цінністю. Тому за останні кілька десяти років у світі поступово зростає значення туризму і рекреації [3]. Це пов'язано в першу чергу із значним ростом доходів населення економічно розвинутих країн, зростанням загальноосвітнього рівня людей, розвитком транспортного сполучення. Люди залишають свої домівки з наміром відвідати нові місця, збагатити себе знайомством з пам'ятками історії, культури і мистецтва. Крім того, індустріальний розвиток цивілізації, забруднення екологічних систем навколо великих промислових районів, збільшення психологічного навантаження на людину через прискорення темпу життя, змушує все більшу кількість людей шукати відпочинок та оздоровлення в поки що екологічно благополучних регіонах світу. Таким чином, у багатьох державах обслуговування рекреантів стало не лише самостійною галуззю економіки, але й життєво необхідною формою задоволення потреб людини.

Україна має великі рекреаційні ресурси, до яких належать географічні об'єкти, що використовуються чи можуть бути використані для відпочинку, туризму, лікування, оздоровлення населення [1]. Володіючи величезним природним потенціалом, Україна усвідомлює необхідність розвитку рекреаційно-туристичної інфраструктури. Відвідавши нашу Україну, туристи мають можливість не тільки відпочити і відтворити функціональні можливості свого організму, але й ознайомитись з її історією та культурою. Саме тому організація оздоровчо-рекреаційної діяльності в Україні є актуальним питанням сьогодення.

Список використаних джерел:

1. Кифяк В. Ф. Організація туристичної діяльності в Україні. – Чернівці : Книги-XXI. – 2003. – 300 с.
2. Ніколаско Д. В. Рекреаційна географія / Д. В. Ніколаско – М., 2001. – 320 с.
3. Сокол Т. Г. Основи туристичної діяльності. – К. : Грамота. – 2006. – 264 с.

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МОЛОДІЖНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Ярина Геращенко

*Запорізький національний університет
(м. Запоріжжя)*

Молодь – найбільш динамічна і мобільна соціальна група нашої держави, яка схильна до пошукової, творчо-експериментальної активності. Цю діяльну активність, яка направляється на реалізацію своєї життєвої програми, на розкриття власних здатностей і потреб, може розкрити і втілити в життя молодіжний туризм.

Проблемами та перспективами розвитку молодіжного туризму на протязі становлення незалежної України займалися багато вчених та спеціалістів-практиків. Ними були виділені найбільш суттєві особливості та характеристики молодіжного туризму (М. Б. Біржаков), визначені головні цілі молодіжних туристичних поїздок та їх переважні географічні напрямки (Л. П. Воронкова), проаналізовані пропозиції туристичних фірм та їх співвідношення зі специфічними проблемами молоді (О. А. Бабанчикова), проаналізовано цінову політику туристичних фірм порівняно з купівельною спроможністю молоді, а також розроблено пропозиції щодо посилення підтримки молодіжного туризму з боку державних та регіональних органів управління (Л. В. Дьоміна і Н. Й. Конішева).

Період з 1990 по 1993 рік був особливо складним для туризму в Україні. Обсяг туристичної діяльності на внутрішньому ринку зменшився в чотири рази [2]. Серед туристських підприємств, які спеціалізуються на молодіжному туризмі, найбільшим залишається АТ «Супутник-Україна». Незважаючи на те що система ринкових відносин

зруйнувала монополію «Супутника» на цей вид туризму, він є одним з провідних у цій сфері. З серпня 2004 року була створена всеукраїнська молодіжна громадська організація «Всеукраїнська молодіжна туристична асоціація» [1].

Скорочення державного фінансування, зменшення бюджетів профспілок, реорганізація, або просто ліквідація туристичних клубів, непрозорий розподіл коштів, витіснення соціальних та самодіяльних основ туризму комерційними технологіями помітно зруйнував молодіжний туристичний рух в останнє десятиліття. І, як наслідок, більше 80% молоді не може або не вміє самостійно організувати якісний відпочинок та активне проведення часу.

В останні роки сучасна молодь України відчула проблеми зростання безробіття, насильства, злочинності та правопорушень, хвороб, наркотичної та алкогольної залежності, нелегальної зовнішньої трудової міграції, рівня бездуховності; зниження інтересу до занять спортом; відсутність знань народної спадщини [3]. Незважаючи на постійний брак коштів студентська молодь старатися більш – менш якісно організувати свій відпочинок, включаючи в цю програму активні, навчальні, оздоровчі види туризму. А що можна сказати про не студентську молодь, яка більшою мірою сидить за комп'ютером, з високим рівнем різних типів залежностей, яка якось і чимось себе розважає? З огляду на це одним із найважливіших завдань для нашої країни повинен стати розвиток активного молодіжного туризму і, на цій основі, громадянське, національно-патріотичне виховання дітей та молоді, їх залучення до соціально-політичних та економічних перетворень, процесу інтеграції України до світової спільноти [3]. В цьому контексті є доцільним зазирнути в попередні десятиліття оновленим, сучасним поглядом, виявити цікавий, актуальний для сьогодення досвід молодіжного міжнародного і внутрішнього туристсько-екскурсійного руху: для піднесення національної свідомості народу, його національно-культурного відродження; для зміцнення взаємозв'язків молоді на засадах загальнолодських цінностей; для пізнання нею світу та безпосередньо рідного краю, духовного і фізичного виховання підростаючого покоління; для формування в нього широкого світогляду як основи патріотизму. Варто відмітити, що молодіжному туризму видають перевагу ті, хто полюбляє дешеві подорожі з використанням менш комфортабельних засобів розміщення і перевезення, екскурсійні програми які включають активне спілкування з місцевим населенням, розважальне дозвілля (відвідування дискотек, нічних клубів і барів). На жаль, існуючий асортимент молодіжних туристських програм, особливо у внутрішньому туризмі, представлений дуже скудно, тому висока туристська активність молоді залишається нереалізованою, також зависока ціна туристичного продукту не відповідає платоспроможному попиту молоді. В період економічних негараздів саме молодіжний туризм може дати можливість нашій країні перебороти або ж істотно пом'якшити економічну кризу, підтягнути всі інші галузі економіки, адже студентська молодь є найбільш подорожуючим сегментом туристського загалу.

Туристська галузь України завдяки багатим природним, історико-культурним, трудовим ресурсам цілком може претендувати на чільні позиції в економіці держави. Але для цього їй необхідна державна підтримка, скоординовані дії у виконанні державних, регіональних та місцевих програм розвитку туризму. Одним із найважливіших чинників, що впливає на розвиток внутрішнього і міжнародного туризму є добробут населення.

Список використаних джерел:

1. Всеукраїнська молодіжна туристична асоціація. – Електронний ресурс. – Режим доступу : <http://www.hostels-ukraine.com/index.php?lang=ua&mode=uyla>

2. Мальська М. П., Худо В. В. Туристичний бізнес : теорія та практика : навч. пос. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 424 с

3. Орленко О. Н. Становлення та розвиток студентських костелів в Україні – важливий напрям молодіжного та дитячого туризму. – Електронний ресурс. – Режим доступу : <http://soskin.info/ea/2004/3/20040319.html>

МІСТИЧНА СПАДЩИНА ЗАПОРІЗЬКОГО КОЗАЦТВА ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ

*Анастасія Дицюра
Запорізький національний університет
(м. Запоріжжя)*

Активне відродження козацького руху диктує нагальну необхідність мати повну і об'єктивну картину еволюції козацтва. В даний час рух козачого відродження, що активно розвивається, є невід'ємною частиною становлення української державності, в зв'язку з чим надзвичайно важливо володіти знанням його історичної долі та використовувати в усіх сферах сучасного суспільства.

Одна з головних причин цього інтересу криється в самотності і неординарності самого козацтва. Тому і потрібні нові, нестандартні підходи, що дозволять розглянути цей феномен з різних точок зору. Таким підходом є, на нашу думку, туристична діяльність. Тому що культурно-історична спадщина запорізького козацтва є цікавою не тільки для громадян України, але й для іноземних відвідувачів.

Цікавим напрямком культурно-історичного туризму є використання міфологічної (містичної) спадщини. Слід зазначити, що цей напрямок, практично не використовується в сучасній туристичній сфері. Тому необхідно активізувати дослідження в цьому перспективному напрямку.

Серед запорізького козацтва, на протязі всього його існування, відбувалися таємничі, овіяні легендами дії. Їх реалізовували в повсякденному житті надзвичайні представники великої козацької маси. Їх називали «характерники». Походить це слово від грецького «character», тобто відмінна риса. Їм називали козаків, які мали надзвичайні здібності.

Не один рік існував цей загадковий світ, в якому дивним чином перепліталися історичні реалії і вигадка народу, кожен день готового до подвигів і битв. Безумовно, небезпечні і непередбачувані моменти в житті козаків, сприяли розвитку і існуванню, причому протягом не одного покоління, цього цікавого явища.

Із письмових джерел, що дійшли до нас, розповідей старожилів, вимальовується своєрідний і неповторний образ такого козака, здатного на незрозумілі для оточуючих дії. Козаків-«характерників», цих козаків-магів в народі ще називали «галдовники» (від українського «галдовать» – чаклувати) або «хімородниками» і «заморочниками», тому що вони вміли напускати на людей морок і сон [3. С. 186-187].

Різнити в назвах залежала від напрямків діяльності козака, а також майстерності і рівня його підготовки. Це були козаки, які, по сучасним визначенням, володіли екстрасенсорними здібностями. У них була добре розвинена телепатія, яснобачення, здатність до гіпнотичному впливу. Володіли характерники і тим, що зараз називається гіпнозом, в старі часи – «відвести очі».

Цих козаків готували практично з колиски. Знаючи традиції і розуміючи ситуацію, старші товариші могли розрізнити з пелюшок те, що закладено в дитинку. Саме тому такий хлопчик на довгі роки ставав джурою (служкою) старшого і навченого досвідом козака.

Такі козаки були обраними воїнами, елітою війська. Маючи надприродні здібності, вони могли управляти психікою, тобто впадати в такий психічний стан, яке давало можливість робити неймовірні речі. Наприклад, наводити «ману» на ляхів і інших ворогів.

В історії багатьох козацьких битв були зафіксовані неймовірні випадки. Так, після однієї з битв загін козаків переслідували ляхи. Навколо було чисто поле і козакам ніде було сховатися. Для того, що б зберегти військо, вони ставили серед поля списи по колу і зусиллям волі і духу входили в особливий психо-енергетичний стан. У цьому випадку їх намір ставав дійсністю. Ляхи, які їх переслідували, бачили серед поля дубовий гай, в якій сховалися козаки. Вони зупинялися і повертаються назад.

Відважний козацький полковник Іван Богун зумів провести вночі військо через польський табір, та так, що жодна собака не загавкав. Були в козаків і хитрі прийоми, за допомогою яких вдавалося виявити ворога. Для цього вони виготовляли так звані «крики». Вони брали очерети, занурювали їх у воду і віск, потім кричали на них. Віск запам'ятовував крик. Такі

очерети розкидали по степу, очікуючи ворожої навали. Коли з'являлися вороги в степу, їхні коні починали несамовито кричати, наступаючи на попередньо розкидані очерети. Козак на вахті чув це і передавав сигнал тривоги.

Спеціально навчені козаки в часи запорізького козацтва становили загони пластунів. Це були загони, в нашому сьогоденнішому розумінні, спеціального призначення (спецназ) того часу. У свій час літописець козацтва Д. Яворницький зазначав, що звичайний козак – це не лише гопак, а людина вільна по духу, до того ж озброєна [3. С. 56-57]. Підкорятися випадковим людям було не в його правилах.

Характерниками були полковник Семен Палій, отамани Захарій Чепега і Григорій Сагайдачний. Характерниками вважалися деякі козацькі гетьмани, кошові отамани і знамениті полковники. Серед них – Дмитро Байда-Вишневецький, Іван Підкова, Самійло Кішка, Іван Богун, Северин Наливайко, Максим Кривоніс і наймогутніший характерник, кошовий отаман Іван Сірко.

Про нього розповідали, що він підставляв своєму слугі руку під удар шаблею. Після цього на руці залишався тільки синій слід. Кажуть, що Сірко, обертаючись білим хорту (вовком), вмів наводити на татарських табунників сон. Сірко був особистістю неабиякої в історії. Саме при ньому прославилася Запорізька Січ.

Самі запорожці казали, що рівного Сірку не було, не буде і ніколи не може бути. Про нього в народі казали: «Сірко був превеликий колдун. Недарма його турки прозвали шайтаном... Навіть після смерті його довго боялися ляхи і бусурмани. У важливих битвах козаки, його відсічену праву руку везли попереду війська. Де була ця рука – скрізь була удача в бою» [2].

Слід зазначити, що це тільки мала частина легенд та міфів про козаків і вони потребують більш детального вивчення й розуміння. Але вже на даний час є можливості формувати нові типи екскурсій та турів, які б охоплювали містичну основу старини.

Ми маємо не дуже велику кількість об'єктів містичного напрямку, але вони є: це Великі та Малі Кучугури в Каховському водосховищі, яри та балки лівого берегу Дніпра, запорізький дуб, острів Хортиця, чорний камінь, печера Змієва, о. Перуна тощо.

Використання таких об'єктів в туристичній регіональній діяльності надасть нових обертів в сфері активізації туризму в Запорізькій області та районах.

На нашу думку, слід розробити програму розвитку міфічного (містичного) напрямку туризму в області, поєднавши козацьку боротьбу, свята, які прийшли к нам з дохристиянства (Івана Купала), кінні виїзди, нічні екскурсії по музеям та Хортиці, Великому Лугу, Кучугурам та Лисій горі. Не слід забувати, що такі види туристичної діяльності активно використовуються туристичними підприємствами розвинених країн, крім того, вже почали діяти і на теренах України (Львів, Київ, Одеса).

Список використаних джерел:

1. Євген Луців. Хто такі козаки-характерники. – 2013. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://ukrainaforever.narod.ru/kozaktop>
2. Светлана Тригуб. Иван Сирко – великий воин-характерник. – 2013 – Електронний ресурс. – Режим доступу : <http://esotery.net>
3. Яворницький Д. І. Історія запорізьких козаків / Д. І. Яворницький. – Львів, в-во Світ. – 319 с.

ОСОБЛИВОСТІ ОСВІТНЬОГО ТУРИЗМУ

Тетяна Зарюта

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

З розвитком туризму не могло залишитися без уваги і такий його напрямок, як освітній туризм. Прагнення людини, поєднуючи відпочинок та освіту, розширити власний світогляд, зануривши себе в культуру і традиції інших країн і регіонів світу, стають основною мотивацією більшості туристів.

Освітній туризм розуміється як поїздка, під час якої поєднуються відпочинок та навчання: здійснення екскурсії для розширення кругозору, світогляду людини. Відмінною рисою освітнього туризму є те, що він сприяє формуванню навичок освіти і стимулює інтелектуальний розвиток людини. Освітній туризм охоплює різні види навчання і освіти, яка здійснюється за кордоном. Мотиви освітнього туризму різноманітні, тобто можна подорожувати, з користю проводити свій вільний час, саморозвиватися, вивчати мови, знайомитись з релігією, наукою, політикою, світським життям та ін. [1].

Ще за античних часів беруть свій початок освітні подорожі. В Європі головним показником освіченої людини вважалася його тривала подорож по різних місцях стародавніх часів, пам'яток культур. Переважно подорожували школярі, від одного університетського кампусу до іншого. Починаючи з середини XVI ст. освітній туризм стає однією з умов визначення суспільного статусу людини. Ж. Ж. Руссо та Дж. Лондон наголошували, що освітні подорожі є необхідною умовою для отримання знань і навичок. Також під час таких подорожей людина займалася самовихованням. У XVI ст. люди з багатих сімей з метою продовження своєї освіти ознайомлювалися з культурою, традиціями і наукою іншої держави. Саме тоді почалися здійснюватися так звані «Гранд – тури» [1].

Освітній туризм і його організація стануть визначальним компонентом навчання та задоволення життя у XXI столітті. Для багатьох людей задоволення життям залежить від ступеня його насиченості подіями за межами професійної діяльності. У туризмі зазначені процеси означають зростання попиту на різноманітні освітні тури, подорожі з переважанням пізнавальної мотивації, пропозиції відпочинку в поєднанні з окремими курсами практичного, характеру ділової поїздки [2].

Традиції освітнього туризму – поїздки з метою закінчення освіти, підвищення рівня кваліфікації, фахової перепідготовки, вивчення мови тощо також закладені у період здійснення класичних «Гранд турів». Те ж саме стосується і стійкої моди на отримання освіти за кордоном, яка набула глобального характеру: китайська молодь навчається в американських ВУЗах, арабська – у французьких, індуська – у британських [1].

Відголосом освітнього туризму можна вважати і навчальні польові практики для студентів географічних і природничо-географічних факультетів ВУЗів України. Кількатижнева практика дозволяє знайомити студентів ВУЗу із природою, культурним надбанням, звичаями і традиціями населення різних регіонів України.

В XXI столітті туризм перетворився на дієвий інструмент пізнання навколишнього світу і міжкультурного діалогу. Отже, освітній туризм охоплює різні види навчання і освіти, яка здійснюється в нашій країні та за кордоном.

Список використаних джерел:

1. Смаль І. В. Гранд тур» і його значення для розвитку освіти. Сучасні проблеми прир. наук та методики викладання: мат. доповідей / за зал. ред. І. В. Марисової. – Ніжин : НДУ ім. Миколи Гоголя, 2013 – С. 126-128.
2. Ткачук Л. М. Освітній туризм у світі й в Україні / Л. М. Ткачук // Науковий вісник Інституту міжнародних відносин НАУ : зб. наук. ст. – Вип. 2. – К. : Національний авіаційний університет, 2010. – С. 137-144.

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ТУРИЗМА В ХЕРСОНСКОЙ ОБЛАСТИ

*Тетяна Зарюта, Дарина Хомтюк
Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Неотъемлемой составляющей мирового туристического процесса является отечественная туристическая отрасль. Несмотря на все политические и социально-экономические проблемы последних лет, индустрия туризма стала той отраслью народного хозяйства Украины, которая стабильно наращивает объемы производства туристического продукта.

Развитие туризма в Украине может и должно стать сферой реализации рыночных механизмов, источником пополнения государственного и местных бюджетов, средством общедоступного и полноценного отдыха и оздоровления [1]. Туристическая отрасль является важным фактором стабильного и динамичного увеличения поступлений в бюджет, существенного положительного влияния на состояние дел во многих отраслях экономики.

За последние годы в нашей стране происходят бурные процессы преобразования туристической отрасли в одну из ведущих отраслей экономики Украины. Это, прежде всего, связано с принятием ряда Указов Президента Украины и постановлений Кабинета Министров Украины о поддержке развития туризма [3, 4, 5, 6].

Выгодное экономико-географическое положение Херсонской области, выход к Черному и Азовскому морям, благоприятные климатические условия способствовали формированию в регионе мощного туристско-рекреационного комплекса, развитие которого в течение последних лет характеризуется динамичным ростом основных показателей деятельности, что существенно влияет на социально-экономическую ситуацию в регионе.

Прежде всего, это значительные курортно-рекреационные ресурсы: протяженность морских пляжей превышает 200 км, месторождения лечебных грязей, уникальные соляные озера, лечебно-термальные воды на Арабатской Стрелке, месторождения минеральных вод, а также наличие 79 объектов и территорий природно-заповедного фонда, двух биосферных заповедников: Черноморского и «Аскания-Нова».

На территории Херсонской области (Цюрупинский район) есть озера, которые по лечебным свойствам и составляющими солей йодистых не уступают Мертвому морю (Сиваш в Каланчаке и Соляное озеро в Голой Пристані). Однако, на побережье Сиваша лечиться пока не возможно: нет пляжей, пансионатов, подъездных путей [1, 7]. В Голопристанском, Геническом, Скадовском и Каланчацком районах вдоль побережья Черного и Азовского морей находится 376 здравниц. В области 12 городов и сел имеют статус курортов, что позволяет поднять продажную цену или плату за аренду. В области свыше 1200 га земель считаются рекреационными.

В курортной зоне на побережье находятся свыше 300 различных оздоровительных учреждений – санаториев, пансионатов, туристических баз, баз отдыха и детских оздоровительных лагерей. На территории области находится свыше 100 детских оздоровительных заведений, как в городе-курорте Скадовске, так и в селах Лазурное, Железный Порт, Хорлы на Черном море и на Арабатской Стрелке на Азовском море, которая протянулась на 115 км в длину и от 270 м до 8 км в ширину [2].

Приоритетным направлением в регионе развития зеленого туризма является поиск и создание новых привлекательных объектов и маршрутов, путем проведения комплексных ландшафтно-экологических исследований территорий привлекательных для организации туризма.

На развитие туризма в Херсонской области влияет несколько факторов: недостаточность методической и организационной поддержки предпринимательства туристической отрасли и небольшие объемы инвестиций в развитие ее материальной базы. Уровень комфорта большинства гостиниц, пансионатов и домов отдыха в области не соответствует мировым стандартам. В неудовлетворительном состоянии сервисная и информационная инфраструктура области. Бесспорно, сдерживает развитие туризма и низкое качество автомобильных дорог.

Государственная программа, в первую очередь, и должна решить эти и другие проблемы развития туризма. Программой предусмотрено создать условия для привлечения иностранных и отечественных инвестиционных и кредитных средств для развития материально-технической базы туристической отрасли путем разработки и внедрения механизмов привлечения и распределения внебюджетных средств. К 2015 году планируется разработать и выполнить проект инвестиционной программы развития инфраструктуры туризма.

Приоритетным направлением развития туристической отрасли в Херсонской области является информационная поддержка туристического бизнеса. Для реализации всех поставленных задач необходимо: повысить качество предоставляемых услуг; создание благоприятных условий для инвесторов; создание информационной поддержки туристического бизнеса как в регионе, стране так и за рубежом; проведение разнообразных

мероприятій, которые будут способствовать формированию туристического мировоззрения и поведения.

Список використаних джерел:

1. Обласна програма Розвитку туризму та курортів на 2011 – 2015 роки.
2. Туризм Херсонской области. – Електронний ресурс. – Режим доступу : <http://www.khersontour.com>
3. Указ Президента України «Про Основні напрями розвитку туризму в Україні до 2010 року» від 10.08.1999 р., № 973/99.
4. Указ Президента України «О мероприятиях по развитию туризма и курортов в Украине» от 21.02.2007 г., № 136/2007.
5. Указ Президента Украины «О поддержке развития туризма в Украине» от 02.03.01 г., № 127.
6. Указ Президента Украины «Об Основных направлениях развития туризма в Украине до 2010 года» от 10.08.99 г., № 973.
7. Указ Министерства аграрной политики и продовольствия Украины № 24 от 18.01.2013 г. «Об утверждении Плана мероприятий Минагрополитики Украины по развитию сельского туризма на период до 2015 года»
8. Михайлюк О. Л. Проблеми та можливості розвитку рекреації і туризму в Херсонській області. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.ecologylife.ru/tyrizm-kurort>

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТУРІВ-КАСКАДІВ

Марія Кошелева

Запорізький національний університет

(м. Запоріжжя)

У наш час набувають популярності поширені в зарубіжній практиці екскурсійні програми типу «Каскад». Вони створюються для використання при індивідуально-груповій формі туризму, коли пакет послуг турист купує індивідуально, а екскурсійне обслуговування організовується в групі.

Каскадні тури – це екскурсійні, екскурсійно-пляжні і комбіновані групові тури з гарантованим збором групи. Гарантований збір групи виконується за рахунок того, що розселення відбувається в різних готелях, а до екскурсій які діють увесь сезон в певні дні тижня, приєднуються російськомовні туристи з різних груп. Слово «каскадний» застосовується тому, що незалежно від дня прильоту туриста він може приєднатися до певної екскурсії у будь-який день свого перебування. Тому одна і та ж екскурсія для одних членів групи відбувається на 2-й день їх туру, для інших – на 3-й день їх туру – виходить «каскад». Таким чином, екскурсії збираються завжди, а турагентству і туристові залишається лише вибрати тур, що включає цю екскурсію, дату вильоту, готель з прайсу і забронювати переліт.

Усі ми знаємо, що зібрати велику групу не завжди просто: одному – програма не підходить, іншому – дата. Наше рішення цієї проблеми – програми «каскад», що мають очевидні переваги, а саме: групові ціни для індивідуальних туристів; гарантований виїзд навіть за наявності одного туриста; вартість туру не залежить від кількості туристів; невеликі групи до 18 людина; насичена екскурсійна програма; індивідуальний підхід до кожного клієнта; великий вибір готелів різних категорій і екскурсій; забезпечується виїзд і повернення в готелі без пересадок.

Програми прекрасно підходять тим, хто віддає перевагу індивідуальному обслуговуванню, але не готовий до самостійної подорожі по країні. Клієнт сам вибирає програму відповідно до своїх побажань – більше відпочинку або більше екскурсій. На екскурсії туристів забирають з готелів і після закінчення програми повертають в готель, що забезпечує повноцінний відпочинок без проблем і хвилювань. Екскурсії в невеликих групах дозволяють забезпечити високу якість обслуговування і дають можливість досвідченим гідам показати усе різноманіття країни. За бажання клієнт може приєднатися до туру у будь-який день, комбінуючи з додатковим проживанням в готелі до початку або закінчення термінів поїздки.

Процес обслуговування туристів при організації каскадних турів проходить так: після того, як турист визначився з датою туру та готелем, в якому він буде проживати, він має заповнити заявку на проведення туру, та надати всі необхідні документи для відкриття туристичної візи. Після цього в хід запускається наступний ланцюг подій: відповідальний менеджер заповнює відповідний бланк заявки та відправляє її вітчизняному туроператору. Після надходження заявки від турагента туроператор надсилає заповнену форму заявки приймаючому закордонному туроператору. Після підтвердження заявки закордонним туроператором, вітчизняному туроператору передається оплата туру, та всі необхідні документи для відкриття туристичної візи. Після відкриття туристичної візи туристу надаються всі необхідні документи для туристичної подорожі: закордонний паспорт з відкритою на час подорожі візою, інформаційний лист, ваучер приймаючої сторони, страховий поліс, авіа або залізничний або автобусний квиток.

По прибутті туриста до країни призначення туристів зустрічає представник приймаючого туроператора, організовується трансфер по готелям. Після розселення туристів по готелях їм пропонуються екскурсії на вибір, та обумовлюється час, о котрій години туристів буде чекати автобус біля того чи іншого готелю, для проведення тієї чи іншої екскурсії. По закінченні туру, для туристів організовується трансфер чи до аеропорту, чи до залізничного вокзалу, звідки вони самостійно повертаються до свого міста. Таким чином, для туристів пропонуються вигідні (групові) ціни, а туристичні фірми отримують оплату за програмне обслуговування.

Тури-каскади до Європи користуються підвищеною популярністю у наших співвітчизників, адже будь-який період року – це прекрасна можливість за порівняно невисоку вартість побачити відразу декілька європейських держав. Під час розробки турів-каскадів, при співпраці з українськими та закордонними партнерами діє головне правило на вигідних обом сторонам засадах створити найвигідніші для українського споживача умови та ціни. В оптимальному варіанті подорожування має бути недорогим, безпечним, швидким та необтяжливим, але комплекс побажань, вимоги щодо комфортності мандрівок у різних клієнтів різні. Визначення відчутної цінності послуги – це попередній аналіз можливостей здоровольнити запати споживачів. В цілому, як і будь-яка сфера діяльності, операторська та агентська діяльність у туризмі вимагає високої кваліфікації і професіоналізму, глибоких знань технологій, маркетингу і ринку.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ З БЕЗПЕКИ ТУРИЗМУ

Едуард Криволапов

*Запорізький національний університет
(м. Запоріжжя)*

Підвищення якості професійної підготовки майбутніх фахівців з вищою освітою є одним з основних завдань, яке стоїть на сьогодні перед вищою школою держави. Розв'язати це актуальне завдання покликана державна стандартизація вищої освіти. Концептуальну психолого-педагогічну основу державних стандартів вищої освіти становить суб'єктно-діяльнісний підхід до професійної підготовки майбутніх фахівців [3, 6]. Проте актуальною проблемою залишається конкретна та детальна реалізація суб'єктно-діялісного підходу в методичних системах професійної підготовки майбутніх фахівців.

Підґрунтя суб'єктно-діялісного підходу, яке було розроблено С. Рубінштейном, О. Леонтьєвим, А. Брушлинським, набули подальшого розвитку у працях А. Карпова, В. Шадрікова, А. Журавльова, В. Козакова та інших вчених [7]. О. Леонтьєвим визначено такі види безумовно-рефлекторних мотивів діяльності людини: дослідницький (орієнтувальний); інстинкт навчання (іпритинг); інстинкт наслідування (імітація); інстинкт домінування та ієрархії; інстинкт безпеки та виживання [4]. Перші три види базових безумовно-рефлекторних мотивів визначають групу професійно-пізнавальних мотивів, четвертий вид – соціальних мотивів, п'ятий вид – біологічних мотивів. Для систем професійної підготовки майбутніх фахівців звичайно основну роль відіграють професійно-пізнавальні та соціальні мотиви.

За А. Марковою до засобів формування мотивації належать: зміст навчального матеріалу; організація навчальної діяльності; форми навчальної діяльності; аналіз та оцінка результатів навчальної діяльності; особистість і стиль професійної діяльності майбутнього фахівця з безпеки туризму [5]. У професійній підготовці майбутніх фахівців зміст навчального матеріалу тоді буде виконувати мотивуючу функцію, коли буде професійно спрямованим [1]. Визначений раніше базовий дослідницький (орієнтувальний) мотив діяльності у повній мірі реалізується при розв'язанні проблемних ситуацій. Тим більше, що наявність останніх є характерною ознакою професійної діяльності майбутнього фахівця з безпеки туризму.

Ці обставини обумовлюють необхідність для формування мотивації професійної діяльності майбутніх фахівців використовувати метод проблемного навчання. Організація навчальної діяльності майбутніх фахівців буде тоді виконувати мотивуючу функцію, коли забезпечить поступовість і посиленість засвоєння навчального матеріалу. У цьому разі створюється ситуація успіху досягнень, що є потужним мотиватором. Забезпечити це можна на основі реалізації у професійній підготовці майбутніх фахівців теорії поетапного формування розумових дій П. Гальперіна і Н. Талізної [2]. Наявність у структурі базових безумовно-рефлекторних мотивів як підґрунтя соціальних мотивів, з одного боку, та соціальний характер майбутньої професійної діяльності фахівця – з іншого боку обумовлюють необхідність формування соціальних мотивів професійної діяльності майбутніх фахівців з безпеки туризму. Для розв'язання цього завдання найбільш прийнятним є використання колективної форми навчальної діяльності студентів.

Таким чином, формування мотиваційного елемента системи професійної діяльності майбутніх фахівців з безпеки туризму повинно здійснюватися за трьома напрямками:

- професійна спрямованість змісту навчального матеріалу;
- використання методів проблемного навчання;
- використання колективної форми навчальної діяльності студентів.

Список використаних джерел:

1. Беспалько В. П. Слагаемые педагогической технологии / В. П. Беспалько. – М. : Педагогика, 1989. – 192 с.
2. Гальперин П. Я. Лекции по психологии / П. Я. Гальперин. – М. : Книжный дом «Университет», Высшая школа, 2002. – 400 с.
3. Комплекс нормативних документів для розробки складових системи вищої освіти. Додаток І до Наказу Міністерства № 285 від 31 липня 1998 р. / Г. Я. Антоненко, І. Є. Булах, В. Л. Петренко та ін. – К. : Інститут змісту і методів навчання, 1998. – 124 с
4. Леонтьев А. Н. Потребности, мотивы и эмоции / А. Н. Леонтьев. – М. : Мысль, 1971. – 220 с.
5. Маркова А. К. Формирование мотивации учения / А. К. Маркова, Т. А. Мотис, А. Б. Орлов. – М. : Просвещение, 1990. – 192 с.
6. Освітньо-кваліфікаційна характеристика та освітньо-професійна програма підготовки бакалавра, спеціаліста і магістра напрямку 0501 – «Економіка і підприємництво». – К. : МОН України, 2004. – 105 с
7. Суворова Г. А. Психология деятельности / Г. А. Суворова. – М. : ПЕРСЭ, 2003. – 176 с.

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ДО АНІМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ТУРИЗМУ

Ольга Литвінова-Головань
Запорізький національний університет
(м. Запоріжжя)

Професійна готовність фахівця з туристичної анімації – це професійно-особистісна характеристика, яка визначає його можливості та здібності до проектування та реалізації анімаційних програм, містить систему теоретичних та практичних знань та умінь в галузі анімаційної діяльності, навички їх використання в конкретних ситуаціях, ціннісні орієнтації та інтегративні показники культури в галузі дозвілля. Її структура є системою мотиваційно-

ціннісного, когнітивного, діяльно-творчого та рефлексивно-оціночного компонентів, яким властиві рівневі характеристики, критерії та показники [1].

Методична діяльність фахівців з туристичної анімації починається зі створення під час організаційної діяльності умов для творчого процесу, які виступають внутрішнім регулятором технологічного процесу. У процесі методичної діяльності визначається та розробляється тактика, яка трансформує та переводить у русло конкретної програми діяльності змістовний матеріал. Методична діяльність здійснює прийом, переробку та генерацію інформації [2].

Для успішного формування готовності майбутніх фахівців з туризму до анімаційної діяльності необхідно визначити педагогічні умови.

Проблема науково-педагогічного обґрунтування педагогічних умов формування готовності майбутніх фахівців з туризму до анімаційної діяльності в сучасних умовах є актуальною [4].

Л. С. Виготський стверджує, що необхідно «заздалегідь створювати умови, необхідні для розвитку відповідних психічних якостей, хоча вони ще «не достигли» для самостійного функціонування». Тому, на нашу думку, для успішного формування готовності майбутніх фахівців з туризму до анімаційної діяльності потрібно визначити ті педагогічні умови, які будуть сприяти цьому процесу і, тим самим, забезпечувати підвищення якості професійної підготовки [3].

Теоретичний аналіз науково-методичної літератури та вітчизняного досвіду підготовки фахівців з туристичної анімації дозволив визначити оптимальні педагогічні умови, спрямовані на формування готовності майбутніх фахівців з туризму до анімаційної діяльності в процесі вивчення циклу дисциплін професійної підготовки.

Ми вважаємо, що на ефективність формування готовності майбутніх фахівців з туризму до анімаційної діяльності впливають наступні педагогічні умови: розвиток інформаційного простору вищого навчального закладу; встановлення міждисциплінарної інтеграції модульного навчання; використання інноваційних форм та методів формування професійної готовності.

Особливо важливою педагогічною умовою формування готовності майбутнього фахівця з туризму до анімаційної діяльності ми вважаємо *розвиток інформаційного простору вишу*, тому що формування готовності повинно здійснюватися в результаті інформаційно-комп'ютерної підготовки, яка визначається як сукупність усіх умов виникнення та розвитку інформаційної компетентності майбутнього фахівця. Результатом цієї підготовки повинна стати інформаційна компетенція, яка пов'язана з цілеспрямованим вибором та використанням інформаційних технологій та комп'ютерних засобів, необхідних сучасному, конкурентоспроможному фахівцю, та можливість їх використання під час вирішення професійних задач [2].

Отож, можна констатувати, що оптимальні педагогічні умови, спрямовані на формування готовності майбутніх фахівців з туризму до анімаційної діяльності такі: 1) розвиток інформаційного простору вищого навчального закладу; 2) встановлення міждисциплінарної інтеграції модульного навчання; 3) використання інноваційних форм та методів формування професійної готовності.

Список використаних джерел:

1. Безрукова В. С. Основы духовной культуры (энциклопедический словарь педагога). – Екатеринбург. – 2000.
2. Вишнякова С. М. Профессиональное образование. Словарь. Ключевые понятия, термины, актуальная лексика. – М. : НМЦ СПО. – 1999.
3. Выготский Л. С. Психология развития человека. – М. : «Смысл». – 2005. – 22 с.
4. Казарницькова Я. Л. Модель сучасного фахівця туристичної індустрії та його професійна компетентність / Я. Л. Казарницькова // Вісник Луганського національного університету ім. Тараса Шевченка. Серія : пед. науки. – 2009. – № 10 (173). – С. 67-74.

ПРОЦЕС ФОРМУВАННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ТУРИЗМОЗНАВСТВА

Дарина Люта
Запорізький національний університет
(м. Запоріжжя)

Майбутньому фахівцю у сфері туризму необхідно виконувати висококваліфіковану аналітичну й організаційну роботу, правильно оцінювати міжнародну ситуацію, обґрунтовано й чітко висловлювати свою точку зору [3].

Сучасні світові тенденції щодо попиту в сфері туризму формують нові туристичні послуги і ставлять перед вищою освітою завдання з підготовки конкурентоспроможних фахівців з туризму. Проблема підготовки бакалаврів з туризму надзвичайно актуальна, так як формування системи освіти в даній галузі виступає провідним фактором досягнення успіхів у професійній туристичній діяльності. Вимоги, які ставляться до бакалавра з туризму системою вищої професійної освіти, підсилюють потребу у формуванні компетентних, конкурентоспроможних фахівців, здатних до розв'язання складних завдань туристичної діяльності щодо професійної взаємодії зі споживачами туристичних послуг [1].

Питання формування професіоналізму фахівців туристської сфери не залишаються поза увагою науковців і є предметом досліджень у працях І. Балабанова, М. Біржакова, І. Зоріна, А. Мазаракі, С. Мельниченко, Т. Ткаченко, Л. Шульгіної та інших авторів. Водночас, теоретичний аналіз досліджень дозволяє констатувати відсутність у науці узагальнених знань щодо формування професійної компетентності фахівців туризму [2].

На думку деяких вчених, існує ряд проблем, які пов'язані з системою підготовки майбутніх фахівців з туризму. Так, наприклад, на думку Р. В. Якименко, професійна підготовка фахівців туристичної діяльності далека від ідеальної і це пов'язано з такими факторами:

- туризм і сервіс за останні два десятиліття дуже швидко розвиваються, тож за ними не встигає більш консервативна система освіти;
- сучасний туризм і сервіс почали утворюватися тільки в 90-х роках ХХ ст. і практично не мають достатнього науково-педагогічного фундаменту.

Несумісність професійної підготовки майбутніх фахівців у сфері туризму та сучасного стану справ посилюється протиріччями між:

- законами ринку праці до фундаментальної підготовки фахівців з туризмознавства та їхніми реальними знаннями, навичками й вміннями;
- загальним раціоналізованим характером вищої освіти та недооцінкою важливості проблеми формування духовно розвинутої особистості, а часто і її ігноруванням;
- пріоритетами і перевагами студентів щодо використання аудіовізуальних технологій та їх обмеженням застосуванням у системі вищої освіти.

Тож можна зробити висновок, що викладачі вищих навчальних закладів відчувають потребу раціонального поєднання традиційних технічних засобів та сучасних технологій у процесі підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства.

Перспективним рішенням у вирішенні проблем в області підготовки професійних туристських кадрів в Україні є розробка єдиного стандарту, тобто «моделі» фахівця для сфери туризму.

Список використаних джерел:

1. Дишко О. Теоретичне підґрунтя готовності бакалаврів з туризму до професійної взаємодії зі споживачами туристичних послуг / О. Дишко // Збірник наукових праць. – 2014. – № 1 – С. 99-104.
2. Казарницькова Я. Л. Процес формування професійної компетентності та працездатності майбутнього фахівця туристської індустрії / Я. Л. Казарницькова // Вісник Луганського національного університету ім. Тараса Шевченка. – 2009. – № 10 (173) – С. 67-74.
3. Електронний ресурс. – Режим доступу : http://ito.vspu.net/ENK/2014-2015/aspir2/rob_asp/14-15/timeychuk/index.html

ТУРИСТСЬКЕ ВИХОВАННЯ ЯК СКЛАДОВА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Наталія Маковецька

*доктор педагогічних наук, професор
Запорізький національний університет
(м. Запоріжжя)*

Загальновідомо, що під вихованням розуміється процес формування гармонійно розвиненої та суспільно активної особистості з науковим світоглядом, високим духовним потенціалом, що бажає і вміє працювати на благо себе та суспільства.

Туристське виховання, на думку Н. А. Фоменко, є складовою виховання та вирішує проблему активізації діяльності громадян щодо взаєморозуміння та поваги між народами і суспільствами [2].

Проводячи паралель між цими двома процесами, зазначимо, що закономірності педагогічного процесу визначаються як відношення і залежності, які об'єктивно існують між різними педагогічними явищами і систематично повторюються, мають стійкий, необхідний і суттєвий характер. Це дає підстави стверджувати, що і туристське виховання ґрунтується на тих же законах і закономірностях, що виявляються у суспільному процесі різного рівня.

Насамперед це стосується загальних законів розвитку природи, суспільства і мислення – закону переходу кількості в якість; закону заперечення заперечення; закон єдності та боротьби протилежностей [1].

Звертаючись до результатів досліджень Н.А. Фоменко, проаналізуємо зміст педагогічних законів, які безпосередньо стосуються туристського виховання [2].

По-перше, це закон соціальної зумовленості цілей, змісту, принципів і методів виховання в туризмі, який виявляє об'єктивний процес визначального впливу суспільних відносин на формування основних компонентів процесу виховання.

По-друге, це закон виховуючого та розвивального навчання. Він розкриває співвідношення між опануванням знаннями про новий культурний туристичний об'єкт, здобутими при цьому вміннями, удосконаленими навичками та розвитком особистості туриста, тобто передбачає міцний виховний вплив під час туристичної подорожі.

По-третє, це закон цілісності та єдності процесу виховання, який виявляє співвідношення частини та цілого у виховному процесі, необхідність гармонійної єдності всіх компонентів.

По-четверте, це закон єдності і взаємозв'язку теорії та практики виховання, який розкриває співвідношення між змістом і методами виховання та туристською діяльністю.

Отже, закони туристського виховання – це об'єктивні, внутрішні, суттєві та відносно стійкі зв'язки, які виявляються у туризмі під час організації та проведення виховного процесу.

Конкретні прояви цих законів у процесі туристського виховання визначаються як закономірності виховання, що мають об'єктивні суттєві, стійкі та повторювальні зв'язки між складовими компонентами виховного процесу і сприяють ефективному здійсненню його функцій.

До найбільш суттєвих закономірностей виховання в туризмі, на нашу думку, слід віднести такі:

– визначальна роль спілкування у вихованні майбутнього фахівця туристичної галузі. Основна функція спілкування у туристському вихованні полягає в обміні результатами пізнавальної діяльності між індивідуумами; спілкування має детермінований вплив на перцептивні, мнемічні, розумові, атенційні характеристики особистості;

– цілісність процесу виховання в туризмі і взаємозалежність його компонентів. Туристське виховання керується виховною метою як предметною реалізацією ідеалу, законами виховання;

– залежність результатів виховання не тільки від виховної діяльності, але і від реальних умов. Полікультурне середовище, в якому перебуває майбутній фахівець туристичної галузі, оптимізує не лише психічні процеси, а й процеси розвитку особистості та соціальні відносини.

Відтепер, в межах розпочатого дослідження, визначимо принципи туристського виховання.

Серед пріоритетних принципів слід виокремити такі:

- цілеспрямованості виховання;
- суб'єкт-суб'єктного характеру виховних взаємин;
- активної толерантності;
- гуманізму й демократизму в поєднанні з високою вимогливістю та повагою до особистості студента;
- систематичності і послідовності виховання;
- суспільної спрямованості туристського виховання;
- поєднання комплексного, диференційованого та індивідуального підходів у виховній діяльності.

З огляду на вищевикладене зазначимо, що принципи туристського виховання – це система з властивим взаємозв'язком, взаємозалежністю та різноманітністю взаємин.

Отже, туристське виховання є складовою виховного процесу підростаючого покоління, тому він ґрунтується на законах розвитку природи, суспільства і мислення, педагогічних законах. Окрім цього, процес туристського виховання характеризується певними закономірностями, ґрунтується на низці принципів. Все це дає підстави стверджувати, що туристське виховання є складовою підготовки майбутніх фахівців туристичної галузі до професійної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Гегель Г. В. Ф. *Енциклопедія філософських наук. Т. 1: Філософія логіки* / Георг Вільгельм Фридрих Гегель. – М.: Мысль, 1974. – 455 с.
2. Федорченко В. К. *Педагогіка туризму* / В. К. Федорченко, Н. А. Фоменко, М. І. Скрипник, Г. С. Цехмістрова. – К.: ВБ «Слово», 2004. – 296 с.

ДЕМОГРАФІЧНІ ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ КРИТЕРІЇ СЕГМЕНТАЦІЇ ТУРИСТСЬКОГО ПОПИТУ

Олександр Мозговий

Запорізький національний університет

(м. Запоріжжя)

За демографічними критеріями туристський ринок ділиться на декілька сегментів. Найбільш важливими для маркетингових досліджень є статеві та вікові характеристики потенційних туристів.

Багаторічний досвід прийому іноземних туристів в нашій країні показує, що, наприклад, у складі туристичних груп, що прибувають із західних країн, більшість становлять жінки (близько 60%). Отже, маркетингова стратегія повинна приділяти особливу увагу цій групі населення. Вивчення попиту в межах окремих вікових груп показує, що ці туристи мають різні мотиви і цілі.

Молодіжний туризм (молоді люди до 30 років) відає перевагу більш дешевим подорожам з використанням менш комфортабельних засобів розміщення і перевезення, екскурсійні програми, що включають активне спілкування з місцевим населенням, веселе дозвілля.

Туристи середнього віку (люди у віці від 30 до 50 років) більше претендують на комфорт і зручності, змістовні екскурсійні програми, які включають ознайомлення з об'єктами показу відповідно до професійних або аматорських інтересів туристів, широку географію подорожей.

Туристи «третього віку» (люди старше 50 років) вимагають не тільки комфорт, але й персональну увагу з боку обслуговуючого персоналу, можливість отримання медичної допомоги, наявності в ресторанах страв дієтичного харчування, розміщення в готелях, розташованих у тихих місцях і по низьким цінам. Туризм осіб старшого віку є в Європі самим швидко зростаючим сегментом ринку [1].

Туризм літніх включає досвідчених мандрівників, що розглядають туризм як можливість отримати нові знання, а не тільки відпочинок від щоденної рутини. Значна частина літніх людей вельми відважна. Вони воліють такі подорожі, як катання на лижах в Альпах, сплави на плотах в Колорадо або сафари в африканській пустелі. Більшість літніх туристів з Європи подорожують групами, вибираючи організований туризм, і разом з тим значна їх частина не

хочуть спеціально для своєї вікової групи специфічного туристичного продукту: вони віддають перевагу відпочивати з молодіжжю. Одночасно слід зазначити, що певні види поїздок такі, як круїзні або автобусні тури, привертають більшу кількість літніх туристів, ніж молоді, але і вони повинні бути запропоновані літнім туристам без посилання на вік.

Незважаючи на холод і сльоту, люди похилого віку люблять відпочивати на літніх курортах, які відкриті і в міжсезоння.

Ринок туризму літніх включає ще так звані програми для «четвертого віку». Це програми відпочинку, підготовлені спеціально для фізично немічних людей, які не можуть здійснювати поїздки без супроводжуючих, але які тим не менш бажають подорожувати і отримувати задоволення від нових вражень. Незважаючи на те що їх потреби більш специфічні, існує ряд організацій, які розробляють програми відпочинку для цієї категорії людей, поширювані зазвичай через пенсійні клуби та асоціації.

Потенціал туризму осіб похилого віку величезний, але і тут є ряд обмежень, серед яких основними двома являються: фінансові можливості і здоров'я. На розвиток ринку літніх людей сприятливо впливають наступні фактори:

- наявність практично необмеженої кількості вільного часу;
- активна участь жінок літнього віку в поїздках (треба зауважити, що збільшення частки подорожуючих жінок носить глобальний характер);
- знижки, надані в несезонний період.

Соціально-економічні критерії визначають ринковий попит за рівнем доходів, купівельної можливості населення, наявності вільного часу, професіонального складу споживачів та іншим подібним ознаками.

Залежність між доходами населення і інтенсивністю подорожей за кордон є визначальним чинником розвитку міжнародного туризму. Збільшення особистих доходів приводить до зміни структури споживання. Тому постачальниками туристів в Україну протягом багатьох років є країни з найвищим рівнем життя населення (країни «золотого мільярда»), але і в них попит на туристські поїздки має велику соціальну диференціацію. З одного боку, виділяється невеликий сегмент дорогих подорожей по високим класам обслуговування. Він зазвичай представлений індивідуальними туристами або невеликими групами з особливими інтересами [2].

З іншого боку, в цих країнах розширюється сегмент масового туризму за середніми і низькими цінами, який і визначає динаміку розвитку виїзного туризму з кожної окремо взятої країни. Купівельна спроможність масового туризму в будь-якій країні має свої верхні межі. Вона залежить від середнього рівня доходів основної частини населення. Це означає, що вартість турпоїздки не повинна перевищувати платоспроможний рівень, інакше пропонований туристичний продукт залишиться незатребуваним.

Об'єктом досліджень має бути професійний склад іноземних туристів. Наявність, такої інформації дозволяє туристичній фірмі складати цільові екскурсійні програми, які роблять туристичні поїздки в нашу країну більш цікавими.

Список використаних джерел:

1. Здоров А. Б. Экономика туризма / А. Б. Здоров. – М. : Финансы и статистика, 2004. – 272 с.
2. Ильина Е. Н. Туроперейтинг: организация деятельности / Е. Н. Ильина. – М. : Финансы и статистика, 2005. – 256 с.

ІСТОРИОГРАФІЯ ПИТАННЯ РОЗВИТКУ СКІФСЬКОГО КОМПЛЕКСУ ОЗБРОСННЯ НА ТЕРИТОРІЇ ПІВНІЧНОГО ПРИЧОРНОМОР'Я

Нікіта Молодиченко

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького*

(м. Мелітополь)

В останній час в Україні спостерігається комплекс зростання уваги до власної історії, зокрема такого її напрямку, як воєнна історія та військова справа народів, що населяли Україну в давнину.

Історична наука приділяє велику увагу проблемі розвитку кочових цивілізацій. Безсумнівно скіфи – це особливий феномен в історії людства. Зважаючи на умови життя скіфів, провідну роль в його організації відігравала воєнна справа.

Актуальність звернення до воєнного мистецтва скіфів пов'язана з переусвідомленням історії вітчизняної воєнної науки, необхідністю висвітлення героїчного минулого, розвитком національно-патріотичного виховання як пріоритетної сфери життя України.

З появою на кордонах осілих землеробських територій кочових народів і виникненням взаємин між осілими і кочовими товариствами були створені передумови для істотних змін у долі племен і народів цілих континентів, зокрема Євразії.

Заслуговує на увагу той факт, що взаємовплив відбувався не тільки в політичній та економічній, а й у культурній сфері соціумів. Скіфська культура являє собою феномен, у визначення якого дослідники вкладають різний зміст.

Внісши величезний внесок і у збройові, і в культурні традиції, скіфи в VII-IV ст. до н. е. стали символом непереможних воїнів.

Вивченню скіфської паноплії присвячений значний корпус праць, які проаналізовані й підсумовані в низці спеціальних досліджень (Горелик 1993; Грицюк 2009). Зазначимо, що найґрунтовнішою роботою є актуальна й досі монографія А. І. Мелюкової (А. І. Мелюкова, 1964).

Першим, хто описав зразки скіфського озброєння, був відомий вчений М. І. Ростовцев (1914).

Скіфські мечі вивчали М. Я. Мерперт і С. В. Махорт. Спеціальні роботи за походженням і техніці виготовлення наконечників скіфських стріл належать П. Д. Рау, В. І. Клочко. В. А. Іллінська охарактеризувала скіфські бойові сокири, спорядження коней. Б.З. Рабинович аналізував шоломи скіфського періоду. Скіфським металевим поясам присвячені дослідження А. П. Манцевич. Вона також досліджувала скіфські щити і бронзові котли. Предметом спеціальних досліджень Л. К. Галаніної стали ножі, шоломи, кінська узда. Комплекс скіфського озброєння, окремі періоди військово-політичної історії скіфських племен у своїх працях розглядали Б. М. Граков, А. І. Тереножкін, Г. Т. Ковпаненко, С. А. Скорий.

За дослідженнями Мелюкової А. І. [4, 3] протягом всієї скіфської епохи з кінця VII століття до III століття до н. е. у скіфів Північного Причорномор'я основним видом озброєння був лук зі стрілами, на другому місці – коп'я, які слугували головному зброєю ближнього бою, третє місце займали мечі. Інші види озброєння виконували другорядну роль.

За словами відомого вченого Е. Черненка, скіфи увійшли до історії як народ воїнів. Ще в пору раннього заліза вони створили цілий комплекс озброєння – засобів нападу і захисту воїна і його бойового коня, який вважався найбільш ефективним [6].

Виготовлення досконалої зброї отримало у великій Скіфії великий розвиток. Значна частина металу, виробленого в Північному Причорномор'ї, йшла на виготовлення зброї та кінської зброї. Це стосується не тільки заліза і бронзи, а й золота.

Хоча саме скіфи були кочовим іраномовним народом, проте створене ними державне утворення було багатоетнічним і включало значну частку землеробського населення давніх українських земель. У стародавньому світі скіфське військо здобуло славу непереможного. Ця слава, пройшовши століття, закріпилась за нашими предками – давніми слов'янами. Ще в роки Нестора-літописця Київську державу іноді називали Велика Скуфь [2].

Детальне вивчення скіфського озброєння важливе не тільки для історії військової справи, але й для уточнення датування археологічних комплексів.

Саме сьогодні важливо осмислити значення та встановити роль і місце скіфської доби в українській та загальносвітовій військовій історії.

Список використаних джерел:

1. Горелик М. В. Оружие Древнего Востока / М. В. Горелик. – М., 1993.
2. Грицюк В. М. До питання про озброєння скіфського типу : позиція воєнного історика // Епоха раннього заліза. – К., 2009. – С. 111-115.
3. Історія древніх цивілізацій / За ред. В. І. Бондаренка. – К., 1994.
4. Мелюкова А. І. Вооружение скифов / А. І. Мелюкова. – М. : Наука, 1964. – 118 с.
5. Ольговський С. Я. Володарі степу. Військова справа й озброєння скіфів VII ст. до н. е. – III ст. н. е. / Сергій Ольговський. – К. : Наш час, 2010. – 128 с.
6. Черненко Е. В. Скифские лучники. – К. : Наукова думка, 1981. – 265 с.

ДУХОВНІ ЦІННОСТІ В ЖИТТІ ЛЮДИНИ ТА ЇХ ЗВ'ЯЗОК ЗІ СТАНОМ ЇЇ ЗДОРОВ'Я

Поліна Пирогова

Запорізький національний університет

(м. Запоріжжя)

Людина є не тільки мікрочастинкою космосу, але й велетенським, дуже складним, багатоманітним в чому ще невідомим нам світом. Внутрішній або духовний світ людини – це безмір найрізноманітніших почуттів і відчуттів, емоцій і настроїв, задумів та ідей, понять і образів, фантазій та ідеалів, цінностей та теорій. Тому пізнання внутрішнього світу людини не менш необхідне й важливе ніж пізнання оточуючої дійсності.

Духовність – фундамент поняття «особистість». Поняття «духовність» у педагогічному словнику тлумачиться, як індивідуальна вираженість особистості у системі двох фундаментальних потреб [0]:

- потреби пізнання світу, себе, сенсу й призначення свого життя;
- соціальної потреби жити, діяти для інших (готовність прийти на допомогу, розділити радість і горе).

Складовими духовної культури особистості є: інтелектуальна культура; моральна культура; культура спілкування; національна культура та національна самосвідомість; художньо-естетична культура; християнська морально-етична культура, релігійні заповіді та традиції; родинно-побутова культура; політична, правова культура; екологічна культура.

Духовна людина завжди живе за законами Істини, Добра і Краси. Критерієм для оцінювання моральності та духовності людини є десять заповідей Закону Божого. У Книзі Життя – Біблії, що є словом Самого Бога до людини, викладено зміст духовних цінностей. Це – християнські чесноти: покаяння, щедрість, цнотливість, доброзичливість, поміркованість, лагідність, працьовитість. Духовні цінності зумовлюють усі інші цінності і людини, і суспільства. Головні якості духовної людини: любов, радість, спокій, терплячість, доброта, милосердя, віра, стриманість.

Що означає поняття «духовні цінності»?

Духовна цінність – це те, що має зв'язок з внутрішнім психологічним життям людини, те, що ми високо цінуємо, це те, що варте поваги. Здавна наші пращури склали символічну систему духовних цінностей, яка передається від покоління до покоління.

Геніальний філософ Г. Сковорода писав, що людина народжується двічі: фізично й духовно. Біля духовної коліски стоять духовні наставники – спочатку родина, а потім вчитель, який стає дитині другим батьком, матір'ю, бо прищеплює її душі високі моральні якості віри, надії, любові, глибокої поваги до рідної землі, свого роду, народу, держави. Духовне народження Г. Сковорода вважав істинним, оскільки людина осягає «божественне в собі», а зародки її духовності є в серці від народження, але вони не одразу усвідомлюються, бо їй протистоять могутні сили темної тілесності. Духовну людину, на думку Г. Сковороди та інших українських мислителів, творить шлях добра: через пізнання, усвідомлення й розуміння своєї істинної духовної природи, свого призначення в світі [0].

Духовне життя переважно охоплює процеси виховання, освіти, науки, культури, літератури, мистецтва і відображається в поглядах, думках, концепціях, суспільних процесах і явищах, у реалізації духовних потреб та інтересів людини. Духовність – це спосіб розбудови особистості, це, образно кажучи, зустріч із самим собою – своєю душею, внутрішнім «Я», вихід до ціннісних інстанцій формування особистості та її менталітету; провідний фактор смислової гармонізації, поседнання образу світу з моральними законами [0].

Психічними проявами духовності, за думкою Ж. Маценко, є любов, творчість, пошук, розвиток, релігійність. Він детально описує їх, зводячи усі ці форми індивідуальних станів до єдиної спільної домінанти – духовності [0].

Любов – це і творчість, і пошук, і розвиток, бо вона весь час сама розвивається, формується, шукає нові форми вияву.

Розвиток, пошук реалізують прагнення людини до гармонії, рефлексії (знання, розуміння), виходу за чуттєві межі, до духовного.

Творчість – це вияв прагнення до поширення себе на світ (втілення себе у матеріальній формі – матеріалізації), до гармонії, до рефлексії, до духовного. Релігійність, життя з Богом, реалізує прагнення до виходу за чуттєві межі, до духовного.

Духовному здоров'ю належить особлива роль у збереженні, зміцненні та відтворенні фізичного здоров'я – тільки людина високодуховна і культурна може знайти індивідуальні шляхи до здоров'я, опанувати для цього різні техніки підтримки тіла і духу. Духовне здоров'я особистості ґрунтується на здобутках духовної спадщини – освіти, мистецтва, релігії, моралі, етики [0]. Стан духовного здоров'я зумовлюється засвоєною людиною системою цінностей. Її ставленням до сенсу життя, втіленням у реальному житті ідеалів добра, милосердя, людяності.

Список використаних джерел:

1. Гончаренко С. Український педагогічний словник / С. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 378 с.
2. Маценко Ж. Духовність людини / Ж. Маценко // Завуч. – 2003. – № 1. – С. 3-10.
3. Помиткин С. Психологічне забезпечення духовного розвитку дитини / С. Помиткин. – К. : Шкільний світ, 2008. – с. 157.
4. Сковорода Г. Твори: у 2 т./ Г. Сковорода. – Т. 1. – К., 1994. – 530 с.
5. Щербань П. Формування духовної культури особистості / П. Щербань // Рідна школа. – 1999. – № 7. – С. 13-15.

РОЗВИТОК ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Віктор Полянський
Запорізький національний університет
(м. Запоріжжя)

Аналіз світового досвіду показує, що зелений туризм розвинутих країн та їх окремих регіонів вже давно базується на використанні сфери знань і високих технологій у виробництві, а їх ефективне поєднання гарантує прогресивний розвиток країни. Однією з найбільш вдалих форм такої інтеграції є індустріальні парки.

Кілька років тому в українському туризмі з'явився новий термін: «сільський зелений туризм». Розвиток цього цікавого напрямку прогресує зараз з кожним роком. Здавалося б, диво дивне – відпочивати на селі, у якого і без того клопоту, хоч відбавляй, але всьому є своє пояснення

Традиція сільського зеленого туризму (далі по тексті – СЗТ) почала розвиватися в Європі близько півстоліття тому. Для України вищезгаданий термін новий, проте буде незайвим проте, що традиція цього виду відпочинку в Україні старіша, ніж здається. Гостинності сільських жителів відомо давно. Наприклад, ще на початку ХХ століття в Карпати на лікування або відпочинок до Карпат у сільські садиби приїздили відомі діячі культури, науки, політики: І. Франко, Леся Українка, М. Грушевський, В. Гнатюк та ін.

Зараз розвитком зеленого туризму в Україні займається «Спілка сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні». Ця організація концентрує дані туризмі в різних регіонах країни. Вона займається його рекламою і популяризацією, проведенням конференцій і тематичних виставок. Одна із важливих функцій Спілки – тренінги та семінари для тих, хто займається зеленим туризмом, тобто для господарів. Веди саме від яких залежить якість прийому гостей-туристів, а, з року в рік.

Чим привабливий СЗТ?

Взагалі поняття «зеленого туризму» в двох словах – це відпочинок у приватних господарствах сільської місцевості, цікавої туристичними об'єктами.

Основне, що приваблює у СЗТ – це комплекс чинників, що сприятливо впливають на людину: оздоровчий, естетичний, пізнавальний.

Відпочинок у сільській місцевості – це не курорт, де безліч туристів. Тут – стан релаксації, яка особливо необхідна жителям міст. Багато людей вважають за краще зустріти Новоріччя і Різдва свята або відпочити з друзями саме в таких умовах. Це дуже зручно для сімей і невеликих груп.

У більшості випадків спокійна обстановка підкріплена позитивним емоційним впливом на туриста навколишньої місцевості, будь то гори чи ліси, річки, озера або море та ін. До речі, дуже часто основою вибору місця відпочинку в сільській місцевості є саме ландшафти та екологія вибраною місцевості.

Господарі, для зручності туристів, часто крім наданих умов проживання різних категорій (див нижче). І послуг домашнього натурального. Харчування пропонують цілий комплекс додаткового обслуговування: збирання ягід і грибів, екскурсії походи в гори, риболовлю багато іншого, що збагачує відпочинок. А хіба не важливий індивідуальний підхід господарів до кожного «своєму» туристу і, особливо, до дітей, які й молочка домашнього, і медку бджолоного, і яблучко з дерева зможуть спробувати.

Ну і як не згадати про ціни! Цей вид відпочинку за цінами дуже навіть привабливий, тому як пропонує гнучку систему.

Що Пропонує Україні?

Ось інформація по регіонах, які надають в Україні послуги СЗТ з короткою характеристикою:

Західний регіон. Займає переважне місце за пропозиціями і попиту.

Найбільш популярний район Карпати чотирьох областей, в які він входить: Івано-Франківська, Закарпатська, Львівська, Чернівецька. Основне, що привертає тут увагу під час відпочинку взимку – це гірські лижі, можливість зустріти Новий рік і колоритні Різдвяні свята, влітку – незвичайні ландшафти, чисте повітря, вода гірських річок. Розмаїття відпочинку додає збирання ягід і грибів, походи в гори, виступи «троїстих музик», відвідани унікальних дерев'яних церков. Найпопулярніші центри СЗТ в Карпатах – Яремче, Татарів, Ворохта, Верховина, Косів, Підзахаричі, Путила, Вишняця, Яблуниця, Ясіня, Рахів, Сколе, Славське.

Якість обслуговування у господарствах СЗТ помітно зростає. Добре йде справа і з проїздом у ці області.

Крім Карпат цікаві пропозиції є по району Закарпаття Березівському. Ця рівнина місцевість пов'язана з угорською культурою і славиться вирощуванням овочів, фруктів і, звичайно, виноробством.

Прикордонний з Польщею Жовківський район Львівської області пропонує відпочинок у господарствах СЗТ поряд із заповідною горбистою місцевістю – Розточчям, цікавою архітектурними пам'ятками, культовими місцями, скелями і гротами.

Південний регіон. Це, насамперед, літній відпочинок у Криму. Море, сонце, фрукти – це ще не все! Родзинкою Криму є його багатонаціональність. Завдяки СЗТ ви зможете торкнутися до життя обшин кримських татар, болгар, німців, греків, пізнати їх культуру і побут, покуштувати страви традиційних кухонь і, звичайно ж, відвідати відомі пам'ятки природи та історії.

Миколаївська область пропонує свої послуги у живописній місцевості на берегах Південного Бугу села Мигія. Тут починається ландшафтний природний парк «Гранітно-степове Побужжя», відомий багатством флори і фауни на скелястих гранітних берегах каньйону річки. Місцевість просто створена для активного відпочинку, особливо скелелазіння і сплаву по порогах.

У селі Покровка Очаківського району, що знаходиться на території ландшафтного парку «Кінбурнська коса», вам запропонують екзотичний відпочинок серед дикої природи.

Асоціація фермерів «Придунав'я» запрошує на цікавий відпочинок в Ізмайльському районі Одеської області – в унікальних куточках природи з відвідуванням біосферного заповідника, системи озер, познайомитися з неповторною культурою і звичаями багатьох націй, які тут проживають.

Центральний і Східний регіон. Полтавщина пропонує для туристів відпочинок на берегах Хорола, Сули, Псла. Головні центри СЗТ – Великі Сорочинці і Диканька – місця, пов'язані з великим Гоголем, а також столиця українського гончарства – село Опішня Зінківського району. Щоб відпочинок був ще більше насиченим не варто відмовлятися від активного відпочинку лісом верхи на конях, відвідин пам'яток архітектури та природи, як, наприклад, садиба Кочубеїв у Диканьці, до Державного музею українського гончарства в Опішному, до одного з найбільших в Європі скіфських городищ, а також в ландшафтний парк «Диканський».

Список використаних джерел:

1. Кіресев О. П. Міжнародна економіка. – М. : Міжнародні відносини, 1997 – 410 с.
2. Комплексна довгострокову програму соціально-економічного розвитку та структурної перебудови економіки Автономної Республіки Крим. Рада Міністрів АРК, 1997 р.
3. Васильєв В. П. Зелене серце Європи / Туризм сільський зелений. – 1997. – № 3. – С. 2-3.

РЕГІОНАЛЬНИЙ ТУРИЗМ: СУТНІСТЬ ТА ОСОБОЛИВОСТІ

Ганна Рудисва

*Харківська державна академія культури
(м. Харків)*

Туризм з позицій інтересів розвитку регіонального туризму розглядається як цільовий ресурс відновлення життєвих сил місцевого населення і приїжджих туристів.

Українські вчені вважають, що для забезпечення інтеграції українського регіонального туристського продукту в міжнародний туристський ринок, необхідно посилити роль держави в сфері модернізації інфраструктури туризму. У першу чергу, шляхом формування ефективної моделі співпраці влади, бізнесу та суспільства на основі програмних положень «зеленої економіки» [1].

Сучасний туризм – комплексне і масове явище, форма організації відпочинку, спосіб пізнання навколишнього світу, галузь міжрегіонального та міжнародного співробітництва, сфера послуг та підприємництва, частина регіональної та державної політики.

Туризм за своєю природою пов'язаний з конкретними ресурсами, географічними факторами, регіональними особливостями [3].

Під регіональним туризмом слід розуміти складну організовану систему, яка формується з безлічі елементів (рекреаційні ресурси, туристична інфраструктура, екологічна та особистісна безпека та ін.), взаємопов'язаних між собою, що виконують функції задоволення туристських потреб в межах певної території та є необхідними умовами його розвитку. Отже, доцільно його подальше розглядати в якості:

- системи туристської інфраструктури в межах регіону;
- великого самостійного міжгалузевого комплексу регіональної економіки, що включає підприємства та організації різної галузевої приналежності;
- соціально-економічного ресурсу, що вимагає адекватного поставленим цілям і завданням формування організаційно-економічного механізму управління;
- об'єкта управління, що є основою формування стратегії сталого розвитку туризму в регіоні.

Крім того, специфіка туризму як сегмента регіональної економіки полягає в особливому характері взаємодії туризму [4, с. 31 – 34].

Туризм з позицій інтересів розвитку регіонального туризму розглядається як самостійний господарський комплекс, що забезпечує зайнятість населення і надходження додаткового доходу в регіон; як чинник збереження природно-рекреаційного потенціалу та підвищення конкурентоспроможності регіону [5].

Ефективне функціонування системи туризму в регіоні неможливе без планування, регулювання і координації дій структур, відповідальних за його розвиток. Це обумовлює необхідність розробки комплексного механізму стимулювання туристської діяльності на регіональному рівні. Виявлення і групування умов розвитку регіонального туризму є певними специфічними чинниками, що впливають на формування механізму стимулювання, який може бути представлений функціональними групами, складовими системи ресурсних, економічних, організаційних та адміністративних засобів цілеспрямованого впливу [5].

Рекреаційний комплекс функціонує у висококонкурентному і рухливому економічному середовищі. Тому регулювання галузю туризму має бути комплексним і не зводиться лише до раціонального використання наявного ресурсно-рекреаційного потенціалу регіону. Центральним органом індикативного регулювання та управління сферою туризму в країні є Міністерство культури і туризму. Сумно, що галузь, яка в усьому світі вважається галуззю

економіки, що приносить третю частину доходу суспільства, в нашій країні віднесена до іншої сфери, яка і без туризму потребує державної підтримки [2].

Таким чином, під регіональним туризмом слід розуміти туристичну діяльність, яка характерна для конкретного регіону, сукупності країн і територій з однотипними умовами розвитку туризму і схожим рівнем туристського освоєння. Це рівень розвитку того чи іншого виду туризму, заснованого на використанні потенціалу туристського регіону.

Як підтверджує практика, регіональний туризм впливає на різні сторони життя територій – працевлаштування людей, регіональний розвиток, освіту, навколишнє середовище, захист споживачів, здоров'я, безпеку, культуру, нові технології, транспорт, фінанси та оподаткування.

Список використаних джерел:

1. Нездоймінов С. Г. Концептуальні підходи до «зеленого регіоналізму» як екологічного імперативу розвитку рекреації та туризму в Україні / С. Г. Нездоймінов, Н. М. Андрєєва // Регіональна економіка : Науково-практичний журнал.
2. Кифяк В. Ф. Організація туристської діяльності в Україні. – Чернівці : Зелена Буковина, 2003. – 312 с.
3. Менеджмент туризму: туризм і галузеві системи: підручник / І. В. Зорін, В. А. Квартальний. – М. : Фінанси і статистика, 2002. – 272 с.
4. Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://base.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?%20req=doc;base=LAW;n=115996;fld=134;dst=%204294967295;%20from=66008-0>
5. Електронний ресурс. – Режим доступу: http://www.volsu.ru/upload/medialibrary/158/5_jexnqymvejdtpyvo.pdf

АНІМАЦІЙНА ДІЯЛЬНІТЬ ЯК ЗАСІБ ПЕДАГОГІЧНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

*Анна Сидорук
Запорізький національний університет
(м. Запоріжжя)*

Анімаційна діяльність – це особлива педагогічна система, метою якої є усесторонній розвиток особистості.

До розгляду становлення особистості зверталось багато наукових діячів. Зокрема, психологічні аспекти відображені в роботах: К. Г. Юнга, а також Р. Асаджіолі, Л. Бансвангера, Дж. Бьюджентала, У. Джемса, Дж. Кемпбелла, А. Маслоу, Р. Мея, К. Наранхо, К. Роджерса, В. Франкла; у працях вчених радянського періоду: К. А. Абулханової-Славської, Л. С. Виготського, В. П. Зінченка, А. Н. Леонтьєва, С. Л. Рубінштейна та ін.

Педагогічною основою стали ідеї Ж. Ж. Руссо, а в ХХ столітті Ж. Маритена, Е. Дюркгейма, Е. Шартєса, А. Біне, Ж. П. Сартра, Ж. Шато та ін. Процеси духовного пробудження особистості відображені в екзистенціальній педагогіці О. Ф. Хворого, Р. Гвардіні, Ф. Гогартена, К. Левіна, Є. Метцке, Є. Ротгена, Е. Шпрангера, К. Ясперса і педагогів вітчизняних науковців К. Д. Ушинського та Л. М. Толстого, С. Гессена, а також В. П. Вахтерова, К. Н. Вентеля, А. С. Макаренка, В. А. Сухомлинського, С. Т. Шатського та ін.

Що ж являє собою анімаційна діяльність сьогодні? Існує досить багато різних визначень поняття анімація. У дослідженнях В. А. Квартальова, Л. В. Курило, О. М. Прієзжаєвої, анімаційна діяльність визначається як якісна характеристика способу людської діяльності, яка розкриває та реалізує сутнісні сили людини [0]. На думку І. І. Шульги, анімаційна діяльність спрямована на активне сприяння гармонійному розвитку особистості людини, на формування мотивації до різних способів самодіяльності, включаючи пошук нових форм вільного творчого проведення часу [0]. За визначенням М. М. Ярошенка анімація (animation – anim: душа – одухотворення, пожвавлення) – особливий вид соціально-культурної діяльності суспільних груп і окремих індивідів, заснований на сучасних технологіях (соціальних, педагогічних,

психологічних, культуротворчих тощо), що забезпечують подолання соціального та культурного відчуження [0].

Специфічне завдання соціально-культурної діяльності полягає у створенні психолого-педагогічних умов, що сприяють подоланню психологічних перешкод до соціальної взаємодії [0].

Анімаційна діяльність дозволяє вирішити завдання забезпечення умов для всебічного вільного розвитку особистості, її творчого самовираження, а також створює умови для ефективного контролю у сфері культури [0].

Вона не тільки надає психологічну, психотерапевтичну підтримку, а й пропонує умови і методи для вирішення складних ситуацій.

Анімаційна діяльність має гуманістичну спрямованість, оскільки її предметом являється особистість, здатна до саморозвитку та самовдосконалення.

Розглянемо методи анімаційної діяльності. Методи анімації можна визначити як особливі способи реалізації адекватної, доцільною і ненав'язливою соціально-психологічної допомоги особистості в процесі соціалізації і життєдіяльності. Виділяються наступні групи методів:

- соціальний захист;
- соціально-педагогічна корекція;
- творча реабілітація;
- виявлення та підтримка динамічних тенденцій творчого самовизначення та ін. [0].

Отже, терапевтична властивість анімації – це психологічний вплив її на внутрішній світ особистості з метою оздоровлення його психіки. Звідси, можемо сказати, що анімаційна терапія – це лікування душі за допомогою використання різних терапевтичних методів із застосуванням засобів мистецтва і культури.

На сьогоднішній час анімація стає все більш широкою сферою культурного дозвілля, де відбувається самореалізація творчого та духовного потенціалу особистості і суспільства в цілому.

Список використаних джерел:

1. Ганьшина Г. С. Социально-культурная анимация как форма творческой самореализации / Г. С. Ганьшина // Социально-культурная анимация: от идеи к воплощению. – 2010. – С. 69-71.
2. Курило Л. В. Теория и практика анимации : ч. 1. Теоретические основы туристской анимации / Л. В. Курило. – М. : Советский спорт, 2006. – 195 с.
3. Мамбеков Е. Б. Организация досуга во Франции : анимационная модель: автореф. дис. ... канд. пед. наук / Мамбеков Евфрат Багдатович. – СПб. : Гос. ин-т культуры, 1992. – 16 с.
4. Шульга І. І. Педагогічна анімація на практиці соціального виховання / І. І. Шульга // Шкільні технології. – 2006. – № 3. – С. 134-136.
5. Ярошенко Н. Н. Социально-культурная анимация : учеб. пос. / Н. Н. Ярошенко. – Москва, 2004. – 108 с.
6. Dumazedier J. Revolution culturelle du temps libre. 1968-1988 / J. Dumazedier. – P. : Meridiens Klincksieck, 1988. – 198 p.

ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНИХ ТУРИСТИЧНИХ ОБ'ЄКТІВ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Євген Складаний

Запорізький національний університет

(м. Запоріжжя)

Херсонщина – благодатна і щедра земля, яка має унікальні природно-кліматичні умови. На її території є багато природних комплексів з різноманітним рослинним та тваринним світом, гірськими породами, ґрунтами, кліматом і водами.

Херсонська область розташована на півдні України по обох берегах нижньої течії Дніпра. Омивається Чорним і Азовським морями, а також Каховським водосховищем та озером Сиваш. На лівобережжі Дніпра простягаються Олешківські піски – єдина в Європі пустеля.

Унікальні куточки природи на Херсонщині – це біосферні заповідники.

Таврійський край має всі можливості для розвитку рекреаційно-оздоровчої галузі. Уздовж морського узбережжя тягнуться низькі піщані острови, півострови і коси: Джарилгач, Ягорлицький кут, Арабатська Стрілка, Тендрівська та Кінбурська коси з родовищами лікувальних грязей, ропи, соляними озерами, джерелами мінеральних вод.

Херсонщина – унікальний природний комплекс, один з екологічно чистих регіонів України, який щороку відвідують понад мільйон туристів з різних куточків нашої держави та інших країн світу.

Найбільш привабливими, на нашу думку, є біосферний заповідник «Асканія-Нова» ім. Фальц-Фейна, Національний природний парк «Олешківські піски» та Азово-Сиваський національний природний парк.

«Асканія-Нова». На безкраїх просторах степів Херсонщини, де здавна лише шумить ковилове море, в середині XIX століття виникло німецьке поселення Асканія-Нова. Тут один із його власників – Фрідріх Фальц-Фейн – створив «маленький рай», що згодом став відомим на весь світ заповідником «Асканія-Нова». Неповторні краси степу, мальовничі куточки дендрологічного та зоологічного парків залишають незабутні враження, тому його щорічно відвідують десятки тисяч екскурсантів. Головною цінністю Асканії-Нова є заповідна цілина – степ площею 11 тис. гектарів – найбільша в Європі територія охоронного степу. Крім того, в акліматизаційному зоологічному парку заповідника можна зустріти звірів та птахів з усіх куточків світу: з Африки та Австралії, Північної та Південної Америки, з Центральної Азії та Далекого Сходу, навіть з Арктики. Особливість асканійського зоопарку – вільне пересування тварин степом. Саме тому звірі виглядають здоровими та доглянутими.

Екскурсійне обслуговування туристів у заповіднику здійснюється сектором екологічної пропаганди, який співпрацює з туристичними агенціями України. Екскурсійний сезон починається з 25 квітня і припиняється 10 листопада. Взимку обслуговування проводиться за індивідуальними замовленнями.

«Олешківські піски». Олешківські піски – це унікальний природний об'єкт, що не має аналогів не тільки в Україні, але й у Європі. На цій території, що займає кілька районів Херсонської області, переплелися всі принади природи. Найбільша пустеля, що розташована на Лівобережжі Херсонської області, офіційно визнана єдиною в Європі. Хоча пустелею її назвати важко, скоріше, це напівпустеля – за температурним режимом і кількістю опадів. Загальна площа пісків складає 2100 км², з них 1000 км² вкрита найбільшими у світі штучними лісами. Сипучий пісок, бархани, гаряче повітря, жовті горби – скрізь. По навітряному схилі неясні криві письмена – сліди гадюк. Рідкі биллини піщаного вівса, ще якісь колочі травинки, кущі шелюги. А біля хвилястої лінії обрїю, там, відкіля тече це палоче повітря, жовто-сірий стовп – смерч. Справжня пустеля... Для бажаючих перетнути пустелю та покатися на квадранцилі по барханах можна туристичними маршрутами цього унікального природного об'єкту Херсонщини.

Азово-Сиваський національний природний парк. Неподалік від міста Генічеська на великому безлюдному Бірючому острові розташувалася Азово-Сиваський національний природний парк, що виник ще у 1927 році як державний заповідник. Острів Бірючий колись дійсно був островом в Азовському морі (25 км завдовжки та від Здо 5 км завширшки). Пізніше вітер та вода, намиваючи пісок, поєднала землю. Зараз острів є продовженням Федотової коси. Цікаво, що всередині на острові є прісні озера, куди злітаються дивні птахи з усього світу. Тваринний світ острова надзвичайно багатий – тут можна зустріти дикого кабана, кулана, благородного оленя і навіть муфлону. Бірючий острів не залишить байдужим кожного любителя живої природи. Влітку тут можна відпочити на чудових літніх пляжах, чи вполювати з підводної рушніці місцеву кефаль – пелінгаса. Ті, хто захоплюються полюванням можуть придбати ліцензію на відстріл оленів та муфлонів. Земля ця сповнена вільним рухом, сонцем, життям не скучим тенетами цивілізації. Це ідеальне місце для усамітнення, адже восени і взимку на Бірючий можна дістатися лише гелікоптером, а влітку від міста Генічеська – на катері. До складу парку входять також землі на узбережжі знаменитого «Гнилого моря» – затоки Сиваш, вода в якому за рахунок природного випарування набагато солоніша від звичайної морської – концентрація солі в ній більше десь у 16 разів. Це одне з п'яти екстремально засолених водоймищ земної кулі. Вважається, що в усьому світі така

солоня вода є ще у Мертвому морі на Близькому Сході, у Великому Солоному озері в США та в затоці Кара-Богаз-Гол в Одеській області. Надзвичайно солоня вода, великі площі мілких лагун, озер, островів створюють неповторний ландшафт.

ОЛЬВІЯ – ПЕРЛИНА ПІЗНАВАЛЬНО-КУЛЬТУРНОГО ТУРИЗМУ ПІВНІЧНОГО ПРИЧОРНОМОР'Я

Артем Томіцький

Запорізький національний університет

(м. Запоріжжя)

Активізація розвитку туризму в Україні сприяла розширенню його галузевої структури. Останнім часом виділяються нові види туризму, серед яких – археологічний, який є важливим напрямком у туристичній сфері для ознайомлення з історико-культурною спадщиною країни чи регіону. Слід зазначити, що в Україні, зокрема у Північному Причорномор'ї, присутні багаті археологічні туристичні ресурси. Тут знаходиться значна кількість археологічних пам'яток, відкритих для археологічного туризму: городища, стоянки, кургани, монастирі, військові споруди тощо. Особливо приваблює античний період Північного Причорномор'я із залишками міст-полісів. Найбільш цікавим з них, на нашу думку, є Ольвія.

Ольвія – найважливіша грецька колонія в Нижньому Побужжі, в дельті Гіпаніса (Буга) та Борисфена (Дніпра). Заснована вихідцями з грецького міста Мілет у 647-646 рр. до н. е. В епоху розквіту (V-III ст. до н. е.) досягла найбільшого розміру – 50 гектарів із населенням 20-25 тисяч мешканців. Політичним та економічним центром колонії стало однойменне місто, назва якого перекладається з грецької як «щаслива». Проіснувала близько тисячі років.

Ольвія поділялася на гористу й долину частини, була оточена міцними мурами й оборонними вежами. Була забудована критими черепицею кам'яними спорудами. Житло будували з каменю і цегли–сирцю, найбагатші оздоблювали колонами, фресками, мозаїкою. Існувала розгалужена система водопроводу з глиняних труб. Майдани й центральні вулиці, вимощені кам'яними плитами, були прикрашені статуями богів і героїв, різьбленими в камені портретами заслужених городян та мармуровими плитами з декретами міста-держави. У центрі Ольвії була головна площа – агора, на ній – громадський будинок для культових обрядів і купецьких зібрань, вівтар і кам'яні водоймища. Навколо агори містилися будинки державних установ, гімнасій (школа для юнацтва), театр, іподром. До агори примикав теменос (священне місце), де були храми та жертovníки. Навколо міста був некрополь-цвинтар на 500 гектарів. На півночі і півдні від Ольвії розташувалися десятки городищ і селищ грецьких переселенців та місцевого населення.

Кожного року Ольвія поповнює золотий запас України. Цього року археологи відкопали золоті сережки у вигляді лев'ячих голів, перстень-печатку і золоті намистини. Щоправда, частина намистин виявилися глиняними з позолотою – ольвіополіти вміли економити. На території некрополя знайшли непограбоване поховання кінця IV століття до нової ери з різним начинням. Скажімо, керамічною посудиною, де змішували вино з водою, і посудинками для парфумів. Була цього літа й унікальна знахідка – чотирикілограмовий олімпійський диск, який метали дискоболі. Такі три знайдені у Греції. У нас – четвертий у світі.

В Ольвії знаходять також знаряддя ремесел – ткацтва, кушнірства, різьблення по кістці і каменю. Хатне начиння і посуд – глиняні глеки, тарелі, сковороди. А також чимало спортивних цікавинок. Приміром, стригелі із ребер коня, якими спортсмен очищав тіло після занять. Усі ці знахідки неможливо представити у нинішньому музеї в Ольвійському заповіднику. Адже цю невеличку будівлю поставили для телеграфу в середині XIX століття. Ольвія варта сучасного музейного комплексу. Упродовж століть археологічні експонати вивозили звідси в Петербург, Москву, Київ, Одесу. Ольвійські шедеври є в різних музеях світу – Луврі, Берлінському, Британському та Метрополітен-музеї у Нью-Йорку. Утім в Україні – в самій Ольвії та у фондах Інституту археології НАНУ в Києві – так багато експонатів, що вистачить на експозицію світового значення.

Чимала територія Ольвії могла б стати музеєм просто неба. Нині відвідувачі нічого не можуть тут побачити, окрім порослих травою решток фундаментів та кількох куп кісток і черепків битого посуду. Поки що археологи засипають землею будівлі, які віднаходять. Це на сьогоднішній єдиний спосіб їх зберегти. Інший спосіб – накривати відкопане й відреставроване спеціальним скляним павільйоном. На це потрібні чималі кошти.

Треба відновити деякі споруди і відкрити рештки інших, слід реконструювати один з ольвійських храмів і гімнасій. Для цього є відповідні фото і креслення. Можемо показати перші житла колоністів – напівземлянки і землянки, а також садиби «ферм» класичного періоду, де розводили худобу. На теренах некрополя є різні категорії поховальних споруд – склепи, катакомби. Свого часу був крематорій, вівтарі. Там не лише ховали, а й поминали. Можна б найцікавіші ділянки перекрити павільйонами і демонструвати.

Поки що це – мрії. Найбільший археологічний заповідник України, набувши статусу національного, так і не отримав відповідного кошторису. Нині фінансування вистачає на оплату штату й охорони. Хоча штат із 42 осіб скоротився до 25. Причому значно менший за територію Херсонський заповідник має 180 працівників. Науковці поспішають дослідити те, чому загрожує вивітрювання та затоплення. За дві тисячі років понад два гектари Ольвії затоплено водами лиману. Десять років тому археологи відкрили частину оборонного муру, який тепер уже під водою.

Інститут археології та Національний заповідник «Ольвія» розробили концепцію цільової державної програми розвитку заповідника. Вона передбачає дослідження і музеєфікацію пам'яток Ольвії і забезпечення належних умов охорони. Один із пунктів – створення музею просто неба. Ще в 2007 році програму погодили з усіма відповідними міністерствами, але й досі її не затвердив Кабмін. Утім лише коли буде прийнято державну програму, можна буде залучити до розвитку заповідника приватні інвестиції.

На сьогоднішній день в заповіднику, тим паче в селі Парутине Миколаївської області, яке неподалік Ольвії, немає туристичної інфраструктури. У заповіднику є екскурсоводи, але заповідник мовчки чекає, коли туди сам приїде. Буває, екскурсанти приїздять з Очакова чи з Миколаєва. За рік — до 200 осіб. Смішно, як для світової перлини. Село Парутине життєдіє окремо від заповідника. Деякі селяни мріють про часи, коли охорону приборуть і можна буде знову «поритися» та здобути «чорну» копійчину. А могли б набагато більше заробляти на туризмі. Для цього слід вкласти кошти у розвиток. Створити туристичне бюро і забезпечити його співпрацю та взаємовигідний контракт із державним заповідником.

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕТНОГРАФІЧНОГО ТУРИЗМУ

Анастасія Федосова

*Запорізький національний університет
(м. Запоріжжя)*

Туризм є однією з найбільших і динамічних галузей економіки. Високі темпи його розвитку, великі обсяги валютних надходжень активно впливають на різні сектори економіки, що сприяє формуванню власної туристської індустрії.

У сучасному світі етнічний туризм набуває особливої популярності, оскільки саме він дозволяє дізнатися про традиції та культуру різних етносів не з книг або телепередач, а безпосередньо шляхом занурення в середовище. Кожен може сам побачити традиційні житлові та господарські будівлі, місцевих жителів у національному одязі, взяти участь у традиційних святах, скуштувати страви національної кухні і купити в якості сувенірів предмети традиційного побуту.

Об'єктом етнографічного туризму є явища і предмети традиційно-побутової культури, відповідні даному господарсько-культурному типу і характеризують неповторні риси етносу (прикраси, орнаменти, обряди, фольклор та інше) [1].

Останнім часом в Україні та у Запорізькій області в тому числі стали приділяти велику увагу малим корінним народам і збереженню їх культурної спадщини. Одним із способів реалізації даної мети, на наш погляд, є розвиток етнографічного туризму. Запорізька область є

багатонаціональною і має величезний потенціал у розвитку етнотуризму. Завдяки розвитку даного виду туризму, представляється можливим діяльність по збереженню історичної та культурної спадщини регіону, а також забезпечити економічний і соціальний добробут малих корінних народів.

Відзначимо, що активізація розвитку етнографічного туризму може виступити каталізатором розвитку багатьох галузей регіональної економіки – транспортної, торгівельної, будівельної – що в свою чергу сприятиме збільшення надходжень до регіонального бюджету. Крім цього, розвиток етнографічного туризму в Запорізькому регіоні здатний принести області й низку інших переваг.

По-перше, він дає поштовх для відродження й розвитку традиційної культури: народної архітектури, мистецтва, промислів – усього, що складає місцевий колорит, і що, поряд із природно-рекреаційними чинниками, є не менш привабливим для відпочиваючих.

По-друге, завдяки етнографічному туризмі мешканці урбанізованих територій мають можливість пізнати справжні українські традиції та традиції інших народів, які проживають на території Запорізької області. Можна побачити побут та навіть прийняти участь у їх святах.

По-третє, етнокультура меншин презентує свої особливості світові й приваблює іноземних туристів а також сприяє розвитку внутрішньому туризмі [2].

У зв'язку з тим, що етнографічний туризм – явище відносно нове, на шляху його розвитку виникає чимало перепон. Відсутність інфраструктури, підготовлених кадрів, мережі транспортних послуг і багато іншого є перепони в розвитку етнотуризму. І саме тому етнотурами займаються в основному громадські організації, і прості жителі, які можуть використовувати свій потенціал. Будучи в основному засобом додаткового заробітку, більшість етнотурів – це цікаві проекти, але часом вони бувають разовими унаслідок відсутності уявлень про подальший їх розвиток.

Отже, для того, щоб вирішити всі виниклі питання, необхідне державне регулювання туристичного бізнесу та взаємодія учасників туристичного ринку, а саме зміцнення законодавчо-правової бази туристського комплексу, а також зміцнення взаємодії органів державного управління туризмом з непосредними виробниками туристських послуг через залучення до вирішення проблем розвитку туризму туристських асоціацій, навчальних закладів та інших структур, що діють на туристичному ринку [3].

Етнографічний туризм заснований на інтересі туристів до справжнього життя народів, на ознайомленні з народними традиціями, обрядами, творчістю і культурою. У сучасному уніфікованому світі людина прагне до самоідентифікації, шукає і вивчає свої етнічні корені для того, щоб знати історію та культурні традиції. А пізнання інших культур і етнічних особливостей дозволяє їй скласти цілісну картину багатогранного світу народів і народностей, унікальних у своїй індивідуальності. В даний час туризм стає важливою, динамічно розвивається галуззю, внесок якої в економіку буде постійно зростати. У багатьох регіонах України, у Запорізькому регіоні безпосередньо є передумови до активного розвитку етнографічного туризму. Основою цього є величезний потенціал унікальних історичних та природних ресурсів, багатокультурність, етнологічний склад, об'єднуючою та зв'язуючою в єдине ціле великі території, їх господарську і соціальну діяльність.

Список використаних джерел:

1. Кусков А. С., Арсеньєва Е. И. Современный экотуризм: основные концепции, направления и формы. – Електронний ресурс. – Режим доступу : http://tourlib.net/statti_tourism.
2. Богма О. С. Проблеми та перспективи розвитку сільського зеленого туризму в Запорізькому регіоні // О. С. Богма. – Електронний ресурс. – Режим доступу : file:///C:/Users/%D0%90%D0%BD%D0%B4%D1%80%D0%B5%D0%B9/Downloads/Vznu_eco_2014_1_20.pdf
3. Електронний ресурс. – Режим доступу : http://aleksandrfridman.ru/development_of_hospitality_industry_relations_marketing_in_the_modern_context/Page-20.html

РОЛЬ СПОРТУ ТА ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ ДЛЯ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

Станіслав Фісун, Олексій Ненько
Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)

Спорт є ефективним засобом фізичного виховання. Його цінність визначається стимулюючим впливом на поширення фізичної культури серед різних верств населення, і в цьому плані спорт має міжнародне значення.

Процес гуманізації сучасного суспільства потребує виявлення можливих умов, шляхів, механізмів соціально-виховної роботи з молоддю. Нове покоління виросло в умовах становлення ринкової економіки. Воно суттєво відрізняється від попередніх і має свої цінності та пріоритети, з якими потрібно рахуватися [3].

Спорт не зводиться лише до фізичного виховання. Він має самостійне загальнокультурне, педагогічне, естетичне значення. Його не можна розглядати як універсальний засіб фізичного виховання, тому що ставить підвищені, часто граничні вимоги до функціональних можливостей організму людей, їх віку, стану здоров'я і рівня підготовленості.

Сьогодні кожен розуміє, що заняття спортом – це запорука покращення здоров'я, а значить, і подовження життя. У нашому тисячолітті існує велике розмаїття видів спортивної діяльності, серед яких особа може обрати для себе найбільш привабливий, той, що найкраще підходить до її темпераменту та способу життя. Деякі з них навіть обрали цей вид діяльності як професію [1].

Особливе значення спорту приділяє їй сучасна молодь. Розуміючи позитивний вплив фізичної активності на здоров'я, багато молодих людей відвідують спортивні клуби, басейни, присвячують частину свого ранку заняттям фізкультурою чи пробіжці парком, пам'ятаючи давній вислів «Рух – це життя».

Але, на превеликий жаль, сучасна молодь вкрай неграмотна в питанні здорового способу життя. Наркоманія, паління, вживання алкоголю, токсикоманія – часто це вбачається кращим дозвіллям серед певної частини юнаків та дівчат [3].

Організація дозвілля є одним із важливих завдань на шляху соціалізації молоді, адже діяльність, якій присвячено вільний час, конструктивно впливає на формування особистісних якостей: інтелектуальних, моральних, культурних, на фізичний розвиток молодого покоління. Нереалізованість надлишку вільного часу, відсутність сформованості культури дозвілля призводить до посилення негативних процесів у молодіжному середовищі (вживання алкоголю, наркотиків, спроби суїциду, агресія).

Як свідчить світовий досвід, головним чинником, який найбільше зумовлює стан здоров'я, є спосіб життя, який ведуть діти і молодь. І перспектива поліпшення громадського здоров'я найбільше пов'язана з системною діяльністю щодо формування здорового способу життя населення.

Формування здорового способу життя є набагато ефективнішою й економічно доцільнішою стратегією, ніж постійне збільшення витрат на лікування наслідків нездорового способу життя, яке не забезпечує бажаного результату.

Процес виховання свідомого ставлення молоді до власного здоров'я, здоров'я інших людей здійснюється шляхом передачі знань і формування умінь і навичок зміцнення та збереження здоров'я, виконання практичних дій здорового способу життя.

Навчання здоровому образу життя має бути системним і повинна сприяти гармонійному розвитку психофізичних здібностей молоді.

Практика фізичної культури та спорту є ефективним засобом формування здорової молоді особистості [2].

Отже, необхідно здійснити низку заходів, спрямованих на посилення законодавчих обмежень і заборон щодо куріння та вживання алкоголю у громадських місцях, реклами відповідних торгових марок; обмеження часу продажу алкоголю, посилення відповідальності за продаж тютюнових та алкогольних виробів неповнолітнім. Запровадити на всіх обласних каналах мовлення, засобах масової інформації соціальну рекламу, спрямовану на формування

здорового способу життя та запобігання недбалому ставленню до свого здоров'я, зорієнтувати молодіжні та дитячі громадські організації, їх спілки на профілактику негативних явищ у молодіжному середовищі як одного з пріоритетних напрямів діяльності.

Список використаних джерел:

1. Традиції фізичної культури в Україні : збірник наукових статей. – К., 1997.
2. Цьось А. В. Витоки фізичного виховання в Україні / Анатолій Васильович Цьось // Фізичне виховання в школі. – 1997. – № 3. – С. 52-54.
3. Електронний ресурс. – Режим доступу : http://www.experts.in.ua/baza/analitic/index.php?ELEMENT_ID=73111

ПРОБЛЕМА ВЗАЄМОДІЇ ЛЮДИНИ З ПРИРОДОЮ ТА ЕКОЛОГІЯ ПЛАНЕТИ*Каріна Анциферова**Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького**(м. Мелітополь)*

На даний момент проблеми взаємодії людини з природою та екології планети є актуальними. Відносини суспільства з природою є кризовими. У майбутньому це може призвести до глобальних, техногенних катастроф, які принесуть шкоду всьому людству. Причиною цього є байдужість і відчуженість людини від навколишнього середовища, суспільства від природи, природи від людини.

Людину зв'язує з природою суспільство і технічні засоби, які лише посилюють негативний вплив на навколишнє середовище. Людський світогляд орієнтований на задоволення своїх потреб, зв'язно за рахунок природи і суспільства. Тому не доводиться чекати, що люди зміняться відразу або в найближчому майбутньому, що стануть берегти її. Для цього потрібно плідно працювати, розробляти нові та ефективні плани по прибиранню вулиць, вивозів сміття, безпечних викидів чи утилізацію небезпечних ядів, хімікатів, які потрапляють у нашу атмосферу [1]. Якщо розглянути «другу природу» як єдину систему – екосферу, яка взаємопов'язала між собою єдиний кругообіг речовин, енергії та інформації. Для цього необхідно кардинально змінити суспільство. Людина, що володіє синерго-демократичними знаннями може змінити екологію, яка заснована на відповідності законів техносфери з законами природи і людини. Суть цієї синерго-демократії у тому, що людина виступає в екосфері не як центр світу, а як один з елементів системи, який бере участь поряд з іншими елементами – технічними і природними в процесі кругообігів речовин, енергії та інформації. І можливо тільки після цього техногенна катастрофа, яка очікує нас у майбутньому, буде уникнена, і замість конфронтації суспільства з природою ми будемо спостерігати гармонію [2].

В основу світу входить гармонія суспільства і природи, людина не повинна втрачати своїх продуктивних функцій. Навпаки, при екологізації всієї техносфери людина буде проявляти свої творчі здібності, створювати штучні екосистеми. Іншими словами людина будучи як би господинею своїх творінь, одночасно знаходиться й у центрі кругообігів систем та у всіх сферах їх діяльності. Він як би розподілений між усіма елементами і є одним з них, не втрачаючи головної ролі. Людина відповідальна за цілісність екосистеми, яка з'єднує всю систему в єдине ціле. Це означає, що людина функціонує екосистему, за яку вона відповідає, забезпечує функціонування екосистем. Вона є результатом взаємодії з еко-техносферою, як «другою природою». Ця актуалізація людини є переломом в його природі, що сама по собі характеризується інстинктивно-егоїстичною. Така особистість буде іншою, буде співчувати природі, співпрацювати з нею і узгодить всі свої дії з законами природи і суспільства. Це стане можливим у тому випадку, якщо буде вироблено новий погляд на природу. Але поки природа розглядається людиною, як об'єкт експлуатації. Для збереження природи необхідно уявити її як «суб'єктом» навколишнього середовища. Ставлення людини до природи, як до суб'єкта включає в себе можливі партнерські, рівноправні і справедливі відносини. Таке етичне ставлення поглиблює розуміння природи та дозволяє організувати гармонійно-розвинене суспільство, яке вже не допустить глобальної катастрофи та знищення людства.

Таким чином, розгляд системи «людина-природа» в екології дозволяє актуалізувати її екотехносферу. Така людина буде володіти синергійними властивостями, і його можна буде назвати синергійною людиною [3]. Вивчення системи «людина-природа» є потребою для багатьох наук у тому числі і філософії. Соціально-філософський розгляд проблеми в даній роботі спирається на дослідження в антропології, психології, соціології, географії, екології. З метою вирішення проблем взаємин людини і природи філософія не тільки залучає знання з інших галузей науки, але й об'єднує їх в одне єдине ціле.

Суспільство повинне засвоїти і виробити всі позитивні цінності, спрямовані на узгодження людини з природою. Ми повинні бути жалісливими, співпрацювати і жити в повній згоді зі світом і природою.

Список використаних джерел:

1. Агаджанян Н. А. Екологія людини / Н. А. Агаджанян, В. І. Торнин. – М., 1994.
2. Антологія даоської філософії. – М.: Товариство «Калашников – Комарів і До», 1994.
Електронний ресурс. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/18390418/psihologiya/sinergiyi_kontseptsiyi_psihologiyi_upravlinnya

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Світлана Біла

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

«Гадаємо, – писав В. Сухомлинський, – що школа майбутнього повинна найповніше використовувати для гармонійного розвитку людини все, що дає природа і що зможе зробити людина для того, щоб природа служила їй. Уже через це ми повинні берегти і поповнювати природні багатства, які маємо» [3, с. 303].

Екологічна культура учня – це сформована система наукових знань, спрямованих на пізнання процесів і результатів взаємодії людини, суспільства і природи; відповідальність за природу як національну і загальнолюдську цінність, основу життя; готовність до природоохоронної діяльності» [1, с. 41].

У формуванні екологічної культури відповідальна роль належить початковій школі, яка є однією з перших ланок становлення людини – громадянина.

Любов до природи слід виховувати з раннього дитинства. «Дітей, що не вміють ще ходити, – писав Г. Ващенко, – треба частіше виносити на свіже повітря, щоб вони могли бачити рідне небо, дерева, квіти, різних тварин. Все це залишається в дитячій душі, осяяє почуттям радості, і покладе основи любові до рідної природи» [5, с. 155].

Зараз перед учителями стоїть завдання екологічної освіти і виховання молоді, а починаючи з найменших школярів, враховуючи їхні морально-психологічні особливості. Діти цього віку сприймають на віру все сказане вчителем, його думка є для них більш вагомим, ніж думка друзів-однолітків, інших дорослих. Вони більш емоційні, ближче до серця сприймають негаразди інших, сильніше співпереживають.

У процесі навчальної діяльності головне – «розпочати формування цілісного уявлення про природне і соціальне середовище, виробляти правильну поведінку в колективі і природі». Усі навчальні предмети початкової школи покликані формувати екологічну відповідальність дітей.

На думку В. О. Сухомлинського, природа лежить в основі дитячого мислення, відчуттів, творчості. Він неодноразово відзначав, що сама природа не виховує, а активно впливає тільки на взаємодію з нею. Щоб дитина навчилася розуміти природу, відчувати її красу, потрібно прищепити їй це з раннього дитинства.

Вчені виявили, що свідоме й бережливе ставлення до природи слід формувати з дитинства у сім'ї та школі, за умови активного формування екологічної культури й накопичення систематичних знань у цій галузі.

Загальноосвітня школа покликана виховувати у школярів любов до рідного краю, навчати основ охорони навколишнього середовища, науково обґрунтованого використання природних багатств.

У школах природоохоронна освіта учнів здійснюється в різних напрямках: на уроках, заняттях гуртків, під час проведення екскурсій, у процесі суспільно корисної праці, науково-дослідницької роботи і так далі. Природоохоронна освіта не під силу вчителю одного предмета, це робота багатопланова.

Доцільно на уроках природознавства навести приклади і показати, що в результаті безвідповідального ставлення до природи знищено ліси на значних територіях, суттєво

скоротилася чисельність багатьох тварин, птахів і рослин, деякі – навіть повністю зникли з поверхні Землі [2, с. 66].

Дуже активною формою організації природоохоронної діяльності учнів 1-4 класів є екскурсії, під час яких у них формуються позитивні установлення, навички спостережливості, орієнтації у позитивних і негативних явищах в природному середовищі, емоційно-естетичного сприйняття відповідальності за її стан.

Формування екологічної культури, екологічної свідомості школярів – це життєва потреба сьогодення. На уроках і в позаурочний час треба робити все необхідне, щоб природа стала для дітей відкритою книгою, якою б вони уміли користуватися. Тому дуже важливо довести школярам, що причиною екологічних негараздів у наш час є не технічний розвиток людства, а зневага до законів природи, людська байдужість.

Підгодовування птахів взимку, озеленення території школи, класу, догляд за рослинами, заготівля насіння декоративних та лісових рослин, очищення джерел суспільно значущі справи, які привчають дітей вже з раннього віку цінувати природу, вносити посильний внесок у її збереження, бути творцями, а не руйнівниками чи споглядачами.

Свої уроки В. О. Сухомлинський назвав мандрівками до джерела мислення і мови – до чудової краси природи.

Необхідно так виховувати дітей, щоб вони дивилися на світ добрими очима, вміли берегти життя. Тільки тоді вони, змужніючи та прозріючи розумом і серцем, стануть справжніми людьми [4, с. 94].

Робота у вчителя – непочатий край, вона продовжується, зокрема, під час вивчення умов життя рослин, середовищ існування тварин та способів їх живлення, природних угруповань та агроценозів. При цьому варто застосовувати такі методи та методичні прийоми, як: екологічне моделювання та прогнозування, екологічні ігри, розв'язування екологічних задач. Доречно змоделювати з учнями ланцюги живлення та харчові мережі, природні угруповання, сезонні картини природи, екологічний стан компонента природи і природної системи.

Список використаних джерел:

1. Іванова О. Формування екологічної культури // Початкова школа. – 1998. – № 8. – С. 40-42.
2. Пакулова В. М., Кузнецова В. И. Методика преподавания природоведения. – М.: Просвещение, 1990. – 192 с.
3. Сухомлинський В. О. Народження громадянина. Вибр. твори : у 5-ти т. – Т. 3. – С. 303.
4. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям / В. О. Сухомлинський. – К.: Рад. школа, 1988. – 220 с.
5. Цимбалюк І. М. Підвищення кваліфікації вчителя: розвиток творчих здібностей молодших школярів : навч.-метод. пос. / І. М. Цимбалюк. – К.: Професіонал, 2006. – 224 с.

СПЕЦИФІКА СПРЯЖЕННЯ БІОЛОГІЧНОГО ТА ПЕРОКСИДНОГО ОКИСНЕННЯ В ТКАНИНАХ ГУСЕЙ ЯК КРИТЕРІЙ ПОШКОДЖУЮЧОГО ВПЛИВУ ГПО- І ГПЕРОКСІЇ

О. В. Яковійчук, Т. М. Гапоненко, В. О. Дзюба, Н. І. Бодакова
Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)

Перетворення складних органічних компонентів в організмі з виділенням енергії є основними реакціями, які забезпечують нормальне функціонування кожного організму. Втім, ферментативне перетворення органічних сполук в анаеробних умовах супроводжується синтезом вільних радикалів [4], які ініціюють негативні для організму процеси пероксидного окиснення ліпідів (ПОЛ), та порушують антиоксидантний статус організму [1]. Дослідження балансу різних видів біологічного окиснення (БО) із антиоксидантним статусом на молекулярному рівні може забезпечити широкий інструментарій для зсуву в ту, чи іншу сторону рівноваги між БО, ПОЛ та антиоксидантним статусом організму в цілому [2, 3].

Метою даної роботи було з'ясування особливостей спряження біологічного окиснення (активність дегідрогеназ (ДГ) циклу Кребса (ЦК), та антиоксидантного статусу в тканинах скелетних м'язів (ПМ) та м'язів серця (СМ) в умовах гіпо- (ГО) та гіпероксії (ГР), шляхом введення інтегративних показників коефіцієнту радикальної активності – Кга, коефіцієнту антиоксидантної активності – Каоа [1], та визначення внеску кожної з дегідрогеназ у радикальну активність.

За результатами проведення порівняльного та кореляційного аналізу отриманих показників було встановлено, що Кга для ПМ зростає із часом ($r = 0,647$), для СМ також має тенденцію до зростання ($r = 0,23$). В свою чергу активність ДГ ЦК, а саме сукцинатдегідрогенази (СД), α -кетоглутаратдегідрогенази (α -КГД), малатдегідрогенази (МД) дуже тісно корелює із Кга ($r = 0,835; 0,93; 0,815$) у ПМ, для СМ кореляція із активністю більш помірна ($r = 0,668; 0,579; 0,533$ для СД, α -КГД і МД відповідно), дана тенденція пов'язано із підвищенням активності досліджуваних ДГ із часом, що супроводжується інтенсифікацією продукції вільних радикалів, різним рівнем споживання кисню тканинами, та специфічними механізмами антиоксидантного захисту для різних м'язів.

Мінімальне значення показника радикальної активності спостерігаються на 15-ту добу ембріогенезу, а максимальне характерне для 1-ї доби постембріонального розвитку, що пов'язано із інтенсифікацією аеробних процесів та розвитком оксидативного стресу. Найбільший внесок у Кга для ПМ та СМ має СД (52-85% для ПМ та 61-92% для СМ), оскільки вона має найвищий показник активності порівняно з іншими ДГ. Найнижчий вплив на Кга має МД для ПМ (7-18%), та α -КГД для СМ (7-19%). В середньому внесок α -КГД для ПМ та МД для СМ в формування Кга складає 7-29% і 5-20% залежно від доби онтогенезу. Кга має негативну кореляційну залежність середньої сили із показником антиоксидантної активності – Каоа як для СМ, так і для ПМ ($r = -570; -0,391$ відповідно). Враховуючи обернену залежність Кга із Каоа, можна зробити висновок, що інтенсифікація процесів ПОЛ за фізіологічних умов є наслідком активізації енергетичних процесів (біологічного окиснення), роботи ДГ циклу Кребса. Спираючись на аналіз Кга та Каоа ми спостерігаємо, що внесок окремих дегідрогеназ ЦК у продукцію радикалів та активізацію процесів ПОЛ для ПМ спадає в ряду СД-МД- α -КГД, для СМ в ряду СД- α -КГД-МД.

Список використаних джерел:

1. Здоровцева Л. М. Прооксидантно-антиоксидантна система в тканинах птахів в умовах гіпо- і гіпероксії: автореф. дис. ... канд. біол. наук: спец. 03.00.04 «біохімія» / Л. М. Здоровцева – Київ, 2011. – 22 с.
2. Яковійчук О. В. Активність дегідрогеназ циклу Кребса і антиоксидантних ферментів у м'язовій тканині гусей в умовах гіпо- і гіпероксії / О. В. Яковійчук, О. О. Данченко / Актуальні проблеми біохімії та біотехнології : збірн. тез. – К. : Санченко. – 2015. – С. 70.
3. Яковійчук О. В. Активність дегідрогеназ циклу Кребса у м'язовій тканині гусей в ембріональному та ранньому постнатальному періодах онтогенезу / О. В. Яковійчук, В. О. Дзюба, Л. М. Здоровцева, О. О. Данченко // Психофізіологічні та вісцеральні функції в нормі і патології. – К. : Логос, 2014. – С. 177.
4. Яремчук Т. С. Показники енергетичного обміну та активність ферментів антиоксидантного захисту печінки перепелів в онтогенезі та за дії селену і кадмію: автореф. дис. ... канд. сільськогосп. наук : спец. 03.00.04 «біохімія» / Т. С. Яремчук – Київ, 2011. – 20 с.

ДИДАКТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Марія Вельчева

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Еколого етична культура – це рівень сприймання людьми природи, навколишнього світу і оцінка свого положення у Всесвіті, ставлення людини до світу [1, с. 95]. Тут необхідно відразу

з'ясувати, що мається на увазі не тільки відношення людини до світу, а й зворотний зв'язок. Тому, у зв'язку з глобальною екологічною кризою, потрібно з'ясувати, який зв'язок людини і природи можна вважати гармонійним, як людська діяльність впливає на навколишнє середовище і відзначити, чому екологічна культура так важлива особливо зараз і як формувати життєві цінності у молодших школярів. Екологічна культура одночасно виступає і як перетворювач досвіду екологічної діяльності попередніх поколінь, і як рушій прогресу, що змушує нас сприяти створенню нового, мислення і буття. Екологічна культура формується через спеціальні види діяльності – форми, екологічну освіту і виховання. Саме вони дозволяють сформувати особистість, якій належатиме майбутнє, вільне від екологічних проблем.

Любов до природи слід виховувати з раннього дитинства. Педагоги і батьки розуміють велике значення навчання школярів правилам поведінки в природі. Можна зауважити, що чим раніше починається робота з екологічного виховання учнів, тим більшою буде її педагогічна результативність. При цьому в тісному взаємозв'язку повинні виступати всі форми навчальної і позакласної діяльності дітей.

Дітям молодшого шкільного віку характерна особлива згуртованість знань і переживань, які дозволяють говорити про можливість формування у них надійних основ відповідального ставлення до природи. Усі навчальні предмети початкової школи покликані формувати екологічну відповідальність дітей.

Стас зрозумілим, що далі та успішне навчання неможливе без оволодіння раціональними прийомами роботи з книгою, що є основою самостійного набуття знань. Ми знаємо, що державні стандарти освіти визначають, що учень початкових класів повинен повноцінно сприймати художні і науково-пізнавальні тексти. Для початкової школи робота з адаптованим текстом або навчальною статтею займає особливе місце в навчальному процесі. У початковій школі з таким текстом учні знайомляться, головним чином на уроках природознавства. На уроках природознавства читання вступає тільки як допоміжний прийом, і робота з навчальною статтею займає незначний відсоток часу.

Формування пізнавальної самостійності як риси особистості, розвиток пізнавальних і читацьких інтересів, бажання та вміння вчитися – «вічні» завдання, які зобов'язана вирішувати початкова школа. У вирішенні цих завдань важлива роль належить книзі, особливо – науково-пізнавальній – центральному джерелу знань.

У рамках пояснювально-ілюстративного методу можна інформувати учням інформацію про навколишнє середовище і народні традиції ставлення до природи за допомогою усного слова, друкованого слова (підручник, додаткова література), наочних посібників (картин, схем, натуральних природних об'єктів), практичного показу способів діяльності у природі (догляд за рослинами на пришкольній ділянці, догляд за тваринами у живому куточку тощо) [1, с. 96-97]. При цьому діти слухають, дивляться, читають, спостерігають, співвідносять нову інформацію про природні об'єкти з раніше засвоєною і запам'ятовують. Застосовуючи цей метод, доводимо до свідомості учнів зміст, суть і значення народних традицій, ставлення до природи.

Для формування в учнів навичок і вмінь, необхідно спрямовувати діяльність школярів на неодноразове відтворення здобутих раніше знань про народні традиції ставлення до природи (репродуктивний метод) [1, с. 98-99]. Наприклад: вчитель називає народні прикмети про пори року, а учні пригадують подібні, вивчені раніше. Безпосереднім результатом проблемного викладу буде засвоєння способу і логіки вирішення даної проблеми або даного типу проблем, але ще без вміння застосовувати їх самостійно.

Наприклад, за допомогою цього методу вчитель може пояснити учням на уроці на тему «нежива і жива природа» значення народних прикмет: «ластівки літають низько – перед дощем», та інше. Вчитель ставить перед учнями проблему: чому птахи перед дощем спускаються нижче до землі?

Основні принципи екологічного виховання учнів і формування їх екологічної культури, а саме це – принцип міждисциплінарного підходу, що вимагає точного визначення місця і ролі кожного предмета в загальній системі екологічної освіти; взаємне погодження змісту, форм і методів роботи; логіку розвитку провідних ідей і понять, їх постійне вивчення і поглиблення; принцип систематичності і безперервності вивчення екологічного матеріалу; принцип єдності інтелектуального і емоційно-вольового компонентів у вивченні і поліпшенні учнями

навколишнього середовища; принцип взаємозв'язку глобального, національного і регіонального розкриття екологічних проблем у навчальному процесі.

З цього можна зробити висновок, що варто застосовувати такі методи та методичні прийоми, як: екологічне моделювання та прогнозування, пояснювально-ілюстративний метод, екологічні ігри, розв'язування екологічних задач та інше. Доречно змоделювати з учнями ланцюги живлення та харчові мережі, природні угруповання, сезонні картини природи, екологічний стан компонента природи і природної системи.

Список використаних джерел:

1. Пустовіт Г. П. Сучасні підходи до розуміння сутності принципів екологічної освіти учнів у позашкільних закладах // 36. наук. пр. пед. наук. – Херсон : Вид-во ХДУ, 2003. – Вип. 34. – С. 95-102.

ІСТОРИЯ ВЗАЄМОДІЇ ЛЮДИНИ З ПРИРОДОЮ

С. А. Гагаріна

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Взаємозв'язок людини з природою починається ще з появи перших людей на Землі та не припиняється й дотепер. Дуже важливу роль у процесі розуміння особливостей взаємодії у системі «природа-людина» відіграє дослідження історії цієї взаємодії, адже прослідкувавши динаміку змін у ставленні людини до природи, можна зробити певні висновки та отримати цінний досвід [3]. Тому вивчення історичного розвитку особливостей взаємодії людини з природою наразі є досить актуальним.

Проблемою взаємозв'язку людини з природою займався багато філософів, мислителів та вчених. Першими, хто зацікавився означеною проблематикою, були представники античної (Платон, Емпедокл, Арістотель, Лукрецій Кар, Демокріт, Вергілій) та середньовічної філософії (Ж. Бурідан, Ф. Аквінський, Д. Бруно, М. Отрекура), а також мислителі Нової епохи (Ф. Бекон, П. Гассенді, П. А. Гольбах, Ж.-Ж. Руссо). Варто зазначити, що вказана проблематики не втратила своєї актуальності й для сучасних науковців.

Сьогодні найчастіше постає питання про особливості взаємодії суспільства з навколишнім середовищем, адже людина намагається набратися певного досвіду, який залишили по собі попередні покоління. Взаємодія між людиною та природою почала актуалізуватися ще на першому етапі історії людства. В той час мало перевагу морально-естетичне розуміння сутності природного життя людини. Природа наділялася людськими властивостями та вважалася одухотвореною. Людина проектувала себе на природу для того, щоб зрозуміти її, а надаючи природі свої властивості, намагалися бути зрозумілою для неї, бути з природою одним цілям [1].

Взагалі можна виділити декілька етапів взаємодії людини з природою. *Найдавніші люди* (3,5 млн. р. тому – 8 тис. до н. е). Природний фактор із самого початку відігравав головну роль у відносинах людини з природою. Найбільше від природи залежали стародавні люди. З часом вони розвивалися та більше використовували свій розум та силу, намагалися удосконалити своє матеріальне становище. Поступово людина змінює свої стосунки з природою. Часте користування знаряддями праці сприяло відділенню людини від природи. Протягом цього етапу люди у своїй господарській діяльності займалися тільки збиранням існуючих природних ресурсів.

Неолітична революція (10 тис. р. тому). На даному етапі природа відігравала найважливішу роль. Зміна природних умов призвела до зниження заняття мисливством У цей період відбувається зростання чисельності населення і, як наслідок, зростає потреба в їжі. Але через зміну клімату утворилися несприятливі умови для розвитку землеробства. Тому певним чином природа посприяла зменшенню населення. Взагалі розвиток землеробства та тваринництва дуже сильно посилює вплив суспільства на навколишнє середовище.

У рабовласницькому та феодалному суспільстві основною точкою зіткнення суспільства та природи залишалося сільське господарство, яке було підкорене певним особливостям природи.

Промислова революція (XVIII-XIX століття) характеризується переходом від ремесла та мануфактури до машинної індустрії, відбувається залучення до господарства новітніх джерел сировини та енергії. В результаті душе швидко змінюється господарська діяльність людини та її вплив на природу. Більш гостро постає питання про неритмічність господарського розвитку, закладаються першооснови міжнародно-географічного поділу праці.

Науково-технічна революція (XX століття). Саме у цей період стосунки людини з природою характеризуються особливою складністю, відбувається порушення стану навколишнього середовища, природні системи вже не можуть так як раніше самовідновлюватися. Але досить численні прориви в науці та техніці дали змогу суспільству вже по-іншому використовувати сили природи, набагато краще перетворювати її продукти у споживчі блага, націлено формувати навколишнє середовище, а з іншого – відбувається дуже сильний тиск суспільства на природу [2].

Отже, аналізуючи історичні етапи взаємодії людини з природою, можна дійти висновку, що між природою та суспільством завжди існуватиме тісний взаємозв'язок – людина завжди залишатиметься частиною природи. Але на сьогоднішній день вказана взаємодія знаходиться в кризовому стані. Щоб подолати споживацько-прагматичне ставлення людини до природи треба переглянути цінності та зорієнтувати діяльність людства на бережливе ставлення до навколишнього середовища.

Список використаних джерел:

1. Глобальні проблеми та загальнолюдські цінності / Л. І. Василенко, В. Є. Єрмолаєва. – М. : Прогрес, 1990. – 450 с.
2. Людина та природа. Етапи взаємодії / Березюк Д. О., Рачинська К. О. – М., 2009. – 90 с.
3. Печко Л. П. Естетичне освоєння природи як основа екологічної позиції сучасної людини / Л. П. Печко // Обсерваторія культури. – 2006. – № 4. – С. 92-95.

ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ ПТИЦ И ВЕТРОВЫХ УСТАНОВОК (ВЭУ)

А. О. Дранга, П. И Горлов

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

В литературе имеются отрывочные сведения о взаимодействии птиц и ветроэлектростанций, а также о воздействии ветровых установок (ВЭУ) на жизнедеятельность птиц. Статья в журнале Nature утверждает, что каждый ветрогенератор убивает в среднем 4,27 птиц в год. У некоторых установок отмечается практически нулевая смертность, а у других значения величиной в 4 птицы на генератор ежегодно. Но эти данные касаются лишь территории США, где очень много ветряков старого образца (с большим количеством лопастей на одной установке, чем на ветряках нового поколения (3 лопасти с горизонтальной осью), и большей скоростью вращения), расположенных на определенных территориях. Именно такие ветряки и представляют угрозу для птиц. Смертность птиц вблизи ВЭУ может значительно варьировать в зависимости от местоположения установок. В Великобритании Королевское общество по защите птиц (RSPB) сделало вывод, что «Правильно расположенные ветропарки не представляют значительной угрозы для птиц».

С целью более подробного изучения угрозы столкновения птиц с лопастями и опорами ветровых установок нами в 2013-2015 годах были проведены дополнительные специальные исследования на территории Ботиевского ветропарка, связанные с тщательной проверкой участков, прилегающих к ветроэлектрической установке на предмет поиска доказательств попадания птиц под движущиеся части ветроагрегата.

Для наблюдений использовался бинокль (10х). Базовые методики сбора и обработки полевых орнитологических наблюдений были адаптированы для площадок ветроэлектростанций [1].

Площадка Ботиевской ветроэлектростанции (ВЭС) расположена в степи на семи ветрах над Азовским морем, между селами Приморский Посад и Ботиево Приазовского района Запорожской области, и занимает территорию 8,5 на 4,8 км.

На начало осенней миграции 2013 года количество действующих установок равнялась 30, а во время наших экспедиционных выездов в октябре их было около 55 (в зависимости от степени достройки второй очереди). В начале 2014 года в эксплуатацию были введены все 65 ветроагрегатов, суммарной мощностью 200 МВт. Все ветряки установлены исключительно в пределах лесополос. Расстояние между соседними агрегатами составляет от 470 до 700 м. Во время каждого выезда выбирались для осмотра не менее 25% ветровых установок, что составило от 8 до 17 площадок (обязательных мониторинговых участков – 5, остальные – по выбору), что позволяло провести корректную экстраполяцию результатов на всю площадь ветропарка. Каждый ветряк имеет высоту центральной опоры в 96 м при длине лопасти 56 м, что с учетом фундамента и ветрогенератора дает максимальную высоту около 160 м. Радиус области осмотра вокруг ВЭУ составляет 160-170 м, площадь участка около 9 га ($S=\pi r^2$). На выбор смотровых участков влияло не только расположение ветряков (в середине ветропарка, у береговых обрывов, вдоль автомобильной дороги), но состояние сельхозугодий и ситуация с уборкой урожая. Предпочтение отдавалось полям с отсутствующим травяным покровом, полям со стерней и пахотным землям. Проверку делали ранним утром, с целью уменьшения фактора хищничества со стороны лис, диких кошек и собак. Всего за период осенних экспедиций 2013 года осмотрено 47 площадок (8 в августе, 10 в сентябре, 14 и 15 в октябре). В 2014 году – 33 (10 в марте, 10 в апреле, 5 в мае и 8 в октябре) и в 2015 году – 17 площадок (март-май). Общая площадь осмотренной территории в 2013-2015 годах составила около 900 га.

На территории Ботиевского ветрового парка можно встретить 75 видов птиц. В пределах площадки гнездится, на период 2015 года, 24 вида птиц. Очень интересным является факт сооружения грачами в пределах площадки ВЭС 9-ти колоний и всего 3-х колоний в непосредственной близости от него. Учитывая абсолютно схожие биотопические характеристики всего района исследований (сельхоз поля, разделенные лесополосами), констатируем, что площадка Ботиевской ВЭС имела большую привлекательность для гнездящихся грачей, чем ее окрестности. Вероятно, это объясняется существующим режимом охраны территории, который снижает фактор беспокойства, а также с 2010 года оберегает лесополосы от распространенных в регионе незаконных рубок и охоты на животных и птиц.

По результатам осмотра участков – погибших птиц, частей тела, перьев, деформаций или загрязнений лопастей либо других доказательств столкновения птиц с ветряками нами обнаружено не было. Опрос местных жителей и работников ветропарка также не указывает на случаи попадания птиц под лопасти ветроагрегатов. В период наблюдений с осени 2013 до июня 2015 годов, фактов негативного воздействия работающих ветровых установок на птиц не выявлено.

Следовательно, по результатам наблюдений, проведенных в 2013-2015 гг. угроза для грачей от работающего ветропарка отсутствовала, но потенциально оценена как очень низкая.

Список использованных источников:

1. Горлов П. І. Методики проведення профільних досліджень з характеристики домінуючих природних комплексів : сезонні орнітокомплекси (за результатами виконання проєктів з ТОВ «Віндрафт Україна», ТОВ «ВІНД ПАУЕР», ТОВ «ВКН Україна»)/ П. І. Горлов, В. Д. Сіюхін, В. І. Долинний // Науково-методичні основи охорони та оцінки впливу на навколишнє природне середовище під час проєктування, будівництва, експлуатації вітрових та сонячних електростанцій, ліній електромереж : метод. пос. / В. Д. Сіюхін, П. І. Горлов, Ю. О. Андрющенко, А. М. Волох та ін. – Мелітополь : МДПУ ім. Б. Хмельницького, 2014. – С. 26-49.

ГАРМОНІЯ ЛЮДИНИ Й ПРИРОДИ

Вікторія Дубініна

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

В історичні епохи, вироблені людиною зміни середовища носили локальний характер і не порушували глобального гомеостазу біосфери. Людина прагнув жити в гармонії з природою, навчалась у неї розуміння властивих їй явищ і законів. В даний час відносини суспільства з природою характеризуються як кризові. У майбутньому, через поглиблення кризи, можливі техногенні катастрофи глобального масштабу. Причини такого стану ми можемо побачити у відчуженості людини від природи і невідповідності техносфери, як основи взаємодії суспільства з природою, з самою природою і людиною [2]. Людина зв'язується з природою через суспільство і технічні засоби, які посилюють вплив на навколишнє середовище. Людина підкорює природу з допомогою різних знарядь, які підсилюють силу і потужність тиску на навколишнє природне середовище. А світогляд людини таки залишається орієнтованим на всемірне задоволення своїх потреб.

Людина живе завдяки природі. Природа дає нам все: чисте повітря, яким ми дихаємо, їжу, яку ми вживаємо, з дерева ми будуємо будинки, в яких ми живемо. Тепло ми отримуємо від деревини і вугілля, які теж дає нам природа. Отже, проблема полягає у розгляданні питання: що буде, якщо людина перестане взаємодіяти з природою? Іншими словами проблема цінності природи для людини.

Проблема взаємовідносин людини і природи у всій її цілісності завжди була предметом глибокого філософського інтересу. До неї, так чи інакше, зверталися найбільші мислителі минулого, намагаючись визначити місце і роль людини в цілому. Не можна заперечувати той факт, що сьогодні для більшості людства «в практичному відношенні природа виступає як «корисна річ», як споживча вартість, в теоретичному – як об'єкт пізнання. Природа постає як ресурси, а людина їх споживає. Природа – постачальник, людина – замовник. У другій половині ХХ ст. зв'язку «постачальника» і «замовника» досягли критичних параметрів. Масштаби споживання традиційних джерел сировини настільки виросли, що стали порівнянними з їх загальними запасами в земній корі. Темпи зростання народонаселення показали обмеженість природної бази для виробництва продовольства. Забруднення навколишнього середовища дестабілізує історично сформовані зв'язки в біосфері» [1]. Все це свідчить про те, що існування сучасного цивілізованого людини сьогодні ґрунтується на такому ставленні до природи, коли самоцінність природи стає надмірною величиною. Аксіологічний аспект узгодженої взаємодії з природою представлений цінностями «згода», «співучасть», «співчуття» і «співпраця». Дані цінності, пов'язані любовно-творчим ставленням до природи, визначають і направляють коеволуційний розвиток системи «людина – природа». Вони виступають противагою цінностей споживання і допомагають зберегти і врятувати людину і саму природу.

Отже, виходить, що вся справа у формуванні нового світогляду людини. Він повинен виробити інші цінності і підходи взаємодії з природою. Головною цінністю нової реальності може стати «згода», яке і стане погоджувати всі ланки кругообігу природи. Реалізація згоди з природою неможлива без співучасті, співчуття, переживань. Тільки тоді відбувається узгодження і в самій системі «людина – природа». Воно полягає в тому, щоб співвідношувати, погоджувати свої потреби з можливостями самої природи, тобто поставитися до природи з повагою і любов'ю, встановити з нею партнерські відносини. Тепер це стає можливим, так як природа не відчужена від людини, вона наділена, як і будь-який суб'єкт, активністю. Вона доцільна і вимагає до себе поваги як рівноправний партнер.

Список використаних джерел:

1. Алексеев В. П. Становление человечества / В. П. Алексеев. – М., 1984.
2. Медведев В. И., Алдашева А. А. Экологична осознаність. – М., 2001.

ПРОБЛЕМИ ПРИРОДИ ЛЮДИНИ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ БІОТЕХНОЛОГІЇ

*Анатолій Здоренко, Марина Смолинська
Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Вибір теми обумовлений розширенням можливостей штучного втручання в біологію людини як виду в контексті сучасної епохи прогресу біомедичних наук. Абсолютно нові істоти, серед яких химери та гібриди людини, виникають у лабораторних умовах за відсутності статевого акту. У зв'язку з цим виникає чимало проблем як біологічного, юридичного, соціального, релігійного, так і філософського та етичного характеру. Тож, на що здатні химери з наукових лабораторій, чи дійсно вони представляють небезпечну загрозу, чи, навпаки, є панацеєю від усіх хвороб? Це питання залишається й досі відкритим.

З давніх часів люди захоплювались невідомим, містичним світом, що знайшло своє відображення у міфології різних народів. Так, у греків зустрічаються такі персонажі, як Схидна, п'ятидесятиголовий сторож Аїду Цербер, Лернейська гідра, Химера з трьома головами (левиці, кози та змії), сирени – птахи-жінки, кентаври, в яких поєднувалось тіло людини й коня, Медуза Горгона та ін.

Тема химер і гібридів людини й сьогодні залишається мало вивченою у філософському і, зокрема, в етичному плані. Це обумовлено тим, що сама біотехнологія – дисципліна нова і, незважаючи на стрімкий прогрес, у багатьох випадках (наприклад, створення гібридів людини) ще не вийшла з фази експериментів. Проте, враховуючи її швидкий розвиток і потенційні масштаби впливу, до цієї тематики звертаються представники різних галузей науки, як природознавці, так і гуманітарії [2 с. 76].

У багатьох країнах світу релігійні організації протестують проти таких експериментів. Вони висловлюють побоювання, що подібні досліди можуть остаточно зруйнувати грань між людиною і твариною, що, у свою чергу, призведе до нехтування прав і гідності людини. Вчені ж відповідають, що використання стовбурових клітин – це надійне та етично прийнятне джерело біологічного матеріалу, яке надасть можливість створити принципово нові методи лікування найтяжчих захворювань. Палата обшин Британського парламенту, попри всі протести релігійних організацій, відмінила дві поправки: про заборону всіх змішаних ембріонів і про заборону дійсних гібридів, що отримуються шляхом запліднення яйцеклітини спермою тварини, пише The Times. На матеріалі ембріонів «людино-тварин» британські учені планують досліджувати такі захворювання, як хвороба Альцгеймера і хвороба Паркінсона. Особливе значення в рамках біоетичного дискурсу має проблема клонування людини та її органів. Основна мета клонування людини – отримання власних ембріональних стовбурових клітин, а також органів і тканин, вирощених з таких клітин. Це так зване терапевтичне клонування. Отримання дорослого організму – репродуктивне клонування – є другорядним завданням і покликане вирішити проблеми безпліддя в тих випадках, коли сучасні методи штучного запліднення не дають бажаного результату. Проте, саме можливість отримання дорослого організму породила велику кількість, як морально-етичних проблем, так і забобонів. Міжнародні керівництва не вносять особливої ясності в проблему дослідження людських ембріонів. Усі питання, окрім заборони репродуктивного клонування людини, кожна держава вирішує на власний розсуд [1, с. 39-41].

Розвиток біологічних наук, створення химер і гібридів людини приводять нас до необхідності переосмислення існуючих уявлень людини про саму себе, а також відмінностей між людиною і твариною.

Особливе значення отримало поняття гена, як чогось цінного і неповторного, що одночасно робить можливою ідентифікацію і класифікацію. У світлі можливостей, які дає розвиток NBICS-технологій виникає ряд проблем, пов'язаних з моральним статусом нових гібридних істот. На наш погляд, на особливу увагу заслуговує вивчення можливостей розширення морального статусу людини.

Аналізуючи соціальні, культурні, антропологічні проблеми, необхідно звернути увагу на розвиток наукової думки. За останні два століття науково-технічні досягнення радикально змінили вигляд людського суспільства. Наука створює нове середовище для буття людини.

Одним із шляхів вирішення етичної проблеми є підготовка людей до розвитку біологічних та біотехнічних наук. Вони повинні розуміти, які досліди та експерименти проводяться в цих сферах, інакше, може виникнути непорозуміння між людьми як у давні часи, коли нове в науці сприймали як еретичтво або магію. Науковці повинні пояснювати суспільству для чого слугують сьогодні чи слугуватимуть у майбутньому їх досліди, розкривати свої цілі, або обґрунтовувати мету новітніх розробок суспільству. Тоді люди зрозуміють і підтримають такі наукові проєкти.

Якщо ми не будемо вивчати самих себе та досліджувати ресурси організму людини, то станемо схожими на первісних людей, які склали міфи про химер. В історії людства все нове завжди викликало суперечки і неприйняття, та це ніколи не зупиняло прогрес, а навпаки – розпалювало ще більший інтерес. Тож сьогодні людству потрібно навчитись сприймати й підтримувати наукові досягнення, адже ніколи не знаєш, коли тобі самому доведеться ними скористатись.

Список використаних джерел:

1. Светлов С. В. Антиглобализм и биотехнология. – Омск, 2003.
2. Тищенко П. Д. Био-власть в современных структурах врачевания / Мир психологии : научно-метод. журн. –2006. – № 4.

РОЛЬ ЕПІТЕТІВ У ВІДТВОРЕННІ ВЗАЄМОДІЇ ЛЮДЕЙ І КОНЕЙ (НА ПРИКЛАДІ РОМАНУ АННІ СЮЕЛ «BLACK BEAUTY»)

*Юлія Катюха, Тетяна Коноваленко
Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Автор будь-якого художнього твору має задум, а сам твір має ідею, яка, насамперед полягає у впливі на читача. Так, Анна Сюел писала роман «Black Beauty» не для дітей, а для тих, хто працював з конями. Вона відзначала, що метою написання роману було «викликати доброту, співчуття і розуміння як поводитися з конями» [1]. Роман було написано під впливом «Очерку про тварин» Горація Бушеля та вражень від того, як жорстоко поводитися з цими тваринами деякі їхні власники. Після виходу роману відзначилося значне покращення ставлення до коней, зменшення використання жорстоких засобів керування ними. Ця книга завоювала серця тих людей, які люблять тварин. Письменниця довела, що слово може змінити світ.

Творчість Анни Сюел є майже недослідженою, напевне через те, що в її творчому доробку є лише один роман та кілька невеликих з творів. Роль епітетів у художньому творі досліджували Н. Бурляй, О. Волковинський, Н. Коломієць, Г. Кубасова, Т. Онопрієнко, Н. Сидяченко та інші.

Своєрідність художньої манери Анни Сюел обумовлюється тим, що вона пише про тварин, які є розумними і чуттєвими, але не можуть боротися за гуманне ставлення до них, не можуть розповісти про свої почуття і біль. Письменниця використовує класичні літературні засоби з неймовірним чуттям та оригінальністю і подає простий сюжет у формі автобіографічної оповіді.

Оповідь ведеться від першої особи як автобіографічні спогади коня на ім'я Чорний Красень – починаючи з безтурботних днів лощати на англійській фермі до важкого життя в Лондоні та щасливого відпочинку в селі наприкінці. Під час свого життєвого шляху він зустрічає багато труднощів, жорстокості, але й доброти. Кожен розділ являє собою окрему сторінку з життя Чорного Красеня, яка показує читачам урок або мораль щодо доброго, співчутливого і розуміючого ставлення до коней. Сюел подає детальні описи поведінки коней з максимальною правдивістю зображення. Хоча основними героями роману є коні, не менш

яскраво описано контрасти в житті людей – бідних та багатіів. Проте автор не проводить контрасту тільки на основі заможності цих людей. Як серед багатих, так і серед бідних, читач зустрічає позитивних і негативних героїв.

Для встановлення специфіки відтворення взаємодії людей і коней розглянемо образи, які створила Анна Сьюел у своєму романі «Black Beauty». Образи ці можливо розподілити в дві групи: образи тварин і образи людей. У свою чергу образи людей чітко поділяються на позитивні і негативні. Лише епізодичні герої з'являються у творі без оцінного ставлення до тварин.

Центральним образом є постать Чорного Красеня, який має кілька імен впродовж роману, оскільки змінюються його власники. Майже всі вони пов'язані з його мастю (окрім останнього), тобто увага зосереджується на тому, що він є вороним конем. Це такі імена, як Darkie (Темньонький), Black Beauty (Чорний Красень), Black Auster (Чорна Зірка), Blackie (Чорненький (Чорниш у перекладі А. Саган)), Old Crony (Старий Другяка). Головний герой залишається добрим і намагається віддано слугувати своїм власникам, незалежно від того, як вони поводитимуться з ним.

Образи інших коней також показано з чіткою авторською позицією стосовно їх позитивної суті, що в деяких випадках проявляється в їх іменах: Duchess (Герцогиня), Rob Roy (Роб Рой), Ginger (Імбир), Merrylegs (Веселі ніжки), Sir Oliver (Сер Олівер), Rory (Рорі), Peggy (Пеггі), Captain (Капітан), Hotspur (Гаряча Шпора), Justice (Справедливість).

Декого з коней зображено більш детально, декого – менш детально. Проте про кожного з них у читача складається позитивне враження. Так, Герцогиня є матір'ю Чорного Красеня і вчить його бути добрим з юного віку. Імбир, незважаючи на те, що кусається, стає гарною подругою для головного героя, а її недобра звичка є лише результатом негуманного ставлення до неї її власника. Веселі ніжки – дуже гарненький поні, який є однаково ввічливим до людей і коней, проте, коли хлопці почали знущатися з нього, він провчив їх. Проте всіх коней змальовано в таких ситуаціях, що читачу доводиться щиро співчувати їм.

Образи людей, на яких зосереджується максимальна увага, є власниками Чорного Красеня. Преважну більшість складають власники, які людяно ставляться до тварин, це фермер Грей, Дуглас Гордон, Джон Менлі, Джозеф Грін, Беррі, Джеремія Баркер, фермер Сарегуд, міс Блоумфілд, міс Еллен, міс Лавнія. Безжалісними та жорстокими зображено Джейкса та Ніколаса Скіннера. Але, крім цих жорстоких власників Красеня, на сторінках роману зустрічається велика кількість людей, які жакливо ставляться до тварин і знущаються над ними [2].

Список використаних джерел:

1. Longshaw Jen. Gentle Heart : The Story of Anna Sewell / Jen Longshaw. – Електронний ресурс. – Режим доступу : <http://www.natureofanimals.com/AnnaSewell.html>
2. Sewell Anna. Black Beauty. The Autobiography of a Horse / Anna Sewell. – К. : Знання, 2010. – 261 с.

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ЦІННОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Марія Козаченко

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Гострота й актуальність сучасної екологічної ситуації, необхідність її подолання вимагає більш високої екологічної культури життєдіяльності людини. Одна зі сторін цієї проблеми – визначення понятійного статусу екологічних цінностей, що правомірно вважати провідним компонентом такого цілісного системного утворення як екологічна культура. Функціонуючі, екологічні цінності взаємодіють із усіма духовними цінностями.

Цінність – термін який широко використовується у філософії, соціології, культурології, слугує для визначення людського, соціального і культурного значення певних явищ дійсності.

У філософському контексті цінність – це термін «що позначає належне та бажане, на відміну від реального, дійсного» [12, с. 707].

Екологічна проблема має ряд таких особливостей, які дуже важливо враховувати в процесі екологічного виховання і освіти людей.

Перша умова успіху екологічної освіти і виховання достатньо висока точність даних про стан біосфери в цілому і окремих її регіонів, крім того, точні дані необхідно доповнювати відомостями про ті взаємозв'язані наслідки, які може спричинити за собою та або інша приватна на перший погляд зміна якого-небудь компоненту біосфери.

Друга умова успіху екологічного виховання необхідність комплексного характеру освітлення екологічних явищ. Важливо відтворити не тільки складну сукупність природних процесів, але і дати їх у відношенні до подій людського суспільства [4, с. 198].

Дітям молодшого шкільного віку властива унікальна єдність знань і переживань, які дозволяють говорити про можливість формування у них надійних основ відповідального ставлення до природи. Усі навчальні предмети початкової школи покликані формувати екологічну відповідальність дітей.

Екологічна цінність у своїй суті несе риси й особливості, властиві будь – якій цінності. Як зазначає О. Сухомлинська, екологічні цінності природи і навколишнього середовища, в якому ми живемо. Займають мало не останнє місце [2, с. 89].

Сучасні екологічні цінності відображають незадовільний рівень нашої екологічної культури. Виражаючи потребу в більш високій культурі ставлення до об'єктів природи, екологічні цінності взаємодіючи з моральними цінностями, орієнтує на своєчасну і якісну їх реалізацію, тим самим конструктивно впливаючи на розвиток екологічної культури.

Екологічні цінності виводять діючого суб'єкта на контакт з іншими суб'єктами, тобто з'являються міжсуб'єктні відносини, де застосовуються вже моральні принципи, норми, критерії і цінності.

Специфіка моральних цінностей полягає у тому, що вони виражають зацікавленість, відношення суб'єкта до особливого об'єкта – до сфери між суб'єктних відносин і їх носія – людини. Між суб'єктні відносини неминуче чимось опосередковуються, зокрема екологічною діяльністю.

На думку вченого Е. Фромм. Цінність – явище соціальне. Ціннісний діапазон показує відносність критеріїв ціннісного вибору, зумовленість сучасним моментом, історичними обставинами. Ціннісні критерії переносять проблеми вибору напрямку дії людини в моральну площину. Критерієм визначень наших ціннісних уподобань може бути почуття щастя, яке вони викликають: у нас, у нашій родині, в суспільстві, у людства. Справжня надія на перемогу над дегуманізованим суспільством-мегамашиною в ім'я побудови гуманного індустріального суспільства передбачає як умову те, що в життя будуть внесені традиційні цінності та з'явиться суспільство, в якому можливі любов та цілісність [3, с. 65].

Цінності поділяються на матеріально-орієнтовані та духовно-орієнтовані. Вони визначають поведження людей як на глобальному, так і на індивідуальному рівнях. Особистість, починаючи з родинних відносин, постійно вчиться вміння ототожнювати себе не тільки з власними, але й із суспільними цінностями [1, с. 90].

Список використаних джерел:

1. Малахов В. А. Етика / В. А. Малахов // Курс лекцій : навч. пос. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Либідь, 2000. – 384 с.
2. Сухомлинська О. Цінності у вихованні: проблеми і перспективи / О. Сухомлинська // Шлях освіти. – 1996. – № 1. – 24-27 с.
3. Боришевський М. Й. Духовні цінності в становленні особистості – громадянина // Педагогіка і психологія. – 1997. – № 1. – С. 144-150.
4. Отношение школьников к природе // Под ред. И. Д. Зверева, И. Т. Суравегиной. – М. : Педагогика, 1988. – 128 с.

ПРОБЛЕМА ВІДНОСИН У СИСТЕМІ «ЛЮДИНА–ПРИРОДА» У КОНТЕКСТІ СУСПІЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Дар'я Колодій

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

У наш час проблема відносин у системі «людина – природа» стає все більш актуальною. Ставлення людини до природи набуває такого ж морального значення, як і ставлення людини до людини. По суті, це одне й те ж саме. Це мають на увазі, коли говорять про перехід морального імперативу в імператив екологічний.

Проблема взаємодії людини і природи відіграє головну роль у розвитку навколишнього середовища. Учені упродовж багатьох років вивчали різні аспекти взаємодії людини з природою. У наш час роль природи має великий вплив на розвиток подальшого життя суспільства. Багато біологічних факторів визначають подальший розвиток нації і Всесвіту.

У розкритті даної проблеми будемо розглядати основні проблеми гармонійних відносин у системі «людина – природа». На сьогоднішній день проблема бережливого ставлення до природи є провідною.

Людина, суспільство, природа, їх сутність та взаємодія – давня проблема філософії. Це пояснюється, насамперед, різким зростанням так званого антропоного впливу суспільства на навколишнє природне середовище, споживацьким до неї ставленням.

Оцінюючи ці взаємини треба враховувати сутність двох складових – людини і природи. У нових для людства умовах взаємодію суспільства і природи потрібно будувати так, щоб розвиток суспільства і його компонентів не завдавав шкоди природі, а, навпаки, сприяв розвитку. Потрібно створити такі умови, за яких природний фактор повніше враховувався. Людина є людиною не в її природному існуванні, а в її соціальній сутності. Тобто, хоча становлення людини як біологічного виду відбувалося в природному доквіллі, людське буття є буттям соціальним, буттям не в природному, а в штучному світі, створеному людиною – світі культури і цивілізації. Виходячи з цього положення можемо констатувати, що відношення «людина – довкілля» є предметом екології. Але з іншого боку, вивчення цих взаємин виходять за межі екології і торкаються гуманітарних наук та філософії. Звернувшись до історичних джерел, можемо помітити, що відношення людина – природа упродовж довгого часу перебувало в колі інтересів філософії, але тільки починаючи з ХХ століття стало предметом її вивчення. У сучасній науці такий підхід до вирішення актуальних проблем взаємодії суспільства і людини одержав назву коеволюції.

Під коеволюцією розуміємо сукупність поглядів, згідно з якими суспільство і природа – це соціоприродна система, де гармонійний розвиток суспільства неможливий без всебічного врахування природного і навпаки. Інакше кажучи, подальший розвиток суспільства, усіх його духовних і матеріальних факторів неможливий без узгодження з розвитком природи та з урахуванням екологічної складової.

Однією з причин того, що людина і природне середовище стали конфронтувати, є екологічна безграмотність, нерозуміння суті проблеми, її наслідків, непоінформованість, споживацьке і навіть хижачке ставлення до природи. Екологічна свідомість населення України, незважаючи на екологічну кризу, продовжує перебувати на низькому рівні. І справа полягає не тільки у кількості періодичних видань, хоча і це досить важливо. У свідомості багатьох громадян України закладено стереотип про невечірні багатства країни, її безмежні можливості, використання сировини без усяких обмежень, без огляду на прийдешні покоління.

Отже, система людина – суспільство – навколишнє середовище досить жорстка, її елементи самовизначають один одного. Ці відносини створюють ніби коло. Усе взаємопов'язане таким чином, що за будь-які вчинки усі нестимуть відповідальність.

Розглянувши проблему з різних сторін (філософського та екологічного), можемо стверджувати, що людина виступає головним чинником створення всіх здобутків та негараздів. Тож масмо засвоїти, що в усіх відносинах нашої життєдіяльності ми самі несемо відповідальність за свої вчинки. А по відношенню до природних аспектів людина тримає все у своїх руках. Бо біологічний чинник – це не лише теперішнє, а й майбутнє, і нам з вами його будувати.

РОЛЬ ОСВІТИ У ФОРМУВАННІ ЖИТТЄВИХ ЦІННОСТЕЙ МОЛОДІ

Анна Кубрак

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Взаємозв'язок морального і екологічного тісно співіснують між собою. Етика стає екологічною, якщо моральність пов'язана із збереженням цілісності екосистеми. Екологічна сутність речей в такому разі стає фундаментальною ціллю. Єдність людини і природи є основою для людських цінностей. Але ж ми розуміємо, що створюючи свої цінності людина забуває про екологічні цінності. Вона має чітко екологічні закони, а також узгоджувати наміри своєї діяльності. Не впливати на природу деструктивним чином є одним із головних моральних обов'язків людини.

Людство впродовж своєї історії пережило різні форми взаємодії з природою. Людина почала наближати природу до свого житла, спочатку створюючи парки, сади. Проте натуральна природа була ще надто важкою для естетичного сприймання людиною. На мою думку, за такий великий проміжок часу людина так і не навчилася правильно цінувати, вірно виконувати та поважати закони природи.

Аксіологія – це наука про цінності, учення про природу естетичних, моральних, духовних та інших цінностях. Їх зв'язок між собою [3, с. 233]. Людина повинна відповідати за те, що зробила з природою і власне з собою. Вона мусить змінитися, щоб врятувати природу і відповідно саму себе.

Вперше з'явилося таке поняття, як екологічна етика в 1802 році у Франції. Екологічна етика – це вчення про етичні взаємовідносини людини з природою [1, с.7-8].

Цінності – це стійке, соціально обумовлене вибіркоче ставлення людини до духовних та матеріальних суспільних благ [3, с. 230-231]. Вперше проблему цінностей ввів німецький філософ Макс Вебер. Він відштовхувався від неокантіанської передумови, в якому кожна людська взаємодія з природою стає осмисленою тільки тоді, коли співвіднесена з цінностями, в свіді яких визначалась поведінка людини та її мета.

Ціннісне ставлення людини до світу – це центр проблеми, сторонами якої і є «предметні цінності» і «суб'єктні цінності». Ні в якому разі не закони, але завжди лише цінності, стверджував німецький філософ Генріх Ріккерт, повинні застосовуватися в якості керівного принципу пояснення суспільних явищ. Цінності тлумачилися як свого роду ідеали і тим самим орієнтири соціально-культурного розвитку суспільства [3, с. 231-232].

На думку німецьких філософів В. Віндельбанда і Г. Ріккерта, цінності носять над історичний характер і утворюють загалом ідеальний і потойбічний світ. З цього світу виходять ідеї. У міру усвідомлення цінностей люди виробляють установки, якими керуються в житті, поведінці.

Основні положення антропоцентристського погляду сформував відомий фахівець в даній сфері Б. Калликотт деякі з них формулюються так:

– «Бог – царство священного і таємничого – уособлює природу»;

– «Людина створена за образом і подобою Божою і тим самим відокремлений від усієї решти природи»;

– «Бог надав людині управління природним світом»;

– «Бог наказав людині розмножуватися і підкорювати природу. Богоподібності людини є підставою для нього вважати себе вищою цінністю. Оскільки природні об'єкти позбавлені богоподібності, вони вважаються морально недосконалыми. У кращому випадку за ними визнається інструментальна цінність» [2, с. 36-40].

Ці положення Б. Калликотта добре ілюструють позицію, заявляють про особливу роль людини у світі, його чільне значення для природи.

Виховання моральної культури – процес складний і суперечливий. Він починається вже в школі і проходить через все життя людини. Тому видається доцільним продумана система екологічного виховання, яку слід передбачати у всіх нині діючих планах комуністичного виховання.

Список використаних джерел:

1. Борейко В. Є. Екологічна етика: метод. посіб. для вчителів / В. С. Борейко, Н. А. Пустовіт. – К.: Логос, 2012. – 72 ст.
2. Гирусов Э. В. Экологическое сознание как условие оптимизации взаимодействия общества и природы // Философские проблемы глобальной экологии. – М., 1983.
3. Екологічні цінності в структурі екологічної свідомості й екологічної культури / Л. І. Юрченко // Мультиверсум. Філософський альманах: зб. наук. пр. – К., 2009. – Вип. 78. – С. 229-237.

РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ УЧНЯ НА УРОКАХ БІОЛОГІЇ

Тетяна Логвіна-Бик

кандидат педагогічних наук, доцент

Інна Шумейко

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького*

(м. Мелітополь)

В умовах глобальних зрушень у житті нашої держави, основна школа також зазнає певних змін, зокрема, в напрямі гуманітаризації освіти. Розвиток особистості учня виходить на перший план, тому що здійснюються нові досягнення у науці та техніці, культурі та мистецтві, пізнанні самих себе та довкілля. Організація навчання з біології є невід'ємною частиною навчально-виховного процесу у школі, і потребує змін, тому що шлях до Європейського простору передбачає формування нових ціннісних орієнтацій української молоді.

Біологія як навчальний предмет має невичерпні можливості використання різноманітних форм, методів та засобів навчання. Різні форми роботи дозволяють використовувати всі можливі методи та прийоми. Починаючи зі сприйняття окремих частин і об'єктів, явищ або процесів, які відбуваються у природі, учні мають дійти до цілісного сприйняття природи, розуміння її різноманітності, краси, яскравості та практичного значення. На основі цього формуються естетичні почуття, виховується працелюбність, турбота про природу і охорону [2, с. 15-16].

Зміст основних напрямів виховання у сучасній школі в процесі вивчення біології передбачає цілеспрямовану і систематичну діяльність у формі урочних і позаурочних робіт [1, с. 205]. Особливе значення для розумового виховання має формування наукового світогляду – цілісної системи понять, поглядів, переконань і почуттів, які визначають ставлення людини до навколишнього середовища та самого себе [1, с. 205-206].

Для розвитку у учнів алгоритмічного мислення пропонується спочатку розв'язання типових завдань з біології, а згодом поступово пропонується алгоритм рішення різних навчальних завдань з біології, які впорядковані за окремими темах навчальної програми. В межах кожної теми завдання поділяються за рівнями складності, варіативністю, враховуючи компетентністний підхід до викладу навчального матеріалу з біології. У процесі формування наукового світогляду у учнів вчителю біології необхідно враховувати всі етапи розвитку світогляду.

Інтелектуальному розвитку учнів у навчально-виховному процесі сприяє висока мотивація до навчання, усвідомлення ними рівня своєї успішності у вивченні навчальних дисциплін, і використання різних наочних та технічних засобів навчання, а також позитивний мікроклімат на уроці. Використання нестандартних методів та форм навчання біології сприяє формуванню основних трьох рівнів світогляду учнів:

- 1) когнітивний рівень – характеризується ступенем знань світогляду, містить високий рівень узагальнень, засвоєння його провідних ідей, уміння застосовувати знання для пояснень явищ дійсності;
- 2) емоційний рівень – є підтвердженням та підтриманням постійного інтересу до питань наукових знань про пояснення явищ дійсності;
- 3) діяльний рівень – зазначає про наявність особистих оцінок, уміння довести, захистити (відстояти) усталені погляди, точку зору, оцінити власну діяльність [2, с. 121].

При плануванні та розробці уроків з біології пам'ятаємо, що при використанні інноваційних і нестандартних методів навчання активізується розумова навчальна діяльність учнів. Учнів ставлять в умови, які необхідні їм для розвитку творчого та логічного мислення, а вчитель організовує навчальну діяльність учнів таким чином, щоб вони навчилися самостійно вирішувати навчальну проблему чи задачу.

При використанні на уроці нестандартних форм та методів навчання створюється ситуація інтелектуального утруднення, або такого стану в аудиторії, коли учні, з'ясувавши навчальну проблему, намагаються самостійно її вирішити, але відчувають ускладнення від нестачі у них наявних знань [2, с. 120].

У формуванні світогляду школярів можна знайти такі способи, прийоми впливу, які збагачують, перебудовують емоційний світ учнів, розвивають уяву, особистісне ставлення до дійсності.

Біологія як навчальний предмет сприяє розвитку світогляду учнів на основі знань активного матеріалу про найважливіші закономірності будови і життєдіяльності біологічних об'єктів. Біологія формує патріотичні почуття, допомагає вирішувати завдання морального виховання учнів, розвиває розуміння краси природи та необхідності її охорони, на основі чого і формуються нові ціннісні орієнтації української молоді на шляху до Європейського простору.

Список використаних джерел:

1. Загальна методика навчання біології : навч. посібник / І. В. Мороз, А. В. Степанюк, О. Д. Гончар. За ред. І. В. Мороза. – К. : Либідь, 2006. – 592 с.
2. Кузнецова В. І. Методика викладання біології / В. І. Кузнецова. – Х. : Торсінг, 2001. – 176 с.

МОРАЛЬНО-ЕКОЛОГІЧНЕ ВИХОВАННЯ ЯК СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Ольга Нежданова

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Людство ХХІ ст. потерпає від екологічної кризи, яка виникла не лише через необачне ставлення людини до природи, а й у зв'язку зі знеціненням екологічної культури у сучасному суспільстві.

Сучасні масштаби екологічних змін створюють реальну загрозу життю людей, тому слід формувати екологічну освіту та виховання починаючи з молодшого шкільного віку, задля гармонійного існування людини та навколишнього середовища [1, с.40].

Екологічні проблеми в сучасних умовах переходу суспільства до ринкової економіки викликають кризу моральності, адже екологія та моральність взаємообумовлені. Тому питання екології необхідно розглядати у взаємозв'язку з моральним вихованням. Поки що проблеми екологічного та морального виховання мало досліджені. Все це ставить перед педагогічною наукою завдання розробки багатостороннього еколого-морального виховання учнів різних типів шкіл: гімназій, загальноосвітніх шкіл, ліцеїв і т.д. Екологічна просвіта тільки в тому випадку зробить помітний вплив на образ дій людини, якщо охопить як раціональну, так і його емоційну сферу, якщо наукові факти захвилюють його, і будуть ним сприйняті, як власні, тільки тоді стане можливим переконання, яке завжди суто особистісне [4, с.45].

При екологічному вихованні важливим є розкриття взаємозв'язку між компонентами природи. Необхідно щоб учні зрозуміли, що при зміні, отруєнні, руйнуванні лише одного з компонентів, вона змінює, отруює та руйнує всю природу загалом.

Екологічне виховання є систематичною педагогічною діяльністю, спрямованою на розвиток в учнів екологічної культури. Його завдання – сприяти нагромадженню екологічних знань, виховувати любов до природи, прагнення берегти, примножувати її багатства, формувати вміння і навички діяльності в природі. Екологічне виховання передбачає розкриття сутності світу природи – середовища перебування людини, яка має бути зацікавлена у

збереженні цілісності, чистоти, гармонії в природі. Це вміння осмислювати екологічні явища, робити висновки про стан природи, розумно взаємодіяти з нею. Естетична краса природи сприяє формуванню моральних почуттів обов'язку і відповідальності за її збереження, спонукає до природоохоронної діяльності. Любов до природи слід виховувати з раннього дитинства. Екологічне виховання здійснюється на всіх етапах навчання в школі, на кожному з яких ставиться певна мета, завдання, добирається відповідна методика з огляду на вікові особливості учнів.

Під час теоретичних занять вчителю слід висвітлювати важливі проблеми з охорони природи, ознайомлювати учнів з величезним різноманіттям організмів живої природи, їх зв'язками, особливостями, наголошувати на визначальній ролі людей у збереженні природи.

Для закріплення теоретичних знань використовуються практичні роботи: екскурсії та подорожі на екологічну тематику. Вони сприяють наближенню дітей до природи, пізнанню її багатства та різноманітності, а також спонукає до захисту навколишнього середовища.

Загальна мета екологічного виховання учнів може бути реалізована через систему завдань:

- формування в учнів розуміння необхідної гармонії людини з природою;
- оволодіння знаннями по природу (зокрема свого краю);
- виховання почуття відповідальності за природу як національне багатство, основу життя на Землі;
- формування готовності до активної екологічної діяльності та основ глобального екологічного мислення [3, с. 101].

Історія людства нерозривно пов'язана з історією природи. На сучасному етапі питання традиційної взаємодії її з людиною вирости в глобальну екологічну проблему. Якщо люди в найближчому майбутньому не навчаться дбайливо ставитися до природи вони знищать себе, а для цього треба виховувати екологічну культуру і відповідальність. І починати екологічне виховання треба з молодшого шкільного віку, тому що в цей час набуті знання можуть надати перетворитися в міцні переконання.

Список використаних джерел:

1. Біда О. А. Екологічне виховання молодших школярів : навч.посіб. / О. А. Біда. – К. : Науковий світ, 2002. – 336 с.
2. Романова О. М. Екологічна свідомість як феномен духовного життя. Творча спадщина В. І. Вернадського та проблеми формування сучасної екологічної свідомості. / О. М. Романова. – Донецьк : ДНТУ, 2007. – 211 с.
3. Тарасенко Г. С. Технологія естетико-екологічного виховання / Г. С. Тарасенко. – К. : Рута, 2000. – 208 с.
4. Щербань П. М. Екологічне виховання учнів : посіб. для вчителів. / П. М. Щербань. – Ніжин : НДПУ, 2006. – 238 с.

ПРОЕКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ У РОБОТІ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ЕКОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ

Дар'я Приступа

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

На перший план, у наш час вийшли проблеми екологічного виховання і саме їм приділяють все більше уваги. Чому ці проблеми стали актуальними? Причина – діяльність людини в природі, часто безграмотна, неправильна з екологічної точки зору, марнотратна, що веде до порушення екологічної рівноваги. Кожен з тих, хто приніс і приносить шкоди природі, коли був дитиною. Ось чому так велика роль дошкільних установ в екологічному вихованні дітей, починаючи з раннього віку [1].

Необхідна спільна діяльність педагога з дітьми з організації та використання еколого-розвивального середовища (науково-експериментальна діяльність, розробка проєктів);

– створення системи педагогічної взаємодії, спрямована на екологічний розвиток дітей (спеціально організоване навчання, спільна продуктивна діяльність вихователя з дітьми, самостійна діяльність дітей, захист проєктів);

– постійне спілкування дітей з природою найближчого оточення;

– активна участь батьків у екологічній освіті дошкільнят;

– підтримання тісних зв'язків із соціумом: школа, музеї та ін. [2, с. 89].

Участь у проєктній діяльності стало для дітей способом задоволення пізнавальної активності, засобом вираження і розвитку творчих здібностей. Допомогло дітям усвідомити багатостороннє значення природи, отримати практикум просвітницької та природоохоронної діяльності. Діти в ході проєктної діяльності отримали не тільки нові знання, але й набули навички дбайливого, творчого ставлення до навколишнього світу. Підвищився рівень знань у 45% дітей [3].

Спільна проєктна діяльність допомогла батькам освоїти деякі педагогічні прийоми, необхідні в сімейному вихованні; об'єктивно оцінити можливості своїх дітей і співпрацювати з ними як з рівноправними партнерами. У 20% батьків підвищився рівень знань в екологічному вихованні дошкільнят; 65% батьків взяли активну участь в реалізації проєктів, брали участь у спільних екологічних заходах.

Список використаних джерел:

1. Агапова И. А. Сердце природы : экологическая сказка/ И. А. Агапова // Читаем, учимся, играем (3 выпуска). Сборник сценариев для библиотек. – 2003. – № 10. – С. 45-50.

2. Бакулина Г. В. Это земля – твоя и моя : экологический конкурс/ Г. В. Бакулина// Читаем, учимся, играем (3 выпуска). Сборник сценариев для библиотек. – 2003. – № 11. – С. 88-92.

3. Електронний ресурс. – Режим доступу : <http://poippo.pl.ua/otmz/index28.php> .

РЕЛІГІЙНІ УЯВЛЕННЯ ДАВНІХ ТРИПІЛЬЦІВ

Марія Руденко

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Трипільля набула найбільшого розквіту між 5500 та 2750 роками до н. е. та поширилась між Карпатами та Дніпром [2, с. 117]. Релігійні уявлення трипільців були дуже свосередніми і одночасно простими. Вони вірили так, як розуміли і робили те, у що вірили. Трипільці вірили у наявність в собі духовної частини – душі. Світ вважали ігровим простором у якому людина мала розвиватись, радіти життю удосконалювати себе і світ навколо себе. З того часу пішло слово «людина», що означає «гравець».

Майже всі орнаменти на трипільському посуді прикрашені концентричними колами. Також поселення давніх трипільців мали кругове планування з майданом посередині, навколо якого обертається життя усіх його мешканців. Кола символізують круговорот Всесвіту. Його безкінечність і одночасно повторювальність. Поняття про безкінечний плин часу передає трипільський безкінечник (меандр). На посуді трипільці зображають постійну боротьбу і єдність двох протилежних начал (два змії, закручені головами один назустріч другому), зображення протилежних явищ (день-ніч, південь-північ, зима-літо). Всі ці зображення розділяють реальну дійсність за принципом «позитивне – негативне».

Світ наші пращури уявляли вертикально. Цей принцип видний у розписі глечиків, де нижній ярус позначає землю, середній – повітря, верхній – небо.. Обожнення природного циклу: життя, смерть, воскресіння – основа релігії трипільців.

«Символіка чотирьох» видна з ритуального посуду, який існував для жертвоприношень, викликанню дощу тощо. Символіка чотирьох сторін світу видно з кіл з рівнобічним хрестом або сваргоподібним знаком на тарелях, трипільським ромбом (символ родючості поля), зображенням місяців у різних фазах (перші зразки календаря). Про існування астрономічних

знань і досліджень, які безперечно були професійним надбанням жрецького стану, свідчить відкриття трипільської обсерваторії V тис. до н. ч. (с. Казаровичі на Дніпрі).

Трипільська пластика багато розповіла сучасним вченим про пантеон Богів мешканців України кінця VI – початку III тис. до н. е. Головне та перше місце в пантеоні займає Велика Богиня-Мати – символ родючості. Жінка, як і Земля створює нове життя. Саме тому, трипільці зображували її глиняними образами повногілих зрілих жінок, що народжують. Так у глину цих статуєток додавали зерно або борошно з нього. Засадження зерна в землю, нібито його похорон, та подальше проростання, воскресіння, відображають ідею вічного перевтілення, повторне народження покійних родичів через своїх нащадків. На животі Богині зображений ромб, розділений начетверо з крапками (зернами) в середині – символ засіяного поля. Часто статуєтки Богині позначені спіралевидними зміями, що обвивають її груди або живіт (оберіг вагітності) [1, с. 125].

Другим по могутності серед богів є Бог-Батько, якого часто зображують у вигляді Бога-Бика (Тура) – чоловічого начала Природи. З V тис. до н. е. починають з'являтися пам'ятки з символом Тільця. Бог-Бик відомий і у інших народів. Так греки ототожнювали його із Зевсом, а давні слов'яни з Перуном. Зіставляючи ці факти деякі вчені припускають, що трипільці були предками протогреків і протослов'ян. Як і у інших народів трипільці трималися міфологічного сюжету шлюбу Батька Неба (Бога-Бика) з Матір'ю Землею (Богинею – Матір'ю). Такого ж сюжету дотримувалися і слов'яни, що знову дає основу для твердження про те, що трипільці давні предки слов'ян.

Третє місце в трипільському пантеоні займає Змій-Дракон – втілення земноводної стихії, який водночас може виступати як земля (ріки, моря, джерела, повені), так і небесна волога (дощ, злива). Висловлюється припущення про наявність у трипільській міфології ідеї «священного шлюбу Великої Богині з обома провідними чоловічими постатями» Богом-Биком (Небом) та Богом-Драконом (Земноводним), завдяки чому у світі циклічно відтворюється життя, а також йде суперництво двох Богів-чоловіків у міфах. Часто Змій виступає у ролі охоронця, супутника і одночасно спокусника жінки.

Загробне життя для трипільців мали неабияке значення. Предків ховали під порогом жител чи під підлогою. Так наші предки прив'язували померлих до свого дома та робили їх вічними та вірними охоронцями.

Отже, релігійні уявлення трипільців якщо не склали основу, то точно вплинули на розвиток і формування релігії слов'ян. Аналогії не тільки в постатях богів, а й у світобаченні трипільців та слов'ян чітко простежуються і дають можливість зрозуміти, що Трипільля допомогло сформувати слов'янський народ, його сприйняття світу та релігійні уявлення. Релігія трипільців та їх світосприйняття були простими. Вони вірили у те, що бачили і жили так, як вірили.

Список використаних джерел:

1. Залізняк Л. Л. Археологія України / Л. Л. Залізняк – 2005 р. – 125 с.
2. Бунятян К. П. Давнє населення України / К. П. Бунятян. – К.: Либідь, 2003. – С. 115-125.
3. Шилів Ю. А. Прародина ариев / К.: СИНТО, 1995.

ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ВЗАЄМИН ЛЮДИНИ І ПРИРОДИ

Ганна Тараненко

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Людина і природа взаємопов'язані між собою. Якщо природа може існувати без людини, то людина залежить від неї повністю. Природа – це ніби кошкі, з якого людина черпає все, що їй необхідно для існування. Із самого початку свого існування людина взаємодіє з природою. Спочатку вона використовувала рослини для лікування. Потім почала використовувати родючі землі, добувати вугілля, нафту тощо. Людина постійно досягає чогось нового.

Поняття «природа» багатозначне. Під природою розуміють весь всесвіт. Людина взаємодіє лише з незначною його частиною. Це природне середовище, а також біосфера та літосфера. Біосфера – це поверхнева оболонка планети, де може здійснюватись життєдіяльність всього живого [1]. Біосфера включає в себе тропосферу, світовий океан.

Географічне середовище – це не лише те що створене природою. Людина взаємодіє з нею і завдяки своїй праці та розуму людина створила штучний світ – села, міста. Частина нашої поверхні землі, яка змінена, називається техносферою. Вся ця, так звана, природа створена суспільством. Пізнаючи закони природи і створюючи нові технології людина все більше впливає на природу.

Суспільство – це сукупність людей, які взаємодіють між собою. На сучасному етапі розвитку людина все більше втручається в природу, вона більше дізнається про космос, здійснює польоти в космос, використовує нові регіони земної поверхні та світового океану. Людина багато в чому негативно впливає на природу, що завдає шкоди природі. Вона втручається в навколишнє середовище – зміна біосфери, енергетичного і теплового балансу. Вплив людини на природу проявляється в наслідках науково-технологічних революцій. Всі ці фактори впливають на екологічну ситуацію нашої планети.

Екологія – це вчення про умови існування і взаємодія живих істот із середовищем їх життєдіяльності. Заводи та інші технології впливають як на людину, так і на навколишнє середовище: забруднення повітря, водоймищ, атмосфери промисловими відходами – усе це призводить до непередбачуваних змін клімату. Так, сьогодні все більших масштабів набуває проблем з водою, і стосується вона не окремого регіону, а всієї планети

Отже, люди повинні бути одним цілим, щоб подолати екологічні проблеми, які шкодять всьому людству. Ці проблеми не зачіпають інтереси окремих народів, вони стосуються всього людства, а тому несвочасне їх вирішення загрожуватиме існуванню людства в цілому.

Екологічна проблема свідчить про те, що у людства одна доля, і одна людина, одна нація не зможуть вижити і відвернутись від екологічних катаклізмів. Повинна бути єдність дій між країнами за виживання людства. Треба всім разом боротися з цією проблемою, і починати треба з маленького: не залишати сміття на вулиці, насаджувати більше дерев, організувати різні заходи та залучати людей до збереження навколишнього середовища. Якщо кожен почне берегти природу, піклуватися про неї, то буде відразу помітний результат, нехай навіть маленький.

Саме ми повинні берегти природу і бути вдячній їй за її дарунки, які так нам необхідні в нашому житті. Кожен повинен пообіяти собі, що він буде берегти природу, піклуватися про неї і робити все щоб людство існувало ще багато років на цій планеті.

Список використаних джерел:

1. Вернадський В. І. Біосфера. – М., 1967.
2. Вернадський В. І. Біосфера і ноосфера. – М., 1989.
3. Електронний ресурс. – Режим доступу : <http://ukrkniga.org.ua/ukrkniga-text/774/37/>

АНАЛІЗ АКсіОЛОгіЧНИХ АСПЕКТІВ ВЗАСМОДІЇ ЛЮДИНИ І ПРИРОДИ

Дар'я Труфанова

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Питання взаємодії людини і природи завжди було предметом глибокого інтересу. Людина спочатку знаходиться в умовах, коли в силу самого факту свого існування вона постійно змушена перевіряти природу на «людяність». Наукова та практична праця людства свідчить про те, що суспільство здатне пізнавати природні явища та регулювати свої взаємини з ними. Загострення екологічного взаємозв'язку природи і суспільства, усвідомлення важливості їх гармонізації в довгостроковій перспективі носять не тільки глобальний характер, але проявляються в її локальних екосоціосистемах.

Проблема взаємин людини з природою розглядається у працях значної кількості науковців, зокрема С. Варв'яньського, В. Крисаченка, Я. Габева, В. Назаренка, О. Салтовського, В. Борейка, В. Герасимчука, О. Шияна, О. Вишневецького, І. Зверева, І. Суравгійної, Н. Пустовіт, М. Самойленка та ін. Проте аксіологічна сторона означеної взаємодії все ще залишається актуальною проблемою. Близько ста років тому Ф. Енгельс, маючи на увазі вплив активності людини на природу, писав, що «... знадобилися тисячоліття для того, щоб ми навчилися певною мірою враховувати заздалегідь більш віддалені природні наслідки наших, спрямованих на виробництво, дій ... ще набагато важче давалася ця наука відносно більш віддалених суспільних наслідків ... » [1, с. 141]. Ще з античних часів, людину аналізують, як природну істоту, в цілісності її духовних і тілесних якостей. Софісти робили акцент на єдності безумовного (природного) і обумовленого (людського) в людині. Людина, безумівно, залежить від природи, але їх взаємодія відрізняється у різні часи.

Аналізуючи особливості взаємодії природи і людини в історичній ретроспективі, можна виділити три етапи. Перший етап починається з виникнення на землі перших людських істот примітивного виду *Homo habilis* до виникнення близько 40 тис. років тому сучасного людського виду *Homo sapiens* (людина розумна) напочатку пізньопалеолітичної доби. Печерні люди органічно вписувались в екосистему, як її складники та їх вплив на неї був не дуже відчутний та не міг визвати значних змін у навколишньому середовищі. Другий етап тривав близько 40 тис. років. Від початку пізнього палеоліту до другої світової війни. З ростом цивілізації, тиск на природу неухильно зростає. Людське існування спричинило вимирання багатьох видів тварин і рослин. Третій етап починається з середини 20 ст., після закінчення другої світової війни. Починається великий прогрес у розвитку техніки та людина ще більше впливає на природу своєю руйнівною силою [2].

За даними аналізу, здійсненого Міжнародними комісіями при Генеральній Асамблеї ООН, стан соціоекосистеми є переламним. Людство не тільки цілеспрямовано змінює природу, воно безперервно впливає на біогеосферу вже тому, що існує в її межах і видобуває засоби існування, причому інтенсивність і масштабність цього впливу безперервно і стрімко зростають [3]. Отже, обмін речовин між людиною і природою припускає найрізноманітніші підсумки, багато з яких надавали і надають серйозний вплив на суспільне буття людей. Це трапляється тому, що існує діалектична єдність між природою і людством і всякий вплив людини на природу повертається у вигляді належного впливу природи на людину, і тут цілком доречно згадати прислів'я: «Що посіяв, те й пожнеш».

Як людина впливає на оточення, так і природа є невід'ємною часткою нашого існування, адже людство існує в природному середовищі. Вчені вже не перше десятиріччя спонукають людство до такого взаємозв'язку, який має бути настільки органічним, щоб утворювати єдину соціоекосистему. В цьому процесі тільки людина є її основним регулятором.

Отже, подальша доля людства залежить від його ж зусиль, а саме від того, наскільки природа буде сприйматися людиною як цінність.

Список використаних джерел:

1. Енгельс Ф. Діалектика природи / Ф. Енгельс – М., 1955. – 300 с.
2. Андрейцев В. І. Право екологічної безпеки: навч. та наук.-практ. посіб. / В. І. Андрейцев. – Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К.: Знання-Прес, 2002. – 332 с.
3. Буравльов С. П., Гетьман В. В. Управління техногенною безпекою України / С. П. Буравльов, В. В. Гетьман // Рада національної безпеки і оборони України; Інститут проблем національної безпеки. – К.: Ін-т проблем національної безпеки, 2006. – 236 с.

ВПЛИВ ОСВІТИ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

Евеліна Александренко

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького*

(м. Мелітополь)

У сучасному світі саме освіта відіграє важливу роль у забезпеченні соціального та економічного розвитку суспільства. Двадцять перше століття можна по праву назвати століттям, в якому незаперечним джерелом соціально-економічного розвитку більшості країн світу стає саме освіта. Освіта завжди була важливим фактором економічного зростання країни та підвищення добробуту населення.

Проблеми ролі освіти у сучасному житті, механізмів якісного розвитку системи освіти залишаються одними із пріоритетних в науці. Для того, щоб уникнути відставання нашої країни від світових показників економічного і суспільного розвитку, необхідно посилити якість освіти для України.

Для дослідження питань освіти використовуються різноманітні підходи. Зокрема, такими дослідниками, як Тетяна Шамова, освіта розглядається як система. Цей підхід покладено в основу концепції безперервної освіти як процесу формування та розвитку людської особистості. Василь Кремень підкреслює важливість принципу єдності навчання і наукового дослідження для розвитку наукового потенціалу країни. Актуального значення набуває роль освіти в умовах сталого людського розвитку. У дослідженнях Віктора Огнев'юка, освіта виступає в ролі основного джерела трансформації змісту світогляду в умовах глобалізованого світу.

Освіта є важливим фактором соціально-економічного розвитку держави. Вона розглядається як форма інвестицій у людський капітал поряд з такими її формами: охорона здоров'я, міграції, пошук інформації тощо.

Соціально-економічне значення освіти полягає в її триєдиній цінності: державній, суспільній та особистісній. Перші дві впливають із залежності рівня соціально-економічного розвитку, суспільного прогресу в усіх сферах діяльності від якості освіти, насиченості галузей економіки працівниками високого освітньо-кваліфікаційного рівня. Особистісна цінність освіти полягає у наданні можливостей кожній людині розвивати свої здібності, набувати нових знань, одержати фах, який дасть їм змогу реалізуватися у певній сфері професійної діяльності, набувати бажаного соціального статусу із забезпеченням відповідного рівня добробуту.

Основними принципами освіти в Україні є: доступність для кожного громадянина усіх форм і типів освітніх послуг, що надаються державою; рівність умов кожної людини для повної реалізації її здібностей, таланту, всебічного розвитку, гуманізм, демократизм; пріоритетність загальнонародських духовних цінностей над політичними та класовими інтересами, органічний зв'язок з національною історією, культурою, традиціями; незалежність державної освіти від політичних партій, інших громадських і релігійних організацій; науковий, світський характер освіти у державних навчальних закладах; інтеграція з наукою та виробництвом, взаємозв'язок з освітою інших країн та ін.. Однак ставлення в Україні до системи вищої освіти бажане бути кращим. Занепад у фінансуванні освіти негативно впливає на якість освітніх послуг. Враховуючи, що освіта є «фундаментом» всього економічного розвитку країни, послаблення цього фундаменту неминуче позначається на національній економіці країни, знижує її ефективність та послаблює міжнародну конкурентоспроможність України та її економічних суб'єктів [2].

Основною причиною, що стримує прогресивний розвиток освіти та професійної підготовки в нашій країні, є низький попит на висококваліфікованих працівників,

нестабільності економічного розвитку, відсутності чітких економічних пріоритетів. Стратегічним завданням держави у цьому напрямі є забезпечення умов для ефективного використання й адекватної оцінки висококваліфікованої праці: збереження існуючих та створення нових робочих місць, створення передумов для впровадження на підприємствах усіх секторів економіки серйозної, успішної й ефективної концепції підвищення якості робочої сили.

Саме через систему освіти формується не тільки трудовий, але й інтелектуальний потенціал особистості, реалізація якого є рушійною силою розвитку всіх складових сучасного суспільства.

Список використаних джерел:

1. Дем'яненко В. В., Тіменко Н. М. Стратегії, напрями розвитку освіти // Економіка України : стратегія і політика довгострокового розвитку / За ред. В. М. Гейця. – К. : Фенікс, 2003. – С. 281.
2. Каленюк І. До питання про освітній потенціал країни // Економіка України. – 2001. – № 1.
3. Закон України «Про освіту» Закони України. – К., 1996. – Т. 1. – С. 414.

ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ЕКОНОМІСТІВ

Юлія Алексашина

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Духовна криза українського суспільства стала характерною особливістю його сучасного розвитку. Особливо гостро реагує на ці зміни сучасна молодь, яка з огляду на відсутність соціального досвіду доволі часто формує одновимірну систему ціннісних орієнтацій, зорієнтованих на однотипне споживання низького рівня.

На думку академіка І. Зязона, «головною метою вищої освіти сьогодні стає творча діяльність спеціаліста, здатність до гнучкої переорієнтації згідно зі змінами в системі соціальних і культурних інститутів сучасного суспільства, орієнтованого на людські цінності». Відповідно, розвиток особистості майбутнього фахівця в сучасних умовах поряд із загальноосвітньою та спеціальною підготовкою передбачає формування системи як загальнолюдських, так і професійних цінностей. «Професіонал – це передусім людина, яка має необхідні знання у галузі обраної професії, бездоганно володіє практичними та професійними навичками, креативними здібностями, створює нові способи професійної діяльності... у сучасному індустріальному суспільстві для переходу на вищий шабель розвитку людства особливі вимоги висуваються до моральної професійної діяльності». Згідно з українським педагогічним словником, «ціннісна орієнтація» – це «вибіркова, відносно стійка система спрямованості інтересів і потреб особистості, зорієнтована на певний аспект соціальних цінностей».

Найскладнішою проблемою формування системи ціннісних орієнтацій особистості та гармонійного поєднання духовно-моральних і матеріально-прагматичних цінностей є підготовка майбутніх економістів, професійна діяльність яких має практично-утилітарний характер. Як зазначає О. Романовський, «успіх підприємництва багато в чому залежить від вихованості, високих морально-етичних якостей підприємця, правдивості, вміння дотримуватися даного слова, наявності інших позитивних рис характеру. Загальнолюдські цінності, норми етики та моралі, вироблені історично практикою суспільства, високо цінуються в країнах демократії і є обов'язковими для успішного здійснення підприємницької діяльності». Зважаючи на це, морально-етичне виховання майбутніх бізнесменів є так само важливим завданням, як і їхнє професійне навчання і практична підготовка.

Беручи до уваги специфіку професійної діяльності економістів, ми не можемо сприймати як негатив бажання покращити свій добробут. Власне, підприємницька діяльність зумовлює

специфічну мораль, де важливим є адекватне співвідношення моральних і прагматичних цінностей, істинність яких формує суть: зі злом не можна боротися злом; а мета не завжди виправдовує засоби. Для побудови системи ціннісних орієнтацій майбутнього економіста ми брали за основу низку ідей та підходів до класифікації цінностей. Зокрема, класифікація освітніх цінностей: соціально-політичні, інтелектуальні, моральні, цінності професійної діяльності; класифікація загальних професійних цінностей: зміст професійної діяльності і зумовлені ним можливості самореалізації особистості; суспільна цінність праці, яка визначається її результатом і наслідками; оцінка трудової діяльності людини залежно від ступеня її корисності для суспільства; оптимальний режим та умови праці (соціально-економічні, морально-психологічні тощо). Ми погоджуємося із тим, що цінності є орієнтиром діяльності й поведінки людини за умови сформованості у неї ціннісних свідомості, відношення, установок, тобто людина керується в діяльності ціннісною свідомістю, відношенням, поведінкою

Важливо, щоб сфера професійної підготовки майбутнього орієнтувалась на спільну, творчу діяльність через діалогічне спілкування, формуючи таким чином творчу самореалізовану особистість. Здатність особистості до самоаналізу, самооцінки та саморозвитку як критеріїв професійного становлення майбутнього спеціаліста є аспектом особистісної рефлексії. За допомогою рефлексії людина може формуватися і змінюватися в результаті усвідомлення і переживання тієї реальності, в якій вона живе, свого місця в цій реальності й самого себе. Під впливом механізму саморегуляції формуються нові цінності, які, відповідно, впливають на професійну діяльність майбутнього спеціаліста.

Відповідно до системи цінностей в особистості виробляються принципи, установки, переконання та ідеали, формуються вольові риси, рішучість відстоювати свої життєві позиції. З огляду на це першочергових змін потребує зміст економічної освіти, яка «має формувати економічну культуру особистості, що пов'язана, з одного боку, з глибокою економічною освіченістю, а з іншого – з розквітом людської досконалості, розвитком загальнолюдських цінностей» [1].

Поділяючи точку зору В.І. Лугового, що цінності апіорі неоднакові для суб'єктів навчання, ми, на основі аналізу цілої низки робіт з різних галузей наук, спробували окреслити основні морально-етичні та професійні цінності майбутніх спеціалістів – економістів, бізнесменів. В усвідомленні ціннісних орієнтирів майбутніми фахівцями продуктивну роль відіграє і професійна іншомовна підготовка [2].

Список використаних джерел:

1. Електронний ресурс. – Режим доступу : http://www.lnu.edu.ua/Pedagogika/periodic/visnyk/24/16_yaremchuk.pdf
2. Електронний ресурс. – Режим доступу : http://knutd.com.ua/publications/pdf/Ukrainian_editions/paper_khomenko4.pdf

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПОШУКУ ТА ПІДБОРУ ПЕРСОНАЛУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Світлана Алексєєва

*Запорізька державна інженерна академія
(м. Запоріжжя)*

В сучасних умовах підприємства, компанії та фірми усіх форм власності вважають пошук та підбір персоналу одним з найважливіших аспектів управління персоналом, який володіє необхідними професійними і особистісними характеристиками саме для цього підприємства.

Система пошуку та підбору персоналу займає найважливіше місце в кадровій політиці підприємства. Недоліки в організації та підготовці проведення пошуку та підбору персоналу можуть призвести до появи проблем в майбутній діяльності підприємства, які пов'язані із невідповідністю працівників займаним ними посадам [1, с. 335].

Понятійно-категоріальний апарат «підбору персоналу» розкривається через [2]: механізм вибору підприємством одного з претендентів на вакантну посаду, найбільш відповідного за показниками відбору, задоволення потреби майбутнього працівника в бажанні отримати вакантну посаду для реалізації своїх здібностей та можливостей; процес визначення індивідуальних професійних та психологічних якостей кандидатів з метою виявлення функціональних обов'язків на своєму робочому місці з врахуванням необхідних компетентностей, освіти, досвіду роботи, спеціалізації, особистісних якостей, знань, умінь та індивідуальних здібностей діяльності, філософії організації та корпоративної культури; система необхідних дій щодо залучення на роботу кандидатів, які мають якості, що потрібні для максимального досягнення розвитку підприємства; процедура, що надає унікальну можливість створити кадровий резерв потенційних кандидатів на вакантні посади, які запланував відділ кадрів; механізм визначення особистісних і професійних якостей робітників з метою встановлення їх компетентностей відповідно до вимог і підбір з наявних претендентів найбільш професійних на певне робоче місце, з врахуванням його спеціалізації, кваліфікації, спеціальності, досвіду праці, особистісних якостей, здібностей, компетентностей, характеру та інтересів підприємства [2]. Застосування інноваційних підходів до пошуку та підбору трудового ресурсу стає ключовим фактором розвитку та успіху діяльності підприємства. Рекрутингові агентства здійснюють пошук та підбір персоналу на практиці [1, с. 345].

Метод хедхантинг використовують для пошуку фахівців вищої ланки управлінської діяльності підприємства. Хедхантинг (Head hunting) – це метод пошуку та підбору кадрового резерву, ключових і рідкісних, як за фахом, так і за рівнем розвитку компетентностей, професіоналізму фахівців. Хедхантинг реалізується за двома напрямками: 1. Нетворкінг – це вміння, знання, навички налагоджувати взаємовигідні професійні зв'язки. 2. Прямий пошук (Direct search) – традиційний напрямок, під час якого і рекрутингове агентство, і замовник визначають перелік якостей, за якими необхідно знайти потрібного працівника. [2] Рекрутинг – це бізнес-процес, який запроваджує підприємство, що формує базу існуючих кандидатів на вакантну посаду, використовуючи відгуки на оголошення в ЗМІ або Інтернеті. Скринінг, «поверхневий підбір» – це метод, який допомагає шукати кадровий ресурс нижчої ланки управління підприємства. За наступними характеристиками: освіта, стать, вік, досвід роботи.

Таким чином, у сучасних умовах пошук та підбір персоналу є допомогою відбору висококваліфікованих працівників різних спеціальностей.

Список використаних джерел:

1. Соснін О. В. Інвестиції в людський розвиток в умовах глобальної трансформації : навч. пос. / О. В. Соснін, В. Г. Воронкова, М. А. Ажажа. – Л. : Магнолія 2006, 2011. – 602 с.
2. Ситник Н. І. Управління персоналом : навч. посібн. / Н. І. Ситник. – Електронний ресурс. – Режим доступу : http://inkos.com.ua/article_info.php?articles_id=60.

СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНИЙ АНАЛІЗ РЕГІОНАЛЬНОГО РИНКУ ПРАЦІ (НА ПРИКЛАДІ РИНКУ ПРАЦІ М. МЕЛІТОПОЛЯ)

Ірина Боговін

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Проблемами сучасного ринку праці є його стабільність: підвищення ефективності зайнятості населення та створення умов для її зростання, досягнення балансу між попитом і пропозицією робочої сили, вдосконалення механізмів регулювання ринку праці.

Регіональний ринок праці, а саме структура зайнятості та безробіття в цілому відображає стан економіки країни.

Ринок праці являє собою невід'ємну складову ринкової економіки та забезпечує розподіл та перерозподіл суспільної праці по галузях господарства, видах та формах діяльності. У

випадку економічної стабільності відкриваються нові підприємства, збільшується виробництво, отже – з'являються нові робочі місця. Ситуація складеться навпаки у разі економічної кризи – спостерігається масове вивільнення працівників, що веде до зростання безробіття та напруження ситуації на ринку праці [1].

Наслідки економічної кризи в Україні спостерігаються і на регіональному ринку праці м. Мелітополя. За 2014 р. на обліку Мелітопольського міського центра зайнятості перебувало 4876 осіб. З них 47,2% – молодь віком до 35 років, 60,7% – жінки. За I півріччя 2015 р. зареєструвалось 3080 осіб, з них 42,7% – молодь, 62,9% – жінки.

Протягом кризи в Мелітополі більш за все було вивільнено працівників з підприємств сфери машинобудування. ГПР Авто ЗАЗ Мотор, ПАТ «МЗХМ «Рефма», ТОВ «Литво» та комунальній сфері – ТОВ Керуюча компанія «Коменерго Мелітополь» [2].

Актуальною для м. Мелітополя залишається проблема працевлаштування молоді на ринку праці. Через відсутність механізму взаємодії місцевих органів виконавчої влади та роботодавців з навчальними закладами підготовка кадрів не відповідає потребі роботодавців. Соціальну напругу посилює масовість та доступність вищої освіти. Ситуацію значно ускладнює невідповідність якості робочих місць, що пропонується роботодавцями, очікуванням випускників навчальних закладів. За період січень-вересень 2015 р. на обліку міського центру зайнятості молодь віком до 35 років складає 44,6%. У цей же період у 2014 р. показник склав 47%.

Більш напруженіша ситуація склалась з жінками на ринку праці. Як і молодь віком до 35 років, жінки відносяться до найбільш соціально незахищеної категорії населення. В м. Мелітополі у 2014 р. 60,7% безробітних складали жінки. У 2015 р. за період січень-вересень – цей показник становив 64,2% [2]. Таким чином, рівень безробіття серед молоді і жінок дещо зріс.

За сприянням міського центру зайнятості у 2014 р. було працевлаштовано 2300 осіб. За I півріччя 2015 р. – 1168 осіб. Мелітопольським центром зайнятості проводиться ряд активних дій, щодо поліпшення ситуації на міському ринку праці. Але, нажаль, нових робочих місць створюється набагато менше.

Для збалансування обсягів пропозиції робочої сили і попиту на неї міський центр зайнятості організовує проведення громадських робіт. На жаль, до громадських робіт залучають незначну кількість безробітних. Тому що роботи мають тимчасовий характер зайнятості населення, який не завжди оплачуються на високому рівні. Так, у 2014 р. 577 осіб приймали участь в організованих громадських роботах. А за січень-вересень 2015 – 439 осіб долучились до громадських робіт.

В умовах постійного розвитку та перебудови економіки країни роботодавці потребують висококваліфікованих працівників, які володіють сучасними технологіями, технічними засобами та навичками. Тому, з одним із напрямів роботи Мелітопольського міського центру зайнятості є організація і залучення професійного навчання безробітних. Організація профнавчання проходить за рахунок місцевого бюджету, роботодавців та Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття. За 2014 р. професійне навчання пройшла 531 особа. Підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації за направленням служби зайнятості проводили на базі таких навчальних закладів: ДНЗ «Мелітопольський будівельний центр профтехосвіти», ДНЗ «Мелітопольський промислово-економічний коледж». За спеціальностями кухар, продавець, бухгалтер.

Для підтримки безробітних Міським Центром зайнятості виплачуються кошти по безробіттю. Середній розмір допомоги у 2015 р. складає 1007,7 грн.

Також для підвищення конкурентоспроможності осіб віком старше 45 років на підставі Закону України «Про зайнятість населення» центром зайнятості видається ваучер на навчання. У 2015 р. станом на 1 вересня ваучер отримали 34 особи. Отримання такого ваучера дає можливість за рахунок Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття отримати нову професію.

Ринок праці являє собою систему суспільних відносин, пов'язаних з наймами і пропозицією праці. Економічна криза в Україні привела до спаду виробництва, стрімко зросла кількість безробітних, сильно погіршилась ситуація на ринку праці.

Список використаних джерел:

1. Волкова О. В. Ринок праці : навч. пос. / О. В. Волкова– К. : Центр учбової літератури, 2007. – 624 с.
2. Електронний ресурс. – Режим доступу : <http://www.dcz.gov.ua/zap/control/uk/index>

РОЛЬ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ЧИННИКІВ У СТАНОВЛЕННІ ОСОБИСТОСТІ ПІДПРИЄМЦЯ

Аліна Бондаренко

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

У сучасному світі людина будь-якої професії і сфери діяльності має необхідність у досить високому рівні економічної освіченості, культури та свідомості, особливо це стосується тих, хто вибрав для своєї професійної самореалізації сферу підприємницької діяльності.

Для кожного суспільства характерний свій соціальний та культурний тип підприємця, що формується і змінюється в результаті пристосування і відбору під впливом чинників культури і соціальної атмосфери [3]. Вплив соціокультурної детермінації являє собою механізм адаптації до середовища. Суспільство виробляло подібні механізми протягом усієї культурної історії.

Суспільство – це надзвичайно складний і суперечливий предмет пізнання. Воно постійно змінюється, набуваючи все нових і нових форм.

Різні уявлення про соціум як систему суспільного співжиття людей формувалися з найдавніших часів розвитку інтелектуальної культури людства.

Надшвидка динамічність знаково-інформаційної цивілізації змушує людину включати до власної феноменологічності такий елемент, як підприємливість, без якого неможливий вступ соціокультурної суб'єктності в складний інформаційний світ [5, с. 31].

Термін «підприємець» (від фр. *entrepeneur* – посередник) вперше було введено до наукового обігу англійським економістом Р. Кантільоном, який також вперше здійснив наукову інтерпретацію підприємництва як діяльності, пов'язаної з ризиком [1, с. 50].

У соціально-економічних системах існують певні «інструменти управління»: ієрархія (організація), де основний засіб впливу – тиск на людину за допомогою примусу; культура; ринок.

Поряд з «ринковими» інструментами управління важливо розвивати «культурні» інструменти управління. Становлення ринкових відносин від періоду «первісного накопичення капіталу» переходить у більш цивілізоване русло. Чим цивілізованіше суспільство, тим вищий рівень культури підприємництва в ньому.

Соціокультурні фактори, що впливають на інституціоналізацію підприємництва:

Загальнолюдські цінності: у сучасному суспільстві демократичного типу серед загальнолюдських цінностей згадують повагу, гідність людини, терпимість, світоглядний плюралізм, культуру світу;

Національно-культурні та релігійно-культурні стереотипи способу життя країни. Культури різних країн, що формують різні системи цінностей, істотно впливають на культуру підприємництва і на поведінку підприємців. Одна культура схвалює більш ризиковану поведінку, інша – більш обережне. В одних культурах заохочується тверда й однозначна позиція при прийнятті рішення, тоді як в інших – цінується схильність до компромісів;

Ціннісно-мотиваційний ставлення до праці, багатства;

Просторовий фактор, що повинен бути врахований як особливості ландшафту, клімату, місцезнаходження країни, розміри її загальної та сільськогосподарської території, які зумовлюють характер господарювання, види і типи підприємницької діяльності.

Ефективність впровадження державою відповідних цільових установок у свідомість і поведінку підприємців залежить від міри довіри підприємців до держави; ступеня консолідованості суспільства; активізуючої ролі релігійної свідомості; наявності в суспільстві

широкої мережі різного роду спонсорів, покровителів, які не тільки заохочують ділову активність, але й надають матеріальну підтримку у разі зривів; важлива роль політичних інститутів суспільства; суспільні інститути, організації зміцнюють підприємницький дух шляхом ділової просвіти та інформування [2].

Разом зі статусом, людина змінює рольову поведінку, яка буде відповідати загальноприйнятим нормам, де на неї покладаються нові соціальні функції. У науково-теоретичному плані підприємець – це індивід, який відтворює нестандартну поведінку, що дає максимальний результат.

Отже, соціокультурна сфера, як найбільш ємна група детермінаційних факторів, що забезпечують соціальний розвиток, направляє відродження підприємництва, дозволяє вивчати і прогнозувати результати його динаміки надалі. Підприємець живе і діє в суспільстві, воно допомагає йому, тому його поведінка впливає на передбачуване і динамічний розвиток суспільної системи. Підприємець зацікавлений у відтворенні соціокультурної стійкості системи, а система може стабільно розвиватися за наявності прогресизму підприємницької діяльності.

Список використаних джерел:

1. Верхован П. Х. Підприємець. Його економічна функція та суспільно-політична відповідальність. – К. : Юрінком, 1994. – 50 с.
2. Максева В. Г. Культура підприємництва. – М. : ІНФРА, 2002. – 218 с.
3. Олексенко Р. І. Філософія, світогляд і мораль сучасного підприємця як складова економіко-соціального розвитку суспільства / Соціосфера : наук.-метод. і теор. журнал.– 2013. – № 1. – С. 31.
4. Попов В. В. Соціальні функції підприємництва. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата соціологічних наук. – М., 1997. – 143 с.
5. Електронний ресурс. – Режим доступу : // <http://www.br.com.ua>.

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З МЕНЕДЖМЕНТУ

Валерія Букрєва

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

На даному етапі розвитку підприємства потребують кваліфікованих працівників. Менеджери відіграють важливу роль у процесі підприємства. Вони повинні володіти професійним спілкуванням, завдяки цьому зможуть легко знаходити спільну мову з клієнтами, працівниками і керівництвом.

У наш час важливою ланкою у розвитку економіки України, проходження кризових подій у фінансовому секторі є реформування підготовки фахівців економічної галузі й покращення системи професійної освіти відповідно до міжнародних стандартів.

Входження в Європейську освітню програму, націленість на економічні системи розвинутих країн світу обумовили появу вдосконалених вимог до готовності студентів-менеджерів до майбутньої професійної діяльності. Останнім часом багато уваги у підготовці економістів приділяється культурі професійного спілкування [2].

Культура професійного спілкування майбутніх менеджерів має свої особливості. Зокрема, при постановці мети необхідно враховувати національні та культурні цінності держави; разом з цим комунікативно розвивати управлінську культуру; ділове спілкування направляти на досягнення кінцевих результатів економічної діяльності, що можливо за умовами високого рівня розвиненості навчальних і професійних компетентностей [1].

Основне завдання менеджменту полягає в умінні управляти будь-чим і будь-де. Успішність роботи залежить від ефективності професійної роботи менеджера, яка базується на різноманітності і наявності контактів всередині та за межами фірми. До менеджера ставлять

високі вимоги до його комунікативної компетентності і постійної готовності до професійного спілкування [4]. Головною рисою сучасного менеджера є вміння контактувати з підлеглими, партнерами і керівниками. Ефективність контактування з персоналом створює сприятливу працездатність на організації і підвищує роботу підлеглих, нашоухе їх на творчість та прояв ініціативи в роботі, що в результаті призводить до підвищення продуктивності діяльності організації.

У наш час, коли відбувається становлення ринкових взаємин, надзвичайно гостро постає потреба в керівниках, які вміють ефективно спілкуватись з персоналом і здатні створювати позитивний клімат у колективі та створювати продуктивні взаємовідносини в умовах вільного підприємництва [3].

Отже, менеджер повинен досконало володіти технікою професійного спілкування, тому що він займає одну з вирішальних посад у системі керівництва підприємством. Професійне спілкування менеджера говорить про його духовний, інтелектуальний розвиток, внутрішню культуру.

Майбутній фахівець-менеджер повинен користуватись нормами сучасного мовлення; фаховою термінологією; повинен володіти і вміти користуватись фаховою літературою.

Оволодівши системою мовленнєвих умінь і навичок, менеджер матиме можливість встановлювати вербальні контакти зі співрозмовником, будувати висловлювання в різних стилях та жанрах, використовуючи відповідну термінологію.

Список використаних джерел:

1. Баглай О. Педагогічні умови формування готовності майбутніх фахівців міжнародного туризму до міжкультурного спілкування у професійній підготовці / О. Баглай // Педагогіка і психологійський центр професійної освіти : наук. журнал інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України. – 2011. – № 1. – С. 46-54.

2. Бичок А. В. Значення міжкультурної комунікації в контексті якості освіти менеджерів / А. В. Бичок // Художньо-освітній простір України в контексті новітньої історії : 3б. Український центр культурних досліджень. – К., 2009. – С. 320-323.

3. Бичок А. В. Формування культури професійного спілкування майбутніх фахівців міжнародного бізнесу і менеджменту : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / А. В. Бичок; Терноп. нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. – Тернопіль, 2010. – 23 с.

4. Ковальов В. І. Шляхи підвищення рівня комунікативної компетенції студентів у системі професійної підготовки спеціалістів у галузі туристичної індустрії / В. І. Ковальов // Вісник Луганського національного педагогічного університету імені Тараса Шевченка. – 2009. – № 10. – С. 7-85.

КУЛЬТУРНИЙ РОЗВИТОК ЛЮДИНИ ЯК ЧАСТИНА КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

О. О. Васильєва

*Запорізька державна інженерна академія
(м. Запоріжжя)*

В сучасному світі людина є найважливішим ресурсом підприємства та напряму впливає на рівень його конкурентоспроможності та ефективності. Кожне підприємство, що піклується про свій імідж намагається розвивати свій персонал, створювати професіоналів високого класу, які відповідають вимогам підприємства. Саме розвиток персоналу закладений в основі корпоративної культури, яку зараз має кожне підприємство.

Поняття «корпоративна культура» не має чіткого визначення. Тому трактується кожним автором по-своєму. Культура – це складне ціле, яке включає продукти діяльності, вірування, мистецтво, звички людини, а також діяльність, зумовлена цими звичками. Головне в культурі – активна роль людини, людина в діяльності, продукт людської діяльності [1].

Носями культури в організації є люди, які там працюють, тому працівники також є складником корпоративної культури, яка допомагає їм діяти усвідомлено і цілеспрямовано [2].

Тобто підприємство має піклуватись не тільки про професійний розвиток людини, але і про її духовний розвиток, її культуру та цінності. Дуже гострим питанням є питання конфліктів на підприємствах, адже єдність колективу на пряму впливає на продуктивність праці. Конфлікти та непорозуміння мають деструктивний вплив на продуктивність, а отже і на конкурентоспроможність та ефективність підприємства в цілому. З метою вирішення цього питання все більшої популярності набирають корпоративні свята та організація загального відпочинку для співробітників на підприємстві. Адже спільне проведення часу в неформальній обстановці позитивно впливає на співробітників, дозволяє їм створити більш теплі відносини, знайти порозуміння, відчуті піклування з боку керівництва, що дає змогу робітнику відчуті себе частиною команди, а це, в свою чергу, є дуже важливою складовою корпоративної культури.

У питаннях корпоративної культури підприємства нашої країни мають орієнтуватись на світові компанії-лідери з цього питання. Однією з таких компаній є Google, яка входить до рейтингу 10 найкращих компаній-роботодавців за версією електронного журналу «Forbes» [3].

Компанія Google не робить таємниці зі своєї культури. В розділі «Наша культура» на її офіційній сторінці можна знайти такі переконання та принципи: «Насправді саме люди роблять компанію Google такою, якою вона є... Ми намагаємося підтримувати відкриту культуру, притаманну молодим компаніям, де кожен робить практичний внесок і без вагань ділиться ідеями та думками... Наші офіси й кафе покликані заохочувати спілкування між працівниками та командами Google і запалювати розмови про роботу та розваги» [4].

Отже, можна зробити висновок, що необхідно розглядати людину на підприємстві не сам перед як особистість, враховуючи всі її потреби включаючи духовний та культурний розвиток. Тільки таким чином можна досягнути максимальної ефективності та продуктивності праці людини, створити з колективу справжню команду та підвищити свій рейтинг та імідж серед інших підприємств-роботодавців. Розвиток персоналу не лише в професійному сенсі, а і в культурному дає змогу посилити корпоративний дух організації, відчуття турботи та значимості кожної людини, тим самим підвищити конкурентоспроможність та ефективність підприємства в цілому.

Список використаних джерел:

1. Культура підприємництва. Навчальний посібник для бакалаврів ЗДІА спеціальності 6.050200 «Менеджменту організацій» / Укл.: В. Г. Воронкова, М. А. Ажажа. – Запоріжжя, 2005. – 131 с.
2. Захарчин Г. М. Корпоративна культура : навч. пос. / Г. М. Захарчин, та ін. ; ред.: Г. М. Захарчин. – Л. : Новий світ-2000, 2011. – 344 с
3. Електронний журнал «Forbes». – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://m.forbes.ru/article.php?id=248605>
4. Культура компанії Google. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.google.com.ua/about/company/facts/culture/>

ЛІДЕРСЬКІ ЯКОСТІ ІННОВАЦІЙНОГО КЕРІВНИКА В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Наталія Винник

*Запорізька державна інженерна академія
(м. Запоріжжя)*

Теоретичні засади формування лідерських якостей керівника в сучасних умовах розглядали відомі зарубіжні та вітчизняні науковці, такі як В. Воронкова, Б. Келлерман, В. Кремень, В. Маслов, Дж. Мак-Грегор Бернс, С. Калашнікова, Дж. Пейдж, Н. Селівєрстова, Р. Такер та інші.

Розвиток понятійно-категоріального апарату феномена «лідерства» відбувався на початку ХХ століття разом з поняттям «управління».

Керівник (керівництво) – це не професія, це мистецтво виконувати соціально-виробничу роль, громадську позицію у певному конкретному колективі. Керівник може виконувати роль

формального лідера, тобто займати формальну посаду та поєднувати особистісні цілі та здібності в процесі керування людськими ресурсами [1, с. 101].

Лідерство – один зі способів диференціації групи в результаті діяльності, спілкування й взаємодії її членів.

Лідерство – це мистецтво та сила впливу прийнятих управлінських рішень на колектив з метою формування здатностей впроваджувати та виконувати поставлені завдання для реалізації загальної мети [1, с. 101].

В ринкових умовах лідерські якості сучасного інноваційного керівника допоможуть налагоджувати управлінські комунікації, які поєднують різні джерела влади та спонукання працівників для досягнення спільних цілей. Лідерські якості інноваційного керівника сприяють покращенню стосунків в процесі підпорядкування та домінування, делегування та впливу в системі міжособистісних комунікацій в колективі для досягнення намічених цілей [2, с. 24].

Процеси управлінської діяльності сформували наступні концепції лідерства: лідерство як прояв особистісних рис; лідерство як центр групових інтересів та процесів; лідерство як мистецтво досягнення згоди; лідерство як власні відносини; лідерство як дії та поведінка; лідерство як інструмент досягнення цілей та результатів; лідерство як результат ролівої диференціації.

Сучасний інноваційний керівник має володіти наступними лідерськими якостями: 1) бути комунікабельним; 2) постійно шукати нові інноваційні ідеї; 3) правильно формувати цілі розвитку організації; 4) вселяти віру та переконувати своїх підлеглих силою аргументів; 5) бути активним, інноваційним та різнобічним; 6) бути наполегливим та працьовитим; 7) постійно бути зосередженим по пошуках нових рішень та ідей; 8) бути допитливим; 9) бути впевненим у своїх знаннях, силах, успіху та правоті; 10) вміти формувати свою команду однодумців; 11) бути товаришким; 12) бути впевненим [2, с. 112].

Таким чином, аналіз теоретичної літератури дозволяє зробити наступні висновки, що лідерські якості інноваційного керівника впливають на ефективність управління людськими ресурсами організації. Лідерство – це творчість, що народжується у пошуку та розвитку інноваційної, гнучкої та творчої діяльності спорідненої команди однодумців для добробуту організації.

Сучасний інноваційний керівник має постійно адаптувати свій управлінський стиль та набір лідерських якостей для вирішення конкретних управлінських рішень, ситуацій, не залежно від вимог реальності.

Список використаних джерел:

1. Калашнікова С. А. Сутність лідерства як вищого еволюційного рівня управління / С. А. Калашнікова // Наука і освіта. – 2010. – № 4/5. – С. 101-106.
2. Соснін О. В. Інвестиції в людський розвиток в умовах глобальної трансформації : Навчальний посібник / Соснін О. В., Воронкова В. Г., Ажажа М. А. – Львів : Магнолія 2006, 2011. – 602 с.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ЛЮДСЬКИМИ РЕСУРСАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Катерина Гребнєва

*Запорізька державна інженерна академія
(м. Запоріжжя)*

Людські ресурси в сучасних умовах підприємницької діяльності є важливою конкурентною перевагою підприємства. Кадрова політика підприємства здійснюється в процесі впровадження певних цілеспрямованих дій та формує такі основні управлінські заходи: розробка та вибір головної цілі та основних завдань та напрямків роботи з людськими ресурсами, постійне впровадження системи інноваційних технологій для вдосконалення управління трудовими ресурсами на виробництві; визначення інструментів, функціональних

обов'язків, засобів та механізмів ефективного та успішного здійснення поставлених цілей, організації роботи щодо виконання прийнятих управлінських рішень, координація, мотивація і контроль виконання запланованих та виконаних заходів [1, с. 32].

Сукупність цілей, інструментів, напрямів і методик управління трудовими ресурсами складається в єдину систему управління людськими ресурсами, основними елементами якої є [1, с. 156-159]:

а) підсистема аналізу, прогнозу і планування кадрів. Завданнями цієї підсистеми є формування організаційно-управлінських структур і об'єктів управління, розрахунок резерву людських ресурсів, необхідної кваліфікації, спеціальності та спеціалізації;

б) підсистема пошуку, відбору, набору, добору, розстановки, оцінки, адаптації і безперервного навчання, підвищення кваліфікації, атестації кадрів. Основними завданнями є забезпечення якісними необхідними трудовими ресурсами сформованих об'єктів та організаційно-управлінських структур; розробка належної організованої системи мотивації для ефективного стимулювання діяльності трудового ресурсу;

в) підсистема раціонального, оптимального, ефективного використання людських ресурсів на виробництві. Дана підсистема вирішує комплекс запланованих заходів щодо створення високопродуктивних, стійких колективів з високою корпоративною культурою підприємства.

Основними формами заохочення є: премії за підрозділами, індивідуальні премії, підвищення заробітної плати та інші. Як показало соціологічне опитування, на розмір заробітної плати працівників впливають: умови праці, освіта, економічний стан підприємства в цілому. Основними стимулами інноваційної діяльності зі сторони кадрового складу за результатами анкетування є: підвищення матеріального та соціально забезпечення, активна участь у інноваційній, науковій діяльності, передача системи знань і накопиченого досвіду, кар'єрне зростання тощо. Менш значимий стимул це можливість реалізувати особисті ідеї і проекти та задовільні умови праці [1, с. 345].

Побудова системи мотивації для стимулювання праці робітників інноваційної діяльності є вельми складною і першочерговим завданням при її побудові є врахування потреб людських ресурсів, які займаються інноваційною управлінською діяльністю (маркетологи, працівники науково-дослідних відділів, керівники різних рівнів управління, фінансистів тощо).

Спеціалісти, які займаються інноваційною управлінською діяльністю характеризуються високим рівнем отриманої управлінської освіти, інтелектуальним розвитком, володінням когнітивного, аналітичним мисленням, самостійністю та незалежністю, підвищенням почуттям власної гідності. Управлінська еліта підприємства особливо потребують визнання своєї інтелектуальної праці, орієнтуючись на досягнуті значні результати та демонструючи високу відповідальність, працездатність, професіоналізм та продуктивність і потребують вдосконалення діючих мотиваційних систем стимулювання щодо підвищення інноваційної активності.

Внаслідок безперервної зміни зовнішніх та внутрішніх умов функціонування вітчизняних підприємств практика кадрового управління стає більш складним, глибоким та різноманітним процесом, що вимагає розробки нових підходів до підвищення її ефективності [1, с. 421].

Таким чином, ефективна система управління трудовими ресурсами забезпечує інноваційне підприємництво, яке у сучасних умовах залежить від якості потенціалу людських ресурсів. Ринок сприяє розвитку системи кадрової політики, коли управління на підприємстві застосовує комплексну модель – «людину психологічну», «людину економічну», «людину соціальну», відсутність умінь, знань, навичок, компетентності управлінського складу підприємства може стати перешкодою на шляху до створення якісного кадрового потенціалу та забезпечення розвитку діяльності підприємства.

Головним завданням системи управління людськими ресурсами в сучасних умовах є забезпечення підприємства трудовими ресурсами, ефективне використання кадрового складу, а також їх професійний, кар'єрний та соціальний розвиток [1, с. 511].

Філософія існування підприємства розкриває сукупність внутрішньо організаційних підходів та принципів корпоративної культури, адміністративних та моральних правил взаємовідносин трудового персоналу, систему цінностей, переконань та стиль управління підприємством, яку сприймають весь персонал, та яка підпорядкована глобальній меті підприємства

Список використаних джерел:

1. Соснін О. В. Інвестиції в людський розвиток в умовах глобальної трансформації : навч. пос. / Соснін О. В., Воронкова В. Г., Ажажа М. А. – Л. : Магнолія 2006, 2011. – 602 с.

ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ СУЧАСНИХ КЕРІВНИКІВ

Крістіна Джаним

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Для того, щоб виявити особливості роботи керівника, потрібно розглянути його ціннісні орієнтації, оскільки вони найчастіше пов'язані зі стилем поведінки, а також переміні сучасні погляди на управління організацією. Виникає необхідність виховання в майбутніх керівників економічної культури шляхом надання належної освіти і виховання.

Сучасний стан економічної діяльності країни є нестійким. Робота керівників зазнає значних змін, а саме: відбувається поступовий процес інтеграції до розвинених країн, вони в свою чергу мають інші, не схожі з вітчизняними, стандарти і норми; під впливом Заходу змінюється й набір цінностей управлінців.

Особливу увагу дослідженням системи цінностей, якими мають володіти керівники, приділяють такі вчені, як: А. Л. Гапоненко, Н. Яремчук, О. С. Віханський, Л. І. Божович.

Ефективність роботи, конкурентоспроможність організації і обсяги виробництва безпосередньо залежать від рівня освіти, професіоналізму, таланту, управлінських здібностей, системи загальнолюдських і професійних цінностей керівника. Керівник – не лише функція, а й основоположник стилю поведінки робочих, рівня культури і цінностей, що притаманні певній організації.

Ціннісні орієнтації – це відносна система інтересів, поглядів та потреб людини. Вони формуються в найпершій організації життя – сім'ї. Далі упродовж всього життєвого шляху вони можуть як змінюватись, так і замінюватись іншими [4].

Цінності людей різних професій значно відрізняються один від одного. Так, наприклад, працівники гуманітарного напрямку беруть за основу своєї діяльності термінальні ціннісні орієнтації, кінцева мета яких варта того, щоб до неї хотілося прагнути (наприклад, внутрішня гармонія, добробут, кохання, саморозвиток тощо), а працівники сфери управління – на інструментальні, які пов'язані з переконанням людини у тому, що у будь-якій ситуації перевагу треба надавати певному способу дій або властивості особистості (наприклад, акуратність, чесність, дисциплінованість, терплячість, відповідальність тощо) [2].

Економічна культура – це система економічної освіти, знань, здібностей, цінностей, стандартів і норм, які здійснюють регулювання поведінки людей. Система цінностей є центром економічної культури, оскільки вона забезпечує напрямком роботи людини. Керівник, як ніхто інший, має орієнтуватись на неї, адже від цього залежить функціонування організації [3]. Значне місце в економічній культурі посідають цінності, які збагачують людей та колективи. До них належать: багатство, влада, гроші, майно, капітал, взаємодопомога, кооперація, інтеграція, концентрація, обмін, авторитет та ін. [1].

Система підготовки сучасних керівників повинна спрямовуватись не тільки на отримання найвищих професійних, економічних, фінансових знань і здібностей, а й на вміння ефективно застосовувати їх у різних ситуаціях, економічно мислити і дотримуватись норм професійної поведінки. Цінності відіграють важливу роль у процесі прийняття управлінських рішень, у першу чергу це загальнолюдські, а вже потім відповідно економіко-професійні [1].

Сьогодення характеризується розвитком питання про європейські цінності керівників. Поступово Україна переймає досвід Європи, що проявляється у використанні таких цінностей у підприємстві як: демократія, толерантність, право слова, свобода слова, ініціатива. Це впливає не тільки на переосмислення ціннісних орієнтацій управлінця, а й на керувану діяльність всієї організації [3].

Отже, доцільне використання економічної культури, системи цінностей керівником має значний вплив на здійснення фінансово-економічної діяльності. Роль керівника несе різноплановий характер. Він наділений правом керувати підлеглими, впливати на них, що передбачає особливий тип стосунків. Керівник повинен не тільки знати всі аспекти взаємовідносин, а й вміло використовувати їх, адже він є організатором, експертом, комунікатором, виконавцем ситуації. Для того, щоб вибудувати правильну концепцію розвитку організації, керівник має володіти широким спектром ціннісних орієнтацій.

Список використаних джерел%

1. Крюкова О. І. Проблема цінності в економіці / О. І. Крюкова // Економіка і регіон. – 2008. – № 4. – С. 183-186.
2. Лобко О. Б. Роль економічної культури в інституційному перетворенні економічних відносин / О. Б. Лобко // Вісник Полтавської державної аграрної академії. – 2010. – № 3. – С. 195-198.
3. Електронний ресурс. – Режим доступу : http://studopedia.com.ua/1_50095_potrebi-motivi-ta-tsinnisni-orientatsii-osobistosti.html
4. Електронний ресурс. – Режим доступу : http://www.zaochka.net/catalog_p_25_p_10.html

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВИХ ОРІЄНТИРІВ МАЙБУТНІХ ПІДПРИЄМЦІВ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

О. В. Зверєва

*Запорізька державна інженерна академія
(м. Запоріжжя)*

В сучасних умовах масових кризових явищ в політичній, економічній, соціальній та культурній сферах життя українського суспільства особливого значення набуває формування суттєвої частки економічно активного та соціально відповідального населення – майбутніх підприємців. Окремий акцент доцільно зробити на створенні життєвих орієнтирів майбутніх підприємців в умовах інформаційного суспільства, яке відкриває перспективи до активного розвитку. Безумовно, головним органом, який формує особистість та характер життя та діяльності молододі особи є її сім'я, так як саме сімейні традиції та ціннісні орієнтації, приклад економічної та соціальної поведінки батьків формують основні якості та модель поведінки молододі людини. Але значущу роль в сучасних умовах у формуванні професійних якостей та закладенні ціннісних орієнтирів майбутніх підприємців, їх здатності створювати матеріальні та соціальні блага відіграють сучасні заклади освіти.

За роки радянської влади населенням було втрачено традиції ведення підприємницької діяльності, здатність до генерації та впровадження власних господарських ідей, засуджувалося прагнення до отримання прибутку та економічних результатів від професійної діяльності. Планова економіка сприяла розвиненню почуття надмірного очікування громадянами економічних та соціальних благ з боку держави, обмеженню реалізації економічного потенціалу господарюючої особи зі створення суспільних благ. Тому відродити традиції підприємницької діяльності, надати необхідних знань, сформувані ціннісні орієнтації та ознайомити майбутніх підприємців зі світовим досвідом в цій сфері здатні в сучасних умовах саме заклади освіти.

Підприємництво як вид господарської діяльності – це самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та отримання прибутку [3]. Саме визначення поняття підприємництва, яке надається у Господарському Кодексі України, формує уявлення про характер підприємницької діяльності та формує перелік необхідних якостей майбутнього підприємця і це, по-перше, здатність брати на себе відповідальність за власні дії. Тобто, підприємць є ініціатором власної господарської діяльності, здійснює її на власний ризик та є головною відповідальною особою.

Підприємницька діяльність існує, перш за все, з метою отримання прибутку та економічних результатів, які є прямими показниками її ефективності. Ефективність підприємницької діяльності залежить від професійної підготовки майбутнього підприємця, якості сформованих у закладах освіти знань, вмінь та здатності до практичного їх використання.

Разом з тим, особливої уваги звертає на себе якість, усвідомлення необхідності, бажання отримання майбутніми підприємцями соціальних результатів, формування почуття соціальної відповідальності перед власною родиною, найманими працівниками, колегами, територіальною громадою, державою. У формуванні успішного підприємця, суттєву роль відіграють цілий ряд особистісних якостей та ціннісних орієнтацій молодшої особи: відповідальність, чесність, працелюбність, комунікабельність, рішучість, прагнення до постійного саморозвитку та самовдосконалення, вміння ризикувати. Особливо корисною рисою підприємців є готовність та здатність до протистояння кризовим явищам, які є неминучими та періодичними.

Необмежені можливості у формуванні професійних, особистісних та ціннісних орієнтацій майбутніх підприємців відкриває сучасний розвиток інформаційного суспільства в контексті глобалізаційних процесів сучасності [1, с. 203]. Розвиток мережі Internet та інформаційних технологій, можливість практично необмеженого руху грошей, товарів та послуг по всьому світу, створюють умови для інтенсивного розвитку підприємництва та розширюють можливості освітніх закладів у співпраці та обміну досвідом з закладами освіти по всьому світу. В інформаційному суспільстві головним ресурсом стають знання та інформація [2, с. 15].

Таким чином, по-перше, одним з головних завдань закладів освіти, поряд з наданням професійних знань, є формування життєвих орієнтирів майбутніх підприємців та почуття відповідальності за власну господарську діяльність. По-друге, важливого значення набуває формування здатності майбутніх підприємців до надання соціальних благ. По-третє, особливою роль відіграє максимальне використання можливостей та технологій інформаційного суспільства у формуванні та розвитку життєвих орієнтирів майбутніх підприємців.

Список використаних джерел:

1. Воронкова В. Г. Філософія інформаційного общества в контексте глобалізаційних процесов сучасності / В. Г. Воронкова // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. – 2015. – Вип. 61. – С. 13-23.
2. Воронкова В. Г. Філософія розвитку сучасного суспільства: теоретико-методологічний контекст : моногр. / В. Г. Воронкова / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Запоріж. держ. інженерна акад. – Запоріжжя : ЗДІА, 2012. – 264 с. – Бібліогр. : с. 239-262.
3. Господарський Кодекс України / Кодекс від 16.01.2003, № 436-IV. – Електронний ресурс. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/436-15/page2>.

ПРОФЕСІЙНА ІНШОМВНА ПІДГОТОВКА ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТИРІВ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ

Ірина Іванова

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Майбутній спеціаліст повинен усвідомлювати зміст цінностей, якими він керується, адже без цього неможливо окреслити цілі його діяльності. Завдяки вищій професійній освіті, важливою складовою якої є активне оволодіння іноземними мовами та високий рівень компетентності, сучасні фахівці в галузі економіки мають можливість здійснювати професійну діяльність у міжнародному середовищі.

Ціннісні орієнтири відіграють важливу роль у підготовці гарного фахівця, адже людина вибудовує свою діяльність у відповідності з певними нормативами та цінностями. Слід

акцентувати увагу на формуванні особистості, на розвитку системи цінностей, властивої рідній країні, сприйнятті тих цінностей інших культур, які сприятимуть соціально-позитивним цілям розвитку нашого суспільства [2].

Проблеми професійної підготовки фахівців негуманітарного профілю відображені у працях П. Атутова, І. Беха, А. Захлібного, І. Зязюна, Н. Ничкало, В. Сидоренка та інших науковців. Психолінгвістичні, лінгвістичні та методичні проблеми формування іншомовної комунікативної та професійної компетенцій досліджували науковці Л. Барна, І. Бутницький, І. Козловська, О. Кучеренко, О. Леонтєв, Л. Шевчик та ін. Окремими аспектами професійної підготовки економістів опікувались учені В. Бобров, Р. Гришкова, В. Євтушевський, І. Каленюк, Ю. Канищенко, Г. Ковальчук.

Згідно з вимогами чинних програм з іноземних мов, студенти повинні володіти англійською мовою на рівні, що забезпечить їм можливість спілкуватися нею, отримувати та передавати інформацію зі свого фаху [1]. Тобто комунікативна компетентність є необхідною для іншомовного спілкування у професійній сфері, тому майбутні випускники повинні оволодіти нею.

Узявши до уваги особливості сучасної економіки, можна визначити, що шлях до усвідомлення професійних цінностей пролягає через професійну іншомовну підготовку. Таку цінність як професіоналізм можна висунути на перший план, оскільки сучасне суспільство все збільшує запит на кваліфіковану працю. Крім того, також можна виділити культуру професійного спілкування, інформаційно-аналітичну, комунікативність, визнання прав клієнтів, доброзичливість, емоційну стійкість, зосередженість, уміння працювати в команді, відповідальність, колегіальність тощо.

Економічні спеціальності звикли поділяти на 2 групи. До першої відносять фахівців з таких спеціальностей, як аналітик, бухгалтер, економіст-математик, аудитор, економіст-плановик – тобто ті, що мають справу з цифрами та розрахунками. Для цієї категорії більше характерне письмове спілкування: ділові листи, документи, що фіксують соціально-правові відносини – контракти (договори), угоди, різні типи супровідних документів, протоколи, звіти, акти, довідки, аналітичні документи, бізнес-плани тощо. Оволодіння специфічним стилем іншомовного письмового спілкування і порівняння його із стилем офіційно-ділової комунікації рідною мовою дозволить розвинути і удосконалити останній та зорієнтувати майбутнього фахівця на необхідність сприйняття такої цінності, як культури письмового спілкування. У цій сфері ми маємо справу з письмовими документами, тобто з діловими паперами, які мають юридичну чинність. Без правильного їх оформлення, без оволодіння культурою професійного письмового спілкування, зокрема без вміння вести ділове листування, взаємодіяти на сучасному глобальному ринку праці практично неможливо.

До іншої категорії можна віднести такі економічні спеціальності, як менеджер, комерсант, маркетолог та фінансист – ті, що мають справу з людьми. Фахівцям цієї категорії крім обов'язкового володіння офіційно-діловою письмовою комунікацією, необхідна ще й культура усного спілкування з усіма притаманними йому особливостями. Для бізнесу орієнтація на такий ціннісний компонент є особливо актуальною.

Отже, в умовах ринкових відносин існує дуже велика кількість критеріїв професіоналізму. Адже основним критерієм роботи всього університету є працевлаштування, тому першочерговим завданням вищої освіти є надання студентам можливості сформувати якомога професійних компетенцій. Наявність іншомовної професійної компетентності сприяє розвитку міжкультурної комп'ютерно-опосередкованої комунікації, дозволяє підняти лінгвістичну і міжкультурну підготовку студентів на рівень активної, пізнавальної творчості, запровадженню новітніх форм організації навчального процесу, форм проведення навчальних занять, розробці нових методів.

Список використаних джерел:

1. Електронний ресурс. – Режим доступу : <http://lingvj.oa.edu.ua/articles/2012/n23/90.pdf>
2. Електронний ресурс. – Режим доступу : http://knutd.com.ua/publications/pdf/Ukrainian_editions/paper_khomenko5.pdf

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НА ОСНОВІ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА

Дмитро Клінкевич

*Запорізька державна інженерна академія
(м. Запоріжжя)*

В умовах постійного посилення конкуренції та підвищення рівня очікування споживачів від товарів одним з ключових факторів підвищення ефективності діяльності та конкурентоспроможності підприємств є інноваційний розвиток, який сьогодні можливий на основі державно-приватного партнерства. Важливість і виняткове значення формування стратегій інноваційного розвитку в умовах конкурентоспроможності та активної інноваційної політики зумовлює високу актуальність обраної теми дослідження [1, с. 25]. Проте проблеми формування та реалізації інноваційних стратегій на основі державно-приватного партнерства залишаються недостатньо висвітленими у науковій літературі, що обрuntuє доцільність дослідження обраної теми. Інноваційна діяльність – це процес адаптації нових методів, принципів, винаходів, продуктів, якісно відмінних від попередніх, що набуває особливої ваги, оскільки забезпечити конкурентоспроможність на зарубіжних ринках сьогодні в умовах постійного удосконалення інноваційного процесу компаній важко [1, с. 71-73]. Необхідно зазначити, що термін «інноваційна діяльність» охоплює як виробничу, так і в організаційну, фінансову, наукову, навчальну та інші сфери, будь-які форми удосконалення, які сприяють зменшенню витрат. Інноваційна діяльність забезпечує ефективність економічного зростання та посилення конкурентоспроможності підприємства, а в умовах сьогодення інноваційна діяльність перетворюється з простого використання нововведень на нову функцію виробництва, що означає європейську якість виробництва, що розвивається у процесі і в динаміці. Інноваційна діяльність формує певні зміни в галузі – цін, послуг, технології, демографії або геополітики, матеріалів, формує нові ринки, новий попит. Інноваційна діяльність сприяє розвитку та трансформації ресурсів [1, с. 54]. Удосконалення механізму інноваційного розвитку в умовах конкурентоспроможності – це засіб досягнення цілей, що характеризується новизною певної галузі ринку, країни в цілому.

В той же час ми вважаємо, що в Україні зберігаються всі можливості для підвищення потенційних перспектив технологічних конкурентних переваг, так як Україна постійно націлена на удосконалення інноваційного розвитку, так як зростають темпи розвитку інформаційних технологій, розвивається ринок телекомунікацій. Україна володіє найновішими технологіями: лазерною, космічною, нанотехнологіями. Конкурентні переваги визначаються через співвідношення сировинних і високотехнологічних факторів у загальному об'ємі експорту [1, с. 215]. Конкурентоспроможність слід визначити як економічну категорію, що характеризується здатністю території створити додаткову вартість за рахунок введення інновацій та модернізації. Для створення механізму інноваційного розвитку в умовах конкурентоспроможності необхідно: 1) створення і функціонування без перебоїв нових інструментів інноваційної регіональної політики економічного розвитку; 2) вибір просторової організації регіону; 3) створення стійких самовідтворюючих територіальних товариств (спільнот); 4) інноваційні галузі виробництва; 5) інтеграція регіону у світову спільноту. Конкурентні переваги визначають інноваційно-стратегічну позицію країни, що дозволяють сприяти науково-технічному (інтелектуальному, соціальному) прогресу [1, с. 325]. Для цього необхідно: 1) сприяти створенню механізмів участі підприємницького сектору у формуванні прогнозів технологічного розвитку України, (інноваційної) продукції, визначенні пріоритетних напрямків науки, технологій і техніки на рівні державного управління; 2) удосконалення механізму і порядку формування цільових і відомчих програм з врахуванням підприємницького сектору у розробці проектів і концепцій програм; 3) здійснювати експертизу конкурсних заявок у сфері науки та інноваційної діяльності і забезпечувати розвиток системи найважливіших інноваційних проектів державного значення, включаючи розширення об'ємів і бюджетного фінансування; 4) сприяння розробці механізмів використання засобів інвестиційного фонду на розвиток інноваційної діяльності, включаючи найновіші інноваційні проекти державного значення; 5) формування стратегій розвитку

інноваційно-активних територій, включаючи наукогради, технополіси, особливі економічні зони техніко-впроваджувального типу; 6) розробка порядку створення центрів трансферу технологій, що створюються на основі державних наукових центрів; 7) державна підтримка формування і розвитку регіональних інноваційних кластерів [1, с. 541-545].

Перепони розвитку партнерства держави і бізнесу в Україні виникають через відсутність у країні концептуального розуміння задач і проблем розвитку партнерства держави і бізнесу у сфері дослідження і розробок НДР, відсутні моделі поетапного введення і використання моделей державно-приватного партнерства в інноваційній сфері; відсутні багатоманітні форми партнерства та й відсутність досвіду у цій сфері. Але головною перепорою для розвитку державно-приватного партнерства є незбалансованість рамок умов і недосконалість вітчизняного законодавства у цій сфері, не сприяє інноваційній діяльності і податковий кодекс.

Список використаних джерел:

1. Основи бізнесу: підр./ Під ред. д. е. н., проф. Дорофієнка В. В., д. е. н., проф. Гончарова В. М., д. ф. н., проф. Воронкової В. Г. – Донецьк, СПД Купріянов В.С., 2010. – 644 с.

ЖИТТЄВІ ОРІЄНТИРИ МАЙБУТНЬОГО ПІДПРИЄМЦЯ

Анастасія Ковтун

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Процес ціноутворення посідає провідне місце у ринковій економіці. Саме від того, наскільки точно будуть ураховані вартість, цінність, корисність залежатиме його просування на ринку, що, в свою чергу, впливатиме на очікувані результати.

Слід сказати, що на це питання економісти XVIII, XIX, XX і початку XXI ст. не дають однозначної відповіді.

Величина вартості товару визначається і вимірюється суспільно необхідним робочим часом. Це той робочий час, який потрібен для виготовлення якої-небудь споживної вартості за наявних суспільно нормальних умов виробництва і за середнього в даному суспільстві рівня вмілості та інтенсивності праці.

Найбільш прийнятною теорією вартості (і найбільш детально опрацьованою) слід вважати розробки таких видатних економістів неокласичного напрямку, як А. Маршал і П. Самуельсон. Є вагомі підстави підтримати саме цей напрям обґрунтування сутності даної категорії, а не класичний, у тому числі й марксистський. Хоча саме останній переважає в політекономічній літературі.

А. Маршал не тільки сприймає термін «вартість», а й намагається збагатити його новими здобутками теорії. Він розрізняє два види вартості: ринкову і нормальну. Ринковою є вартість, яка формується в короткі проміжки часу. На цю вартість впливають витрати виробництва і корисність товарів. При цьому в короткому періоді досить важко визначити, що більше впливає на ринкову вартість – витрати виробництва чи корисність товарів. Загальне правило таке: чим менший період, тим більше потрібно враховувати вплив попиту, а значить і корисності на вартість.

Витрати виробництва робочої сили, землі, засобів виробництва та підприємницького таланту, як відносно рідкісних факторів виробництва, є вартістю втрачених можливостей. Вона (вартість) фіксується в товарі і означає, що людство свої здібності, земельні ресурси і засоби виробництва вилучило зі споживання чи відпочинку з метою виробничого використання. Отже, це така економічна категорія товарного господарства, яка синтезує в собі вартість втрачених можливостей, що пов'язано з виробництвом будь-якого товару. У свою чергу, виробничі ресурси взаємозамінювані. Так, машини з прогресом виробництва заміщують

як людський ресурс, так і земельний. Коли додаткова одиниця виробничої машини заміщує одну чи дві одиниці праці, то ці останні виступають як вартість утрачених можливостей [1].

У свою чергу підприємець повинен доволі чітко сформулювати свої життєві орієнтири, задля успіху своєї справи.

На жаль, більшість існуючих технологій, застосовуваних для підготовки починаючих підприємців, з тих чи інших причин не працюють. Це гра в проекти: люди, які нічого не заробили в бізнесі, які або описують фантазії, які ніколи злетять, або пишуть те, що бачать своїми очима на вулиці: «хочу автомийку», «хочу шиномонтаж». Не цікаво. Не працюють й інновації: це хороша ідея, але для дуже великих компаній. Коли у вас величезна компанія, нова технологія, якщо вона вдала, це може надати мільйонні прибутки. Для маленької фірми, в якій три людини і незрозуміло що з кадрами, фінансами, продажами, куди ще й технології. Швидше за все ця фірма закрититься або буде куплена кимось дуже задешево. Не працюють інвестиції: більшість наших венчурних фондів збиткові, а ті деякі, хто хоч якось вибираються з критичного становища, скаржаться, що інвестувати в стартапи марно, тому що у нас відсутня категорія «серійний підприємець». Не працює наставництво, бо діючі підприємці з якихось причин не горять бажанням створювати собі конкурентів, і незрозуміло, чим їх мотивувати. Не працює тестування, підходи ти в підприємці чи ні, тому що для його найважливішою цільовою категорією сама ідея проходити тести, як правило, є сгідною. Нарешті, не працює більшість програм навчання: написання бізнес-плану, тренінги продажів, лідерства. Люди, отримуючи ці знання, не знають, куди їх застосувати.

Отже, підприємець – це людина, яка сьогодні займається одним, завтра іншим, легко освоєно для себе нові сфери знань і легко йде з тих, якими займався ще вчора. У якомусь сенсі він не персонаж матриці, а архітектор Матриці, бо створює місця для інших людей в кристалічній комірці соціуму. Це не професія, це роль, яку неможливо звідкись отримати, її можна прийняти на себе тільки самому.

Список використаних джерел:

1. Електронний ресурс. – Режим доступу : <http://www.bestreferat.ru/referat-219252.html>

ЦІНІСНО-СМИСЛОВІ ДОМІНАНТИ ЕФЕКТИВНОГО КЕРІВНИКА

Глона Козакевич

Запорізька державна інженерна академія

(м. Запоріжжя)

Ціннісно-сміслові домінанти ефективного керівника як основи ефективного управління в умовах інформаційного суспільства зводиться до наступних характеристик, в основі яких правильне використання Інтернету, що стало запорукою ефективності та конкуренції. На думку американських політологів, професійний керівник повинен мати такі типові риси: на першому місці справи організації (компанії); керівник вважає, що трансформація діяльності компанії завдяки Інтернету відбувається в стосунках з постачальниками та споживачами, тому повинен формувати у собі риси підприємницького авангарду нового економічного світу, думати, як захистити персонал; сміливо береться за складні економічні завдання. Проява Інтернету як нового комунікаційного середовища пов'язана з суперечливим заявами щодо зростання нових моделей соціальної взаємодії, які повинен враховувати керівник [1, с. 17]. З одного боку, формування віртуальних спільнот, які головним чином базуються на комунікації онлайн, з іншої сторони, що поширення Інтернет веде до соціальної самоізоляції, руйнування соціального спілкування. Мережева економіка з електронною нервовою системою, Інтернет як базове середовище комунікації та обробки інформації, бізнес у контексті мережі – це нові форми, які повинні бути в центрі уваги керівника, які зачіпають: трансформацію діяльності фірми; взаємозв'язок між Інтернетом та ринками капіталу; роль праці та системи гнучкої зайнятості в моделях мережевого бізнесу; специфічні риси інновацій і Інтернет-економіки з точки зору зростання продуктивності праці. Нова економіка потребує нового керівника, вироблення таких його характерних рис, які б сприяли утвердженню інформаційного

суспільства і, зрештою, сприяли формуванню нових економічних відносин. Отже, відбувається модифікація капіталу та праці – основних чинників усіх комерційних процесів, що зазнають змін у способах їх функціонування. Можна виділити критерії організації праці, визначальною рисою яких є мотивація: контроль і внутрішня децентралізація великих корпорацій. Особливо важливо вказати на характерні риси сучасного стратегічного лідера: економічний талант; гострий розум і політична інтуїція; уміння ставити нові творчі цілі й вирішувати евристичні задачі; здатність персоніфікувати фундаментальні національні цінності і втілювати їх у регіональних програмах; готовність виходити за рамки бюрократичних процедур при прийнятті рішень. Ціннісно-сміслові домінанти ефективного керівника як основи ефективного управління повинні долати обмеження, що заважають керівникові досягти ефективності: невміння керувати собою, відсутність навичок самоорганізації, недостатня сила власного «Я»; розмитість особистісних смислів, невизначена шкала цінностей і відсутність розуміння свого місця серед інших людей; неосмислені особистісні цілі – переважає стиль роботи «снігової лавини» невирішених проблем; зупинка власного саморозвитку – функціонування в межах звичок і сформованого досвіду, дефіцит творчості, тяжіння до репродуктивного мислення; невміння сформувати колектив, організувати й мотивувати людей до спільної діяльності, підміна обіцянки маніпулюванням, авторитету – тиском; Найбільш адекватними діями у будь-якій ситуації можуть бути: гнучкість позиції, ясність розуму, внутрішня робота духу, мистецтво залишатися самим собою, вміння сприймати людей такими, як вони є, невпинне особистісне зростання, саморозвиток, і самоаналіз свого власного «Я», уміння перебороти хибні уявлення. Керувати – це постійно робити вибір в контексті управлінського простору, що містить велику кількість антиномій (протиріч). Становлення внутрішніх механізмів саморегуляції охоплює такі завдання: навчитися оперувати шкалою значущості для будь-якого результату й очікування; розвивати в собі глибинне почуття людської значущості; учитися внутрішньо відмежовуватися від ролевих стандартів і зберігати дистанція між «Я» і «не-Я»; уміти формувати команду як «динамічну гармонію різних голосів». Керівник – це той, хто йде попереду і вказує шлях вирішення проблем. Особистість керівника – це епіцентр внутрішніх групових інтересів, у яких завжди зіштовхуються і поєднуються протилежності. Ціннісно-сміслові домінанти ефективного керівника як основи ефективного управління зводяться до руху «за людські, гуманні відносини». Нова економіка – це не фантастична країна необмежено високого економічного зростання, яка здатна позбутися циклів ділової активності і набути «стійкого імунітету» проти криз. Якщо є нова економіка, то існують, та й з'являються, нові форми циклів ділової активності і, зрештою, нові економічні відносини – сформовані тими обставинами і особливими процесами, які характеризують нову економіку інформаційного суспільства, яка вимагає нового стилю керівництва, нового лідера інформаційної доби, так як Інтернет-бізнес потребує нової організаційної моделі мережевого підприємства та нового типу керівника – інформаційного суспільства. Це керівник певної інформаційної культури, що вмів управляти інформаційно-комунікативними мережами та формувати бізнес через мережу, має потребу у високошвидкісному, інтерактивному спілкуванні і високою здатністю передачі інформації. Керівники повинні створити інтранети для створення каналів електронної комунікації між своїми працівниками та між керівництвом і персоналом, здатні володіти стратегічним системним мисленням, комерційною діяльністю, комерційним оперативним управлінням. Все більше значення в організаціях набувають фактори інновацій і розповсюдження нових знань. Ринок знань поступово починає відігравати головну роль, випереджаючи у розвитку ринок матеріальних товарів. Це повинен бути інноваційний лідер, здатний працювати в умовах інформаційного суспільства, що еволюційно переходить у «суспільство знань». Управління переключасться з виробничого процесу на інші, які мають пряме значення до знань, інноваційного процесу, збереження інформації та знань в електронних системах та їх подальше використання, обмін знаннями та навчання персоналу, який би працював ефективно в електронному бізнесі та вмів формувати бренд та імідж компанії завдяки знанням, таланту та людському капіталу [2, с.174-179]. Нові закономірності і тенденції потребують теоретичного осмислення і відповідного врахування їх в сучасній управлінській практиці, в основі яких управління знаннями.

Список використаних джерел:

1. Гапоненко А. Л., Орлова Т. М. Управление знаниями. Как превратить знания в капитал / А. Л. Гапоненко, Т. М. Орлова. – М. : Эксмо. – 2008,. – 400 с.
2. Воронкова В. Г. Интернет як глобальна тенденція розвитку інформаційного суспільства / В. Г. Воронкова // Гілея : науковий вісник : зб. наук. пр. – К. : Вид-во УАН ТОВ «НВП» «ВІР», 2015. – Вип. № 93 (2). – С. 174-179.

ЦІННОСТІ УПРАВЛІННЯ КУЛЬТУРИ ПЕРСОНАЛУ

І. В. Кравцова

*Запорізька державна інженерна академія
(м. Запоріжжя)*

Корпоративна культура організації проявляється через уявлення про цінності, на основі яких формуються норми і правила поведінки персоналу організації. Для організації важливо мати тверді цінності і зрозумілі правила (або принципи), які їх конкретизують.

Розглядаючи корпоративну культуру як засіб управління, необхідно уявляти, що вона у функціональному відношенні здатна брати участь у вирішенні головним чином наступних завдань:

- по-перше, в координації поведінки персоналу, здійснюваної за допомогою встановлених управлінської практикою процедур і правил;
- по-друге, в мотивації праці, реалізованої шляхом роз'яснення працівникам сенсу виконуваних ними обов'язків і програмних вимог;
- по-третє, у виборі профілю роботи для себе і своєї корпоративної структури, який би більше відповідав можливостям і потребам виробництва;
- по-четверте, в залученні і відтворенні кадрів на основі іміджевих технологій і демонстрації свого підприємства стороннім претендентам на вакансії;
- по-п'яте, у формуванні корпоративної філософії і колективістської психології, таких важливих для консолідації інтересів персоналу, керівництва та акціонерів корпорації.

Цінності – це керівництво до дій і життєвим принципам, за якими люди звряють, що дійсно для них важливо і значимо, а що не суттєво, і, виходячи з цього, по-різному формують свою поведінку і ставлення в певних ситуаціях.

Ступінь ясності і коректності індивідуальних цінностей проявляється в силі життєвої позиції особистості, її активності, ініціативності, творчості і внутрішньої мотивації до досягнень[1].

Цінності організації – сукупність культивованих і декларованих менеджментом цінностей, що виявляється протягом часу у вигляді результату, що складається з спонтанної трансформації спільних цінностей на основі комунікаційного досвіду працівників і усвідомлених цілеспрямованих впливів з боку менеджерів, що реалізують соціально-економічну політику розвитку фірми [2].

Цінності організації проявляються в організаційній культурі, зокрема, правила, норми і традиціях, жорстко і м'яко регламентують поведінку її працівників при виконанні ними посадових обов'язків, разових і постійних доручень, ділової взаємодії та міжособистісного спілкування [2].

Культура є продуктом цивілізації, а люди є носіями корпоративної культури. Корпоративна культура – це система прийнятих в організації підходів і уявлень до форм відносин, до постановки справи, до досягнення результатів спільної діяльності, які відрізняють дану організацію від всіх інших. На практиці корпоративна культура являє собою набір цінностей, звичаїв, традицій, загальних підходів, символів, світогляду співробітників організації, витримали випробування часом. У своєму роді це вираження індивідуальності конкретної компанії, прояв її принципових відмінностей від інших фірм.

Сильна організація характеризується не тільки міцною організаційною структурою, а й чітко сформульованою ідеологічною складовою. Корпоративні цінності (принципи) є основа організаційного характеру. Організаційний характер забезпечує бренд і стратегії комунікації з

клієнтами. Сильний характер дозволяє вийти на лідируючі позиції на ринку і зберегти їх в умовах сучасної нестабільності економіки.

Важливим є визначити параметри, на які необхідно впливати на кожному структурному рівні корпоративної культури. Так, на загальнокорпоративному рівні акцентовані параметри, що характеризують систему цінностей, завдання організації, стиль взаємин вищого керівництва з підлеглими, участь персоналу підприємства у вирішенні ключових проблем, зв'язок оплати праці з діяльністю фірми (участь у прибутку і т.д.), традиції, ритуали підприємства, роль підприємства в житті персоналу, міста, регіону, країни, міжнародної спільноти, відкритість діяльності підприємства, інформованість громадськості про її результати.

Система цінностей компанії – це цінності найвищого рівня. Цінності відділів і підрозділів повинні бути узгоджені з цінностями компанії в цілому і забезпечувати їх необхідними ресурсами. Цінності співробітників повинні бути узгоджені з цінностями свого підрозділу. Компанії необхідно чітко сформулювати цінності організації, після чого виробити (з урахуванням специфіки діяльності конкретного підрозділу) цінності підрозділів і відділів. У цьому відношенні важливим є узгодження ціннісних уявлень підрозділів між собою, створення, так званого, ціннісного інтерфейсу, завданням якого є правильна трансляція того, що важливо для одного підрозділу в керівні вимоги для іншого.

Процес формування цінностей, характерних для конкретної компанії, обумовлений політикою менеджменту, тобто стилем управління, методами заохочення, системою мотивації, системою відбору, просування та розвитку персоналу, а також каналами і методами внутрішньої комунікації.

Отже, управлінська культура не існує ні поза людиною, будучи частиною особистої, професійної культури, ні поза трудового колективу як соціальної організації. Керівник реалізує через культуру свої здібності, світогляд, соціальні почуття, професійні вміння. Підлеглий, сприймаючи цінності управлінської культури керівника та організації, може змінювати свою професійну культуру.

Список використаних джерел:

1. Воронкова В. Г. Управління людськими ресурсами: філософські засади: навч. пос. / В. Г. Воронкова та інш. – К.: ВД «Професіонал», 2006. – 576 с.
2. Захарчин Г. М. Корпоративна культура: навчальний посібник / Г. М. Захарчин та ін. – Л.: ВД «Новий світ», 2011. – 344 с.

ЧИННИКИ, ЯКІ ВПЛИВАЮТЬ НА ПРОФЕСІОНАЛІЗМ

Каріна Красножон

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Формування трудового потенціалу менеджера – складний, довготривалий, але індивідуальний процес, бо кожна людина проходить неповторно самобутній шлях пізнання й досвіду. Діяльність можна розглядати як систему дій (матеріального та ідеального порядку) суб'єкта, спрямованих на досягнення визначених цілей.

Відбуваються стрімкі зміни в житті суспільства, трудових відносинах, при цьому нерідко орієнтири втрачаються. Враховуючи це, необхідно виходити з переконання, що слід не лише формувати потенціал керівника, а й розширяти діапазон і час його використання. Професійне зростання відбувається в процесі життя, але за допомогою особливих методів, які дають змогу навчатися, робити висновки, адаптуватися, тобто розвивати особисті якості, потенційні можливості так, щоб вони відповідали новим вимогам. Людина розвивається не тільки в результаті того, що прагне набути нові знання й навички за допомогою освіти і професійної підготовки, навчання, а й значною мірою тому, що в людини як у особистості з'являється більше впевненості в собі, розуміння сутності своєї діяльності, місця й ролі в житті, після того

як вона спостерігала й аналізувала життя інших, усвідомила все це і критично оцінила те, що відбулося, знайшла шляхи зростання.

Професіоналізм – це головне для керівника, важливі також набута освіта й постійне поповнення знань, життєвий досвід, прагнення до нововведень, здоровий глузд на науковому ґрунті. Ефективному використанню трудового потенціалу менеджера сприяють такі чинники:

- уміння організувати роботу колективу;
- виховання в собі таких індивідуально-психологічних якостей, які дали б змогу взаємодіяти з рольовою структурою й наказами (обов'язками), а також враховувати соціальні і психофізіологічні особливості інших;
- об'єктивна оцінка діяльності підлеглих, уміння помічати кращі риси, підтримувати й розвивати їх, усувати недоліки;
- здатність розбиратися в людях, розуміти складність кожного характеру, використовувати здібності людей на користь колективу, організації;
- підвищення ефективності діяльності, зокрема і своєї власної;
- створення умов для найкращого соціально-психологічного клімату;
- вміння орієнтуватися за складних обставин;
- піклування про колектив і кожного співробітника.

Важливою умовою відтворення трудового потенціалу менеджера є його авторитет, а не влада, тобто наявність носія авторитету з таким особистим статусом у колективі, який дає змогу впливати на поведінку інших. Реальна влада керівника й можливість реалізації потенціалу базується на його повноваженнях і особистому авторитеті. Приступаючи до виконання обов'язків, менеджер може не мати великого авторитету в колективі. Але під час роботи як один із результатів і як соціально-психологічний показник ефективності формується авторитет керівника. У процесі його зростання з'являється можливість розширеного відтворення трудового потенціалу, який стає дійовим чинником ефективності керівництва, інструментом управління поряд із офіційними повноваженнями.

Інформаційний потенціал характеризується діяльністю, пов'язаною з підготовкою інформації для управління суспільними процесами. Його потужність залежить від ступеня соціальної важливості інформації, рівня управління й керівництва.

Організаційний потенціал характеризується здатностями нарощувати корисний ефект унаслідок постійного рівня організованості (стабільності), забезпечення динамічного і пропорційного розвитку структурних елементів на основі пізнання дій законів суспільства і природи, їхньої взаємодії.

Організаційно-управлінський потенціал – це сукупність здібностей, що стосуються управління організаційними структурами за допомогою управлінських методів і техніки управління.

Кваліфікаційний потенціал характеризує можливості керівника або посади, означає його кваліфікацію та підготовленість до діяльності.

Трудовий потенціал суб'єкта діяльності проявляється в самій її доцільності. Тому між трудовим потенціалом суб'єкта і його діяльністю спостерігається певна залежність. Діяльність можна оцінити тільки за результатами.

Структуру трудового потенціалу менеджера формують зовнішні чинники, а його ефективність оцінюється з доцільністю діяльності керівника, про яку свідчить стан організації. Засоби та предмети праці є факторами діяльності. Це означає, що суб'єкти праці, відокремлені від засобів діяльності (праці) і являються тільки чинниками можливостей. Для здійснення дій вони – засоби і суб'єкти – мають об'єднатися [1].

Рівень трудового потенціалу менеджера, який зумовлює доцільність діяльності не тільки керівника, а й усієї організації, можна не лише розвинути, але і втратити. Тому необхідно звертати увагу на збереження трудового потенціалу менеджера.

Список використаних джерел:

1. Електронний ресурс. – Режим доступу : <http://bibl.com.ua/filosofiya/6930/index.html>
2. Електронний ресурс. – Режим доступу : <http://referat-ukr.com/>

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ОРІЄНТИРІВ МАЙБУТНІХ МАРКЕТОЛОГІВ

Тетяна Куліш

*кандидат економічних наук, доцент
Таврійський державний агротехнологічний університет
(м. Мелітополь)*

Оскільки свою діяльність людина вибудовує у відповідності з певними нормативами і цінностями, то важливу роль у підготовці фахівця відіграють і ціннісні відносини. Без усвідомлення майбутнім спеціалістом змісту цінностей, якими він керується, цілі його діяльності окреслити неможливо [2].

Сьогодні розвиток людини залежить не стільки від рівня наповнення, скільки від атмосфери розуміння, взаєморозуміння та взаємодії. Тому навчання взаєморозуміння є однією з головних цілей освіти. Взаєморозуміння та взаємодія передбачають наявність ціннісних орієнтирів.

Ціннісне відношення особистості до світу – першооснова, конститутивне ядро людини і як індивіда, і як інтегрованого члена суспільства. Вищий професійний заклад освіти не може обмежуватися лише підготовкою фахівця, єдиною метою якого є успішна самореалізація на ринку праці, не акцентуючи увагу на формуванні особистості, на розвинену систему цінностей, властиву рідній країні, сприймає ті цінності інших культур, які корелюють із соціально-позитивними цілями розвитку нашого суспільства. Наше глобалізоване інформаційне суспільство прагматичне, принцип корисності є в ньому домінуючим. Особистість може досягти максимального успіху при умові її відповідності потребам соціуму. Проте прагматизм не повинен призвести до втрати ціннісних орієнтирів. У нових реаліях необхідно шукати і нові шляхи вирішення проблеми ціннісних орієнтацій.

Сьогодні розвиток людини залежить не стільки від рівня наповнення, скільки від атмосфери розуміння, взаєморозуміння та взаємодії. Взаєморозуміння та взаємодія передбачають наявність ціннісних орієнтирів.

Сьогодні можна спостерігати нерозривність професійних та морально-етичних цінностей, оскільки, в сучасному світі починають домінувати видозмінені морально-етичні цінності. Агресивний індивідуалізм, всепоглинаюче споживання, жадоба наживи, грошей, прагнення до непомірного збагачення, прибуток за будь-яку ціну тощо часто видаються за чесноти. Забувається, що всі ми родом із живої природи, де гроші не мають цінності. Людина сама по собі цінність, яку не можна виміряти грошима. Тому, як нам видається, необхідно протистояти нав'язуванню гіпертрофованих уявлень про матеріальні життєві цінності. Діяльність майбутніх спеціалістів – бізнесменів, маркетологів – пов'язана саме з матеріальною стороною – прибутком, фінансами, тощо. Проте бізнес, перш за все, соціально-економічне явище, яке є невід'ємною частиною суспільства; поза соціумом бізнес і підприємництво існувати не можуть. Звичайно, враховуючи специфіку професійної діяльності маркетологів, бізнесменів, ми з розумінням ставимося до прагнення покращити свій добробут і не вбачаємо в цьому негативу. Проте вважаємо, що саме особливості підприємницької діяльності повинні зумовлювати баланс морально-етичних цінностей та прагматичних устремлінь. Саме морально-етичні цінності для категорії фахівців, зайнятих бізнесом, маркетинговою, підприємницькою діяльністю, ми висуваємо на перший план. До них ми перш за все відносимо альтруїзм, милосердя, співчуття, до інших людей і пов'язані з ними безкорисливість та безвідплатність допомоги. Перелічені цінності – внутрішній вибір особистості [3].

Професійна культура – це адаптовані до практичних потреб бізнесменів, маркетологів моральні вимоги культурного співтовариства до стилю роботи, зовнішнього вигляду; знання про основні етичні поняття та вміння їх використовувати, зокрема етичні вміння вести переговори, дискусії, документацію, дотримання етичних методів конкуренції тощо. Культура професійного спілкування як ціннісний компонент професійної культури формується під впливом традицій і певних історичних умов конкретної країни. Вона регламентується, в першу чергу, певними нормами поведінки (діловим етикетом) та мовленнєвим етикетом.

Окреслюючи зазначені професійні цінності, виходимо з того, що професія «Маркетолог» включає в себе велику кількість спеціальностей: мерчендайзер, арт-баєр, копірайтер-неймер, ТВ-продюсер рекламного агентства, музичний продюсер рекламного агентства, менеджер з дослідження ринку та інновацій, директор з медіа досліджень, менеджер з продажу, директор відділу інтерактивних проєктів, арт-директор рекламного агентства, PR-менеджер рекламного агентства.

Для даних фахівців важливим є поряд із обов'язковим володінням офіційно-діловою письмовою комунікацією, необхідна ще й культура усного спілкування з усіма притаманними йому особливостями. Орієнтація на цей ціннісний компонент видається особливо актуальною для нашого бізнесу. Таким чином, у студентів необхідно формувати культуру професійного спілкування, як ціннісного компоненту професійної культури, не лише рідною, але й іноземною мовою [1, с. 40].

Список використаних джерел:

1. Кремень В. Г. Освіта і суспільство в парадигмі синергетичного мислення / В. Г. Кремень // Педагогіка і психологія. Вісник НАПН України (Науково-теоретичний та інформаційний вісник Національної академії педагогічних наук України). – № 2 (75), 2012. – Електронний ресурс. – Режим доступу : <http://www.psygenetno.org.ua/node/82>
2. Романовський О. Проблеми виховання у майбутніх підприємців морально-етичних норм поведінки для успішної професійної діяльності / О. Романовський // Освіта і управління. – 2000 (2001). – Т. 4. – № 1-2. С. 95-106.
3. Тимошук Г. В. Теоретичні аспекти системи професійних цінностей економіста / Г. В. Тимошук // – Електронний ресурс. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portalsoc_gum/Pipo/2012_37/12tavepv.pdf

ПСИХОЛОГИЧЕСКИЙ АСПЕКТ КРЕДИТОВАНИЯ ЛИЧНОСТИ

Елена Мальцева

*Мелитопольский государственный педагогический университет имени Богдана Хмельницкого
(г. Мелитополь)*

Психология без преувеличения занимает одно из ключевых мест среди разных наук, поскольку изучает процессы, которые происходят в мышлении, чувствах, поведении каждой отдельной личности. Переход к постиндустриальному обществу – логическое следствие развития человеческой мысли, стремления преобразовать окружающий мир, сделать его просторнее [1, с. 119]. В современных условиях банковские услуги стали неотъемлемой частью жизни многих людей. Особое внимание необходимо уделить кредитным операциям, которые осуществляются самыми разными институтами, основными из которых по масштабам операций и значимости обслуживания хозяйственного оборота являются банки [2 с. 9]. Наряду с предоставлением экономической независимости личности, кредиты оказывают глубокое психологическое воздействие, порождая новый вид зависимости – кредитоманию. Этим обусловлена *актуальность* обозначенной проблемы.

Исходя из этого, *целью статьи* является выявление психологических аспектов кредитования личности, психологических последствий доступного банковского заимствования.

Жизнь в кредит – норма для всего цивилизованного мира. Но многие теряют чувство меры и превращаются в профессиональных заемщиков. На эту тему проведено множество исследований. Волна «плохих» кредитов захлестнула многие страны. Банк Англии даже издал воззвание к народу с просьбой реально оценивать свои финансовые возможности, иначе можно кардинально подорвать банковскую систему страны. Феномен кредита как особого механизма хозяйствования имеет два ключевых аспекта – экономический и психологический. Экономический аспект состоит в том, что кредитные операции, кроме всего прочего, способствуют повышению спроса и предложения на рынке. Это обеспечивает эффективное

движение денег и других ресурсов. Кредит содействует капитализации ценностей, которыми владеет общество [2, с. 21]. При этом, несмотря на возникновение в экономике денежно-кредитного мультипликатора, инфляционного эффекта практически не наблюдается. Психологический фактор связан с тем, что кредит для человека является своеобразным стимулом развития его способностей. Кредитные долги «подстегивают» энергию и деловое воодушевление людей, заставляющих активно мыслить и рационально действовать. Помимо всего прочего, займ (точнее – необходимость его возврата) стимулирует человека вести здоровый образ жизни, побуждает повышать квалификацию, дорожить работой, в конце концов, стимулирует стремление к политической и экономической стабильности в государстве. В Украине на данном этапе развития потребительского кредитования еще не уделяется внимание психологическому аспекту работы с клиентами, в том числе и с теми, которые несвоевременно осуществляют платежи по кредитам. Кредитомания – один из новых видов психологической зависимости, набирающий обороты за последние годы в нашей стране. Все чаще в СМИ и глобальной сети появляются публикации о кредитах, написанные психологами. Выведены негативные психологические последствия доступного банковского заимствования. Именно благодаря кредитованию современные люди, в отличие от своих родителей, отвыкли от накопления, полагаясь на заемные средства. Они забыли, что такое экономия и стали финансово зависимыми от банков. Как и все удобства, возможность взять кредит на приобретение необходимого без долгого периода накопления, конечно же, благо. Ведь кредит позволяет «купить время», а эта покупка, порой, оказывается самой ценной. Так, например, может быть сделана вовремя дорогостоящая операция, молодая семья может переехать в собственную квартиру и обрести, если и не финансовую, то хотя бы территориальную независимость от своих родителей, да и автомобили уже давно не являются роскошью, а стали вполне обычным средством передвижения [2, с. 27]. Но ведь в том-то и состоит психологическая «ловушка» любого удобства – совершенно неуловимой в первое время грани между осознанным выбором и пагубной привычкой.

Таким образом, психологическая зависимость возникает тогда, когда человек перестает контролировать свое поведение. Если он контролирует свою жизнь при помощи различных финансовых инструментов, включая кредиты, нет повода для беспокойства. Но если человек так запутался в кредитах, что они контролируют его жизнь, превращая ее в кабалу, то такой заемщик на грани кредитомании. А если минимальные взносы по кредитам начинают превышать доход заемщика, то это уже повод для оказания ему психологической помощи. По мнению психологов, аффлюэнца (от англ. affluent – богатый, зажиточный и influenza – грипп) в некоторых случаях излечима. То есть если разобраться в психологических причинах невозвращения долгов, то есть возможность вернуть заядлых должников в ряды законопослушных граждан.

Список использованных источников:

1. Бочуля Т. Сприйняття та інтерпретація облікової інформації / Т. Бочуля // Вісник КНТЕУ. – 2014. – Вип. 4. – С. 119-130.
2. Одеров Ю. Г. Банковский менеджмент: управление персоналом: учеб. пос. / Ю. Г. Одеров, Т. В. Никонова, Д. А. Безделов. – М. : Издательство «Экзамен», 2004. – 448 с.

РОЗВИТОК КРЕАТИВНОГО МИСЛЕННЯ СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Г. А. Матвієнко

*кандидат економічних наук, доцент
Академія муніципального управління*

В сучасних соціальних та економічних умовах посилюється необхідність нового мислення та креативної діяльності. Умови життя за останнє століття змінюються значно швидше, зовнішнє середовище постійно еволюціонує та трансформується. Все це посилює необхідність нового світосприйняття та нових підходів до розвитку творчості та організації навчання.

Найбільшою цінністю будь-якої держави є її населення і інтелектуальний капітал, який представлений ним. Саме населення є базисом та стратегічним чинником для розвитку країни у всіх сферах та становленні її у світовому просторі. Тому розробка державних механізмів до розвитку, збереження та примноження інтелектуального потенціалу є життєво необхідною для всього суспільства.

У період фінансово-економічної кризи саме від економістів очікують нестандартних рішень, які виходять за рамки класичних теорій і які зможуть вивести країну з кризи. Для України дуже важливо виховання нової формації економістів та науковців з іншим типом мислення та з об'єктивним сприйняттям сучасних загальноекономічних процесів, які можуть розробити нові концепції розвитку економіки, вивести світову та національну економічну систему з сучасної орієнтації на максимальне споживання ресурсів до сталого соціального і економічного розвитку.

В першу чергу, Україна потребує зараз досвідчених економістів з креативним мисленням для швидкого виведення з кризи та орієнтації на сталий інноваційний розвиток. Вищі навчальні заклади саме в таких умовах можуть стати основним рушійним інструментом підготовки таких кадрів. Так, в Академії муніципального управління створенні для цього всі умови. Академія поєднує підготовку студентів економічних напрямів з поглибленим вивченням основ державного управління та державного фінансового менеджменту.

Пріоритетним напрямком державної освітньої політики в Україні повинна бути постійна підтримка обдарованих молодих учених, необхідно створювати умови для підтримки обдарованої молоді, та її виявлення. Так в США, ще з 1958 року діє спеціальна програма розвитку інтелектуального потенціалу країни «Меріт». За допомогою якої обдарована молодь забезпечується субсидіями, стипендіями, вступом до найкращих коледжів, фінансуванням досліджень за рахунок державних коштів [3]. Болонський процес в Україні характеризується також посиленням уваги до кожного студента, його особистості, забезпечення принципу студентоцентризму.

Сучасний розвиток науки вже не дозволяє розділити освіту лише на три напрями: гуманітарний, природничо-науковий та технічний. Зараз цей поділ вже є певною мірою умовним. Тому вузькоспеціалізована освіта вже не повинна бути в вищих освітніх закладах. Для підготовки висококваліфікованих спеціалістів виникає необхідність введення спеціальних програм підготовки, які будуть базуватись на міждисциплінарному принципі навчання і об'єднувати зусилля двох і більше вищих навчальних закладів, що буде забезпечувати міждисциплінарний підхід до навчання. Так, двопрофільна підготовка студентів вже давно існує в США [3].

Зараз в вищих навчальних закладах необхідно вирішити ряд нагальних питань: підготовка кваліфікованих кадрів з нестандартним та креативним мисленням та розробка механізмів до розвитку та виявлення талановитої молоді. Необхідно розвивати інтелектуальний потенціал країни. Підтримувати талановиту молодь, розвивати рівень її культури. Одними з основним шляхів державного стимулювання розвитку інтелектуального потенціалу в Україні є: диверсифікація джерел фінансування освіти; підвищення якості освітніх послуг; розвиток науки; застосування інтерактивних технологій навчання, заснованих на врахуванні різних точок зору, партнерстві студентів і викладачів в процесі навчання, колективному пошуку нових рішень з повагою до світоглядних цінностей та особистого внеску кожного [1; 2].

Таким чином, в Україні виникає нагальна потреба реформування системи освіти, в якій центральне місце буде займати людина, з всебічним її розвитком, високим рівнем культури та професійних знань. Все це буде стимулювати творчу діяльність та відповідно забезпечувати зростання інтелектуального капіталу української нації.

Список використаних джерел:

1. Антонова О. Є. Умови розвитку обдарованої молоді у вищих навчальних закладах : креативна педагогіка : наук. метод. зб. / Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки. – Вінниця, 2010. – Вип. 2. – С. 24-30. Електроний ресурс – режим доступу : <http://eprints.zu.edu.ua/8350/1/Антонова%20Умови%20розвитку%20обдарованої%20молоді%20у%20вищих%20навчальних%20зкладах.pdf>

2. Гагаріна С. Г. Механізми управлінського впливу держави на розвиток інтелектуального потенціалу креативного суспільства /С. Г. Гагаріна. – Вісник Академії митної служби України. Серія : «Державне управління», 2013. – № 1 (8). – С. 138-145.

3. Ігнатюк О. А. Особливості підготовки сучасних фахівців у системі вищої професійної освіти США / О. А. Ігнатюк // Теорія і практика управління соціальними системами. – 2011. – № 1. – С. 55-64.

МЕНЕДЖМЕНТ КЕРІВНИКА ДОШКІЛЬНОГО ЗАКЛАДУ У ПРОЦЕСІ НАДАННЯ МЕТОДИЧНОЇ ДОПОМОГИ ПЕДАГОГІЧНОМУ ПЕРСОНАЛУ

Світлана Мжаич

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Демократизація і гуманізація життя дошкільного навчального закладу можливі лише на основі нових принципів управління і високого рівня професіоналізму його керівника [2].

У сучасному освітньому закладі керівник, вирішуючи проблеми управління навчально-освітнім процесом, повинен вільно володіти сутністю і функціями всього управління. Менеджмент, як процес управління організацією, застосовується у всіх сферах діяльності дошкільного навчального закладу [3].

У дошкільному закладі умовно можна виділити два рівні менеджменту: керівник – колектив педагогів і співробітників; педагог – діти.

Метою першого рівня менеджменту є забезпечення продуктивної діяльності співробітників через розвиток, саморозвиток їх творчого потенціалу. Метою другого рівня правомірно вважати здійснення оптимального управління освітнім процесом при максимальному розкритті та розвитку можливостей і здібностей кожної дитини [1].

Завідувач є організатором і керівником дошкільного закладу, кваліфікованим педагогом.

Завідувач дошкільним закладом, який призначається, повинен мати середню або вищу педагогічну освіту і стаж практичної роботи в ньому не менше трьох років. Вся його діяльність спрямована на успішне вирішення завдань комуністичного виховання дітей дошкільного віку. Завідувач забезпечує необхідні умови для успішного здійснення виховно-освітнього процесу в дитячому садку в повній відповідності з педагогічними та гігієнічними вимогами. Створює в його колективі обстановку діловитості, цілеспрямованості та злагодженості, здійснює загальне керівництво ним.

Положення керівника зобов'язує завідувача постійно підвищувати свій ідейно-теоретичний рівень і професійну майстерність, міцно володіти педагогічними знаннями, теорією і практикою виховання та навчання дітей, знати завдання, що стоять перед дошкільним вихованням на сучасному етапі, і насамперед використовувати свої знання у практичній діяльності.

Завідувач повинен добре знати програмно-методичні, інструктивні, нормативні документи і керуватися ними у своїй роботі. Він повинен глибоко вникати в суть педагогічного процесу, ясно бачити досягнення, а також промахи якщо вони є, і вжити негайних заходів до усунення цих недоліків.

Керівник дошкільного закладу зобов'язаний здійснювати систематичний контроль за роботою співробітників та надавати їм практичну допомогу, об'єктивно оцінювати працю кожного з них, створювати всі умови для розгортання ділової критики і самокритики та використовувати цей випробуваний метод керівництва в цілях підвищення якості загальної роботи. Слід зазначити, що сучасний керівник повинен підтримувати все нове, передове та бачити перспективи діяльності установи.

Зміст роботи завідувача впливає із завдань, що стоять перед дитячим закладом, і включає наступні розділи: керівництво адміністративно-господарської та організаційно-педагогічної діяльністю; керівництво методичною та виховною роботою, а також роботою з батьками. Всі розділи роботи установи взаємопов'язані і важливі для його нормального функціонування.

Найважливішим розділом діяльності завідувача дошкільним закладом є керівництво методичною та виховною роботою в колективі. Він організовує різноманітні її форми, що спрямовуються на підвищення ідейно-теоретичного рівня і педагогічної кваліфікації всіх співробітників. Методичні заходи забезпечують педагогічний колектив новими знаннями, вміннями, раціональними методами і прийомами виховання та навчання дітей і сприяють поліпшенню якості роботи. Методичне керівництво здійснюється в різних формах: педагогічні ради, відкриті перегляди занять, прогулянок, ігор, тощо; організація роботи педагогічного кабінету; цільові відвідування вікових груп, фронтальні і тематичні перевірки їх роботи; перегляд і аналіз планів виховної роботи; індивідуальні та колективні консультації [4].

Отже, успіх роботи дошкільного закладу в чималому ступені залежить від впровадження в практику ідей організації менеджменту (педагогічного, кадрового, фінансового та ін.).

Список використаних джерел:

1. Абчук В. А., Панфілова А. П. Менеджмент для педагогічних спеціальностей. – М. : «Академія», 2010.
2. Ангеловські К. Вчителі та інновації. – М., 1991, – 58 с.
3. Виханский О. С., Наумов А. И. Менеджмент. М. : Гардарики, 2003. –528 с.
4. Менеджмент в практиці ДООУ : керівникам ДООУ / В. М. Калінкіна, В. Н. Казакова, Д. В. Сереброва, Л. А. Пенькова. – М. : ТЦ Сфера, 2007. – 80 с.

ФІЛОСОФСЬКЕ ПІЗНАННЯ ІМІДЖУ КЕРІВНИКА

Аліна Назаренко

*Запорізька державна інженерна академія
(м. Запоріжжя)*

Філософське пізнання іміджу керівника засвідчує, що поняття «імідж» стає надзвичайно популярним в сучасних умовах. Проблематика теоретичних засад поняття «імідж» є недостатньо розробленою в контексті розуміння прояву та формування інструментів та змісту. Проте недостатньо вивченими залишаються можливості філософського пізнання професійного іміджу майбутнього керівника [1, с. 122].

Якісні характеристики іміджу інноваційного керівника розкриваються в умінні делегувати повноваження, тактовності, емпатії, творчому підході, толерантності, прийнятті управлінських рішень тощо. Тому виділяємо: 1) індивідуальні фактори створення іміджу – соціальні показники (статус, зв'язки, компетенції) та особистісні цінності; 2) стиль вербальної та невербальної культури поведінки, який відображає інтервертність та екстравертність особистості топ-менеджера. В контексті філософського пізнання іміджу керівника як конкурентної переваги в умовах українського сьогодення імідж керівника – це сукупність певних якостей, які асоціюються з певною індивідуальністю особистістю. Імідж керівника може бути позитивним, негативним і нечітким (завульованим). Проведений аналіз підходів до вивчення дефініції іміджу в зарубіжній літературі дозволяє дати висновок, що означене питання перебуває в процесі дослідження різними науковцями. Перспективи подальшого дослідження вбачаємо в аналізі сучасних підходів до визначення поняття та сутності іміджу, його видів та особливостей у різних галузях науки: психології, соціології, філософії тощо [1, с. 215-217].

Філософське пізнання іміджу керівника в сучасних умовах свідчить про позитивний індивідуальний ефект від створення єдиної корпоративної культури підприємства і формує її імідж. Філософія іміджу підприємства певною мірою визначається презентацією керівника. Оскільки індивідуальна презентація керівника поєднана з організаційно-управлінською презентацією підприємства. Тому формування індивідуального іміджу керівника як конкурентної переваги має враховувати представницьку та підприємницьку функції керівника, здійснення яких сприяє успішній діяльності всього підприємства. Професійна, інноваційна діяльність сучасного керівника вимагає нових професійних якісних компетентностей, спеціальної підготовки, управлінської культури [2]. Професіоналізм збагачує та розширює можливості особистості, створює духовну взаємодію з колективом, сприяє формуванню

соціально-економічної та мотиваційної атмосфери, змінює ціннісні орієнтації. Складовою філософії сучасного професійного керівника є управлінська культура, яка формує індивідуальні особливості поведінки у професійній діяльності людських ресурсів на підприємстві та є підґрунтям для побудови культури праці, професійної управлінської діяльності [1, с. 296].

Отже, аналізуючи філософське пізнання іміджу керівника як конкурентної переваги в сучасних умовах, можна стверджувати, що професійний імідж керівника – це складна система ділових та особистісних якостей, емоційних і психічних станів, ціннісних орієнтацій, це важливий суб'єктивний фактор, який визначає ефективність роботи підприємства. Соціальний імідж людини будується на тому, яке службове положення вона займає, це уявлення широкою громадськістю про соціальні цілі та роль керівника в соціальному і культурному просторі.

Список використаних джерел:

1. Воронкова В. Г., Беліченко А. Г., Мельник В. В., Ажажа М. А. Етика ділового спілкування : навч. пос. – Л. : Магнолія 2006, 2009 – 312 с.

2. Скрипаченко Т. В. Імідж керівника: поняття та його вживання / Т. В. Скрипаченко // Психологія : зб. наук. праць НПУ ім. М. П. Драгоманова – 2000. – Випуск 3 (10).

ІМІДЖОВІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Артем Проценко

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

У сучасній економіці за умови активного розвитку і щоденного поповнення новими підприємствами з продукцією, що постійно вдосконалюється, важливим пріоритетом стає гарна репутація, популярність та імідж, як чинник високої конкурентоспроможності на ринку. У сучасному житті, де безліч джерел вільної інформації, мережа Інтернет, питання іміджу вийшло на новий рівень і потребує постійного вдосконалення та розробки нових технологій. Тому, питання іміджу досить актуальне для кожного підприємства.

Імідж – це «обличчя» підприємства, тому дуже важливо правильно зарекомендувати себе і досягти успіху у створенні гарного іміджу, підтримування його та досягати успіху.

Імідж – це сформований образ підприємства, що виникає у людини, не залежно від того, займається підприємство своїм іміджем чи ні [1]. Тому, дуже важливо, для будь-якої організації, або підприємства, контролювати свій імідж та не дати можливості сформулювати негативний образ, що на пряму впливає на його успішність та конкурентоспроможність.

Займаються питанням іміджу спеціально-навчені фахівці – іміджмейкери. Їхня задача – сформувати це «обличчя», тобто створити сприятливий образ, підвищити престиж фірми, її конкурентоздатність, полегшити введення на ринок нових послуг та товарів та підвищити ефективність реклами і заходів, направлених на просування товарів [2].

Створення іміджу проходить в декілька поступових етапів. По-перше, це визначення цільової аудиторії, потім розробка концепції іміджу, як головного фундаменту для його створення, що включає головні мотиви, принципи, цінності, які характерні для підприємства та його продукції. Потім іде саме втілення концепції шляхом формування і впровадження іміджу та його закріпленні [1]. У формуванні іміджу використовують такі інструменти, як позиціонування, маніпуляція, міфологізація, емоціоналізація та візуалізація. Позиціонування подає підприємство, як найкраще, перше серед конкурентів; маніпуляція переводить увагу з головного об'єкту на інший, який в подальшому асоціюється з головним героєм; міфологізація створює міф для цільової аудиторії, який практично не підлягає перевірці, оскільки підтверджується загальноприйнятим «усі це знають», «усі так думають», емоціоналізація створює насичену емоціями інформацію, яка зацікавлює, візуалізація створює усі візуальні ефекти: логотипи, кольори, форми [3].

Правильно створена концепція іміджу, та успішне його оформлення за допомогою інструментів значно підвищують конкурентоспроможність підприємства. Сильний імідж

підприємства і його продукції підтверджує те, що підприємство володіє спеціальними навичками, унікальними діловими здібностями, викликає більше довіри, ніж організація, про яку нічого не відомо. Значна конкурентоспроможність дозволяє захоплювати ринок, затверджувати кращу ціну та заробляти все більше визнання покупців, що є прямою метою підприємства. Іноді така «боротьба за імідж» переростає в цілі протистояння.

Отже, імідж має прямий вплив на успішність, репутацію та конкурентоспроможність підприємства. При правильно сформованому іміджі підприємство може з легкістю «зробити собі ім'я» та обігнати конкурентів, що є надзвичайно важливим для нинішньої агресивної економіки. Тому, створення успішного іміджу, має бути важливим орієнтиром розвитку підприємства, яке хоче якнайшвидше та найефективніше досягти успіху.

Список використаних джерел:

1. Електронний ресурс. – Режим доступу : <http://osvita.ua/vnz/reports/management/13736/>
2. Електронний ресурс. – Режим доступу : http://www.br.com.ua/referats/goods_and_services/105115-4.html
3. Електронний ресурс. – Режим доступу : <http://referatfolder.org.ua/content.php?c=marketing&id=445&s=1>

КАДРОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ У НАВЧАННІ

Анна Сомокін

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

У наш час до системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації робітників підприємство встановлює дуже високі вимоги. Майже щодня у ході науково-технічного прогресу зникають одні професії і з'являються нові. Відбуваються значні зміни у технічних засобах, обмежується трудовий ритм. Це все породжує потребу в нових формах підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників. Потреба підготовки кадрів для сучасного рівня підприємства вважається дуже актуальною, тому рівень освітнянської підготовки повинен встигати за швидко змінюючими умовами НТП [2].

Одним із основних факторів економічного зростання та ефективності виробництва на підприємстві в сучасних умовах вважається наявність людських ресурсів, здатних професійно вирішувати поставлені перед ними виробничі завдання. Від рівня професійної діяльності кадрів підприємства залежать темпи розвитку й зростання обсягів виробництва, стійке економічне зростання, можливості збільшення внутрішнього валового продукту та визначення цілей діяльності підприємства на найближчу та віддалену перспективу.

Потреба підготовки та підвищення кваліфікації кадрів є майже безперервним процесом, який може містити в собі як стандартні підходи, так і нові концепції.

Питання кадрового забезпечення системи професійного навчання працівників відіграють важливу роль у підвищенні якості професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації персоналу. Для країни забезпечення на високому рівні і в потрібних обсягах професійного навчання кадрів на виробництві – це підвищення якості та ефективності використання робочої сили, а звідси – зростання конкурентоспроможності виробленої продукції чи надання послуг на зовнішньому та внутрішньому ринках. Для сучасного підприємства в ринкових умовах – це підвищення якості виготовленої продукції, зростання продуктивності праці персоналу, норм виробітку, зниження рівня травматизму, це є кінцевим результатом освіти. Для тих, хто працює на підприємстві – це насамперед сприяння підвищенню продуктивності праці, професійне підвищення, і як наслідок підвищення заробітної платні.

У наш час підприємство висуває високі вимоги до оновлення конкретних знань і навичок не лише працівників, але й інших категорій робочого персоналу. Забезпечення швидкої реалізації нових наукових, організаційних, технічних, соціальних та економічних ідей в

практику діяльності сучасного підприємства є головним завданням підвищення кваліфікації керівників і спеціалістів.

Для забезпечення підприємства висококваліфікованими кадрами на сучасному етапі господарювання, існує потреба у здійсненні підготовки та підвищенні професійного рівня працівників [1].

Сучасні умови актуалізують необхідність у підвищенні продуктивності праці своїх працівників, адже велика кількість підприємств піклується і про загальну якість освіченості працівників. Важливим засобом досягнення цієї цілі є набір і відбір найбільш кваліфікованих кадрів. Але слід зауважити, що цього недостатньо. Повинні проводитись програми систематичного навчання і підготовки працівників, які б сприяли повному розкриттю їхніх можливостей.

Підготовка – це навчання та перенавчання кадрів навичкам, що дозволяють підвищити продуктивність їхньої праці.

Навчання потрібне і корисне в трьох основних випадках. Спочатку, коли особа розпочинає свою кар'єру, потім, коли робітник переходить на нову посаду, або коли йому доручають нову справу. І на сам кінець, коли перевірка встановить, що працівник має недостатньо навичок для ефективного виконання своїх професійних обов'язків.

Кінцева ціль навчання полягає в забезпеченні свого підприємства достатньою кількістю людей із навичками і здібностями [3].

Науково-технічний прогрес та вдосконалення форм організації праці зумовлює потребу в систематичному вдосконаленні форм і методів підготовки, підвищення кваліфікації і перепідготовки кадрів робітничих професій.

Отже, існує велика потреба підготовки та підвищення кваліфікації кадрів на підприємстві в сучасних умовах господарювання.

Список використаних джерел:

1. Реморов Я. С., Харчук С. А. Необхідність підготовки та підвищення кваліфікації кадрів на підприємстві в сучасних умовах господарювання.
2. Електронний ресурс. – Режим доступу : http://ua-referat.com/Підвищення_кваліфікації
3. Електронний ресурс. – Режим доступу : <http://library.if.ua/book/137/9383.html>

КАДРОВА АНТИКРИЗОВА ПОЛІТИКА ЯК ОСНОВА АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ОРГАНІЗАЦІЮ

Вікторія Серета

*Запорізька державна інженерна академія
(м. Запоріжжя)*

Ефективна кадрова антикризова політика – це складова стратегії виводу підприємства із кризи. Політика визначає характер взаємовідносин персоналу з керівництвом підприємства. Основна мета кадрової політики – збереження кадрового потенціалу підприємства для забезпечення ефективного функціонування, успіху та росту підприємства в нестабільній [2, с. 45-55].

Головні завдання антикризового управління – це збереження кадрів, а також недопущення паніки серед робітників; розробка та прийняття ризикових управлінських рішень, які сприяли б досягненню поставленої мети з мінімальним витратами та мінімальними негативними наслідками. Головними принципами антикризової кадрової політики в сучасних умовах є оптимізація кадрового потенціалу підприємства. Керівництво акцентує увагу на скорочення виробничих витрат та скорочення кадрів [1, с. 124-127].

Ефективна політика полягає в оптимізації всіх рівнів управління організаційно-управлінської структури підприємства, а не тільки робочих місць; збільшенні кадрового резерву вищої ланки управління; аналізі взаємозалежності елементів організаційно-управлінської структури підприємства при проведенні оптимізації, а також стимулюванні нової організаційної структури; виявленні, підтримці та просуванні по службі робітників, які

виявляють лідерські якості; проведенні антикризової політики підвищення кваліфікації, підготовки та перепідготовки персоналу; скороченні кадрового складу підприємства; набір перспективних робітників [2, с. 52].

До малоєфективної антикризової політики належать: звільнення персоналу за власним бажанням з різних причин, надання довгострокових тимчасових відпусток; значне скорочення персоналу; скорочення програм підготовки та перепідготовки персоналу; введення жорсткої регламентації трудової діяльності; усунення персоналу від участі в розробці конкретних заходів щодо підвищення ефективності підприємства в умовах кризи. Все це загрожує підприємству втратою кваліфікованих кадрів, порушенням трудової дисципліни, між особовим конфліктами та керівництвом, розвитком апатії і почуття безнадійності, погіршенням морально-психологічного клімату в колективі [2, с. 113].

формування та розвиток унікального кадрового потенціалу. Здійснення антикризової політики нарощування кадрового потенціалу шляхом набору високопрофесійних, здібних фахівців дозволяє підприємству сформувати нестандартні передкризові заходи.

орієнтація на професійну кадрову політику. Кадрова політика підприємства формує антикризові сукупні здібності його робітників, що забезпечує стратегічні переваги підприємства на ринку [1, с. 124-127].

Основна задача антикризового менеджера – контролювати та пом'якшувати наслідки шоку від кризи, сприяти скороченню етапу відкату назад, а також стабілізації ситуації. Успіх антикризового менеджменту визначається: готовністю топ-менеджерів підприємства до потенційних наслідків кризових явищ, рівнем профілактичних мір, наявністю кадрового резерву, ефективністю методів управління. Витрати часу і коштів на створення кадрових резервних систем управління, підготовку антикризових заходів, формування необхідних кадрових резервів стають більш необхідними, ніж малоєфективні поспішні дії топ-менеджерів з подолання кризи на основі попереднього досвіду, інтуїції, ентузіазму.

Список використаних джерел:

1. Основи бізнесу: підр. / Під ред. Дорофійска В. В., Гончарова В. М., Воронкової В. Г. – Донецьк : СПД Купріянов В. С., 2010. – 644 с.
2. Воронкова В. Г. Кадровий менеджмент : навч. пос. – К. : ВД «Професіонал», 2004. – 192 с.

ОСВІТА ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ

Тетяна Соколовська

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Сьогодні, коли Україна намагається досягти європейських стандартів і вимог в освіті та підготовці фахівців, виникає потреба в працівниках нової формації. Фахівцях, які б мали високий рівень освіченості, компетентності, які б могли досить швидко і оперативного реагувати на зміни в професійному середовищі, а також застосувати творчий підхід до вирішення поставлених задач.

Сучасне українське суспільство досить мінливе. Йому характерні зміни в соціально-економічному житті, нестабільність, політичні перетворення. У такій ситуації постає потреба пошуку нових підходів і поглядів на вирішення існуючих проблем і визначення шляхів для подальшого розвитку країни. Процеси євроінтеграції, входження України до світового наукового простору, у свою чергу, вимагають відповідності всіх аспектів діяльності до світових стандартів та вимогам. Головна роль в підвищенні економічного зростання країни відведена менеджерам – керівникам майбутнього покоління [2].

Разом зі здобуттям відповідних навичок ефективного управління для менеджерів важливим є питання визначення тих духовних і моральних цінностей, пріоритетів і поглядів, на яких би базувалась їх професійна діяльність.

Система цінностей, що існувала впродовж досить довгого часу в Україні зруйнувалася. На жаль, суперечливо та дуже повільно формується нова. У сучасному світі ми чітко можемо простежити трансформацію суспільних цінностей та ідеалів.

Для того щоб розглянути процес фахової підготовки майбутніх менеджерів, потрібно в першу чергу звернути увагу на духовні, моральні і ціннісні аспекти освіти. Набуття майбутніми фахівцями необхідного досвіду соціальних відносин, розвиток духовності та фізичної досконалості, моральної, художньо-естетичної, трудової та екологічної культури – все це також відноситься до не менш важливих задач підготовки фахівців.

У професійній діяльності управлінців на особливу увагу заслуговують питання моральної, естетичної свідомості, правової культури, вміння наслідувати національні та культурні традиції, розвивати добродійні відносини з діловими партнерами. Адже саме від цих факторів залежить ефективність ведення бізнесу і отримання відповідного прибутку.

Тому, від вищої школи необхідно вимагати такої системи професійної підготовки майбутніх менеджерів, яка б дозволяла максимально результативно вирішувати завдання щодо розвитку духовних і ділових якостей фахівців.

У сучасному світі найбільш важливими і необхідними є такі характеристики менеджера, як компетентність, комунікативність, політична культура, гуманізм, високий рівень ерудиції та організаторські здібності. Однією з найважливіших якостей є також високі життєві ідеали, справедливість і об'єктивність, воля і мужність, чесність і правдивість, розвинуте почуття обов'язку і відповідальності, інтелігентність і толерантність [1]. Менеджер повинен вміти правильно оцінити ситуацію, визначити черговість завдань, розрахувати термін їх виконання; своєчасно приймати аргументовані рішення, узгоджуючи свої задуми з реальними умовами і забезпечувати їх виконання; направляти, координувати та контролювати діяльність підлеглих; раціонально розподіляти працю між співробітниками та інструментувати їх, забезпечувати їх взаємодію [3]. Але при вирішенні всіх цих завдань менеджер повинен керуватися морально-духовними принципами і цінностями, які допоможуть вивести стан розвитку підприємства або ж взагалі економіки на новий рівень.

Професія менеджера є своєрідним фундаментом стабільного майбутнього суспільства. Одним із найважливіших критеріїв оцінки професіоналізму менеджера, який стає його «візитною картою», а також визначає ефективність ділових взаємовідносин організацій та підприємств є дотримання моральної культури ділових відносин [4]. З цього ми можемо зробити висновок, що сучасна освітня практика покликана готувати таких фахівців, які володіли б знаннями, аналітичним та системним мисленням, а також мали високу моральну свідомість у реалізації професійних завдань.

Список використаних джерел:

1. Електронний ресурс. – Режим доступу : <http://library.if.ua/book/3/325.html>
2. Електронний ресурс. – Режим доступу : <http://www.stationline.org.ua/pedagog/104/18180-duhovni-aspekti-innovacijno%D1%97-profesijno%D1%97-diyalnosti-majbutnix-menedzheriv.html>
3. Електронний ресурс. – Режим доступу : <http://student.zoomru.ru/men/profesjn-yakost-kervnika--ocnka/99396.801460.s3.html>
4. Електронний ресурс. – Режим доступу : <http://mydisser.com/ua/catalog/view/9781.html>

ОСОБИСТІТЬ ПІДПРИЄМЦЯ ТА ЙОГО ДІЛОВІ ЯКОСТІ У СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Яна Фесенко

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Підприємницька діяльність є значущою складовою сучасної економіки. Інноваційні процеси є особливістю підприємницької діяльності, це такі як: реформування виробництва шляхом нових комбінацій чинників; пошук нових можливостей за допомогою комбінації своїх

унікальних здібностей і знань про ринкову ситуацію; стратегічна орієнтація на можливу потенційну прибутковість справи, а не на наявні ресурси; активний пошук і створення нових ресурсів та споживчих благ; творче узгодження потреб з виробничими ресурсами; погодження інтересів споживачів з отриманням прибутку [1].

Успіх підприємницької діяльності значною мірою залежить від самого підприємця, саме він є ініціатором підприємницької діяльності, а частіше за все одночасно і організатором та виконавцем робіт. Тому визначення основних якостей підприємця є основою для успішного ведення підприємницької діяльності.

Загальними якостями та рисами характеру підприємця вважають ініціативність, самостійність, бажання досягти успіху, вміння вести справу тощо. Діловими якостями підприємця є: природні (фізіологічні) здібності (кмітливість, винахідливість); соціально-психологічні якості (ініціативність, досягнення визнання); професіоналізм (вміння вести справу, самостійність у прийнятті рішень); організаційні здібності (організація виробничого процесу, знаходження споживача); управлінські здібності (здатність прогнозувати стан своєї діяльності, управляти капіталом).

Найчастіше підприємець є засновником власної справи. Тому до головних рис слід додати і вміння організувати власну справу, або підприємство. Виключно у практичній діяльності можуть проявлятися такі ділові якості та риси характеру підприємця, як кмітливість, вміння досягти успіху.

До визначних рис підприємця, який не тільки власник своєї справи, але й організатор виробничо-господарської діяльності, задля якої він наймає працівників, слід додати й організаційські здібності, вміння поєднувати власні інтереси з інтересами працівників та мотивування їх на досягнення успіхів в роботі. Саме вміння підприємця ефективно співпрацювати з колективом є запорукою успішної роботи його організації.

У реальному житті ділові якості підприємців не завжди можуть забезпечити успіх підприємницької діяльності та процвітання його справи. Трапляється багато сюрпризів, які спонукають підприємця до прийняття нелогічних та необміркованих дій. Однак такі дії можуть приносити потрібні результати.

Достатній вплив на виховання ділових якостей підприємця здійснює оточення. Від рівня задоволення матеріальних і духовних потреб підприємця великою мірою залежить пріоритетність його ділових якостей. Таким чином, ділові якості, пов'язані із задоволенням матеріальних потреб, підприємець набуває при низькому рівні життя. Пріоритетність ділових якостей, які здатні задовольняти духовні та культурні потреби як підприємців, так і суспільства певної країни в цілому, формується із задоволення духовних потреб.

Ділові якості не тільки характеризують підприємця, але й відображають сутність та спрямованість підприємницької діяльності. Тому суспільству необхідно виховувати підприємців, спрямовувати їх сили на вирішення важливих соціально-корисних завдань, застосовуючи для цього засоби масової інформації, різноманітне висвітлення позитивних прикладів.

Вимоги до підприємців та їх діяльності будуть постійно зростати із вдосконаленням законодавчої бази, насиченням товарних ринків та підвищенням обізнаності населення з основами підприємницької діяльності.

Список використаних джерел:

1. Яновська С. Г. Соціально-економічні та психологічні ознаки підприємництва / С. Г. Яновська // Проблеми сучасної психології. – 2013. – Вип. 21. – С. 799-809.
2. Електронний ресурс. – Режим доступу : http://pidruchniki.com/15290527/ekonomika/dilovi_yakosti_pidpriyemstv_rol_zabezpechenni_uspих_u_pidpriyemnikskoyi_diyalnosti

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ЯК ЦІННІСТЬ ТА ОРІЄНТИР ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: МЕТОДОЛОГІЯ АНАЛІЗУ

Володимир Хиженяк

*Запорізька державна інженерна академія
(м. Запоріжжя)*

Конкурентоспроможність як цінність та орієнтир підприємницької діяльності розуміється як загальна цінність та орієнтир підприємницької діяльності, здатність діяти в умовах конкуренції, отримувати прибуток, достатній для науково-технічного відновлення виробництва, стимулювання працівників і підтримки продукції на високому якісному рівні. Базовим інструментом управління змінами в економіці, соціальній сфері, усіх ланках державного управління являється конкурентоспроможність, якої можна досягти за рахунок багатьох чинників – інноваційних, стратегічних, економічних, соціальних, гуманістичних. Основними методами аналізу конкурентоспроможності підприємства в умовах становлення ринкової економіки є використання наступних методів [1, с. 56-60]: системний метод – для дослідження загальнотеоретичних основ та закономірностей становлення бізнесу як елемента сучасної культурної системи. Компаративістський метод (порівняння) – для аналізу стану інституційних систем державного регулювання малого та середнього бізнесу, вивчення зарубіжного досвіду та порівняння концептуально відмінних соціально-управлінських систем; узагальнення світового досвіду та обґрунтування необхідності взаємодії держави і ринку [2, с. 19-32]; історичного та логічного – для дослідження тенденцій генезису конкурентоспроможності підприємства у добу глобалізації, лібералізації та інформатизації; структурно-функціонального – для розкриття структури конкурентоспроможності підприємства та її субструктурних рівнів; методи узагальнення та наукової абстракції використовуються для визначення основних понять даної теми; застосовуючи дані методи, визначається сутність бізнесу в умовах конкурентоспроможності економіки України [1 с. 56-60]; для аналізу характеристик розвитку конкурентоспроможності підприємства використовуються методи прогнозування, моделювання, екстраполяції – для аналізу параметрів стійкості та стабільності економічних систем в їх цілісності, а також їх лабільності в умовах хаотичності соціоекономічного середовища; ситуаційного – для визначення послідовності у здійсненні якісного перетворення системи; емпірико – історичного – для розкриття феномена бізнесу як складного соціального, економічного і культурного феномена [1, с. 78-84]; теоретико-логічного – для дослідження закономірностей еволюції бізнесу на всіх етапах становлення національної держави; соціально-прогностичного – для виявлення взаємозумовленості трансформаційних процесів в Україні та глобалізації; соціального гуманізму – аналізу бізнесу як тієї «сутнісної матерії», в центрі якої повинна бути «людина як міра всіх речей»; культурологічний підхід – виходить з визначення залежності етноекonomічних процесів від стану культурної системи в цілому; системно-структуралістський підхід – включає аналіз положень, пов'язаних з багаторівневою, складною структурою конкурентоспроможності економіки як системи, що дозволяє виокремити стійкі зв'язки бізнесової діяльності; комунікативний – дозволяє розкрити властивості соціоекономічного буття людини чи нації через вивчення способів спілкування людей між собою, владою, що склалися в етнокультурно-інформаційному просторі. Аналіз методологічних засад конкурентоспроможності підприємства свідчить, що передумовами становлення концепції підприємництва як цінності та орієнтиру розвитку суспільства є: сучасний стан економіки, становлення економіки, соціальні перетворення, фінансування наукових досліджень, інформатизація, комп'ютеризація, інтелектуалізація, еміграційні настрої.

Отже, конкурентоспроможність як цінність та орієнтир підприємницької діяльності направлена на становлення ефективної й цивілізованої економіки, яка може бути реалізованою зусиллями приватного бізнесу та капіталу, держави та соціального партнерства. Ця стратегія має спиратися на парадигму «глобальних викликів та відповідей», завбачуючи вироблення антикризових механізмів, приборкання загрозливих процесів мінімізації руйнівних наслідків глобалізації. Конкурентоспроможність як цінність та орієнтир підприємницької діяльності у

тому, щоб сформувати механізми соціально-орієнтованого державного управління, що діяв би на рівні регіонів, сприяв виходу з кризи та досягненню їх стабільного розвитку. В основі конкурентоспроможності має бути проект синергетично-рефлексивної моделі самоуправлінського суспільства як інноваційної концепції, що базується на самоорганізації і саморегуляції соціуму; соціантропологічні, соціоекономічні та соціокультурні засади, що сприяють цивілізаційному розвитку сучасного соціуму та формують вартості (цінності) підприємницького способу буття; механізми антикризового розвитку сучасного соціуму, направлені на інтеграцію України до загальноєвропейського економічного простору та досягнення конкурентоспроможності в умовах ринку.

Список використаних джерел:

1. Основи бізнесу: підручник / Під ред. Дорофійска В. В., Гончарової В. М., Воронкової В. Г. – Донецьк, СПД Купріянов В. С., 2010. – 644 с.
2. Воронкова В. Г. Нова парадигма філософії економіки ХХІ століття / В. Г. Воронкова // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії: зб.наук.пр. – Запоріжжя : Вид-во ЗДІА, 2011. – Вип. 46. – С. 19-32.

РОЛЬ КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ В УПРАВЛІННІ ЛЮДСЬКИМИ РЕСУРСАМИ

Ірина Юрик

*Запорізька державна інженерна академія
(м. Запоріжжя)*

В умовах розвитку концепцій управління людськими ресурсами лежить корпоративна культура, що являє собою систему взаємовідносин між роботодавцями (представниками роботодавців), найманими працівниками (представниками робітників), органами місцевого самоврядування, органами державної влади, направлених на забезпечення узгодження інтересів роботодавців і робітників з питань регулювання соціально-трудових відносин [1, с. 25].

Корпоративна культура – це частина загальної культури управління людськими ресурсами, що домінує у суспільстві, пов'язана з менталітетом, наявними переконаннями людей, їх взаємовідносинами з оточенням та міжособовими взаєминами. Характерною особливістю корпоративної культури є вплив корпоративної природи управління та власності – вплив зацікавлених груп на формування та розвиток корпоративної культури.

Корпоративні принципи управління людськими ресурсами в умовах соціально орієнтованої економіки формують такі соціальні фактори, як розвинута система стимулювання праці, сприятливі умови праці й умови оплати, соціальне обслуговування найманих працівників та соціальні гарантії, корпоративні принципи управління [1, с. 45-55].

Культура – історично певний рівень розвитку творчих сил і здібностей людини, суспільства, виражена в формах організації життя й буття людей, а також у створювані ними духовних і матеріальних цінностей; поняття «культура» застосовується для характеристики певних історичних епох; конкретних суспільств, народностей і націй, а також специфічних сфер діяльності або життя людей; у більш вузькому змісті – сфера духовного життя людей. Корпоративна культура є запорукою успішної роботи будь-якої управлінської структури, яка сприяє мотивації працівників до підвищення якості роботи; формує корпоративну управлінську культуру та етику; приділяє увагу постійному підвищенню кваліфікації керівних кадрів та фахівців; забезпечує стабільності кадрів.

Ефективна корпоративна культура забезпечує та підвищує керованість людськими ресурсами; сприяє вертикальній мобільності кадрів та їх плановому переміщенню з метою управління їх кар'єрою; контролює горизонтальну мобільність (управлінських посад мало, а сильних працівників багато); формує самостійність в ухваленні рішень, широке делегування повноважень на своєму рівні компетенції, зменшення заорганізованості тощо. Важливе місце займає корпоративна культура в процесі мотивації персоналу: організація системи оплати

праці, розробка системи матеріального і нематеріального стимулювання, соціальний розвиток персоналу; встановлення зовнішніх атрибутів культури працівників, встановлення норм і правил поведінки, організація корпоративних заходів, формування соціально-психологічного клімату в підрозділах [2, с. 112-117].

Таким чином, корпоративна культура в управлінні людськими ресурсами – це органічна сукупність складових принципів та діяльності людини, які визначають вибір концептуальних методів і підходів прийняття рішень у системи роботи з кадрами.

Список використаних джерел:

1. Соснін О. В. Інвестиції в людський розвиток в умовах глобальної трансформації : навч. пос. / О. В. Соснін, В. Г. Воронкова, М. А. Ажажа. – Л. : Магнолія 2006, 2011. – 602 с.
2. Воронкова В. Г. Етика ділового спілкування: навч. пос. / Воронкова В. Г., Беліченко А. Г., Мельник В. В., Ажажа М. А. – Л. : Магнолія 2006, 2009. – 312 с.

**ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ УЧНІВ
СТАРШИХ КЛАСІВ З ВИКОРИСТАННЯМ
СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ**

*Ольга Бабак, Тетяна Коноваленко
Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Тенденції сучасного розвитку освіти змінюють свої акценти та вектори згідно з потребами суспільства. Так, раніше учні загальноосвітніх шкіл ставили питання щодо доцільності вивчення іноземних мов. Сучасна молодь вже не піддає сумніву важливість знання однієї або кількох іноземних мов. Така відмінність між минулим і теперішнім ставленням до навчальної дисципліни «Іноземна мова» добре пояснюється можливістю усунення перешкод на шляху до Європейського та глобального соціокультурного простору.

Проблемами формування соціокультурної компетенції на заняттях іноземної мови займалися М. Аріян, Н. Бориско, Н. Гез, С. Козак, О. Коломінова, З. Корнасава, С. Медведєва, І. Щербина, С. Ніколаєва, Т. Опанасенко, Ю. Пасов, О. Первак, Л. Рудакова, В. Скалкін, В. Топалова, Т. Третьякова та ін. Такі вчені як Л. Горбач, О. Заболотна, С. Куца, Ю. Пасов, М. Скуратівська, М. Тадєєва, Т. Яковлева, О. Ярмоленко та ін. вивчали особливості застосування сучасних освітніх технологій під час навчання іноземних мов.

Проте конкретні можливості застосування сучасних освітніх технологій та їх роль у формуванні соціокультурної компетентності старшокласників ще не є достатньо дослідженим питанням. Як вказує М. Тадєєва, «до сучасних технологій, що застосовують в шкільній іншомовній освіті, зазвичай, відносять: навчання в співробітництві, метод проєктів, сконцентроване на учневі навчання, дистанційне навчання, використання мовного портфеля, тандем-метод, технології «case study», комп'ютерні та аудіовізуальні технології» [3, с. 134].

Крім згаданих М. Тадєєвою технологій існує безліч інших, схожих, унікальних і неповторних. Втім слід також згадати і комп'ютерні технології, які на сьогодні дозволяють максимально вирішити проблему відсутності природного іншомовного середовища. Так, О. Заболотна слушно зазначає, що дякуючи інформаційним технологіям, що стрімко розвиваються, студенти мають змогу вийти на комунікацію з людьми різного віку, культур і соціального стану. Більшість навчально-методичних комплексів взяли за основу «навчання англійської як lingua franca», без так званої прив'язки до носіїв мови, які проживають у тих країнах, де англійська є офіційною де-юре чи де-факто, адже кількість мовців, для яких вона є іноземною, значно перевищує кількість тих, для кого вона є рідною. Зважаючи на доступність синхронної і асинхронної інтеракції з особами і групами з усього світу, в учителів відпадає потреба стимулювати «вигадані» види діяльності (рольові ігри, ділові ігри, імітації тощо). Натомість, їхня основна роль полягає в організації реального спілкування. Інформаційні технології приносять в аудиторію учасників комунікації, чи правильніше буде сказати, розширюють навчальну аудиторію до розмірів світу [1, с. 120], а цей факт ще раз вказує на реальну можливість приєднання до глобального соціокультурного простору.

Поняття соціокультурної компетенції вміщує застосовувати сукупність соціолінгвістичних, соціопсихологічних, країнознавчих та міжкультурних знань для досягнення порозуміння між особами або групами, які є представниками різних соціумів, мовними засобами та в межах соціокультурного контексту однієї зі сторін [2, с. 10-11].

На практиці вчитель іноземної мови може підсилити мотивацію учнів до формування цієї групи вмінь залучивши плани старшокласників на майбутнє (який з них не мріє поїхати за кордон), поєднавши сприйняття матеріалу соціокультурного характеру в різних форматах (аудіо, відео, друковані матеріали, спілкування за допомогою листування або по SKYPE

тощо), порівнявши соціокультурні особливості українського та іноземних суспільств, запросивши для обміну досвідом представників різних національностей та багато інших способів.

Яскравим прикладом заняття з соціокультурним компонентом є вивчення теми «Стереотипи», на якому вивчається сприйняття одних національностей іншими, а також ставлення корінного населення до представників інших етносів. Вчитель може використати різноманітні фото, відео, друковані тексти з відгуками реальних осіб, запропонувати учням скласти власний список стереотипів, дослідити вплив різних культур одна на одну, досвід інтеркультурних родин. Цей перелік не є вичерпним. Головне, дати можливість учням застосувати досвід, який у них вже є з цього питання, та збагатити його. Важливо також, виробити тактовне і толерантне ставлення до представників інших національностей, повагу до їх традицій і звичаїв.

Навчально-виховна діяльність та формування соціокультурної компетенції учнів старших класів спільно мають сприяти вихованню особистості підлітка, готового стати повноцінним учасником глобального соціуму.

Список використаних джерел:

1. Заболотна О. Інноваційні технології викладання іноземних мов в умовах інтернаціоналізації освітнього простору / Оксана Заболотна // Порівняльно-педагогічні студії. – № 4 (22). – 2014. – С. 117-122.

2. Рамкова програма з німецької мови для професійного спілкування для вищих навчальних закладів України / С. М. Амеліна, Л. С. Аззоліні, Н. Є. Беньямінова та ін.. – К. : Ленвіт, 2006. – 90 с.

3. Тадеєва М. Сучасні інноваційні комп'ютерні технології в іншомовній освіті школярів / Марія Тадеєва // Проблеми підготовки сучасного вчителя. – № 5 (Ч. 1). – 2012. – С. 133-137.

ФЕНОМЕН ЧАЙЛДФРИ: НОВЫЕ ОРИЕНТАЦИИ СОВРЕМЕННОЙ МОЛОДЕЖИ

Елизавета Борко

*Национальный фармацевтический университет
(г. Харьков)*

Чайлдфри (англ. childfree – свободный от детей, бездетный; childless by choice – добровольная бездетность) – отсутствие детей и сознательное нежелание когда-либо их иметь [2]. Это новая идеология современного общества, принципы которой поддерживает все большее количество молодых людей по всему миру.

Проблематика чайлдфри актуализируется тем, что значительное количество пар в высокоразвитых странах признают себя последователями этой идеологии, что в будущем может иметь последствия даже на государственном уровне в виде «угрозы» снижения экономически активного населения и привести к демографическому кризису. Также стоит отметить и то, что люди, выбравшие идеологию чайлдфри, начинают позиционировать последнее как свое жизненное кредо.

Чайлдфри постепенно становится проблемой мирового масштаба. Согласно статистике, в современном обществе процент «чайлдфри» в США среди молодых американок достигает 25%, и эта цифра продолжает постоянно расти. Что же является причиной? Большинство людей, не знакомых с идеологией, считают, что «чайлдфри» подвержены эгоцентризму, не желая разделить и изменить свою жизнь ради ребенка. Сами чайлдфри могут назвать конкретные причины своего отказа от детей. Это и желание сохранить свободное время и личное пространство, и продолжить карьерный рост, которому ребенок будет помехой, и осознание того, что последствия столь решительного шага, как появление ребенка, в дальнейшем будут необратимі. Также это просто категорический отказ растить ребенка.

Сегодня сложилось несколько типов представителей «чайлдфри». Во-первых, это «чайлдлесс», люди этой категории по той или иной физиологической причине не могут иметь детей. Их приверженность к данной идеологии можно назвать психологической защитной

реакцией от устоявшихся и застаревших догм общества. В большинстве случаев они могут быть непоняты и услышать в свой адрес критику со стороны «нравственных» людей. «Чайлдлесс» легче признать, что они сознательно отказываются от детей, чем объяснять во всеуслышание причины настоящего отказа.

Во-вторых, «чайлдхейт», большинство людей, относящихся к этой категории, являются истинными поклонниками идеологии «чайлдфри». Они проявляют ненависть и даже агрессию к родителям и их детям. Психологи называют разные причины столь негативного отношения и открытой критики. Основной причиной может стать протест в обществе, когда человек по методу «пружины» пытается опровергнуть традиционные мнения и устоявшиеся постулаты. В большинстве случаев это происходит в высокоразвитых странах, где уровень экономики, образования и свободы слова позволяет человеку иметь свое мнение и быть независимым от других. Столь открытая враждебность может быть продиктована и детской психологической травмой или же негативным опытом знакомых, эти факторы могут привести к тому, что человек просто не может представить себя в роли родителя и не пытается понять перспективы и плюсы будущего вместе с ребенком. Но и общество не может понять таких людей, благодаря этому в социальных сетях разгораются постоянные споры, и на форумах мы можем видеть тысячи сообщений, в которых люди пытаются доказать свою позицию и описать преимущества жизни с отказом от деторождения. Большинство находит это неправильным и называет женщин феминистками за отказ от детей. Чтобы понять причину распространения идеологии, психологи советуют посмотреть на эту проблему со стороны самих представителей чайлдфри. Например, «Вы можете не рожать ребенка только потому, что принято считать, что ребенок – это обязательная и неотъемлемая часть Вашей жизни, Вы никому ничего не должны доказывать и объяснять, ведь это Ваша жизнь. Вы сможете достигнуть карьерного роста и посетить множество стран, ведь Ваше время – только Ваше».

«Чайлдфри» выходит и на политический уровень, ведь его представители уже объединяются в партии и на государственном уровне выдвигают свои требования. Последствием этого стало то, что в большинстве стран уже возникают рестораны, музеи и кафе, куда вход с детьми запрещен.

Относительно Украины сложно сказать, статистика по этому вопросу отсутствует. Однако, среди украинской молодежи явление «чайлдфри» постепенно тиражируется социальными сетями. Но, по сравнению с европейскими странами, можно с уверенностью сказать, что данное явление еще в зачаточном состоянии. Какими темпами оно будет развиваться, какой возьмет вектор развития – все будет зависеть от общественного климата в стране и от ценностных ориентаций украинской молодежи [1].

Список использованных источников:

1. Бичарова М. М. Феномен «чайлдфри» и проблема «другого» / М. М. Бичарова // Вестник Астраханского государственного университета – 2013.
2. Селивинова Е. Чайлдфри: без паники / Е. Селивинова // Социологический взгляд, 2010. – 121 с.

РОЛЬ СЕЛЯНСТВА У ПРОЦЕСІ КОРЕНІЗАЦІЇ В УРСР У 20-Х РОКАХ ХХ СТОЛІТТЯ: СУЧАСНИЙ НАУКОВИЙ ДИСКУРС

*Валерій Газєв
Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Коренізація 20-х років у радянській Україні або ж українізація – у широкому значенні цього поняття – явище багатогранне і неоднозначне. Значної актуальності набуває питання щодо висвітлення в історичній літературі взаємозв'язку та взаємовпливу українізації та окремих соціальних груп, що і складає мету даної статті.

Серед публікацій, що з'явилися ще до розпаду СРСР, виділяється стаття Я. Дашкевича. Він розкрив причини українізації, виділив основні соціальні групи, що чинили їй спротив [4]. Автор дійшов висновку: наступ на відродження української нації мав на меті фізично ліквідувати не лише кадри українізаторів, а й етнічне ядро української нації – українське селянство, що й було зроблено засобом голодомору 1932-1933 рр. На думку Я. Дашкевича, наслідками контрукраїнізації стали почуття смертельної загрози і страху серед селян, поглиблення їх почуття меншовартості [4, с. 56].

Важливим кроком до подолання стереотипів та переоцінки українізації в незалежній Україні з нових методологічних позицій стала монографія В. М. Даниленка, Г. В. Касьянова і С. В. Кульчицького. Вони розглянули політику українізації на широкому тлі соціально-духовних процесів і наголосили, що село, на противагу русифікованим містам, зберігало свої національні традиції, культуру і мову [3].

Проте, як констатував В. Мороз, село виступало не лише консерватором національних традицій, а й могутнім катализатором українізації в місті. Тому, плануючи голодомор 1933 р., Москва хотіла вразити село передусім як ресурс для зросту національної стихії [7, с. 5].

На думку О. Криворучко, саме активна роль села в процесі українізації спричинила те, що остання вийшла за окреслені Москвою межі і набула дійсно націєтворчого характеру [6, с. 109-113]. Автор розрізняє «апаратну українізацію» і «природну українізацію», яку пов'язує із селянством. Показуючи роль вихідців з села в українізації партійно-державних інституцій, суспільних сфер, соціальних груп, дослідник позначив перспективні напрями руху історичної думки з даної проблеми.

В. Даниленко та П. Бондарчук наголосили, що в Україні селянин мав більше значення для успіху радянської політики, ніж в інших районах СРСР. Проте селянство могло бути національною силою лише в тісному зв'язку з національною інтелігенцією. Тому, показують вчені, удар голодомором по селянству скоординований з ударом по інтелігенції, із згортанням політики українізації [1, с. 53-56].

Особлива роль у здійсненні українізації належала міграційним процесам. Цей аспект висвітлили П. Бондарчук та В. Шарпатовий. Переселення сільського україномовного населення у зрусифіковані міста вони визначили як націєтворчий чинник. О. Коляструк наголосила, що радянський режим пішов на українізацію в першу чергу тому, що боявся селянських заворушень. Авторка констатувала, що українізація була породжена селянством і загинула разом з ним [5, с. 142].

Отже, констатуємо, що є певні розходження в оцінках дослідниками соціальної бази українізації. Загалом автори одностайно визнають, що селянство було в епіцентрі культурної політики більшовиків. Воно стало основним фактором українізації. Поряд з цим необхідно наповнити конкретним змістом твердження істориків про те, що селяни впливали на українізацію й опосередковано. Ще недостатньо з'ясовано, якою була реакція селянства на політику українізації, у тому числі і різних його груп з точки зору соціального стану, освіти, так і регіону проживання. В історіографії переважають праці, що висвітлюють процес «апаратної українізації», а «природна українізація», розкрита ще недостатньо. Тому треба подолати певну невідповідність між визнанням, що село було базою українізації, її катализатором та розкриттям цієї тези на конкретно-історичному рівні.

Список використаних джерел:

1. Даниленко В. Крах політики українізації і голод 1932-1933 рр. / В. Даниленко, П. Бондарчук // Голод-геноцид 1933 року в Україні: історико-політологічний аналіз соціально-демографічних та морально-психологічних наслідків : міжнар. наук.-теорет. конф. : Матеріали. – К. – Нью-Йорк. – 2000. – 536 с.
2. «Українізація» 1920-30-х років : передумови, здобутки, уроки / відп. ред. В. А. Смолій. – К. : НАН України; Інститут історії України, 2003. – 392 с.
3. Даниленко В. М. Сталінізм на Україні : 20-30-ті роки / Даниленко В. М., Касьянов Г. В., Кульчицький С. В. – К., 1991. – 344 с.
4. Дашкевич Я. Р. Українізація : причини і наслідки / Дашкевич Я. Р. / Слово і час. – 1990. – № 8. – С. 55-64.

5. Коляструк О. А. Парадокси та уроки українізації 20-30-х років ХХ ст. / Коляструк О. А. // Наукові записки Вінницького держ. ун-ту ім. М. Коцюбинського. Серія : історія. – Вінниця. – 2000. – Вип. 2. – С. 140-146.

6. Криворучко О. І. Проблема взаємодії сільської та міської культур в УСРР в 20-х роках (історичний аспект) : дис. ... канд. іст. наук. / Криворучко О. І. – К., 1994. – 138 с.

7. Мороз В. Голод 1933-го року й українізація : паралелі і взаємозалежності / Мороз В. // Державність. – 1993. – № 2. – С. 3-5.

РОЛЬ ПРАВОВОГО ВИХОВАННЯ В СТАНОВЛЕННІ ПРАВОВОГО СУСПІЛЬСТВА

Юлія Гончарук

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Для сучасного розвитку українського суспільства характерні динамічні політичні та соціально-економічні зміни, які висувають перед педагогічною наукою і практикою надзвичайно складні завдання з формування якісно нової освіти, системи виховання і навчання молодого покоління.

Підтвердженням актуальності проблеми правового виховання є результати досліджень Г. Андреевої, Д. Абашидзе, В. Баранова, А. Долгова, М. Городиського, О. Іваній, В. Казімірчук, М. Кравець, Д. Клочкова, А. Кожевнікова, М. Подберезького А. Саломаткіна, Є. Татарінцева, Н. Ткачова, М. Фіцула, Т. Шамової, які розглядають проблему правового виховання з позицій юридичного, соціального, психолого-педагогічного та аксіологічного аспектів. Вчені наголошують на необхідності формування правової культури і правосвідомості особистості, які характеризуються передусім свідомим ставленням до своїх прав і обов'язків перед суспільством і державою, закріплених у Конституції України, глибокою повагою до законів і правил людського співжиття, а також готовності дотримуватися і виконувати закріплені в них вимоги.

Рівень правової культури особистості визначає рівень правового суспільства у цілому, саме тому зміст правового виховання сьогодні розглядається не тільки з позицій педагогіки і права, а й з позиції аксіології [3]. Це пояснюється тим, що всі явища, що супроводжують людину в її життєдіяльності у суспільстві можуть виступати як цінності, тобто їх можна оцінювати з позиції добра і зла, істинного і неправдивого, допустимого і того, що заборонено, справедливого і не справедливого, корисного і некорисного тощо. Саме цінності закладені в основу права, вони корегують стосунки між людьми і стають регуляторами розвитку держави. Вони визначають людську діяльність і мотивацію поведінки [2].

Мета і зміст правового виховання спираються на загальні і спеціально-професійні принципи. Серед загальних принципів ми виокремлюємо гуманізм, законність, демократичність, об'єктивність оцінювання реальності, систематичність і системну організованість, доцільність, а також цілеспрямованість. Зміст правового виховання полягає у прищепленні особистості правових цінностей і перетворення їх в стійкі переконання, а також у формуванні знань людини про державу і право, про закон, про права і обов'язки громадянина. Правове виховання – це процес формування свідомості й поведінки особи на основі спільності прав і обов'язків, що ґрунтується на законах, прийнятих суспільством [1].

Важливим елементом формування правової культури є проблема правової зрілості особистості, сьогодні правове виховання це провідний чинник, від якого залежить успіх перетворень у правовій сфері нашої країни. Таким чином, правове виховання відіграє важливу роль у формуванні і становленні правового суспільства, оскільки воно спрямоване на розвиток правових і моральних цінностей у свідомості людини, на стійку орієнтацію до законослухняної поведінки і слідування принципам законності і гуманізму. Воно формує культуру поведінки особистості в суспільстві, взаємодії з іншими людьми та усвідомлення відповідальності за власні дії.

Список використаних джерел:

1. Подберезський М. К., Безбородий В. О. Формування правової культури. Теоретичні та методичні основи. – Мукачево : Елара, – 1999. – 276 с.
2. Денисенко И. К. Правовая социализация и правовая компетентность личности / И. К. Денисенко // Общество и право. – 2012. – № 2 (39).
3. Правова культура і громадянське суспільство в Україні : стан і перспективи розвитку : матер. міжнар. наук. конф., м. Харків, 12 жовтня 2007 р. / ред. кол. Ю. П. Битяк та ін.; НДІ держ. будівництва та місц. самоврядування. Акад. правов. наук України, Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. – Х. : Право, 2007. – 216 с.

КРЕАТИВНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА ЯК ОСНОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ СВОБОДИ ТА ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Марина Гриценко

кандидат філософських наук

Інститут вищої освіти НАПН України

(м. Київ)

Академічна свобода, безперечно, це основна цінність вищої освіти. Сьогодні поняття «академічна свобода» має потребу в деякому переосмисленні під впливом нових факторів, що впливають на вищу освіту, – масовості, комерціалізації та підзвітності університетів. Необхідним є повернення до ключової концепції академічної свободи, розробленої Гумбольдтом, згідно з якою академічна свобода, перш за все, це право професора навчати в галузі своєї кваліфікації без будь-яких обмежень, проводити дослідження, друкувати публікації і висловлювати свою думку в засобах масової інформації (газетах, Інтернеті і т. д.). Академічна свобода захищає право професора на працю і дає йому найбільш непорушні гарантії, які тільки можливі – через контрактні договори, систему державної служби чи інші домовленості [2, с. 26].

Роль професора як експерта істотно зростає, так само як і його роль як аналітика і критика актуальних суспільних явищ і подій. Сьогодні вчені відіграють важливу роль у політиці, інколи працюючи на уряд, інколи – в опозиційних структурах, деякі науковці активно займаються публіцистикою. В університетах з потужними науковими традиціями «професори часто стають менеджерами досліджень, керуючи суттєвими бюджетами» [4, с. 1444]. Все це відбувається тому, що знання і досвід є центральним аспектом сучасного суспільства. Відповідно, люди, що створюють і передають ці знання і досвід, а це переважно викладачі і студенти, неминує відіграти ключову роль у суспільстві. Здебільшого ця роль обмежується питаннями, що стосуються вищої освіти, але академічне співтовариство також впливає й піддається впливу суспільства. Активістська діяльність, яка є неможливою без творчих здібностей, як студентська, так і викладацька – невід’ємна частка університетського співтовариства. Посадження академічної свободи та відповідальності в університетах, роль нових ідей у вищій освіті, вплив досвіду університетів, послаблення в організації активістської діяльності усередині університетів і посилення ролі академічного співтовариства означають, що академічна активістська діяльність і надалі буде впливовою силою. При цьому між університетом, студентами й іншими зацікавленими особами встановлюються партнерські взаємини, які в першу чергу пов’язані з наданням університетам (за допомогою активістської діяльності) академічних свобод.

Академічна свобода – це ситуація, за якої представник академічного співтовариства може виконувати свої обов’язки без збитку для свого академічного або суспільного статусу. Перший академічний обов’язок викладача – навчати студентів і проводити дослідження, у свою чергу це накладає на викладача додаткові зобов’язання, наприклад, «серйозного обґрунтування своїх міркувань і перевірки даних, що наводяться, правильної поведінки із студентами, адміністрацією, колегами з інших навчальних закладів, оцінювання кандидатів на академічні посади за академічними стандартами об’єктивного оцінювання робіт колег і

студентів відповідно до інтелектуальних критеріїв незалежно від політичних або релігійних переконань автора або його особистих якостей тощо» [5, с. 20].

Академічна свобода викладача за словами Едварда Шіла – це можливість обирати спосіб своєї інтелектуальної діяльності, а також визначати, чому вчити студентів у межах свого предмету, що досліджувати і за якою тематикою друкувати статті [5, с. 20].

Академічна свобода не розповсюджується на участь викладача в незаконних, наприклад, терористичних операціях, на дії, що підлягають осуду з погляду суспільної моралі. Викладач не може присвячувати значну частину своїх лекцій викладу власної точки зору на той або інший предмет, навіть якщо тема обговорення належить до його профілю спеціалізації. Велика частка навчання повинна базуватися на фактах, емпіричних доказах, узагальненнях тощо, а не на оцінках думках [5, с. 21]. Саме в цьому і полягає академічна відповідальність викладача. Крім того викладач, як особистість несе відповідальність за вплив своїх рішень в академічному середовищі.

Тому проблема професійної підготовки педагогів до роботи з дітьми є надзвичайно актуальною в теорії й практиці сучасної освіти. Непідготовлені викладачі часто не можуть проявити академічну відповідальність та усвідомити свою академічну свободу. Іноді невідготовлені наставники обмежують свободу власної думки своїх вихованців.

Робота креативного викладача в умовах масової школи, природно, вимагає систематичної диференціації й індивідуалізації його навчання. Разом з тим, є чимало педагогів, які вважають, що для розвитку творчих здібностей необхідні свої навчальні програми, з особливим змістом, а головне – варто створювати умови для педагогічного стимулювання їхнього творчого саморозвитку. Процес розвитку творчих здібностей у вчителів можливий як при взаємодії вищих навчальних закладів і держави, так і взаємодії вчителя й учня. У спільній творчій діяльності педагог вибирає такий вид взаємодії, в процесі якої відбувається розвиток когнітивних процесів, структури мотиваційної сфери, формування «Я-Концепції» особистості. Вітчизняний дослідник В. Андрєєв сформулював закон співтворчості, що діє в процесі творчого саморозвитку викладача. Він стверджує, що «ефективність творчого саморозвитку особистості перебуває в прямій залежності від її продуктивності в процесі співтворчості й кооперації у вирішенні творчих завдань» [1, с. 433].

Серед якостей, які є необхідними творчому учителеві для роботи з дітьми, слід виділити наступні: чуйність, доброзичливість, високий рівень інтелектуального розвитку, оптимістичне відношення до дійсності, почуття гумору, позитивну Я-Концепцію, особистісну зрілість учителя, емоційну стабільність. Крім того, як вдало підмічає М. Адлер, «вчителі повинні володіти високими інтелектуальними навиками, які необхідно постійно тренувати. Також, вони повинні знати як сформулювати такі ж навички в дітей, яких вони навчають» [3, с. 15]. Дані творчі знання, креативність, педагог може здобути через спеціальну післявузівську підготовку, яка має містити в собі:

- розуміння того, що являє собою розвиваюча освіта, у чому її відмінність від традиційних форм навчання й виховання (найчастіше для педагогів «освіта» і «навчання» – майже синоніми);

- знання психологічних закономірностей і особливостей вікового й особистісного розвитку дітей в умовах різних освітніх середовищ;

- знання про те, що таке освітнє середовище, його різновиди, хто є його суб'єктами, які типи освітнього середовища (догматичний, творчий тощо) і типи взаємодії між її суб'єктами (авторитарний, демократичний, гуманістичний і т.д.);

- знання методів психологічного й дидактичного проектування навчального процесу, а для цього – уміння виділити психологічні й дидактичні цілі, а також «втиснути» психологічні завдання в дидактичну форму навчально-методичного матеріалу й організації навчального процесу;

- уміння реалізувати різні способи педагогічної взаємодії між різними суб'єктами освітнього середовища (з учнями окремо й у групі, з батьками, з колегами-учителями, зі своїм керівництвом);

- уміння застосувати рефлексивну (самоусвідомлюючу) позицію стосовно того, що вчити, як вчити й навщо вчити. «Що вчити» є тими знаннями, які в результаті розвитку інформаційних технологій (мультимедіа, інтернет і т. п.) через п'ять років стануть нікому не

потрібними, або ж способом освоєння нових видів діяльності, умінню працювати з потужними інформаційними потоками і т. д.

Таким чином, робота викладача – це складний і динамічний процес, який ніколи не припиняється. Даний процес пов'язаний з академічною свободою та відповідальністю, які є невід'ємною частиною навчання в будь-якій демократичній країні. Він вимагає від учителя постійного оновлення знань, креативності, удосконалення майстерності, гнучкості у поведінці. Вчитель повинен мати творче мислення, бути готовим до перегляду своїх поглядів і постійного самовдосконалення. Саме тому для сучасних викладачів потрібні особлива система підготовки та підвищення їхньої кваліфікації, яку можна здійснити трьома шляхами: 1) за допомогою тренінгів – для досягнення розуміння самих себе та інших; 2) надання знання про процес навчання; 3) за допомогою тренування здібностей, які є необхідними для того, щоб ефективно навчати і створювати індивідуальні програми.

Отже, академічна свобода і соціальна відповідальність – ключові цінності науково-дослідної діяльності, які необхідно поважати і пропагувати. Креативність викладача і академічна свобода мають не суперечити, а посилювати одна одну. Викладачі й дослідники, всі разом і кожен окремо, в рамках академічної свободи мають право вільно висловлювати свою думку про наукові аспекти дослідницьких проєктів і їх результати і утримуватись від участі в проєктах, які протирічать їх переконанням.

Список використаних джерел:

1. Андреев В. И. Педагогика. Учебный курс для творческого саморазвития: 2-е изд. / В. И. Андреев. – Казань : Центр инновационных технологий, 2000. – 600 с.
2. Гумбольдт, Вільгельм фон. Про внутрішню та зовнішню організацію вищих наукових закладів у Берліні / В. Гумбольдт // Ідея університету : антологія / упоряд. : М. Зубрицька, Н. Бабалик, З. Рибчинська; ред. М. Зубрицька. – Л. : Літопис, 2002. – С. 23-34.
3. Adler M. J. Teaching, Learning, and Their Counterfeits / M. J. Adler // Reforming Education : The Opening of the American Mind. – New York : Macmillan, 1988. – P. 10-15.
4. Altbach P. G. Politics of Students and Faculty / Encyclopedia of higher education / Burton R. Clark and Guy R. Neave. – Pergamon Press Ltd, 1992. – P. 1438-1444.
5. Shils Edward. Academic Freedom / Edward Shils // International higher education : an encyclopedia / Edited by Philip G. Altbach. – Garland Publishing Inc. – New York&London, 1991. – P. 1-22.

МІЖЦИВІЛІЗАЦІЙНИЙ ДІАЛОГ ТА ДІАЛОГ КУЛЬТУРИ

Алена Губа

*Харківська державна академія культури
(м. Харків)*

Вся історія людства – це діалог. Діалог пронизує все життя людини. Він є засобом здійснення комунікаційних зв'язків, умовою порозуміння людей. Взаємодія культур, їх діалог – найбільш сприятлива основа для розвитку міжетнічних, міжнаціональних відносин. Процеси взаємодії культур більш складний, ніж наївно колись вважали. Зараз активно досліджується питання про межі культури, її ядро і периферію.

Проблеми діалогу представлені в працях М. М. Бахтіна, В. С. Біблера, М. Бубера, Д. В. Джохадзе, І. І. Ігнатенко, М. С. Кагана, М. Н. Фоміної та ін. [5]. Дослідження діалогу має давню історію: Сократ і Платон визначили його статус для затвердження істини; власне філософський діалог, як прийнято вважати, починається з Д. Фейєрбаха, а його методологія – з праць М. Бубера. У подальшому простежується відображення в творах філософів, дослідників і вчених, аналіз вже не тільки природи діалогу, але і його практичне втілення в сфері культури. «Діалог – це спілкування з культурою, реалізація і відтворення її досягнень, це виявлення і розуміння цінностей інших культур народу, спосіб присвоєння останніх, можливість зняття політичної напруженості між державами та етнічними групами. Він є

необхідною умовою наукового пошуку істини і процесу творчості в мистецтві. Діалог – це розуміння свого «Я» та спілкування з іншими [3].

Діалог передбачає взаємодію. Взаємодія культур і цивілізацій передбачає і якісь загальні культурні цінності. Поняття діалогу особливо актуально для сучасної культури. Сам процес взаємодії і є діалогом, а форми взаємодії являють собою різні види діалогічних відносин. Ідея діалогу має свій розвиток в глибокому минулому. Міжкультурні взаємодії не можуть відбуватися інакше, ніж через взаємодії індивідуальних світобачень. Існує два види взаємодії: 1) культурно-пряме, коли культури взаємодіють один з одним завдяки спілкуванню на рівні мови; 2) непряме, коли основні характеристики взаємодії є і його діалоговий характер, діалог при цьому входить всередині культури, у складі її власних структур [2].

Складність діалогу культур і його багатозначність представляється в залежності від його учасників, змісту, цілей і рівня діалогу. У вузькому сенсі під діалогом розуміється особливий вид комунікацій, який будеться насамперед за моделлю мови, розмови, чергування запитань і відповідей. В ідеалі це не просто перекличка голосів, а розмова на рівних, особливий спосіб досягнення порозуміння і злагоди: з релігій сам собою виникає дух (правда) діалогу, все співрозмовники прислухаються до цієї правди, домінує той, хто найменше до цього прагне. У більш широкому і змістовному сенсі поняття діалогу поширюється на культуру в цілому (діалог як буття культури... зустріч культур ... взаєморозуміння культур).

Діалог культур – це потреба у взаємодії, взаємодопомоги та взаємозбагаченні. Діалог культур виступає як об'єктивна необхідність і умова розвитку культур. У діалозі культур передбачається взаєморозуміння. А у взаєморозумінні передбачається єдність, подібність, тотожність [4]. Реалії міжцивілізаційного діалогу – це в першу чергу сумісність базових установок контакту цивілізацій (орієнтація на належне або суще, на секулярне або релігійне свідомість або на їх баланс), ступінь внутрішньої діалогічності конкретної цивілізаційної самосвідомості, співвідношення його відкритості та закритості, а також допустима традицією роль особистості як самостійного суб'єкта діалогу.

Однією з визначальних тенденцій сучасного етапу розвитку міжнародних відносин стало висування на передній план питань, пов'язаних з підтриманням міжцивілізаційного згоди у світі. Багато в чому це пов'язано з глобалізацією, створює загрозу національній самобутності, культурно-цивілізаційного різноманіттю світу, свободі особистості [1].

Діалог культур був і залишається головним у розвитку людства. Протягом століть і тисячоліть відбувалося взаємозбагачення культур, з яких складалася унікальна мозаїка людської цивілізації. Процес взаємодії, діалогу культур носить складний і нерівномірний характер. Найбільш активний процес діалогу культур відбувається при засвоєнні близьких того чи іншого типу національного мислення художніх цінностей. Звичайно, багато залежить від співвідношення стадій розвитку культури, від накопиченого досвіду. Усередині кожної національної культури диференційовано розвиваються різні компоненти культури. Діалог культур призводить до культурного саморозвитку, до взаємозбагачення, як в рамках певних культур, так і в масштабах світової культури.

Список використаних джерел:

1. Багатостороння дипломатія. Міжцивілізаційний діалог. МЗС РФ // Електронний ресурс. – Режим доступу : http://www.knogg.net/m/01_07.htm
2. Кокшаров Н. В. Взаємодія культур : діалог культур / Електронний ресурс. – Режим доступу <http://credonew.ru/content/category/7/50/28/>
3. Сайко Е. В. Про природу і просторі «дії» діалогу // Соціокультурний простір діалогу. – М., 1999. – С. 9-32.
4. Фонд Горбачов Конференції / Круглий стіл: діалог культур і цивілізацій : поняття, реалії, перспективи, 22.05.2003 р / Следзевскій І. В. Тези доповіді // Електронний ресурс. – Режим доступу : http://www.gorby.ru/rubrs.asp?art_id=13099&rubr_id=119
5. Електронний ресурс. – Режим доступу : <http://www.dissercat.com/content/politicheskii-dialog-kak-vid-dialoga-kultur-v-usloviyakh-globalizatsii#ixzz3oZP30Az2>

ЦІННОСТІ ТА ПСЕВДОЦІННОСТІ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

Вікторія Демянко

*магістр кафедри культурології та МВКД
ПНПУ імені В.Г. Короленка*

За останні десятиріччя як у нашій країні, так і за кордоном проблема цінностей і ціннісних орієнтацій набула особливої актуальності. Ці поняття стали об'єктом дослідження багатьох наук, зокрема – філософії, психології, соціології, що говорить про їхню складність та багатоплановість.

Ціннісні орієнтації людини складаються в певну систему. У загальній ієрархії цінностей можна виділити ті, які є загальнолюдськими, або глобальними, тобто властивими переважній більшості людства, наприклад: Свобода, Праця, Творчість, Гуманізм, Солідарність, Чесність, Вихованість, Інтелектуальність, Сім'я, Нація, Народ, Діти. Зниження значення цих цінностей викликає в нормальному суспільстві істотні занепокоєння.

У ході історичного розвитку сформувалася низка механізмів, з допомогою яких здійснюється передача цінностей через покоління. Серед них чільне місце посідають: сім'я, церква, мистецтво, література, культура. Цінності можуть засвоюватися людиною як свідомо, так і несвідомо (людина зазвичай не може пояснити, чому віддає перевагу одним цінностям перед іншими). Саме тут відкриваються великі можливості для підміни одних цінностей іншими [2].

До псевдоцінностей належать ті цінності, які не сприяють самореалізації людини або навіть є перешкодою для неї, проте людина може бути переконаною в протилежному. Зокрема, як свідчать соціологічні дослідження, багато молоді вважає, що алкоголь і наркотики є цінними тому, що стимулюють творчість. Така орієнтація на псевдоцінності є досить небезпечною для її людини і для оточення її людей. У таких людей часто виникає ілюзія, що оволодіння найбільш значною цінністю (гроші, золото, влада) відкриється шлях до оволодіння іншими загальнолюдськими цінностями (добро, краса, любов, гармонія). Нами спостережено, що більшість сучасної молоді переконана в тому, що якщо вони оволодіють великою владою або великими грошми, то зможуть реалізувати себе на основі істинних цінностей.

Сучасні соціологічні дослідження свідчать про те, що в останні роки молоді люди починають переорієнтовуватися на матеріальні цінності, їх досить часто приваблюють гроші, заробітки, бізнес, участь в управлінських структурах. Поряд із цим можна спостерігати також і тенденцію до збільшення інтенсивних духовних пошуків, орієнтації на істинні цінності, що проявляється у зростанні інтересу до світової культури, історії своєї сім'ї, народу [1].

Відомо, що ціннісні орієнтації формуються в процесі засвоєння людиною певного соціального досвіду і проявляються в її переконаннях, інтересах. У відповідності до орієнтації на певні цінності, молодих людей можна поділити на чотири типологічних груп.

Перша – це молодь, яка зберегла чи віддає перевагу цінностям попередніх періодів. Представники цієї групи (приблизно 10%) підтримують в Україні комуністичну (соціалістичну) ідеологію, входять в складу подібних молодіжних організацій. Ця молодь схильна до протестів, пікетів, акцій, непокори під керівництвом старших. У своїй переважній більшості ці молоді люди не підтримують ринкових перетворень, є прихильниками авторитарної свідомості, симпатизують харизматичним лідерам і вождям.

Друга група – це ті, хто має діаметрально протилежні погляди на відміну від прихильників першої групи. Це хлопці та дівчата, які повністю відкидають цінності минулого, відстоюють ідеї тих суспільств, які мають розвинуту ринкову економіку та високий рівень соціального забезпечення громадян, зокрема, особисту власність на майно. За даними соціологічних досліджень, проведених серед української молоді, майже дві третини молодих людей вважають себе прихильниками максимального збагачення кожної людини як умови створення багатого суспільства.

Третя група – це молоді люди (їх небагато), які хоча і критикують цінності соціалістичного суспільства, але повністю їх не заперечують. Такі молоді люди мають відношення до робітничого й профспілкового руху, пропагують ідеї лібералізму. У випадку розвитку в суспільстві процесів ринкової економіки, молодь цієї групи, на думку науковців, скоріше поповнить першу групу.

Четверта група – це молоді люди, для яких характерним є не просто заперечення „старого світу”, а й нетерпимість до будь-яких цінностей, окрім своїх власних. Такий тип молоді вчені визначають як квазіреволюційний, тому що вони настільки радикальні, що не просто прагнуть розірвати свої відносини зі старим світом, але готові зруйнувати їх. Таким людям властива нетерпимість до накопичення коштів, матеріальних цінностей, багатства, але й щодо ставлення духовних цінностей також є проблеми [2].

Таким чином, в аксіологічному аспекті сучасна молодь не є однорідною спільнотою, вона вирізняється в суспільстві як здатністю гнучко сприймати загальнолюдські й особистісні цінності, так і не досить чіткою межею між цінностями і псевдоцінностями, що сприяє складним і неоднозначним процесам у суспільстві.

Список використаних джерел:

1. Афанасенко В. С., Горлач М. І., Данильян О. Г., Дзьобань О. П., Квіткін П. В. Соціальна філософія: Підручник. – Х., Прапор, 2007. – 687с.
2. Сучасна зарубіжна соціальна філософія: Хрестоматія / Міжнародний фонд "Відродження". – К., Либідь, 1996. – 384с.

«ДУХ НАШОЇ ДАВНИНИ» ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ МОЛОДІ

Алла Каземір

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

«Так хто ж все таки винуватий?», «Звідки впало це рабство?» – ставить риторичні питання Д. Донцов у епохальному творі «Дух нашої давнини».

Наріжним каменем роботи є питання щодо правлячої касти. Д. Донцов дає детальну характеристику титульній верстві «лучших людей», де наділяє їх рисами надлюдини – в нашому розумінні, бо знайти зараз таких людей практично не можливо, їх треба зрощувати на рідній землі, і тільки тоді матимемо можливість відродити українську еліту, бо не ті ведуть великий народ до слави та перемог, бо скалічені вони духом нашої реальності, бо немає тих якостей, які бачив у національної еліти творець українського інтегрального націоналізму.

Молодим людям, що є майбутнім нашої держави, треба мати цю книгу за настільну, бо поради Д. Донцова не мають часових обмежень, бо ті ж самі проблеми маємо сьогодні, як і сто років назад, і матимемо їх завжди, поки не послухаємо гучний голос що промовляє до нас із сторінок «Духу нашої давнини».

Назва першого розділу – вічна для нас, українців, загадка: «з яких причин і через що спустошена земля наша», причина все ж та – криза правлячої еліти. В книзі наголошує на тому, що не припустимо перемішування каст, ще Платон розробив концепцію поділу праці в державі, де кожен має своє місце, де кожен робить свою роботу. Ніяка жаба не зможе співати, як соловей, ніяка черепаха – літати як орел, і тому, зазначає Д. Донцов, людина з кругозором «наївного мужика» не може бути державним будівником. «Злодій не вчиться бути шляхетним, раб не вчиться бути вільним, дурень – с природи бути мудрим, плазун – геросом. Панца може йти за мандрівним лицарем, але сам ним ніколи не буде» [1, с. 109]. Сергій Квіт зазначає: «Поділяючи українців на масу і провід, Дмитро Донцов не принижував їх, а висував вимогу ієрархізації суспільства, без чого неможливою була організація боротьби, виживання і, зрештою, – перемога» [2, с. 160]. Згадаймо вислів римлян, що завжди є актуальним для державного діяча: розділяй та володарюй. Природа не пропагує ідей рівності: живе найприткший, найрозумніший та хитріший, той, хто найкраще пристосується до умов оточуючої середовища. Так і серед держав: де є національна еліта, сила духу, повага до свого минулого та шанування не ідолів, а справжніх провідників народу, там і є потужна економіка та каста «лучших людей». Донцов захоплено пише про часи Богдана Хмельницького, доволі суперечливого, але, безумовно, харизматичного та дієвого лідера, що згуртував навколо себе всі верстви тогочасного суспільства, лідера, якого так не вистачає зараз, який би вогнем та

мечем здолав ворога внутрішнього і поборов би зовнішнього, але, на жаль, мало хто бачить в даній роботі план дій, бачуть політичні доктрини та погляди, бачуть історичні факти та події. Але треба змінити кут зору задля того, щоб побачити світло, а пише Дмитро Іванович наче про наш час, про наші проблеми, він не тільки висвітлює їх, він дає план їхнього вирішення. «Дух нашої давнини» бере на себе найвідповідальніше завдання: виховання майбутнього покоління, покоління, яке матиме ті якості, якими має володіти провідна каста, а саме благородність, шляхетність – це перша прикмета члена провідної верстви. Для людини шляхетної важливим були не особисті вигоди, як пише Д. Донцов: «Лише його засади честі, його ідеали, які коріняться в його природі, в його крові і яким в жертву приносяться не тільки свої особисті справи, але і все близьке і рідне» [2, с. 158]. Друга прикмета правлячої касты – це мудрість. Вчений зазначає: «Щоб правити суспільством, не вистачить бути добрим урядником чи фахівцем, треба ще знати закони людського співжиття, закони росту і упадку суспільностей, незмінних, як закони космосу» [2, с. 170]. Третя прикмета провідної верстви – це мужність (відвага). Вчений порівнює мудрість та мужність з крилами орла, без якого вибратися з хаосу та «взлетіти к благополуччю» неможливо. Брак мужності паралізує здійснення будь-якої справи. Відвага в провідній верстві проявляється в двох напрямках: «Мужність та безстрашність на ворога» та «мужність... супроти сил, що підточують державний організм зсередини». Д. Донцов зазначає: «Мужність – поруч шляхетності і мудрості – була головна прикмета ідеалу нашої провідної касты князівської, литовської і козацької доби» [2, с. 201]. Донцов дає нам напрям, мету та план дій, а право вибору завжди залишається за нами. Можемо знехтувати заповітом, і жити по рабськи, бо найгірше в нашому житті – це ярмо рабства, бо рабський мозок творить рабське серце, де дух, душа, духовність є пригнічені, там, де матеріальне панує над ними. А можемо нарешті творити власну еліту, власних лідерів, що будуть творити Новітню історію з поглядів Д. Донцова, «що будуть невблаганні перед матеріальними спокусами, ставити поняття честі та обов'язку понад усе, вірити в свою організуючу ідею і служити їй, як найвищій меті». «І можливо тоді запануєм, браття, у своїй сторонці».

Як завершення думки згадуються слова В. Годвина: «Найвеличніше з усіх благ, – принаймні те, без якого не можливо користуватися іншими, – це Незалежність» [3]. Зараз, як ніколи Україна потребує дієвого лідера, знаходячись в центрі цивілізованого світу, ми знову маємо доводити своє право на існування, наша державність під загрозою і знову спитасмо: «А хто ж все таки винен?»

Список використаних джерел:

1. Донцов Д. Дух нашої давнини. – Друге видання. – Дрогобич : Вид-во Відродження. – 1991. – 348 с.
2. Квіт С. М. Дмитро Донцов. Ідеологічний портрет: моногр. – К.: ВЦ «Київський університет», 2000. – 40 с.
3. Дмитро Донцов – апостол української ідеї. Матеріали науково-теоретичної конференції. [://www.ukrnationalism.org.ua/get/book.cgi?n=25](http://www.ukrnationalism.org.ua/get/book.cgi?n=25)

ФІЛОСОФСЬКИЙ ПОГЛЯД НА ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВИХ ЦІННОСТЕЙ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

Юлія Корольова

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

За останні десятиріччя як в нашій країні, так і за кордоном проблема цінностей і ціннісних орієнтацій у вихованні молоді набула особливої актуальності. Видатний американський філософ і педагог Джон Дьюї писав: «Коли філософська теорія байдуже відноситься до виховання, то вона не буде жити» [4].

У філософії проблема цінностей розглядається в нерозривному зв'язку з визначенням сутності людини, її творчої природи та здатності творити світ і саму себе у відповідності зі

світом своїх цінностей. Людина формує свої цінності, руйнуючи протиріччя між сформованим світом цінностей та антицінностями. Вона використовує цінності як інструмент підтримки свого життєвого світу, захист від руйнівного впливу ентропійних процесів, які загрожують новій реальності [1].

Система ціннісних орієнтацій, будучи психологічною характеристикою зрілої особистості, одним з центральних особистісних утворень, висловлює змістовне ставлення людини до соціальної дійсності і в цій якості визначає мотивацію її поведінки, робить істотний вплив на всі сторони її діяльності. Як елемент структури особистості ціннісні орієнтації характеризують внутрішню готовність до здійснення певної діяльності щодо задоволення потреб та інтересів, вказують на спрямованість її поведінки [1].

Філософія, як ключова наука, має важливе значення для побудови безпечного і щасливого майбутнього. Вона формує концептуально цілісний світогляд, який у подальшому знаходить практичні прояви в педагогіці (починаючи з періоду, передування народженню) та інших наукових дисциплінах (включаючи і біологію людини), у художній творчості та інших видах діяльності людини.

Сьогодні філософія як концептуальна наука повинна адекватно реагувати на стрімкі зміни умов сучасної цивілізації. Саме вона робить акцент на тому, що людина є не тільки тілом у фізичному аспекті, а й має розум, думку, свідомість, дух, душу. Г. С. Сковорода окреслив людину не як «зовнішню плоть», а як думку: «... не зовнішня плоть, але наша думка – то є головна наша людина. У ній ми містимся. Вона і є ми». Надаючи, таким чином, філософське обґрунтування для вдосконалення самої основи людини – її характеру. А виховання характеру людини – це поле гуманітарної, і передусім філософської освіти. «Освіта без характеру, торгівля без моралі, наука без гуманності – некорисні та небезпечні», – такий лозунг національної освіти проголосив Бхагаван Шрі Сатъя Саи Баба на конференції 2008 року в Бриндавані, присвяченій вихованню та освіті молоді сучасної Індії. Лише гуманітарна база дозволяє виховати гуманний характер людини. Вона надає систему духовних цінностей загальнолюдського масштабу: любов, істина, праведність, ненасилля, заспокоєння душі. Значення ж філософії полягає в тому, що саме вона як метадисципліна стоїть на стику усіх наук і гуманітарного, і технічного профілю.

Усе це як покладає відповідальність на сучасну філософію, так і дає упевненість в перспективності конструктивного реформування системи народної освіти у напрямі підвищення значення долі впливу гуманітарних дисциплін на чолі з філософією як концептуальною наукою. Саме тому ключі до розв'язання нинішньої духовної кризи людства в цілому і України зокрема лежать в межах розширення впливу гуманітарних дисциплін і передусім – в галузі філософської науки, саме вона повинна дати людям духовно збагачену теорію і практику [3].

Отже, філософія займає особливе місце в системі освіти. Це єдина дисципліна, яка займається не стільки приватними, скільки загальними і всебічними питаннями. Саме характер «гуманітарної освіти» і діяльність «гуманітаріїв» чинять вирішальну (по відношенню до майбутнього) дію на всі сфери життя суспільства, хоча ця дія носить характер опосередкованого (а не безпосереднього), оскільки саме людина – міра усіх речей [3]. Саме людина визначає цінність духовних і матеріальних благ, тому необхідно викладати філософські та гуманітарні дисципліни не в понівеченому обсязі й не заради цих дисциплін, а заради формування майбутньої еліти нашої нації.

Список використаних джерел:

1. Електронний ресурс. – Режим доступу : <http://www.vash-psiholog.info/perspektiv/22715-do-problemi-formuvannya-moralnix-cinnostej-suchasno%D1%97-molodi.html>
2. Електронний ресурс. – Режим доступу : <http://eprints.kname.edu.ua/30771/1/109.pdf>
3. Електронний ресурс. – Режим доступу : <http://ua.textreferat.com/referat-8876-4.html>
4. Електронний ресурс. – Режим доступу : <http://dspace.nbu.v.gov.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/29460/20-Glushkova.pdf?sequence=1>

ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ПІДЛІТКІВ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Тетяна Крат

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

У сучасному глобалізованому світі ефективні суспільні перетворення неможливі без формування соціальної активності індивіда і суспільства в цілому. Першочерговим завданням у сучасному навчально-виховному процесі повинно стати виховання та стимулювання соціальної активності учнів, розвиток їх індивідуально-психологічних здібностей. Тільки соціально-активна особистість прагнути до самовдосконалення та саморозвитку.

У науковій літературі існує кілька підходів до визначення змісту поняття «соціальна активність особистості». Досить поширеним є визначення соціальної активності як внутрішньої властивості, вона є станом та якістю соціального суб'єкта.

Як зазначає, Г. Андреева, соціальна активність особистості – це системна якість, в ній виявляється та реалізується рівень соціальності індивіда, тобто глибина та повнота зв'язків особистості із соціумом, рівень перетворення особистості на суб'єкта суспільних відносин. Соціальна активність визначається як вихідна соціальна якість особистості, яка виявляється у активному ставленні особистості до суспільства, його проблем, визначає якісні особливості свідомості та діяльності особистості [1, с. 121-138].

Натомість, Б. Новіков пояснює, що соціальна активність особистості – це свідомі і цілеспрямована діяльність особистості та її цілісна соціально-психологічна якість, яка будучи діалектично взаємозумовленою, визначає і характеризує ступінь або міру персонального впливу суб'єкта на предмет, процеси і явища навколишньої дійсності. Діяльність виступає як спосіб існування соціального суб'єкта і є реальним проявом його соціальної активності.

Педагог говорить, що соціальна активність виражає рівень реалізації функціональних особливостей соціальної спільності, загальної соціальності особистості, її внутрішню потребу, прийняття цінностей суспільства [3, с. 78-102].

Найбільш сприятливий для формування активної, самостійної та відповідальної особистості займає підлітковий вік. Особливістю підліткового віку є наявність потреби у спілкуванні з дорослими та ровесниками, у спільній діяльності з ними.

Є. Ільїн стверджує, що спілкування з однолітками в підлітковому віці набуває абсолютно виняткової значущості. У цьому віці підлітки проходять особливу школу соціальних стосунків. У своєму середовищі, взаємодіючи один з одним підлітки вчать рефлексії щодо себе і однолітків [2, с. 58-61].

Процес формування соціальної активності підлітків передбачає:

– створення соціально-педагогічного виховного середовища, яке сприятиме розвитку соціальної активності учнів;

– формування суб'єкт-суб'єктних відносин на основі діалогу між «рівноправними» партнерами;

– залучення підлітків до різних видів суспільно корисної діяльності;

– надання можливості дітям проявляти себе в різних соціальних ролях [4, с. 69-71].

Таким чином, формування у підростаючого покоління соціальної активності є важливим завданням сучасного суспільства, що призводить до розуміння необхідності активізації роботи школи та інших соціальних інститутів щодо створення умов для розвитку соціально активної особистості, формуванні у неї готовності та вміння брати участь у діяльності, спрямованій на перетворення соціальної дійсності.

Список використаних джерел:

1. Андреева Г. М. Социальная психология / Г. М. Андреева. – М., 1998. – 376 с.
2. Ильин Е. П. Психология общения и межличностных отношений. – СПб.: Питер, 2009. – 576 с.
3. Новиков Б. В. Социальная активность как мера самостоятельности личности / Б. В. Новиков // Творчество и философия. – К., 1989. – 129 с.
4. Щуркова Н. Е. Классное руководство: формирование жизненного опыта в учащихся / Н. Е. Щуркова, Л. Д. Рагозина. – М.: Педагогическое общество, 2002. – 160 с.

ВТІЛЕННЯ ТРАДИЦІЙНИХ ТА ІННОВАЦІЙНИХ ЦІННОСТЕЙ У СУЧАСНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Ірина Краюха

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Складність проблеми гармонізації, що стоїть перед сучасним суспільством, обумовлена тим, що вкрай важко знайти ті точки перетину традиційних та інноваційних тенденцій, які складали б передумови для успіху модерних процесів.

Традиції охоплюють об'єкти спадщини (цінності самого різного порядку), процеси передачі цієї спадщини від покоління до покоління, а також процедури і способи спадкування. Певні традиції функціонують в усіх соціокультурних системах і є необхідною умовою їх життєдіяльності. Протилежністю традиції є інновації. Під інновацією в культурології розуміються механізми формування нових культурних моделей різного рівня, які створюють передумови для соціокультурних змін. Дуже часто нові культурні форми, перш ніж стати загальноприйнятими, виробляються у тих видах культурної діяльності, в яких не реалізуються нагальні потреби конкретного співтовариства. Інновації безпосередньо залежать від індивіда, від його здібностей до творчої активності, а також від можливостей суспільства сприймати, інтегрувати і адаптувати результати такої активності.

Традиції та інновації в сучасному світі скоріше не виключають, а взаємодоповнюють один одного, і тільки в цьому випадку можна говорити про можливість справжнього успіху модернізації. Як пише сучасний російський дослідник Еміль Паїн: «Суть цих уявлень у наступному: обмежене сприйняття суспільством інновацій можлива лише у випадку, якщо інновації виростають з традицій» [1]. Суспільства, в яких модернізація спочатку являла собою обмежений процес, характеризуються високим ступенем гармонії між традицією і інновацією. Більш того, інноваційні практики в суспільстві безпосередньо впливають з традицій, є їх продовженням. Модернізація не скасовує і не деформує традицію, а поступово реформує її. Традиції не блокує модернізація, а обмежує її, пристосовуючи до існуючих відносин, і повільно пристосовується сама.

Життя традицій в суспільстві модерну прискорюється – вони існують не тисячоліття, як колись, а лише покоління. Але при цьому вони зберігаються в максимальному обсязі. Ідеальною для цієї моделі була соціокультурна реальність Англії 18-19 ст. – традиційна, стримана, педантична, в той же час раніше всіх індустріалізована і більш за всіх інноваційна» [2].

Традиції і інновації (новаторство) – це передавання художнього досвіду від одного покоління митців до іншого. Продовжувати традиції – значить творчо засвоювати досвід попередників і йти далі. Кожен новий крок у мистецтві завжди спирається на набутий естетичний досвід, навіть коли його не сприймають. Традиційними у літературі є теми, мотиви, образи, жанрові, композиційні особливості. Новаторство полягає у відкритті нових тем, жанрових форм, типів, засобів відображення художньої дійсності. Письменник-новатор опирається на світовий і національний досвід усної і писемної творчості, використовує вічні сюжети, образи, алюзії, ремінісценцію, переспів, переклад, монтаж, колаж тощо. Звідси і слідує гармонійне поєднання традицій та інновацій. Цікавою, слід вважати, тему «роздвоєння особистості» яка була порушена ще дуже давно у романах Г. Гессе «Степовий вовк», та Ф. М. Достоевського «Двійник» та «Злочин і кара». Ця тема просліджується і у творах більш сучасних письменників, на прикладі романів Сідні Шелдон «Розколоті сни», Деніела Кіз «Множинні уми Біллі Мілліган», Маргарет Етвуд «... Вона ж «Грейс»», Чака Поланіка «Бійцівський клуб» та «Невидимі монстри». Досліджуючи провідну тему і мотиви вище наведених прикладів, ми можемо провести паралель між роздвоєнням особистості персонажів та роздвоєнням думки стосовно традицій та інновацій. І там і там є проблема, яка існує поза літературним простором і переноситься у соціокультурний простір. Що стосується сучасної соціокультурної реальності, то вона характеризується обмеженими естетичними смаками споживачів, їх низьким культурним рівнем, плутаниною в символах, споживацьким ставленням до мистецтва, руйнацією духовних цінностей і традицій. Приклад такої поведінки

описується у романі Ч. Поланіка «Невидимі монстри», сенс якої полягає у тому, що більшість з нас живе на показ, заради картинного благополуччя, з однією метою, не бути гірше інших у світі, де вже давно не важливі моральні цінності та вже втрачені традиції, а важливо тільки те, як ти виглядаєш на зображенні. «Ми укладені в лещата нашої культури і вкоріненого у свідомості уявлення про те, як людина повинна жити на цій планеті. Людина з мозком, двома руками і ногами. Ми настільки до цього прив'язані, що будь-який шлях виходу з цієї пастки виявиться новою пасткою. Все, чого б ми не хотіли, нас навчили хотіти. «Покажи мені абсолютно нове бачення мого дорослого життя. Спалах. Покажи мені хоч що-небудь в цьому триклятому світі, що виглядає таким, яке воно є в реальності!» [3].

Традиція являє собою той безцінний досвід, який було накопичено суспільством в процесі його існування та розвитку. Як традиції, так і інновації однаково необхідні культурі для прогресивного розвитку. Обидві тенденції внутрішньо притаманні соціокультурному просторові.

Список використаних джерел:

1. Паїн Е. А. Новачі як продовження традиції : про соціокультурних умовах модернізації Росії // Незалежна газета. – 2010.
2. Костюк К. Архаїка і модерн в російській культурі. – Електронний ресурс. – Режим доступу : <http://www.spasi.ru/>
3. Чак Поланік «Невидимі монстри»

ФІЛОСОФІЯ СУСПІЛЬСТВА ТА СУСПІЛЬНОЇ ІСТОРІЇ

В. Кучменко

*Запорізька державна інженерна академія
(м. Запоріжжя)*

Актуальність теми дослідження філософії суспільства та суспільної історії полягає в тому, що в сучасних умовах суспільство акцентує увагу на синергетичному підході взаємодії протиставлень соціальної філософії та соціології при поєднанні філософії історії розвитку суспільства в цілому.

При поєднанні філософії з соціологією формується напрям соціальної філософії як науки зв'язків взаємовідносин суспільства з людиною. Філософія та соціологія має спільні історичні підходи та методологію вивчення розвитку суспільства. Соціологія приділяє більше уваги соціальному, спільному, загальному, класичному, центральному розвитку суспільства. Історія акцентує увагу на конкретності розмаїття суспільних явищ, індивідуальності, взаємозв'язку особливого, загального та одиничного, класичного та некласичного розвитку подій, центри та периферії на різних вікових етапах суспільного розвитку [1].

Філософія в цілому – це наука про пізнання, сутність і цінності буття; це визначення вбирає в себе три відомих аспекти філософського осягнення дійсності (пізнавальний (гносеологічний); сутнісний (онтологічний, метафізичний); ціннісний (аксіологічний)). При цьому світ явищ аналізується на кількох рівнях: пізнання; людини; суспільства; природи; буття. Звідси повинні витікати і предмети філософських наук: сутність мислення – логіка; сутність людини – психологія; сутність суспільства – соціологія; сутність природи – натурфілософія; сутність буття – онтологія; сутність всього – це метафізика [2].

Саме гуманітарні дисципліни вчать людяності, істини, красоти, адже світ врятують красота, істина, людяність, добро. Саме філософія як форма суспільного мислення вчить людяності.

Соціальної філософії багато уваго було приділено вітчизняними та зарубіжними науковцями: В. Воронкова, П. Сорокін, Ю. Габермас, К. Поппер, Т. Парсонс. Наукові роботи розкривають понятійно-категоріальний апарат «абстрактного суспільства», «соціального простору», «соціальної флуктуації», які є формами перехідного стану розвитку суспільства [3].

Філософія історії як наукова теорія історії досліджує переосмислення різноманітних міфічних відомостей та переказів та напівлегендарні події. Філософія суспільства та суспільної історії поєднує орієнтацію на суспільне, історичне, соціологічне, не виділяючи особистісне. Соціальна філософія як окремий напрямок дослідження філософії суспільства і

людини дозволяє осмислити закономірності розвитку фактів соціального буття та перетворює когнітивну соціологію та соціологію відповідних інститутів суспільства [2]. Філософія суспільства дозволяє набути компетентності з природи суспільного життя, суспільства та особистісної індивідуальності, взаємозв'язків суспільства та природи.

Таким чином, теоретичне осмислення філософії суспільства дає відповідь на питання світогляду взаємодій людини та світу, взаємодії духовного та матеріального, мислення та буття, розробляє цілісний погляд на місце людини в суспільстві, досліджує ціннісне, пізнавальне, практичне, естетичне та етичне ставлення до світу.

Список використаних джерел:

1. Воронкова В.Г. Філософія : Навчальний посібник / В.Г. Воронкова. – К. : ВД «Професіонал», 2004. – 464 с.
2. Андрущенко В.П. Сучасна соціальна філософія. У 2 т. – Т. 2 : курс лекцій / В. П. Андрущенко, М.І. Михальченко ; Укр. акад. політ. наук. - К. : Генеза, 1993. – 317 с.
3. Бойченко І.В. Філософія історії: підручник / І.В. Бойченко. – К.: Знання, 2000. – 723 с.

ДОЗВІЛЛЯ ЯК ЦІННІСТЬ ДУХОВНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

Ложнікової Олена

*магістр кафедри культурології та МВКД
ПНПУ імені В.Г. Короленка*

Сфера дозвілля поєднує найрізноманітніші види життєдіяльності людини. Дозвіллева діяльність відрізняється від інших видів життєдіяльності людини тим, що здійснюється відповідно до потреб індивіда, з метою отримання ним задоволення. Роль дозвілля полягає у відновленні психологічних і фізичних сил людини, підвищенні її освітнього та духовного рівня, здійсненні лише тих занять у вільний час, що відповідають потребам та бажанням людини і приносять їй задоволення у процесі самої діяльності. Відпочинок, дозвілля, розваги, як і праця, є невід'ємними складниками життєдіяльності людини. Розважаючись, людина або група людей задовольняють свої духовні потреби, оцінюють свої можливості. Відпочивати та розважатися можна як у природному, так і в штучному середовищі. Створення відповідних умов для цього є завданням індустрії розваг. Індустрія розваг – це молода галузь, яка розвиває особистість, впливає на виховання, формування оптимістичного настрою, відпочинок, культурний розвиток людини тощо.

Коли суспільство у взаємодії з довкіллям дійшло до критичної ситуації, визначальним фактором існування людства стало формування духовності. Особливо це стосується майбутніх фахівців різних профілів, адже саме в духовному потенціалі відображаються можливості актуалізації духовних сил особистості в цілеспрямованій діяльності. У зв'язку з цим в гуманістичній педагогіці зростає зацікавленість духовними параметрами буття, серед яких особливої значущості набуває духовно-творча сфера людини [2].

На думку більшості вітчизняних та зарубіжних дослідників, без культу духовності людство загине. Особливої уваги потребує проблема формування духовної культури у майбутніх фахівців. Духовне життя переважно охоплює процеси виховання, освіти, науки, культури, літератури, мистецтва і відображається в поглядах, думках, концепціях, суспільних процесах і явищах, уреалізації нематеріальних потреб та інтересів людини.

Нині перед системою вищої освіти стоїть важливе завдання виховувати у молоді постійну потребу в своєму культурному зростанні. Вона має бути того ж рівня значущості, що й потреба у праці. Якщо ця остання є мотиваційною основою готовності індивіда до інтенсивної трудової діяльності, то перша – також підґрунтям до активних форм дозвілля і зростання культурних потреб особистості.

Виховне значення дозвілля пов'язане з його якістю, змістом, різноманітністю форм, функціями, мірою прилучення людини до дозвіллевої діяльності, станом роботи закладів культури. Там, де її змістлишається бідним, а форми і методи – шаблонними, примітивними, виховне значення клубів, будинків і палаців культури знижується. На жаль, не всі вони ще

стали місцем, де кожен може знайти собі заняття до душі, тобто, з пасивного глядача і слухача перетворитися на активного учасника заходів, які проводять в установах культури [1].

Що ж виховується на дозвіллі? Світоглядна культура, потреби, смаки, почуття й емоції людей, їхня свідомість, уміння разом здійснювати суспільно корисну діяльність. Сьогодні особливе значення має виховання світоглядної культури, розумних потреб і смаків, особливо у молоді.

У нашій країні дозвіллева сфера за інституційним критерієм містить культурно-дозвіллеві заклади (клуби, будинки культури, будинки народної творчості), установи соціокультурної сфери (бібліотеки, музеї, кінотеатри, філармонії, концертні зали), позашкільні заклади (палаці дитячої та юнацької творчості, клуби за місцем проживання тощо), літні табори, санаторії, освітні заклади (загальноосвітні, професійно-технічні, вищої освіти), туристично-готельні установи, розважальні заклади (нічні клуби), паркові комплекси, стадіони, басейни, спортивні майданчики. До сучасних інститутів дозвілля належать комплексні комерційні дозвіллеві центри, гральні салони, казино та ін. Вагомий дозвіллевий потенціал мають громадські організації, благодійні фонди, різноманітні об'єднання громадян. Тобто, велика кількість інститутів дозвілля може ілюструвати його цінність у соціальній інфраструктурі, значне суспільне навантаження. Однак соціальні умови, що змінюються, диктують певні правила існування дозвіллевої сфери. В сучасній Україні організація інфраструктури дозвіллевої сфери перебуває в стані трансформації. Дослідники зауважують, що традиційна структура закладів та установ дозвілля руйнується, натомість виникають нові, котрі зумовлені оновленими суспільними цінностями [2].

Саморозвиток особистості, оволодіння нею надбаннями культури і створення культурних цінностей – все це пов'язане безпосередньо з вільним часом. Для сучасної молоді дозвілля – сфера пошуку сенсу життя. Те, чого молода людина не досягла в основній діяльності, вона прагне віднайти і компенсувати на дозвіллі різними засобами й через різні форми. Вільний час – один з найважливіших чинників поступу суспільства, показник матеріального добробуту, розвитку духовних потреб, загальноосвітнього рівня. Основне його завдання – всебічний розвиток особистості, що передбачає вільну діяльність молоді людини [1]. Вільний час можна визначити як частку соціального часу, вивільнену працею від неодмінних справ, яка є сферою вільної діяльності людей, зумовлену всією сукупністю соціальних відносин певного суспільства і рівнем духовного розвитку кожної особистості. У цьому сенсі надзвичайно важливою є висновок, про те, що в розвитку особистості взаємодіють процеси, котрі забезпечують здатність молоді людини до емоційно-ціннісного світопереживання, потребу осягати істину та вміння здійснювати відповідальний винок і створювати творчий стиль життя.

Список використаних джерел:

1. Малахов В.А Цінність як категорія культури // Філосо. думка – 1982. – № 5. – С. 76-85.
2. Вебер М. "Объективность" социально-научного и социально-политического познания // Избранные произведения. – М, Прогресс, 1990. – С. 360-361.

КОНЦЕПТ СТРАХУВАННЯ ЯК АСПЕКТ ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВИХ ЦІННОСТЕЙ

*Луцко Тетяна
МВІП ЗЕІТ*

Страховання в багатьох країнах є невід'ємною складовою соціальної стабільності в суспільстві. В Україні цей аспект ще тільки починає набирати обертів.

Актуальність дослідження полягає в тому, що на сьогоднішній день лише кілька відсотків населення України розуміють сутність страхування та мають поліси страхування життя. У зв'язку з цим, пріоритетним стає питання про формування свідомості в українців щодо страхування.

Щоб визначити, що саме українцям відомо про значення страхування та чи вважають вони його невід'ємною складовою нашого життя, було проведено опитування, яке показало, що лише 30% знають про важливість цього аспекту життя.

Розглянемо страхування з точки зору його значення. Більшість людей асоціює це слово зі страхом, а деякі пов'язують його з марновірством. Але, насправді, з англійської мови

страхування перекладається як insurance, в основі якого 'sure', тобто впевненість. Це впевненість у завтрашньому дні, в забезпеченому фінансовому майбутньому самої людини та її родичів. В словниках ми можемо знайти такі визначення терміну:

1) Страхування життя (life insurance)- це особисте страхування, яке передбачає захист довгострокових інтересів страхувальника[2].

2) Страхування життя – це грошове накопичення , наприклад, до виходу на пенсію, повноліттю або іншим подіям в житті застрахованої особи[2].

3) Insurance - legal contract that protects people from the financial costs that result from loss of life, loss of health, lawsuits, or property damage. Insurance provides a means for individuals and societies to cope with some of the risks faced in everyday life[1].

Концепт страхування в українській мові містить в собі такі важливі поняття як безпека, захист, впевненість, гарантія, в англійській мові 'safety', 'security', 'protection'.

В першу чергу , страхування життя необхідне для захисту інтересів, пов'язаних з життям та смертю страхувальника.

Страхування накопиченого характеру існує для збереження та примноження капіталу, зі страхуванням здоров'я та життя людини від різних непередбачуваних обставин.

Завданням такого страхування є не отримання доходу, а захист людини, створення, так званої, «подушки безпеки». Це найбільш консервативний інструмент інвестування капіталу, що забезпечує мінімальну прибутковість і, гарантує збереження грошових коштів, а також здійснює захист здоров'я та життя.

Поліс страхування життя допомагає подолати недостатність державної системи соціального забезпечення та сприяє збільшенню особистих доходів населення. Крім того, він є гарантією та забезпеченням таких функцій як:

- 1)захист сім'ї у разі втрати годувальника;
- 2)забезпечення у разі втрати працездатності;
- 3)забезпечення додаткової пенсії;
- 4)накопичення для матеріальної допомоги дітям на повноліття або для оплати освіти.

Таким чином, українцям потрібно якомога швидше зробити страхування тим самим невід'ємним аспектом життя, адже ми живемо в нестабільному світі, тому ніхто і нічого впевнено не може сказати що станеться через декілька місяців, не кажучи вже за десятиліття. Піклуватися про стабільність допоможе страхування життя, яке є безпечним і водночас дуже вигідним способом вирішення багатьох проблем.

Дослідження дозволяє зробити висновок, що існує невідповідність деяких аспектів концепту страхування в англійській та українській мовах. Це може слугувати значною основою для подальшого вивчення.

Список використаних джерел:

1. Malcolm Clarke. Policies and Perceptions of Insurance Law in the Twenty First Century, 2005, с 168
2. Журнал Форіншурер. Електронний ресурс,- Режим доступу: <http://insurance-life.com.ua/>

ЦІННОСТІ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ ЯК ПРОЯВ АКТИВНОЇ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ПОЗИЦІЇ В СУСПІЛЬСТВІ

Оксана Марчук

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Останнім часом значно зріс інтерес світової спільноти до ціннісних проблем. Це пов'язано з модернізацією та глобалізацією всього людства. Трансформація ціннісної свідомості відбувається завдяки змінам в інформаційних, ідеологічних, економічних, соціальних аспектах розвитку суспільства. На даний час відбувається процес формування постіндустріального,

інформаційного суспільства, який характеризується глибокою кризою системи загальнолюдських цінностей.

Сьогодні як ніколи необхідно вивчати та досліджувати цінності української молоді. Саме від молоді залежить майбутнє кожної країни.

Феномен цінностей досліджували такі зарубіжні вчені, як: М. Вебер, Е. Дюркгейм, У. Томас, Т. Парсонс, В. Вінделбанд, Р. Ріккерт, Ф. Тенбрук, Р. Перрі, К. Маркс, П. Сорокін, та вітчизняні вчені: К. Гайдукевич, Н. Костенко, А. Кавалерова, С. Подольської, О. Плахотнюк та ін.

Ціннісні орієнтації особистості складають світогляд людини, визначають мотивацію індивідуальної поведінки. Цінності сучасної молоді формувалися в процесі виховання і навчання, що здатні відтворювати культурні й історичні нормативи, які сприяють самореалізації особистості [1].

Науковці довели, що цінності не виникають з невідкіль, з ними не народжуються, вони не передаються генетично. Цінності формуються протягом усього життя під впливом різноманітних чинників.

Найважливіший етап у формуванні цінностей припадає на 18-20 роки життя молодшої людини, це так звані базові цінності. Саме в цей період людина починає залучатися до політичної справи, стає активним учасником громадських подій та політичних процесів, у неї формується політична свідомість, самосвідомість, норми поведінки.

На соціалізацію особистості впливає ряд чинників, як політичних, так і неполітичних. Вони включають молоду людину у систему суспільно-політичних відносин, залучають до засвоєння нею ціннісної політичної культури та вироблення на їх основі власної політичної і громадської позиції [2, с. 186].

Зараз у всіх навчальних закладах України необхідним є патріотичне виховання школярів та студентів. Це складний, тривалий і багатограний процес, суть якого полягає у тому, що молодь залучається до нормативної і ціннісної системи, яка характерна сучасному суспільству. Важливими ознаками активної громадянської позиції можна вважати сильне, стійке прагнення впливати на соціальні процеси та реальна участь у громадянських справах, яка характерна прагненням змінити, перетворити або, навпаки, зберегти, зміцнити існуючий соціальний порядок, його форми [3, с. 93].

Ще два роки тому відбулися всім відомі події на майдані. Наші колеги студенти з Кіровоградської академії вийшли з мирним протестом, і цим самим вони ще раз довели всім, що молодь відіграє важливу роль у формуванні суспільної свідомості. Вони висунули свої претензії до тодішньої влади та на жаль, їх не було почуто. І тоді їх почула вся країна. Студентів підтримали і розділили їхні думки сотні тисяч громадян. Уже тоді у пасивної молоді, для якої ціннісними були матеріальні блага, відбулася переоцінка цінностей. Вони хотіли довести, що українці не будуть керуватися думкою влади. Влада повинна керуватися думкою громади.

Переоцінка цінностей у сучасної молоді відбулася певним чином після тих страшних подій, які зараз відбуваються на сході України. Про це можна багато говорити. І ніхто не знає де правда, а де ні. Але одне залишається правдою, всі українці беззаперечно об'єднали всі свої зусилля в боротьбі проти окупантів. Українські молоді солдати, не побоюючись та пішли захищати свою неньку Україну. Цінністю для них є свобода, гідність, відданість.

Отже, формування ціннісних орієнтацій в сучасної української молоді людини виникає під впливом різноманітних факторів. Важливо наголосити, що такі чинники, як: ЗМІ, сім'я, група однолітків, навчальний заклад, дуже важко переоцінити у вихованні молоді, бо саме вони формують у особистості певний світогляд, норми та цінності. Та не можна залишити поза увагою те, що особистості складно зорієнтуватись у такому вирі подій, коли в сім'ї говорять про одні речі, а з екранів телевізора лунають взагалі протилежні. Тому молоді в сучасному світі, де існує величезна кількість різноманітних цінностей, доводиться самим обирати що для них є істинними цінностями, і від того, які вони оберуть для себе, залежить майбутнє України.

Список використаних джерел:

1. Остапко О. О. Ціннісні орієнтації і потреби сучасної молоді. Молодіжна субкультура. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://klasnaocinka.com.ua/uk/article/tsinnisni-orientatsiyi-i-potrebi-suchasnoyi-molodi.html>.

2. Політична наука в Росії: хрестоматія / Відп. ред.-упор. А. Д. Воскресенський. – М., 2006. – С. 186.

3. Романів Т. Засади формування активної громадянської позиції молоді / Т. Романів // Молодіжна політика: проблеми та перспективи: зб. матеріалів VI міжнар. наук.-практ. конф. (15-16 травня 2009 р., Дрогобич) / Наук. ред. С. А. Щудло. – Дрогобич: ДДПУ, 2009. – С. 92-94.

САКРАЛЬНІ ЦІННОСТІ ТРИПІЛЬЦІВ

Владислава Нанора

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Трипільська культура є одним з найяскравіших явищ на території східної Європи в період неоліту. Саме доба відтворюючого господарства поставила перед людиною нові завдання, вирішення яких не могло статися без допомоги потойбічних сил. Тому вивчення трипільської духовної культури дозволяє відворити світогляд людини того періоду, розкрити її цінності та дослідити особливості вірувань, а дослідження сакральних цінностей трипільців дає змогу проникнутися їх світоглядом та зрозуміти важливість духовної культури у житті давнього народу.

Давня культура трипільського народу, яка була відкрита В. Хвойкою, цікавила багатьох дослідників. Так, зокрема, М. Відейко, Н. Бурдо, М. Шмаглій досліджували хронологію та періодизацію та вивчали трипільські протоміста. Господарська діяльність досліджувалася В. Курцом, Б. Жураківським, І. Суликою, Б. Дворською, Г. Збеновичем, В. Петровим, О. Поліщуком. Дослідженням етногенезу трипільців займалися М. Відейко, Л. Залізник, О. Шокало, Ю. Шилов, К. Бунтян, В. Мурзін, О. Симоненко.

Однією із перших землеробських культур на території України є трипільська, яка сформувала своєрідну духовну і світоглядну культуру та є однією із найскладніших сфер дослідження, адже відомості про неї є відносно малочисельними і суперечливими.

Антропоморфна трипільська пластика склалася у середовищі різних землеробських племен при впливі культур Гумельниці, Бояну, Хаманджія. В основному у цій категорії пластик були представлені жіночі зображення. Майже на всіх етапах трипільської культури чоловічі зображення не перевищують 5% від загальної кількості статуеток [2, с. 22].

Є досить цікавим вивчення колекцій зооморфних і антропоморфних статуеток, які дають нам можливість проникнути в той релігійний світогляд трипільців. Основною ідеєю, яка була закладена в зміст антропоморфної пластики, насамперед була ідея родючості: полів, людини і різних вирощуваних культур. Зовсім недавно дослідники знаходять підтвердження версії про багатофункціональність трипільських статуеток, тобто вважається, що майже всі фігурки мали магічне призначення, але в той же час кожна із статуеток відповідала за певний вид родючості.

Статуетки жіночого образу були досить поширеними, а тому провісивши певні аналогії із культурами Малої Азії і Подунав'я, можна зробити висновок про те, що трипільці вірили у жіноче божество, яке знаходилося, як вони собі уявляли, на небі [3, с. 49].

Зооморфна пластика була тісно пов'язана з антропоморфною. Найбільш поширеними образами тварин, які виліплювали з глини, були корови, бики, а також статуетки із зображенням баранів, оленів, свиней кіз, овець та ін. Статуетки виготовлялися із тієї ж глиняної маси, що й кераміка. Протягом понад двох тисячоліть серед трипільських артефактів беззаперечно майже всіх археологів привалює образ Великої Богині – корови. А образ Великої Двосидної Богині виник, скоріш за все, як результат поєднання двох образів архаїчної богині-птахи та «аграрної» богині-корови. Всеохоплююча сила та Велич Великої Богині проявлялася, перш за все, в її регенеративній функції. Саме на це, були направлені всі магічні дії трипільців, а не на отримання гарного врожаю та захисту його від гризунів [1].

Утримання всесвіту в стабільному стані, відродження людини, досягалася трипільцями, насамперед, завдяки керуванню сакральними силами і шляхом постійно здійснюваних

магічних обрядів і ритуалів. М. Еліаде вважає, що для того щоб отримати безсмертя треба принести жертву, і тільки тоді можна вийти – за допомогою космогонічного ритуалу – за межі людського стану і стати безсмертним [4, с. 87].

Тож, наскрізною ідеєю, якою були «просякнуті» давні ритуали трипільців, була ідея родючості – родючості полів, людей, тварин тощо, що засвідчується тісним поєднанням антропоморфних та зооморфних образів між собою.

Отже, одним із яскравих проявів релігійного світогляду давніх землеробів і скотарів є їхня антропоморфна і зооморфна пластика – відтворені у глині зображення тварин і людей. Без перебільшення можна сказати, що вивчення релігійних уявлень первісних землеробів не тільки почалось, але значною мірою й до цього часу залишається пов'язаним із цими артефактами, адже означені види пластики широко застосовувалися трипільцями в культовій сфері.

Сучасний етап досліджень трипільської культури засвідчує наявність особливої сакральної культури, яка в тій чи іншій мірі трансформувалася та увійшла у якість різних елементів до сучасних релігійних вірувань європейців.

Список використаних джерел:

1. Алексеева И. Л. Женский образ в антропоморфной скульптуре энеолита / И. Л. Алексеева // Памятники древнего искусства северо-западного причерноморья: сб. науч. трудов. – К. : Наук. думка, 1986. – С. 43-50.

2. Антонова Е. В. Антропоморфная скульптура древних земледельцев Передней и Средней Азии / Е. В. Антонова. – М. : Наука, 1977. – 160 с.

3. Балабина В. И. Фигурки животных и их символика на сосудах как отражение одной из знаковых систем древних земледельцев Европы / В. И. Балабина // Российская археология. – 1997. – № 2. – С. 29-46.

4. Гембарович М. Т. К вопросу о значении трипольских женских статуеток / М. Т. Гембарович // СА. – 1956. – Вып. XXV – С. 106-123.

ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКІ ЦІННОСТІ: ФІЛОСОФСЬКО-АНТРОПОЛОГІЧНИЙ ВИМІР

Віталіна Нікітенко,

к. філос. н., Запорізька державна інженерна академія

Еліна Нікітенко,

студентка, Херсонський державний університет

У виявленні з усієї сукупності проблем сьогоденного світу життєво важливих для людства глобальних питань істотне значення набуває якісний критерій. Якісна сторона визначення глобальних проблем виражається в наступних основних їх характеристиках: по-перше, ці проблеми, зачіпають життєві інтереси всього людства і кожної людини окремо; по-друге, вони виступають об'єктивним фактором подальшого світового розвитку, існування сучасної цивілізації; по-третє, для вирішення (подолання) глобальних проблем потрібні зусилля всіх народів або, принаймні, більшості населення планети; по-четверте, проблема не вирішується і невірність глобальних проблем може призвести в майбутньому до непоправних наслідків життєдіяльності для всього людства і кожної окремої людини. Виходячи з проблематики, що обговорюється на міжнародних екологічних форумах, конференціях, текстів маніфестів, програм розвитку, а також створення мережі міжнародних організацій, активної діяльності впливових світових організацій і формування світових рухів у певних сферах, напрямів міжнародної взаємодії держав і міждержавних об'єднань до всезагальних цінностей ми відносимо наступні цінності, що мають загальнолюдське значення: 1) мир, 2) екологічну безпеку, 3) «культуру миру» (добррозичливе співіснування держав світу), 4) ліквідацію тотальної бідності, 5) ліквідацію неграмотності, 6) забезпечення людства ресурсами на довготривалу перспективу, 7) збільшення тривалості життя і вирішення проблеми старіння людини, 8) вирішення проблеми деградації земель, 9) уникнення глобальних епідемій, 10) регулювання стрімкого збільшення кількості населення землі, 11) уникнення термоядерної війни, 12) недопущення нерозповсюдження ядерних технологій, 13) ліквідація нежиттєздатних моделей виробництва і споживання, 14) обмін науково-

технічними знаннями і розширення розробки сучасних проєктів, 15) співпраця держав в дусі глобального партнерства з метою збереження захисту і рекреації здорового стану і цілісності екосистеми, 16) визнання комплексного і взаємозалежного характеру Землі.

Близьку до нашої моделі загальнолюдських цінностей подають й інші дослідники, наприклад, О.М. Чумаков це робить у фундаментальній праці «Глобалізація. Контури целостного мира» [2]. Саме вищезазначена сукупність цінностей має входити, на нашу думку, до геокультури, оскільки вона є предметами всезагальних міжнародної уваги і турботи, а це і є прямим доказом того, що саме її треба віднести до геоцінностей, оскільки саме вона має загальну цінність для людства. Охарактеризуємо мир як загальнолюдську цінність. Мир – (відносять до політичних цінностей, а конкретно до загальнолюдських політичних принципів та ідеалів. Цінність «Мир» постає в одному рядку із не менш важливими всезагальними цінностями, такими як Свобода, Правопорядок, Демократія, Суверенітет, Права людини, Рівність (соціально-правова). Мета Миру як загальнолюдської цінності полягає у задоволенні всезагальної потреби безпеки та відсутності загрози життю. Мир вважають найвищою політичною цінністю як умову збереження найвищої цінності — людини. Культивування загальнолюдських цінностей формує космополітичний світогляд і відповідну свідомість. Тому далеко не дивно, що саме кінець ХХ століття ознаменований новим сплеском космополітичного універсалізму. Один з провідних його представників Зб. Бжезинський вперше висунув тезу про необхідність створення системи глобального планування і довгострокового перерозподілу світових ресурсів, формування глобальної еліти і наднаціональної світової влади під політичним керівництвом США. Апофеозом космополітичного універсалізму можна вважати Хартію Землі, текст якої розроблявся десять років і був схвалений Міжнародною комісією з Декларації Землі при ЮНЕСКО в березні 2000 року. У ній викладені основні принципи сталого розвитку як «загальноприйняті стандарти, якими повинні керуватися всі люди, організації, ділові кола, уряди і транснаціональні інститути і за якими повинна оцінюватися їхня діяльність»[1].

Планетарна світо цілісна свідомість позитивно працює на користь впровадження у політику і життя ідей глобалізму та глобального управління. З цього приводу приводяться самі різні аргументи, серед яких можна виділити, за М.А. Шепелевим, наступні: світове співтовариство являє собою функціонально взаємозалежну цілісну систему, що складається з безлічі підсистем різного рівня і конфігурації; у людства в ХХ столітті, особливо з вступом у ядерну еру, з'явилися загальні інтереси, що вище будь-яких приватних інтересів; загальні інтереси одержують моральну санкцію в новій універсальній системі цінностей, таких як світ, економічне благополуччя, соціальна і політична справедливість, екологічна безпека, самореалізація особистості; ці інтереси і цінності можуть бути виражені як загальні цілі людства, усвідомлення яких, насамперед політичною елітою, є необхідною передумовою розумного втручання в стихійні процеси суспільного розвитку[3].

Список використаних джерел:

1. Хартія Землі: [Міжнародний правовий екологічний документ]: текст // Безопасность Евразии. – 2001. – № 2. – С. 399 – 405
2. Чумаков А.Н. Глобалізація. Контури целостного мира: монографія / А. Н. Чумаков – 2-е изд. перераб. И доп.– М.: Проспект, 2011. – 432 с.
3. Шепелев М.А. Глобалізація управління як мегатенденція сучасного світового розвитку : монографія / М. А. Шепелев. — К.: Вид-во “Генеза”, 2004. — 512 с.

ЦІННІСТЬ СВЯТА В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ КУЛЬТУРИ

Ольга Поправко

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Свято охоплює широкий діапазон культурних явищ від архаїчного міфу до Постмодерну. Воно надзвичайно чутливе до змін, що відбуваються в суспільному житті, відповідно до яких

змінюються форми ціннісних орієнтирів соціуму та їх вираження. Культура Постмодерну ознаменувала початок нової епохи розвитку суспільства, для якої головним завданням є не виробництво, а споживання. Такі кардинальні зміни устрою життя людини викликали зміни в її світогляді, що позначилося на розумінні феномену свята.

Сучасне свято – явище дещо парадоксальне. Для сучасної України характерний лавиноподібний процес створення нових свят. Це зумовлено становленням нової соціально-політичної моделі суспільства, що стало причиною трансформації у системі ціннісних орієнтирів національної культури, у тому числі розуміння свята. Цим пояснюється і виникнення нових державних свят, і стрімке прагнення відтворити елементи архаїчної святкової культури, і проникнення традицій інших культур.

Однак більшість дослідників сучасної святкової культури вказують на втрату справжньої природи свята у сучасному суспільстві. Людина втрачає здатність до переживання святкового життя. Свято як традиційна форма культури розчиняється у повсякденному житті людини. Причина цього криється у тенденції проникнення святкової інтонації у повсякденне життя у вигляді рекламного дискурсу та безкінечного його відтворення у торговельно-розважальній галузі.

На етапі побудови суспільства, заснованого на ринкових відносинах, важливу роль відіграє споживання. Зміна ідеологічних орієнтирів не могла не вплинути на сферу культури, а відповідно на такий її компонент як свято. Сьогодні бачимо, що стверджується споживчий характер мас, коли культура сприймається через глобальне, за допомогою всіх доступних сучасному суспільству засобів, наприклад, через вплив розважального комерційного мистецтва. Тобто чинник, який стимулює розвиток святкової культури, має не лише духовний характер, а й прагматичний, що виражається в комерційних підходах до проведення свят. Це відображається у гучних гуляннях, дорогих застіллях, подарунках, святковому одязі тощо.

Для значної частини сучасного суспільства свято – це не лише можливість змінити обстановку, відпочити, повеселитись, поспілкуватись з людьми, відновити сили після роботи, а й можливість заробити капітал. Воно перетворюється на своєрідний бізнес, успіх якого залежить від інтенсивності та розмаху святкування тих або інших подій. Таким чином, формування суспільства споживання перетворює бізнес чи не в основного учасника святкового дискурсу, а саме свято – на інструмент маркетингу.

Напередодні свят спостерігаємо підвищення продуктивності праці поштових працівників і надприбутків торговців квітами та сувенірами, а рахунок електронної пошти в Інтернеті йде на мільйони. У ці дні збільшується попит на всі товари, починаючи від іграшок та біжутерії і закінчуючи коштовностями. Бізнес крутиться, маси людей, які випускають листівки, виготовляють та продають святкові костюми та аксесуари, різноманітні сувеніри, зацікавлені у тому, щоб свято користувалось ще більшою популярністю.

Важливу роль у суспільстві споживання відіграють засоби масової інформації. На думку французького культурного діяча Гі Дебора «це нововведення обернулось справжнім Троянським конем» [2, с. 25]. Сучасні масмедіа ефективно використовують святкові образи (символи), що яскраво демонструють засоби реклами. Сучасні торговельні та рекламні корпорації намагаються збудити почуття постійного захоплення, відчуття володіння надприродними реаліями. Щоб надати товару чи бренду особливого значення, його співвідносять із земними цінностями чи потугосторонньою реальністю. Святковий розпродаж і розіграші призів, які кожному дарують шанс стати володарем дорогого авто чи відвідати живописний куточок світу, дозволяють відчути святкові емоції. Система святкових розіграшів проводиться у формі презентації, першочерговим завданням для якої є створити «чарівний» образ рекламowanego продукту і перетворити його у засіб досягнення шаста та добробуту. Рекламують не стільки сам товар, скільки почуття. Завдяки певному вибору людині гарантують енергію, надприродні сили та красу, надзвичайні можливості тощо. Російським мистецтвознавець Павло Бусалаєв порівнює увесь спектр методів, які використовуються рекламою, PR чи маркетинговими комунікаціями з системою «псевдотайств» [1, с. 12]. Вони формують «псевдореальність», «ілюзорне свято», яке постійно підтримується і відтворюється навколишнім простором завдяки рекламним стендам та чисельним мережам супермаркетів і бутиків.

Отже, з моменту свого виникнення свято було подією священною. Сьогодні ми спостерігаємо дещо іншу тенденцію, коли воно стає більш «буденним» і розчиняється у повсякденному житті суспільства. Споживчий характер мас, реклама, комерційні підходи до

організації дозволяють стимулюють розвиток сучасної культури і саме вони моделюють «ліпозорне свято» суспільства споживання.

Список використаних джерел:

1. Бусалаев П. Псевдолитургийность гипермаркетов / Павел Бусалаев // Правый взгляд. – Вып. 18. – 15.08.2010. – С. 12.
2. Дебор Г. Э. Общество спектакля / Г. Э. Дебор. – пер. с фр. Б. Немана. – Электрон. ресурс. – Режим доступа : http://www.avtonom.org/old/lib/theory/debord/society_of_spectacle.html

СИМБІОЗ ТРАДИЦІЙ ТА ІННОВАЦІЙ

Ігор Руденко

*кандидат філософських наук
Полтавський нафтовий геологорозвідувальний технікум
Полтавського національного технічного університету
імені Юрія Кондратюка
(м. Полтава)*

Сьогодні характеризується фундаментальними трансформаціями у всіх сферах суспільного буття. Істотну роль у конституюванні нового соціокультурного порядку відіграють інновації, що охоплюють не лише матеріальне виробництво, але й науку, освіту, охорону здоров'я, мистецтво тощо. Інновації, будучи одним із чинників становлення та розвитку культури, детермінують суспільний розвиток.

Інновації є визначальною ознакою *інформаційного етапу розвитку людства*. У свою чергу речі, що репрезентують традиційність, незмінність змісту, структури й форм знань, утрачають актуальність та важливість. Це пов'язано передусім із розумінням традицій як складного соціального феномена, що забезпечує стійкість суспільних відносин. У цьому відношенні, традиції та інновації сприймаються суспільством як діалектично-суперечливі явища.

Проте, на нашу думку, традиції та інновації є взаємопов'язаними суспільними феноменами. Вони являють собою зразок парності філософських категорій, що відображають розвиток суспільства. Як доводить В. Авер'янов, *традиції та інновації у процесі взаємодії можуть проникати один в одного. При цьому традиції зберігаються, а інновації розвиваються. «Традиція, щоб утвердитися, вибудовується обов'язково в парі з інновацією, йде на компроміс з модерністською системою і поступово переходить на роль вторинного компонента цієї системи» [1, с. 72].* Традиція є необхідною передумовою формування нових речей. У свою чергу інновації є потенційним джерелом формування нових традицій. Інновації виступають закономірним доповненням традицій, які, в свою чергу, впливають на зміст і характер інновацій, визначають напрям інноваційного процесу.

Подібні міркування належать В. Каірову. Науковець доводив, що філософське осмислення традиційного й інноваційного в суспільстві вимагає розуміння їх природи як якісно різних явищ, але разом з тим таких, що мають спільний орієнтир. Таким орієнтиром, на думку філософа, є «... не просто соціальний час, а саме майбутній стан суспільства в часі. Інновації та традиції є формами руху соціуму в майбутнє. Без збереження досягнутого стану неможливий суспільний прогрес. У цьому відношенні традиція забезпечує одночасно консервативну і стабілізуючу функції, створює можливості для наступного кроку суспільства в майбутнє» [4, с. 69].

Отже, традиції – це специфічний механізм, що задає спрямованість суспільного розвитку. Культурні традиції, супроводжуючи людство впродовж усієї історії, представлені в конкретних, історично перехідних формах. Потенції культурних традицій становлять основу інновації – якісних змін, які об'єктивуються у різних сферах суспільного життя, спричинюючи трансформації у соціоприродній системі. Вони дають змогу виявити традиції як гнучі системи, які забезпечують не лише стійкість, але й розвиток. Динамізм традицій пов'язаний з їх функціонуванням у науковому пізнанні як інваріанта. Вони є тим базисом, на основі якого відбувається конституювання різноманітних інновацій.

Тобто інновації з'являються не всупереч наявним знанням, традиціям, а з опорою на них. Становлення нового є неможливим без відновлення втрачених культурних смислів. Саме традиція є культурним ядром, що спрямовує розвиток цивілізації. Традиції є основою для формування інновації, що зумовлюють динамічні зміни в усіх сферах діяльності людини. Людина постійно перебуває в силовому полі культури, вона може творити продуктивно, за умови постійного зв'язку з речами оточуючої дійсності. Необхідним моментом творчої діяльності є репродуктивний процес, зміст якого зводиться не лише до відтворення, але й до застосування людиною вже наявних культурних зразків. Поняття «продуктивне» і «репродуктивне» в самій загальній формі розкривають логіку творчого процесу. Близькими до заданих вище категорій є «інновації» та «традиції», що дозволяють наповнити цю логіку соціокультурним змістом.

На фундаментальну роль традиційних знань у становленні нового звертав увагу також Г. Елфимов. Філософ доводив, що «нові закони, придушуючи частину попередніх, можуть співіснувати з іншою частиною і навіть поєднувати дію цих попередніх законів зі своїми власними» [3, с. 28]. Виходячи з цього, наявне знання є основою становлення нових зв'язків між речами дійсності. З цього приводу, Г. Батищев відзначав, що проблема творчості вимагає у самій її постановці звернення до тих «універсально-всезагальних начал дійсності», без освоєння яких неможливий процес становлення нових речей – інновацій [2, с. 43].

Отже, традиції є джерелом становлення інновацій. Останні є не прямим відтворенням культурних зразків. Формування інновацій відбувається завдяки творчій діяльності людини, що здійснює трансцендування за межі даного. Інновації є формотворчим началом соціокультурної дійсності, що домінує над традиційним знанням. Разом з тим, інновації здатні вибудовувати нові традиції. Тобто традиції та інновації взаємообумовлюють один одного. Власне у цьому й виявляється їх символізм.

Список використаних джерел:

1. Аверьянов В. Традиция и традиционализм в научной и общественной мысли России (60-90-е годы XX века) / В. Аверьянов // Общественные науки и современность. – 2000. – № 1. – С. 68-77.
2. Батищев Г. Введение в диалектику творчества / Генрих Батищев. – СПб.: РХГИ, 1997. – 464 с.
3. Елфимов Г. Возникновение нового : филос. очерк / Геннадий Елфимов. – М.: Мысль, 1983. – 188 с
4. Каиров В. Традиции и исторический процесс / В. Каиров. – М.: Луч, 1994. – 189 с.

АКСІОЛОГІЧНЕ ПІДГРУНТЯ ВСЕБІЧНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

Салмін Євгеній

*магістр кафедри культурології та МВКД
ПНПУ імені В.Г. Короленка*

Всебічний розвиток людини, що є головною метою виховання, охоплює розумове, моральне, трудове, естетичне і фізичне виховання в їх нерозривному зв'язку, взаємозалежності та взаємозумовленості.

Кожен із цих напрямів має свій зміст і конкретні завдання.

Завданнями розумового виховання є:

1. Озброєння учнів знаннями основ наук. У процесі навчання і виховання учні засвоюють певну сукупність знань: факти, термінологію, символи, імена, назви, дати, поняття, зв'язки й відображені в правилах, законах, закономірностях і формулах залежності між ними.

2. Формування наукового світогляду та національної самосвідомості на базі засвоєння системи знань і соціального досвіду. Про методику цього напрямку виховної роботи йтиметься далі.

3. Оволодіння основними мислительними операціями (аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, систематизація) у процесі навчально-пізнавальної діяльності учнів на уроках і самостійної роботи.

4. Вироблення вмінь і навичок культури розумової праці, передусім інтелектуальних умнь (загальних та спеціальних), вміння раціонально організувати час розумової роботи, здатність робити все точно й акуратно, тримати в належному порядку робоче місце, навчальні посібники, приладдя тощо [1].

Моральне виховання вирішує завдання:

1. Формування в учнів моральних поглядів, поглядів і переконань.
2. Виховання моральних почуттів, які виражають оцінки, відношення, спрямованість духовного розвитку особистості.
3. Вироблення навичок і звичок моральної поведінки, які б стали потребою і реалізовувалися б у будь-якій ситуації та умовах.

Розв'язання цих завдань спрямоване на формування моральної свідомості людини як одного з аспектів суспільної свідомості, що регулює моральний аспект її діяльності.

Трудове виховання означає:

1. Психологічну підготовку особистості до праці – формування прагнення сумлінно і відповідально працювати, усвідомлення соціальної значущості праці як необхідного обов'язку й духовної потреби людини, бережливе ставлення до результатів праці та до людей праці, творчий підхід до праці.

2. Практичну підготовку до праці – озброєння учнів системою загальноосвітніх і політехнічних знань про загальні основи виробничої діяльності людини, вироблення вмінь і навичок трудової діяльності, виховання основ трудової культури.

3. Підготовку школярів до свідомого вибору професії – виховна робота школи, спрямована на те, щоб допомогти молодій людині обрати життєвий шлях [2].

Особливу роль відіграє естетичне виховання, котре містить:

1. Формування естетичних понять, поглядів і переконань – виховання в молодого покоління розуміння прекрасного, любові до нього, вміння давати правильну естетичну оцінку фактам, явищам, процесам.

2. Виховання естетичних почуттів – особливих почуттів насолоди, які відчуває людина, сприймаючи прекрасне в навколишній дійсності та в мистецтві. Наявність таких почуттів є ознакою розвинутого естетичного сприйняття, істотним критерієм естетичної культури людини.

3. Виховання потреби і здатності створювати прекрасне в житті та мистецтві – розвиток творчих здібностей, опанування молоддю певного обсягу знань і практичних навичок у галузі музики і співу, образотворчого мистецтва, залучення її до різних видів художньої самодіяльності, а головне – привчання молоді будь-яку роботу виконувати красиво.

Завданнями фізичного виховання вважають:

1. Виховання здорової зміни, бажання піклуватися про своє здоров'я, постійно займатися фізичною культурою і спортом.

2. Підготовку до захисту Батьківщини, оволодіння для цього прикладними видами спорту [2].

3. Підготовку до фізичної праці, виховання працездатності.

Людина, наголошував А. Макаренко, не формується частинами. Через це кожний складник виховання, виконуючи свою особливу роль, слугує водночас досягненню єдиної мети, реалізується у поєднанні з іншими складниками. Наприклад, розумове виховання тісно пов'язане з моральним, оскільки моральність формується на основі світогляду й самосвідомості. Успіх естетичного виховання також зумовлений рівнем розумового виховання, тому що воно сприяє виробленню оцінних суджень, вихованню смаків, розумінню мистецтва. Без розумового виховання неможлива належна трудова підготовка, що потребує певного рівня мислення. Позначається воно і на фізичному розвитку особистості: знання нею основ фізіології та гігієни, розуміння сутності життєдіяльності організму допомагає її свідомо й ціннісно ставитися до свого здоров'я [1].

Відчутним є також зв'язок естетичного і морального виховання. Прекрасне, як предмет естетичного впливу на школяра викликає також моральні почуття, наприклад, краса рідної природи має велике значення у вихованні любові до Батьківщини. Естетичні цінності сприяють підвищенню ефективності трудового виховання молоді. Вихованню любові до праці допомагає чіткість її організації, злагодженість і ритмічність дій, раціональна організація робочого місця, естетичний вигляд виробу як результату такої праці. Взаємопов'язаними є також естетичне та фізичне виховання, адже здоров'я, належний фізичний розвиток, красива

постава впливають на естетичні цінності людини. Фізичне виховання пов'язане і з трудовим вихованням, оскільки здоров'я, витривалість полегшують виконання трудових операцій і процесів. Сприяє воно й усвідомленню цінності моральних вчинків, докладанню вольових зусиль, вияву моральної стійкості й наполегливості в досягненні мети.

Отже, всебічний і гармонійний розвиток молоді людини має міцне аксіологічне підґрунтя, адже виховання підростаючих поколінь неможливе без формування системи інтелектуальних, моральних, трудових, естетичних, фізичних, цінностей особистості.

Список використаних джерел:

1. Андрущенко В.П. Історія соціальної філософії: Західноєвропейський контекст. - К., Тандем, 2000. - 406с.
2. История философии: Энциклопедия. - Мн., Интерпрессервис; Книжный Дом, 2002. - 1376 с.

ОСВІТА В СИСТЕМІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Тетяна Саніна

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

Соціокультурне середовище створює спосіб нашого буття, світогляду та думки. Аналіз стану вищої освіти та вивчення її проблем є прямим наслідком впливу соціокультурного середовища. Визначальною ознакою соціокультурного розвитку ХХІ столітті є інтегрованість, яка отримала назву глобалізація.

Сучасний стан вищих навчальних закладів в Україні викликає занепокоєння у вчених, суспільних діячів та звичайних громадян. Однією з причин занепокоєння є «застій» у розвитку вищої школи, що зумовлено, зокрема, низьким рівнем якості викладання у вищій школі, недостатнім фінансуванням тощо. На необхідність вивчення соціальної природи проблем вищої освіти вказують такі науковці, як В. Бех та І. Малик [1].

Сьогодні вплив глобалізації на трансформацію систем вищої школи є дуже помітним. Глобалізація – це найфундаментальніший виклик, з яким зіткнулась вища освіта за весь період існування [4, с. 3].

У глобалізованому інформаційному середовищі ототожнюють інтернаціоналізацію й глобалізацію стосовно вищої школи. Інтернаціоналізація освіти – це академічний обмін педагогами та студентами між вузами багатьох держав, а глобалізація – це універсальність навчання, що відбувається за рахунок попиту певного типу кваліфікованого робітника на глобальних ринках праці.

Вищі навчальні заклади завжди були інтернаціональними інститутами, але в історії можна умовно виділити 4 центральні етапи їх розвитку. Перший період розвитку європейських вузів тривав починаючи з епохи Середньовіччя та Ренесансу і закінчуючи ХVІІІ ст. За рівнем культурного розвитку вищої освіти Україну відносили до загальноєвропейського середовища.

Другий період тривав з ІІ половини ХVІІІ ст. до початку Другої світової війни. У цю епоху високорозвинені країни починають експортувати основи побудови своїх навчальних систем до нерозвинених країн; відбувається обмін науковими знаннями, зростає національна мобільність студентів і педагогів.

Третій період тривав з моменту закінчення Другої світової війни до початку 90-х років минулого століття. Цьому періоду властиве долучення вищів до могутнього руху освітньої експансії й демократизації освітніх можливостей [3, с. 4].

Сьогодення пов'язує з четвертим, зовсім новим етапом інтернаціоналізації вищої освіти та її глобалізації, коли масове розповсюдження освіти виступає гарантом конкурентоспроможності країни в новій глобальній економіці.

Глобалізація, як вважає П. Скотт [4, с. 3-4], має безпосереднє відношення до університетів, оскільки виконує функції розповсюдження національних культур, сприяє стандартизації навчання, а також стримує бюджетні можливості високорозвинених держав, від

яких залежить велика частка фінансування вищої освіти. На університети, на його думку, чекає робота зі спрощення потреб до періоду глобалізації.

Інтернаціоналізація, як говорить П. Скотт, допускає існування світу, що складається з національних країн, за допомогою чого формуються чіткі світові кордони, через які може проводитися діяльність з інтернаціоналізації вищої освіти. Інтернаціоналізація відзначається насамперед високим рівнем мобільності студентів. На думку вчених, до 2025-го кількість студентів, які будуть отримувати освіту за кордоном, становитиме 4,9 млн. Глобалізацію пов'язують насамперед із загостренням конкуренції між традиційними вузами [2].

Отже, можна зробити прогноз, що відгук вищої освіти на глобалізацію буде заключатись у підсиленні інтегральності особистості за збереження й розвиток її особливостей і конкурентоспроможності, а також в орієнтації на новітню економіку, сучасні кваліфікації і технології за охорону традиційних і формування новітніх національних особливостей.

Список використаних джерел:

1. Бех В. П., Малик І. В. Технократизм у дискурсі проблем вищої школи : моногр. / За ред. В. П. Бека. – К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2009. – 263 с.
2. Кремень В. Філософія освіти XXI ст. / В. Кремень // Персонал. – 2003. – № 1. – С. 8
3. Михальченко Н., Андрущенко В. Беловежськ. Л. Кравчук. Україна 1991-1995. – К. : Укр. центр духовної культури, 1996. – 512 с.
4. Скотт П. Глобалізація і університет / П. Скотт // ВВШ «Alma Mater». – 2000. – № 4. – С. 3-8.

СКОРОЧЕННЯ ТА АБРЕВІАЦІЯ ЯК ПРОДУКТИВНИЙ СПОСІБ СЛОВОТВОРЕННЯ СУЧАСНОСТІ

*Дарина Теодорович
Запорізький інститут
економіки і інформаційних технологій
(м. Запоріжжя)*

Епоха глобалізації набирає великих обертів і англійська мова виходить на рівень міжнародної мови, вона дає можливість спілкування народам з різними традиціями. Англійська мова має найбільший словниковий запас: близько 250 000 відмінних слів; Оксфордський Словник Англійської мови нараховує близько 600 000 слів, а Словник Вебстера – 475 000 слів [1, с. 128]. Як відомо, англійська мова прагне лаконічності, відповідно цьому, виникає таке явище як скорочення.

Поняття скорочення виникло ще на початку ново англійського періоду та набирає обертів у 20 столітті. Багато лінгвістів працюють над проблемами словотворення, і багато з них зробили вагомий внесок в цій галузі Р. З. Гінзбург, В. І. Заботкіна та інші.

У мовознавстві прийнято розділяти скорочення на аббревіатури, акроніми та телескопічні лексичні одиниці.

Поняття « аббревіатура » з'явилося від латинського слова «brevis», що означає – короткий. Ще до XIX століття можливо було налічити всього кілька десятків аббревіатур, але в XX столітті їх кількість збільшилась в декілька раз і тепер виникає необхідність складання спеціальних словників. В усіх мовах можна знайти багато аббревіатур, але англійська мова особливо багата на них [2, с. 47]. Можна налічити десятки тисяч аббревіатур, які входять до термінологічних словників. Дотепер у сучасній лінгвістиці немає певної класифікації аббревіатур, з якою би погодилися всі лінгвісти. О. І. Дуда та Ю. А. Завгороднев класифікують аббревіатури на основі: 1) структурних особливостей словосполучень; 2) типових способів аббревіації [3, с. 206]. Аббревіація скорочує матеріальну оболонку комунікативних одиниць. Аббревіація виникла за для економії місця, часу та мовленнєвих зусиль. Найбільша кількість аббревіатур належать до іменників і вони об'єднуються у групи назв: країни, назви, штати, географічні назви, міжнародні організації тощо.

Термін «акронім» з'явився на початку 40-х років і трактується як аббревіатура, утворена з початкових слів або словосполучень. Слід зазначити, що поняття «акронім» не завжди є

позитивним явищем, тому що часто не може вивестись с повної його форми, тому при передачі таких акронімів краще використовувати такий прийом як транслітерації, коли звукова або графічна форма передається по буквах способом алфавіту.

Прикладом інновацій може бути акронім Elf (English as Lingua Franca) – це є особлива форма англійської мови, якої користуються всі люди у світі, незалежно від того, є вони носіями чи ні. Окрім Інтернету, скорочення поширені також в усіх інших галузях життя, наприклад: BANANA (Build Absolutely Nothing Anywhere Near Anything) позначає на радикально- екстремістського ставлення до будівництва, SWAT (special weapons and tactics) використовуються в юриспруденції, FOB (friend of Bill) прихильник Білла Клінтона , та ін.

Відмінність абрєвіатури від акронімів полягає у тому, що абрєвіатури вимовляються по літерам, а акроніми читаються як одне слово.

Телескопія полягає в тому, що нове слово утворюється завдяки з'єднанню повної основи одного слова зі скороченою основою іншого і значення цього слова буде містити у собі характеристику обох своїх складників [4, с. 54].

Певною особливістю є те, що такі скорочення залежать від контексту, так як їх значення неможливо визначити поза певним контекстом. Прикладами телескопізму є : Breakfast + lunch = brunch; Motorist + hotel = motel.

Отже, швидкий розвиток науки, економіки, суспільства та інших галузей життя, змушує нас використовувати більш прості форми спілкування, а скорочення та абрєвіації допомагають збільшити швидкість при триманні інформації. Абрєвіатури набувають великого значення в науково-технічних та газетно-публіцистичних текстах, так як за допомогою скорочень можна швидко та лаконічно донести великий обсяг інформації. Також необхідно зазначити, що скорочення слів є явище не тільки позитивним, але й негативним, тому що слова втрачають свій емоційний аспект, і залишається лише інформативність, мова стає більш раціональною та економічною, що може призвести до збідніння мови. Тому, англійська мова, як міжнародна мова, повинна зберігати свої особливості та самотуність.

Список використаних джерел:

1. Расвська Н. М. Англійська лексикологія. – К., 1957.
2. Гумовська І. М. Англійська юридична термінологія у текстах з економіки / І. М. Гумовська // Іноземна філологія. – Л., 1999. – № 111. – 211 с.
3. Іщенко В. Л. Англійський багатокомпонентний економічний термін : автореф. дис. к-та філ. наук : 10.02.04 / Одеський нац. університет ім. І. І. Мечникова. – Одеса, 2002. – 18 с.
4. Омельченко Л. Ф. Телескопійні слова сучасної англійської мови та їх структурно-семантична характеристика // Збірник Львівського університету. Іноземна філологія. – Л., 2003 – Вип. 15. – С. 49

ІНТЕГРАЦІЯ ЗНАТЬ З ФІЗИКИ ТА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ СТУДЕНТІВ ФІЗИКО-ТЕХНОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Євген Топалов

МВП ЗІЕІТ

Сергій Бандуров

БДПУ

Сучасна людина в процесі свого життя стикається зі значною кількістю різноманітних, але взаємопов'язаних між собою проблем навколишнього середовища. Для того щоб людина була в змозі вирішувати проблеми та різноманітні завдання, які виникають у повсякденному житті та професійній діяльності, їй необхідно вміти аналізувати та інтегрувати знання, які були отримані в процесі навчання та трудової діяльності.

Таким чином формування інтегрованих знань виступає як основний компонент в процесі підготовки сучасного фахівця. Вміння фахівця інтегрувати набуті знання робить його універсальним та конкурентоспроможним в жорстоких умовах ринку праці.

У зв'язку з цим проблема формування інтегрованих знань стає на сьогодні достатньо пріоритетним напрямом в сучасній вітчизняній та світовій педагогічній науці. Проблемами

інтеграції в системі освіти займалися наступні вчені: М. М. Берулава, В. Д. Семенов, Л. Д. Федотова, Г. О. Шишкін та інші. Аналогічною проблемою займалися зарубіжні дослідники: А. Блум, Дж. Брунер, Г. Вінтроп та інші.

Проведений нами аналіз наукової літератури показав, що проблема формування інтегрованих знань є достатньо актуальною, але вона не знайшла свого загального вирішення. Про рівень інтегрованих знань студентів технологічних спеціальностей висвітлено у монографії Г. О. Шишкіна: «Досвід практичної роботи в педагогічному університеті та результати проведених нами пілотних досліджень свідчать про низький рівень сформованості у студентів технологічних спеціальностей інтегрованих знань. Як наслідок, у майбутніх педагогів недостатньо сформовані навички: порівняння; зіставлення; протиставлення; екстраполяції; трансформації знань; узагальнення; знаходження спільного в явищах з різних галузей знань, навчальних концепцій і підходах» [1, с. 17].

Опираючись на результати проведеного аналізу і особистий досвід, ми вважаємо, що інтегрування змісту гуманітарних та негуманітарних навчальних дисциплін: «фізика» та «англійська мова», частково вирішить проблеми формування інтегрованих знань, та підвищить рівень знань з обох дисциплін. Проблемами інтеграції дисциплін фізики та англійської мови, розробкою методик викладання фізики на англійській мові займалися наступні: Л. Н. Андріанова, О. Л. Вавелюк, И. М. Долгополова, А. А. Поталуева, та інші.

Оскільки у студентів фізико-технологічних спеціальностей переважають знання з фізики, інтегрування змісту двох дисциплін необхідно реалізувати з пріоритетом у бік фізики. Таким чином можливо досягти зацікавленості студентів до вивчення англійської мови за рахунок фізики.

Інтенсивний розвиток фізики і техніки спостерігається здебільше в країнах Європи і США, де більшість технічної документації публікується на англійській мові. Вивчення студентами фізико-технологічних спеціальностей англійської мови з урахуванням професійної термінології може слугувати значним підґрунтям для інтеграції українського та європейського наукового простору.

Тому ми вважаємо, що найбільш оптимальною сферою для інтеграції фізики і англійської мови є професійна термінологічна база. Оскільки термінологічна база є основою будь-якої науки, то її знання визначають рівень компетентності спеціаліста.

Саме тому, на прикладі курсу фізики з теми «Фізичні основи механіки» нами була розроблена таблиця в якій враховано зв'язок між фізикою і англійською термінологією, що дозволяє інтегрувати знання з фізики в сферу англійської мови [1]. Таким чином студент закріплює знання з фізики та вивчає англійську мову не лише на побутовому рівні, а і на професійному. Запропонована таблиця складається з 4-х розділів: термін / закон (укр.); фізична формула; переклад терміна (англ.); приклад вживання / визначення (англ.).

Разом з веденням того чи іншого терміну, або закону в процесі навчання англійської мови студентам фізико-технологічних спеціальностей, необхідно вивчати відомості, що стосується фізичного процесу чи явища, який описує термін. Це необхідно для того, щоб студент встановив чітку асоціацію між терміном та його теоретичним обґрунтуванням.

Виконана нами робота зможе стати підґрунтям для інтеграції знань з природничої дисципліни «фізика» та гуманітарної дисципліни «англійська мова», що дозволить підняти рівень фахової підготовки студентів фізико-технологічних спеціальностей.

Список використаних джерел:

1. Шишкін Г. О. Методична система формування інтегрованих знань з фізики в процесі підготовки вчителів технологій: моногр. / Г. О. Шишкін. – Донецьк: Юго-Восток, 2014. – 365 с
2. С. М. Топалов, С. О. Бандуров. Вивчення англійської мови студентами фізико-технологічних спеціальностей як чинник професійної компетентності майбутнього фахівця // Наукова дослідна робота в системі підготовки фахівців – педагогів у природничій та технологічній галузях: матер. IV всеукр. наук. – практ. конф. – Бердянськ: БДПУ, 2015. – С. 161-163.

МІСЦЕ СІМ'Ї В СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРИ

Ірина Фатхутдінова

*Переяслав-Хмельницький державний педагогічний
університет імені Григорія Сковороди
(м. Переяслав-Хмельницький)*

Сім'я як соціокультурний феномен і соціальне явище представляє значний інтерес для соціально-філософського дослідження. З одного боку, як вихідний і визначаючий осередок суспільства сім'я забезпечує стабільність суспільства і еволюціонує разом з ним. З іншого боку, сім'я виступає як соціальний простір, в якому відбувається зародження і становлення нового члена суспільства – громадянина, який потім стане чинити на суспільство безпосередній вплив. Автор дослідила, що сім'я як соціокультурний феномен – це єдино можливе міждисциплінарне охоплення структури і функцій сім'ї як: 1) соціального осередку суспільства і 2) соціального простору для формування і розвитку підростаючих поколінь даного суспільства.

Аналіз наукової літератури за зазначеною проблемою виявив тригери за стан інституту української родини, що проявляється у багатьох дослідників. Фахівці з різних областей наукового знання, що вивчають проблеми сім'ї, говорять про глибоку кризу, яку переживає інститут української родини. Фахівці у галузі філософії освіти (В. Андрущенко [1], О. Базалук [2-3], С. Кленко, С. Черпанова [5-6] та ін.), психології (В. Рибалка та ін.), педагогіці (В. Сухомлинський та ін.), соціології (О. Конт, Е. Дюркгейм, П. Сорокін та ін.), державного управління (М. Буянівська, В. Деріга, О. Кулик, О. Михайленко та ін.) із занепокоєнням аналізують і шукають виходу з наступних проблем, які торпедують і виводять зі стану послідовної еволюції інститут української родини:

- скорочення розмірів сім'ї, зменшення кількості дітей у сім'ї, збільшення відсотка неповних сімей;
- тенденція до руйнування моральних підвалин сім'ї, деградація сімейних цінностей, ослаблення сімейної комунікації;
- стан репродуктивного здоров'я членів родини, який є невід'ємною складовою частиною здоров'я нації і має стратегічне значення для забезпечення сталого розвитку суспільства.
- тенденція до збільшення кількості абортів, рівня материнської та дитячої смертності, та ін.;
- відсутність гарантованості прав та інтересів української сім'ї;
- відсутність фінансових, соціальних та юридичних умов що гарантують сталий розвиток молоді сім'ї;
- декларативність більшості нормативно-правових заходів, що впроваджувалися державою на протязі її незалежності (1990-2014 рр.).

Проблема дослідження сім'ї та особливостей її розвитку в умовах становлення української державності не тільки надзвичайно актуальна, але і відрізняється певною складністю, як у теоретичному, так і практичному відношеннях. Сім'я як соціокультурне явище розглядається науковцями у всіх спектрах своїх проявів: соціальних, економічних, культурних, духовних, психофізіологічних. Вона носить комплексний і міждисциплінарний характер, включаючи питання трансформації сім'ї як соціального інституту, структури і форм сім'ї, ролі жінки в сім'ї та суспільстві, генезису і еволюції інститутів сім'ї, шлюбу, сімейних цінностей. В науковий дискурс сімейної проблематики входять також питання демографічної, тендерної та сімейної політики. Дослідження сім'ї та її інституційних трансформацій актуально і з точки зору того, що сім'я – це особливий соціокультурний інститут, від якого багато в чому залежить стабільність і стійкість розвитку всього суспільства. Цим пояснюється постійний інтерес дослідників до сімейних трансформацій.

На думку дослідниці М. Торопигіної, сім'я являє собою складний і разом з тим цілісний соціокультурний феномен, який можна визначити як соціальний інститут і малу соціальну групу одночасно. Вона займає значне місце в системі соціальних відносин, соціальній структурі суспільства, відіграє важливу роль у житті соціуму, знаходиться в тісному взаємозв'язку з суспільством і державою. Індивіди, що входять до складу сім'ї, пов'язані шлюбними і родинними відносинами, спільністю побуту і цінностей, емоційними зв'язками, моральними і правовими зобов'язаннями по відношенню один до одного [4].

Список використаних джерел:

1. Андрущенко В. П. Світанок Європи: проблема формування нового учителя для об'єднаної Європи XXI століття / Віктор Петрович Андрущенко – К.: Знання України, 2011. – 1099 с.
2. Базалук О. А. Філософія образования в свете новой космологической концепции: учебник / Олег Базалук – К.: Кондор, 2010. – 458 с.
3. Базалук О. А. Жінщина для вдохновения: поезма / О. А. Базалук. – Полтава: ООО «АСМІ», 2013. – 352 с.
4. Торопыгина М. В. Институт семьи в современной России: социально-философский анализ: дисс. ... канд. филос. наук: 09.00.11 / М., 2011. – 206 с.
5. Черепанова С. О. Філософія родознавства: навч. посіб. / Світлана Олександрівна Черепанова – Київ: Т-во «Знання», КОО, 2008. – 460 с.
6. Черепанова С. О. Філософія освіти. Світоглядно-гуманітарний вимір: людина-наука-культура-мистецтво-стиль мислення: моногр. / Світлана Олександрівна Черепанова. – Львів: Світ, 2011. – 408 с.
7. Фатхутдінова І. Вплив ідеологічного апарату примусу на роль української жінки у сфері сімейно-шлюбних відносин в період соціально-політичних потрясінь / Future Human Image 2 (5): academic journal – Kiev: ISPC, 2015 – P. 46-58.

МОТИВАЦІЯ ВЧЕНОГО ДО ПРОДОВЖЕННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ТЕРЕНАХ УКРАЇНИ

Ганна Чорнойван

кандидат педагогічних наук

Інститут вищої освіти НАПН України

(м. Київ)

Зниження мотивації майбутніх фахівців до науково-дослідницької діяльності, зумовлене низьким фінансуванням наукових досліджень на тлі ускладнення і подорожчання сучасного обладнання, невідповідністю навчальних планів аспірантської підготовки в установленій професійній структурі науки, що й призвело до диверсифікації соціального замовлення на післявузівську підготовку та отримання наукових ступенів [1, с. 6].

Для реалізації кадрової політики у науково-технічній та дослідницькій сферах, подолання проблем та суперечностей розвитку кар'єри дослідника, зростання мотивації молоді професійно займатися наукою та розробками, підвищувати свій професійний ріст, оволодіння новими знаннями, інноваційними підходами і технологіями, запропонуємо ряд пропозицій.

Законодавче регулювання процесу працевлаштування вчених створенням єдиної бази (сайту) вакансій освітньо-наукового комплексу, ринку праці, наявності вітчизняних програм та проектів (на рівні Міністерства освіти і науки України, ВНЗ, роботодавців). Дослідник на початку кар'єри не завжди обізнаний з можливостями, що надає сфера зайнятості, тому створення такого документу є необхідним. Європейська комісія розробила для регулювання цього питання європейську рамкову програму «До Європейської рамки дослідницької кар'єри» («Towards a European Framework for Research Careers»; Брюссель, 21 липня 2011 р.) [7]. Сподіваємось, що Україна в перспективі долучиться до цієї програми.

Фінансування науково-технічної сфери (диференційований підхід до оплати праці залежно від результатів), фінансова підтримка досліджень та розробок (державне, приватне), грантова підтримка молодих дослідників, впровадження систем стажування. Необхідно створювати на базі ВНЗ «технопарки» (створення центру декількома ВНЗ об'єднавшись за регіональною ознакою, профілем з науковими установами, підприємствами тощо). Існування таких центрів надасть змогу розвивати у студентів мотивацію до досліджень та розробок, стабільність і перспективу, поєднання навчання і професійної діяльності. Керівництво «технопарків» на основі прозорого конкурентного проведення конкурсу курсових (дипломних, проектних) робіт студентів, матиме змогу відбирати найбільш здібних і талановитих дослідників для їх подальшої кар'єри (викладацької та дослідницької діяльності, керівництва проектами тощо).

Участь у вітчизняних та зарубіжних конференціях. Співробітництво і об'єднання в одному науковому колективі дослідників – представників різних напрямів і шкіл, є додатковим стимулом прогресу у науці. Варто відмітити, що стажуючись за кордоном, краще до умов адаптуються молоді дослідники, які тільки починають наукову кар'єру (здатні швидко змінювати напрям дослідження й почати все заново, серед молоді більший відсоток тих, які вільно володіють іноземною мовою). Важче адаптуватися ученим у віці 45-50 років (маючи значний досвід їм важче переорієнтуватися на нові дослідження, мовний бар'єр) [2, с. 6].

Державні програми підтримки молодих дослідників (працевлаштування, гідна оплата праці, молодіжні програми на придбання житла). Оцінка доробку (наукового, дослідницького) й авторитету дослідника має повернути престиж цієї професії. Держава і суспільство повинні зрозуміти важливість вибору моделі інноваційного розвитку, яка орієнтується на суспільство знань, напрям економіки та бізнесу на надвисокі технологічні розробки і дослідження. Адже, щоб науку чули й звертали на неї достатню увагу, необхідно, щоб влада і суспільство були пронауковими, щоб інтерес до науки був не менший ніж, наприклад, до футболу та футболістів [2; с. 3].

Мобільність дослідників – позитивною тенденцією є збагачення фахівців зарубіжним досвідом і здатністю впроваджувати його в освітньо-науковому комплексі країни. Від'їжджаючи за кордон, дослідники не завжди керуються тільки матеріальним збагаченням. Часто мобільність вченого є важливим засобом досягнення всезагального наукового простору і результату. Безперечно, що найкраще цю потребу можна реалізувати, знаходячись в передових центрах науково-технічного розвитку. Можна зробити висновок, що мобільність дослідників, яка є необхідною для розвитку науки, може приносити плоди тільки тій країні, яка підтримує високий, конкурентний рівень свого науково-технологічного та кадрового потенціалу [4].

Структуровані докторські програми підготовки докторів філософії. Участь у Болонському процесі зумовлює нагальну потребу в модернізації інституту аспірантури та підготовки кадрів вищої кваліфікації. В цьому аспекті варто не втратити набутий вітчизняний досвід та використати головні ідеї зарубіжного досвіду у розробленні структурованих докторських програм. Гармонійне поєднання традиційної підготовки фахівців із зарубіжними зразками на 1-3 рівнях вищої освіти (бакалавр-магістр-доктор філософії) за програмами А і В-типами, відкриє дослідникам нові можливості у розвитку кар'єри. Програми вищої освіти В-типу коротші за програми А-типу і фокусуються на практичних, технічних, професійних уміннях для безпосереднього виходу на ринок праці, хоча певні теоретичні підвалини у них наявні: мають мінімальну тривалість у еквіваленті стаціонарного навчання на теоретичному рівні. Ці програми ще називають продовженими професійними освітніми програмами [5].

Подолання наявних проблем в кар'єрі вченого та створення ефективних умов для продовження діяльності в науці – розмаїтий процес, який потребує державної підтримки, достатнього фінансування й стабільності. В свою чергу, пріоритетом держави має бути побудова потужних дослідницьких інституцій («технопарків»), збільшення державних програм та фінансування науково-технічної сфери України, регулювання процесу мобільності вчених, забезпечення задовільних умов праці на теренах держави.

Список використаних джерел:

1. Бутнік-Сіверський О. Б. Проблеми стимулювання науково-дослідної та інноваційної діяльності / О. Б. Бутнік-Сіверський // Наука та наукознавство. – 2011. – № 1. – С. 19-25.
2. Вашуленко О. С. Побудова сценаріїв розвитку наукових кадрів в Україні на основі використання статистичних моделей / О. С. Вашуленко, В. Ю. Грига, І. Ю. Єгоров // Наука та наукознавство. – 2010. – № 1. – С. 28-39.
3. Маліцький Б. А. Як оцінити доробок і авторитет вченого / Б. А. Маліцький // Наука та наукознавство. – 2012. – № 3. – С. 162-163.
4. Наумовец А. Г. Роль международной мобильности ученых на разных этапах истории науки Украины / А. Г. Наумовец, А. С. Попович // Наука та наукознавство. – 2012. – № 3. – С. 128-137.
5. Таланова Ж. В. Докторська підготовка у світі та Україні: моногр. / Ж. В. Таланова. – К. : Міленіум, 2010. – 476 с.

6. Чорнойван Г. П. Науково-дослідна діяльність магістрів як передумова ефективної підготовки кадрів вищої кваліфікації України / Г. П. Чорнойван // Вища освіта України : теорет. та наук.-метод. часопис. – 2014. – № 1 (Дод. 1). – С. 136-139. – (Темат. вип. : наука і вища освіта).

7. Towards a european framework for research careers (Brussels, 21 July 2011). European Commission; Directorate General for Research & Innovation: Electronic resours. – URL : www.ec.europa.eu/euraxess/pdf/research_policies/Towards_a_European_Framework_for_Research_Careers_final.pdf

НАРОДНА ПЕДАГОГІКА, ВІРУВАННЯ, ФОЛЬКЛОР У ВИХОВАННІ ДІТЕЙ

Юлія Юдіна

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)*

У сучасному світі виховання дітей має потребу у досвіді тих людей, які беруться за їх виховання, тобто знання виховання наших предків.

Для кожної сім'ї характерна своя специфіка виховання, яка змінюється під впливом сучасних змін. Вплив народної педагогіки на виховання дітей дуже відобразилось на їхньому подальшому становленні як особистості. Родина постійно буде прибігати к знанням минулих поколінь щодо виховання дітей.

Виховання й освіта дітей з давніх-давен починалися із засвоєнням духовних скарбниць рідного народу – мови, усної творчості, вірувань, моралі, національних традицій, звичаїв і обрядів, знань про різні сфери життя (народне землеробство, медицини, метеорологія).

З давніх-давен в українській родині, що була осередком виховання, панували традиції, які вбиралися з молоком матері. Виховуючи дітей дорослі опиралися на свої знання, які б вони передали дітям для того, щоб вони подальше їх використовували в практичних справах та діях, які б відображали їхнє становище в матеріальному та духовному плані. Також виховання було спрямовано на формування світогляду та цінностей дитини, розвиток культури та духовності молоді. Підхід до виховання, який опирався на народну педагогіку не лише забезпечував засвоєння накопичених минулими поколіннями знань, а й виховував пошану до свого краю, до його історії.

Наші предки знаючи про безкінечність й невимірність світу казали, що життя не буде стояти на місці воно постійно буде змінюватись, який б це не був час, тільки одне не буде змінне – це цінності людей, а саме шанування матінки-природи та землі-годувальниці.

Народ та народна філософія утверджували культ Людини, Дитини і Природи та спрямовували свої дії на створення певних морально-етичних норм. Головними чинниками народної моралі були повага до вільної праці, утвердження ідеалів добра, краси, гуманних взаємин. Також ще були принципи, які входили до народної моралі вони, як заохочувались, так і засуджувались, наприклад: знання свого роду, почуття громадянського обов'язку – заохочувались, пияцтво, лінощі, злодієство, жадібність, скупість – засуджувались. Була ще так звана проблема, яка постала перед народом: право на вільну працю. Адже праця для людини становили не тільки трудове знання, а вона ще є складовою у вихованні дітей: «Без труда немає плода».

Ще з колиски дитині прищеплювали любов до пісні, усної творчості, опираючись на це вона пізнавала перші моральні норми: щирість, доброту, повагу до старших, любов до рідного краю.

Також відмічають особливу роль дитячих іграшок не просто у вихованні, а в трудовому вихованні. Тобто певна іграшка відповідала основним напрямам господарської діяльності. Дитина за допомогою іграшок може увяляти себе причетною до тих сфер господарської діяльності, в яких вона ще не спроможна брати участь (мисливство, військова справа та ін.). Ще за допомогою іграшок можна визначити смаки, мистецький та культурний рівень дитини.

Важливе значення у вихованні – це вірування. Віра в Бога виховувалася з дитинства і підтримувалася в повсякденному житті та під час проведення святкових ритуалів.

Наші предки шанували різноманітні звичаї та обряди. У числі відомих українських обрядів є свято Водняка (Веселяка) та свята Леди, Тополі та ін.(виховання бережливого ставлення до природи).

Слов'яни вважали, що всі дерева та трави були священними символами у вихованні дітей. Ще з дитинства дітям розповідали, що і як символізує клен та липа, ліщина, береза. Також вони вважали, що птахи та тварини теж несуть у собі, якийсь символ, наприклад: голуб – символ кохання, сова – символ мудрості; бик – символ плідності.

Були і українські боги, які приймали участь у вихованні дітей, наприклад: Лель – бог кохання та опікун дітей; Буднітай був призначений свосчасно будити сонливих, лінивих; Один – бог світла добра й розуму. Але були й такі, що шкодили дітям: Лісунка викрадала дітей у батьків, які погано з ними поводитись.

Досвід виховання підростаючих поколінь відобразив фольклор. Фольклор був усним підручником у житті слов'ян. Казки, пісні, билини, прислів'я, приказки, передаючись із покоління в покоління, знайомили дітей з реаліями життя, давали їм уявлення про сімейне й суспільне виховання, формували моральні якості.

У колядках, щедрівках, веснянках, купальських піснях міститься багато цінного матеріалу, який характеризує та дає пізнати тогочасний народ. Родинні обрядові пісні (колискові, весільні) свідчать про надзвичайно важливе місце родини.

Важливе місце у фольклорі та вихованні займали народні твори, за допомогою яких дітей вчили духовному і моральному розвитку.

Фольклор зародився і розвинувся раніше за письменство, тому в ньому збереглися подробиці дуже давнього побуту. Він дійшов до нас у вигляді пісень, казок, переказок та становить основу літературного письменства. Воно ж, у свою чергу, стало провідним засобом навчання й виховання.

Отже, основу виховання становило успадкування дітей набутого попередніми поколіннями історичного досвіду. Виховними засобами становили самостійно вироблені педагогічні принципи, за допомогою яких дітей залучали до життя роду. Свідченням ефективності такої педагогіки є збереження життєдіяльності й самобутності народу.

Список використаних джерел:

1. Історія педагогіки України : підр. – К. : Либідь, 2006. – 424 с.

Наукове видання

**РОЛЬ ОСВІТИ
У ФОРМУВАННІ ЖИТТЄВИХ ЦІННОСТЕЙ МОЛОДІ**

**Матеріали
всеукраїнської науково-практичної конференції
студентів і молодих учених
(30 жовтня 2015 р.)**

Головний редактор – Р. Олексенко

Редакційна колегія: Д. Александров, М. Будько, О. Волков,
О. Поправко, М. Семікін, Г. Тараненко.

Коректор – О. Поправко

Технічний редактор – А. Бортникова

Підписано до друку 30.10.2015 р., Формат 60*84/16
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Друк цифровий. Умовні друковані аркуші 17,21
Наклад 300 примірників. Замовлення № 1482

Видавець

Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

Адреса: 72312, м. Мелітополь, вул. Леніна, 20
Тел. (0619) 44 04 64

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до
Державного реєстру видавців, виробників і розповсюджувачів
видавничої продукції від 16.05.2012 р. серія ДК № 4324

Надруковано ФО-П Однорог Т.В.

72313, м. Мелітополь, вул. Героїв Сталінграду, 3а
Тел. (067) 61 20 700

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до
Державного реєстру видавців, виробників і розповсюджувачів
видавничої продукції від 29.01.2013 р. серія ДК № 4477